

...fra Deres hengivne Fartein Valen
En brevsamling

DEL 2 Den aktive kunstneren
Oslo – Valevåg
1925 – 1938

Redigert av Arvid O. Vollsnes

Brevs.
357

Charlottenburg Søndag 23 April
1910

Lyre mama!

Mange tak for dit brev som jeg fik
torsdag. Der er smukt af dig at skrive
saa lange hyggelige breve. Der være er
det ikke saa med mine korte forrættelse
griklær. — Nu skal jeg snart flykte.
Det blev lidt anderledes end jeg havde tænkt
Min elev reiser allerede den første mai; men
disse sidste dage af april skal jeg hver dag
underviser ham. I går fik jeg for første
gang mine 10 Mark for 3 halve-timer. Det
er jo godt betalt, ikke sandt. — Jeg kunde
saaledes have sprængt oprigelsen; men siden
jeg nu har lidt alligevel, saa flykter jeg,
for jeg trives ikke i min nuværende bolig
baade for de 4 trappens skyld og den øvrige
orden og smuds. Flytningen af jeres
kostar 3,75 lkk, saa giver jeg flyttefolkene
1 lkk i drikkepenge og da tager de kufferten
med paa kjøbet. — Jeg kommer til at spare
megen tid ved at bo i Ansbacher Strasse,
da det er saa nær ved hærskolen og lige
ved mit spisekvarter.

Kopi av brev til mama 23. april 1910 (100423) (NB)

De fleste brevene fra Valen er omtrent i dette formatet.

fa Dene hengione
Fartein Valen

...fra Deres hengivne Fartein Valen
En brevsamling

redigert og kommentert av Arvid O. Vollsnes

DEL 2: Den aktive kunstneren
Oslo – Valevåg
1925–1938

© 2023

Institutt for musikkvitenskap
Universitetet i Oslo

ISBN: 978-82-692874-3-1

...fra Deres hengivne Fartein Valen
En brevsamling
DEL 2: Den aktive kunstneren
Oslo – Valevåg
1925–1938

redigert og kommentert av Arvid O. Vollsnes

Del av prosjektet “Norges musikkhistorie”,
Institutt for musikkvitenskap, Universitetet i Oslo,
og prosjektet STIG ved IT-seksjonen HF-fakultet.

versjon 230822

OMSLAG:

Elementer fra kaktus dyrket frem av Valen.

Foto av Fartein Valen, 1933? (ukjent fotograf).

Innhold del 2

FORORD	i
Om del 2: Det moderne vinner fram (1925–1938).....	xiii
1925	1
1926	17
1927	55
1928	77
Opphold i Paris	83
1929	119
1930	155
1931	203
1932	249
Reisen og opphold på Mallorca	275
1933	303
Tilbake i Valevåg.....	335
1934	373
1935	419
1936	453
1937	487
1938	539
Milepæler og Navneliste	I

Denne innholdslisten representerer pdf-versjonen fra mai 2023.

Dette er et dynamisk prosjekt, og da innholdsfortegnelsen ikke oppdateres automatisk, kan det oppstå mindre avvik når endringer kommer inn og nye brever legges til.

FORORD

[Du har] faatt det evig menneskelige til aa trede klarere frem. Og disse brevene fortjener det ogsaa. Det er jo menneskelige dokumenter av rang, og naar man har lest dem, sitter man igjen med en underlig beveget følelse og med en forstaaelse av at Welhaven var en annen personlighet enn man hadde tenkt.

Dette skrev Fartein Valen til vennen Otto Lous Mohr (1945-01-04).

Mohr hadde nylig utgitt en bok om korrespondansen mellom Ida Kjerulf og J.S. Welhaven.

Det er alltid spennende å se også gjennom komponistenes personlige papirer, og særlig deres brev kan være en kilde til dypere forståelse. Et brev¹ er øyeblikkets verbale uttrykk, ofte en henvendelse eller et svar på annet brev – eller rett og slett en form for meddelelse og kommunikasjon man kan ha behov for. Derfor er det få brev som egentlig er beregnet for offentliggjøring og vurdering som litteratur.

Her er det Fartein Valens brever² som gjøres tilgjengelige slik at de kan leses og nytes, granskes og analyseres. Som for alle slike meddelelser er også de fleste av Valens brever skrevet til en spesiell person – i blant i hast – uten tanke på at de skulle leses av oss i ettertiden og utnyttes som kildemateriale. De er selvsagt personlige og må som kilder behandles med en viss forsiktighet.

I denne foreliggende samlingen har jeg gjort et utvalg fra alle brevene som er bevart og kjent. Jeg har valgt å benytte en kronologisk presentasjon da denne viser den utvikling han gjennomgikk både som opplevende og

---

¹ Med brev forstås her og senere enhver skriftlig “kommunikasjon” man sendte (kort etc.) eller aktet å sende, slik som kladd til brev.

² Etter samtaler med kolleger ved Ordboksarkivene har jeg ofte valgt flertallsformen “brever”.

handlende menneske og kunstner.¹ Det blir på samme tid også utdrag fra en imaginær dagbok.

Fartein Valen (1887–1952) var vår fremste moderne komponist i mange år. Han var på mange måter en unik skikkelse i norsk musikkliv. Navnet, personen og musikken hans var kjent i vide kretser mens han levde.

Valen var allerede fra ungdommen av en moden og reflektert mann, et virkelig åndsmenneske, en som levde for og i kunsten og ånden. Han følte seg ikke helt hjemme i den materielle og praktiske verden som krevde så mye av hans tid og energi. Men han var samfunnsinteressert og en engasjert observatør av den skiftende naturen og himmelrommet.

Mange har fremstilt Valen som en ensom person. Han var nok tilbakeholden og kan ha virket sky, og han giftet seg aldri. Det dannes ofte myter rundt tilknappe personer, og det gjorde også rundt Valen. Men han var for mange et svært interessant og kunnskapsrikt menneske som de ønsket å bli kjent med. Han hadde i Oslo-årene fått det vi i dag ville kalle for et utstrakt nettverk som omfattet både hans personlige venner og svært mange bekjente blant ledende personer innen åndsliv, presse og politikk. Men han var for beskjeden til å delta i noen offentlig debatt.

Valens musikk har et helt særegent uttrykk. Musikken er både ytterst følsom og umåtelig sterk i det indre. Lyttere er i over hundre år blitt både bergtatt og begeistret. Men det fantes også tilhørere som var langt fra entusiastiske. Valens musikk er riktignok “klassisk” og romantisk fundert, men den var samtidig så ny og radikal at det var et mindretall som virkelig skjønte den i hans samtid. Likevel var mange blant den tids lyttere nysgjerrige og ville høre musikken hans, og ledende unge musikere forsøkte entusiastisk å oppføre og fremme komposisjonene hans. Valen hadde like mange (eller få) oppførelser av sine orkesterkomposisjoner som de fleste av sine samtidige norske komponister.

---

¹ Dette har inspirert min kone og meg til å fotfølge Valen og bruke brevene som reisefører i Norge, Tyskland, Italia, Frankrike, Mallorca og Madagaskar.

Som mange andre komponister likte ikke Valen å skrive brev, og han klager mange ganger – nettopp i brevene – over sin manglende evne, sin ulyst og sin dårlige tid.

De fleste brevene som er bevart, er til familien og til de nære vennene, som pietetsfullt bevarte mange av brevene. Men ved et par anledninger kan det se ut som at noe av et brev bevisst er tatt ut.

Fartein Valen var en ærlig brevskriver, her er ingen forstillelse eller skjønnmaling av seg selv eller sin situasjon. Brevene virker gjennomtenkt, og mange av brevene til mer perifere venner og institusjoner ble kladdet på forhånd. Det er bare noen utvalgte mottagere han virkelig var på fortrolig fot med, og noen ganger kan et brev virke litt kjølig.

De første brevene stammer fra tiden i gymnasårene i Stavanger og studieårene i Kristiania (Oslo) 1906–09. I disse årene komponerte han bl.a. *Legende* for klaver og *Strykekvartett nr. 0*.

I perioden 1909–15 bodde Valen mye i Berlin, først to år som student ved Musikkhøyskolen, senere som fri kunstner og musikk lærer. I disse årene skrev han blant annet *Klaversonate nr. 1* og *Salme 121* og han påbegynte sin *Fiolinsonate* og den berømte orkestersangen *Ave Maria*.

Fra 1914 bodde han permanent i Valevåg, fire mil nord for Haugesund, sammen med sin mor – og ofte med søsteren Sigrid. I disse årene studerte han videre gammel og ny musikk, eksperimenterte og skrev øvelser, og han fullførte arbeidene på sin *Trio* for fiolin, cello og klaver (opus 5), som er avslutningsverket i hans lange kamp for å nå fram til atonaliteten og en helt personlig og fri stil. I 1922 foretok han en lengre studiereise til Italia.

Etter morens død i 1923 flyttet Valen til Oslo, hvor han bodde store deler av året fra høsten 1924. Her underviste han privatelever og arbeidet som inspektør ved Norsk musikksamling ved Universitetsbiblioteket (nå Nasjonalbiblioteket, NB). I sommermånedene bodde han i Valevåg. Han hadde et opphold i Paris i 1928, og 1932–33 hadde han en lengre reise til Italia og Mallorca. I 1935 bevilget Stortinget komponistgasje til Valen, og da følte han at han kunne flytte til Valevåg for godt. Fra sommeren 1938 bodde han da igjen permanent i Valevåg.

I de fjorten årene da Oslo var hovedbasen (1924–38) komponerte han det meste av sin kammermusikk, klavermusikken, sangene, motettene og orkesterstykkene. Han følte selv at han fikk gjort mest i roen i Valevåg, ikke minst arbeidet han hardt med komposisjonene i sommermånedene der. Vi ser da også at det er først etter han flyttet dit for godt i 1938 at han skrev sine største verker: symfoniene, konsertene og *2. klaversonate*.

Søsteren Sigrid Valen overtok en del av hans brevskrivning fra 1938. I perioder var det hun som opprettholdt den lille familiens korrespondanse fra Valevåg. Således er også brevene fra henne (mange bevart ved NB) et verdifullt kildemateriale og av betydning for en utvidet forståelse, men de er ikke inkludert her.

De bevarte brevene kaster lys på mannen, hans tanker og holdninger, hendelser som han opplevde; og også musikken han skapte. Men samtidig blir brevene et speilbilde av tiden og de ytre omgivelsene, sett gjennom Valens briller.

Grensene for utvalget ble satt både ut fra ytre menneskelige og musikalske kriterier. Det er musikken og mannen som kommer i fokus, ikke familien og vennene. I denne samlingen har jeg derfor foretatt en del redigeringer og forkortinger. Jeg har tatt ut masse detaljer, særlig vedrørende takk for brev, hilsener, været, dagligdagse ting etc. Alle steder hvor noe er utelatt, er dette markert med [...] i teksten.

Her er et eksempel på hvordan et brev i 1983 var forkortet ut fra kriteriene. Dette og flere andre brever er senere blitt utvidet i utvalgsprosessen. Den lengre versjonen sees i teksten bak.

Berlin Danckelmann Str. 49 Charlottenburg 12 okt. [1909]

Kjære Magnhild [Sendstad]

[Om reisen til Berlin.

Om (Ludvig) Wachtel og valg av lærer.

Om møtet med Max Bruch.

I Berliner-dom, blant tusen møtte han fru (Bertha) Lexow-Breck.]

Navnene på alle mottagerne er skrevet fullt ut.¹ Det er to unntak, – i brev til moren Dorothea Valen har jeg beholdt hans tiltaleform: mama, – og ved omtaler av søstrene Sigrid (Valen) og Magnhild (gift Sendstad / Valen-Sendstad) har jeg (som Valen) stort sett utelatt etternavnet. Svogeren, Aksel Sendstad, omtales bare som Sendstad. Det er også satt inn enkelte navn o.l. i teksten. Disse er likeledes satt i skarpe klammer. En del av brevene er kommentert. Mine kommentarer er satt i en sans-serif-font før eller etter brevet og i fotnoter.

Strykningene er også farget av min interesse for musikken. I utvalget har utsagn om musikken fått en langt større plass enn de egentlig har i alle brevene sett under ett.

Mange brev er tatt med *in extenso* for å belyse mer enn det musikalske, også mer “trivielle” og dagligdagse ting.

Takket være så fremsynte menn som professorene Otto Lous Mohr og Olav Gurvin, og avdelingslederne ved Universitetsbiblioteket i Oslo (nå NB): Helge Kragemo, Øyvind Anker, Øystein Gaukstad, Sverre Flugsrud og Øyvind Norheim ble en anelig mengde brever fra Fartein Valen samlet inn og bevart. Arbeidet startet allerede like etter Valens død, og det har helt til det siste blitt lett fram nye brev. Jeg har fått mange gode tips fra medlemmene i Fartein Valen Stiftelsen i min jakt på brev som tidligere ikke har vært kjent.

De fleste brevene jeg oppsporet, er nå gledeligvis gitt til NB, hvor det er en egen “Valen-samling”. Brevene er i dag katalogisert i Spesiallesesalens baser. I tillegg finnes noen samlinger i andre arkiver, for eksempel brevene Valen sendte til pianisten Robert Riefling. Disse brevene er bevart i Riksarkivet.²

Men det er fortsatt en del brever som er i privat eie. I de tilfeller jeg har fått kopier, er kopiene overlevert til Spesialsamlingene, NB. Noen få brev-

---

¹ Så langt det har latt seg gjøre å identifisere personene.

² Takk til Olaf Eggestad for at jeg har fått benytte hans avskrifter.
Likeledes takk til Fartein Valen-Sendstad for hans transkripsjoner av foreldrenes brever.

eiere har dessverre vært direkte avvisende til å vise fram de brevene de måtte ha og ikke vært villige til å la sine brev inngå i denne samlingen.¹

De fleste brevene ble gjennomgått og transkribert da jeg hadde forskningsfri 1985–86. Brevne ble fra 1983 fortløpende lagt inn i en database jeg laget,² enten *in extenso* eller som en blanding av Valens egen tekst og et kort konsentrat av de viktigste opplysningene. Databasen lå i mange år ved hoved-clusteret ved Universitetet i Oslo, men da skjernet fra allment innsyn.

Det er ikke helt trivielt å konvertere en slik gammel database til trykkeklar tekst, fordi mange av opplysningene som er lagt inn ved siden av brevteksten finnes bare gjennom “pekere”, og indeksering og registre finnes bare gjennom datastrukturer for å oppnå en rask gjenfinning og kobling av opplysninger. Og bytte av maskin- og programvare krever ganske store ressurser for å få konvertert alt korrekt.

I forbindelse med Valen-jubileet i 1987 ble et utvalg av brevene fra perioden 1904–24 utgitt i et begrenset opplag. Av de 428 den gang kjente brevene fra disse årene ble 258 helt eller delvis tatt med i den utgaven³ (170 var således helt utelatt.)

Brevne ble satt med tekstbehandlingssystemet TeX, som var svært avansert for sin tid. Her er en facsimile fra toppen av side 88:

---

¹ Noen brever er også solgt på antikvariter eller på auksjon, men her har jeg ikke fått navnene på kjøperne.

² Takk til Bassen Lande og andre ved Institutt for informatikk, Universitetet i Oslo, for god hjelp!

³ I denne siste utgaven er det 444 kjente brever fra disse årene.

Vinteren 1910

Charlottenburg
Pestalozzi Str. 87 iiii P. Gartenhaus
1 febr. 1910

Kjære fru [Jeanette] Mohr!

[. . .] Først og fremst er det orkesterkonserterne, som interesserer mig (for solister kan man ogsaa høre hjemme) og i den henseende byder de filharmoniske koncerter første rangs kunst og heldigvis for billig penge. Der har jeg ogsaa hørt megen musik, særlig klassisk, men ogsaa det mest moderne som Richard Strauss's Tod und Verklärung. Jeg maa tilstaa at dette verk gjorde et meget sterkt indtryk paa mig. Jeg tror ingen kan benegte at dette verk eien skjønheder af en egen suggestiv art. Nylig hørte jeg Schumann's Frühlings symfoni. Kjender De den? den er fortryllende med sin

Den rene tekstfila som var utgangspunktet, måtte få inn en rekke programkommandoer og instruksjoner for at tekstbildet skulle bli pent og trykkeferdig:

```
/hfill
Charlottenburg

/hfill Pestalozzi Str. 87 iiii P. Gartenhaus

/hfill 1 febr. 1910

</nbf Kjære fru $/lbrack$Jeanette$/rbrack$ Mohr!>
/mødskip /noindent
$/lbrack$.--.-$/rbrack$

F|rst og fremst er det orkesterkonserterne, som interesserer mig
(for solister kan man ogsaa h|re hjemme) og i den henseende byder
de filharmoniske koncerter f|rste rangs kunst og heldigvis for
billig penge. Der har jeg ogsaa h|rt megen musik, s{rlig klassisk,
men ogsaa det mest moderne som Richard Strauss's Tod und
Verkl/"arung. Jeg maa tilstaa at dette verk gjorde et meget sterkt
indtryk paa mig. Jeg tror ingen kan benegte at dette verk eien
skj|nheder af en egen suggestiv art. Nylig h|rte jeg Schumann's
Fr/"uhlings symfoni. Kjender De den? den er fortryllende med sin
```

I årenes løp er ulike versjoner av databasen gjort tilgjengelig og distribuert, mest til forskere som har hatt behov for å lese brevene. Eksempelvis ble samlingen benyttet i forskningen til Berit Kvinge Tjøme, Ole Jørgen Furdal, Ola Tjørhom og Fartein Valen-Sendstad.

Dette utvidete utvalget som nå er blitt tilgjengelig, er trolig ganske representativt for Valens virke. Det er en overvekt av brever fra de tidligste årene, da han tydeligvis trofast skrev hjem hver uke. Fra de årene han bodde fast på Valevåg (1914–24, 1938–52) er det bevart langt færre. Et ekstremt år er 1924, fra dette året er det ikke funnet ett brev bevart!

Datering på brevene følger Fartein Valens egen datering. På alle de udaterte originalbrevene er det skrevet inn en dato med blyant. Noen av disse er tydeligvis gjort av Olav Gurvin, andre av NB's ansatte. NB's katalog følger også disse dateringene. Men enkelte av disse dateringene er åpenbart gale, noe som lett lar seg verifisere gjennom sammenheng, verker som omtales o.l. Denne feildatering kan komme av at brevene var lagt i feil konvolutt, uleselig poststempel etc. I slike tilfeller er feildatering markert i denne versjonen. I kommentarene forekommer forkortelser av typen åå-mm-dd. Brev av 080831 vil da bety brev av 31. august 1908.

*

Valen var en meget språkorientert mann. Han hadde store kunnskaper om språk (han leste/snakket selv 9 språk) og var meget belest.¹ Dette merkes også i hans eget språk. Det er ledig og klart, og ganske korrekt både i ortografi og grammatikk. Hans billedbruk er tydelig påvirket av de litterære helter han hadde, og det finnes mange "onelinere" han siterer etter hukommelsen fra klassisk lyrikk. Og musikalske titler som må ha vært i hodet hans som konnotasjoner til emnet eller situasjonen som brevet angår.

Han har på mange måter utviklet sin egen karakteristiske stil i brevene, en stil som likevel er nyansert både med hensyn til språk og innhold alt etter hvem mottageren er, og som i en analyse også kan fortelle litt om mottageren. Uten å gå inn i dypere analyser fremstår Valen gjennom disse brevene for meg klarere som person, samfunnsborger, åndsmenneske og komponist. Og jeg tror at mange vil oppdage hans stille ro og subtile humor, hans viljestyrke, hans beskjedenhet – men samtidig har han også noe selvbevisst ved seg! – hans tro og tvil, holdninger og fordommer, og også hans usikkerhet i forhold til det han følte som motarbeidelser. Disse

---

¹ Margit Westbøes publiserte oversikt over Valens bibliotek er kun dekkende for tiden da Valen døde, han ga stadig bort egne bøker og noter til slekt og venner som gaver. Han hadde også lett tilgang til hele NBs samlinger i Oslotiden.

siste har han tydeligvis formidlet til Olav Gurvin, som videreførte tankene noe ukritisk i sin biografi.

Valens håndskrift er gjennomgående lett leselig, klar og jevn. Gjennomgående er hver enkel side visuelt velbalansert og åpen, det blir estetisk tiltalende. I yngre år skrev han lange og innholdsrike brever. Men det er tydelig at han i sine senere år la mindre arbeid og omtanke i brevene, de ble knappere og med mer praktisk innhold – eller “pliktbrev”. De ble raskere skrevet, han slurvet mer med skriften og brukte iblant blyant i stedet for penn og blekk. Også på det språklige og innholdsmessige merkes denne utålmodigheten.

Jeg har i transkripsjonene slavisk fulgt Fartein Valens egen rettskriving, som stort sett skifter med den rådende “normalen” for riksmål/bokmål. (Noen få brever er skrevet på nynorsk.) En av de større brytningene kom med rettskrivingsreformen av 1917. Det merkes også at Valen blir mer radikal i sin ortografi rundt 1918, men han er i den første tiden ikke konsekvent. Reformens bytte av *–aa* med *–å* fikk aldri innpass hos Valen, han skrev hele livet *–aa*. De bløte konsonanter byttes ut, *vide* blir *vite*, og bokstaven *æ* inne i ord går raskt mot *e*. Gradvis endres *haver* til *har*, og *I* og *Eder* forsvinner, bortsett fra et par steder hvor han skriver som om han var en predikant eller vil være nær Bibelens språk.

Hele livet skrev han *mig*, *dig* og *sig*. I landets språklige fornyingstider er han også inkonsekvent på noen områder. Eksempelvis kan vi i samme brev finne infinitiv *aa* ved siden av infinitiv *at*, og vi finner *sett* nær *set* – og *hende* i samme brev som *henne*.

Jeg har også beholdt hans vakling mellom ulike skrivemåter for navn, f.eks. Carl Røstvig – Karl Røstvig, Enoch Davis – Enoch Davies. Ulike skrivemåter for institusjoner er også beholdt, endog mangel på stor forbokstav: Philharmonien, Filharmonisk, filharmonien o.l. Også alle forkortelser er beholdt slik de står i brevene (ofte uten punktum), og stort sett er også Valens tegnsetning fulgt. Et par steder har jeg tatt meg den frihet å sette inn et komma for klarhetens skyld.

Størst frihet har jeg tatt meg når det gjelder avsnittsinndeling. Valen skrev ofte brev uten mer enn ett eller to markerte avsnitt. For å hjelpe leseren har jeg satt inn avsnittsdeling hvor det er klart skille mellom innholdet i tekstdelene. På denne måten vil det bli lettere å lete fram spesielle opplysninger man er på jakt etter.

Ved lesningen må vi også huske at ordenes betydning og valører endrer seg over tid. Et enkelt eksempel: I Valens ungdom var det danske begrepet “merkelig” også gangbart på norsk med dansk betydning; vi ville nå heller sagt “bemerkelsesverdig”. I dette lys må vi også betrakte tidens begreper som “de ville” og andre, som i dag ikke vil ansees som “politisk korrekt”. Dagens unge vil vel også legge noe annet i begrepet “pietist” enn hva man gjorde for 100 år siden.

Utelatelser i teksten er som nevnt markert i den fortløpende teksten, og da ofte i stikkords form slik at det skulle være lett å forstå temaet, og man da kan gå til originalbrevet (mest på NB) for å lese det hele.

Ved hjelp av min tyske kollega Heinrich Schwab er Valens brever på tysk en smule korrigert rent grammatikalsk. Alle brev skrevet på tysk og fransk er oversatt av meg. Brevene på engelsk er ikke oversatt.

Takk også til Beate V. Ekenes, som har hjulpet meg med gassiske ord og forbindelser. Og en særlig takk til min kjære kone Brit som tålmodig leser og korrigerer meg.

Jeg er meget takknemmelig for all den hjelp jeg har fått i dette arbeidet. En av de første som animerte meg til å ta denne utfordringen, og som også var med på å gjennomgå noen av brevene, var nå avdøde førstebibliotekar Øystein Gaukstad ved Norsk Musikksamling, UBO (nå NB), som også var et gedigent oppkomme av kunnskaper om Valen og hans musikk og omgivelser – og således selv en verdifull kilde. Jeg har også fått utmerket hjelp av Øyvind Norheim og de øvrige hyggelige hjelperne ved Norsk Musikksamling og Håndskriftsamlingen ved NB. Fartein Valen Selskapets

medlemmer og Harald Lyche & Co. Musikkforlag og Norsk Musikforlag har også vært behjelpelige.

En takk også til Fartein Valens familie, særlig Magne Valen-Sendstad, og etter hans død hans sønn, Fartein Valen-Sendstad, Sandnes, som på vegne av rettighetshaverne ga meg tilgang til brevene, manuskripter, skisser og alt materiale på Valevåg.

Denne samlingen av Fartein Valens brever foreligger på nettet i to versjoner (se <https://stig.hf.uio.no/valen/>)

Den ene versjonen er hele den søkbare strukturerte samlingen, som bygger på HF's IT-avdelings tilpassing av sine systemer. Heidi Løken og Asgeir Nesøien har her ytt utmerket hjelp, kommet med gode forslag og laget portalen.

Den andre versjonen er en pdf-versjon. Da brevene og tekstene er så pass omfattende, er pdf-versjonen stykket opp i tre blokker, som blir som tre bind i bokformat. Disse følger ulike faser i Valens eget liv. Men bindene dekker også hovedinndelingen i musikken til Valen med tre perioder og stiler:

- Del 1, 1904–1924:* Stavanger – Kristiania – Berlin – Valevåg, den romantiske og søkende perioden, utviklingen av sin egen stil og uttrykk
- Del 2, 1925–1938:* Oslo og Valevåg, den konsoliderende atonale perioden med oppsiktsvekkende nyskapende verker
- Del 3, 1938–1952:* Valevåg, den modne kunstneren med de store arkitektoniske verkene, internasjonal anerkjennelse

Også i denne versjonen kan man søke i tekstene gjennom en ordinær nettleser eller en pdf-leser. Tekstene kan også trykkes ut direkte fra nettet som tre fullstendige bøker, eller som et utdrag av sidene.

Hvert enkelt “bind” har sitt eget register.

På hver side i de tre “bøkene” er det satt en toppstekst som angir året samt tidspunkt innen året. For enkelthets skyld er året delt inn i vinter – vår

– sommer – høst. Vinter regnes grovt sett som årets tre første måneder, våren er månedene april – juni, sommer regnes som juli – september, høst er de tre siste månedene.

Sist i samlingen er en oversikt hvor personer og musikalske verker er indeksert.

Det er selvsagt en mangel at denne korrespondansen foreløpig kun fremstår ensidig. Mange av brevene Valen selv mottok burde også ha vært tatt med for å få mer helhet i forståelsen. Det var skuffer fulle av mottatte brev på Valens soverom i Valevåg inntil for nylig (nå bevart utenfor huset), og NB har også noen brev adressert til Valen. Her venter interessante oppgaver – og opphavsrettslige utfordringer.

Denne digitale versjonen er da egentlig et dynamisk prosjekt som også har den fordelen at den kan utvides, og mangler og feil kan rettes opp. Det finnes utvilsomt flere brev av Valen som ikke offentlig er kjent. Jeg tar gjerne imot opplysninger om disse og selvsagt også kopier, hvis de finnes.

Jeg er derfor takknemmelig for meldinger om alle mangler, feil etc. som måtte forekomme! Og som da lett kan opprettes i dette formatet. Henvendelser kan sendes gjennom nettstedet *www.farteinvalen.no*

Om del 2: Det moderne vinner fram (1925–1938)

Valen hadde en lang utviklings- og introspektiv periode etter studiene i Berlin. I disse årene bodde han sammen med moren og søsteren Sigrid på slektsgården i Valevåg, nord for Haugesund. I august 1923 døde Fartein Valens mor. Han bestemte seg året etter for å starte en ny periode i livet. Søsteren Sigrid ble boende i Valevåg, men han flyttet til hovedstaden Kristiania (Oslo ble bynavnet først fra 1925).

I bo- og leveforhold skjedde da en radikal endring for 37-årige Valen. Han bodde de første årene hos søsteren Magnhild (Valen-)Sendstad og hennes familie (barna Olav, Arne, Vesla (eg. Dorothea), Magne og Fartein) i St. Olavsgate.

Hotell Westminster på hjørnet av Karl Johans gate og Universitetsgaten ble fra høsten 1928 hans neste Oslohjem, en slags hybeltilværelse for en ungkar. Her hadde også Grieg bodd i perioder når han hadde opphold i hovedstaden sent i livet. Det var et sentralt hotell med kort vei til konsertarenaer, teatre, cafeer – og Valens arbeidsplass på Universitetsbiblioteket. Men høsten 1933 ønsket Valen mer ro og flyttet til et pensjonat ved Uranienborg kirke. Her fikk han mindre uanmeldte besøk, han hadde mer plass og da han også fikk sin middag der, kunne han ha færre cafébesøk og slippe følelsen av å bli gjenkjent.

Inntektene fra komposisjonene hans var knapt målbare (i praksis kr 0) de årene han bodde i Valevåg. Men i 1924 ble han tildelt Statens to-årige arbeidsstipend, og slik hadde han en startkapital. Planene var ellers å få inntekter ved å drive privat musikkundervisning, og han ble i mange år en viktig teori- og komposisjonslærer. [Se egen artikkel om lærergjeringen på nettet og Appendix i del 3 av denne pdf-versjonen.]

I tillegg fikk han i 1926 en deltidsstilling ved Norsk musikksamling i Universitetsbiblioteket (i dag Nasjonalbiblioteket, NB).

Arbeidsbetingelsene var slik at han kunne reise hjem til Valevåg hver sommer når vårsemestret var omme, og her var han til Universitetet åpnet igjen i september. Valevåg var i alle år “hjem” for Valen. Oslo var en bistasjon. Han lengtet vestover, og til tider ut til større visjoner i Europa.

Valen fikk et etterlengtet Paris-opphold i 1928 sammen med vennene Agnes Hiorth, Else Christie Kielland og David Monrad Johansen. Men oppholdet i den hektiske metropolen var ikke bare vellykket. Da var roen han fant på “avsides” Mallorca (1932–33) langt mer tiltalende og fruktbar for ham.

I 1935 bevilget Stortinget “kunstnergasje” til Valen, en æreslønn som skulle vare fra 1936 og livet ut. Med hans beskjedne forbruk var det midler nok til å overleve, og han vurderte umiddelbart å flytte fra Oslo tilbake til Valevåg. Men oppbruddet kom først i 1938.

KULTURLIVET

Perioden 1924–1938 ble både personlig og musikalsk en moden “midtperiode” for Valen. Stort sett hadde han gode år i Oslo. Byen hadde et levende kulturliv disse årene. Valen gikk hyppig på konserter, museer og utstillinger, og han hadde enkel tilgang til verdenslitteraturen og faglitteratur på sin arbeidsplass.

Valen ble etter hvert en kjent offentlig person, og han fikk raskt et bredt nettverk av venner og bekjente utenom familien. Nettverkskartet fører inn i så vel Stortinget som regjeringen. I de første årene var han hyppig gjest på cafeer sammen med venner og kolleger samt kunstnere fra andre fagområder. Der var det et ivrig debattmiljø, som selvsagt reflekterte flere fundamentale offentlige og uformelle debatter som førte til endringer både i politisk retning og innen åndslivet. Valen er beskrevet som forsiktig og faktaorientert i slike debatter, men han deltok aldri i noen offentlig debatt.

Valen ble selv indirekte et mål for en av flere modernismedebatter. Valens venn og studiekamerat Arild Sandvold skrev en anmeldelse av årets nye noter i tidsskriftet *Tonekunst* 22. januar 1930. En liten passus om Valens sanger kom med: “Det verk blandt de nye som har falt mig

vanskeligst å forstå, er Fartein Valens opus 6, *Gedichte von Goethe*. Gang på gang har jeg strevet mig igjennom de tre sanger, *Sakontala*, *Weiss wir Lilien* og *Suleika*, de har kostet mig mer arbeide enn alle ovennevnte komposisjoner tilsammen. Men like klok – eller rettere: like dum – er jeg. Som den grunnærlige kunstner Valen er, og med hans store teoretiske kunnen tviler jeg ikke på at han har følt sin musikk slik som han har nedskrevet den. Jeg må bare beklage at jeg ikke forstår det minste av det hele.”

Denne kritikken utløste på ny debatten om musikkritikken, kritikernes ansvar og rolle – men også rundt den “moderne” musikkens inntog i musikklivet i Norge. “Tilfellet Valen” var tilsynelatende i periferien i begynnelsen. Fokus ble rettet mot det moderne “brudd”, og særlig begrepene “atonal” og “modernisme”. Begge ble litt løselig definert av debattantene, og Valen ble sjelden navngitt som komponist.

Vi må huske at musikkmiljøet i landet og i hovedstaden i disse årene var ganske fremtredende i offentligheten, selv om det var lite. De fleste seriøse konserter ble dekket i pressen, og store utøvere som kom på besøk, ble bredt omtalt og ofte intervjuet i avisene. I hovedstaden hadde det dannet seg visse “klikker” som over tid beveget seg langs to ideologiske (dels politiske) og estetiske hovedakser. En gikk langs aksen med ekstremene “nasjonal” og “europaisk”, og en langs aksen “konservativ” mot “radikal/moderne”. Dette er da et forenklet bilde, det var mange overlappinger og avskygginger. Med unntak av et par direkte fysiske angrep i 1928 foregikk striden verbalt i pressen og i styrerommene. Generelt er tonen i leserinnleggene preget av en viss respekt for motstander og forståelse for argumentasjonen. Men debattantene var ikke alltid like høflige mot hverandre. Og det må også sies at motdebattantene kunne lage litt groteske “fiendebilleder”, også med bruk av nedlatende karakter som “musikalsk kommunisme”.

Valen selv var taus også i denne offentlige debatten. Han innså at implisitt var det hans holdninger og musikk som ble debattert i de følgende to årene etter 1932. Senere har han gitt uttrykk for et sterkt ubehag ved

følelsen å være objekt for atonalitetsdiskusjonen, og han mente at både han som person og de holdningene han hadde til kunsten ble motarbeidet. Men han hadde sine trofaste forkjempere i debattene, og ikke minst flere av hans elever og venner skrev innlegg for åpne holdninger til den nye kunsten som kommer inn til landet.

MUSIKKEN

I Osloperioden hørte Valen mye musikk, han var jevnlig på konserter, som nevnt. Han leste også atskillig musikk, og som en del av sitt biblioteksarbeid fikk han kjøpt inn allsidig musikkliteratur og nye partiturer til Musikkksamlingen. Han fikk en god kunstnerisk utvikling, men opplevde få oppførelser av sine verker i de første årene. En hovedgrunn var at han hadde rett og slett ikke mye ny musikk å tilby. Valen hadde bare noen få utgitte komposisjoner, og de som fantes, var vanskelige å innøve for utøvere som hadde travle dager.

De fleste ensatsige orkesterverkene hans ble komponert i 1933–34. Da var dette ny og viktig musikk i Filharmonien, og orkestret og dirigent Olav Kielland satte fire av de syv verkene opp på programmet relativt raskt. I de årene hadde han like ofte uroppførelser i Filharmonien som sine samtidige kolleger. Olav Gurvin nevner spesifikt i sin Valen-biografi (1962) et par steder at Valen ble motarbeidet. Dette kan ha vært nevnt av den overfølsomme Valen, som kan ha overfortolket noen tilfeldige avlysninger som hadde oppstått av praktiske årsaker og førte til utsettelse.

Harmonien i Bergen var ikke så raskt ute, kun ett verk ble oppført, Pastorale opus 11, dirigert av Harald Heide 21.4.1932.

Valen behersket sitt musikalske håndverk, og stilen hans utviklet seg i disse 14 årene. Han fortsatte med sine kontrapunktiske øvelser, nå med mer vekt på det atonale og mot en form for rekketeknikk, som i sin utvikling nærmer seg en tolvtoneteknikk. Mathias Reitan Jacobsen mener (s. 31) at ham etter 1925 og til 1943 skrev mer enn 20.000 øvelser.

De første verkene han fullførte i Osloperioden var sanger, og med en valgt tekst er da flere elementer allerede “gitt” både innen form og uttrykk.

Gjennom arbeidet med motettene og strykekvartettene fant han en slags løsning på sine formproblemer. De ensatsige orkesterstykkene var en instrumental utvikling fra motettene, og dette ser vi som vellykkete verker, og samtidig som nok et steg på vei mot de flersatsige store symfoniene. Med sin Symfoni nr. 1 kunne han forlate Oslo med visshet om at han hadde gått den riktige veien mot de store formene.

Allerede på 1930-tallet ble Valens musikalske stil karakterisert som “dissonerende polyfoni” og “atonalt kontrapunkt”, altså med betegnelser som knytter seg til et musikalsk håndverk og byggeelementer. En del av musikken hans har overveiende en streng “klassikk” arkitektonisk form, en form som paradoksalt nok hos Valen samtidig også er en dynamisk polyfon utviklingsform. Hans utgangspunkt var nok triosonate-prinsippet fra J.S. Bach med en klar føring av linje-not-linje samt seksjoner av kontrapunktisk imitasjonspolyfoni.

Men hos Valen er det kommet et tillegg, en utvidelse med en romantisk fortellende åre. Han har sett hvordan “triosonater” fra Bach, med arkitektonisk klare former, ble modifisert via en polyfon klassiker som Beethoven. Valen har åpenbart også lært av form- og linjeutvikling i klassiske romantikeres musikk, som hos Brahms og Bruckner. Valen gjenkjente dette også hos komponisten Max Reger, hans 1900-tallsmusikk. Bachs triosonateprinsipp med trestemmighet er hos dem utvidet til en tresjiktighet. Det blir som om man spiller med mer enn ti fingre og to ben på et bredt klangrikt orgel med (minst) to manualer og pedal. Triosonaten har gjennomgått en utvikling for å kunne gi et nytt uttrykk i det klassiske arkitektoniske ved å utnytte en utvidet indre dynamisk form. Denne romantisk forståelse og fortellertradisjon får så tilføyd et “moderne” uttrykk når Valen utvikler og også oppdager samtidig musikk som først utvider og senere tar avstand fra den tradisjonelle funksjonelle tonaliteten. En moderne tid krever et radikalt uttrykk, en helt ny klangverden. Musikken skal ikke ha noen begrenset geografisk eller snever (nasjonal) kulturell binding. Den skal være universell på en ny måte.

Valen skaper da i Norge sin karakteristiske nye musikk, en musikk som er raffinert, følsom og nyansert både i lyrisk og dramatisk forstand, en musikk som også inneholder en indre “annen skjønnhet”, slik han senere trekker den fram som “program” i *Sonetto di Michelangelo*. Og dette skjer samtidig med at Arnold Schönberg og Alban Berg komponerer sin viktige musikk i Mellom-Europa, ikke minst deres musikk fra før 1925. Det er denne personlige komposisjonsmåten hos Valen som Gurvin kalte “atonalt kontrapunkt” – i mangel av noe bedre. Det er en fri komposisjonsmåte, ikke bundet i tolvtonerekker.

Valens musikk er følgelig ikke noe modernistisk brudd, det er snarere en fortsettelse og “organisk” utvidelse av den klassisk-romantiske tradisjonen. Det ser vi også i Valens valg av tekster. Det er Goethe og andre “klassiske” poeter som Valen foretrekker som tekstgrunnlag.

BREVE NE

Den omfattende brevskrivningen til søsteren Sigrid ble som en slags dagbok hvor hun ukentlig fikk ny informasjon. Normalt fikk hun brevet før helgen. Hadde han en travel periode, hendte det at han skrev brevet på jernbanekafeen og sendte det med nattoget til Bergen. Brevene til Sigrid er gode kilder til både hverdagens trivialiteter og hans følelser og indre tanker.

U.B. Oslo
Brevs. nr.
277

Oslo 3 febr. 1931

Kjære Sigrid

Jeg vilde gjerne få sende et par ord idag siden jeg ikke var forsent sidst. Nu er det kommet to nye kritiker en av Gurvin i Oslo Hftenavis og en av Conrad Johansen i Hftenposten. Du må lese Gurvins først. I Hftenposten var det og som et fotografi, men jeg syntes det var så daarløst at jeg ikke vil sende det. Fotografen kom til min store forbauelse lørdag for at fotografere mig for Hftenposten. Ja hvad synes du om om kritikene. Jeg har næsten det en god meg som Lord Byron: han vaagnet en morgen og fandt sig berømt. Jeg fikk gratulationer og oppringninger og på kafeene reiser de seg opp for mig, naar de lurer. v. 1 v.

Brev fra Fartein Valen til søsteren Sigrid 1931-02-03.
Facsimile på www.hosNB.no. De fleste brevene har samme format.

1925

Valen flyttet fra Valevåg til hovedstaden høsten 1924. De første årene fikk han bo hos søsteren Magnhild (Valen-) Sendstad i St. Olavsgt 21 B. Magnhild var enke med fem barn som alle bodde hjemme disse første årene.

Valen hadde skissert noen sanger rundt 1920, men fullføringen av dem lot vente på seg. I 1925 arbeidet han periodisk med Goethesangene, først de i opus 7, deretter de i opus 6.

Han hadde fått Statens toårige arbeidsstipend, og ut fra annonser i musikktidsskriftet *Musik* og program for Filharmonien ønsket han å motta elever i "musikkteori" (i vid forstand) og komposisjon.

[postkort 4.6.1925]

Kjære Monrad Johannesen [David Monrad Johansen]

Hjertelig tak til Dem og Deres frue for den vidunderlige uforglemmelige pinsedag. Jeg glæder mig til at se Dem her hos mig snart. Hjertelig hilsen til Dem selv, Deres fru, fru [Hulda] Garborg og Bommen [Johan Kvandal, DMJs sønn] fra Deres

Fartein Valen

[P. Oslo 7.9.25]

Kjære Sigrid.

[... Har skrevet av sangene:] De er nu sendt av [O.M.] Sandvik til London til den berømte kritiker Eaglefield Hull, som har lovet at tale min sak for Augener[?!] i Chesters musikforlag. Jeg maatte holde paa med avskriften helt til kl 1/2 3 en nat, saa jeg blev svært træt, men nu er jeg saa glad og er det Guds vilje, saa blir de antat av Chester; jeg er ellers ganske rolig. Jeg

hadde ingen kopi av de tre sange jeg skrev i sommer og turde ikke sende den eneste jeg hadde.

[Hilser fra Christian Sindings m.fl.]

Oslo 12 sept. 1925

Kjære Sigrid.

[... Om hennes økonomi] Her er saa vanskelige tider herinde at det er langt værre end i fjor. Alt ting er likesom lammet. Paa grund av kronestigningen kan intet utføres og en masse mennesker gaar arbeidsledige. Ogsaa musyklærerne faar føle de daarlige tider. Alle jeg har snakket med, klager over at eleverne uteblir. Jeg har faat flere forespørsgler men jeg har endnu ikke faat nogen nye elever. [Johan] Svensen skal ha time bare hver 14 dag; fru [Ingeborg] Stang Lund skal en tur til Paris, og saa er det bare [Jens] Lexow-Bræck som er mig tro. Nu har jeg betalt alt forskud paa to maaneder for sikkerhets skyld og saa faar jeg haabe paa at det blir lysere tidere senere. Jeg var næsten fristet til at tænke at det hadde været bedre at bruke stipendiet hjemme, men saa kan det gaa bedre trods alt. Jeg vil ialfald vente til jul og se tiden an.

[Om familien.]

Jeg har været ute hos Hugo og Elna [Mohr] for første gang forrige lørdag. De bor paa Bygdø i et gammelt hus som en gang har været tjenerbolig eller fjøs til en gammel gaard. Der er svært hyggeligt og jeg har alt været hos dem to ganger. Elna var her paa visit en formiddag med lille Jan som nu er en stor gut paa 4 aar og snakker flydende kav bergensk. De er noksaa fortvilet over sin økonomi, og angret saa paa at de flyttet fra Volda, hvor de bodde saa hyggelig og levet flodt for bare den sum de betaler om maaneden i husleie herinde.

[Elna venter en liten i november.]

Hugo hadde mange deilige malerier fra Volda, hvor han rigtig hadde faat Vestlandsnaturen frem. Han var saa begeistret for folk og natur paa Sunnmøre. Han skal ha utstilling i november og haaber paa at faa solgt en del. Elna averterer efter elever i piano men har ikke faat nogen. Hun var saa begeistret for Magnhild; synes hun var saa vakker og hyggelig. Min dikter [Hans Henrik] Holm var var tilfældigvis tilstede samme formiddag og drak te med os. Han viser saadan forstaaelse for mine nye ting at jeg er ganske forbauset. [...]

Jeg har glrmt at fortælle at jeg var hos Leif og Haldis [Halvorsen] søndag og hadde det saa hyggelig. Leif var saa begeistret for Mignon [opus 7] , at jeg var ganske forbauset, og begge var så rørt over at det skulde tilegnes Haldis. – Jeg kan næsten ikke gjenta de smigrende ting Leif sa, men det er tydelig han har faat en ganske anden forstaaelse nu. Jeg maatte ogsaa spille hver frase for ham mange ganger. – [...]

[Tilføyd i margen:] Har endnu ikke hørt fra London, men det kan jeg jo heller ikke vente endnu.

Oslo 18 sept. 1925.

Kjære Sigrid

[...] Forrige søndag var jeg atter hos [Leif] Halvorsens og da talte Haldis ogsaa om Mignon[-sangene, opus 7]; hun hadde villet telefonere, men saa vilde hun vente til jeg kom. Hun vilde bare sige mig noget hun var kommet til at tænke. Min musik var saa som man tænkte sig musik i drømme, eller naar man tænkte sig musik i underbevidstheden, og Leif hadde sagt, at det syntes han ogsaa. Desuten hadde Leif sagt en dag: “de andre komponistene her hjemme kommer hundrede meter o.s.v. og da er de fornøiet men Valen tar aeroplan og kommer forbi dem allesammen.” Det er rent flaut at fortælle det, men jeg gjør det bare til dig, ikke fordi jeg lægger noget i det men fordi det er en liten opmuntring.

[På kafe med Hugo Mohr.

Depresjonsproblemer for mange i byen, taper alle pengene.]

Oslo 25 sept. 1925

Kjære Sigrid

[... Mye om familien og besøk der.]

[Johan] Svensen skal ha time hver uke allikevel, men piano hver anden gang. Det var en stor lettelse. – [...]

Oslo 4 okt. 1925

Kjære Sigrid

[... Hadde besøk av Hugo Lous Mohr, Hans-Henrik Holm og etterpå Helga Stene.]

Desuten maatte jeg skrive til Sigrid Undset og falbyde hende Augustas [Sinding] bønnebok og dette brev hadde jeg stort stræv med, kan du tro, for det var intet let hverv. Nu har jeg faat det avsted og jeg haaber inderlig Sigrid Undset kjøper boken. Augusta er i stor pengeknipe og vil ha 500 kr for bønneboken og den gamle hymne paa pergament, du husker vist jeg fortalte om det i sommer. – Jeg er noksaa ofte hos Sindings og de er rørende snilde mot mig. Desværre er Christian næsten fuldstændig døv, især naar han er træt og overarbeidet. –

Jeg spilte alle mine kompositioner for Hugo [Lous Mohr] fra og med Ave Maria. Olav [Valen-Sendstad] var ogsaa inde og hørte paa. Hugo sa ikke saa meget, men senere, da vi gik ut sammen uttalte han sig mere. Han syntes det var et vældig sprang mellem disse ting og mine første, og var umaadelig imponert, skjønte jeg; sa at de gjorde et stort indtryk o.s.v. Det var saa morsomt. Ogsaa [Hans Henrik] Holm og Leif og Haldis

[Halvorsen] uttalte sig paa samme maate, næsten med de samme ord, saa det var jo svært opmuntrende.

En aften efter en koncert traf jeg Monrad Johannesen [!] og han bad mig følge med til en frk [Agnes] Hiorth, en malerinde jeg var sammen med hos Monrad Johannesen anden pinsedag ivaar. Hun har mottagelse paa sit atelier hver anden torsdag. Holm var ogsaa med og der traf vi en hel del unge kunstnere og kunstnerinder. Traktementet var ganske enkelt: en kop kaffe, og litt wienerbrød og kaker, men det var saa hyggelig at træffe fine kultiverte mennesker, mer avdæmpet end de pleier at være herinde i Oslo. Ved 12 tiden brød man op. Jeg traf blandt andet Jacob og Else Kielland, barnebarn av Alexander Kiellands bror, presten i Stange. Det er jo morsomt at træffe nogen kunstnere, ifjor var det saa ensomt herinde. Det er ogsaa en stor hygge at ha Hugo. [...]

Iformiddag var jeg paa folkemuseet paa Bygdø. Jeg kunde ikke se paa alle de nydelige ting fra vores bondekultur uten en dyp rørelse. Hvilken stor skjønhetssans der er nedlagt i vort folk. – [...]

Oslo Lørdag 10 okt. 1925

Kjære Sigrid.

[... Om familien.

Hugo og Elna Mohr stadig på besøk.

Hver søndag hos Leif Halvorsens.]

Hans-Henrik Holm, dikteren, besøker mig ofte; han kommer for at høre mig spille, for han er saa umaadelig glad i musik, især Bach. Sidst hadde han med sig en ung maler William Nygaard, det var saadant et sympatisk menneske. Jeg haaber naar jeg blir litt mer kjendt at jeg kan faa flere elever; og gjennom Holm har jeg truffet saa mange unge mennesker. Saa ihøst har jeg det igrunden hyggeligere paa den maate end ifjor. I kommende uke kommer fru [Ingeborg] Stang Lund tilbake og da blir det

straks lidt bedre med økonomien. Men nu har jeg ialfald faat tid til at arbeide desto mer med mit eget.

[Hørte K.L. Reichelt fortelle om Kina, både på foredrag og hjemme hos Magnhild.]

Mandag skal Hans Henrik Holm reise til Bergen for å besøke Frødis Haavardsholm, som nu er næsten ferdig med glasmaleriene til Korskirken. Jeg fik saan hjertelig hilsen fra hende. –

Søndag holdt pastor [Olaf] Mohr sin avskedspreken i Bergen og det gik saa godt altsammen til stor glæde for barna herinde, som ikke har været lidet ængstelige for faren. Han skal nu blit saa umaadelig nervøs, det skal være aareforkalkning. I næste uke kommer de hit og jeg glæder mig til at træffe fru [Jeanette] Mohr igjen. [...]

Oslo søndag aften 18 okt. 1925

Kjære Sigrid

[...] Fredag kan du tro jeg hadde en hyggelig formiddag. Augusta [Sinding] inviterte mig op til chokolade, for hun hadde “noget at konferere med mig om”. Dagen i forveien hadde hun været hos en rikmand, som hadde vist hende nogen østerrikske pengesedler og saa hadde hun tat en 100 Schilling-seddel og sagt “Denne vil jeg ha til en liten protégé.” Du ser hun er lig sig. Jeg fik 69 kr. for den da jeg vekslet den. –

Efterpaa gik [Christian] Sinding og jeg en lang tur; men han er næsten komplet døv. Det er saa ondt, men jeg synes det er saadan glæde for mig at gjøre ham den lille velvilje, at være med ham. Han hører ikke uten jeg skriker av al magt i øret. –

[Lørdag hos Hugo og Elna L. Mohr. Idag hos Leif og Haldis Halvorsen] Halfdan Roede, altsaa doktorens bror, som er saan en god ven av Augusta hadde sagt til hende: “Det er for galt, vi faar sandelig se til at skaffe Valen nogen elever.” Nu idag sa Leif at jeg skulde faa en elev som

han hadde læst harmonilære med, en frk. Lind, desuten ogsaa en datter av professor [Jon?] Skeie [Jorunn S.?]; begge skal være meget begavede. De spiller piano med Nils Larsen og skal bli pianistinder. Saa du ser det begynner at lysne. Igaar traf jeg pastor [Jens] Lexow-Breck, som sa han skulde begynde. Han har hat saa forfærdelig meget at gjøre. Det er sandt jeg glemmer at fortælle en anden ting, som Augusta gjorde for mig. Hun telefonerte til Grøndahl [pianolager] og fik ordnet det slik at jeg skulde slippe at betale avdragene paa mit piano (40 kr maaneden) indtil jeg fik flere elever. De var saa elskværdige, sa at jeg kunde betale nu og da aldeles som jeg selv vilde. – Augusta er aldeles som et forsyn for mig, skjønner du.

–

Du maa rigtig fortælle mig nøiere om hvilke roser er kommet op og hvor mange; og saa maa du takke Kari saa meget fordi hun var saa gild og stelte med blomsterpotterne for mig. [...]

Oslo lørdag 24 okt. 1925

Kjære Sigrid.

Mange tak for dit brev som jeg fik igaar, hvori du fortæller om fasters [Ingeborg, i USA??] død. Det var godt at hun fik vandre hjem, stakkars gamle menneske. Det er ikke saa godt at bli gammel og føle sig tilovers. Jeg sendte et telegram til Antonette [kusine] fra Magnhild og mig igaar.

Det er hyggeligt at høre at du har det bra og at alle er snille mot dig, og saa er det godt at tænke paa at du har bestilt kul saa du slipper at fryse. Nu er det forresten kommet et helt omslag i veiret her og det er vel likedan der borte; idag er det mildt og regnveir med mange varmegrader.

For et par dage siden kom Hugo [Lous Mohr] og fortalte mig noget glædelig, som jeg rigtig maa fortælle ogsaa dig, skjønt det endnu er noget som er helt usikkert. [Axel] Revold hadde sagt til Hugo, at han trodde han kunde skaffe mig nogen penge gjennom skibsreder O.A. Knudsen i

Haugesund. Revold kjender ham personlig, men han trodde at en attest fra [Christian] Sinding vilde gjøre stor virkning, og nu har jeg været og faatt en storartet anbefaling fra Sinding. Revold hadde sagt at det vilde være heldigst om jeg bad om penge til et bestemt formaal f.eks. til et flygel eller til en utenlandsreise. Jeg sa at noget flygel trengte jeg ikke til, men derimot vilde jeg umaadelig gjerne komme ut, og vi bestemte at en reise til Paris vilde være det heldigste. – Nu faar vi se. Hugo formante mig til ikke at være altfor sangvinsk, men det er ialfald ikke uten haab. Jeg synes det var rørende baade av Revold og Hugo, og jeg synes jeg maatte fortælle dig det, skjönt ogsaa du maa være forberedt paa at det ikke gaar. Jeg overlader alt i Guds haand, er det hans vilje saa faar jeg det nok. –

Jeg hadde vist Sinding mine ting fra isommer og jeg skjønnte han var vældig imponeret, skjönt han sa at han var altfor gammel til at forstaa den nye musik. Han skjønnte nok der var en mening i det, men hadde levet sig saan i den gamle maate at føle paa, at [han] ikke kunne sætte sig ind i det nye. – “Men det er ialfald musik, som ikke er skrevet før” sa han og slo i bordet. Og jeg var den mest radikale og revolutionære av alle norske komponister. Og saa omfavnet han mig med taarer i øinene. Augusta var ogsaa henrykt, hun fortalte han hadde sagt til hende at Valen er en stor filosof, men der skal en vældig intelligens til for at følge ham. – Idag (søndag) var jeg hos dem til middag og hadde det saa hyggelig; det er synd at han er saa døv. –

Igaar før jeg fik endt brevet kom Hugo op til mig for at faa mig ut til Bygdø. Elna kan ikke gaa stort ut mere siden hun venter en liten med det første, saa hun føler sig ensom naar hun sitter alene hjemme og synes det er saa hyggeligt naar nogen kommer ut. – De har det noksaa fortvilet i økonomisk henseende især nu før utstillingen. Han har saa mange vidunderlige ting fra Volda isommer saa jeg haaber han maa faa solgt en del.

[Om Reichelt og buddhistmisjonen.]

Oslo Bededags-aften 1925 [p. 30.10.25]

Kjære Sigrid

[Sitter alene hjemme, alle ute.]

I mit sidste brev glemte jeg vist at fortælle om mit møte med Dagny Knutsen. Jeg traf hende paa Joronn Sitje's utstilling (om hende skal jeg fortælle siden). Dagny var saa umaadelig elskværdig saa jeg glemte ganske alt vaart mellemværende. Nu var hun saa ivrig efter trioen; men jeg har jo desværre manuskriptet i London. Jeg har endnu intet hørt fra Chester direkte, men jeg har faat et musiktidsskrift "The Chesterian" som forlaget utgir og det betyr vel at Eaglefield Hull har talt om mig. Jeg er jo svært spendt paa hvordan det gaar, men vi maa nok belage os paa skuffelser. Nok av det: Dagny var nu umaadelig ivrig efter at spille mine ting; hun holdt paa at indøve violinsonaten, som hun var vældig betat av. Hun fortalte at hun hadde faat maleren Henrik Sørensen, du har hørt om ham, paa besøk og da hadde hun maattet spille for ham hver note hun hadde av mig. "Dersom De ikke spiller Valen og Reger, slaar jeg haanden av Dem", sa han. Og saa hadde han talt om forskjellen mellem et geni og et talent; et geni var besat. "Valen er besat", hadde han sagt. Synes du jeg bør føle mig smigret. – Jeg skulde komme og besøke hende ute paa landet hvor hun bor og høre hendes program. Hendes mand var ogsaa saa begeistret for min musik, fortalte hun. –

Du kan tro Joronn Sitje's billeder var merkelige. Hun er en ganske ung malerinde, som har utstilling nu, mest religiøse billeder, hendes farver er det skjønneste man kan tenke sig, men hun vækker vældig opsigst og forargelse. Hun er en god ven av Hugo, og er litt paavirket av ham, de er ialfald sjelsbeslegtede. En aften var jeg sammen [med] Joronn Sitje og hendes mand [Gunnar] Gundersen ute hos Hugo og Elna. Du kan tro de var søte og hyggelige; hun var saa enkel og beskeden, og talte med saadant

hjertelag om to gamle malerinder, som aldrig var naat frem til anerkjendelse. Det vidnet saa fordelagtig om hendes selv. Hendes mand er uten stilling nu, men han var i et automobilfirma og er utlært chauffeur og jeg kjørte med dem i bil hjem. Da han hadde sat fruen av hjemme kjørte han videre med mig og da fortalte jeg ham hvor godt jeg syntes om hans frues billeder. Jeg syntes det var rent flaut at sige det, men jeg skal sige det kom vel med; han var rent bevæget og [sa]: “Det var glædelig, det skal jeg fortælle Joronn, det vil hun glæde sig umaadelig over”. – Hun var blit saa skrækkelig nedrakkert av Kristian Haug, malernes Per Reidarson, og det hadde hun tat sig nær over.

Idag var vi i kirken. [Nils] Tvedt holdt virkelig en udmerket præken; han er blit sogneprest nu, som du kanskje vet. Senere drak vi kaffe paa Theaterkafeen, jeg saa [Axel] Revold sitte der med fruen og de to smaa; men jeg fik ikke hilst paa dem. Per Wang, Marie Lea's eldste søn kom og satte sig bort til os. Han talte litt om moren, som han vist ikke har været helt i forstaaelse med, men han lyste op i ansigtet naar vi fortalte vel om hende. Stakkars barn, de har en tung skjæbne. – Per Wang er fløitist og har en god post i philharmonien. Han spurte om jeg vilde ha ham til elev; han vilde gjerne lære harmonilære med mig. – Nu maa jeg vel slutte for at naa toget. – Mange hjertelige hilsener.

Magnhild hilser saa meget. Hils Kari og Ola (sig han maa endelig læse engelsk). Mere senere; nu kom ogsaa Magnhild og presten Tvedt, saa jeg faar ikke skrevet mere idag.

Din hengivne Fartein.

[Kort p. Oslo 8.11.25]

Kjære Sigrid

[...]

*Oslo 9 nov. 1925***Kjære Sigrid.**

[... Lørdag hos Sindings, og så på konsert med dem.

Deretter på Theaterkafeen med Arne, Dorothea [nevø og niese] og Lilly Maurer til aftens.

Nevø Arne bor på Refsum, Sendstadfamiliens gård ved Sørumsand.

Om de unge og deres venner.

Til Elna og Hugo på søndagsmiddag. Om fam. Mohr. Gustav Mohr til Syd-Afrika igjen.]

Jeg hadde det saa koselig hos pastor [Jens] Lexow-Breck. Fruen [Bertha] er noget av det mest naturlig elskværdige jeg kan tænke mig. Nu vil pastoren atter begynde at læse harmonilære med mig og det glædet mig meget. Leif Halvorsen og frue [Haldis] var der med deres to nieser dessuten fru bispinne [Betty] Tandberg og en del andre. Leif og bispinden spilte sammen sonater av Mozart og Beethoven; hun er en umaadelig flink pianistinde uagtet hun er 72 aar. Jeg var paa visit hos hende en dag og da traf jeg maleren [J.B.] Pienes frue [Christiane] med datter. Bispinden forærte mig ved avskeden [A.B.] Marx's store Beethoven-biografi i 2 bind. Jeg er der næsten aldrig uten at hun gir mig bøker. Hun er et fortryllende menneske. Jeg traf ogsaa fru [Ingeboreg] Stang Lund en dag; hun sa ikke hvad tid hun vilde begynde at læse igjen. Hun bad mig til middag men jeg var desværre optat den dag.

Per Wang bestilte time hos mig da han var her søndag; han vilde komme indom en dag i denne uke og bestemme tiden.

Bispinde Tandberg som kjender min elev [Johan] Svensen sa: jeg kjender en som er begeistret over at gaa og læse hos Dem. Jeg haaber jeg skal faa flere elever efterhaanden som jeg blir mer kjendt. –

[Fått brev fra Hans Henrik Holm. Møtte maleren [Hallvard] Trætteberg gjennom HHH, Trætteberg ogsaa i Riksarkivet. Trætteberg vil tegne FV.]

Jeg maa nok slutte nu. Jeg haaber du har det godt og ikke har nogen ubehageligheter paa nogen maate. La ikke noget leit faa sætte sig fast i sindet, men søk likesom hverdag at glæmme og tilgi alt før du gaar i seng. Gud vil nok hjelpe dig til at overvinde alt. Tænk bare at alt ondt er overvundet i Jesus Kristus. Det er en saa stor tanke. Jeg skal tænke paa dig hver dag; det gjør og har jeg nok gjort som du selv vet, haaper du gjør det samme. – Om der er noget leit med Kari og saant, saa husk paa at se det under evighetens synspunkt, saa blir det lidet, selv om det kan være utaaleligt og uutholdeligt i øieblikket. – [...]

Oslo 15 nov. 1925

Kjære Sigrid.

[...] Jeg spaseret idag paa bryggen og indbildte mig jeg var hjemme paa Vestlandet. Ifjor orket jeg ikke at gaa ned paa bryggene; men iaar gjør jeg det ofte og naar solen daler ned i vest tænker jeg paa Siggen og Monte Pincio.

[Hadde the-selskap for Haldis Halvorsen bl.a.

Skal spise middaag hos Jens Lexow-Breck sammen med en rumensk prins, Cantacuzeno, som bodde i Norge under krigen.

Hugo Mohr begynt å male FVs portrett. ...]

Oslo lørdag 20 nov. 1925

Kjære Sigrid

[... Ny elev, frk. [Astrid] Larsen gjennom Dagny Knutsen.

Har nå fire elever] saa jeg har virkelig grund til at være taknemmelig. Alle klager ilde over hvor vanskelig det er i vinter. Nu har jeg faat indrykket et avertissement i Philharmoniens programblad. Det koster 10 kr maaneden men det er det bedste avertissementsmedium og jeg tror jeg vil

fortsætte saa langt jeg faar raad, for det læses av alle musikinteresserede her i byen.

Jeg var til middag hos pastor [Jens] Lexow-Breck forrige mandag og der dumpet jeg op i et helt selskap bl. andre traf jeg Bergljot Ibsen. Du kan tro hun var søt og hyggelig. Pastoren forestilte mig for hende med nogen dumme fraser om “det nye Norges mest begavede” el. den slags. Hun sa: “Jeg haaber De maa faa helbred.” Det kom saa hjertelig, at jeg blev ganske rørt. Senere reiste hele selskapet til Lysaker og jeg blev ganske alene hjemme og drak kaffe med prins Cantacuzeno. Jeg hadde gruet mig saan for det men du kan tro han var søt og hyggelig. Han hadde tat artium her i Oslo og betraktet Norge som sit andet fædreland. Han fortalte mig saa mange interessante ting fra Rumænien, og vi hadde saa mange fælles bekjendte saa det gik saa meget lettere end jeg hadde tænkt. –

Nu sitter jeg model for Hugo [Mohr] næsten hver formiddag; det tar jo litt tid bort for mig, men paa den anden side synes jeg det er saa morsomt. Billedet ser meget lovende ut, og ellers har vi det jo svært koselig. En dag kom ogsaa Otto [Mohr] op og saa paa Hugos billeder. I morgen skal jeg til ham til middag og det glæder jeg mig saa til, for jeg har ikke været hos dem i hele høst.

[...] Jeg skulde ønske jeg kunde titte indom. Ak det blir nok desværre ingen reise for mig til jul, ene og alene av pengehensyn. Hadde jeg hat penger, saa skulde jeg ikke ha betænkt mig et øieblik. Jeg synes det er saa saart at dere skal være derborte alene. Men jeg har jo hat en eneste elev i hele høst saa jeg har maattet bruke stipendiet, og 125 kr her i byen kommer man jo ikke langt med. Gud give at det maa bli bedre. – [...]

Oslo lørdag 28 nov. 1925

Kjære Sigrid.

[Flydd omkring hele uken.

Portrettet nesten ferdig. Beskrivelse.

Hugo Mohr fikk en sønn.

Forrige søndag hos Otto og Tove Mohr. Otto ekte begeistret for musikken.

Hos fru konsul [Ingeborg] Gram sammen med den nye viol. Robert Soëtens. Soëtens forbauset over hvor lite ny musikk som var kjent i Norge.

Middag hos Ingeborg Stang Lund.

Middag hos Sinding, fikk 50 kr. hos Halfdan Roede.

4 elever: Svensen, Per Wang, pastor Lexow-Breck [ustadig] og Astrid Larsen fra Horten, elev av Dagny Knutsen.

Middag hos bispinne Tandberg som fortalte om Grieg, Svendsen etc.]

Oslo 7 dec. 1925

Kjære Sigrid

[... Fått en ny elev, frk. Løken, tidl. på Konservatoriet.

Hos Sindings.

Om nevøene: Fartein og Magne hadde skulkesyke, kurert av Olav.]

Nu holder jeg paa at avskrive trioen [opus 5]. Baade Dagny Knutsen og Leif [Halvorsen] er saa ivrige for at spille den nu, og mange musikere som jeg har truffet spør stadig om den ikke snart kommer, f.eks. [David] Monrad Johannesen [!] og [Ludvig] Irgens Jensen. Desuten er det mange andre ogsaa, saa jeg tror tiden er inde nu. Jeg vilde saa gjerne faa avskriften færdig til jul men det kræver saadan nøiagtighet, saa det gaar svært langsomt. [...]

*Oslo 15 dec. 1925***Kjære Sigrid**

[... Småguttene syke.

Om julegavene.

Dagny og Leif skal spille trio over nyttår, renskriver på harde livet.]

*Oslo 29 dec. 1925***Kjære Sigrid**

Du er sikkerlig aldeles forfærdet over mig som ikke har latt høre fra mig hverken før eller efter jul. Idag er jeg for første gang oppe efter at ha været i seng næsten 14 dage. Det har været en voldsom forkjølelse eller kanskje influenza med hoste, inflammationer i hals, næse og svelg og voldsom hodepine. Jeg var saa ulykkelig over at jeg ikke fikk sendt en hilsen til juleaften. Min eneste trøst at pakken var kommet frem, saa du ialfald vidste at vi ikke hadde glemt dig. Men jeg var som sagt fullstændig nedfor, jeg vet aldrig av at jeg har været saa forkjølet. Jeg kravlede mig op selve juleaften nærmest for de andres skyld, men fik svie for det senere og først idag er jeg nogenlunde passabel, saa jeg haaber jeg er kommet over det for denne gang. Det var saa uheldig som vel mulig at jeg skulde bli syk netop nu da Magnhild hadde to stykker fra før. Idag kom Magne hjem fra sykehuset og Fartein har været bra i flere dage men han faar ikke gaa ut endda. Alt dette midt i juletravelheden. Magne maatte besøges to gange daglig ellers blev han aldeles ut av sig, saa den anden brølende utalmodig i sengen hele dagen og dertil mig at varte op, saa det har været en strid jul baade for M. og Bjørg. Men nu er det over, Magne er riktig saa kjæk. Magnhild er jo noksaa træt som ventelig kan være.

Jeg har tænkt saa paa hvordan du tilbragte julen. Jeg paala Arne indstændig juleaften morgen at han skulde sende et telegram til dig og han lovet det, men tror du han gjorde det, “den slasken”. Det gjorde virkelig et stort indgrep i min juleglæde, men jeg sa jo ingenting. – Til trods for al sygdom og tiltrods for at Magne ikke var hjemme hadde vi det rigtig hyggelig. –

Jeg fik ikke sendt et eneste kort til nogen til jul og det syntes jeg var rigtig leit; jeg faar nu til at skrive brev, saa fort jeg kan. Bare disse faa ord for at du ikke skal ængste dig mere, jeg skal snart skrive mere, er endnu saa ør og forstumlet i hodet. Nu længter jeg ogsaa ordentlig efter at høre hvordan I har tilbragt julen du og Kari og dine gjæster. Tusend tak for alle julegavene og for Norsk Aarbok til mig. Jeg hadde netop ønsket mig den. Arne og Dorothea er reist til Herremyr.¹ Olav reiser anden nyttaarsdag til Boy’s camp og saa blir M. og jeg alene resten av helgen med smaaguttene. Anna eller Jenny kommer om formiddagen. –

Du faar hilse allesammen saa meget og saa far du skrive snart. Det eneste jeg lærte i denne jul var hvor uavhengig juleglæden allikevel jeg av alle ydre ting [!] det haver saa litet at sige naar man har fred i sjælen. – Nei nu maa jeg slutte, mange kjærlige hilsener, tak for alt i det gamle aar. Hils Kari og de andre.

Din hengivne Fartein
Et velsignet nytaar til Eder alle.

---

¹ Sendstadfamiliens gård ved Vormsund.

NILS LARSEN'S KLAVERSKOLE = Parkvn. 75 II. Tlf. 42135 LÆRERE: Ingrid Salvesen, Hildegunn Reuter, Solveig Madsen, Elsa Lenschow, Elisabeth Enhuus, Erling Westher m. f. TEORI: David Monrad Johansen, Leif Halvorsen. Begynderparti: (3 stk. sammen), kr. 10.— pr. md. Viderekomne: (Enetimer), kr. 20.—, 25.—, 30.— pr. md.	MUSIK-KONSERVATORIET Utdannelse for opera, konsert, orkester, kirke, skole og hjem. Nordal Brunsgt. 8. Kl. 1-2. FARTEIN VALEN TEORI OG KOMPOSITION St. Olavsgt. 21 B Telefon 22419
MARY BARRATT DUE Klaverundervisning. Vallegt. 18. Tlf. 35 354. HENRIK DUE Violinundervisning. Vallegt. 18. Tlf. 35 354.	Signe Hagerup Struve SANGUNDERVISNING Underhaugsveien 2 Telefon 64 504 INGEBORG SANDVIK Sangundervisning. FRITZNERSGT. 17. TELEFON 42 384.
DAGNY SANDVIK SANGUNDERVISNING Eilert Sundtsgt. 8. Telefon 41 297.	KARI AARVOLD Klaver. VIBESGT. 16 • TELEF. 63 576 NICOLAI LINDGAARD

*I Filharmoniens programhefter fantes hyppig annonser for musikkundervisning.
 Valen var i godt selskap i dette lille utsnittet.*

1926

Dette året bodde Valen fortsatt i søsteren Magnhild Sendstads familie i Oslo. Familien hadde også arvet to gårder etter Sendstad-slektninger, Herremyr gård, Årnes, og Refsum gård, Sørumsand. Valen reiste flere ganger dit.

Han komponerte videre på sangene som fikk opusnummer 6–9. Noen av disse var originalt skrevet for sang og klaver, andre for sang og orkester. I tillegg harmoniserte han en samling med julesanger som ble publisert.

Gradvis fikk Valen en ekstra inntekt ved å arbeide ved Universitetsbiblioteket (i dag Nasjonalbiblioteket). O.M. Sandvik m.fl. hadde fått ledelsen til å opprette en spesialsamling, Norsk musikk-samling, som var under oppbygging. Sandvik var midt inne i store innkjøp av noter og spesiallitteratur og engasjerte Valen for å få katalogisert og ordnet materialet. Valen ble så ansatt som “inspektør” ved samlingen. Samlingen ble offisielt åpnet først i 1927. Valen hjalp også Sandvik med ferdigstillingen av notematerialet til den nye *Koralboken*.

*Oslo 9 jan 1925 [1926]***Kjære Sigrid**

[...]

I neste uke begynner “havrelefsa og striskjorta”. Elevene er alt begynt at melde sig, og i dag fik jeg en ny, det vil sige jeg skal læse en time ukentlig teori paa en sang og musikskole som skal begyndes av en sangerinde, fru Valdis Zereners sangskole. Jeg skulde faa 10kr timen sa hun. Saa fik jeg i dag en ny 14dags elev fra Dagny Knutsen. Det lysner litt nu.

[FV var invitert til fest sammen med sine gamle gymnasvenner – med mye Stavangerprat.] Jeg fik et nydelig billede av Kongsgaard skolegaard både med alléen; det er en reproduktion av originalen av Kitty Kielland, som jeg saa hos fru [Hulda] Garborg. Dessuten fik jeg laane en bok om Kongsgaard skole,¹ og der var det mange morsomme billeder fra buekorps, skolekomedier og alt mulig. Men en artikel om rektor [Andreas Emil] Erichsen av Wilfred [Gabrielsen] synes jeg ikke noe godt om; jeg synes ikke han var helt retfærdig med rektor, som var den bedste lærer jeg nogensinde har hat. Og deri var ogsaa Ole [Aanensen] helt enig.

[Skal til Haldis og Leif Halvorsen i kveld.

Besøkte H.H. Holm og Frøydis Haavardsholm sammen med Hugo Mohr og nevø Olav.

Hilser til SV fra masse folk, bl.a. Hans Henrik Holm.]

*Oslo lørdag 16 jan [1926]***Kjære Sigrid**

[...]

---

¹ *Kongsgaard skole 1824–1924*. Stavanger 1925.

Hos Leif og Haldis [Halvorsen] var jeg sammen med Ellen Gulbranson og fru Alexandra Thaulow, enke efter Frits Thaulow. Det var saa morsomt at snakke med hende for hun fortalte at i 1889 havde hun og Thaulow bodd et helt aar paa Lervik paa Stord. Hun havde ikke ord sterke nok for sin begeistring over landskapet derborte. Det lignet intet andet hun hadde set nogen steder; bare den ting at markerne var grønne hele vinteren og den rødbrune lyng og den vidunderlige belysning! Hun syntes det var det vakreste hun hadde set. Du skulde bare har hørt hendes begeistring. Søndagen efter var vi sammen hos Einar Sandvik; de er nærmeste naboer paa Abbediengen. Jeg hadde aldrig tænkt fru Thaulow var saa hyggelig – hun var saa hjertelig og menneskelig.

[Einar Sandvik og FV spilte Brahms firhendig.

Om hunden hos Sandvik. Og Valens katter. Og Thaulows åtte katter i Paris.]

Mandag var [Christian] Sinding 70 aar gammel og da var der stor stas paa festkoncerten. Jeg har vist aldrig oplevet en slik stemning paa en koncert. Da Sinding og frue kom opover midtgangen ført til sine pladse af formanden i filharmonien reiste hele publikum sig som en mand og en øredøvende bifaldsstorm brøt løs, som næsten ikke vilde gi sig. Først blev Sindings første symfonie spillet av orkesteret derefter kom en sangavdelling sunget av fru Grete Schou (født Sømme, en kusine av Johanne Margrethe). Hun sang udmerket akkompagneret av Nils Larsen, og var noget av det vakreste man kan tænke sig. Og saa kom en overraskelse. En ung mand satte sig ved flygelet og begyndte at spille “Frühlingsrauschen” og saa kom der et tog av smaabarn klædt som smaa engler med vinger og med blomsterbuketter som de overrakte Sinding. Det var ganske rørende. Da koncerten var slut var der vældige ovationer og kranser og taler. Sinding holdt selv en nydelig, beskeden tale, som var saa typisk for ham. Efter koncerten var der en mottagelse og der var ogsaa jeg indstændig tilsagt av Augusta. Der var en masse mennesker. Jeg traf Laura

Stang Lund, fru [Ingeborg] St. L., som bad mig hilse dig og en hel del andre. Sinding omfavnet mig to gange midt i paasynet av hele selskapet og sa: "Jeg ved ikke hvad det er, jeg holder saan av dig Valen." Jeg fik ganske taarer i øinene. Dagen efter ringte Augusta mig op og sa at Sinding hadde sagt: "Hvorfor bad du ikke Valen til middag." Jeg syntes det var meget de orket at ha nogen like efter festdagen, men det var bare Fredrik Gade [fru Sindings søn] og mig. Vi fik Augustas deiligste mat og alle var saa straalende lykkelige over gaarsdagen og over innsamlingen, som hadde indbragt 30 tusend kroner. Dagen efter skulde de til Bergen indbudt av Philharmonien der. Efter middagen hvilte vi middag som vanlig og da jeg skulde bredes med sjaler kom Augusta og stak 100 kr i haanden min og sa: "Jeg vil ikke reise til Bergen, før du tar disse." Hun har en fortryllende maate at ta det paa. Hendes rike hjertelag er indhyllet i barske former. Jeg fortalte vist ikke at jeg fik en varmekflaske av hende til jul med følgende vers: "Kjære Valen, læg denne under halen!" –

[Frøydis Haavardsholm og Hans Henrik Holm forlovet. Vil ta fottur på Vestlandet og besøke Valevaag. Og Haavardsholm [litt syd for Valevåg].]

Oslo 23 jan 1925 [1926]

Kjære Sigrid

Mange tak for dit hyggelige brev som det var saa morsomt at faa. Det var som et litet øiebliksfotografi, saa jeg saa det hele for mig. Det er ofte jeg ønsker jeg kunde ta en tur hjem og jeg begynder allerede at glæde mig til hjemreisen. Jeg har lovet mig selv ikke at vente saa længe som ifjor men at reise allerede midt i mai. Det er sommetider man blir træt av maset, især i denne uke har der hopet sig op saa mange indbydelser at jeg har været paa farten næsten hver dag og det blir litt for meget. Endnu er jeg ogsaa litt slap efter influenza-greien men jeg vinder nok snart over det. Jeg haaber du er

bedre efter julestrævet. Dere faar bare ta det med ro og gaa tidlig iseng og hvile en god middagslur.

Jeg har hat saa travelt med avskriften av trioen [opus 5], men nu er jeg heldigvis snart færdig. Det er et arbeide som tar saan lang tid og saa blir jeg saa ofte avbrudt. Gid det nu bare blev noget av at trioen kom op iaar.

Mandag var jeg sammen med Hans-Henrik [Holm] og Frøydis [Haavardsholm] ute hos Hugo [Lous Mohr] paa Bygdø; det var saa hyggelig. Desværre er det noksaa vanskelig for Hugo i økonomisk henseende nu før utstillingen, men jeg haaber han maa faa solgt en del billeder, skjønt det er jo vanskelige tider. Johan Rasmussen hadde set paa et billede av Hugo og vilde ha kjøpt det, men saa vilde han vente til utstillingen. Det store billede av mig er nu færdig og Hugo er selv meget fornøiet med det. Nu holder han paa at male en altertavle efter dekorationerne i Bergen.

Nu er jeg begyndt timer med fru [Ingeborg] Stang Lund. Jeg maa gaa til hende men jeg foretrækker det allikevel, for skulde hun komme hit saa tror jeg der blev mange avbrytelser. Hun er virkelig ikke så gal i harmonilære til at være et gammelt menneske. Hun spør altid saa meget efter dig. Hun er naa en god trofast sjæl allikevel.

Fredag var en særlig travel dag. Frøydis og Hans-Henrik hadde sagt sig til kl. 1/2 1. De fik the og saa spillet jeg for dem. Frk. Haavardsholm fortalte fra farens barndom paa Vestlandet, naar han fanget ørret i bækken og meget andet.

Saa var jeg buden til Sindings, for “de skulde ha saa god mat” som Augusta sa. Jeg fik saan fiskesuppe med boller som mama lavet og Vesla [niese] og jeg var saa indtat i. Sindings er saa rørende mot mig, rent som en far og mor. De var saa fornøiet over sin Bergens reise, hvor de var musikforeningens gjester. De hadde faat reise paa 1ste classes kupe og faat 3 værelser paa hotel Norge, som de slap at betale en øre for og folk hadde været saa snille mot dem. – Sinding var saa pratsom, men han maatte

snakke solo, for han hørte næsten ikke et ord av hvad jeg sa. Han kommer saa ofte tilbake til kritiken som hadde skrevet at jeg var “blasfemisk” i Ave Maria [opus 4]. Da snakker han sig ganske heftig saa han slaar i bordet. Det synes han nok er høidepunktet av uretfærdig kritik.

Fra Sindings maatte jeg gaa til min første time på Valdis Zereners operaskole. Jeg gruet ikke saa litet, for du vet det er ikke saa greit at ha en flok med jålete unge damer. Der var en 8–12 stykker og timen gik utmerket, jeg tror de hadde respekt for de var saa stille og ivrige. Men glad var jeg det var over. Jeg skal faa 50 kr maaneden for en time om uken og det er jo ikke værst betaling.

Fra timen maatte jeg gaa direkte til fru [Johanne Margrethe] Hoel, hvor jeg var sammen med Olav, Terese, Lars Erlandsen og Jens Erland og et par andre til aftens. Det var riktig hyggelig.

Onsdag hadde de et litet selskap her. Det var frk. Grüner, Olavs gamle lærerinde og Farteins nye lærerinde en frk. Lien, som var her for første gang. Han var saa komisk da Magnhild sa at hun skulde indbyde frk. Lien. “Da skal du faa se sinna lærerinde, Magne” sa han skrytende til Magne; det var aabenbart en meget beundringsværdig egenskap. Men ellers var frk. Lien saa svært fornøiet med sin elev; han var saa skikkelig og stø og anstændig, rendte ikke til som de andre ungene, naar der var noget paafærde. Det lettet rent Magnhilds hjerte, for hun var saa ræd for at han skulde være nebbet og næsevis, for det er det jo ikke frit for at han er her hjemme sommetider.

Lars Erlandsen saa jeg for første gang i det samme selskap. Det er gamle Dahle op ad dage. Og tænk han var saa interessert for musik, han læser endog partitur og spiller bratsch. Det var saa morsomt at snakke med ham.

—

Jeg har glemt at fortælle at jeg var hos Elisabeth Munthe-Kaas forrige søndag. Jeg hadde mine noter med og tænk hun sang Ave Maria næsten fra bladet, desuten mine andre saker, som hun var saa vældig begeistret for.

Hun har dem hos sig nu og ser dem over. Desuten sang og spilte vi en hel del Brahms og gamle italienske arier. Før vi vidste ordet av det var klokken halv tolv. –

Men nu maa jeg slutte for denne gang. Erik og Grønvolds skal jeg snart sende nogen ord, naar jeg bare faar litt mere ro paa mig. Jeg har saa mange breve at skrive. Hvordan lever kattene, kaktusene og roserne. – Du maa hilse allesammen. Nu maa jeg paa jernbanestationen. Mange hjertelige hilsener til Eder alle fra Magnhild og din hengivne

Fartein.

Oslo 30 jan 1926

Kjære Sigrid

[... Om Sigrids økonomi.

Besøk av flere slektninger fra Østerdalen, en reiste til Amerika.]

Det er lidt bedre med mig nu. Jeg har 3 visse elever om uken og saa en del uvisse, som tar 14dags timer; men du vet jeg klarer mig jo ikke med det. Jeg har sparet 300kr (400 med det gamle) i banken for sommeren og nu faar jeg jo sidste termin av stipendiet til ut juli; saa jeg haaber vi skal klare os, og jeg skal forsøke at sætte i banken det jeg bare kan undvære. Men det er en fortvilet dyr by at leve i og det gaar saa frygtelig med penger, snart det ene, snart det andet.

[O.M. Sandvik er på Hamar. FV har laget avskrift av trioen [opus 5] for forlaget Augener i London. Skal gjennomgå trioens sammen med Dagny Knutsen.

Hos Sindings, som han har så vondt av. Hun giktisk og han døv. Men utrolig snille.

Hos Haldis og Leif Halvorsen. Hun skal ha konsert, han spiller piano, som han har lært seg selv.]

Om aftenen skulde hans [L. Halvorsen] kvartet spille i radio og jeg var med ham paa kringkastingsstationen, der hvor musiken føres ut over til alle de tusen lyttere i radioapparaterne. Det var et værelse med en stor rund skjærm under taket og med et mottagelsesapparat, som skulde opfange lyden. Jeg fik lov til at sitte inde, mens de spilte. Du kan tro det var en underlig følelse med alle de tusen usynlige lyttere – det var ganske høitidelig.

[Hørt H.H. Holms nyeste dikt. ...]

Oslo 6 febr. 1926

Kjære Sigrid

Mange tak for dit hyggelige brev, som jeg fik idag, lørdag. Det er saa morsomt at faa dine breve for det er som at faa glytte hjem for et øieblik og jeg ser alt levende for mine øine. Nu er det en times tid før jeg skal paa koncert, men jeg maa se at faa skrevet idag, for mandag skal jeg reise ut paa landet til Dagny Knutsen for at gjennemgaa trioën med hende. Det er en reise paa tre timer med dampskib, saa det er jo en hel sjøreise som jeg glæder mig umaadelig til. Hun bor i Røken [Sætre], tror jeg det er. Reisen blev avtalt forrige onsdag, kanskje jeg maa overnatte der ute; men jeg har ingen elever hverken mandag eller tirsdag. Hun var svært betuttet over trioën; men naar vi først faar gjennemgaat den i fred og ro, saa har jeg det haab, at vi skal faa greiet med den. Jeg maa forklare den ordentlig for hende. Avskriften "var hævet over enhver ros," sa hun, saa det er ikke den det staar paa. Heldigvis er hendes mand [Sv. Kristensen] saa ivrig for at hun skal spille trioën; han hadde enddog sat sig ved siden av pianoet for at være med og dechifrere manuskriptet, saa i ham har jeg en god forbundsfælle. Hun fortalte at han var saa begeistret baade for piano og violinsonaten. –

Iaften skal jeg høre [Maurice] Ravel, som du vet jeg spilte saa meget av i sommer. Han skal spille sine egne kompositioner, saa det blir vældig

interessant. Han er jo en av de berømteste komponister nufortiden, saa det blir rent som om vi skulde faa høre en Schumann eller Chopin i egen person. —

Imorgen skal jeg spise middag hos Tove [Mohr]. Jeg har ikke set dem siden nytaar. Baade hun og Otto [Lous Mohr] har været paa en længre ferietur til London, saa jeg glæder mig til at se dem igjen. Igaar var Frøydís [Haavardsholm] og Hans-Henrik [Holm] paa visit litt før middag. De er saa søte, næsten som to store barn. Frøydís saa saan paa dine tegninger, som hun syntes meget godt om. “De var saa vældig delikate,” sa hun “næsten som Corot,” en berømt fransk maler, og saa hadde du slik følelse for det du fremstillet. “Bare se paa dette,” sa hun og pekte paa klipperne ute i Leirvaag. Hun var aldeles betat over hvor deilig der maatte være paa Valestrand. Jeg fortalte at det var utsikten fra mit vindu. Hun syntes det billede av Enstavold-haven ogsaa var saa vakkert. Du har al grund til at glæde dig over at faa ros av en som Frøydís Haavardsholm, for der er ikke mange her i Norges land som forstaar sig bedre paa tegning end hun. Hugo [Lous Mohr] og stod ogsaa en dag for en tid siden og saa paa billedene og mumlet “det var lide’lig fint.” Du vet han sier ikke saa meget, saa det betød vældig meget i hans mund.

Magnhild siger det er all right med reparationerne. Du skjønner det var ikke derfor vi sendte pengene, men for at du skulde slippe at ta ut av banken. Det er vel bedst at begynde at male saa snart som mulig.

Her har vi nu faat en svær kulde, 15° var det idag morges, jeg synes det er frygtelig med denne kulden og haaber I slipper den derborte.

Hugo [Mohr] skal ha utstilling i marts. Nu maler han en nydelig altertavle. Hans-Henrik [Holm], som har meget god forstand paa malerkunst var vældig imponert over hans billeder, særlig likte han maleriet av mig, som han syntes Nationalgalleriet burde kjøpe. Det var nok en stor opmuntring for Hugo at høre, for han har været saa modløst i det sidste. —

Min flinke elev [Johan] Svensen fortalte sidst at han desværre trodde han kom til at forlate byen, da han var indstillet til en post i Norges Banks filial i Larvik. Han syntes det var saa leit at skulde avbryte studierne i kontrapunkt, nu da han var kommet saa langt paa vei; men han haabet ialfald at han kunde faa kommer her ind en gang om maaneden.

Du kan tro lille Fartein [nevø] var komisk i eftermiddag. Han skulde faa lov til at bade sammen med store-Olav og det var han saa vældig kry over at han pratet og sang saa det stod efter. Og hver gang de faar følge ut om morgenen aksler han sig saa det har en skik; han føler sig mindst ti aar ældre. Magne [nevø] er nu ganske kjæk, men det holder haardt at være i ro. 7 febr.

Du kan tro jeg hadde en begivenhetsrik aften igaar. Jeg sat ved siden av Dr. [Nils] Roede, som var saa elskværdig som jeg sjelden har truffet ham. Han ertet og var saa overgiven som en gutunge, saa nu har han vist tilgit mig min store fadæse med kufferten. Du kan ikke forestille dig min store forfærdelse da [Olav] Aukrust's lange fjes pludselig dukket op ved siden av doktoren. Jeg blev saa befippet som om jeg hadde set en gjenganger. Han sat en stund og saa forsvandt han. Efter koncerten var jeg inde og hilste paa Ravel og han var saa søt og elskværdig. Det var ikke saa særlig stor begeistring saa han var slet ikke blaseret. Det var Marie Mohr som absolut vilde jeg skulde hilse paa ham; hun hadde været sammen med ham hos [Johan] Bojers og det var hende som forestilte mig for ham. Efter koncerten kom David Monrad Johannesen [!] og sa at Aukrust vilde gjerne snakke med mig, og om jeg ikke vilde være med dem paa en restaurant. Jeg fulgte med Aukrust op over Drammensveien, mens Hugo, Elna [Mohr], Marie [Mohr] og Monrad Johannesen gik i forveien, og vi opfrisket gamle minder fra Studenterhjemmet. Jeg fortalte at jeg hadde læst hans tre digte i Norsk Aarbok¹ og jeg fortalte uten omsvøp hvor jeg var begeistret for dem. Dette forbauset ham i høi grad jeg var den eneste hittil som i det hele

---

¹ Diktene var "Diktatorord", "Vitrimg" og "Etterklang", trykt i årgang 1922 s. 7–9.

hadde talt om disse dikte. Jeg kan næsten ikke tro at det kunde være sandt, men han forsikret det. Selv trodde han at det var de bedste dikte han hadde skrevet. Jeg fortalte jeg hadde tænkt at skrive til ham om dem. “Gid De hadde gjort det” sa han. “Hadde jeg bare visst dette for 3 aar siden.” Hele aftenen kom han atter og atter tilbake til at jeg syntes om diktene. Det var saan en vældig opmuntring at han kunde ikke faa sagt det. Bare at én likte dem var nok.

Nei nu faar jeg nok slutte. Mange hjertelige hilsener til dig, Kari og alle de andre. Magnhild hilser saa meget. Din hengivne Fartein

Oslo tirsdag 8 febr. 1925 [1926]

Kjære Sigrid

[... Bekymret for rosene.

Der har staat om rosen “Henrik Wergeland” i Nationen.

Hos Agnes Hiorth og foreldrene.

Frødis Haavardsholm der også.

Ble klippet av Agnes H., bad ham om å sitte modell i slutten av mars.

Hugo Mohr fra Stockholm, solgt bilde til Sveriges nationalgalleri.

Middag hos Sindings. Augusta fortalte fra barndommen. Hadde vært syk, beveget seg med vansker.] Sinding var saa svært døv dennegang saa han var mest utenfor samtalen. Naar det blev fint vær skulde vi gaa en tur sammen. Men det var saa kjedelig for mig siger han altid. Jeg pleier da at si at vi kan være som “Schumann og hans veninde”. og da ler Sinding saa hjertelig godt. Du husker vist historien om Schumann og en dame som hadde været sammen en hel eftermiddag uten at noen av dem hadde sagt et ord; men Schumann sa at de aldrig hadde forstaat hverandre saa godt. Idag morges tidlig, før jeg endnu var staat op ringte Sinding paa og overleverde en svær pakke med de herligste Jaffa-appelsiner til mig. Du kan tro jeg var rørt.

Mandag maatte jeg om eftermiddagen gaa paa visit til Haldis [Halvorsen] for at sige farvel. Hun skal reise til Berlin onsdag. Hun fortalte at hun hadde tat Mignon [Valens opus 7] frem paany og da stod den saa meget klarere for hende. Det samme hadde Leif [Halvorsen] sagt om trioen [opus 5]. [...]

Oslo 15 febr. 1926

Kjære Sigrid

Mange tak for dit hyggelige brev som jeg fik i uken. Sidst jeg skrev skulde jeg til Dagny Knutsen. Jeg reiste mandag morgen kl 11 og kom tilbake tirsdag aften. Du kan tro jeg hadde en deilig tur. Jeg hadde glædet mig til sjøreisen som tar hele 3 timer; men det var saa bitende koldt at jeg ikke kunde sitte oppe. Det var rent rart at komme paa sjøen igjen. Engene [Sætre], der hvor Dagny Knutsen bor minder litt om Vestlandet, det var som at komme til en liten fjord i det indre av Sunnhordland. Der var hest og slæde paa bryggen og tok imot mig. Dagny Knutsens søster og hendes far [Johan Chr.] var ogsaa paa besøk. Hun bor i et stort herskapshus. Hendes mand [Sverre Kristensen] er direktør for statens krutt-fabrikker. Det var et rigtig idyllisk sted og jeg kan tænke der maa være fortryllende om sommeren.

Jeg fik te da jeg kom ved 2 tiden og straks gik vi igang med at gjennemgaa trioen. Først var Dagny Knutsen noksaa fortvilet over det hele, men efterhvert som jeg spilte trioen igennem og forklarte den, gik der mere og mere lys op for hende. Første sats var den vanskeligste for hende at forstaa; de andre tre skjønte hun temmelig snart. Hun sa at trioen var saa ujordisk; der var likesom intet at gripe fast i. Hun gruet formelig for at komme ind i dens verden. Den slags musik som bare handlet om religion og oversanselige ting virket saa voldsomt paa hende. "For jeg skal sige Dem", sa hun, "jeg staar selv med begge ben paa jorden." Jeg sa at naar

hun var saa grepet av denne musik saa hadde hun de bedste betingelser for at kunne spille den.

Hendes mand var ikke hjemme da jeg kom, han kom først hjem til middag kl 6, og da var der arrangeret en liten fest. En ingeniør [Henrich] Bille og hans frue var indbuden og det var riktig hyggelig. Direktør Kristensen, Dagny's mand holdt en overmaade hjertelig og begeistret tale til mig sa jeg var ganske rørt. I ham har jeg nok en god forbundsfælle. Dagny fortalte at han var saa ivrig for at hun skulde spille trio en at han selv satte sig til pianoet for at hjelpe hende med notene. Senere paa kvelden spilte Dagny min Legende [opus 1], som Kristensen var svært begeistret for; han sa at han led med martyrerne i deres pinsler; han formelig følte hvor de blev kokt i bek! Det var en riktig hyggelig aften.

Næste dags formiddag gjennemgik vi atter trio en og saa gik vi en lang deilig tur; derefter spiste vi lunch og kl 3 maatte vi reise. Jeg hadde følge med Knutsen og hans datter og ekteparet Bille paa baaten. Vi kom hjem ved 6 tiden og jeg gik omtrent straks i seng.

Et par dager efter var Hans Henrik [Holm] og Frøydis [Haavardsholm] på visit, og det traf sig at Marie Lea var paa besøk til samme tid. Stakkars Marie, hun var forresten meget mer fornøiet nu, og hadde det saa deiligt. Dette siger hun af frygt for at komme til Dikemark asyl. De har aabenbart skræmt hende med dette, for det er hendes sidste fikse idé at alle vil sende hende bort fra Gaustad. Naar jeg tænker paa de sindssykes lidelser synes jeg det er rart at de ikke nævnes i kirkebønnen. Marie er saa glad i Magnhild, det er likesom hendes trygge tilflugt i nøden.

[Bestilling fra Dagny på ullgarn.]

Lørdag aften var jeg paa en koncert for to pianoer. Jeg hørte en koncert af Bach,¹ den var saa skjønn, det var som at drikke rent kildevann, naar man er træt og tørst.

---

¹ Konsernten i C-dur (BWV 1061) fremført av Kari Aarvold (senere Glaser) og Elisabeth Reiss 14. februar. Orkester ikke oppgitt.

[Traff Leif Halvorsen. Og deretter Haldis Halvorsen.
Søndag hos Hugo og Elna.
Middag hos Sinding.
Og hos Nils Larsen.
Sitter på Grand og skriver.]

Oslo 22 febr. 1926

Kjære Sigrid

[... Diskutert pianoteknikk og harmonilære med Nils Larsen.

Gruer seg til timene hos Valborg Zerener, men fruene er selv på timene, så det hjelper på disiplinen hos de 12 damer.

Haldis Halvorsen hadde en vellykket konsert. Tydde til FV for hjelp mot nervøsiteten før konserten.

Amerikansk gutt som vil bli elev. Hjelpeløs, men trolig talent. Besøk av moren. Underviser ham først i klaver. Han er ikke umulig som Ingrid Eide [tidligere elev?].

Johan Svensen, hans flinke elev drar til Larvik, avdelingsleder i Norges Bank.

Hans Henrik Holm og Frøydis Haavardsholm regelmessig på besøk.

O.M. Sandvik skal skrive påny til Eaglefield Hull i London. Har også håp til Wilh. Hansen hvis det går bra med Chester.

Sammen med Monrad Johansen en hel dag:] Vi talte saa meget sammen om musik; jeg fortalte ogsaa om hvordan jeg var kommet til mit system. For første gang fik jeg ham til at begripe det hele og han blev umaadelig tat av det; det var rent som en ny verden som aapnet sig for ham sa han. –

[Om familien.]

*Oslo 1 mars 1926***Kjære Sigrid**

[... Dansemoro hjemme hos Magnhild:] Gjestene blev i det uendelige; du vet at unge mennesker aldrig kan faa sig til at gaa, naar de først er kommet sammen. Jeg maatte spille til dans næsten hele tiden. Om natten hadde jeg slik verk i armene og fingrene at jeg næsten ikke fik sove. Det var vist reumatisme. Til middag hadde jeg været hos [Christian] Sindings. Da jeg fortalte Sinding at jeg skulde spille til dans sa han; "Mann maa jo strække sig saa langt som mulig naar det gjælder de unge, men jamen synes jeg du er snil." Og det synes nok alle mine kjendte. Men jeg lovet det skulde være sidste gang. [...]

*Oslo 6 mars 1926.***Kjære Sigrid**

[... Om familien.]

*Oslo 13 mars 1926***Kjære Sigrid**

[... Magnhild bedre etter tannbyllen.

Johan Svensen reiser til Larvik, siste time. Kommet langt.

Fått Grøtteland som elev to timer uken.

Monrad Johansen på besøk:] Han bad om at faa se trioen [opus 5], som han spillet igjennem og den tok ham svært. Han var saa indstillet paa denslags musik nu sa han og den virket som balsam paa hjertet. Den var saa grundfæstet, egte og naturlig o.s.v. Jeg var saa forbauset og glædelig overrasket. Han syntes der var en linje til trioen baade fra legenden og den første sonate, enda saa radikal den var. Det var opriktig begeistring og jeg satte saan pris paa det. —

[Malerinnene frk. [Else Chr.] Kielland, frk. [Agnes] Hiorth og frk. [Solveig Kaurin] Nicolaysen vil gjerne til Valevaag, leie hos Valens. Hyggelig, stillfarne, alvorlig og høydannede mennesker. Kan stelle seg selv.]

Paa en maate synes jeg det skulde være hyggelig om malerne vilde begynde at opdage Vestlandet; for der er uendelige skjønhetsværdier som endnu venter paa at utløses. – [...]

Oslo 23 mars 1926

Kjære Sigrid

[... Om familien.

Om Hugo Mohrs store utstilling. Vemmelig kritikk.

Strever med eleven Grøtteland, dog ikke så ille som Ingrid Eide.

Fru Zerener vil ha en ny klasse i harmonilære. Elevene begynt å bli interessert.]

Jeg har ikke faat snakket nærmere med dem som vil leie hos os i sommer. Det kan hende det ikke blir noget av det hele. Jeg er litt bange for at raade dem til det ogsaa, for om der skulde komme en regnsommer, saa vilde jeg ikke paata mig ansvaret. [...]

Oslo 30 mars 1926

Kjære Sigrid

[... Sender pakke med påskeknask.

Barna reist til Herremyr (Årnes). Stille og fredelig i huset.

Reiser ogsaa oppover.

Hadde invitasjon til Trætteberg på Løiten, sm.m. Hans Henrik Holmog Frøydis Haavardsholm.

Spart 500 kr i banken, de kan være sutløse i sommer.

Eleven Johan Svensen reist til Larvik.] Jeg var buden til the hos bispinde [Betty] Tandberg som er en slegtning av Svensen og hun sa om ham: “der har De en som elsker Dem”. Jeg sa at da var det gjensidig, for jeg savnet ham svært, da han var den flinkeste av alle mine elever.

[Om nevø Arne.]

Oslo 6 april 1926

Kjære Sigrid

[... Kommet tilbake fra Herremyr. Vidunderlig påske.

Om nevø Arne.]

Imorgen begynner jeg med elevene. [O.M.] Sandvik telefonerte idag at han hadde hat brev fra Eaglefield Hull, som skrev at det hadde været umulig for ham at faa nogen engelsk forlægger til mine ting paa grund av de tyske tekster, men han foreslog at vii skulde henvende os til Schott i Mainz og han skulde da gjerne gi sin anbefaling. Jeg sa til Sandvik jeg trodde det var bedst vi henvendte os til Wilhelm Hansen og han lovet at skrive til ham den dag idag, og straks noterne kommer fra London skal vi sende dem ned. To av sangene som Elisabeth Munthe-Kaas skal synge til høsten maa jeg sætte en tone ned, og det holder jeg paa med at gjøre. Sandvik mente at Wilhelm Hansen vilde ta mine ting med en gang, men det er jeg nu ikke sikker paa. Det gjælder for mig at faa disse ting ut saa snart som mulig for nu foreligger der likesom et resultat av en lang tids arbeide. Sandvik lovet ogsaa at han skulde gaa til departementet og tale min sak for [Knut] Hougen i anledning av stipendiet. Jeg skal hjelpe Sandvik litt med det nye musikbibliothek ved universitetsbibliotheket og han mente at senere kunde der bli en liten fortjeneste for mig. Imorgen eller en av dagene skal Sindings avsted til Berlin og Paris. Augusta forærte mig en stor flaske fosfo-ferrin da jeg var paa visit hos dem før paaske. Hun er virkelig rørende. – [...]

*Oslo 12 april 1926***Kjære Sigrid**

[... Magnhild syk av influensa.]

Nu har vi saan deilig vaarveir, med vestlandsk mild luft. Igaar saa jeg blomstrende krokus paa Drammensveien. Kort efter at jeg var kommet hjem telefonerte O.M. Sandvik (musikvidenskapsmanden) til mig om jeg vilde være med ham og ordne til den nye Musiksamling paa Universitetet. Jeg har nu været sammen med ham et par gange og jeg har virkelig en glædelig nyhet at fortælle nemlig at han har faat istand en liten post til mig ved musikavdelingen. Jeg skal være assistent og være der to gange om uken fra 9–3 og for det skulde jeg faa 1000 kr aaret. Det er jo storartet ikke sandt. Naar jeg faar litt fast saa vil det jo føles som en stor lettelse, for da har jeg ialdfald til husleie. Jeg er saa lykkelig over dette, at jeg kan ikke sige det. Jeg tror nok at jeg har Augusta [Sinding] meget at takke for dette. Hun er mit gode forsyn paa saa mange maater. –

[Hos Joronn Sitje sm.m. Hugo og Elna Mohr.

Frøydis Haavardsholm lager glassmaleri til Lovisenberg kirke.]

*Oslo 18 april 1926***Kjære Sigrid**

[... Frk. [Solveig Kaurin] Nicolaysen, frk. [Agnes] Hiorth, Frøydis [Haavardsholm], Hans Henrik Holm, [David] Monrad Johansen til the. Agnes Hiorth og frk. Nicolaysen begeistret for Sigrids tegninger.

De vil reise til Vestlandet, Else C. Kielland er så ivrig for det. Vil kanskje leie hos Sigrid.

Agnes Hiorth må ha med en nevø, 18 år.

Sigrid vil sikkert like dem, de er søte elskværdige, harmløse mennesker. Alvorlig arbeidende.]

Ellers har jeg hat det noksaa travelt med at hjelpe [O.M.] Sandvik paa musikbibliotheket. Vi har holdt paa at sætte noterne frem fra lageret og ind i hylderne i læsesalen. Det var noksaa trættende at trække paa de tunge folianterne og det tar tid at ordne dem saan som de skal staa. Undertiden maatte vi forandre helt; men jeg haaber snart vi skal være færdige, for det hefter mig jo adskillig i arbeidet. Og nu er jeg saa oplagt. [...]

Oslo 26 april 1926

Kjære Sigrid

[...] Jeg har i formiddag været hos [O.M.] Sandvik paa Hegdehaugens skole og hjulpet ham med at skrive tekst under noterne til den nye koralbok, og nu har jeg bare et par minutter før jeg skal ha time hos fru [Valdis] Zerener, men la os prate sammen saa længe jeg har tid. Sandvik siger jeg skal faa betaling av departementet for mit arbeide med salmeboken. Jeg har holdt paa like fra kl. 9 imorges. Det maa skrives umaadelig tydelig tekst da noterne skal stikkes i Tyskland. Jeg har nu holdt paa i flere dage og saa er det ordningen med det nye musikbibliothek, som tar saa megen tid fra mig. Haldis [Halvorsen] fortalte hun hadde talt med [Trygve] Torjussen som er formand i Norsk Komponistforening. Det er Komponistforeningens styre som indstiller til statens stipendium. Hun hadde sagt til ham: "Jeg haaper dere gir Valen stipendiet" hvortil han svarte: "Ja, det er jo forutsætningen at han skal ha det i to aar."

[Sm.m. Einar Sandvik i middag hos fru [Alexandra] Thaulow.

Sm.m. de "gamle" [Nikoline og Paul] Sandviks, vestlendinger fra Volda. Han utfører stort arbeide for musikken på Hamar.

Fått Madonna-maleri av Joronn Sitje. Nydelig.

Haldis Halvorsen skal synge på Wagner-konsert. Fryktelig nervøs, må alltid ha Valen nær seg på og før konserter.

Skriver brevet på Theater-kafeen.]

Jeg holder nu paa at ta fosfo-ferrin og det har gjort rene underverker med mig. – Det skulde du ogsaa prøve. – Idag fik jeg en ny elev en overlærer Johan Evje. [...]

Oslo 3 mai 1926

Kjære Sigrid

[...] Nu er det fuld vaar her ogsaa men saa langt som paa Vestlandet hvor frugt-trærne blomstrer, er det nok ikke. Jeg glæder mig over varmen og længter umaadelig efter at reise hjem; ingen magt skal faa mig til at være her længer end mai maaned ut; heller reiser jeg før. Jeg hørte idag at jeg skal være indstillet til statens stipendium og da faar jeg det nok; for departementet følger altid komponist-foreningens indstilling. Dette brev sitter jeg paa universitetsbibliotheket og skriver, ganske alene i den store deilige musiksæl med grønne vægger og med noder rundt omkring.

[Fru [Valdis] Zereners plass bare et par skridt borte.

Fått nøkler av [overbibliotekar] Munthe, tegnet på den nye verdighet.] Jeg skal være her to gange om ugen fra 9–3 og ha 1000 kr i løn. Det er jo en ønskestilling for mig, for jeg skal bare sitte stille og passe paa og da kan jeg komponere og læse partiturer saa meget jeg bare vil.

[Foreløpig kaos, O.M. Sandvik har vært syk.

Plantet roser hos Otto [Lous Mohr], FV bestilt inn fra Pernet i Lyon.] Om morgenen hadde Venke spurt Tove: “Du mor, hvem er størst komponist: Beethoven eller Fartein?”

[Om nevø Arne.

Med Stang Lunds på biltur med mat på Bygdøy.

Traff ikke frk. [Agnes] Hiorth forrige torsdag, hennes soiréer er slut for iaar.]

[Kort p. Oslo 18.5.26, med luftskibet Norge]

Kjære Sigrid

[Har ligget med lumbago en uke.]

[Kort p. 19.5.26]

Kjære Sigrid

[Endelig oppe etter lumbagoen.]

[Kort p. Oslo 22.5.26]

Kjære Sigrid.

[Over med sykdommen.

Nevøene Olav og FV reiser til Herremyr [Årnes].

Reiser snart hjem.]

[Kort p. 26.5.26]

Kjære Sigrid

[Malerinnene kommer ikke til sommeren.]

[Udatert postkort fra Ål. Trolig 1926]

Kjære Agnes Hiorth og Harda Robsahm,

[Som var i Skei i Jølster.]

[postkort fra Valevåg uten identifiserbar datering, sommeren 1926?]
Kjære [David] Monrad Johansen

Har netop hat saant hyggelig og uventet besøk og vi har talt om Dem. Frøydis [Haavardsholm] fortalte at Voluspaa nu er færdig og jeg gratulerer hjertelig – og tænker det maa være deilig. Blev ikke litet overrasket over min nye værdighet i det store million-foretagende¹ (har i den anledning faat anmodning om at anbefale Haldis H[alvorsen]. men det er det vel bedst at gjøre mundlig) men Frøydis fortalte mig opløsningen paa gaaten. Haaber De har hat en god sommer og faat hvilt Dem godt. Vi har hat det deilig ogsaa her især den første halvdel av sommeren. Mange hjertelige hilsener til Dem og Deres frue fra deres hengivne F.Valen

[Tilføyd nederst:] Hilsen Frøydis / Hans Henrik Holm / og Agnes Hiorth

---

¹ Varamedlem av komiteen for utdeling av stipendier fra Ruuds fond for sangere.

*Agnes Hiorth på besøk i Valevåg sommeren 1926.
Snapshot gjengitt i Fartein Valen-Sendstads bok Mennesket Fartein Valen.*

Valevaag 9 aug. 1926

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for hennes hyggelige besøk i Valevåg, som satte alle i godt humør.

Skulle egentlig være på hotell Bristol i anl. Ruuds fond og hørt på 29 sangerinner.

Gleder seg over maleriene, vanskelig valg men tror han foretrekker bildet av Gamle-Ola'ens hus.]

Jeg kikker hver dag paa de smaa roser i vinduet; knoppene viser mere og mere farve, den ene viser et helt almindelig rosa og truer med at bli enkel som en nyperose, men den anden blir større og større og mere "jeune soleil" for hver dag. Igaar fik jeg billede av "Henrik Wergeland" [rosen] fra gartneren i Stavanger og var ikke litet overrasket over hvor stor og vakker

den hadde utviklet sig til at bli. Men trods Hans-Henrik [Holm] skrev jeg tilbake og forlangte en absolut anonymitet. For komponisterne maa ikke være for excentriske (naar de er det allerede tilstrækkelig fra før). [...]

Valevaag 12 aug. 1926

Kjære Hugo [Lous Mohr]

[...] Du kan tro jeg hadde en forskrækkelse for noen dager siden. Du har kanskje hørt om det vældige fond paa 1 million oprettet av en norsk-amerikaner til utdannelse av sangerinder.¹ Der blev jeg til min store overraskelse valgt ind som suppleant for David Monrad Johansen. Nu skal de ha en svær overhøring av sangerinder paa Hotel Bristol i disse dager og jeg blev indkaldt til at møte som varamand for Monrad Johansen. Jeg blev meget bestyrtet men da jeg hadde summet mig litt telegraferte jeg frækt tilbake at jeg ikke kunde komme. Senere fik jeg brev at det allikevel ikke var nødvendig. Og saa fik jeg tilsendt en lang liste over sangerinder som søker dette stipendium; jeg forsikrer den var længere end Leporello's liste over Don Juan's kjærester.² Og det komiske er at jeg er blit en ren størrelse paa grund av min indblanding i dette million-foretagende. Det er gaatt mig som Jeppe da han vaagnet i Baronens seng og som Byron hin bekjendte morgen, eller hvad jeg skal ligne det med for jeg blir overøst med skrivelser fra sangerinder som søker protektion. Tænk om jeg kunde faa noen flere elever til høsten paa grund av dette, saa vilde det jo være deilig. [...]

Med mine ting har det gaat smaat i sommer, men det lille jeg har faat ferdig er jeg noksaa fornøiet med, og da der ingen annen raad er saa faar vi "i Guds navn plage os videre".³ [...]

---

¹ Ruuds legat.

² "Katalogarien" i Mozarts *Don Giovanni*.

³ Anekdotisk sitat etter sangerinnen Wilhelmine Schröder som innøvde noen nye sanger med Beethoven.

Valevaag i Sunnhordland
27 aug. 1926

Kjære Hr. [Helge] Kragemo.

Vilde bare underrette Dem om at jeg har faat min permisjon forlenget til den 15 sept.

Med venlig hilsen
Deres Fartein Valen

[Kort p. Oslo 16.9.26]

Kjære Sigrid

[Kom til Oslo for to dager siden via Bergen.

Møtte frk. [Agnes] Hiorth, skal dit ikveld sm.m. Frøydis og Hans Henrik [Holm].]

Oslo 17 sept. 1926

Kjære Sigrid

[... Om reisen til Oslo, og Rebecca Brown og familie i Bergen.

Roser blomstret på Voss. Sne på Finse.

Om familien i Oslo.

Vel mottatt av [Helge] Kragemo på UB.

Hos frk. Agnes Hiorth, hjertelig gjensyn med vennene.

Hjertelig mottagelse hos Sindings.]

*Oslo 27 sept. 1926***Kjære Sigrid**

Mange tak for dit brev, som jeg fik fredag. Jeg blev forhindret fra at skrive baade igaar og lørdag, men jeg haaber dette brev skal komme tidnok til onsdag allikevel. Jeg er hver dag paa biblioteheket fra 10-3 og det tar noksaa megen tid bort fra mig, saa jeg har bare den korte eftermiddag og aftenen til min raadighet. Torsdag aften var jeg hos fru [Jeanette] Mohr og der traf jeg Otto og Tove [Mohr], som var saa hjertelige. Jeg maa fortælle en samtale jeg hadde med Otto: Han spurte hvad indtryk jeg hadde an [alkohol]forbudsaken paa Vestlandet og jeg svarte at jeg trodde der var overveiende majoritet for forbud fremdeles. "Det var da glædelig at høre," sa han. "Ja det er de kristne paa Vestlandet," sa han. Det var saa morsomt at høre den agtelse han talte om dem med. Du vet tonen er anderledes her, saa jeg blev rent varm om hjertet. Tove fortalt om brændevinets virkning, som hun i sin praksis daglig hadde erfaring for, og talte bittert om hvor liten forstaaelse der var for det blandt hendes kolleger og hvor vanskelig det var for dem, som hadde en anden mening end den gjængse. Hun fortalte om en kone som blev mishandlet av sin mand, en dranker, og hun var ganske rystet. Otto og Tove er mennesker og det er saa sjeldent at træffe her, saa jeg synes det var er stor glæde at se dem igjen. De fortalte ogsaa om hvor skjønne roserne hadde været som jeg hadde bestilt for dem i Lyon. Mens jeg husker det saa vil jeg be dig beskrive nøiagtig for mig hvordan roserne var; formen, farven og alt, om den røde beholdt den sterke forskjell paa den røde forsiden og den gule baksiden av bladene som paa knopperne. Og hvordan blev den røde nuance paa den lysegule, der blomsten var helt utsprungen. Dersom du vilde ha det bry at sende de andre, saa var det jo storartet, for jeg er ikke litet spændt paa at se dem. Og kanskje du kunde gi dem litt gjødsel og sort-vand, men ganske tyndt.

Jeg skal ogsaa hilse dig saa meget fra fru [Ingeborg] Stang Lund, som jeg var paa visit hos i denne uken. Leif og Haldis [Halvorsen] var jeg hos

forrige søndag. De fortalte hvordan det bar til med ulykken. Haldis hadde en liten skramme i panden men den var usynlig, da haaret laa over, og Leif hadde faat en svær flerre i venstre legg. Haldis fik vist en ordentlig sjælelig rystelse. Hun har været saa nervøs hele tiden. Hun fortalte en saadan underlig drøm, som baade hun og Leif har været saa optat av hele tiden. Den var virkelig rar. Jeg husker jo ikke alle detaljer. Men hun fortalte at hun hadde været med sin avdøde mor et sted hvor hun aldrig hadde været før, det var saa forunderlig og herlig altsammen og saa hadde hun truffet ogsaa sin far og talt med ham. Det var første gang hun hadde drømt om ham siden han døde. Og hun hørte saadan skjønn musik. Hun spurte sin far hvor den kom fra og da hadde han svaret: “Det er F. V.” – Det var likesom en vision ikke en almindelig drøm, saa det blev saadan stor opmuntring ogsaa for mig. –

Jeg var hos [Nils] Roede's igaar, traf doktoren paa middagskoncerten i Filharmonien og fulgte med dem hjem til middag. De var saa hjertelige og snilde allesammen. Fru [Lil] Roede spurte saan efter dig ogsaa. Hun sa hun skulde ha slik lyst til at bo der en sommer. Jeg skulde hilse dig saa meget. Jeg fortalte hende at Kari [Tveita?] skulde reise og at du skulde faa frk. Grønvold og det synes hun var saa hyggelig. Jeg fortalte om K. i sommer og skjønt hun lo hjertelig godt saa sa hun: “Men det maa sandelig ikke være saa greit for Deres søster.” – Ja nu maa jeg nok slutte. I aften kommer gjesterne fra i sommer hit og jeg maa faa brevet paa stationen før de kommer.

Du maa ha det saa bra fremdeles og hils allesammen (pusene iberegnet).

Mange hjertelige hilsener

Din hengivne Fartein

St. Olavsgt. 21b 2 okt 1926

Kjære Sigrid

[... Sigrids bankbok, får 200 kr i renter.

Om familien, Magnhilds gård Herremyr.

Om nevø Olav og hans forlovelse.

Må muligens ta permisjon på UB, – Kragemo skal ha permisjon for å ta eksamen i astronomi, FV tør ikke arbeide med katalogisering alene.

[Innlagt avisutklipp med 5 perserkatter i hver sin sokk hengende på en tørkesnor.]]

[Kort p. 6.10.26]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for bilde og ramme.]

Oslo 8 okt. 1926

Kjære Sigrid

[... Om Magnhild.

Om arbeidet på biblioteket. Ferdig med oppstilling, skal stemple bøkene og klebe inn gave ex libris.

Ny elev for første gang, overlærer Johan Evje fra Skøyen hovedgård. Han hadde komponert mannskorsanger i sommer. Begavet, men kanskje for gammel?

Den rare lille amerikaneren tilbake som elev. Desverre.

Om Arne, nevø.

På Brucknerkonsert med Hans Henrik Holm, som var overbegeistret. [I Filharmonien, 8. symfoni, dir. Georg Schnéevoigt.]

Agnes Hiorth hadde rammet inn bilde.]

*Oslo 16 okt. 1926***Kjære Sigrid**

[... Nummererer notene på UB, har arbeide fremover i måneder:] Det er igrunden et ganske morsomt arbeide. Jeg merker at undervisningen tar ganske anderledes paa; men du vet jeg blir jo svært heftet paa denne maate. Jeg maa benytte smaastundene til komposition.

[Hans Henrik Holm] vilde jeg skulde spille Bach for ham. Jeg maatte spille choral-forspillene som han er særlig glad i. Da jeg kom til et av de mest straalende, for han frem paa gulvet og begyndte at fekte med armene som han pleier, og sa at han syntes han saa alle englene stige op og ned fra himmelen og slaa med vingerne. Og Arne [nevø] som var sammen med ham for første gang gjorde store øine og syntes han var veldig rar.

[Hans Henrik Holm leste høyt fra Jonsoknat, noe av det merkeligste han har skrevet. Lite forstått. Faren ville ha ham i hattebutikken, men han er så distré.

Frøydis Haavardsholm lager illustrasjoner til koralboken.

Amerikaneren, eleven, forbedret seg etter skjennepreken forrige gang.

Usmakelig agitasjon mot brennevinsforbudet i Oslo.

Om familien og nevø Olav som tukter sine to små brødre.]

*Oslo 23 okt. 1926***Kjære Sigrid**

[... Om hysteriet i byen ved brennevinsavstemningen.]

Ja, jeg blev ogsaa meget bedrøvet over avstemningen, Forrige mandag da jeg gik til jernbanen med dit brev kom jeg forbi Aftenpostens redaktion i Akersgaten og der stod det at forbudet hadde 30 tusend stemmers overvekt. Dette var ved 10-tiden, og jeg fortalte det glædesstraalende til Magnhild, som ogsaa glædet sig. Men jeg la merke til at der stadig strømmet

meldinger til og hver gang der var flertal mod forbud satte folkemængden i vilde hyl. Det virket frygtelig nedslaaende paa mig, og jeg kan endnu ikke helt komme over det uskjønne indtryk. Tænk at brændevinet skulde være saa høit elsket at hele byen skulde komme paa ende, og at glæden skulde være saa tøilesløs.

[Lengter hjem og føler at han aldri kan slå rot i denne by.

Om komponeringen:] Jeg arbeider litt før jeg gaar om morgenen og saa blir det litt om eftermiddagen og om aftenen. Jeg stræver nu med det allersidste av de to kinesiske digte [opus 8], og endda det gaar med snegleskridt, saa gaar det da fremover og jeg tror næsten det blir det bedste jeg har skrevet. Jeg haaber du vil tænke paa mig undertiden. Naar jeg blir færdig med de kinesiske digte vil jeg skrive endnu et litet digt av Goethe og et andet Mignon saa blir der 3 Goethe dikte for sang og piano i opus 6 og 2 Mignon dikte for sang og orkester i opus 7. Jeg har faat det saan for mig at jeg skal være rolig indtil da. Men naar de er færdige tror jeg tiden er inde for at utgi alt siden Ave Maria, for da foreligge der liksom et resultat.

[Om overlærer Johan Evje, som er en dyktig elev som får utdannelsen for sent:] Han hadde med sig et stykke for violin og piano i en næsten ulæselig blyant-avskrift; jeg saa over det og spillet det tvers igjennem baade med violinstemmen og altsammen. Du kan tro han gjorde store øine, jeg moret mig saa kostelig og spurte om han ikke vilde spille det for mig, men han svarte at saa godt kunde han ikke gjøre det selv. Og saa fortalte han at violinisten, som hadde spillet violinstemmen, Øyvind[!] Fjeldstad som er ansat i filharmonien, hadde sagt at jeg hadde den ulykke at være født mange aar forut for min tid. Saa Evje syntes nok at hans lærer hadde steget svært i hans agtelse.

[I fødselsdagsselskap hos Else C. Kielland på Ekeberg.]

*Oslo 2. nov. 1926***Kjære Sigrid**

Mange tak for brevet som jeg fik mandag istedenfor som sedvanlig lørdag. Dette er grunden til at mit brev kommer for sent, for jeg var spændt paa at høre hvordan det stod til med dig. Var ræd for at du kanske kunde være syk. Det var hyggeligt at høre at du hadde været i Førde og hatt det saa hyggelig. Det er saan naar man først utsætter med brevskrivningen, saa kommer der altid saa meget andet i veien. Og jeg fik ikke skrevet igaar, da jeg blev buden til middag kl 6 til Otto og Tove [Mohr] og var saa træt efter biblioteket at jeg maatte hvile. Og nu i aften da jeg netop skulde sætte mig for at skrive, saa kom Hans Henrik Holm og vilde ha mig med til Frøydís [Haavardsholm]. Han blev siddende en stund og bad mig spille for ham. Jeg maatte hilse dig, sa han da han gik.

Nu har Magnhild faat ramme paa det billede av frk [Agnes] Hiorth, det er saa nydelig i ramme og jeg skal semde det til dig. Hva tøierne angaar saa er de begge til dig; det graa er til natkjole og det violette til hvad du vil, bluse, o.s.v. siger Magnhild. Jeg haaber du maa ha godt av pillerne; ta dem tre ganger hver dag saa skal du snart merke, hvor det vil gjøre dig godt, og naar du er færdig skal du faa en ny forsyning. Magnhild siger jeg kunde bruke strømperne i endnu en vask; jeg var saa forlægen for strømper da, saa jeg tok dem i bruk, Jeg skal sende dem senere.

Vi har hat besøk næsten en uke av Olav's forlovede frk. [Gudrund] Lunde fra Stavanger; det vil sige, endnu er det hemmelig, saa jeg ved intet andet end det Dorothea [niese] fortalte mig. Selv Magnhild har intet sagt. Hun er meget søt og tiltalende og meget pen; men hun er jo adskillig ældre en Olav. Der har været en hel del selskapelighed, mens hun var her, saa nu er hele huset rent utmattet. Jeg overlot hende mit værelse, det var forresten bare de sidste 3-4 dagene; den første tid bodde hun paa hotel. Jeg laa inde hos Olav og Arne. Den første nat laa jeg mellem begge to i sengen. Det var en underlig nat kan du tro. Det var bogstavelig som de fjeldfolkene

[Alexander] Kielland fortæller: “os lo [log] saa me dratta taa benkjom [Bænkjom].”¹ Men de andre nættene fik Arne logi hos presten og da var det atskillig bedre.

Jeg hadde det saa koselig hos Otto og Tove; det var første gang jeg var der i høst. Tove hadde hatt en stor tang-forløsning om natten og hadde ikke kommet hjem før kl 7 om morgenen, og saa ut i praksis igjen, saa hun gik tidlig til sengs, men Otto og jeg ble sittende oppe og prate en stund.

Jeg har vist ikke fortalt at jeg blev færdig med de kinesiske digte [opus 8] i denne uke. Det var en stor lettelse og jeg har været saa lykkelig over det. Jeg tok dem med til Otto; som likte dem udmerket; med en gang forstod han dem. Han sa jeg hadde faatt frem den stemningen jeg vilde ha. Det var saa opmuntrende, naar det er nogen som skjønner det.

Jeg hilste Lille-Fartein [nevø] tak for brevene fra dig og det følte han sig saa svært over.

Det er morsomt at du er blit kjendt med saa mange hyggelig mennesker i Førde, saa blir det ikke for ensomt for dig, naar du en og anden gang kan ta deg en tur til dem.

Vet du at jeg tjente 399 kr paa biblioteket i denne maaned; du kan tro at det kom vel med. Nu skal jeg snart sende dig nogen penge, som jeg lovte, faar jeg tid skal jeg gjøre det imorgen. Jeg snakket med overbibliotekaren [W.S. Munthe] idag. Han er alltid saa hyggelig. Men de har desværre saa litet igjen av de penge som ble bevilget til musik-avdelingen.

Der sitter nogen damer i musiksalen og arbeider paa en stor litterær ordbok. en av dem heter Karen Seip, hun er en søster til professor [D.A.] Seip; hun er svært hyggelig. Undertiden spør jeg hende tilraads, for hun er ansatt ved det Deichmannske bibliotek. –

Helga hos presten [Nils] Thvedt har netop gjort min pels istand efter Augusta's [Sinding] opskrift. Der er saa bitende koldt (vi har allerede hat ÷13°) saa jeg gleder mig til at faa den paa mig.

---

¹ Breve til hans datter 9. april 1900.

Nei naa maa jeg til jernbanen. Mange hjertelige hilsener til dig, Kari og alle de andre fra alle her og din hengivne

Fartein

Presten Thvedt hilser meget.

Oslo søndag 6. nov 1926

Kjære Sigrid

[... Om familien. Mye om Olav VS.]

Idag har jeg været til middag hos [Christian] Sinding og Augusta og hat det koselig. De var saa straalende begge to og Augusta serverte sin berømte mad; idag var det bouillon med forlorne eg og revet ost og kolde ryper i varm saus. Sinding hørte saa bra og moret sig over alt deg jeg fortalte. Jeg er ofte saa ræd for at jeg skal trætte ham, siden han er saa tunghørt.

Efterpaa la vi os alle ned og hvilte ordentlig middag og saa pratet vi. Jeg tok avsked fordi jeg vilde hjem og skrive til dig. Ja det var ret sa Augusta, det maatte jeg ikke forsømme. Og hvordan hadde du det og syntes du ikke det var ensomt. Men jeg skulde naa hilse dig og sige at skulde du være paa landet saa var Vestlandet det deiligste sted du kunde være paa. Og jeg maatte hilse saa meget.

Imorgen kommer David Monrad Johansen til mig med nogen av sine kompositioner som han vilde gjennomgaa med mig, og det vil jeg si er en ære for mig, og vidste folk det her, saa vilde jeg sagtens stige i deres aktelse.

Igaar aften var jeg paa en koncert og hørte en spansk guitarspiller [Andrés Segovia], som var et rent fænomen at høre paa, det var som det skulde være et piano hans spilte paa. Der traf jeg ogsaa Hans-Henrik Holm og Frøydis [Haavardsholm], som bad mig hilse dig saa meget. Hun sa hun vilde skrive til dig om de tingene hun hadde nevnt for dig i sommer, om de gamle slektene i Sunnhordland. Nu hadde hun snakket med sin onkel. [...]

Nu er jeg bare 3 timer om formiddagen paa universitetsbibliotheket og det er jo bra, saa jeg faar gjort litt paa mit eget før jeg gaar. [...]

Oslo 15 nov. 1926

Kjære Sigrid

[... Om familien.

Nevø Olav til Valevaag til jul.

Hos dr. Nils Roede.

Ny spilleelev: Arne V.S., nevø]

*Oslo 20 nov. 1926***Kjære Sigrid**

[... Magne, nevø, dro hjem mandolin, men får istedet også pianotimer av FV.

Om Arne, nevø.]

Nu har jeg næsten betalt ut mit piano; jeg trodde jeg var helt færdig, da jeg betalte alle 3 sidste terminer, men saa er der 50 kr i rente, som staar igjen. Det var saa deilig at være kommen saa langt, for du ved 40 kr hver maaned er ikke saa morsomt at trækkes med. Men det skal bli morsomt at eie pianoet selv. [...]

Jeg skal hilse dig saa meget fra frk [Agnes] Hiorth. Hun har været syk i 14 dage av ørebetændelse, men nu er hun helt frisk. Hun og Else Kielland var en dag indom paa bibliotheket og hilste paa mig i sin fritime.

Akademiet nolder nemlig til ikke saa langt borte fra bibliotheket. Da frk. Hiorth saa at jeg hadde langt haar, blev det bestemt at jeg skulde komme paa atelieret og bli klippet; det er nu tredje gang siden i sommer. Hun er virkelig snil. Fredag hadde hun mottagelse for første gang i høst. Alle de vanlige kom der, og vi hadde det saa koselig. Jeg skal hilse dig fra Frøydis [Haavardsholm] og Hans-Henrik [Holm]. Frøydis sa paany at hun vilde skrive til dig.

[Lumbago. Trukket tann.]

*Oslo 29 nov. 1926***Kjære Sigrid**

[... Hans Henrik Holm fortalte om Frøydis' [Haavardsholm] ubehageligheter i forb. med messeboken og koralboken. Rasende prester. Dept. tør ikke la henne illustrere salmeboken.]

Det var saa hyggelig hos Sindings [Christian og Augusta]; det var [David] Monrad Johansen og frue, [Ludvig] Irgens-Jensen og [Arve] Arvesen og jeg. Augusta disket op med sin fine mat, litet men utsøkt og var i strålende humør og fortalte historier, og Sinding hørte taalig bra, saa det var virkelig hyggelig.

Søndag var jeg buden sammen med Irgens-Jensen til Monrad paa Valstad. Det var slik en vidunderlig klar vinterdag. Vi spiste middag derute og saa fik vi hvile middag og efterpaa pratet vi musik. Irgens-Jensen hadde netop faat opført et orkesterstykke,¹ som han gik igjennem for os, og saa pratet vi forskjellig om musik. De er saa søte og hjertelige mot mig begge to. Irgens-Jensen sa, "Vi burde sandelig være mere sammen med denne manden, saa vi kunde lære litt av ham." Han mente det virkelig, skjønner du. Og det rare er at Monrad-Johansen ikke gav sig før jeg lovte ham at læse kontrapunkt med ham. Først lo jeg bare av det men han vilde ikke gi sig, saa jeg maatte gi efter. Og saa sa de at vi maatte endelig komme litt mere sammen alle tre, for der var saa faa at snakke sammen med om musik her i byen. Jeg synes det var saa hyggelig.

[Hugo Mohr utstilling i Kunstnerforbundet, bare Vestlandsbilder.
Glimrende kritikk.

Nevø Arne flink og interessert elev.]

Oslo, 6 dec. 1926

Kjære Sigrid

[... Om forsikringen på huset.

Om julepakke.

Farteins og Mages, nevøene, timer.

Om Frødis' ætt [Haavardsholm] og Sigrids interesse og kunnskaper om Sunnhordlandsslektene.

---

¹ 1. versjon av *Tema con variazioni* i Filharmonien.

Om Vestlandsnaturen og Frøydis' og frk. [Agnes] Hiorths bilder.
Olavs eksamen i hebraisk, ren 1 i karakter.

Oslo 11 dec. 1926

Kjære Sigrid

Tusen tak for roserne, som kom idag. De var aldeles friske da de kom og jeg blev aldeles rørt da jeg saa dem. En mild duft bredte sig i værelset da jeg aapnet pakken. Jeg tænkte straks jeg maatte dele litt med [Christian] Sinding og Augusta og saa tok jeg en del av dem og gik op til Grotten. Du kan tro de blev glaade begge to, da de saa blomstene. "Herre Gud," sa Sinding "der vokser de ubekymret videre om vinteren bare til Guds ære. Jeg blir rent stille, naar jeg ser dem." Han hadde taarer i øinene.

[Om Sigrids jul.

Skal reise til Hurum [Sætre] for å snakke med Dagny Knutsen om trioen.

Til middag hos fru Ingeborg Gram.]

Oslo 20 dec. 1926

Kjære Sigrid

[... Om julepakken og gavene.

Frk. Agnes Hiorth klippet ham igjen.

Bekymret for Sigrids ensomme jul. Kari [tidl. hushjelp] kommer dog.]

Oslo 30 dec. 1926

Kjære Sigrid

[... Alle barna reist bort.

Besøkt familien i byen

Vært en dag hos Ludvig Irgens-Jensen

Haldis [Halvorsen] sier Leif [mannen] vil spille trioen.]

Foto: ukjent person

Oslo Museum

Foto i Oslo Museum av St. Olavs gate 21 og 21 b. Disse bygårdene var de første arkitekt A.F. von Hanno fikk oppført 1870/71.

De første årene i hovedstaden bodde Valen hos søsteren Magnhild i nr. 21 b.

1927

I 1927 var Valen fortsatt bosatt hos søsteren Magnhild i Oslo. Han hadde et ganske sosialt liv, og vennekretsen ble utvidet. Han fullførte dette året komposisjonen av sangene i opus 6 (*Drei Gedichte von Goethe*) og opus 7 (*Zwei Gedichte von Goethe*). Også opus 8, *Zwei Chinesische Gedichte*, var ferdig orkestret. Norsk musikksamling ved Universitetsbiblioteket (nå Nasjonalbiblioteket, NB) åpnet dørene for publikum denne vinteren. Valen fikk en deltidsstilling der, og denne posten hadde han til han flyttet fra Oslo i 1938.

[Kort p. 6.1.27]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for blomster, invitasjon til fredag aften sm.m. Frøydis
Haavardsholm og Hans-Henrik Holm.]

Oslo 17 jan 1927

Kjære Sigrid

[... Nevø Olav tilbake med godt nytt om alt i Valevaag.

Hatt influensa før jul.]

Idag har jeg hat min nye elev, som jeg er saa fornøiet med. Han heter Sparre Olsen og er født i Stavanger men er opdrat i Oslo. Gad vite hvem det kan være. Han er meget talentfuld. Tænk, det var [Olav] Aukrust som hadde henvist ham til mig.

[Hugo Mohr i byen. Stiller ut i Stockholm.

FV er bare to timer om dagen på UB.]

Jeg har hat slikt hyggelig brev fra Sigurd [Sjøthun] om [rosen] "Henrik Wergeland." Og saa sendte han et utklip fra Norsk Gartnerforenings

tidsskrift med en storartet beskrivelse.¹ Og med hensyn til Bryne var alt iorden, saa det var rigtig morsomt. [...]

Oslo 24 jan. 1927

Kjære Sigrid

[... Er ganske blakk, elevene drøiet med å komme etter jul.]

Jeg har det noksaa travelt for biblioteket skal aapnes omkring 3dje februar og vi arbeider under høitryk for at bli færdig. Der skal være en stor aapningshøitidelighet med mange indbydelser, kanske ogsaa kongen skal være der. Og naar det blir aapent skal jeg være der fredag og tirsdag fra 12–3. Det er jo en noksaa rimelig tid, og saa skal det bli godt at faa noget fast.

[Om nevø Olav]

Igaar var jeg hos Haldis og Leif [Halvorsen] til middag og da gjennemgik vi trioen. Leif blev mere og mere begeistret og nu er det avgjort at den skal frem. Han glædet sig til at arbeide med den, sa han. Jeg spilte litt igjennem den og da blev de allesammen saa ivrige efter at jeg selv skulde spille klaverpartiet. De var rent imponeret over mit klaverspil lot det til. Men det vover jeg nok ikke kan du vite; skjønt jeg synes det var ganske morsomt at de bad mig om det. Jeg er altfor nervøs til at optræde offentlig og vil ikke risikere nogen skandale.

[Hilser fra Hugo Mohr.]

Idag kom der en ung mand som presenterte sig som [Egil] Vedø og hadde hilsener med fra Sigrid Hofmann. [...]

---

¹ Sigurd Sjøthun: "Henrik Wergeland . En norsk rose." i *Norsk Gatnerforenings Tidsskrift* nr. 24, 15. desember 1926 s. 283f. Rosen er utviklet av "en amatør, som ønsker at være anonym [...]" den første norske rosen, som er frembragt her i landet."

*Oslo 1 febr. 1927***Kjære Sigrid**

[... Ny elev, sangerinden frk. Ann? Røgeberg.]

Saa er det Sparre Olsen, som jeg fik gennem [Olav] Aukrust. Han spiller violin paa Speilsalen paa Grand Hotel. Han er flink og er svært ivrig til at arbeide. Det er saa morsomt at arbeide med dem, naar de bare har litt begavelse.

[Går trått med amerikaneren. Gamle fru Ingeborg Stang Lund en av de flinkeste.

Augusta Sinding syv uker i sengen, reumatisme.

Hjemme hos Agnes Hiorth sm.m. de vanlige. Foreldrene søte og hyggelige.

Hjemme hos Peter Gløersen, gammel klassekamerat, maalmand. Om målsaken.

Sender pengene når han får stipendiet 15.]

*[Kort P. Bergensbanen 6.2.27]***Kjære Sigrid**

[Åpning på biblioteket torsdag 10.2. kl 1.]

*Oslo 14 febr. 1927***Kjære Sigrid**

[... Til Grotten med sneklokker til Augusta Sinding fra Sigrid. Meget populært, Chr. Sinding tårer i øynene.]

Torsdag foregik endelig den store indvielse av musiksalen efter adskillige utsættelser. Det var en hel høitidelighet, som begyndte kl. 1; hele den store læsesal i anden etage av universitetsbibliotheket var ryddet og der

var sat stolerader med plads for flere hundrede mennesker og næsten alt var optat av de indbudne. Der var musik og taler og tilslut omvisning i musiksalen i første etage. Og fredag begyndte jeg saa i min nye stilling. Foreløbig skal der bare være aapent fra 12-3 tirsdag og fredag. Vi hadde ventet et vældigt indryk første dagen men der var bare 7 mennesker ialt. Imorgen, tirsdag skal jeg der for anden gang. Naar jeg faar gjort unda en del arbeide som staar igjen kan jeg faa arbeide paa mit eget, og det glæder jeg mig til. Allerede nu føles det som en stor lettelse at faa slippe at gaa der hver dag. – Nu sitter jeg og venter paa en helt ny elev, som jeg har faat. Det er en violinist Gustav [!, rett: Oscar] Holst som spiller i philharmonien, og naar han har hat time maa jeg gaa i philharmonien og høre det første nummer Schumanns Frühlings-Symphonie som du husker jeg spilte saa meget før, men saa kommer jeg tilbake for at fuldføre brevet.

[Kaldt vær.]

Nu er jeg begyndt at spille med Olav [nevø] og det blir nok en flink elev. Vi spiller noget av Debussy, som han er svært interessert i. Mens jeg husker det maa jeg be dig være saa snild at sende mig Scarlatti: Sonater; den ligger blandt mine noter i etageren. Finder du dem ikke saa faar du be Ola'en hjelpe, for han var saa flink til at finde frem Debussy den gangen du husker. Det er en noksaa tyk note i blaat bind. Du skal faa portoen tilsendt, men kunde du være saa snild og gjøre det noksaa snart for Olav skal bruke disse sonater som etuder.

Nu har jeg baade hat min elev og været i filharmonien. Jeg tror Holst var helt imponeret over min methode med harmonilæren, og han var svært interessert. Det samme er tilfælde med Sparre Olsen, som jeg hadde i formiddag. Han har også virkelig talent som komponist og jeg har megen glæde av at undervise ham. Og frk. [Ann?] Røgeberg er meget tiltalende. Selv Grøtteland har begyndt at gjøre fremskridt i det sidste.

Bjarne Mohr er kommet til byen og jeg var ute med ham paa kino en gang; han er saa morsom, riktigt som i gamle dage. Vet du at jeg har set

Brudéfærden i Hardanger paa film. Det var aldeles nydelige billeder og jeg var helt rørt over at se noget saa norsk. Handlingen, som var litt spinkel var efter Kristofer Jansons "Marit Skjølte" [bondefortelling].

[Marie Mohr bra efter tuberkolose. Men falt på ski og ødela ryggen.]

Oslo 21 febr. 1927

Kjære Sigrid

[... Renskriver partituret til de to kinesiske digte, opus 8.

På Valstad hos David Monrad Johansen sm.m. Else Kielland og to Bojer-døtre.

Snakket også med fru Hulda Garborg.]

Det er ganske morsomt at være paa bibliotheket; det er bare tirsdag og fredag fra 12 til 3, saa det er jo ikke saa meget; men jeg er glad at jeg slipper at være der hver dag, for det tog saa megen tid bort fra mit eget arbeide. Der kommer saa mange rare folk paa bibliotheket, men det blev ikke saadant vældigt run som vi hadde ventet. En dag var den fæle frygtede Paul Gjesdahl fra Dagbladet, som er saa slem i pennen paa besøk. [O.M.] Sandvik førte ham rundt, og jeg var litt spændt paa hvad han vilde sige, med det blev slik en fin artikkel, og jeg blev ogsaa nævnt med et par venlig ord, saa jeg sender artikelen til dig i dette brev.

[... Om Frøydis' [Haavardsholm] vidervedigheter.]

Oslo 1 mars 1927

Kjære Sigrid

[... Influenta med tarmproblemer.

Hatt besøk av fru Santa Schiøtt, fra Berlin-tiden. Nu gift med dr. Johannes Arbo, bror av kritikeren.

Til middag hos dem.

Grøtteland kommet seg, ikke så “kørka” som i begynnelsen]

[Kort p. Bergensbanen 8.3.27]

Kjære Sigrid

[Hatt fire elever, skal på h-moll messen av Bach.]

Oslo 8 mars 1927

Kjære Sigrid

[... Nye elever: Frk. Asbjørg Borgfeldt, billedhuggerinne, skal ha klavertimer.

Fru [Agnes] Randers, organist i Asker. Skal ha harmonilære.

Hos Chr. Sinding.

Om nevø Arne.]

Oslo 14 mars 1927

Kjære Sigrid

[... Middag hos Johan Evje, skolebestyrer ved Østensjø, bor på Skøyen hovedgaard. Tidligere socialist, nu kommet paa jorden igjen. Det nasjonale – maalmænd.

Mye besøk hjemme hos Magnhild.]

Det er morsomt med begge de elever jeg hadde idag, der er saa umaadelig interessert, og synes de faar lære saa meget. [Oscar] Holst, violinisten, har studert harmonilære hos mange lærere, men først nu syntes han han hadde faat rede paa det. Jeg synes det var saa morsomt og opmuntrende. Sparre Olsen den anden er ganske ung og jeg merker hvor mere og mere begeistret han blir. Jeg synes ikke det er kjedelig at

undervise, heldigvis. Evje sa sidste gang vi hadde time at han hadde lært saa meget og glædet sig mange dage i forveien for hver gang.

[Om familien.]

Oslo 21 mars 1927

Kjære Sigrid

[... Hatt tre elever idag, og vært hos tannlegen. Orker ikke å gå på Beethoven-konsert [100 år siden død.]

På Ekeberg hos ark. Jacob Kielland.

Hos Chr. Sinding til middag, fikk ny elev, John Collett, slektning av Augusta.] “Du har ry for at være slik en glimrende pædagog” sa Augusta og jeg tror næsten det er noget i det, for nu begynder jeg at faa flere og flere elever og alle er saa glødende interesserte.

[... Om familien]

[Poststemplet Bergensbanen 29.3.27]

Kjære Sigrid

[... Krokus fra Sigrid til Chr. Sindings, begge så rørt og takknemmelige.

Sinding holdt tale i anl. Beethovens 9. symf. FV rørt da Sinding omtalte Beethovens døvhed.

Har harmonisert noen greske danser for fru [Santa] Arbo's [Schiøtt] elever. En egenartet dans, nesten som gymnastikk. Arr. for harpe og fløyte. Gjort harmoniene så gammeldagse og høytidelige som mulig.

Hatt besøk av Agnes Hiorth, Else Christie Kielland og Joronn Sitje. Spilte mye for dem.]

[Kort p. Bergensbanen 1.4.27]

Kjære Sigrid

[Magnhild og han alene i påsken. Stadig bortbuden.]

Oslo 4 april 1927

Kjære Sigrid

[... Frk. [Aagot?] Olsson på Norheim, Veldre, lengter også mot våren.

Middag hos Sindings. Tur med Chr. Sinding:] Bilene er hans største skræk likesom det er min. Og plystring er det værste han vet og det er min stadige kamp med smaaguttene. Jeg fortalte en liten historie som han moret sig saa over. En dag bemerket [nevøene] Magne og Lille-Fartein at jeg hadde saa meget graat haar, jeg svaret det kommer av plystringen, og da gjorde de store øine og sa ingen ting. Sinding lo riktig hjertelig. [...]

Oslo 11 april 1927

Kjære Sigrid

[... Mest om gamle venner og familien.

Hans Henrik Holm og Frøydis Haavardsholm på besøk. Fikk høre ny Goethe-sang han var blitt ferdig med.¹]

Oslo 25 april 1927

Kjære Sigrid

[... Haldis og Leif [Halvorsen] hørt av [O.M.] Sandvik at forlaget Wilh. Hansen hadde gitt gode utsikter for at de ville ta trio.

Nytt opplag av pianosonaten på Norsk musikforlag.

Går godt med elevene, endog den lille amerikaner.]

---

¹ Opus 6 nr. 3, "Suleika".

Tænk at de durer og spiller saan nedenunder at jeg næsten ikke kan holde tankerne samlet. Denne pianolarming er min værste plage i denne by. Hvor ofte længter jeg ikke tilbake til stillheten paa landet.

[Møtt Agnes Hiorth, hun og Else Christie Kielland vil male ham, i skjortermene.]

[Kort p. Bergensbanen 2.5.27]

Kjære Sigrid

[Nevø Arne reist til Hedmark.]

Oslo 3 mai 1927

Kjære Sigrid

[... Nevø Olavs offisielle forlovelse nu.
Om familien og venner.]

Oslo 9 mai 1927

Kjære Sigrid

[... Middag hos Einar Sandvik. Har foss i haven, fosseduren minnet om Tamatave da han var barn.

Gleder seg til å komme hjem.

Agnes Hiorth, Hans Henrik Holm m.fl. på besøk.

Særlig Kinck-døtrene gjorde stort inntrykk på Magnhild, "gammeldagse". Ulykkelige. Hans Henrik Holm god støtte ved farens død.

Overhørte samtale på trikken:] Det var to unge elegante damer som talte om musik og pludselig hørte jeg mit navn nævnes, og da spidset jeg øren. Først la den ene ut om min sonate, hvor vanskelig den var. Dagny Knutsen holdt paa at bli gal over den, og han kan vist ikke spille den selv. "Nei," svaret den anden "det skal nok ikke være tilfælde. Hans elever siger han

spiller saa glimrende klaver.” Og saa sa hun mere som jeg ikke oppfattet; men jeg hørte blandt andet: “Det skal nok være en kapacitet. Han skal være saa fin og forstaaelsesfuld.” [...]

[Kort p. Bergensbanen 16.5.27]

Kjære Sigrid

[Fin forlovelsesfest.]

Oslo 23 mai [1927?]

Kjære Sigrid

[...] Saa har jeg endnu en stor nyhet at fortælle, at jeg har faat Sigurd Lie's legat paa 1500 kr. Du kan tro jeg var lykkelig og taknemmelig. Det var et rent tilfælde at jeg søkte det. Einar Sandvik har en patient bankchef [Lars Ludv.] Grønvold, som sitter i legatbestyrelsen, og han sa en dag til Einar Sandvik: “vet De om Fartein Valen har søkt Sigurd Lie's legat. Si, han skal gjøre det.” Saa sa Einar det til mig, og jeg søkte det fortøste jeg kunde. Han sa det er ikke mere end 500 kr, men det kan jo være godt at ha. Og saa, en uke efter viste det sig at jeg hadde faat det. Augusta [Sinding] var den første som sa mig det. Hun fik vite det av min ven Halfdan Roede som ogsaa sitter i legatbestyrelsen. Den aften var jeg ikke hjemme, men [nevø] Magne hadde tat imot telefon-beskeden og Augusta sa senere til mig, hun hadde aldrig snakket med saa fornuftig barn. Jeg har endnu ingen bestemmelse tat om hvordan jeg skal bruke legatet, men jeg synes nu jeg trænger at komme en liten tur ut.

[Arbeidet på UB, snakker om O.M. Sandviks syn på ferien.]

[Kort p. Oslo 31.5.27]

Kjære Sigrid

[...]

Oslo 1 juni 1927

Kjære Sigrid

[... Fortvilet over den dumme amerikanske eleven.

Spent på når han får ferie.

Sm.m. Hans Henrik Holm og Frøydis Haavardsholm.

Frøydis så sterkt inntatt i Valevåg, virket sterkere enn Jølster, hvor Hans Henrik Holms bok foregår.

Frøydis Haavardsholm illustrerer boken.

Frøydis Haavardsholm til O.M. Sandvik for å be om at FV får reise tidligere.]

Forrige søndag var jeg en liten tur på Bygdø og sat paa stranden. Det er jo en liten illusjon om sjøen, men en fattig i forhold til der vest.

[Middag hos Chr. Sindings.]

Oslo 9 juni 1927

Kjære Sigrid

[... Buden bort hver kveld, sitter modell om formiddagen.

Om nevø Arne.

Og familien.

Finn Huseby, venn av Olav.]

[kort p. Bergensbanen 18.6.27]

Kjære Sigrid

[...]

[Kort p. Oslo 27.6.27]

Kjære Sigrid

[Reiser hjem i morgen. Stopper på Aal en dag for å oppleve solformørkelsen.]

[Kort m. bilde av Voss folkehøgskole] Voss 5. sept. 1927

Kjære Sigrid

[...]

Oslo 6 sept. 1927

Kjære Sigrid

[...]

[Kom i går.

Magnhild hatt brann på gården [Herremyr]. Tok det med fatning. Alt
assurert.

Niesen Dorothea, “damen”, skal til Paris.]

[Kort p. Bergensbanen 12.9.27]

Kjære Sigrid

[...]

*Oslo 13 sept 1927***Kjære Sigrid**

[... Om kuffertproblem.

Om familien og gjester.

Småguttene ergerlige på frk. Dorte? Aarrestad som ikke ville spise kjøtt og at moren også var blitt glad i den vonde maten.

Helga Stene på besøk, hun er så søt.

Sender bildene fra i sommer.]

*Oslo 20 sept. 1927***Kjære Sigrid**

[... Må gå på Piberviksbryggen og se på sjøen.

Møtte Agnes Hiorth og Else Christie Kielland, tok bil til Ekeberg sammen for å se på Else Christie Kielland's bilder fra i sommer. Fra Valdres og Jølster.

Else Christie Kielland fått et gjennombrudd ved sitt opphold på Vestlandet, en annen tone.]

Lørdag var jeg i selskap hos [Chr.] Sindings. Foruten mig var det [David] Monrad [Johansen] og frue, Reidar Mjøen og et par andre kritikere. De har været et røre uten like i musikverdenen herinde. Du har kanskje læst om det skandaløse optrin i Aulaen samme aften som jeg kom til byen, da Reidarson overfaldt og slog bakfra en journalist Paul Gjesdahl som hadde skrevet en usympathisk artikkel om Reidarson fordi han hadde tat et stipendium fra [Harald] Sæverud. I den anledning har her været skrevet de tarveligste ting som har været en skam for hele musikerstanden, som Sinding sa med rette. Det ser ut til at de har faat løpe linen ut snarere end man hadde tænkt, for de har ved alt dette bare opnaatt at gjøre sig selv umulige i alle folks omdømme.

[Om nevø Arne.

Og nevø Olav
Og folk i Valevaag.]

[Kort p. 19.9.27]

Kjære Sigrid

[...]

Oslo 26 sept. 1927

Kjære Sigrid

[... Niese Dorothea reist til Paris.

Blandede reaksjoner i familien på reisen.

FV: De unge har godt av å komme ut. Reiser sammen med frk. [Titt]
Fasmer-Dahl og frk. [Hilda] Platou.

Det bygges nytt på Herremyr.

Hos Monrad Johansens på Valstad:] Desværre var det sligt frygtelig regnveir men det var allikevel saa hyggelig at komme ut paa landet, og de er saa søte og snille mot mig. De skal reise til Paris ihøst begge to sammen med Else Kielland og Agnes Hiorth, og lille Bommen [Johan Kvandal] som er saa klok og rar skal bo hos fruens søster i Holmestrand. En stund kom ogsaa fru [Hulda] Garborg og vi hadde det saa hyggelig. Saa hjalp jeg Monrad litt med et klaveruttog¹ og det satte han saan pris paa og takket saa meget for.

[Truffet Augusta Sinding, som er meget plaget. Sinding brenner alle sine komposisjoner etterhvert.

Dorotheas byste støpt i bronse, utført av frk. Asbjørg Borgfeldt.

Lønnetre på Valevåg knekket av stormen.]

---

¹ Til *Voluspaa*.

[Kort p. 1.10.27]

Kjære Sigrid

[...]

Oslo 3 okt. 1927

Kjære Sigrid

[... Niese Dorothea vel fremme i Paris.

Orkan over Nordsjøen.

Bor like utenfor Paris.]

Igaar var jeg til middag hos Leif og Haldis [Halvorsen]. Jeg viste dem Mignon [opus 7] som jeg holdt paa med i sommer og Leif var umaadelig begeistret. Jeg har aldrig hørt ham uttale sig saa uforbeholdent. Han sa han kunde ikke forstaa hvordan jeg fik det til slik. Vi gjennemgik ogsaa orkester-partituret og han sa det vilde klinge nydelig. Han sa mange andre ting ogsaa blandt andet at han vilde ta time hos mig i kontrapunkt. Og i januar vilde han opføre trioene paa sin koncert. Gid det bare maatte gaa saan. Den store vanskelighet er at finde en passende pianist. Leif sa det var Norsk Musikforlags “forbandede plikt” at trykke et slikt verk som trioene.

[Sittet modell for Else Kielland og Agnes Hiorth. De reiser til Paris 15de oktober.

Pianisten Ebba Braate har lovet V. en ny elev, 14 år gml. begavet pike.]

[Kort p. 11.10.27]

Kjære Sigrid

[...]

*Oslo 11 okt. 1927***Kjære Sigrid**

[... Niese Dorothea og nevø Olav borte, får da i det minste ha fred for de evindelige gjester søndagskveldene.

Om nevøene Arne og Olav.

Om bilde på Høstutstillingen malt av Carl Røstvig.]

*[Kort] Oslo 17 okt. 1927***Kjære Sigrid**

[... Har vært to dager på Hvalstad for å hjelpe Monrad Johansen med et klaveruttog [*Voluspaa*]. Hyggelig, også sammen med fru Hulda Garborg.]

*Oslo 17 okt 1927***Kjære Sigrid**

[... Fulgte Agnes Hiorth og Else Kielland på båten lørdag.

Om niese Dorothea og hennes adresse.

Om nevø Magne i slyngelaldren [14 år].]

Lørdag var jeg altsaa hos Monrad Johansen paa Hvalstad. Jeg skulde hjelpe ham med et klaveruttog til hans korverk *Voluspaa* og han satte slik pris paa at jeg vilde hjelpe ham. Vi hadde det saa hyggelig og arbeidet sammen hele dagen. Om kvelden blev vi buden opp til fru [Hulda] Garborg i anden etage og hadde det saa koselig. Hun har faat en ny grammofon, som er et rent mesterverk og vi hørte nydeligste ting av Mozart og Beethoven saa tydelig som vi skulde høre selve instrumenterne.

[... Søndag i selskap hos Tuftens sm.m. Monrad Johansens og Garborgs. Den lille gutten Hans-Eivind.] Jeg blev hele søndagen over, og imorgen onsdag skal jeg ut igjen for at avslutte klaveruttoget. Jeg synes det er saa hyggelig at jeg kan gjøre Monrad Johansen denne lille tjeneste, for

han er saa snil mot mig. Imorgen vil jeg ta med nogen plommer med til dem. Mange tak for begge kassene; de kom nok vel med. [...]

[Om landsmaal.

Overraskende forlovelse: Fridtjof Mohr og Joronn Sitje. Skal bo på hans ensomme farm i Afrika. Malerisk, gleder seg til å se hennes bilder derfra.

Middag hos Hans Henrik Holm.

Valgdag, hurlumhei, men ikke så meget som sidst.] Magnhild og Arne vilde true mig til at stemme med høire, da det vilde være bortkastet, sa de, at stemme med venstre. Derfor undlot jeg at stemme; men jeg var opført i mandtallet. Jeg har nemlig faat skat 60 kr iaar; og du vet jeg har jo bare 800 kr i fast gage.

Nu hører jeg det er mange som har stemt med venstre, saa jeg angrer paa at jeg ikke gjorde det. [...]

[Kort p. 24.10.27]

Kjære Sigrid

[Elever, bl.a. Ingebjørg Sørensen.

Hos Monrad Johansen igår.]

Oslo 2 nov. 1927

Kjære Sigrid

[... På besøk hos fru Jeanette Mohr, som er så syk.

Niese Dorothea flytter til Paris, tuberkolose i familien der hun bor.

Fru Ingeborg Stang Lund tar timer igjen. Spiser middag hos henne etterpå hver onsdag.

Oscar Holst vil også begynne som elev igjen.

Om nevø Arnes politiske interesser:] Jeg sa til Arne at jeg ikke kunde stemme med et utpreget klasseparti; derfor vilde jeg hverken stemme med

høire eller bondepartiet, men med et parti som venstre, som ialdfald forsøgte at gjøre ret og skjel for alle. Men da fik jeg nok paa pukkelen, kan du tro. Men det er ikke alvorlig ment.

[Om Joronn Sitje som skal bli frue i Afrika, og Mohrs.

Hatt besøk av Yvonne Rokseth på biblioteket, fransk musikkvitenskapsdame gift med en norsk dosent i Paris. Kjenner Hugo og Elna Mohr.

Snakket med Liv Nansen [Høyer] om Hugo i Volda.]

Oslo 7 nov. 1927

Kjære Sigrid

[... Om rosebedene. Har fått roser i pakke fra Sigrid, i NOVEMBER!

Ga rosene til Sindings.

Nevø Olavs forstående eksamener, spenningen i huset.

Kort fra Agnes Hiorth og Else Kielland i Paris.

Om niese Dorothea i Paris.

Ny elev, lærer [Gudmund] Bjordal fra Askim.]

Oslo 15 nov. 1927

Kjære Sigrid

[... Russisk maler Schora Schulz [Alexander], venn av Agnes Hiorth ville ha ham til å sitte modell en gang til for å få fullført portrettet.

Ubehagelig episode med adv. Schjøtt sr. [Annæus Schjødt], eieren av atelieret, åreforkalket gammel mann. Fikk ikke gjort noe resten av dagen, så opprørt.

Hos Hans Henrik Holm på opplesning, de rareste mennsker der, societetsmennesker som ikke har forutsetninger for å skjønne Hans Henrik Holm.

Om farens fiolin. [Uforståelig sammenheng.]
Hos Tove og Otto [Mohr]. Otto begeistret over hans siste ting.
Sigrid må skrive farens biografi for efterslegten.]

Oslo 21 nov. 1927

Kjære Sigrid

[... Om niese Dorothea, har møtt Agnes Hiorth og Else Kielland i Paris.
Om familien og deres gjøren og laden. Og venner av familien.
Om orgel hos Høst & Egeberg. [Innkjøp til bedehus el.l?]
Skal hjelpe O.M. Sandvik med noe generalbass.] Han sa at han hadde snakket med Wilh. Hansen i Kjøbenhavn og hadde spurt hvorfor de ikke vilde ha min trio [opus 5], om nogen hadde ytret sig nedsættende om den. Nei, det var bare av økonomiske grunde fordi de hadde bestemt ikke at trykke en note i hele høst før jul, de vidste at jeg var “en fremragende komponist.” Det var jo hyggelig at høre, men jeg tror hadde S. brukt sin overtalelseskunst saa godt første gang som han fortæller om nu, saa hadde det gjerne gaat i orden. Men det kan kanskje rette sig alt sammen. Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit.¹
[... Om rosenes vinterkvarter.]

Oslo, 25 nov. 1927

Kjære Sigrid

[Full vinter.]
Søndag var jeg som jeg fortalte ute paa Hvalstad i Asker hos Monrad Johansen. Jeg fulgte ham ut til middag efter koncerten i filharmonien og efter at vi hadde spist og hvilt litt saa vi videre paa hans klaver-uttog og blev færdig. Han sætter saan pris paa at jeg har hjulpet ham litt. Til aftens

---

¹ [Herrens tid er den aller beste tid], tittel på Bachs kantate BWV 106.

kom fru [Hulda] Garborg ned og vi pratet saa hyggelig. De spiser i kjøkkenet likesom vi gjør paa landet. Fru Garborg er saa søt og hyggelig.

[Nevø Arne og Magnhild bondelagsfolk. Arne gror nok op til politiker.]

Jeg kunde godt ha stemt med venstre, for jeg hører nu der er flere som har gjort det f.eks. fru [Ingeborg] Stang-Lund, og mange siger selv her at venstre gaar en ny fremtid imøte. Saa en anden gang skal jeg ikke la mig skræmme. Nu har jeg jo 60 kr. i skat, saa kan jeg da benytte min stemmeret.

[Vil få laget en nytt rosebed.

Har sendt Sigrid “strå” fra Sør-Afrika, som er vinterfaste i Skotland. Redd de ikke vil overleve i haven.

Brev fra frk. Birgit de Seue.

Niese Dorothea i Frankrike.

Nevø Olav på Herremyr for å bygge opp igjen. Skal være ferdig 30 november.]

Forrige fredag var jeg utsat for et merkelig uheld. Jeg hadde været i selskap hos fru [Ingeborg] Stang Lund. [Hennes døtre] Laura, Lillemor og deres mænd var der, og Monrad Johansens og Nordahl Grieg. Vi hadde det saa koselig at vi ikke brød op før ved 1tiden om natten. Du kan ikke forestille dig min forskrækkelse, da jeg opdaget utenfor gatedøren at jeg hadde glemt portnøglen. Det var ingen raad end at gaa paa hotel; jeg var paa tre stykker før jeg fik et værelse paa hotel St. Olav. Du kan tænke Magnhilds forfærdelse da jeg kom om morgenen. Og alle de stikpiller jeg fik av Arne. [...]

[kort p. 25.11.27]

Kjære Sigrid

[Kjøpt orglet.]

*Oslo 28 nov. 1927***Kjære Sigrid**

[... Elev Ingebjørg Sørensen fra Notodden, gammel bekjent av Sigrid.

Om familien.

Middag hos Laura [Stang Lund] og Fredrik Lange-Nielsen.

Hos Ingeborg Stang Lund sammen med datter Lillemor og Lie [Harald].

Monrad Johansen reiser nå til Paris.

Niese Dorothea beleires av en italiensk baron i Paris, avslår alle invitasjoner.

Skal onsdag til Dagny Knutsen, sm.m. Henrik Sørensen og andre malere. Overnatter.

Skal lese generalbass med O.M. Sandvik.

Håper Norsk Musikforlag vil ta alle hans ting.]

*Oslo mandag [P. 6.12.27]***Kjære Sigrid**

[...] Jeg har faat en liten job: jeg skal harmonisere et hefte med julesange og det skal jeg være færdig med til onsdag, saa jeg maa henge i, skjønner du.¹ Jeg skulde faa 200 kr. for det, og det var jo godt at ta med.

[Hadde det så hyggelig hos Dagny Knutsen.]

*Oslo 19 dec. 1927.***Kjære Sigrid**

[... Om pakker til jul. Forferdelig travel høst.

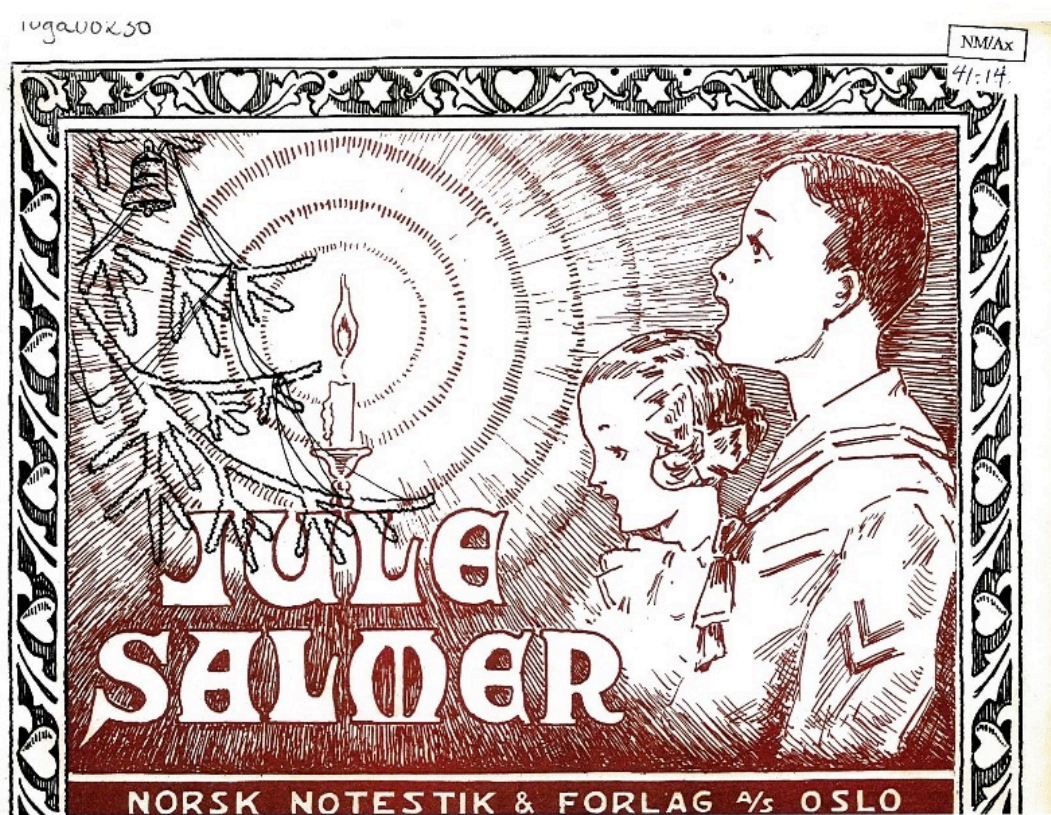
Ønsker at han hadde råd til å reise hjem til jul. Biblioteket bare stengt mellom jul og nyttår.]

---

¹ Julesangene ble utgitt av Norsk Notestik og –forlag.

Det er bedst jeg fortæller min glædelige nyhet med en gang. Trioen er antat paa Norsk Musikforlag og skal trykkes med det allerførste. Det var en hel liten historie som du skal faa senere. Du kan tro jeg er glad. Det var en ordentlig overraskelse.

[Hilser fra Dagny Knutsen, frk. [Birgit] de Seue og alle i familien.]

"Julesalmer efter den nye koralbok" er er 10 kjente julesalmer harmonisert for harmonium og piano av Fartein Valen. Heftet utkom julen 1928.

1928

I 1928 fikk Valen anledning til å reise til Paris. Han hadde fått Sigurd Lies legat, og pengene skulle benyttes til et studieopphold utenlands. I de drøye tre månedene han bodde i byen hadde han mye omgang med malerne Agnes Hiorth og Else Christie Kielland og komponisten David Monrad Johansen. Etter sommerens opphold i Valevåg ble Valen rammet av lungebetennelse og var sykemeldt. Da han vendte tilbake til Oslo i slutten av november, flyttet han ikke tilbake til søsteren Magnhild men til hotell Westminster. Hotellet lå meget sentralt i byen: i "Groschgården" i krysset Karl Johans gate og Universitetsgaten. Her hadde også Nina og Edvard Grieg bodd i lange perioder. Valen hadde ikke fullført noen nye komposisjoner på lenge, men i Paris satte han sluttstrek i partituret til opus 9 "Darest thou now...". Da kunne han påbegynne Strykekvartett nr. 1, opus 10. Komponistenes vederlagsbyrå TONO var opprettet i 1927, og i 1928 ble Norsk komponistforening reorganisert etter en del stridigheter. Valen (og flere andre yngre komponister) ble da invitert til å bli medlem, og han aksepterte.

Oslo 7 jan. 1928

Kjære Sigrid

Mange, mange tak for dit lange hyggelige julebrev. Magnhild og jeg lo og koset os over det paa sengen idag. Det var saa kostelig at læse om den morsomme scene julaften; det var ganske rørende. Og jeg glædet mig saan over at mine smaa ting hadde gjort saan lykke. Det var sandelig en stor glæde og jeg husker hvor jeg glædet mig over hver pakke som jeg pakket ind, men dette var da langt over mine tanker. Jeg hadde bare ondt av at jeg ikke hadde tænkt paa Ragnhild. Jeg kom ikke paa det før pakken var sendt og jeg rent verket over det. Saa du var rigtig snil med dit fromme bidrag, og jeg er dig dypt taknemmelig for det.

Hvor hyggelig det var at høre at dere hadde en god jul og saa megen moro med Kari [Tveita?] og konene. Jeg synes rent jeg saa det hele for mig

lys levende. Jeg har nu faat fire breve fra familiens medlemmer først fra Martha og Dorthea og idag fra Arne og Litla-Kari [alle Valen]. Den sidste var jeg ikke mindst imponert over: et langt morsomt brev; hun er jo en ren kløpper. Og de andre brevene var ogsaa saa søte og morsomme, og Dorteas var jo helt fint med nydelige trykte bokstaver. –

Det kjendes allerede saa længe siden vi hadde jul at det er rent rart at skulde skrive om det. Vi hadde det rigtig koselig endda jeg fik mine to livretter: melkesuppe og lutefisk; men jeg skyllet dem tappert ned og [nevø] Arnes vitser likesaa. Efterpaa gik vi rundt juletræet men [nevø] Lille-Fartein var saa utaalmodig efter at faa dele ut alle pakkene som laa under træet, at han protesterte mot at synge alle versene paa julesalmene. Saa blev der utdeling og der var mange pussige overskrifter. Arne og jeg skulde gi mor et par hansker sammen og vi pakket hver hanske i en pakke for sig. Først fik hun en pakke hvorpaa der stod Til mor fra Arne. Hun aabnet den og stor var hennes forbauselse da hun bare fandt en hanske, hun lette overalt for at finde maken – og Arne og jeg godtet os ordentlig, indtil den andre pakke kom og løste gaaten. Stor jubel vakte en pakke hvorpaa der stod Gentleman Arne V. Sendstad. Det var et skjærf, og en anden pakke hadde paaskriften Forretningsmand A.V.S (det var Gjerløws [Chr. Gjerløff] bok Store forretningsmænd.) Du vet jo at dette er de titler Arne gir sig selv. Jeg fik ogsaa en liten mus, som siktet til en gang jeg vækket Arne for rottene som rumsterte i spisestuen – dette har det været vitset om i det uendelige. Det vakte naturligvis stor jubel men giveren fandt den i sin egen seng om aftenen. Ellers gik aftenen som vanlig; men jeg tænkte stadig hvordan mon de har det der vest. Juledag var vi alle i kirken og til middag kom presten [Tvedt] og komponisten [Harald] Sæverud. 2den juledag var jeg hos Haldis og Leif [Halvorsen] til middag kl 6 og der traf jeg min gamle skolekamerat prof. H.U. Sverdrup, Mand-manden, som fortalte en masse interessant der nordfra. Og ellers var det rigtig hyggelig. Tredje dag var jeg buden til [Johan] Evje, min elev som jeg vist har fortalt dig om, og

hadde det svært hyggelig. Samme dag reiste hele familien saa nær som Magnhild og jeg til Refsum saa hele rum-julen hadde vi det velgjørende stille og rolig. Magnhild kom med kaffe og kaker om morgenen og saa sat vi og pratet og tok verden med ro. Jeg var næsten ikke buden bort hele tiden, saa jeg hvilte mig og naar Magnhild var bortbuden og jeg helt alene gik jeg en enkelt gang paa kino, hvorpaa jeg saa gik skikkelig hjem og la mig. Saa jeg burde sagtens hat tid til at skrive brev, men jeg vet ikke hvordan det er i julehelgen, reaktionen kommer og desuten følte jeg mig særlig uoplagt efter influenzaen.

Jeg vet ikke om jeg fik fortalt ordentlig før jul om trioen. Nu er den antat paa Norsk Musikforlag, og man skal gaa igang med trykningen straks. Olav Hals haabet at den skulde være ferdig i marts. Jeg tror jeg kommer til at reise i begyndelsen av mars [sic] til Paris. Det ser ikke ut til at det skal bli noen vanskeligheter med bibliotheket da jeg nylig talte med [O.M.] Sandvik om det. Grøtteland [elev] er sluttet da de hadde økonomiske vanskeligheter; og det var jo et stort tap i økonomisk henseende, for det var fast 80 kr om maaneden, det samme som jeg faar paa bibliotheket, saa jeg er noksaa lei over det. Men jeg haaber jeg faar noen andre elever. Der har allerede meldt sig en ny, en dame; dersom det nu blir noget av det.

[Chr.] Sindings har det været skralt med i julen. Augusta har været tilsengs. Hun tror selv hun fik en kulosforgiftning i en bil som var opvarmet med trækul, da hun reiste hjem fra sin søn julaften. Da jeg var paa visit forleden dag var hun oppe for første gang. Av hende har jeg faatt denne fyldepen som jeg skriver med nu, den er av guld og meget fin, saa jeg er nødt til at bruke den endda den ødelægger min skrift. "Jeg gir den til dig fordi du skal skrive til mig, naar du er i utlandet", sa hun. Fru [Jeanette] Mohr er nu hos Kirsten [datteren], hvis mand er flyttet til Berlin. Det hadde staatt i Dagbladet at min trio skulde utkomme paa Norsk Musikforlag. Dette hadde fru Mohr faatt vite gjennom Otto [Lous Mohr] og jeg fik et begeistret kort baade fra hende og Kirsten, og indbydelse til Kirsten naar

jeg skulde reise til Paris. Det skal være likesaa billig at reise over Berlin, sies det, saa jeg tror jeg reiser den vei, da jeg ogsaa har lyst til at træffe [Ludwig] Wachtels, og [Hedwig] Kette og [Anne] Russell.

Nu, nu faar jeg nok slutte og nu haaber jeg at jeg skal komme igjænge med brevskrivningen, saa du ikke skal vente mere paa mig. Du maa hilse alle sammen og især brevskriverne og sige at jeg snart skal takke for [brevene]. Riktig godt nyt aar og hjertelig tak for alt godt i det gamle aar.

Din hengivne Fartein.

Oslo 16 jan 1928

Kjære Sigrid

[... Om dødsfall i familien.

Noe garn Dagny Knutsen hadde bestilt.

Om middag med Hans Henrik Holm på en ny studenter-restaurant (kafeteria) Otto Lous Mohr hadde stått bak og fått til. Om Hans Henrik Holms bisarre og viltre fantasi.

Hos frk. [Solveig Kaurin] Nicolaysen sm.m. Agnes Hiorth, Else Kielland og Jacob Kiellnd, Frøydis Haavardsholm osv.

Middag med [Olaf] Hareide, skal møtes senere i Berlin evt. reise sammen.]

Oslo 23 jan 1928

Kjære Sigrid

[... Om ny hushjelp til Sigrid.

Om farbror Olavs [Sendstad] begravelse og testamente. St.Olavsgt. 21a solgt til Trefoldighet menighet. Gårdene Herremyr og Refsum selges også. Det meste går til Aksels barn.

Gleder seg til Paris-turen og stoppen i Berlin.

Får ikke reisefølge med Agnes Hiorth som drar allerede 15. febr.

Kanskje følge med fru Ingeborg Stang Lund.

Leser tydeligvis Daily Mail, sender et utklipp. Utklippet gjaldt en katt som deltok på teater [Strindbergs Dødsdansen i London.]]

Oslo 28 jan. 1928

Kjære Sigrid

[... Får stadige hilsener fra Paris, bl.a. D. Monrad Johansen.

Agnes Hiorth vil reise til Berlin, van Gogh utstilling med 190 bilder åpner 12 febr.

Samtidig stor utstilling av Manet.

Og stor Stravinsky-konsert 18 febr. i Paris.]

Alt dette gjør at jeg gjerne vilde herfra omkring 12 febr, om jeg nu bare kunde faa permission fra bibliotheket. Det skal et helt tiltak til at be sig fri, men jeg faar nu prøve at gjøre det allikevel. Jeg føler hvor jeg trenger litt luft under vingerne og jeg glæder mig ogsaa til at faa litt ro til at arbeide uforstyrret. Jeg vet at nu har jeg endelig faat tak paa mig selv men jeg synes det er ondt mange ganger at jeg faar saa liten tid til mit egentlige arbeide.

[Time med Johan Evje, diskuterte helbredelse ved tro.

[*Tilføyelse av nevø Arne*: “De kaller ham Hottentot, han er så henfallen til vørterkake. Kjemikeren har regnet ut at for hvert fjerde vørterkakebrød han har spist, har han drukket en dram. Ønsker noen formanende ord til ham fra moster. Han hører ikke paa Arne. Han sier han er venstremann, men for en venstremann!”]

FV deler værelse med Arne. Har mye moro sammen.

Frykter ikke den nye regjeringen, vil nok fortsette i samme spor. Dog en liten bank-panikk.]

[Kort p. 2.2.28, sendt til Berlin og viderebefordret til Paris]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Avreisen forsinket, får ikke nytt pass uten det gamle, som ligger i Valevaag.

Må ikke vente på ham i Berlin.

Påskrift også fra Else Christie Kielland.]

Oslo 1 mars 1928

Kjære Sigrid

[... Reiser i morgen via Antwerpen, slipper Berlin-omveien.]

Norsk kunstnerkvartett på fornøylespark i Paris våren 1928. Fra v. Valen, Agnes Hiorth, Else Christie Kielland, David Monrad Johansen.

Opphold i Paris

Allerede i studieårene i Berlin tenkte Valen på å reise til Paris. Berlin og Paris var de to store musikkmetropolene på kontinentet, og Valen ønsket nok å undersøke og oppleve den estetiske og sosiale avstanden mellom byene. Men først i 1928 fikk han muligheten til selv å oppleve og studere fransk musikk og mentalitet. Han leste og snakket fransk godt, og var godt opplest på forhånd, fortalte en niese og en nevø.

Før krigen i 1914 hadde Paris ry for å være en svært “moderne” by i den forstand at mange holdninger, kultur og åndsliv var preget av brudd med tradisjoner og autoriteter.

Frankrike var som flere europeisk land kraftig rammet av den store krigen. Økonomien ble svak, og svært mange unge menn var falt på slagmarken eller var blitt invalidisert. Men Frankrike var en “seirende” nasjon, mens angriperen Tyskland og alt tysk mistet mye av sin betydning rundt i Europa.

Den russiske revolusjonen og borgerkrigen brakte nye flyktninger og nye tanker til Paris. Og fra Frankrikes kolonier og oversjøiske områder søkte ungdom med sine drømmer og kulturelle ballast til Frankrike for utdanning og et levebrød.

Men også andre oversjøiske (mange amerikanske) kunstnere og intellektuelle slo seg ned i smeltedigelen Paris på 1920-tallet. Her var det muligheter til eksperimenter og relativ åpen utfoldelse på scene, film, konserter og gallerier. Og her fant de publiseringsmuligheter og frie publikasjoner hvor meninger kunne brytes.

Midt i alt “moderne” – inkludert en stadig sterkere underholdningsvilje og “jazzy” eksotisme – var det i Frankrike et grunnfjell av både tradisjon og konservatisme. De store institusjonene innen fremføring og undervisning var vanskelige å endre både estetisk og organisatorisk. Idealister forsøkte å skape alternativer. Historiebøkene trekker fram konservatoriene til Vincent d'Indy, Alfred Cortot og Nadia Boulanger. Disse var for ettertiden viktige men svært små drivhus blant Paris' 2.8mill innbyggere.

Den “klassiske” franske musikken stod fjellstødt i fremføringsinstitusjonene, og nyere komponister som Debussy og Ravel ble raskt kanonisert. Russeren Igor Stravinskij bodde i byen og ble på en måte oppfattet som fransk, selv om byråkratiet ikke ga ham statsborgerskap før i 1934.

I den perioden Valen var i Paris var også hans niese Dorothea (22 år gammel) der og arbeidet som barnepike. Hun hadde en sterk kunstnerisk interesse, og hun ble senere en kjent maler under navnet Vesla Natvig. Hun fortalte at Valen benyttet “Madeleine-biblioteket” i byen, og hun var også kilden

til Gurvins beskrivelse i biografien av den opprørende episoden da Valen urettmessig ble beskyldt for tyveri.

Oppholdet i Paris hadde Valen planlagt med tre venner slik at de ble en kvartett som kunne holde sammen. Malerne Agnes Hiorth (1899–1984) og Else Christie Kielland (1903–1993) skulle male i et kjent atelier. Komponisten David Monrad Johansen (1888–1974) skulle studere fransk musikk og komponere. Men Monrad Johansen insisterte i Paris også på å få undervisning i “atonalt kontrapunkt” av Valen, og dette studiet fortsatte de da de var tilbake i Oslo.

I Paris bodde Valen i et pensjonat i 68 Rue Mazarine, hus nr. 3 på foto fra 2009. Huset ligger et par kvartaler fra Seinen, og det er gangavstand til Notre-Dame-katedralen og til Luxembourg-hagen.

Hotel du Panthéon 19 Place du Panthéon Paris
6 mars. 1928

Kjære Sigrid

[Nydelig overfart fra Oslo, blikkstille, varmt.

Ble møtt av Monrad Johansen, Agnes Hiorth, Else Kielland.

Besøkt Louvre.

Ikke møtt niese Dorothea.]

[Kort p. Paris 10.3.28]

Kjære Sigrid

[Møtt niese Dorothea.

Surt vær.]

Paris Hotel Panthéon 10 mars 1928

Kjære Sigrid

Nu vil jeg forsøke at sende et par ord til dig, mens jeg venter paa Dorothea [niesen, "Vesla"]. Hun har hel fridag idag og vi skal ut og spise middag sammen. Ja nu er det snart en uke jeg har været her; igaar var det en uke siden jeg reiste hjemmefra. Det var rigtig godt at jeg kom mig avsted; det var slike viderværdigheter forinden. Jeg fortalte at det var Arne [nevø] og Laura [hushjelp?] som fulgte mig paa baaten. Magnhild var syk og Olav og Gudrun [nevø og hans kone] paa Herremyr og smaagutterne paa skolen. Det var herlig stille solskinsveir, men temmelig koldt. Der var faa reisende, saa jeg hadde en lugar helt for mig selv. Det var ganske rart, da baaten kl 12 begyndte at sige fra bryggen. Det sidste jeg saa var Arnes statelige skikkelse og den lille Laura ved siden av, som vinket saa længe de kunde se mig.

Du kan tro jeg nød reisen. Der var nemlig blik stille og solskin, vandet kruste sig næsten ikke, saa jeg sat paa dækket indtullet i sjalen og frøs ikke, da solen formelig varmet. Det var underlig igjen at se bare himmel og hav; det var ganske beroligende for sjælen og jeg maatte tænke paa min første store reise fra Madagaskar; siden den tid har havet hat en særlig tiltrækning for mig. Hele fredagen saas snart Norges kyst var forsvundet og hele lørdagen saa vi bare himmel og hav; søndag efter middag dukket Hollands kyst op. Der var tet taake og da vi kom til Scheveningen, kom lodsens ombord da farvandet er meget vanskelig. For at komme til Amsterdam maa man reise et stykke gjennom Hollandsk territorium. Det var morsomt at se litt av Holland med sine dæmninger, det flate landskap med enkelte store trær og med vindmøller saadan som vi ser det paa billeder. Men det mørknet efterhaanden saa jeg hadde lagt mig da vi ved ellevetiden kom til Amsterdam. Det første jeg saa, da jeg kikket ut av vinduet om morgenen var et norsk skib fra Haugesund "Margit Skogland" ellers var der et mylder av skibe i dokken. Jeg har ikke set noget lignende, ikke en gang Hamburg virket saa overvældende; men saa er vel Amsterdam den største sjøby i Europa næst efter London. Men det er ingen hyggelig by; den virket nærmest trøstesløs. Vi gik fra borde kl 10 og toget til Paris skulde gaa kl 12 saa jeg hadde jo hat tid til at gaa paa museet, men mit følge to nordmænd vilde det ikke, og saa blev det bare at drive rundt i gaterne. Reisen til Paris tar 5 timer. Baade Belgien og Nordfrankrike er helt flatt; landskapet virker i og for sig ensformig og trøstesløs paa denne tid av aaret, uagtet det ikke var saa mange spor av krigen man kunde se fra selve toget.

Da jeg hadde skrevet at det var søndag aften jeg skulde komme til Paris, saa fort gaar det nemlig med d.skibet "Brabant" mens "Paris" tar 12 timer længer over Nordsjøen, saa hadde jeg litet haab om at nogen skulde møte mig. Hvor stor var da ikke min glæde da jeg opdaget Agnes [Hiorth], Else [C. Kielland] og Monrad [Johansen] ved indgangen. Det blev et hjertelig møte, for man føler sig helt ene i det vældige mylder av mennesker. Vi tok

en bil hjem til hotellet og jeg var glad jeg sat inde i en bil; jeg skjønner bare ikke hvordan den kunde karre sig frem i den sildestim av biler og busser og fotgjængere som var i gaterne ved banegaarden.

Vi bor i den gamle del av Paris "Latiner-kvarteret", like ved universitetet og det er studenterne som gir hele bydelen sit præg. De bor alle her omkring, mange ogsaa i vort hotel. Det er saa morsomt at bo i hjertet av en by, saan som jeg bodde i Rom fremfor at bo i de nyere og elegantere bydele. Her er alt borgerlig og mange gange billigere end paa den anden "finere" Seinebræd. Men saa er her ogsaa alle de gamle vakre bygninger. Da jeg en dag gik ind i en gammel kirke [St. Étienne-du-Mont] som ligger ved Panthéonplassen viste det sig, at den indeholdt Chlodwigs [Clovis I] grav og hans gemalindes og deres barns graver, desuten ogsaa Pascals; det var ganske underlig. Her omkring er altsaa den aller ældste del av Paris.

Mandag 12 mars

Idag er det altsaa ukedagen for min ankomst til Paris, saa jeg faar gaa videre i min beretning. For at begynde med første aften saa gik vi straks ut for at spise aftens i en liten ægte Pariser-restaurant; vi tok bare et skjæl med en slags fiskegratin, men det smakte aldeles deilig. Senere gik vi op over Boulevard Mont-Parnasse, som liksom skal være kunstnerkvarteret, men det litt finere, og ind i en kunstnerkafe, hvis aapning for et aar siden Jeanette Storm beskrev i Aftenbladet. Den heter La Coupole, kuppelen, den er nu mode-kafeen. Du kan tro vi saa mange rare typer, som hadde det utenpaa at de var kunstnere. Og Monrad Johansen, som er et ekte naturbarn undlod ikke at ytre sit mishag. Saa nu heter det i jargongen her: Idag har jeg drukket kaffe med "jaalebukkene" el. ligende.

Tirsdagen var jeg i Louvre for første gang. Det er en umaadelig samling av kunstverker som er hobet sammen der, dels av de gamle franske konger dels av Napoleon, saa jeg har maattet ta billedene i avdelinger: en dag de

ældste italienere, en dag Rembrandt, o.s.v. Jeg skal sende dig nogen kort derfra. –

Allerede første aften hadde jeg sendt kort til Dorothea [niesen], men jeg traf hende ikke før onsdagen, da hun ikke hadde fri før, og da fik hun bare lov til at være ute en time, saa jeg maatte følge hende paa hjemveien for at snakke med hende. Hun saa forresten noksaa kjæk ut men hun var ikke lenger saa fornøiet med sin post, syntes nok hun blev vældig utnyttet, naar hun ikke fik en øres betaling. Torsdagen skulde hun faa fri om aftenen og da gik vi sammen paa en liten dansk kafe, hvor man kan faa smørrebrød, en ellers ukjendt ting her. Da vi hadde siddet og pratet, hvem andre kommer dumpende ind end hele laget fra hotel Panthéon og desuten “gutta”, d.v.s. tre unge norske malere, saa det blev et rigtig lystig lag, og Dorothea moret sig ordentlig.

Siden har dagen gaat med forskjellige ting. Det gjaldt for mig at faa fat i piano, men saa viste det sig at mit værelse var for litet. De andre spurte for mig om jeg kunde faa et andet større værelse; men madame, hotelvertinden negtet bestemt at ha flere pianoer ind i hotellet. Hendes man monsieur Drit (saa heter han virkelig) er meget søtere og hyggeligere og saa endte det med at han bød mig to smaa værelser i flugt, hvorav jeg kunde ha pianoet i det ene og ligge i det andet. For begge disse værelser skulde jeg ikke betale stort mere end Dorthé [Aarrestad] betaler for sit i det norske hotel Studia, og hendes er ikke mere end som et klæskot at regne for. Nu var det bare om jeg kunde faa et piano ind gjennom korridoren som er svært trang, men en mand fra piano-lageret var her og saa paa det og sa det skulde bli raad med det, saa imorgen faar jeg mit piano. Jeg glæder mig til at faa det og komme iorden og ta fat paa arbeidet. Mine nye rum er saa hyggelige at de andre sa, da maatte begynde at kalde mig baronen saa fint bodde jeg. –

Dorthé har jeg ogsaa truffet; men mere om det en anden gang nu faar jeg se til at faa dette brev avsted. Nu længter jeg efter at høre fra dig. –

Skal hilse fra Dorothea og Dorthé, som trives godt, og fra Agnes Hiorth.
Hils allesammen.

Mange hjertelig hilsener

Din hengivne Fartein

[P.s.] Vi har hatt en temmelig sterk kulde de siste dager, en morgen snedde det lystig.

[Kort med bilde av Madeleine-kirken, p. Paris 19.3.28]

Kjære Hr. [Olav] Gurvin

[Adressen Pension de Hees, 68 Rue Mazarine, Paris VIe.

Venter på koraler.]

[Kort fra Louvre, Rembrandt: Måltidet i Emmaus, p. Paris 19.3.28]

Kjære Sigrid.

[Pensjonatet godt, bor sm.m. en polakk, en russer, en svenske og en polsk dame.

Får snakke mye fransk.]

Pension de Hees. 68 Rue Mazarine Paris [20.–21. mars 1928]

Kjære Arne [Valen-Sendstad].

Nu er det snart din 20 års dag saa jeg maa samtidig gjøre forgang med mit lovede gratulationsbrev. Tænk at du er 20 år. Og nu kan jeg snart ikke erte dig mere nu da du har lagt bort det forsmædelige ett-tal og er traadt ind blant de myndiges rækker. Og ikke tør jeg skryte over, at jeg husker da du blev født, længer, for det viser bare hvor gammel jeg er selv. Men en hjertelig gratulation maa jeg sende dig her fra verdensstaden og alle mine varmeste ønsker, baade for det nye år i det hele og spesielt for din

eksamensmaaned og din eksamen. Haaber du maa gjøre det rigtig godt, for det fortjener du, saa myre-flittig du har været hele tiden, og at du maa slippe fra det uten at bli for blek, tynd og forlæst. Det blir deilig for dig at bli færdig, og hør Arne: jeg staar ved mit tilbud om at læse sprog med dig isommer, er det saa du virkelig vil gaa paa Aas.¹ Hvor hyggelig det hadde været om du kunde ta dig en trip herved nu efter eksamen, men det gaar kanske ikke. Som du ser er jeg havnet paa et nyt sted, og jeg haaber inderlig at jeg nu har fundet “det hus som vil meg hysa”² her i Paris. Men det er bedste at fortælle alt i sammenhæng.

Mens jeg endnu var på [hotel] Panthéon blev jeg saa forkjølet som jeg neppe har været hele mit liv. Det var helt skrækkelig, med snue, ondt i halsen og feber om natten. Men nu er jeg helt kommet over det, og saa hadde jeg de snilde norske som ikke visste alt det gode de skulde gjøre mig; saa det var ingen sag. Du kan ikke tænke dig, hvor surt og koldt vi har hat det herved. Den sureste nordenvind om vaaren i Stavanger er ingenting mot snoen og kulden her. Vi har enddog hat sne. Jeg trodde ikke mine egne øine, da jeg en morgen saa ut av vinduet og saa takene dækket av et tæt snedekke. Men de to sidste dage er omslaget kommet, saa nu er det varmere i luften og helt mildt, og knopperne begynder at briste, da det smaaregner hele dagen. Men du kan tænke dig hvad det maa ha været for en frossenpind som mig. Jeg tænkte paa vor varme gode seng og mine deilige uldtepper, naar jeg laa og hutret om natten, og det var ikke frit for at jeg misundte min gamle sengekamerat. Det var ikke mer end tre dage jeg laa i sengen, saa jeg slap jo vel fra det forsaavidt. Men jeg blev saa træt av at fly ute på restauranter at jeg bestemte mig for at søke en pension og gjennom Vesla's³ veninde frk Platou var jeg saa heldig at faa denne, hvor jeg har bot siden lørdag 17de. Jeg er meget fornøiet hidintil baade med

---

¹ Norges Landbrukshøiskole Aas, nå Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU).

² Fra A.O. Vinjes dikt “Ved Rondane”.

³ Arnes søster Dorothea.

maten og med mit værelse som er svært og stort og vakkert møbleret og trukket med rødt paa væggene, lidt sol har jeg endog, uagtet det vender til en firkantet bakgaard. Selve Rue Mazarine er jo ikke videre smuk; det er en ekte gammel gate som ligger i den ældste del av Paris og bærer præg av ikke ha forandret sig meget siden Ludvig'ernes dage. Saa den er i grunden koselig, og saa har jeg bare noen minutter til Panthéon, og ganske kort til Seinen, Louvre og Notre Dame. Og jeg liker at bo her i det gamle studenterkvarter, Latinerkvarteret som det kaldes, og ikke paa den anden side av Seinen hvor alt er fint og dyrt og nyt og kosmopolitisk, og kjedelig. I morgen kommer endelig mit piano. Det har været saa mange dicke-darer med at faa det og – og da haaber jeg at det skal bli endnu bedre her.

Jeg har allerede hørt en del musik, og kan du tænke dig at jeg var saa heldig at høre [Arnold] Schönbergs sidste strygekvartet [nr. 3, 1927] for et par dage siden. Den var skjøn, Arne, og jeg kan ikke beskrive hvilket indtryk den gjorde paa mig. Jeg gaar endnu likesom i en anden verden. Og [David] Monrad Johansen som ogsaa var med mig var ikke mindre betat. Ellers var salen næsten tom men der var ialfald én berømt tilhører; Monsieur [Georges] Clemenceau, republiken forrige president, “tigeren”, som er nu 87 aar. Men jeg skal sige han fulgte med og applauderet, og Monrad sa han betragtet mig saa opmerksomt fordi jeg hadde partituret med. Jeg hadde saa lyst til at takke kunstnerne¹, men da jeg kom til kunstnerværelset var de i ivrig samtale med Clemenceau, saa jeg trak mig tilbake.

I dag har jeg faat klaveret og du kan tro jeg er glad. Jeg har faat en ny elev hernede, og det er ingen anden en Monrad Johansen. Siden han hørte Schönbergs kvartet, tror jeg han er mer og mer bestyrket i troen paa den “nye vei”. Jeg synes det er saa morsomt at han selv er kommet til dette resultat.

---

¹ Neue Wiener Streichquartett, senere Kolisch Quartett, med Rudolf Kolisch som primarius.

“Damen” [Dorothea, niese] ser jeg noksaa ofte og vi har det saa hyggelig baade alene og sammen med de andre. Her i pensionen er det helt internasjonalt – tre polakker, en russer og en svensk dame, men hele konversationen gaar paa fransk saa jeg lærer en masse. Nu oppfatter jeg alt hvad de siger og det er ialfald et fremskridt og saa vover jeg mig mer til at komme frem med mine sætninger. Det er en japaner som varter op og der er en pike som er snil og rund og hyggelig likesom hun skulde være fra Numedalen i Frankrike.

Jeg skal snart skrive til mor [Magnhild] ogsaa; men nu maa jeg faa dette brev av sted, for ikke at komme til at stå til skamme paa din fødselsdag, Arne. Og saa sender jeg dig altsaa alle mine hjerteligste ønsker og tak for all hygge baade paa kammerset og ellers og god lykke til eksamenslæsningen. Hils allesammen saa meget.

Din hengivne onkel Fartein.

[Kort fra Paris 22.3.28, Pension de Hees. 68 Rue Mazarine.]

[Til Sigrid]

[...]

Pension de Hees. 68 Rue Mazarine Paris 24 mars 1928

Kjære Sigrid.

I denne uke har jeg bare sendt dig to kort, som jeg haaber du har faat. Men fra nu av haaber jeg at jeg skal faa skrevet regelmæssig, da jeg nu er kommet helt i orden. I dag lørdag er det en uke, siden jeg flyttet hit til pensionen, og onsdag fik jeg mit piano, saa jeg er kommet i gang med arbeidet. Men det er bedst jeg fortæller fra begynnelsen av. Jeg fortalte vist ikke at jeg blev saa vældig forkjølet den første uken jeg var her. Du aner ikke hvor isnende kaldt det kan være her i Paris. Jeg frøs aldeles

skrækkelig især om natten og blev saa forkjølet som jeg knapt har været nogen gang. Heldigvis blev jeg liggende bare tre dage, og endnu heldigere var det at jeg hadde de snille norske som ikke visste alt det gode de skulde gjøre mig; at ligge alene syk paa et hotel vilde ha været noksaa trist. Hele tiden maatte jeg spise ute og jeg var saa træt og nedfor at det var et rent ork at gaa ut. Saa fik jeg se et hefte med fortegnelse over pensionspris paa de forskjellige hoteller og da fandt jeg ut at det vilde bli vel saa billig at bo i en pension med fuld kost, som at spise ute alle maal. Jeg bestemte mig da for at spørre paa et par pensioner og fikk Dorothea [niesen] med mig. Hun visste om to pensioner hvor fru Platou og hendes datter hadde bodd. Den ene var i Rue Mazarine og dit gik vi først. Men da jeg saa gaten, en gammel trang, skitten og sterkt trafikert gate fra den ældste del av Paris tænkte jeg: nei i denne larmen orker jeg ikke at bo. Saa sa Dorothea, "vi kan jo gaa til Hotel Studia (hvor Dorthe [Aarrestad] bor) og spørre frk Krag om flere adresser". Da vi kom dit traf vi fru Platou og hendes datter og de sa at jeg burde absolut gaa til Mlle Hees for der var saa udmerket og de vilde selv være med og spørre for mig. Som sagt saa gjort. De blev med og frk Platou fik reduceret prisen litt. Jeg likte værelset rigtig godt med en gang. Det vender til en bakgaard, saa her er ganske stille, lidt sol om eftermiddagen og fremfor alt ingen musik. Saa jeg tror jeg har været rigtig heldig. Mlle de Hees er meget sympatisk. Platous roste hende ogsaa saa meget, sa at hun var saa jevn og at hun hadde været saa snil mot dem da de hadde influenza.

Kokken er japaneser og saa er der bare en pige til, som ser ut som hun kunde være fra Namdalen eller Odalen i Frankrige, og begge to er snille og blide. De andre pensionærer bestaar av 3 svenske damer, et ungt polsk egtepar, en polsk studerende, og en ung russer som er helt fransk. De er alle snille og hyggelige mennesker og du vet paa denne maate faar jeg jo lære en masse fransk, da der bare tales fransk ved maaltiderne og naar vi er

sammen ellers. Jeg forstaar nu alt som siges og begynder litt efter litt at miste min rædsel for at blande mig ind i samtalen.

Jeg synes det er saa deilig at jeg nu faar ro til at arbeide. Gid det nu maatte lykkes for mig den tid jeg har at arbeide her. Ellers liker jeg mig godt i Paris, endda der er meget jeg har vanskelig for at forsone mig med. Særlig er luften skrækkelig; da byen ligger saa lavt og der er saa mange biler, saa er der en uutholdelig stank i gaterne. Men det er ikke saa verst allikevel hvor jeg bor, da der kommer en liten luftning fra Seinen. Heldigvis har jeg Luxembourg-haven like ved, der er bare 10 minutter dit, og der er en stor deilig park. Paa den anden side har jeg bare et par minutter ned til Seinen med Louvre og Tuilleriesne, saa du ser, det er ganske centralt. Nu er luften endelig blit mildere og det begynder at grønnes.

Dorothea har jeg været meget sammen med i det sidste. Hun har nemlig sagt op sin gamle post men hun har allerede faat en ny som hun tiltraadte igaar. Jeg skjønte, allerede da jeg kom, at hun var svært lite fornøiet med sin post. Hun hadde bare fri en eneste eftermiddag i uken, og fruene gav hende det ene arbeide efter det andet extra. Dessuten var fruene svært hissig og ubehersket. Saa en vakker dag hadde Dorothea sagt op sin post og flyttet med sine kufferter op til hotel Panthéon. Jeg blev jo litt betuttet med det samme; men Dorothea greier sig nok. I løbet av en uke hadde hun gjennomløbet Paris paa kryds og tvers sammen med en veninde, og hun hadde fundet en post som passet for hende. Hendes fritid var fast bestemt paa forhaand og fruene virket grei, saa hun haabet at faa det bra der. Det er tre barn hun skal passe, i alderen fra 3 til 6 aar. Jeg har ikke set hende endnu, siden hun tiltraadte posten og jeg er spændt paa hvordan det er gaatt. Jeg synes nok det det var urimelig hvordan den forrige madamen søkte at utnytte Dorothea. Det var aldeles som at ha en gratis tjenestepike. Men det er jo bedre nu, da alt er avgjort paa forhaand. Jeg har ikke hørt fra Magnhild siden jeg kom. Jeg skrev et kort brev til hende samtidig med dit, men saa skrev jeg et langt brev til Arne's fødselsdag 27 mars. Da vet du

han er 20 aar, saa det er jo en merkedag for ham. Dorthé [Aarrestad] har jeg ogsaa truffet mange ganger og hun har det bare bra. Igaar hadde hun hat den store glæde at professoren hadde rost saa hendes akt, som hun maler paa skolen, og det var nok av stor opmuntring for hende. Hun bor paa Studia, like ved, saa jeg er ofte borte og hilser paa hende. Det er pussig at tænke paa at vi alle skulde havne i Paris sammen. Nu haaber jeg det staar bare vel til hos dig. Du maa hilse saa meget til allesammen. Litt efter litt skal jeg sende noen kort; nu da jeg endelig er kommet i orden. Mange hjertelige hilsener til allesammen. Skal hilse fra Dorte, Dorothea og frk. [Agnes] Hiorth.

Din hengivne Fartein.

Paris 1 april 1928

Kjære Sigrid.

Mange tak for dit brev som jeg fik iforgaars. Det er nok mig som er daarlig til at skrive men det vil saa gjerne komme noget i veien. Ja nu har jeg været her i pensionen 14 dage og jeg liker mig fremdeles rigtig godt, baade hvad mit værelse angaar og ellers. Jeg har faat gjort saa meget paa disse 14 dage som ellers ikke paa flere maaneder. Det er nok fordi jeg kan arbeide temmelig uforstyrret. I Oslo er det biblioteket, elever og alt andet som distraherer. En stor fordel ved dette pensionatet er at jeg lærer at snakke fransk. Den eneste franske er rigtignok M.lle de Hees, men der er en russer som er helt naturaliseret franskmand, desuten var den polske student og en polsk studentinde meget flink til at tale fransk. Det er forbudt at tale et andet ord end fransk under maaltiderne, saa jeg blir nødt til at tale og nu begir jeg mig freidig ut paa glatisen.

Der er tre svenske damer, hvorav to kom for et par dage siden, men den ene har været her lenge. Kokken er fra Annam [Vietnam], han ser ut som en japaneser. Hver morgen naar han kommer med kaffeen er han saa blid

og fortæller hvadslags veir der er. I gangen utenfor min dør er et aquarium med guldfiske og foran dem møtes vi ofte. Han kan sitte og se paa dem i timevis og igaar fortalte han med et visst vemod i stemmen at de var fra “vort land”.

2. april

Saa langt igaar da jeg blev avbrudt av ikke mindre end 4 besøkende: Dorothea [niesen] og hennes lærerinde i fransk, en dansk dame, og saa Monrad Johansen og frk. [Else C.] Kielland. De blev her hele aftenen og alle var enige om at jeg hadde et hyggelig værelse. Det er trukket med rødt tøy paa veggene, japanske bilder og har 2 nydelige møbler: et stort linnedskap og en dragkiste, saa de syntes det saa ut som en stue i et gammelt slot og ikke som et pensionatsværelse. Desværre er der ingen utsikt og luften herved ved Seinen er ikke saa god som oppe ved Pantheon som ligger høit paa en bakke, men et aber skal det jo altid være. De vil jeg skal flytte opp igjen paa hotellet men det vil jeg nu ikke, nu da jeg har betalt pianoet for en maaned og dertil har den glimrende anledning til at tale fransk.

Mlle de Hees er vist av gammel fornæm familie derom bærer hele utstyret i værelserne præg, og hun er meget snil og fordomsfri og gjør alt for sine pensionærer.

Dorothea har hat en liten prøvelsens tid. Først vet du hun sa op sin post hos dr. Lion, hvor hun hadde fri bare en gang om uken og hvor hun ellers blev utnyttet paa det skammeligste. Hun flyttet op paa [hotell] Pantheon og saa sig om efter nye poster. Saa fik hun endelig en post, som saa meget lovende ut. Hun skulde ha samme stilling som hos Lions, men fri tre formiddager og to eftermiddager om uken og desforuten 150 fr. i løn. Dorothea flyttet da glad avsted med sine kufferter. Da hun hadde pakket ut og været i posten 2 timer kom fruen med mange undskyldninger og sa at hennes gamle pike, som hadde villet bli sykepleierske, men ikke var blit

optatt paa grund av svak helbred, var kommet tilbake og hadde forlangt sin gamle post igjen. Og den som maatte pakke sine kufferter sammen og kjøre tilbake til hotellet var Dorothea, men da var hun ordentlig fortvilet.

Heldigvis har hun nu faat en god post, som hun skal tiltræde torsdag. Og nu har hun faat saa meget ben i næsen at hun har sat sine betingelser om fritid, belært av sørgelig erfaring.

Monrad Johansen læser nu med mig to gange om uken. Det er jo et stort tillidsvotum til mig at han vil sætte sig ind i den nye musiks teknik og han blir mere og mere overbevist om at den bygger paa fast grund. Han synes det er første gang i sit liv at han er virkelig glad over sine tekniske studier. Det synes jeg er virkelig morsomt.

Dorthe [Aarrestad] er nu sluttet paa sit akademi da hun har hat bronkit og har følt sig rigtig nedfor saa hun næsten tænker paa at reise hjem igjen. Det haaber jeg hun maa slippe. Jeg fortalte vist ikke at professoren hadde været saa fornøiet med en akt, som hun hadde malt sidste gang, og hadde rost hende saa for den.

For en tid siden var jeg paa en meget interessant koncert. Det var Wiener-strykekvartetten som spilte Schönbergs sidste strykekvartett og den gjorde saadant indtryk ogsaa paa Monrad at det var efter den at han bestemte sig for at læse med mig. Salen var ellers næsten halvfuld men der var en meget berømt tilhører tilstede nemlig ingen anden end Monsieur Clemenceau republikens forrige president. Jeg sad med partituret og han fulgte mig saa interessert med øinene fortalte Monrad mig senere. Han er 87 aar gammel saa det er godt gjort at kunde følge med og applaudere saa moderne musik.

Jeg har hat brev fra Haldis [Halvorsen] og jeg har saa frygtelig ondt av hende for det holder paa at gaa istykker mellem Leif og hende. En anden er kommet iveien; men jeg haaber inderlig at det maa glide over uten brudd. Jeg synes hun tar det paa en saa forsonlig og fornuftig maate, at jeg rigtig maa beundre hende. Det er noget fromt over Haldis.

Ja nu er dette brev forsinket flere dage saa det kommer nok ikke frem til paaske som jeg hadde tænkt. Igaar spiste jeg aftens sammen med Dorthea og de andre norske paa Pantheon og hadde det rigtig koselig. Paaskeaften er vi alle budne til maleren Jean Heiberg og det glæder jeg mig til.

Hvordan mon det staar til hjemme. Nu er vel Marie Haugsgjerd kommen og jeg haaber hun maa trives hos os. Det begynder vel at bli vaar hjemme og nu. – Ja jeg lover stadig bedring med brevene men det ser ut til at bli vanskelig at holde det. En rigtig glædelig paaske. Jeg skal nu Dorothea for sidste gang før hendes nye post.

Mange hjertelige hilsener

din hengivne Fartein

Her er litt frø jeg kjøpte paa gaten.

Pension de Hees. 68 Rue Mazarine Paris 10 apr. 1928

Kjære [O.M.] Sandvik

[Minner ham om anbefalelsesskrivelse fra OMS og Wilh. Munthe for å komme inn i Bibliothèque Nationale.

Har kjøpt et teoretisk verk i MS fra århundreskiftet 1800 for 15 fr. (under 2 kr.) til musikksamlingen.

Har også sett noen operauttog, men tør ikke kjøpe uten fullmakt.]

Ellers maa jeg sige at jeg er litt skuffet over Paris i musikalsk henseende. Koncertlivet er meget ensidig og slet ikke saa glimrende som man siger. Men mere derom en anden gang. [...]

[Kort] Paris 11 april 1928

Kjære Sigrid

[... Påsken lite høytid over, butikkene åpne.]

[Postkort] Paris 12 april [1928]

Kjære [Helge] Kragemo.

Bare en liten hilsen herfra. Jeg har været saa paa utkik efter noget til musiksamlingen, men det eneste jeg har fundet er et manuskript fra beg. av 1800aarene, et musiktheoretisk verk av stor historisk interesse og da det bare kostet ca. 2 kr. kunde jeg ikke la være at kjøpe det. Det er temmelig stort og i utmerket stand og nydelig skrevet. – Ellers findes der et og andet særlig gamle opera-klaveruttog men jeg tør ikke kjøpe paa egen haand.

Mange hjertelige hilsener

Deres F. Valen

*[Kort m. motiv fra Notre Dame]
Paris 12. april 1928*

[Kjære Hans J. Valen]

Hjarteleg helsing

Fartein

[Konvolutt p. 17.4.28]

[Til Sigrid V.,

inneholder tre fotografier, ett med FV, Else Kielland, Agnes Hiorth[?],
Harda Robsahm[?] og ???

[kort] Chartres 22 april 1928

Kjære Sigrid

[... Hilsener fra Monrad Johansen, Agnes Hiorth, Else Kielland, Harda Robsahm.]

*Paris 23 april 1928***Kjære Sigrid**

Mange tak for de brev som jeg fik i uken. Jeg haaber du fik mit kort fra Chartres igaar. Vi hadde saan en deilig tur til denne lille gamle by som ligger omkring 2 timer fra Paris. Den har en gammel domkirke som er et av gotikens vidundere. Den er noksaa eiendommelig med sine to ulike taarn paa façaden; men det indre av kirken er noget av det skjønneste jeg har set. Og saa er der en række av de herligste glasmalerier fra middelalderen. Farvespillet igjennem disse vinduer kan ikke beskrives og det mystiske skjær det kaster over rummet med sine himmelstræbende hvelv. Og saa er der en vrimmel med herlige gotiske billedhuggerverker rundt hele kirken. Ja det var [sandelig?] en dag værdt at se denne vidunderlige kirke. Ellers var det saa surt og kaldt at vi frøs som midt paa vinteren. En ordentlig haglbyge hadde vi ogsaa paa veien og nordenvinden var gjennomtrengende. Hele tiden siden paaske har vi hat det ufyselig kaldt; saa den meget omtalte pariser-vaar har vi hat liden glæde av hidentil.

Igaar var der valgdag her, og der har vært drevet en ordentlig valg-agitation. Det foregaar her mest ved plakater som sættes op paa store trætavler langs boulevardene. Og der kunde man læse meget rart; der stod ogsaa stadig en vrimmel av folk omkring og læste. Du vet kvinderne har ikke stemmeret i Frankrig; og en av de virkningsfuldeste plakater var et Europa-kart hvor alle land med kvinde-stemmeret var hvite mens der var en stor svart flæk for Frankrig. Det maatte være noksaa underlig for folk at se.

Vi spiste middag ute i Chartres og saa ellers paa byen som ligger paa en haug likesom Assisi og mindet ikke litet om denne by. Det er næsten pudsigt; men det er ikke en dag uten at vi blir utsat for noget. Franskmændene er saa uhøflige og uelskværdige at det ligner ingenting. Vi er nu saa "opskjændte" for at bruke Monrads [Johansen] uttryk at nu ler vi

bare av det. Men jamen kan det være ubehagelig; jeg formelig gruer mig bare jeg skal kjøpe en ting, saa ubehagelige er folk her. –

Lørdag var jeg i operaen for første gang og blev dypt skuffet. Sang spil utstyr var under al kritik. Ogsaa koncertene er det lite ved, saa al det skrytet over Paris er frygtelig overdrevet. Jeg er glad at jeg bor hos hyggelige mennesker. Mlle de Hees er meget snil. Ellers tror jeg, at jeg hadde reist. –

Hvor morsomt at høre om haven og alt sammen. Synd at jeg ikke skulle faa se krokusene. Du maa endelig be Erik [Valen] plante rosene saa snart som mulig for nu lider det paa tiden. Og ellers maa du takke saa meget for al hjelpen. Hyggelig at du har saan glæde av Marie [Haugsgjerd]. – Det er nu en stund siden jeg saa Dorothea [niese]. Hun var her igaar, men jeg var borte. Nu har jeg skrevet et kort til hende. Undskyld disse linjer i al hast. Jeg vilde saa nødig at det skulde gaa for lang tid over denne gang ogsaa. Skal hilse dig saa meget fra Dorthe [Aarrestad] og frk [Agnes] Hiorth.

Mange hjertelige hilsener

fra din hengivne Fartein

Haaber alle mine kort er kommet frem.

[Kort] Paris 25 april 1928

Kjære Sigrid

[Reiser hjem lørdag 26 mai.

Første varme dag i Paris.

Hilsener fra Monrad Johansen og Harda Robsahm.]

Paris 6 mai 1928

Kjære Sigrid

[... Reiser tydeligvis tidligere enn planlagt. Gleder seg til å komme hjem. Skal lese med nevø Arne til sommeren.

Tur i Bois de Boulogne med niese Dorothea.
Rosehaven.
Kjøpt silkesjal til Kari [Tvedte?].
Kjøpt ur til nevø Arne.
Niese Dorothea kopierer en Rembrandt.]

[kort] Paris 17de mai 1928

Kjære Sigrid

[Reiser hjem 19. via Rotterdam og Haugesund eller Bergen.]

[Kort p. Paris 18. mai 1928]

Kjære Hr. [Olav] Gurvin

[Reiser hjem i dag.]

Like ved Valens pensjonat, ved Seinens "venstre bredd", ligger Paris' tradisjonsrike "bouquinistes". Dett er en blanding av profesjonelle og amatører som dels er bokhandlere, bokantikvariater, selger manuskripter, bilder, kunsttrykk, noter, postkort, rare souvenirs og mye annet fra kasser eller enkle kiosker.

*Valevaag 5 juli 1928***Kjære Sparre Olsen**

Mange tak for brevet og noterne. Begge dele glædet jeg mig over og likeledes over at [O.M.] Sandvik skrev saa forstaaelsesfuldt om Dem. Jeg har set over bygdeviserne og hat stor glæde av det; jeg synes harmoniseringen er fin og følsomt gjort og indlevet i stoffet og udført paa en personlig maate. Og hvor hyggelig at De fik en god kritik og ikke til en begyndelse blev nedslagtet av en grobian-kritiker. Det glæder jeg mig særlig over.

Jeg hadde i de sidste dage netop tænkt saa meget paa Dem og hat ond samvittighet fordi jeg ikke fik svaret paa Deres hyggelige brev i Paris. Men saa ventet jeg paa opgaver fra Dem og begyndte at bli ræd for at de var kommet bort som det hændte med en anden av mine elever. Men nu faar vi heller ta ordentlig fat til høsten. Og saa maa De heller hvile godt isommer og samle kræfter til vinteren. Haaber De er kjækkere nu end da jeg reiste. Træffer De [Olav] Aukrust i sommer saa maa De hilse ham saa meget. Jeg glæder mig meget til at se Deres barnesange, og til at ellers at faa træffe Dem igjen. Jeg er saa glad fordi De synes De har lært litt av mig. Mange gange synes jeg det er saa litet jeg faar git mine elever; saa det var en stor glæde og opmuntring for mig at faa Deres venlige ord.

Opholdet i Paris var paa flere maater en skuffelse; men det var et par ting jeg fik høre som jeg ikke vilde undvære for meget f.eks. Schönbergs sidste strykekvartet. Lev vel kjære Sparre Olsen og paa gjensyn til høsten. Mange hjertelige hilsener.

Deres Fartein Valen

*Valevaag 9 juli 1928***Kjære [David] Monrad [Johansen].**

Tak for hyggelig brev som jeg har faat for længe siden. Hvor mange brev har jeg ikke skrevet til dig i tankerne; men det er ikke blitt mer, og nu formelig kjender jeg et ordentlig tak i armen og en stemme som siger: "nei, nu faar du holde op med kosingen din", likesom i Paris.

Det var saa leit at høre at det saa saa haabløst ut med hus, men senere fik jeg brev fra Harda [Robsahm] hvor hun fortæller at dere har faat hus paa Ekeberg, og jeg blev hoppende glad. Det maatte da være den allerbedste løsning, for det er jo nær byen og vakkert er det jo ogsaa paa Ekeberg. Den lange jernbanereisen var jo et stort aber ved Hvalstad, saa koselig det ellers var derute. Jeg glæder mig vældig til at komme og se huset, og jeg undrer paa hvor det ligger, hvordan det ser ut, og om der er en liten have til. Hvordan mon Toremand [sønn] har det; han er sagtens blitt en stor plug naar jeg faar se ham. Hvor vi skal kose os og se paa frimerkerne og paa tavlen og snakke om vore oplevelser i Paris.

Jeg har sandelig ikke længtet tilbake til Paris en dag siden jeg kom hjem, men ofte til de hyggelige mennesker jeg var sammen med der. Hvordan skulde det gaat, havde jeg ikke hat deg og de andre, det tænker jeg ofte paa. Jeg husker naar vi skulde paa konsert, og du maatte ta imot alle støytene fra de sinte, mens jeg slap alt. Hvilken skat det er at ha gode venner, det var den følelse jeg hadde, da jeg rullet fra perronen i Paris, og det gjorde at jeg ikke følte mig alene paa hele reisen. Og mange gange har jeg tænkt paa det siden, endda jeg er saa umulig til at skrive.

Jeg kan næsten ikke tænke at det er paa den anden maaned jeg er hjemme. Den første tid var her varmere end i Paris, men senere har det været regnfuldt og surt. Allikevel foretrækker jeg kulden her og nyter disse vidunderlige sommermaaneder, lyset, naturen, roserne og alt sammen.

Hvordan gaar det med kontrapunktet nu. Ja jeg kan tænke mig at du maatte gaa igjennom hos Ludvig [Irgens-Jensen] og Odd [Grüner-Hegge].

Paa skibet traf jeg en tysk kapelmester [Carl Maria Artz] fra Düsseldorf og han hadde gjort akkurat de samme erfaringer som vi to med hensyn til det gamle kontrapunkt, og det var virkelig en glæde at høre, og en opmuntring. Der er altsaa delte meninger, og dommen er ikke saa enstemmig avvisende som man tror derinde.

Nu er ogsaa Ruud-stipendierne utdelt for iaar, og jeg haaber det gik uten extra ærgrelser og vrøvl. Vet du jeg tror det var mig som hadde mest nytte av vore kontrapunkt-timer ivinter; jeg har følt mig saa fast og rolig siden, og det er nok mig som skylder dig et pent partitur. [...]

Valevaag 12 juli 1928

Kjære Agnes [Hiorth]

[...] Saa umulig jeg er som ikke har skrevet før, endda jeg hadde tænkt, at naar jeg kom her paa landet skulde det bli saa meget bedre. Tiden har gaat som en røk; det kommer av bare kosing, tror jeg, og arbeide; for siden jeg hørte Schönbergs kvartet og læste kontrapunkt med Monrad, synes jeg at det formelig gaar lettere. Og nu er det snart to maaneder siden sidst! Nei saa mange hyggelige stunder vi hadde i Paris. Hvordan skulde det ha gaat mig om jeg ikke hadde hat Pantheons-folket, det tænker jeg ofte paa. Og endda jeg ikke har længtet et øieblik til Paris har jeg ofte længtet efter de hyggelige menneskene jeg var sammen med der.

[Om livet i Valevaag og gamle Kari.

Magnhild er kommet med tre gjester, bl.a. frk. Aarrestad.]

Valevaag 21 juli 1928

Kjære Else [Christie Kielland]

Tusend tak for langt hyggelig brev som jeg blev saa glad over at faa. Det er synd at det er saa meget lettere at skrive brev i tankerne end at faa dem ned

paa papiret, ellers var dette brev kommet frem for længe siden. Og denne gang var det ikke spleen som gjorde det, men en svakhet som blir større med aarene, nemlig at jeg er helt umulig men hensyn til brevskrivning. For spleen har jeg ikke hat siden jeg forlot “det verdens rige og daarligheds kastel,” som heter Paris. Jeg hadde slik en vidunderlig sjøreise, som jeg aldrig glemmer, ja, du og Monrad [Johansen] hadde jo det samme veir, og da jeg kom til min fødeby Stavanger, som jeg ikke har set siden 1914, kjendte jeg for første gang varmen iaar, og denne sødme i luften som bare havets nærhed kan gi. Jeg var henrykt og spaserte incognito i disse gater hvor jeg har trasket hele min barndom. De var ikke meget forandret, og det var som en søndag, uagtet det var mandag saa stille og rolige var de. Men jeg fik et chok da jeg saa at alle de gamle bøketrærne i skolegaarden var borte, og det stak mig i hjertet da jeg opdaget at det gamle Kiellandshus var forsvundet og hadde git plass for en kjedelig posthusbygning. Jeg vovet mig ind i skolegaarden. Der spilte gutta[!] fotbal; de var lyse og blaaøiede som efter Monrads hjerte og de het Vaaland og Tjensvold og denslags aldeles som da jeg gik paa skolen. Jeg vovet mig ikke saa langt, men hadde jeg visst at baaten skulde ligge endnu to timer, saa skulde jeg ha vandret endnu mere omkring. Det glædet mig at menneskene ikke hadde mistet noget av sin gamle elskværdighet. Baade den dame jeg kjøpte prospektkortene av og damen paa postværket svarte mig saa elskelig at Monrad vilde ha været i den syvende himmel, hadde han vært med.

I Haugesund gik jeg av for at ta rutebilen hjem, og hele bryggen bekymrede sig for at jeg skulde faa en bil. “Kor e han,” sa de. “Han” var chauffeuren som det til sist lykkedes at opspore efter en hel del løben frem og tilbake, han tok mit tøy kjørte mig til rutebilen og tok næsten ingenting for sin umag. Det vidunderlige veir varte næsten tre uker efter min ankomst, men man maatte jo tænke sig at det maatte komme noget andet efter en saa unaturlig tingenes tilstand, og siden har vi hat regn, regn i det uendelige. Og allikevel stormkoser jeg mig, for det første fordi regnet er

saa vidunderlig vakkert her vest og saa over at være hjemme. Rosene kommer frem tiltrods for syndfloden og jeg har altid nogen omkring mig, naar jeg arbeider.

Jeg har været saa oplagt siden jeg kom hit. Først reviderte og renskrev jeg Walt Whitman [opus 9], senere begyndte jeg paa en strykekvartet [opus 10]. Jeg hadde først tænkt paa at ha baade klaver og klarinet med, men følte mig helt lettet, da jeg hadde reduceret det til fire strykere. Siden jeg læste med Monrad, og siden jeg hørte Schönberg, har jeg mistet alle skrupler; jeg har ikke følt mig saa viss i min sak paa længe.*

*[*I fotnote:*] Naar jeg ser over det jeg har skrevet blir jeg helt forskrækket, for det lyder umaadelig selvsikkert, men du forstaar det er dette med “atonaliteten” jeg mener, saa jeg behøver [ikke] forklare det nærmere, ikke sandt. –

Det er mit utbytte av Paris, og mange gange synes jeg at jeg skulde komme derved bare for dette. Jeg glæder mig til at se alle de fine billederne fra isommer, naar vi møtes til høsten. Kanske Agnes allerede er kommet til Valdres nu. Hvor hyggelig det var at høre Harriet Backers uttalelse om kopien. Hun er et storartet menneske; den eneste samtale jeg har hatt med hende er for mig et minde for hele livet.

For tre uker siden kom min søster fra Oslo med hele sin familie og tre gjester, deriblandt frk. Aarrestad, saa vi har hele huset fuldt, ellers vilde jeg ha bedt dig og Agnes stikke indom Valevaag, da forbindelserne nu er blitt saa glimrende med utenverdenen. Men nu tør jeg ikke komme med nogen “formel” indbydelse skjønt et surprise party vilde vi nok kunne akkomodere. –

Gratulerer saa meget med stipendiet, pengene er gode at ha selv om de skal brukes i Paris. Jeg vilde heller til Wien, for at snakke med En som bor der!!! – Tusend tak for al hygge i Paris og lykke til med arbeidet. “Es muss sein” som Beethoven sa og “la os i Guds navn plages videre;” det har

længe været mine trøstesprog. Jeg trenger dem fremdeles trods Monrad og Schönberg! Hils Agnes og alle dine saa meget. Mange hjertelig hilsener
Fartein

Valevaag 30 juli 1928

Kjære Hr. [Olav] Gurvin

[...] Jeg sender Deres koraler tilbake, og jeg synes de er meget gode denne gang. Vil De sende mig endnu en sending, er jeg her like til 1ste september.

Med hensyn til de symfonier De skulde gaa igjennem, vilde jeg foreslaa G dur [Oxford] av Haydn, G moll av Mozart og C moll av Beethoven, desuten "fantastique" av Berlioz og 1ste akt av "Meistersinger" og av Bach Matthæus-passionen. [...]

Valevaag 3 sept. 1928

Kjære [David] Monrad [Johansen].

[...] Hvor det glædet mig at du syntes om Sparre Olsens folkeviser; han har gjort dem helt paa egen haand uten min hjelp, og jeg syntes det samme som du: at der absolut var noget ved dem. Men jeg kan jo forstaa at de ikke faldt i [Chr.] Sindings og Odd's [Grüner-Hegge] smak. Det blir i det hele en litt vanskelig stilling for os nu, da vi mot vor vilje likesom er kommen i opposition til Sinding, Ludvig [Irgens-Jensen] og Odd, men det er det jo ingen raad med. Alt maa gaa sin gang.

Maa jeg faa lov til at sende Sparre Olsen til dig, hvad enten du vil læse med ham selv eller om du vil gi ham et raad; jeg vet ingen anden end dig, som kunde retlede ham.

Jeg har intet hørt fra [Sigurd] Kielland [i NMF] om trioen og begynnder nu næsten at undre mig over hvor det blir av den. [... hilsen til Lissa på baksiden]

[Kort p. Valevaag 12.9.28]

Kjære Agnes [Hiorth] og Else [Christie Kielland]

[....]

Valevaag 17 sept. 1928

Kjære Sparre Olsen

Hjertelig takk for Deres brev som jeg blev baade glad og rørt over at faa. Det har været en slik glæde for mig at arbeide med Dem saa jeg sætter stor pris paa at De fremdeles vil arbeide med mig.

[Ber ham sende oppgaver eller komposisjoner, så sparer de tid.]

Valevaag 27 sept. 1928

Kjære Dr. [O.M.] Sandvik

Hjertelig tak for Deres brev, som det var en overordentlig stor glæde for mig at faa i en vanskelig tid. Jeg takker Dem ogsaa av helt hjerte for den omsorg De alltid har vist for mig og nu ikke mindst. Deres brev lettet mig en stor sten fra hjertet. Doktoren siger at jeg endnu maa være ytterst forsiktig, men at det nok vil rette sig. Selv synes jeg at jeg er kommet mig adskillig, men før jeg blir helt feberfri vil doktoren ikke at jeg skal reise. Jeg har tænkt meget paa Deres tilbud fra [Olav] Hals angaaende konsulent stillingen, og jeg tror nu at jeg vil ta imot den, skjønt det er med de største betænkeligheter, da det jo er en meget vanskelig og ansvarsfuld stilling. Det glædet mig meget at Hals vilde anta mine ting til trykning. Det er av største betydning for meg at faa disse ting ut nu; det er resultatet av mange aars arbeide og studier. Da jeg ikke har utgit noget siden 1916, maa jo folk tro at jeg er tapt for musiken, og det er mig saa meget om at gjøre at vise at

jeg ikke er det, at jeg virkelig har et resultat at vise frem. Jeg har følgende ting at tilbyde Hals

Ave Maria op. 4 (kl. udt. 4s)

3 sange av Goethe op 6 (sang og piano 6s.)

2 sange av Goethe op 7 (kl. udt. 8s.)

2 kinesiske digte op 8 (kl. udt. 8s.)

Whispers of Heavenly Death op. 9 (kl. udt. 4s.)

Da de ikke er av store dimensioner vilde jeg være overordentlig taknemmelig om han kunde ta imot allesammen. Alle undtagen op. 6 er for sang og orkester, men jeg vilde selvfølgelig være fornøiet med bare at faa trykt klaveruttolget foreløpig. Desværre kan jeg ikke sende noterne med en gang da de er utlaant. Paa baaten fra Rotterdam til Stavanger møtte jeg en tysk kapelmester Carl Maria Artz som blev meget interesseret for disse ting og lovet at opføre dem i Tyskland. Han fik laane noterne, men da han endnu er i Stavanger vil jeg kunne skaffe dem med det første.

Manuskripterne av alle disse kompositionerne er paa universitetsbibliotheket, saa der vil de kunde sees igjennem. Jeg vilde være umaadelig taknemmelig om Hals kunde ta dem. Jeg holder nu paa med en strykekvartet, hvorav første sats er færdig og anden sats langt paa vei. Jeg er nu ikke lidet spændt paa hvad Hals vil sige, om han vil kunne ta imot alle disse ting.

Maa jeg endnu engang faa takke Dem kjære Dr. Sandvik for alt. Vil De hilse Deres frue saa meget og Einar og alle Deres.

Med hjertelig hilsen Deres Fartein Valen

Valevaag 7 okt. 1928

Kjære Sparre Olsen

Mange tak for Deres brev og for noterne som jeg har set igjennem med stor interesse, og jeg synes De har været heldig til at træffe den rette tone. Nu

venter De nok paa at faa dem tilbake og jeg sender dem med et par smaa bemerkninger jeg har at gjøre. I "Far truska" har jeg foreslaaet en del fortegn for at faa det samme clair-obscur over slutten som over begyndelsen. Nu staar de ikke rigtig til hverandre i farven. Ellers er den meget vakkert harmoniseret. I "Føre ne brura" virker 1ste takt for tam, og c'en i tredje takt tar bedre imot, saa man ikke dumper likesom for sterkt paa tonika. I "Brumbasken" vilde jeg foreslaa de parallele kvarter mot slutten for at faa frem litt av det groteske over visen. I "Tre katter" vil jeg bare foreslaa en av deres kjære kvinter i 4de takt. "Høit paa en gren" falder likesom ut av stilen, den er for almindelig, men bare en liten motstemme i anden takt vilde gjøre underverker, og faa det lite mere levende. I "Tornrose" vil jeg i tredje takt absolut foreslaa none-akkorden med h istedenfor cis, da dominanten her virker næsten for skarpt, og i næst sidste takt maatte vi ogsaa ta h for konsekvensens skyld. "Brakjen" er meget god, her vilde jeg bare foreslaa ombytning av e og f i 3dje og 4de takt fra enden, det vil virke kraftigere.

Som De ser er det bare smaating jeg har at bemerke; ellers synes jeg De har gjort det baade rent og vakkert. Doktoren var meget fornøiet med mig sidst han var her; men jeg maa endnu holde mig iro. Haaber De har det godt. Mange hjertelige hilsener fra Deres

Fartein Valen

[Poststemplet Valevaag 17. okt. 1928]

Kjære David [Monrad Johansen]

Jeg vet ikke hvordan jeg skal kunne takke dig for hva du har gjort mot mig;¹ jeg kan ikke uttrykke hvad jeg føler. Men du maa ta imot min fattige tak; Jeg sender dig min inderligste varmeste tak og ber Gud lønne dig for dette. Jeg tror jeg graat av glæde igaar, og føler mig som jeg var lettet med

---

¹ DMJ hadde talt Valens sak for Norsk Musikforlag, som nå ville trykke Trioen opus 5.

en centnervekt. Da du selv vet hvad den slags bekymringer er, saa ved du ogsaa at jeg taler sandt. Ikke nok med den glimrende kontrakt, men du har ogsaa skaffet mig alle disse penger. Hjertelig tak for alt det arbeide og besvær som du har hat for min skyld. [...]

Naar jeg faar lov til at ta det saan med ro kan jeg ogsaa faa arbeide litt. I sommer skrev jeg 1ste sats av en strykekvartet [opus 10] og nu holder jeg paa med adagioen. Jeg glæder mig til at faa høre dine kvad, og det skal bli morsomt at se dem. Et par dage før det første brev kom, drømte jeg at du spilte noget for mig som du hadde nylig komponeret; men det var for piano og orkester. Jeg hørte det saa tydelig, at jeg syntes næsten jeg skulde skrive det ned, og jeg syntes det var saa vakkert. Det rare var at du sa næsten ord til andet det du skrev i brevet om den atonale teknik. [...]

Jeg maa begynde og slutte med at takke dig, og ber dig ogsaa takke alle giverne saa hjertelig. – Kan jeg ikke faa vite hvem det er. – Nei jeg kan aldrig faa fuldtakket dig. Gud velsigne dig for dit store og gode hjerte.

De hjerteligste hilsener

Din hengivne Fartein

Valevaag 25 okt. [1928]

Kjære Sparre Olsen

[Sender tilbake noter, kun små endringer.]

Valevaag 27 okt. 1928

Kjære [David] Monrad [Johansen]

[...] Det var hyggelig at høre at [Issay] Dobrowen har tat sig av Voluspaa; da kommer den nok i bedre hænder end sidst. Jeg haaber du ikke lar dig skræmme trods alle ubehageligheter.

Tænk at [Eivind] Groven skal lave et saa merkelig klaver. Jeg formoder han maa være paavirket av en jeg tror theosofisk sekt, for hvem musikens frafald begynte med Bach, som indførte temperaturen. Men da der jo findes denslags instrumenter fra før, som ingen praktisk nytte har hat, saa forekommer det mig, at [han] gjorde bedre i at studere grundig Wohltemperiertes Klavier; saa tror jeg han fik andre tanker om temperaturen.

Sommervarmen har varet helt til det sidste; det er paafaldende mildt, hvad jeg er lykkelig over, da jeg ikke er glad i vinteren [og] kulden. Nu er jeg kommet til tredje sats, scherzoen [i strykekvartetten opus 10]. Jeg undres paa hvad du vilde synes om de to første. [...]

[November 1928]

Kjære David [Monrad Johansen]

[...] Av overbibliothekaren [W. Munthe] fik jeg et overmaade elskværdig brev endog med gage for september, hvad jeg jo aldrig hadde ventet. Doktoren vil endnu ikke slippe mig avsted; men jeg er ræd for at de blir utaalmelige ved bibliotheket, saa jeg er i et dilemma. Magnhild skrev at du hadde fortalt, der skulde bli fuld post. Du vet vel ikke hvad tid de tænker paa at begynde. [...]

I det sidste har jeg studeret Schuberts klaversonater; saa meget deilig der er bortgjemt; de eksisterer jo ikke for vore pianister. Mange gange ønsker jeg at jeg var pianist. [...]

Valevaag 15 nov. 1928

Kjære Sparre Olsen

[Sender anbefaling i anledning legat-søknad. ønsker lykke til.]

Med mig gaar det litt op og ned; i de sidste dage har jeg dog følt mig bedre. Jeg sender ogsaa Te Deum, som jeg synes De i det store og hele har været meget heldig med. Jeg haaber De vil forstaa rettelserne, som forresten ikke er mange. [...]

[Vedlagt attest til bestyrelsen for Schous legat:]

Til bestyrelsen for Schous legat.

I anledning av at komponist Sparre Olsen har meldt sig som ansøger til Schous legat, maa jeg faa lov til at gi ham min bedste anbefaling. Sparre Olsen har et fint og absolut oprindelig talent, og jeg føler mig forvisset om, at han vil komme til at bety meget for norsk musik, naar han faar anledning til at utvikle alle sine evner. Han har i et par aar læst musikteori med mig. Han er en samvittighetsfuld og dypt alvorlig kunstner og har i denne tid gjort store fremskridt og har allerede tilegnet sig en betraktelig teknik. Men det er av største betydning for ham at faa anledning til at arbeide uforstyrret videre netop i hans alder, derfor er det jeg saa gjerne vilde faa lov til at gi ham min varmeste anbefaling.

p.t. Valevaag Shl.

15. nov. 1928

Ærbødigst Fartein Valen

[Postkort] Valevaag 22 nov. 1928

Kjære David [Monrad Johansen]

Nu er jeg midt i reisens forberedelser og om et par dage reiser jeg herfra. Der er endnu varmt og mildt og jeg haaber veiret maa holde ut. Saa træffes vi altsaa snart. Hils allesammen foreløpig

Din hengivne Fartein

[Kort p. Oslo 28.11.28]

Kjære Sigrid

[Akkurat kommet til Oslo via Bergen.

Ble møtt på stasjonen av Paris-gjengen: Monrad Johansen, Agnes Hiorth, Else Kielland, Harda Robsahm.

Møtt Augusta Sinding som sa han så sterk og frisk ut.]

Oslo [p. 1.12.28]

Kjære Sigrid

[...] Først maa jeg faa lov til at takke dig for denne høst. Jeg synes jeg har uendelig meget at takke dig for. Hadde jeg ikke hat saa god og kjærlig pleie er det ikke godt at vite hvordan det hadde gaat mig i denne vanskelige høst. Hadde jeg kommet herind saa hadde jeg vel ikke været saa bra som jeg er nu, men kanskje ligget paa sykehuset. Tusend tak for alt sammen.

[... Om reisen. Ankomsten i Oslo:] Jeg skulde ta en bil og kjøre til hotellet. Men hvad saa [jeg] til min forbauselse: Monrad [Johansen] Else [Christie Kielland] og Harda [Robsahm], og saa Agenes [Hiorth]. Jeg blev omfavnet efter rad saa hatten datt av mig fire gange. De var saa overstrømmende hjertelige og saa bilte vi til hotellet allesammen undtagen Agnes som skulde i et selskap. Saa sat vi da paa mit værelse og pratet en lang stund og du kan tro jeg fik høre meget rart: om alle intrigerne i musikverdenen, om [Eivind] Grovens nye klaver. –

Fredag. [30. nov.]

Saa langt kom jeg, da jeg blev avbrudt av [O.M.] Sandvik og du aner ikke hvad det er for et mas han har ført mig op i. Monrad [Johansen] siger det hadde aldeles ikke været nødvendig at jeg skulde komme nu og alle ogsaa Magnhild er forarget over Sandviks hensynsløse egoisme, som bare vil utnytte mig i sin tjeneste. Jeg skal gjøre alt arbeidet i denne doktor-opgave

[magistergraden til Olav Gurvin] og han skal vimse og tilegne sig æren. Det er virkelig ærgerlig. Du aner ikke hvilket stræv jeg allerede har hat. Nu maa jeg nilæse paa avhandlingen for at bli færdig. Fra bibliothekets side har det aldeles ikke været stillet noget krav om at jeg skulde komme ind før jul. Men S. kunde ikke klare sig uten min hjælp, da han jo ikke kan læse et partitur eller rette en koral, han som ikke kan det spor av harmonilære. Saa det maa være litt tilgivelig om jeg er litt forarget.

[Hos Magnhilds og Chr. Sindings.]

Oslo 18 dec. 1928

Kjære Sigrid

[... Biblioteket åpent tirsdag 5–8, pleier aldri å komme en sjel.

Nevø Olavs bryllupsdag.

Niese Vesla har vikariat på Industriskolen.

Om hans gaver til dem i Valevaag.

Om frokosten på hotellet, så mye mat at han ikke orker å spise opp alt.] I dag er jeg flyttet til et nyt værelse, som er meget roligere end mit forrige. Om noen dager skal jeg faa mit piano.

I morgen skal jeg være med Rachel Nilssen og kjøpe et flygel til hendes svigerdatter, og da vet du jeg faar noen prosenter, som nok kan komme vel med.

[Om Frøydis Haavardsholm og hennes syke far.]

Søndag var jeg buden til Einar Sandvik. Baade han og fru er ualmindelig søte og hyggelige mot mig. De vilde saa gjerne at jeg skulde komme til dem juleaften, det vil sige i det mindste til middag og saa kunde jeg faa gaa til Magnhilds om aftenen. Nu vet jeg ikke hvad M. vil sige til det. Sandviks er saa rørende snille mot mig. Da jeg gik sa han at jeg skulde faa en av hans vinterfrakker omsydd. Vi har nu faatt ordentlig vinterkulde

og du kan tro jeg priser centralopvarmingen; det er et stort gode at ha det godt og varmt til alle tider, især naar man er saa forfrossen som jeg. [...]

Da jeg gjorde istand pakken, glemte jeg at sende med det hefte julesanger som jeg har harmoniseret; det er utkommet til jul og har vundet saan anklang. Jeg var paa visit hos Mohrs, men traf kun pastoren [Olaf] som uttalte sin begeistring over julesalmerne. Hugo [Mohr] kommer ikke hjem til julen, men reiser med familien til Bergen. Han har kjøpt sig en tomt paa Smestad og det er deres akt at begynde at bygge over nytaar. Det skal bli hyggelig at faa ham hit.

Netop nu har Rachel ringt op og sagt at der ikke blir noget av flygelet foreløpig. Det var Odd [Nilssen] og hans frue som skulde hat det, men nu var der mange andre ting de heller vilde ha. Det var jo en skuffelse, men nu haaber jeg paa pengene fra magistergraden [en vurdering] isteden. [...]

Oslo 28 dec 1928

Kjære Sigrid

[... Om julegavene han fikk.

Om julemiddag hos Einar Sandviks og jule-vesper i Ullern kirke.
Deretter hos Magnhilds.

1. dag hos de gamle Mohrs, alle barna bortreist.
2. dag hos Monrad Johansen sm.m. brødrene Kielland, Else Kielland, Harda Robsahm.

Om nevø Olavs bryllup.¹

---

¹ Noe av brevet er revet bort.

Grosch-gården er et landemerke i Oslo der den fortsatt ligger på hjørnet av Karl Johans gate og Univeritetsgaten. Bygningen ble ferdig like før århundreskiftet. Dette foto ble tatt av Wilse i 1904. Året før ble Hotel Westminster etabkert i 3. og 4. etasje, og her bodde Nina og Edvard Grieg ofte når de var i hovedstaden. Valen ble losjerende her fra 1928, med bare noen meter til hovedstadens prestisjekonsertr i Universitetets Aula.

1929

I 1929 bodde Valen fortsatt på Westminster hotell i de månedene han var i Oslo.

Han hadde sine faste arbeidstimer på Musikkksamlingen ved Universitetsbiblioteket, og det ser ut til at han fikk mer varierte oppgaver. Gradvis fikk han ry for å være en god pedagog og fikk flere nye elever. Dette året fullførte Valen Strykekvartett nr. 1, og det ensatsige orkesterstykket Pastorale, opus 11, ble påbegynt. Men det ser ikke ut til at noen av hans verker ble offentlig fremført.

Oslo 9 jan. 1928 [1929]

Kjære Sigrid

[... Har hatt kjevebetendelse.

Vært dårlig i 6 dager:] Disse fire lange dage har der ikke været en sjæl [som har telefonert eller besøkt ham], saa jeg maatte rent tænke på Goethes ord: "Ein jeder lebt, ein jeder liebt, und lasst ihn seiner Pein."¹

[Om nevø Olav og fru Gudruns besøk og alle gaver de fikk.]

Oslo 13 jan. 1929

Kjære Sigrid

[...Nå masse visitter: Nevø Arne, Harda Robsahm, Agnes Hiorth, Monrad Johansen, Hans Henrik Holm

Om folk i Valevaag.]

---

¹ Fra diktet "Harfenspieler" fra *Wilhelm Meister* ...

Oslo 20 jan 1928[1929]

Kjære Sigrid

[... Elevene begynt.

På konsert med nevø Arne; Dagny Knutsens klaveraften [18. januar i Aulaen:] Hun spilte Regers store variationer [Bach-variasjonene opus 81] og Arne var rent betat; han sa han var "svimeslaat". For den nye generation er Regers musik ingen gaate; de er født med den, og det er en viss trøst at tænke paa.

[Godt igjen mellom Haldis og Leif [Halvorsen], hans utsvevelse [tilbedte] har slått hånden av ham.

Nevø Olav ordinert til prest.

Lille-Fartein [nevø] syk i sengen, hører radio men tåler ikke sangerinder som galer.

Agnes Hiorth, Monrad Johansen og de andre vennene riktig trofaste.]

Oslo [p.28.1.29]

Kjære Sigrid

[... nevø Lille-Fartein giktfeber for 3. gang.

Om nevøene Magne og Arne.

Skal på Dagny Knutsens konsert i Filharmonien, Brahms klaverkonsert [nr. 1, d-moll, opus 15].

Gjennomgikk konserten med D. Knutsen før hun gikk til prøvene.

Hugo [Mohr] i byen, skal bygge hus på Øvre Smestad.

Olav & Gudrun skal bo på Grefsen.]

[Kort p. Oslo 29.1.29]

Kjære Sigrid

[...]

Oslo 3 febr. 1929.

Kjære Sigrid

[... Hilsener fra Hugo Mohr.

Og Augusta Sinding.

Chr. Sinding helt umulig, går ut alene, kan bli overkjørt da han ikke hører.

Sm.m. Hugo og niese Vesla for å høre Hans Henrik Holm lese egne ting.

[Reidar] Aulie også der, like skudt i Vesla [niese], følger henne som en hund.]

Oslo 9 febr. 1929

Kjære Sigrid

[... Om folk i Valevaag

Om nevø Lille-Fartein

Besøk hos nevø Olav & Gudrun.

Om nevø Magne, er speider, – vil bli misjonær.

Hjelper nevø Arne med tysk og latin. Arne endelig kommet i slyngelalderen.

Skal med Hugo [Mohr] til [Peter] Gløersen, gleder seg, “for han er et menneske.”

Kielland [NMF] skriver til Wilh. Hansen for å purre på med trio.

*Oslo 18 febr. 1929***Kjære Sigrid**

[... Skal iaften på konsert for å høre Voluspaa av Monrad Johansen, deretter fest for Monrad.

Om kuldeperioden, også i Berlin forteller frk. Anne Russel.

Velsigner sentralvarmen, har sprekk på vinduet og litt varme om natten.

Om nevø Arne.]

19ds.

Saa langt kom jeg igaar da Arne kom med latinen og saa maatte jeg gaa paa koncerten,. og efterpaa var det stor fest. Du kan tro det var hyggelig og en glimrende stemning. Alle kjendte fra Paris var der, og saa Hugo [Mohr], Marie [Mohr] o.s.v.

Cellisten [Alexander] Schuster var der ogsaa (Du husker han som sa til Haldis [Halvorsen] da hun mistet hælen paa skoen under en koncert: “Schadels nichts, hier ist Schuster” [Spiller ingen rolle. S. er jo her]) Han hadde snakket med Dagny [Knutsen] og nu var det bestemt at han og D. skulde spille min trio og saa skulde Schuster ta med sig en violinist fra Berlin, hvor han nu bor. Intet kunde jo være heldigere. Han hadde sagt til Marie, at jeg var “ein sehr grosses Talent” [svært stort talent]. Jeg snakket ogsaa længe med direktør [Olav] Hals og frue og han sa at det første “storverk” i norsk musik som nu skulde frem var min trio. Saa nu driver de paa at stikke den av alle kræfter.

[...]

*Oslo 26 febr. 1929***Kjære Sigrid**

[... Sender henne et album for harmonium, musikk som hun kan spille og folk forstå.

Om nevø Arne. Opprørersk.

På biblioteket. Bare to lånere. Ser nå gjennom Sigurd Lies manuskripter.

Sm.m. Hugo [Mohr] i Haslum gamle kirke for å se på [Axel] Revolds takmalerier.

Deretter hos de gamle Mohrs.

Om folk i Valevaag.]

*Oslo 5 mars 1929***Kjære Sigrid**

Dit vante brev kom ikke idag, men da mit eget var meget forsinket forrige uke, saa er vel det forklaringen. Jeg haaber ikke influenzaen har naat frem til dere i Valevaag, nu da den er paa retur de fleste andre steder. I disse dager er det netop et aar siden jeg reiste til Paris, og vi har hat det samme vidunderlige vaarveir som jeg hadde, den morgen jeg reiste ut fra Oslo's havn. Jeg husker endnu hvor jeg nød det straalende solskinsveir og den friske sjøluft da jeg stod paa dækket og saa byen forsvinde litt efter litt i det fjerne. Og hele reisen var som en drøm. Jeg husker jeg ønsket den kunde vare i 14 dager mindst. Jeg synes aldrig jeg kunde bli træt av at sitte paa dækket og se bare himmel og hav. Det var saa uendelig beroligende for sjæl og sind, og saa var det saa varmt og mildt at jeg kunde sitte paa dækket hele dagen bare beskyttet av et plæd om føtterne. Det tror jeg var det deiligste paa hele reisen. Jeg merker nok at jeg er fra havet. Det er det jeg savner mest her i Oslo, saa jeg ofte maa gaa ned paa Piperviksbryggen for at faa et glimt av sjøen, men det gir mig bare hjemve efter Vestlandet. —

Søndag var det Holmenkoldagen. Da jeg om morgenen gik nedover til Vor Frelser's kirke var der en ren folkevandring opover. Hvor forbauset blev jeg da ikke, da jeg kom ind i kirken og saa at den var propfuld. Der var mange mennesker som maatte staa. Det var missionsgudstjeneste og ofringen syntes ikke at ville ta ende saa stor var deltagelsen.

En gang i forrige uke var jeg paa visit til Augusta [Sinding], som spurte saan efter dig. Hun har været saa længe syk nu og var umaadelig blid da jeg kom. De er endnu ikke flyttet ind i grotten, da der endnu er minering i bakken like ved. Hun snakker saan at det næsten ikke er mulig at faa anbragt en sætning. Og plutselig sa hun "Vet du at der er is paa Valevaag." Nei det vidste jeg ikke. Jo det hadde hun nylig læst i avisen. Jeg syntes det kunde ikke være slik uhørt nyhet, nu da hele Østersjøen og Skagerak laa islagt. – Men saa kom hun paa at det var sild som var kommet til Valevaag, og nu er jeg spændt paa at høre nærmere om det; Nils [Valen] og Ola [Valen] er vel kommet hjem igjen, og saa har der vel vanket litt landslot til Valegaardene. Jeg haaber de er like saa fornuftige nu som sidst gang og sætter av noen penger til at kjøpe skog-planter for. Jeg vil gjerne være med og ofre en 5kroning. Vær saa snil og snak med Erik [Valen] om det.

Hugo [Mohr] er fremdeles i byen men nu maa han vist snart reise. Han har faat solgt et par malerier, saa nu er han saa fornøiet. En stund saa det noksaa haabløst ut, indtil der pludselig var blit solgt to mindre billeder i kunstnerforbundet, og dagen efter et større. Vi har været noksaa meget sammen i denne tid, og det er saa hyggelig for mig.

Haaber du fik noterne og at du kan bruke dem. De saa ikke saa særlig vanskelige ut.

Jeg undres paa hvordan du har det; haaber ikke du er syk. Det er trist vi skal være saa langt borte fra hverandre. Jeg tænker ofte det maa være ensomt for dig. I det sidste har jeg tænkt paa hvor hyggelig det maatte være for dig om du hadde en radio; baade at kunne høre gudstjeneste, litt god

musik og et godt foredrag især de lange kveldene. Det skal være blit meget billigere nu hører jeg. Vi faar prøve om det ikke kunde gaa an. –

Jeg er saa fornøiet med at være her paa hotellet, men det blir jo dyrt at spise alt ute, skjønt i grunden er det ikke saa ondt som jeg hadde tænkt. –

Nu har jeg hat en elev. Det blir som regel til at de tar 1½–2 timer og det stjæler jo kræfter og tid. Men jeg synes det er hyggelig at ha elever. – Nu faar jeg slutte for denne gang.

Mange hjertelige hilsener til Eder alle

Din hengivne Fartein

Oslo 15 mars 1929

Kjære Sigrid

Nu sitter jeg ganske alene paa bibliotheket og vil forsøke at sende dig et par linjer. Saa kjedelig at jeg ikke fik skrevet noget ordentlig brev i denne uke. Haaber ikke du blev lei over det. Igaar var jeg tilsagt paa Røde Kors for at faa vite resultatet av Røntgen-fotograferingen. Den doktoren jeg var hos, som heter Asbjørn Nilsen, var ualmindelig snil og hyggelig. Han viste mig selv Røntgen-fotografiet og forklarte mig det. Lungerne var heldigvis all right, men paa venstre side var der en tydelig mørk skygge som angav at jeg hadde hat vand i den lungen, saa doktor [Kristen] Kristensens diagnose var aldeles riktig sa han. Men nu fandtes der ikke mere vand i lungen, mente han. Og de smerter jeg hadde, naar jeg hostet og nyste kom bare av den fortetningen av den ene lunge, en eftervirkning av pleuriten, som jeg vil altid vil beholde. Men det hadde intet at betyde. Saa jeg var jo ganske lettet da jeg kom hjem igjen. Men jeg skal nu ikke la være at gi Augusta [Sinding] litt ind efter hendes haanlige omtale av dr. Kristensen. Jeg glæder mig over at det ikke var nogen fare paa færde; men paa samme tid glæder det mig at det nu foreligger bevis for at min sykdom i høst ikke var nogen

simulation, et rygte som Augusta hadde sat ut, hvor hun nu hadde faat det fra.

For sikkerhets skyld vilde dr. Nilsen at jeg skulde ta temperaturen to gange hver dag i en uke og saa komme til ham. – Saa, dette var et langt sykeprat. Jeg haaber ikke jeg skræmte dig med mit forrige brev. –

Vi har slikt et vidunderlig mildt veir, som gjør mig aldeles syk efter Vestlandet. Jeg tænker det maa være herlig derborte nu. Sneklukkerne blomstrer vel allerede og jeg tænker der er hel vaar nu. Jeg har bestilt roser iaar ogsaa, men det var litt sent, saa jeg tænker ikke jeg faar alle jeg har bestilt.

Du faar rigtig purre paa Erik [Valen] med skogplantningen, saa det ikke blir forsømt iaar ogsaa. Jeg haaber de har faat saa megen landslot saa de kan faa plantet nogen tusend furutrær. – Nu snakker og tænker hele Oslo ikke om andet end kongeindtoget og brylluppet.¹ Der er febrilsk travelhet paa Karl Johan hvor cortegen skal finde sted og jeg som bor midt op i det, kan følge arbeidet skritt for skritt. Jeg haaber jeg faar en liten plass i hotellet, hvor vinduene netop vender ut mot Karl Johan. Ellers maa jeg tilstaa at det hele forekommer mig litt overdrevet og jeg skulde ta det med ro, om jeg ingenting fik se; men her jobber man med vindusplasser og jeg saa med mine egne øine et avertissement: “200 kr for et vindu paa Karl Johan”. En mand hadde budt 1000 kr for 2 billetter til festforestillingen paa Nationaltheateret. Folk stod i kø i 30 timer for at faa billetter. Jeg beundrer denne iver, som var en bedre sak værdig.

17de

Tusend tak for brevet, som jeg fik igaar. Det gaar nok smaat med at faa skrevet brev. Der er avbrytelser stadig. Nu kan du tro Karl Johan er i sin fineste stas. Der er flagstænger helt op til slottet, de er malt sølvhvite og blaa og der er guirlander med vimpler i alle lystigste farver. Desuten er der

---

¹ Det forestående ekteskap mellom kronprins Olav og prinsesse Märtha.

store firkantede søiler av is som skal oplyses med elektricitet og det kommer nok til at se pragtfuldt ut. Alle husene, ogsaa vort, er pyntet med lange flag med norske og svenske farver, som hænger ned helt fra taket og til fortoget, og saa er der grønne kranser, og træne paa Karl Johan har faat hver sin lyskaster oppe i toppen, og blir farvet intenst rødt og gult. Karl Johan ser ut som en fortryllet have. Og du skulde se Stortorvet, hvor det er likedan; jeg har aldrig set noget saa lystig og straalende; man kunde tro sig hensat til 1001 nat.

Allerede nu er Karl Johan næsten ufremkommelig av folk som skal se paa stasen og hvordan det skal bli iovermorgen, det forstaar jeg ikke. De har bygget to store tribuner utenfor Universitetet. Det skal være til studenterne; men du kan tro der har været hurlumhei i den anledning. Studenterne diskuterer saa fillerne fyker; men jeg vet ikke riktig hvad det gaar ut paa. Der er vist for faa pladser paa tribunen. Professorerne faar bare en billet hver. Otto som har tre deilige vinduer mot Karl Johan har maattet opgi eiendomsretten til alle tre og har faat nogen faa billetter isteden. Universitetet er forvandlet til et billet-bureau fortalte han igaar; forleden nat holdt de paa til 12 bare med at diskutere. Utenfor Norsk Musikforlag som er under ombygning er der et stort stillads. De kunde ikke faa det bort til indtogsdagen og nu skal det derfor forvandles til en tribune, hvor alle forlagets komponister skal faa plads, ogsaa jeg er blit lovet en billet, men jeg har endnu ikke faat den.

Det var synd at Ingeborg Viken maatte flytte; men jeg er glad at du har faat en hyggelig pige isteden. Du maa hilse allesammen store og smaa.

Haaber alt staar bra til

Mange hjertelige hilsener

Din hengivne Fartein.

[Kort p. Oslo 20.3.29]

Kjære Sigrid

[Med påskrevet hilsen fra Frøydis Haavardsholm og Hans Henrik Holm.]

[Kort p. 23.3.29]

[Bilde av Kronprinsparet]

Kjære Sigrid

[Reiser til Dagny Knutsen på Sætre i påsken.

Sender avisutklipp om festen i Oslo da prinsesse Märtha kom.]

Engene i Hurum [p. Oslo 26.3.29]

Kjære Sigrid

[... Nyter å være på landet.

Langt og detaljert om prinsebryllupet.

Om velviljen og de velopdragne folkemasser.

Om parets besøk på østkanten, kronprinsen som snakket Vika-mål.

Om overføringen fra kirken.

Sender granfrø Arne Valen må så i utmarka.]

Oslo 3 april 1929

Kjære Sigrid

[... Fikk sneklokker fra Valevåg.

Hyggelig hos Dagny Knutsen.

Kaptein Birger Gottwaldt, som var med Amundsen til Nordpolen også der, fortalte mye rart.

Dagny ivrig på å spille trio og alt han måtte skrive for klaver. "Jeg skal spille det, om jeg saa ikke forstaar et ord av det." [...]

*Oslo 11 april 1929***Kjære Sigrid**

[... Dorothea i Valevåg fått polio. Datter av Ingeborg og Erik Valen.

Om dresser han har og har bestilt.

Om nevø Arne som ville slutte skolen 2 mndr. før eksamen. Vantrives på Kristelig gymnasium. Vil ta opptaksprøve på Aas. Blir dog på skolen.

Nevø Magne spiller, musikalsk. Kjekk gutt. ...]

*Oslo 18 april 1929***Kjære Sigrid**

[... Glad for at Dorothea Valen ikke hadde polio. Hoftebetendelse. Vil sende henne noen godter.

Glad for furuplanter som er kommet.

Sender frø han samlet på Sætre.

Ber henne planter stauder foran vinduet.

Om nevø Magne.

Møtt frk. [Aagot?] Olsson fra Veldre.

Møtt Ellen [Brock?] som vil ha ham til å flytte inn på misjonærhjemmet:] Det skulde jeg jo gjerne, men nu er det bare disse maaneder igjen til ferien, og desuten liker jeg mig saa overordentlig godt her paa hotellet. Jeg begynder formelig at bli glad i Karl Johansgt, som jeg før syntes var det værste jeg visste. Jeg sitter endog sommetider paa en av bænkene og soler mig. Og en ting som er saa velsignet er at her er saa centralt. Jeg slipper at fly tiden bort, da alt er like ved. Og det blir igrunnen ikke saa dyrt som jeg hadde tænkt. Billigere værelse faar jeg vist ikke i byen, siger man. Og tænk nu har jeg solen om formidagen kikkende ind i mit værelse. Det er ikke saa længe, men hvor den er velsignet saa længe den er. Og for mine elever er det jo svært bekvemt. Jeg tror det vil bli

vanskelig at være under Ellens kritik i længden, for den vilde jeg jo ikke fri mig for, skrøbelig som jeg er. Nei, jeg er glad jeg bor et sted hvor jeg kan trække mig tilbage til fuldkommen ensomhet, naar jeg trænger den. Her behøver jeg ikke at ta hensyn til nogen, og er ikke i veien for nogen, saa jeg er virkelig fornøiet. [...]

[P. Oslo 24.4.29]

Kjære Sigrid

Mange tak for dit brev som jeg fik idag paa tirsdag. Det ser ut som vi er kommet i ulage med brevskrivningen efter paaske. For mig passer det igrunden bedst at skrive paa lørdag, skjønt det kan komme meget iveien ogsaa da. Det var godt at høre at Dorothea [Valen] snart skulde skrives ut fra hospitalet og naar det ikke blir længer tid, saa vil jeg helder sende hende en liten konfektæske, naar hun kommer hjem. I morgen skal jeg se at faa fat i frø; idag hadde jeg ikke tid da jeg hadde to timer, før jeg skulde paa bibliotheket. Først fru [Gudveig] Berg-Hansen, en ny elev og saa fru [Ingeborg] Stang Lund som hadde en time hjemme før vi spiste middag. Og nu er jeg nætop kommet fra bibliotheket.

24de

Kom saa langt igaar , da jeg blev heftet. Frøet maa jeg sende imorgen da jeg er blit saa forsinket av mine elever, en var to timer, den anden 2 1/2 og da blir jeg saa utaset, saa jeg næsten ikke orker noget andet. Derfor maa jeg vist være litt gjerrigere med tiden for fremtiden. Vi har nu faat vinter igjen med en ordentlig snekave og rigtig surt og koldt, men det var jo altfor tidlig at vente vaaren endnu. Det er saa deilig at ha det godt og varmt paa sit værelse; bare at skrue paa apparatet, saa strømmer varmen ind i mit værelse. Jeg fryder mig over solen hver gang den er fremme. Jeg faar nu

mere og mere av den for hver dag og da fyller den rummet med sit velsignede lys.

Nu har jeg faat mine malerier hid og mandag kom de op paa væggen. En av mine elever hadde hammer og spiker med sig, for hun sa nu var hun saa lei av at se paa de tomme væggene. Jeg hadde utsat det, da jeg gruet for at be bestyrerinden om lov. Men nu var det ikke snak om det, billedene kom op, kun maatte jeg passe paa at vi bare brukte de gamle hullene i væggene. Søndag var jeg først i Vor Frelzers kirke, som jeg nu hører til; der er alltid propfuldt. Efterpaa var jeg paa koncert, hvor jeg traf tandlæge [Einar] Sandvik og frue. De bad mig hjem til fruens forældre, for [red. O.A.] Thommesens hadde sagt, de maatte ta mig med hvad tid de vilde. Du kan tro jeg hadde det hyggelig. De gamle Thommesens er noen ualmindelig snille og hjertelige mennesker. Jeg maatte endelig komme snart igjen. Sandviks bad mig være med dem hjem efter kaffe, men jeg reiste hjem paa hotellet, da jeg var litt træt. Ikke før var jeg kommet ind døren, før pigen sa at der var telefon til mig. Først Vesla [niese], som spurte om jeg ikke kom til middag og saa Magnhild. Hun hadde rigtignok bedt mig komme en gang i uken, men jeg sa jeg visste ikke sikkert om jeg kunde komme. Jeg trodde det bare var en almindelig søndag middag; men da jeg kom hæseblæsende ind, saa jeg det var stort selskap. Alle [J.B.] Natvigs, presten [Nils] Thvedt, faster Lena [Sendstad], alle Nilsens og Gudrun og Olav og Ellen [Meling Broch?]. Jeg blev ganske forfærdet og jeg maatte sætte mig tilbords efter allerede at ha nydt en middag paa forhaand. Stort anstaltmageri av Magnhild med taler o.s.v. Jeg ventet at forlovelsen mellem Vesla og Haakon Natvig, medisineren skulde deklareres da de sat sammen ved bordenden, men det kom ikke. Senere var jeg mest med Ellen og Nilsens og hadde det ganske koselig. Ogsaa [J.B.] Natvig talte jeg sammen med. Han talte blandt andet om at de gamle missionærer ikke hadde syn for det værdifulde i de andre religioner, det var kun hedenskap alt sammen. Jeg kunde ikke være enig med ham, men vilde ikke opta noen diskussion. Men

han har ialfald ikke ret hvad de gamle madagaskarmissionærer angaar. Papa's interesse for madagassernes folkesagn og eventyr, [Lars] Dahles for andet folk-lore, og mange samtaler med gamle [Lars] Vig har git mig et andet syn. Men nye koster feier jo best. Ellers var Natvig rigtig hyggelig og elskværdig; men Buddhist missionen kan jeg ikke være med paa i et og alt, og det føler han.

Ja, ja du faar undskylde dette rabbel og at frøet ikke kommer idag, men straks imorgen tidlig skal jeg avsted for at hente det.

Saa maa du hilse allesammen. Ser du ikke noget til Lille-Marie? Skal hilse dig saa meget fra Nilsens og fra Ellen, som spurte saa meget efter dig.

Mange hjertelige hilsener

din hengivne Fartein

Oslo 29 april 1929

Kjære Sigrid

[... Om frøkjøp.

Om Dorothea Valen som snart kommer hjem til Valevåg igjen.

Møtte Chr. Sinding, hadde gått lang tur sammen lørdag.

De har fått skogplantene på Valevåg. Arne Valen må så granfrøene også. Han må også fortelle om løkene de satte ut i utmarka og på Naustholmen.

Elisabeth Munthe-Kaas skal til London, ber om å få Ave Maria [opus 4] så hun kan innøve den.

På besøk hos Johan Evje på Skøyen hovedgård.]

*Oslo 5 mai 1929***Kjære Sigrid**

[... Sender 50 kr, mistet to elever denne måned, frk Sine Butenschøn i London, Johan Evje ikke tid.

Om frk. Birgit de Seue.

Laura Stang Lund født en datter.

Ble dyktig narret av nevø Arne 1. mai.

Purret på tapetene hos Magnhild.]

I formiddag var jeg hos kapelmester [Issay] Dobrowen. Jeg hadde leveret ind mine kompositioner til ham, da han hadde ytret ønske om at se dem. Du kan tro han var elskværdig. Han likte mine ting rigtig godt sa han. “Wirklich eigenartig (original) und so ernst (alvorlig).” Hvorfor var jeg bare ikke kommet før. Han vilde opføre dem i næste sæson i philharmonien. [...]

*Oslo 14 mai 1929***Kjære Sigrid**

[... Har valgt tapeter. Og linoleum som står til. Sammen med Magnhild.

Har igjen sittet modell for Else Kielland. Harriet Backer hadde rost bildet. Else Kielland skal ha det på sin utstilling 15 september.

Teller dagene til han skal hjem.

Et år siden han kom fra Paris.

Er ferdig med tre satser av strykekvartetten opus 10, håper å bli ferdig med den siste til høsten.

På Theater-kafeen med nevø Magne for å drikke kaffe.]

*Oslo 24 mai 1929***Kjære Sigrid**

[... På Herremyr med guttene i pinsen. Vakker tur over Nittedal og Romerike.

Stelte seg selv med koking og det hele.

Hyggelig tur med mye moro.

Om 17de mai. Barnetoget fra balkongen, rørende vakkert.

Med Haakon Natvig og niese Vesla til russetoget. Natvig meget sympatisk.]

*[Kort p. Bergensbanen 25.5.29]***Kjære Sigrid**

[På Herremyr i pinsen med guttene.]

*Oslo 1ste juni 1929***Kjære Sigrid**

[... Tapet og linoleum tydeligvis vel fremme og falt i smak.

Tur til Tanum kirke med Agnes Hiorth og Harda Robsahm. Beså kirken. Spiste middag i skogen [medbragt]. Gikk til uterestaurant i Sandvika for kaffe. Russemøte Drammen og Oslo. Muntert og livlig.]

Jeg maa ogsaa fortælle om en anden tur jeg hadde, og det var igaar, men da var jeg ganske alene. Som jeg stadig pleier tok jeg igaar formiddag en liten tur paa Piberviksbryggen – hvilket Arne [nevø] saa ofte erter mig med. Men jeg trenger til at sjøen en og anden gang. Da ser jeg pludselig at der staar skrevet paa en av de smaa dampbaatene som ligger ved bryggen: "Rundtur i Oslofjorden 2 timer kr 1,50." Jeg kunde ikke motstaa lysten men gik ombord, især da det bare var noen minutter før avgangen. Du kan tro det var vidunderlig. Jeg sat paa øverste dæk ganske alene blandt en

masse passagerer og solte mig. Da vi var kommet et stykke utpaa, ser jeg pludselig at hele sjøen er hvit av lystseilere; det var som et fuglevær med gigantiske hvite fugler. Jeg glemmer aldrig det syn. Jeg hadde ingen idé om at der skulde være en stor regatta ute i fjorden, og det var den vi var reist ut for at se paa. Først laa vi stille og ventet, der var vindstilt og alle seilerne laa og duvet, men saa lød der to kanonskud som betød at de hadde at holde sig klar til start. Vinden var begyndt at blaffe op. Da blev der et mylder blandt baatene, et rent virvar frem og tilbake, og saa lød endnu et kanonskud, og saa skulde de starte. Kronprinsen var ogsaa med og jeg saa hans baat. Idag ser jeg at han vandt førstepris i sin klasse. Ja det var et helt eventyr jeg dumpet op i, og Arne og Magne [nevø] var rent misundelige da jeg fortalte dem om det. [...]

Oslo 12 juni 1929

Kjære Sigrid

[... Leser tysk med nevø Magne, som er håpløst etter.]

Saa var det Monrad Johansen. Han har været saa nedfor og overnervøs i den sidste tid, og for en ukes tid siden tok han seg en tur til Berlin; men vendte tilbake lørdag endnu daarligere en han var reist. Han telefonerte til mig søndag morgen om jeg vilde komme og saa gik vi en tur sammen og han fortalte mig om sine lidelser. Du forstaar han lider av noget som heter "plass-angst". F.eks det at være paa en stor aapen plads el. det at være paa en stor slette volder ham slik pine at det rent knuger ham ned. Det er rart hvor mange plager et menneske kan ha. Han hadde raadspurt en berømt specialist i Berlin, som var meget hyggelig mot ham, og hadde sagt at det ikke var noget farlig, for der var mange flere mennesker end man trodde som led av slike vrangforestillinger. Der var intet særlig middel mot denslags andet end regelmessig arbeide. Saa bestemte vi at Monrad skulde begynde med de timene hos mig som han hadde i Paris. For han har ikke

været istand til at arbeide i hele vinter, og det har ligget saan paa ham. Fruen var ogsaa enig og meget glad over vor plan. Mandag kom han saa til time. Først hadde han været hos en bekjendt nervelæge her i byen Dr. [Sigurd] Dahlstrøm som er ansat ved Ullevold; men han gik, da ventetiden blev for lang. Jeg sa jeg skulde følge ham tilbake igjen og blev sittende paa venteværelset i to timer. Jeg tror det var bra at jeg var med, for han var frygtelig nervøs og tilslut vilde han gaa. Men jeg fik ham til at bli. Derefter spiste vi middag sammen og var sammen hele eftermiddagen indtil jeg skulde ha Magne [nevø] efter aftens. Dr. Dahlstrøm sa det samme som den tyske professor, at det ikke var noget farlig, og det tror jeg var en stor opmuntring for ham, endda han fremdeles føler sig elendig. Igaar var han igjen til time og vi var atter sammen om eftermiddagen til jeg skulde til biblioteket. Saa du skjønner jeg har været saa optat med dette og det har tat noksaa meget paa mig. Men jeg tror han synes det er noksaa godt at ha nogen at meddele sig til og jeg er glad jeg kan være ham litt til støtte enda det er jo saare litet det jag kan gjøre for ham. Men du husker han var saa snil mot mig i høst da jeg var syk, saa jeg er taknemmelig over at jeg kan gjøre en liten smule til gjengjæld. [...]

Og saa skulde jeg hilse fra fru [Augusta] Sinding. Mandag da jeg kom hjem laa der et brev til mig fra Augusta. Det var at jeg maatte komme og se paa noen blomster som hun hadde. Jeg gik straks op, og Augusta var saa blid og fjaag som jeg næsten aldrig har set hende. Hun hadde sagt at “blomstene lignet Valen” og [Chr.] Sinding hadde sagt det til hende senere uten at ha hørt hvad hun sa. Det var jo svært smigrende for mig. Og ellers var Augusta saa vel fornøiet med alt jeg gjorde og i samtalens løp sa hun bl.a. om “lægen paa landet”: “det var en rigtig fornuftig mand”. Men da maatte jeg smile. Stakkars Augusta, hun har et godt hjerte, trods alle sine rare sider. Og deg skulde jeg hilse saa meget. [...]

*Oslo 17 juni 1929***Kjære Sigrid**

[... Elevene mer slappe, snart ferie.]

Det skal bli deilig at komme i ro to maaneder paa landet og faa arbeidet litt. Jeg er kommet saa godt igang med finalen til kvartetten [opus 10] og jeg haaber, jeg kunde faa den færdig til september, desom jeg var godt oplagt. Her er saa mange forstyrrelser i denne by. Allikevel har jeg det roligere, nu da jeg bor paa hotellet [Westminster] og har et værelse helt til min raadighet.

[Ønsket å kunne reise om Voss og Hardanger, men er redd det blir for dyrt.

Agnes Hiorth og Harda Robsahm reiser denne vei.

Skal være fadder for Laura Stang Lund og Fredriks lille pike [Ingrid Lange-Nielsen].

Forlovelsesgilde hos Natvigs imorgen. Nevø Magne lånte FVs smoking.

Arne sto i latin muntlig. Feiret sammen med kinematografbesøk og restaurant.

Hans Henrik Holm mener farens opptegnelser fra Madagaskar bør utgis.

Til middag hos Monrad Johansen, ikke bra, balansen i uorden.]

*[Kort p. Oslo 27.6.29]***Kjære Sigrid**

[Reiser hjem, har sendt pakke.]

*[Kort p. 30.6.29]***Kjære Sigrid**

[På Frognerseteren med fru Ingeborg Stang Lund, som også skriver fødselsdagshilsen til Sigrid på kortet.]

[postkort stemplet Myrdal 4.7.1929]

Kjære [David] Monrad [Johansen] og Lissa

Det blev intet av min anden avskedsvisit. De to sidste dage var saa fulde af reise-forberedelser og besværligheter at jeg var helt utkjørt. Nu er jeg paa høifjeldet og det gaar stadig nærmere mot vest. Det er slik en deilig følelse. – Bare disse linjer; naar jeg kommer frem skal jeg skrive mere. Jeg haaber alt er like bra som sidst.

Mange hjertelige hilsener til allesammen.

Valen.

Valevaag 7 aug. [1929]

Kjære Agnes [Hiorth] og Else [Christie Kielland]

[Planer om å kjøre sammen over Telemark til Oslo.

A&E i Røldal.

Monrad Johansen sammen med Jacob [Kielland?].]

Jeg har været noksaa oplagt, saa jeg er kommet et godt stykke paa vei med slutningsrondoer [opus 10], og det er ikke saa stygt heller, tror jeg. Men de sidste dager har det staat i stampe, saa jeg begynder at bli nervøs for ikke at bli færdig før avreisen. [...]

[Kort p. Gulsvik, uleselig dato.] [Bilde fra Voss.]

Kjære Sigrid

[Reist fra Bergen via Voss til Oslo.]

*Oslo 3 sept. 1929***Kjære Sigrid**

[... Atter i Hotel Westminster.

Sendt kort fra Voss.

Elskværdig mottagelse i hotellet, roser fra Harda Robsahm.

Hos Magnhild.

På biblioteket, ingen lånere. Agnes Hiorth kom innom.

Frøydis Haavardsholm og Hans Henrik Holm gift! I ordinære klær en mandag ettermiddag. Typisk originalt à la Hans Henrik Holm.

Frøydis vunnet med sine utkast til glassmalerier i Trefoldighetskirken.]

*Oslo 10 sept. 1929***Kjære Sigrid**

[... Noen elever allerede begynt.

Mye om familien.

Og den elskværdige og hjertelig Haakon Natvig.

Hos Mohrs. Elna på besøk hos svigermoren.]

*Oslo 17 sept. 1929***Kjære Sigrid**

[... Om intrige av piken hos Sigrid.] Jeg skulde bare ønske at jeg hadde raad til at betale 30kr maaneden. Men før jeg faa noget fast, blir det frygtelig vanskelig for mig. Bare det kunde bli noget av den professor-posten.¹

[Ingeborg [Valen?] god karakter som ikke hører på dårlige råd.

Møtt fru [Sigrid?] Blytt på Karl Johan.

Middag hos Otto og Tove Mohr.

---

¹ "Professor-posten" var David Monrad Johansens idé og tenkt å skulle være i harmonilære.

Hugo Mohr tok bilde FV hadde fått hos fru Blytt, to som pløyer; Hugo ville bruke det i et bilde.

Else Kielland debutert som maler. Fine kritikker, sender Sigrid Jappe Nilsens om Vestlandsbildene. Else Kielland hadde fest for de nærmeste vennene på Ekeberg. Hyggelig. ...]

Oslo 25 sept. 1929

Kjære Sigrid

[...] Mandag aften netop som jeg var færdig med mit arbejde og hadde tat skrivesaker frem telefonerte Monrad [Johansen] og spurte om jeg vilde komme og spise aftens hos ham, da han var alene hjemme. Han spurte ogsaa om jeg vilde ta kvartetten med mig. Jeg hadde en rigtig hyggelig aften hos ham. Jeg hadde truffet ham om formiddagen og da var han saa ute av sig paa grund av en kritik, som var mer end almindelig ondskapsfuld. Han snakket paany om den omtalte docent-post i harmonilære ved universitetet. En av dagene skulde han træffe nogen av professorene ved universitetet og da vilde han paa ny minde dem om denne post. Han er saa umaadelig snil og omsorgsfuld mot mig. Jeg skulde inderlig haabe og ønske, at det blev noget av denne post ved universitetet. Det vilde være en stor hjelp, og det ser noksaa lovende ut, da Monrad har en overtalelses og overbevisnings evne som er av de sjeldne.

[Mye om familien.

Gudrun Sendstad fått datter. Hard fødsel.

Aftens hos Einar Sandvik.

Skal i selskap til Harda Robsahm.]

*Oslo 2 okt. 1929***Kjære Sigrid**

[... Hos Haldis og Leif Halvorsen til middag.

Sm.m. Haakon Natvig, musikalsk, liker Bach. Skal spille for ham lørdag.

Betaler 10 kr for stor frokost på hotellet. [pr. mnd., trolig.]

Knapt med penger neste måned.

Får trolig ny elev, fru [Inga?] Frimann-Dahl gjennom Dagny Knutsen.

Hos tannlege Einar Sandvik.

Middag hos Nilsens [familien.]

Møtt fru Lil Roede, doktoren lider av melankoli i perioder. Hører også dårlig.

Dagny og Alexander Schuster uvenner, han reist til Amerika. Ikke noen oppførelse av trio.

Gjennomgått Ave Maria med fru Elisabeth Munthe-Kaas. Riktig flink dame. Skal visstnok synge den ivinter.

Sm.m. nevø Magne og hørte 15-årige Storm Bull spille Griegs klaverkonsert.]

*Oslo 7 okt. 1929***Kjære Sigrid**

[... Besøk av niese Vesla og Haakon Natvig, spilte Bach for dem. Måtte demonstrere sitt nye kontrapunkt for dem. Haakon umåtelig interessert i eks. fra strykekvartetten.

Haakon har god innflytelse på Vesla, fint menneske. Skal nå være dus. Hjemme hos Mohrs.

Einar Lea syk på Rikshospitalet.]

Monrad Johansen er fremdeles i Bergen, saa jeg har ikke faat anledning til at tale mere med ham om professor-posten, men jeg er ikke lite spændt

paa at høre, hvilke utsikter det er, og hvad det blev til da han snakket med professorene. [...]

Oslo 14 okt 1929

Kjære Sigrid

Mange tak for begge dine breve i forrige uke – og for pakken med tøiet. Det kom virkelig vel med for det knep litt med tøy i denne maaned. Jeg haaber det skal bli bedre i næste maaned, da flere av elevene er begyndt nu. Det var ogsaa interessant at læse om [F.L.] Dahlhoff; det er tydelig at han maa være “den svenske lensmannen”, som vi skulde stamme fra i følge papa og Tørres. Saa det skulde være interessant at høre mere om ham. Jeg er viss paa at han er en av de standspersoner som ligger begravet paa kirkegaarden i det gamle kirkekoret. “Svensk” blev han vel kaldt siden han hadde været borgermester i Skaane, som da var avstaat til Sverige. –

Ja nu har jeg kjøpt Abc til Fartein Tveita, og jeg tænker den er kommet frem nu. De maatte først bestille den, da den var utsolgt. Jeg var i Norsk Boklag og der var de saa elskværdige. Jeg hadde først faat en utgave paa riksmaal med valgfrie former, men heldigvis merket jeg feiltagelsen, saa nu haaber jeg den rette er kommet frem, saa han bare kan klemme paa og læse. Det var hyggelig at du blev buden til konfirmationen hos Anna [Tveita?], hadde jeg bare visst det paa forhaand skulde jeg ha forsøkt at sende en liten ting.

Igaar var [nevø] Magne 16 aar og jeg var buden til middag, og det var rigtig hyggelig. Lørdagen hadde vi været sammen paa kino og set “Noah’s ark”. Vi traf Jetta [Bryhn] og hendes mand utenfor og hun spurte efter Magnhild og sa hun hadde netop tænkt paa hende, fordi den skuespilleren som fremstillet Noah var saa lik papa. Og det var sandt, det syntes Magne ogsaa, at han var lik bedstefar. Du kan tro, det var et storartet stykke, forresten; det var som at se i en gammel billedbibel; men det stykke fra

verdenskrigen som gik foran og som skulde være en parallel til syndfloden var ikke saa godt, saa det virket forstyrrende.

Jeg maa fortælle om Magne, da han kom for at hente mig. Jeg har vist fortalt at jeg engang spilte slutningen av kvartetten [nr. 1 opus 10] for [nevø] Arne og Magne og at de var svært begeistret. Nu sa Magne at jeg maatte spille det for ham igjen og da jeg var færdig sa han: "Du, sig mig hvad du har tænkt med det stykket?" Jeg sa at jeg vilde heller høre hvad han tænkte ved det. "Det var ikke saa let at sige" svarte han "men det er likesom jeg hører noget i luften langt bortefra." "Du liker det altsaa" sa jeg. "Ja det er vældig fint" svarte han "jeg hadde det inde i mig hele tiden da vi gik nedover Karl Johan sidst du spilte det." Du kan tro jeg syntes det var rart at høre. Det var pludselig som et voksent modent menneske som talte. Magne føler dypt. Det er i det hele en rar liten gut. Han er saa vakker at det er et syn, men har selv ikke anelse om det. Fortiden er han bare forrykt og lei fordi det gaar saa daarlig paa skolen, særlig med tysken. Men Arne er begyndt at læse med ham to ganger om uken, et arbeide som de begge har nytte av. Arne er saa glad i ham; det er ganske rørende med de to guttene. Magne er saan at han ikke taaler skjænd. Og Magnhild er saa nervøs for ham at hun er ganske fortvilet, og en dag sa hun, at hun vilde sætte ham i bakerlære. "Og du skjønner hvad det er for en gut i 16aars alderen at høre at de ikke tror paa ham" sa Arne, som har en fornuftigere opfatning av det hele. "Han kan jo faa mén av det for hele livet." Og derfor er det de klemmer ivei med tysken. En dag fortalte Arne saa straalende at Magne ikke hadde mere end en feil i en stil han hadde skrevet for Arne. –

Jeg synes saa godt om Haakon Natvig. Jeg tror det var en sand Guds styrelse at Vesla [niese] kom bort fra den forrige. Hun er som et andet menneske nu, søt og snil og omtænksom. Nu staar hun for matlavningen og jeg haaber Magnhild vil la hende fortsætte, selv naar hun kommer op. Hun er forresten begyndt at sitte oppe nu, men hun kan ikke gaa paa foten endnu, saa de maa hjelpe hende naar hun skal gaa over gulvet. Lørdag var

Gudrun oppe med den lille datteren; hun har mørkt haar og blaa øine og Olavs næse ellers kan jeg ikke sige hvem hun ligner. Magnhild er naturligvis ute av sig av henrykkelse.

Kavallererne spiller blaserte, men de er lik Monsemand som ikke vilde leke med katungen, naar nogen ser paa det. Olav og Gudrun sa du maatte endelig komme og besøke dem og være med og passe den lille. Hun skal hete Karin Helene efter fru Lunde som heter Kristine Helene. Jeg synes godt hun kunde hete Kristine, det er et yndigt navn. Jeg sa jeg tvilte ikke paa at du gjerne vilde komme, om det lot seg gjøre. Hadde det bare været bedre fat med mine financer fortiden, saa jeg kunde ha kostet paa reisen. Saa vilde de du skal være over til Magnes konfirmation. –

Nei nu maa jeg avsted paa jernbanen. – Har glemt at fortælle at Arne og jeg var og hørte Olav søndag præke i Fagerborg. Det var en god præken, alvorlig og meget stræng, jeg haaber den evangeliske varme vil komme med aarene og erfaringen.

Du maa hilse alle saa meget fra mig. Skal hilse deg fra allesammen i St. Olavsgt. og fra Gudrun og Olav.

Din hengivne Fartein

Oslo 20 okt. 1929

Kjære Sigrid

[... Om Blytts, Aslaugs foto av de pløyende og Hugos [Mohr] bilde.

Hugo har malt FV, meget godt bilde, men skjemte det ut da Elna sa det ikke lignet.

Fått vintefrakk av Einar Sandvik.]

*Oslo 29 okt. 1929***Kjære Sigrid**

[... Hugo Mohr skal ha sin 3. utstilling, fryktelig nervøs, Elna også.

Ber Sigrid sende kontrakten for trioen med NMF. Otto Mohr vil ta seg av den.

Hos Einar Sandvik, fortalte spøkelseshistorier, bl.a. fra Enstavold.

Om familien.]

*Oslo 4 nov. 1929***Kjære Sigrid**

[... Fått roser fra Sigrid i pakke.

Hugo Mohr solgte 13 bilder på sin utstilling. Fornøyd. Blandet kritikk.

Mye om familien og Valevågsfolk.

Om Frøydis Haavardsholm og Hans Henrik Holm.]

Tenk at [Olav] Aukrust døde igaar. Sparre Olsen, min elev, som er hans bedste ven var hvit av bevægelse da han kom til mig idag. Med Aukrust døde et geni. Han døde 10 aar for tidlig, sa Sparre Olsen. Det er irriterende at læse i nekrologerne, hvor liten forstaaelse man hadde av hans storhet.

*Fredag 7 nov. 1929***Kjære Otto [Lous Mohr]**

Du har vel ventet at høre fra mig. Sigrid siger at hun ikke kan finde kontrakten, og nu kommer jeg til at tænke paa at jeg slet ikke er viss paa om jeg har faat noen kontrakt angaaende trioen. Jeg tror jeg bare skrev under for mottagelsen av en check. Jeg vilde gjerne faa snakke mere med dig angaaende dette, men i de sidste dager har jeg arbeidet slik under høitryk. Sangerinden Kirsten Flagstad, som skal være fænomenal træfsikker, har nemlig lovet at ville forsøke sig paa de to kinesiske digte for

orkester [opus 8], og nu spreng-arbeider jeg med at kopiere klaver-udtoget – et frygtelig arbeide. Det maa være færdig til tirsdag. Men onsdag vilde jeg gjerne faa lov til at tale med dig.

Tusend tak, kjære Otto, for alt.

Din hengivne Fartein.

Oslo 12 nov. 1929

Kjære Sigrid

Mange tak for det brev, som jeg fik for et par dager siden. Nu sitter jeg paa universitetsbiblioteket og skriver. Jeg haaber ikke du blev engstelig for kontrakten; det gjorde ikke noget om du ikke fandt den som jeg skrev i mit forrige brev. Det var bare datum da min trio blev antat i Norsk Musikforlag, jeg gjerne vilde vite. Du kan vel ikke huske hvad aar det var. Det forekommer mig at det nu skulde bli 3 aar til julen, dersom det ikke er 4, men jeg kan ikke rigtig huske det. Otto [Mohr] har nemlig lovet at tale min sak med [Sigurd] Kielland. Du vet det er noksaa leit at Musikforlaget skal kjøpe op mine ting bare for at lægge det paa hylden. Saa situationen er jo nærmest uholdbar. Desuten er jeg forpliktet til ved kontrakt at gi dem forkjøpsretten til mine verker, saa faktisk er jeg bunden paa hænder og føtter. Det er denne fatale stilling jeg vil forsøke at komme bort fra. Og Otto har lovet at hjelpe mig. Imorgen formiddag skal jeg konferere mer med ham. Først tror jeg at jeg maa skrive til Norsk Musikforlag og senere maa Otto tale med dem.

Saa hyggelig det var at Blytts var hos deg; jeg er viss paa at de satte pris paa det. En av de første dage skal jeg skrive til Aslaug [Blytt] og sende det fotografiet hvor Andres og Nils [Valen] pløier. Det blev desværre ikke noget av at Hugo [Mohr] fik malet et billede av det før utstillingen, men han vilde saa gjerne faa en kopi av det igjen for han vil absolut male endnu et billede av det senere. Hugo har hat noksaa megen motgang med sin

utstilling desværre. De første dager gik salget flot, 13 billeder solgt, men saa kom kritikerne; som var motbydelige allesammen undtagen Jappe Nilsen og dermed blev det en stans i salget. Idag, sidste dag utstillingen var oppe kjøpte Nationalgalleriet et stort landskap fra Volda; det var en stor rehabilitation, men alt for sent. Særlig var kritikeren i Tidens Tegn [Pola Gaugin] væmmelig, han levnet ikke Hugo ære for to skilling, ja han var ikke maler engang. Men du kan tro han blev tat i skole av Einar Sandvik i et selskap hos redaktøren av Tidens Tegn. Du vet Einar Sandvik er gift med en søster av redaktør [Rolf] Thommesen. Einar Sandvik hadde spurt hvad slags ansvarsfølelse han hadde som kunde skrive en saadan kritik over en alvorlig kunstner. Gamle [Erik] Werenskjold var ogsaa saa forarget at han vilde skrive en protest i avisen.

Hugo har tat sig noksaa meget nær av det, saa han har stadig været indom hos mig. Idag var han rigtig nedslaat men før middag hadde han faat vite om salget til Nationalgalleriet, saa ham var rigtig straalende og kom og inviterte mig til en bedre middag. Vi spiste sammen og sat og pratet til jeg maatte paa bibliotheket. Jeg føler mig saa lettet som en stor sten var faldt fra mit hjerte.

Jeg har spræng-arbeidet saa svært de sidste dager for at bli færdig med avskriften av de to kinesiske sanger [op. 8]. De skulde være færdige til idag, da jeg skulde levere dem til en sangerinde fru Kirsten Flagstad, som skulde ha koncert idag. Nu blev koncerten opsat til den 28de i denne maaned, saa jeg har faat lit pustum, jeg hadde forresten bare noen faa takter igjen, men det er et saa frygtelig sent arbeide at jeg bruker over 2 timer bare paa en side. Det var Sparre Olsen, min elev, som sa at jeg burde faa fru Flagstad til at synge disse sange da hun skal være saa enestaaende flink og træfsikker. Han skrev for mig til hende og hun erklærte sig villig til at forsøke. Hun er ansat ved operaen i Göteborg, og da hun skulde gi koncert her idag vilde jeg benytte anledningen til at overrække hende

noterne personlig, men nu faar jeg sende dem til hende. Jeg haaber inderlig at hun vil paata sig at synge disse. –

Idag har jeg faat en bestilling paa at harmonisere en julekoral til “Musik for alle” et maanedstidsskrift for musik. Jeg skulde faa 50 kr for koralen “I denne søte juletid”. Da jeg har mistet tre timer paa grund av elevernes forsømmelse og en gang paa bibliotheket paa grund av bededagen, tilsammen blir det 40 kr, saa var denne bestilling rigtig kjærkommen. – Idag var der en mand paa bibliotheket, Tønnes Birknes (før Tønnesen) som sa han kjendte papa fra den tid han var paa missionsskolen.

Igaar var jeg oppom Magnhild; hun hadde menighetsraadsmøte, saa jeg traf ikke hende, men sat en stund inde paa [nevø] Arne’s værelse. Jeg hadde ikke set dem paa over en uke, paa grund av avskrivningsarbeidet. – Ja nu skal vi lukke, saa jeg maa skynde mig at slutte.

Mange hjertelige hilsener.

Din hengivne Fartein

Oslo 18 nov. 1929

Kjære Sigrid

[... Mer om kontrakten med NMF og Otto Mohrs inngripen:] Allerede dagen efter telefonerte han til mig og fortalte at han hadde hat en konference med [Sigurd] Kielland og den hadde forløbet helt tilfredsstillende. Otto hadde forberedt sig paa at true med at rulle saken op for offentligheten, som et eksempel paa hvad et “norsk” musikforlag kan by sine kunstnere. Men det hadde ikke været nødvendig, for Kielland faldt straks til fote og lovet at trykke de tre Goethe-sangene [opus 6] til jul og begynde med trioen i marts, og ber mig bringe manuskriptet saa snart som mulig. Jeg gik ned med det næste dags morgen, ikke uten en viss angst. Men Kielland var ytterst elskværdig. Det var mere egte elskværdighet hos ham end paa længe og det saa ut som han selv var glad over at komme ut

av denne stilling, som han ikke hadde stor ære av at staa i. Saan er det altsaa nu, og han fortalte at der var kommet visse forandringer i Norsk Musikforlags aktiemajoritet. Jeg formoder at de har kjøpt ut Wilhelm Hansen og har faat aktierne paa norske hænder. Og det var jo en stor vinding, for det var Wilh. Hansen som var den vrange og ikke vilde trykke trioen. Dette løfte om at den skulde komme ikke i marts men allerede i januar, gav ham mig som noget ganske sikkert. Saa det var uhyre glædelig, og jeg er Otto stor tak skyldig. Det er nu for anden gang han har optraadt som min reddende engel i Norsk Musikforlag. Du husker han gjorde det samme likeoverfor [Olaf] Sørby, da han vilde snyte sig unda med violinsonaten. [...]

*Universitetsbibliotheket
19 nov. 1929*

Kjære Otto [Lous Mohr]

Min konference med [Sigurd] Kielland gik utmerket; jeg tror han var likesaa nervøs som jeg selv og at han igunden følte en viss lettelse over at være kommen ut av denne stilling som var saa litet smigrende for ham selv. Ialfald behandlet han mig med meget mere uskrømtet venlighet end han pleier. Og det saklige gik meget let fra haand; ikke alene skulde Goethesangene [opus 6] komme ut før jul, men han lovet ogsaa som noget ganske sikkert, at trioen skulde trykkes i januar, ikke i marts som han hadde skrevet i sit brev. Og han begrundet det med at det var kommet en omforandring i forlagets aktiemajoritet. Jeg formoder det betyr at Wilhelm Hansen er sat utenfor, siden han sa at han nu vilde faa stemmeflerhet i styret for sine forslag. Du ser jeg har al grund til at glæde mig og al grund til at være dig taknemmelig kjære Otto, da du nu atter har løst knuten for mig som sidst da du var min reddende engel. Jeg kan ikke sige hvor jeg er dig tak skyldig og gid jeg rigtig kunde takke dig som du fortjente. Men

bare disse linjer foreløbig indtil jeg faar trykket dig i haanden. Du kan ikke tro hvor jeg føler mig glad og lettet; det er som en centner-vegt var faldt av brystet. – Ja tak kjære Otto fordi du nu som før har været min gode aand.

Din hengivne Fartein.

Oslo 25 nov. 1929

Kjære Sigrid

Mange tak for dit brev som jeg fik i slutten av uken. Saa trist at du hadde været daarlig i hele forrige uke; kanskje det var influenza. Her har gaatt meget influenza i Oslo. Jeg haaber du maa være bedre nu. Jeg tror jeg har hat en snev av den jeg ogsaa. Det har været saa ualmindelig vaatt og taaket veir og da kommer influenzaen.

Det var morsomt at frk. [Aslaug] Blytt hadde skrevet til dig om Didrik Muus; jeg glæder mig til at faa se det. Det kan ikke være tvil om at altertavlen er av Didrik Muus; det maa være den nye rammen som har gjort nogen vantro; men selve billedet er meget ældre. Hvor morsomt om denne altertavle kunde faa sin gamle hædersplass igjen. Men du vet det holder jo haardt at maatte indrømme sine dumheter; derfor tør det vel endnu gaa lang tid før det sker.

Du har vel læst at [Olav] Aukrust er død. Det var ubeskrivelig sørgelig. Han døde saa hastig, fik slag en lørdag eftermiddag mens han barberte sig. Barberkniven faldt pludselig ut av haanden paa ham. Han døde søndagen. Det var saan et lykkelig dødsleie. Han laa bare og bad indtil det sidste. Sparre Olsen, min elev og Monrad [Johansen] reiste op til begravelsen og Monrad la en laurbærkrans fra os tre paa hans baare. Jeg syntes det var saa gildt at jeg fik være med at vise Aukrust den sidste ære, han som er en av de største lyriske begavelse vi har hat siden Wergeland. Han hadde en diktsamling færdig, som skal indehode de tre vidunderlige dikte fra Norsk Aarbok. En anden diktsamling som han holdt paa med fik han ikke færdig.

Sparre Olsen og Monrad [Johansen] fortalte mig om begravelsen. Det er rent leit at fortælle det; men antroposoferne fra Lillehammer kom skarevis og vilde formelig annektere Aukrust. Dagen efter begravelsen hadde en av deres ledere kommet med et forslag, som var saa krænkende at de efterlatte var blit aldeles maalløse. Hvad det gjaldt hadde de senere lovet ikke at fortælle, men baade Monrad og Sparre Olsen var saa oprørte at de sa det var helt uhørt det hele. Monrad og noen andre i følget og Aukrusts bror og hans gamle far hadde tat til gjenmæle, saa blev intet av denne plan, hvad det nu kunde være.

Jeg har endnu intet hørt angaaende Ole og Dagmars [Tveita] Stradivarius [fiolin]; saa jeg begynder at tvile paa om den er ekte.

Lørdag var jeg i saa hyggelig selskap hos fru [Jebora] Brown. Hun har faat en bitte liten aktieleilighet. Den er aldeles som et dukke hus, men rigtig koselig. Jeg var sammen med hendes venner professor [Jens] Holmboe og frue og deres datter. Han er en ualmindelig søt og sympatisk mand. Vi pratet saan botanik, blandt andet om floraen i Sunnhordland som skal være saa merkelig. Han fortalte mig om noen kjæmpemæssige barlind-trær paa Skotland inde i Aalfjord, som jeg endelig maatte reise og se paa. Det var saa hyggelig at snakke med ham. Jeg skal hilse dig saa hjertelig fra fru Brown. Det er saa morsomt at hun er kommet til byen; men jeg synes nok hun ser gammel og slitt ut.

Nei jeg maa slutte for idag, skal ut iaften. Lørdag og søndag og delvis ogsaa idag har jeg følte mig saa daarlig. Lørdag morgen spiste jeg litt av et daarlig eg og har vist faat en snev av forgiftning; nu er jeg forresten meget bedre. Da du vet kokt eg er noget av det værste jeg vet, pleier jeg at skylde det ned med melk uten at smake paa det, men lørdag var det saa fælt at jeg ikke kunde faa en bit ned mere, og saa viste den sig at vær skjæmt. Nu søndag den 5te [!] skal [nevø] Magne konfirmeres; jeg skal kjøpe en pen lommebok fra os to. – Mange hjertelige hilsener

Din Hengivne Fartein

*Oslo 30 nov. 1929***Kjære Sigrid**

[... Tar fortsatt fosfoferrin når han er slapp.

Om nevø Magnes konfirmasjon.

Har tatt ut et piano til en dame, 70 kr i provisjon.

Olav Gurvin kommet med ny elev.

Visitt hos Chr. Sinding og frue, buden dit med Monrad Johansens imorgen.]

*Oslo 7 dec. 1929***Kjære Sigrid**

[...] Ja nu er den første uke av december allerede gaatt og om ikke længe har vi jul igjen. Jeg synes ikke nogen høst har gaat saa fort som denne. Vi har hat saa mildt veir i hele høst aldeles som paa Vestlandet. Idag var jeg en tur i Frognerparken og det var saa mildt som det skulde være i Stavanger; men aldrig er belysningen og skyerne som der borte. Dette veir gir mig aldeles hjemve. Da jeg hørte en sangerinde forleden aften synge Ved Rondane:¹ “det strøymmer paa meg, som det strøymde, naar slike fjeld eg saag i lufti blaa” fik jeg næsten taarer i øinene. Jeg syntes jeg saa fjeldene derborte.

[Barnedåpen også over, Olavs tale god dennegang. Forundrer seg over at det alltid skal være så mange taler og slik utbretting av sitt indre.

Korrekturen til Goethe-sangene opus 6 kommet. Notene kommer til 15. desember.] Jeg har tilegnet dem til Frl. [Hedwig] Kette og Miss [Anne] Russel. Det skulde være en liten overraskelse til dem til jul. Gid det bare vilde komme tidsnok. [...]

---

¹ Av Vinje/Grieg (opus 33). Det følgende sitatet er sammensatt og følgelig ikke teksttro.

*Oslo 11 dec. 1929***Kjære Sigrid**

[... Om familien, også fjernere.

Har en elev som heter fru [??] Bang, søster av Odd [Nilsens] svigermor.]

*[P. Oslo 23.12.29]***Kjære Sigrid**

[... Har hatt influensa med besvimelsesanfall.

Skal til Magnhild julaften, hadde invitasjon til Einar Sandvik, men store protester fra barna.]

Goethe-sangene [opus 6] kom allikevel før jul, og her er den første kritikk, som stod i Aftenposten [skrevet av Morcman] for et par dage siden. [Nevø] Arne kom ned paa hotellet med den. Han var saa henrykt at han gav mig en saa kraftig klem at jeg trodde han skulde knække ribbenene mine, og Magnhild er ogsaa yderst henrykt. Men jeg tænker naar [Per] Reidarson begynder blir det en anden toneart. [...]

*Hotel Westminster 28 dec. 1929***Kjære Sparre Olsen**

[Har vært syk.]

Jeg har nu set nøie over Deres komposition, som tiltaler mig meget. Jeg synes den er baade enkel og monumental. De faa ting jeg har at bemerke har jeg anført paa manuskriptet. Kun harmonierne med de to X synes jeg De burde forandre og saa har jeg foreslaatt en kraftigere mellemstemme i den næstsidste strofe. Men dermed maa De gjøre som De selv synes.

Hvor skjøn ogsaa teksten er! Og jeg kan tænke mig hvad vi har i vente, naar vi faar [Olav] Aukrusts nye digte. Jeg kan ikke sige hvor jeg glæder

mig til det, og hvor jeg er taknemmelig at Gud har skjænket vort folk en saadan dikter.

Hvor godt jeg kan forstaa hvordan De maa føle det deroppe i Aukrusts hjem og føle hans nærvær i alt. Nu haaber jeg at De ogsaa legemlig maa bli styrket i den rene sunde fjeldsluft og vende hjem med alle de kræfter man trænger for at leve i denne vanskelige verden.

[Han må hilse fru Gudrun Aukrust.]

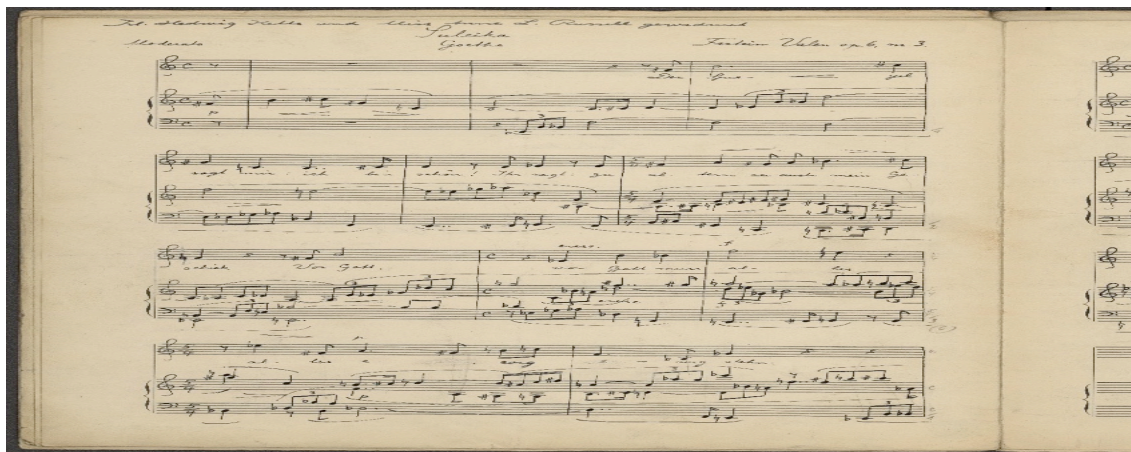
Oslo 30 dec. 1929

Kjære Sigrid

[... Får kokt egg hver morgen, noe av det verste han vet.] En sand pønitense at spise, da du vet kokte egg er noget av det værste jeg vet. Men jeg tvinger det da ned.

[Om julen.

Fikk grape-fruit å spise i stedet for lutefisk. Glad for det.]

Suleika er den mest "moderne" blant Goethesangene ops 6

1930

Dette året kom Valens virkelige gjennombrudd både som komponist og offentlig person.

Hans Goethesanger opus 6 utkom like før jul 1929, og en kommentar tatt fra Arild Sandvolds anmeldelse av notene – om at han ikke forstod sangene – utløste en ganske heftig og langvarig debatt om moderne musikk berettigelse og om atonalitet. Valens musikk stod indirekte i sentrum, og dette plaget Valen. Verre var det at han følte, kanskje noe ubrettiget, at flere negative holdninger til moderne musikk også handlet om hans person og integritet. Stemningen snudde om da publikum fikk høre en av sangene i Filharmonien, og enda mer om høsten da alle tre sangene ble klingende i Aulaen og flere kritikere uttalte sin anerkjennelse, noen dog litt betinget.

Notene til Valens store Trio opus 5 ble trykt. Orkesterverket Pastorale ble fullført, og motetten "Hvad est du dog skøn" opus 12 ble komponert den siste sommermåned i Valevåg.

Strykekvartett nr. 2 opus 13 ble påbegynt denne høsten.

Oslo 12. jan 1929 [Skal være 1930 iflg. poststemplet.]

Kjære Sigrid

[... Elevene begynt, fått en ny, forretningsmann. Fru [Laura Alette] Bang sluttet.

Sender flere utklipp av kritikker, [Goethe-sangene opus 6] U. Mørk, E. Bang, Per Reidarson.] Jeg haaber ikke du bryr dig mere om dem end jeg selv; jeg glemmer dem saa fort jeg har læst dem. Jeg har indtryk av at kritikerne ikke skjønner det spor; men jeg maa jo være taknemmelig fordi de ialfald har anlagt en pyntelig tone. Det skinner jo tydelig igjennem at de er noksaa imponeret; synes du ikke det?

Jeg traf [Sigurd] Kielland, min forlægger og han var saa overstrømmende elskværdig. Han fortalte at en ung komponist som ogsaa

har utgit noen sange til jul hadde fortalt ham at han hadde faat en utmerket kritik over sine sange av Reidarson. "Men da jeg læste videre hvad han skrev om Valen, saa blev jeg saa skamfuld, at jeg ikke vidste hvor jeg skulde gjøre av mig," hadde han tilføiet. Jeg møtte Olav Gurvin, du husker han som jeg var med og sensorerte til magistergraden. Han var saa forarget over de dumme kritikene og sa at han vilde skrive en utførlig saglig anmeldelse, naar trioen kom, dersom jeg ikke hadde noget imot det. Men du vet jeg var glad til. Han er en av de faa, som sympatiserer med den nyere musik og har teknisk forutsætning til at kunne forstaa den.

[Om familien og Blytts, og Lars Hertervig, som han gikk i Nathionalgalleriet for å se.

Om Augusta og Chr. Sinding, Augustas hjertegodhet som bare vennene får oppleve.]

Oslo 18 jan. 1930

Kjære Sigrid

Mange tak for brev som jeg fik torsdag. Nu haaber jeg at komme mere regelmæssig igang med brevskrivningen. Det er saa meget som hefter en her i denne urolige by og tiden er saa uberegnelig. Heldigvis er jeg nu meget bedre efter influenzaen og føler mig som et normalt menneske. Jeg tror at den frugt jeg spiste har hjulpet med at faa giftstoffet ut av legemet. Det var hyggelig at du føler dig saapas kjæk at du kan komme litt ut. Man trenger at træffe mennesker nu og da, især der borte, hvor det er saa ensomt. Det var morsomt du kunde gaa helt til Vasslien; jeg er viss paa at de satte pris paa at du kom.

Igaar aftes efter at jeg hadde været paa [biblioteket?] og hat to elever i træk gik jeg op til Magnhild, da jeg ikke hadde seet noen hele uken. Jeg spiste aftens hos dem. Vesla [niese] og Lille-Fartein var iseng og Magne "paa bygdene", men den flittige Arne sat og læste. Vesla fik halsbyld efter

sin tur til Dale i juleferien. Jeg fortalte vist at Haakon [Natvig] skal være to maaneder hos en ven av sig Dr. [Gerhard] Hertzberg i Dale paa Bergensbanen. Naar han blir færdig har Dr. Hertzberg lovet ham posten efter sig. Det hadde været saa frygtelig koldt især om nættene sa Vesla, for de fyrte saa lite. Jeg lot Haakon faa laane min pels og han sa den kom vidunderlig vel med paa en motorbaat over fjorden. Jeg lot ham ogsaa faa med en av de gensere du strikket, og den brukte han om natten, og var ikke mindre henrykt over den. Magnhild sa til Vesla før hun reiste: "Naar du er paa Vestlandet kan du saamæn reise ned til Moster og besøke hende." Men Vesla sa: "Nei nu kommer jeg ikke trækkende med flere mandfolk til Valestrand. Nu kommer jeg ikke før jeg er gift."

[J. B.] Natvig og frue var paa visit til Vesla, mens jeg var der og fru Natvig takket mig med en slik hjertelig varme fordi Haakon hadde faat laane pelsen, saa jeg tror jeg er steget høit hos hende siden. Før har jeg hat indtryk av at de har anset mig for litt av en "high-brow".

Igaar aftes blev jeg buden til Hugo [Mohr], før jeg blev færdig med brevet. Det var bare mig som var der. Det var saa hyggelig. Vi saa igjennem en mængde kort som Hugo hadde sendt til Elna [Mohr] da vi reiste i Italien og saa gjenopfrisket vi gamle reiseminder.

Magnhild og jeg har snakket saa meget om at du skulde ta dig en tur hit til sommeren. Du kunde jo ha godt av at faa dig en liten sommerferie istedenfor at lave mat til mig hele sommeren.

Jeg kunde jo faa nogen til at stelle for mig mens jeg var derborte de to maanedene. Kanske Ingeborg kunde være villig. Det blev vel ikke saa vanskelig, saa hun greiet det nok. Saa kunde du være en tid hos Magnhild paa Herremyr og en tid i Østerdalen. Du kunde ha godt av at komme litt ut nu; det er saa længe siden sidst. Saa dette maa vi se til at faa istand. Men mere om det senere.

Nei saa saart, ("stormsaart" vilde Monrad [Johansen] sige) at Aagot ikke længer vil vite av Ola'en vor. Kanske man kunde ha likesaa meget grund til

at gratulere ham som Arnes kamerater til at gratulere Arne da det var forbi med Fanny. Men naturligvis er det haardt saa længe det staar paa. Kan du tænke dig at det næst-yngste medlem av familien nemlig Magne er begyndt paa “eine alte Geschichte”. Det er en søster av hans ven Baard han er saa umaadelig optat av, og du kan tænke han faar gaa igjennem av sine søskend. Jeg haaber naar han begynder saa tidlig at han raser ut og blir likesaa stø som Arne, som ogsaa begyndte i 16aars alderen.

For et par dage siden hadde jeg besøk av Sparre Olsen, som netop har kommet fra Lom hvor han har været siden [Olav] Aukrusts begravelse. Han hadde med en del maskinskrevne avskrifter av Aukrusts digte, som han hadde tat for at vise mig, og jeg maatte ikke sige det til nogen. Du kan tro de var vidunderlige og jeg glæder mig til boken som skal utkomme til paaske. Den skal hete “Solrenning”. Et dikt som het Olsok var særlig skjønt. – Jeg har ogsaa kjøpt Ragnvald Vaages sidste dikte¹ som jeg blev vældig begeistret for, saa jeg har slik lyst til at skrive til ham. –

Nei nu maa jeg paa jernbanen med dette. – Her sender jeg utklippene, som det var saa flaut at jeg glemte. Jeg opdaget det ikke før et par dage efter at brevet var sendt. Du ser det er da holdt i en sømmelig tone og mere ken jeg ikke forlange. Jeg maa jo finde mig i at de ikke kan forstaa den nye skrivemaate med de høiere overtoner. – Hils Ingeborg, Ola og smaagjentene og tak for brevet. Det var saa morsomt.

Kjærlig hilsen Fartein.

Oslo 26 jan. 1930

Kjære Sigrid

[...] Til vederlag for de daarlige kritiker jeg sendte i forrige uke kan jeg sende dig en som er meget bedre dennegang. Den er skrevet av [Olav] Gurvin, som har været min elev og som jeg censorerte til magistergraden.

---

¹ Trolig *Ættarjord*, utgitt 1929.

Han kom til mig plutselig fredag formiddag med denne artiklen og spurte om jeg hadde noe imot den. Jeg sa, at jeg syntes det var umaatelig snilt av ham at skrive den. Saa tok Tidens Tegn imot den, og de vilde ha mit fotografi, men jeg hadde jo intet selv; imidlertid fik de et gammelt stygt hos Magnhild. – Det er voldsomt hvor denne artikkel har virket. Jeg blir formelig overøst med lykønskninger. Men tænk det er næsten noget saart i disse overstrømmende gratulationer. Det er næsten som jeg skulde ha forandret mig helt mellem fredag og lørdag, og dog synes jeg, at jeg er den samme. Men det viser jo sandheten av det gamle ord at man er, hvad folk mener om en. Men du kan skjønne jeg syntes det var hyggelig at finde et eneste forstaaende menneske, saa du maa ikke opfatte mig som utaknemmelig.

[Gurvins kritikk klippet ut og lagt ved.

Agnes Hiorth og Harda Robsahm har skaffet ham nytt værelse, men vil bo på Westminster.

På to glimrende astronomiske foredrag, av prof. [Hans] Kienle fra Göttingen om astronomiens stilling idag. Det svimlet nesten når man tenkte på avstander som 500 mill. lysår borte:] Jorden blir som en liten prik i verdensrummet og allikevel hadde man en følelse av Guds uendelige kjærlighet til os mennesker.

[Om tante som er død, Ingeborg [USA?].

Brev fra Haakon Natvig.

Om nevø Arne og målsaken.]

*Oslo 3 febr. 1930***Kjære Sigrid**

[...]

Det var morsomt at du syntes om kritikken.¹ Den var virkelig god og holdt i en saa rolig og saklig tone, at ingen kunde bli forarget og fristes til protest. du kan tro den har hat sin virkning allerede; det merker jeg paa saa meget. At bare en har mot til at vedstaa sin beundring for den nye musik, gjør at de andre, motstanderne ikke blir fuldt saa selvsikre. En elev av mig frk [Sine] Butenschøn som synger med fru [Elisabeth] Munthe-Kaas sa idag i timen at hun var begyndt at øve dem [opus 6]. Først syntes hun de var saa underlige og uforstaaelige og det samme syntes en veninde av hende, som er pianistinde og akkompagnerer hende. Men baade hun og veninden var kommet paa andre tanker nu. Særlig pianistinden var meget ivrig. Saa det ser ut til at din drøm begynner at gaa i opfyldelse. Det var ikke bare snak, som jeg straks føler er hult. Men det var virkelig opriktig. Hun sa blandt andet. "Jeg forsøkte at 'opløse' slutningsakkorden i Sakontala til andre almindelige tonearter, men det blev saa usigelig flaut og plat. Denne slutningsakkord fortæller netop, at De ikke vet noe om Sakontala, at hun er en gaate. Og i Suleika, der hvor teksten er: 'Vor Gott muss alles ewig stehn'. Vet De, det lyder rart at sige det –" Hun vilde ikke fortsætte, men jeg bad hende om det. "Der følte jeg i musiken Gud, enda jeg ikke er noget særlig religiøst menneske. Jeg tænker saa sjelden paa Gud; det er i grunden bare naar jeg er alene i naturen."

Nu har jeg hat min nye elev fru [Unni] Langaard den første time. Jeg blev saa forskrækket over da den elegante verdensdame for første gang kom ind i mit tarvelige hotelværelse, saa jeg formelig gruete til den første time. Men det gik saa utmerket. Hun var rigtig hyggelig og naturlig og utsnakkende som Oslo-folk pleier at være. Og da hun skulde gaa sa hun; "det er sandt, jeg maa gjøre det". Og saa tok hun op pudder-daasen sin og

---

¹ Olav Gurvins kritikk av uopførelsen av sangene fra opus 6.

pudrede sig. Jeg trøger paa jeg ikke sa hun kunde [*overstrøket*: male] friske paa læbene med det samme, for de var rødmalte.

[Dagny Knutsen-konsert [31. januar, med Bach, Beethoven og mest Brahms], sjusket i Bach, ødela for FV.]

Efter koncerten var jeg sammen med Henrik Sørensen, Hugo [Mohr] og en hel del andre unge malere på "Humlen" og spiste pølser. Det var rigtig koselig for Henrik Sørensen er en stor charmør og han var rigtig bedaarende. Det var han som hadde sagt at fru [Unni] Langaard skulde gaa til mig. Jeg maatte ikke bli forskrækket om hun var saan en verdensdame, for hun var et jern til at arbeide, og hun havde været saa begeistret efter den første time og sagt hun var nok kommen til den rette. Og om mig hadde Sørensen sagt, at jeg var frygtelig streng, selv om jeg saa saa from ut, saa hun kunde gjerne ta sig i akt.

[To nye elever.

Venter på penger fra Norsk Notestik.

Så Maria Stuart av Schiller, med Gerd Egede Nissen og fru Johanne Dybwad. Gjorde stort inntrykk.

Om familien.]

Oslo 12 febr. 1930

Kjære Sigrid

[... Om Sigrids bekjente han møter, fru Brown osv.

Hos Haldis og Leif [Halvorsen], hadde kvartetten opus 10 med, forsynte stemmene og part. med bokstaver for å lette innøvelsen. Leif spilte 1. fiolinstemmen, lå godt for instrumentet.

Gleder seg til å høre kvartetten, håp om radioutsendelse.]

*Oslo 17 febr. 1930***Kjære Sigrid**

[... Ser igjennom stort orkesterpartitur for Johan Evje, som vil sende det til en konkurranse i Bergen.

Hørt foredrag av Hans Ording, tidl. prest i Berlin, om Kunst og kristendom. Monrad Johansen og Else Kielland fikk invitert ham til Kunstnerforbundet.

Sigrid har fått nytt mållag:] Det gledet mig meget og jeg sender det mine bedste ønsker, haaber rigtig det maa faa utrettet en del, for det trænges endnu meget arbeide.

[Hos fru Brown igjen.]

Sparre Olsen fortalte at [O.M.] Sandvik hadde sagt at han vilde sætte sig i forbindelse med noen stortingsmænd, for at jeg skulde faa en understøttelse av 500 kr aarlig. Jeg vet ikke hvordan det kommer til at gaa. Idag sa min elev fru [Ebba] Braathe at [Sigurd] Kielland hadde sagt, at de ventet korrektur paa trioene hver dag. Og saa hadde han sagt at paa min klaversonate hadde de tjent. – Haldis [Halvorsen] var indom for at fortælle at hun hadde snakket med [Issay] Dobrowen angaaende mine sange. De er sat paa programmet for filharmonien iaar, uten at jeg visste om det, og Dobrowen hadde uttalt sig saa rosende om dem. Det var hyggelig. Bare Haldis greier at synge dem; det er altsaa Mignon-sangene [opus 7], og de er jo meget vanskelige. [...]

*[Kort p. 19.2.30]***Kjære Sigrid**

[...]

*Oslo 25 febr. 1930***Kjære Sigrid**

[... Sitter på UB, ferdig med arbeidet de har satt ham til, gjør derfor ingen forbrytelse ved å skrive brev.

Lengter vestover

Om Familien.

Nye klær, Einar Sandvik hjalp ham å velge hos skredderen.]

Idag fik jeg brev fra [Issay] Dobrowen om at han saa gjerne vilde opføre mine sange [opus 7] paa næste koncert i filharmonien, men da der var saa liten tid til koncerten, at Haldis [Halvorsen] vovet det ikke. Hun hadde trodd at koncerten skulde være i mai, men saa blev den forandret til torsdag i næste uke og det syntes hun var for knap tid. Dobrowen hadde sagt til Monrad [Johansen] at han var saa lei for det, og hadde uttalt sig saa rosende om mig. Det var jo kjedelig, men det er vel godt for noget. Jeg tænker saa ofte paa Bach's ord "Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit,"¹ naar jeg blir skuffet paa saan en maate. – I bladet "Tonekunst" foregaar der nu en diskussion om mine sange;² det ser ut til at de har vakt et fuldstændig røre i leiren. Det er rart at tenke paa, disse tre smaa sange bare paa to sider hver, skal utløse en lidenskapelig diskussion. Og tænke sig alle de andre sange som utkom til jul, dem er der ingen tale om. Arne [nevø] som ser saa nøgternt og verdensmæssig paa alt, godtet sig formelig og sa, "det er jo en vældig reklame for dig". Monrad var rasende og sa han vilde skrive imot, men jeg mente, at naar jeg først var en "offentlig" person, saa fik jeg finde mig i at bli skjeldt ut. – [...]

---

¹ [Herrens tid er den aller beste tid], tittel på Bachs kantate BWV 106.

² Utløst av Arild Sandvolds kritikk av opus 6.

*Oslo 4 mars 1930***Kjære Sigrid**

[...] Nu sitter jeg igjen paa biblioteket muttersalene i den store sal og skriver. Efter min oprydning av [Thv.] Lammers' gave har jeg intet mer at gjøre for biblioteket foreløpig, saa jeg har ro til at skrive. Det er rart at se hvor meget lysere det er blitt allerede. Tænk at det gaar mor vaaren paany. Det er deilig.

Forrige fredag formiddag hadde jeg visit av frk. [Aslaug] Blytt. Det var rigtig saa hyggelig. Da hun hadde været sammen med dig i julen, saa fik jeg likesom friske hilsener. Jeg synes hun er rigtig søt og naturlig og siden vi er "landsmænd" har vi saa meget fælles ar prate om. Hun var herinde for at gjøre de sidste studier angaaende [Lars] Hertervig. Han har gaatt paa tegneskolen her inde og hun hadde haabet at finde noget om ham i tegneskolen arkiv, men der var intet undtagen et par likegyldige ting, som man visste før. Hun hadde været i Stavanger paa aapningen av utstillingen og der hadde hun truffet Carl Røstvig som hun som hun hadde mange hilsener fra. Hun sa det gjorde et vældig indtryk at faa se hele Herterviks[!] produktion paa en utstilling, og hans dimensioner vokste saa man forstod at han var en endnu større begavelse end man hadde trod tidligere.

Lørdag eftermiddag fulgte jeg hende til Hugo [Mohr] fordi det er saa vanskelig at finde veien, da husene paa Smedstad endnu ikke har faatt nummer og gatene ikke navn. Elna [Mohr] kjendte frk Blytt fra skolen, hun var klassekamerat til Elnas søster. Hun saa paa Hugos bilede av Hertervik[!]. Det er fra hans sidste periode og meget underlig. Hun sa det var synd at mit billede ikke var paa utstillingen, for det var saa ualmindelig vakkert og man hadde saa faa billeder fra den tid. Det var hans bedste tid. Saa jeg vil forsøke at faa det med naar utstillingen kommer hit. Den er netop kommet til Bergen og skal være der i tre uker. Igaar var hun hos Magnhild til kaffe og saa paa billedene fra Enstadvold som hun var meget

begeistret for. Hun spurte om ikke du hadde tegnet mer, og syntes absolutt du burde fortsætte. Alle barnene var hjemme saa hun fikk se dem, ogsaa Vesla [niese] var kommet fra kliniken i sin søsterdrakt. Hun sa det var noen kraftige gutter. Om Magne sa hun, “det var en nydelig gut” og hun syntes han lignet paa vort folk, især paa det billede av papa hun hadde set hjemme i vor stue.

Dersom dette brev kommer før torsdag aften, saa tænk paa mig den dag for da skal Elisabeth Munthe-Kaas skal synge en av mine sange “Sakontala” [opus 6 nr. 1] på en koncert i Aulaen. Jeg haaber det maa gaa godt.

Jeg har faat en ny elev Otto Lundh, en ganske ung mand som har meget god raad. Han er svært sympatisk. Det er godt jeg faar noen nye, for nu reiser fru [Ebba] Braathe til Amerika og [Jan] Wølner-Hansen har været syk hele denne måneden.

Søndag var jeg i selskap hos Else Kielland. Jeg fik et lite maleri av henne. Og saa talte vi saa meget om all den motstand mot Nidaros-navnet og om al den nedrakking av alt norsk og vi formelig fandt hverandre fordi vi føler saa dypt for Norge og den norske maalbevægelse. [...]

[Hallvard] Trætteberg kom mandag op for at be mig underskrive en forlover-attest. Han skal gifte sig med en frk [Gunvor] Ingstad. Det var saa underlig at han kom til mig, for jeg kjender ham jo næsten ikke. [...]

Oslo fredag 7 mars 1930

Kjære Sigrid

Jeg maa sende dig et par ord i dag paa biblioteket for at fortælle hvordan det gik igaar paa koncerten. Lad mig sige straks at det blev en stor sucès. Fru [Elisabeth] Munthe-Kaas¹ maatte synge Sakontala [opus 6 nr. 1] to

---

¹ Koncerten var i Filharmoniens serie “Akademiske konserter”. Akkompagnatør og dirigent var Odd Grüner-Hegge.

ganger, saa sterk var applausen. Du kan tro jeg var noksaa nervøs. Torsdag var jeg hos fru Munthe-Kaas og vi gjennomgik sangen to ganger; hun sang aldeles nydelig og helt sikkert og rent, men man kan jo allikevel aldrig vite, hvordan det kan gaa paa selve konsert-aftenen. Dessuten sendte pianisten [Odd Grüner-Hegge] avbud, saa jeg fik ikke gjennomgaat partiet med ham.

Jeg var med Magne [nevø] paa konsert onsdag aften. Det var en 18årig pianist Robert Rriefling, og Magne var saa henrykt. Magne er en meget musikalsk gut, han sitter aldeles henført naar han hører musik og jeg synes det er saa morsomt at ha ham med paa konsert. Men jeg turde ikke fortælle Magnhild at Sakontala [opus 6 nr. 1] skulde synges dagen efter, Nu angrer jeg igrunden paa det, for det hadde været saa morsomt om nogen av dem hadde været tilstede. Hugo [Mohr] Hugo kom indom mig før konserten og Elna [Mohr] var ogsaa med. Jeg skulde ønske du hadde hørt det, for det var virkelig rart; alle var som lamslaat. Mange kom bort til mig og sa, men “dette var jo vidunderlig skjønt”. Gamle fru [Anna] Kielland sa: “Nu forstaar jeg Dem.” Og [Ludvig] Irgens Jensen hadde sagt at han trodde han hadde spillet disse sangene hundrede ganger, men først den aften forstod han dem. Min forlægger [Sigurd] Kielland i Norsk Musikforlag kom bort til mig smørblid og gratulerte mig med da capoen, det hadde han aldrig kunnet tænke sig at sangen skulde bli forlangt da capo. Jeg haaber det maa indvirke paa ham saa at han faar lyst til at paaskynde trioens stikning, for endnu har jeg intet hørt.

Else Kielland kom bort og sa: “Du var den bedste i aften”, det samme sa Hugo og Elna [Mohr] og mange andre; men nok om det. Efterpaa var Henrik Sørensen, Hugo, Elna og jeg ute og spiste aftens. Du kan tro det var hyggelig. Søren [Sørensen] sa saa mange pussige ting. Han var nu ute av sig selv av begeistring. Han hadde sagt til folk “hvad mener dere med at forstaa, forstaar dere ‘Gubben Noa’; det er ikke nødvendig at forstaa, jeg skal vel ikke forstaa bølgene og verden; det er bare at ta imot.”

Fru Munthe-Kaas sang denne sang uten nogen foranledning fra min side. – Hun sa til mig da jeg var hos hende torsdag. [“]Jeg fik et saa bestemt ‘bud’ om at jeg maatte synge Sakontala og da maatte jeg gjøre det. Jeg hadde strævet saa frygtelig med den i flere dager og saa plutselig gik det op for mig at jeg kunde synge den. Jeg gir denne koncerten bare for at synge Sakontala.” Det ser ut til at du har været sanddrømt allikevel.¹ Denne ene aften gav opreisning for mange aars nederlag. For det gjorde virkelig et voldsomt indtryk.

Nu maa jeg nok slutte. Vi har slikt vidunderlig vaarveir nu om dagene. Jeg tænker det maa være deilig derborte nu. Du maa hilse allesammen saa meget. Haaber alt staar bra til.

Din hengivne

Fartein

[Udatert, trolig mars 1930]

Kjære fru Elisabeth Munthe-Kaas

[Takker for en fremførelse [av Sakontala, opus 6.]]

Oslo 14 mars 1930

Kjære Sparre Olsen

[Bekymret for SO som ligger på sykehus i Lom.

Sigurd? Kielland og FV tror SO vil få stipendium iår.]

---

¹ Sigrid drømte at sangerinnen hadde englevakt av mørke gassere foran på podiet som skulle beskytte henne og FV.

[Kort p. Oslo 17.3.30]

Kjære Sigrid

[...]

Oslo 18 mars 1930

Kjære Sigrid

[... Eleven fru Ebba Braathe reiser til USA, vil spille fiolinsonaten i Huston, hvor hun bor. Senere også trioen.

Om familien

Skal i fru [Jeanette] Mohrs 70-årsdag. Tove Mohr vil han skal lese harmonilære med datter Venke, som er meget musikalsk.

Har bestil roser fra Pernet i Lyon, hun skal bare jordslå dem.

Mange gode reaksjoner etter Sakontala-oppførelsen.]

Oslo 25 mars 1930

Kjære Sigrid

Ja nu er det længe siden jeg skrev. Jeg fik dit brev i slutten av forrige uke men har maattet vente til idag tirsdag paa biblioteket med at skrive. Der har været saa meget i denne uke. Fru [Jeanette] Mohr var 70 aar forrige torsdag. Baade Lil-Anna og Kirsten [døtre] var kommet i den anledning og saa har der stadig været selskapelighet. Jeg var buden til gala-middagen. Det var Otto og Tove [Mohr] som holdt den. Det var bare den nærmeste familie, noen av fru Mohrs veninder og jeg var den eneste utenfor. Det var rigtig en hyggelig fest og Otto holdt en nydelig tale til sin mor. Jeg skal hilse dig saa meget fra Kirsten, hun spurte saa om hvordan du hadde det. Det var saa hyggelig at se Kirsten igjen og du kan tro der blev prat om gamle dage. Vi lo høit mange ganger naar vi mindet hverandre om

skolehistorier fra Stavanger. Det var aldeles som alle de mellemliggende aar var borte og til næste aar blir det jo hele 25 aar siden vi tok artium.

Det er ufattelig, hvor tiden gaar. Kirsten har ikke forandret sig det spor, om end hun er blitt adskillig tykkere, men hun er kanskje endnu søtere og hjerteligere. Hun sa vi maatte nu træffes en formiddag og prate mere om gamle dager og det gjorde vi da igaar. Det var saa morsomt og da bad hun mig igjen hilse dig saa hjertelig. Hun vilde absolut at jeg skulde komme til Berlin i paasken og besøke hende og hendes mand. Han var saa ivrig for at de skulde faa fat i [Arnold] Schönberg, naar jeg kom. Og han fik det nok til sa Kirsten, for han gav sig aldrig naar det var en ting han hadde sat sig fore. Men desværre jeg har nok ikke raad til at reise nu i paasken. Jeg faar heller vente til en anden gang, om jeg faar anledning til at komme ut.

Lil-Anna var ogsaa saa ivrig for at jeg skulde komme og besøke hende i Göteborg. Du husker hun har flere ganger gjort forsøk paa at faa min musik opført i Göteborg, og nu hadde hun sagt til en Musikforlægger [Bertil] Mannheimer at han maatte se til at faa fat i mine sidste sange. Saa de er virkelig rørende, hvor ivrige de er. –

Søndag var jeg i middag sammen med hele familien igjen. Pastoren har hat en av sine anfald saa han hadde været paa Lillehammer, men søndag var han hjemme igjen. Jeg synes han saa noksaa daarlig ut. Jeg tænker det var leit for fru Mohr at han ikke kunde være tilstede. Men søndag var han i saa straalende humør. Jeg glemmer at jeg har endnu en hilsen til dig; det er fra fru Bojer, altsaa Ellen Lange. Hver gang jeg træffer hende ber hun mig hilse dig. “Jeg har hat Valens søster som elev, hun var saa søt” sa hun til Kirsten. Jeg sa at du ofte hadde snakket om hende. –

Efter middagen vilde fru Mohr at de skulde synge sanger fra Seips visebok. De sang mange landsmaalsanger f.eks. “Titt eg minnast en gamal gard”, “Dei gamle fjell i syningom” o.s.v. Den sidste var det forfatter [Johan] Bojer, riksmålsprofeten som var forsanger for, og han skammet de andre ut fordi de ikke kunde melodien. Tilslut var det bare gamle presten

[Jens Chr.] Selmer, Kai Møller og Ragna som sang, men de holdt ut alle versene tilende.

Og saa skal jeg hilse dig saa varmt fra Frøydis [Haavardsholm]. Hun spør altid saa efter dig. Mon jeg fortalte sidst at hendes far er blitt ganske frisk og at hans anfald skyldtes forgiftning fra tænderne som var gaat op til hjernen. De skal være kommen efter med at mange sindssykdommer skyldes denslags forgiftninger. Hans Henrik [Holm] hadde en oplæsning og hadde indbutt skuespillerne fra det norske teater. Efter forestillingens slut, det var et russisk stykke, morbror Vanja [av Tsjekov] som blev spillet – blev vi med Hans Henrik hjem til hans hybel og fik frukt og kaker. Først spilte skuespiller [Alfred] Maurstad paa hardangerfele, aldeles utmerket. Det var saa morsomt at høre paa og derefter læste Hans-Henrik op og gjorde stor lykke, for det var bare om fugler han hadde skrevet vers dennegang, groteske rare og malende ting, som det ikke var vanskelig at forstaa.

Halldis Moren, den unge dikterinne som har utgitt en diktsamling iaar, som vakte slik opsikt og fik slik glimrende kritik, var der ogsaa. Hun spurte om jeg var bror til fru Sendstad; for hendes mor hadde snakket saa meget om Magnhild Valen, det hadde været hendes bedste veninde. – Magnhild som jeg foralte dette til, vilde saa gjerne faa fat i hende, og Hans-Henrik lovet at gaa med hende paa visit til Magnhild. –

Iaften skal jeg til Nilssens. Louise ringte op igaar. Jeg har ikke været hos dem siden de var hos mig den aftenen. Jeg skal gaa direkte fra biblioteket, saa jeg faar ikke gaa paa jernbanestationen med dette brev, derfor kommer det endnu senere en det pleier. – Vi har hat deilig vaarveir i de sidste dager, rigtig varmt i solen, men vi faar vel endnu mange tilbakefald av vinteren endnu. Haaber du har det godt. Du maa hilse Ingeborg, Arne [Valen] og allesammen saa meget og pusene.

Mange hjertelige hilsener
fra din hengivne Fartein

*Oslo 1 april 1930***Kjære Sigrid**

[... På arkitekturutstilling vedr. Universitetsplassen.

Hugo Mohr har utstilling i Trondhjem. Galleriet der oppe ville kjøpe tre bilder for 600 kr. Skammelig hva man tilbyr en kunstner.

Har vært på Hertervigsutstillingen. Ubeskrivelig, skjønnhetsåpenbaring. Vakt enorm oppsikt i kunstnerkretser.

Hos Sindings på visit. Sinding hadde potte med grape-fruit frø som var begynt å spire. Fikk en stor ladning appelsiner av dem dagen etter. Fikk appelsinpresse tidligere, drikker juice hver morgen, livseliksir, får appetitt.]

*Oslo 9 april 1930***Kjære Sigrid**

[Tannproblemer, betendelse, behandlet av Einar Sandvik.

Roser fra Frøydis Haavardsholm og Hans Henrik Holm i anl. Sakontala-oppførelsen.

Om familien.

Tenker på krokusene på haugen og på blomstene på Nautholmen og i utmarka.

Sm.m. Else Kielland, Monrad Johansen og bibliotekar Jens Lindberg hos Aukrusts søster Kari.]

*Oslo 13 april 1930***Kjære Sparre Olsen**

[Glad for at det ikke var en alvorlig sykdom SO hadde hatt.]

For et par dager siden var jeg sammen med Kari Aukrust og [Jens] Lindberg,¹ som jeg ikke har truffet før. Det var noen prægtige mennesker som jeg er taknemmelig over at ha lært at kjende. Monrad Johansen og frk. [Else] Kielland var ogsaa tilstede og det var saa hyggelig. Vi talte ogsaa om Dem, og det glædet os at høre om Dem gjennom Lindberg.

Det var leit at høre, at [Olav] Aukrusts dikt ikke kommer før over jul; jeg brænder efter at se dem, men det lot sig ikke gjøre anderledes, efter som Lindberg fortalte. Det er godt at utgivelsen er i saa gode hænder, og det skal bli en usigelig stor glæde naar vi endelig faar dem.

[Hilser fra DMJ.]

Oslo 15 april 1930

Kjære Sigrid

[... Om familien.

Sitter på UB, tirsdagen er blitt brevdag da jeg intet andet har at gjøre.]

Oslo 22 april 1930

Kjære Sigrid

[... Hos Hugo og Elna [Mohr], hennes fødselsdag fredag. Hugo snart like ivrig havedyrker som Otto.

Haakon Natvig og Vesla (niese) på besøk.

Skjærtorsdag og endog langfredag den hæsligste grammofonmusikk av noen gjester i hotellet.

Guttene ville ha dansemoro på Herremyr.

Spilte de tre nye sangene for Haakon Natvig og Vesla.

Middag hos Else Kielland.]

---

¹ Jens Lindberg, univ.bibliotekar, utga Aukrusts etterlatte dikt i "Solrenning" til jul 1930.

*Oslo 29 april 1930***Kjære Sigrid**

[... Kjøpt frø som han sender.

Sitter modell for Agnes Hiorth. Bildet ble utmerket.

Selskap hos Hugo Mohr, overnattet.

Om Dagfinn Werenskiolds datter [tydeligvis liten] som med vold ville forsvare landsmålet overfor tanten.

Om familien.]

Henrik Sørensen fortalte, at han hadde snakket med [Issay] Dobrowen, som hadde uttalt sig saa anerkjendende om mig. Han hadde sagt noe som at fremtidens norske musik maatte bygge paa mit arbeide. De er rent flaut at skrive det, men jeg gjør det kun til dig. [...]

*Oslo 6 mai 1930***Kjære Sigrid**

[... Håper biblioteket lukker 13 juni. Lengter hjem til blomstene.

Sittet modell for Agnes Hiorth igjen. Bare noe ved munnen som mangler.]

Jeg sitter paa biblioteket nu. I formiddag sat jeg for anden gang til Agnes' [Hiorth] portræt. Det blev ikke ganske færdig saa jeg skal komme igjen imorgen for sidste gang. Det ser meget lovende ut endnu, det er bare litt ved munden som mangler, saa jeg haaper det maa lykkes for hende tilslut.

Saa gik jeg hjem og arbeidet, derefter kom [Olav] Gurvin for at raadføre sig med mig angaaende en artikel han skal skrive i et tidsskrift om den nyeste musik. Der vilde han ogsaa skrive en analyse over den ene av mine Goethe-sange [opus 6] og det var det han vilde konferere litt med mig om. – Han sa den var “storartet opbygget.” –

Forrige torsdag var jeg paa den sidste av de “akademiske koncerter.” Det er en ny sort koncerter med oplysende foredrag, som [Issay] Dobrowen har sat igang i samarbeide med universitetet og de pleier bestandig at være propfulde av studenter, musikstuderende og andre unge mennesker. Der har været holdt et utsyn over hele musikens historie og forrige gang var det de hypermoderne, som var paa tapetet. En overretsakfører [Sverre] Hagerup Bull har holdt foredragene og han talte forrige gang om de forskjellige musikretninger og ogsaa om de “atonale”. Saa siger han plutselig: “forrige koncert hørte vi en ‘atonal’ komposition her. Det var en sang af Fartein Valen og som De vil huske var den vidunderlig skjønn, saa skjønn som den kunde faa blit.” Det hadde stor virkning blandt publikum kunde jeg forstaa paa de høflige hilsener jeg fik efterpaa. Du vet ens aktier falder og stiger efter den offentlige omtale man faar.

[Om familien.]

Du maa naturligvis ta de penger ut, som du trenger. I denne maaned har jeg det noksaa vanskelig fordi biblioteket var lukket 14 dager paa grund av en utstilling og saa var det saa ualmindelig megen sygdom og forsømmelse blant eleverne, saa det blir litt smalhans i denne maaned. I næste haaber jeg det skal bli bedre. [...]

Oslo 14 mai 1930

Kjære Sigrid

[... På Natiomaøtheatret med Einar Sandvik og frue: Den første Mrs. Fraser, lystspill av St. John Ervine.

Om familien og oppussing på Valevåg.]

Den 9de mai hadde jeg visit av Otto [Mohr] paa mit værelse; jeg husker datoen fordi det var slik en merkedag og han bad mig skrive ned det han fortalte. Han hadde netop været paa Musikforlaget, hvor han hadde truffet [Sigurd] Kielland. Han spurte hvordan det gik med trykningen av trioën,

hvertil Kielland svarte at nu var den endelig begyndt, at Wilh. Hansens selv hadde været her oppe paa en konferanse. Kielland hadde sagt til Wilh. Hansens at hele forholdet med trioen var skandaløst, og det hadde de erklært sig enig i. Motstanden hadde ligget paa Wilh. Hansens side og nu var den ophørt. Nu synes det altsaa endelig at skulde komme paa ret kjølf efter 4 eller er det 5 aars forløb. Jeg synes at Kielland har ret i at det var skandaløst.

I løpet av vaaren haaber jeg at faa korrekturen. De har jo simpelthen hat mig i en rottefælde. Først kjøpe min trio og saa kontraktsmæssig forplikte mig til at gi dem førstehaandsretten til mine ting. – Ja det var jo rigtig glædelig at det gik tilslut. [Olav] Gurvin skal skrive en avhandling om den nyeste musikretningen i en musik-aarbok, som utgives av musikforskerforeningen, og der vil han bringe en utførlig analyse av en av mine sanger Suleika [i opus 6]. Det ser ut til at mange har faat en ganske anden forstaaelse av mine ting siden fru Munthe-Kaas har sunget Sakontala, saa jeg er henne stor tak skyldig.

Jeg sender frøet med dette brev. Og saa var Hans-Henrik [Holm] her en dag med dette avtryk av en artikel i norsk biografisk leksikon om Frøydis [Haavardsholm]. Der har staat saa mange anerkjendende artikler om Frøydis i det sidste i alle aviser, saa Hans-Henrik var i den syvende himmel. Det er hyggelig for Frøydis; bare synd at hendes far skal være saa daarlig.

[Om nevøene Arne og Magne]

Oslo 19 mai 1930

Kjære Sigrid

Mange tak for dit brev, som jeg fik imorges. Jeg skynder mig at skrive for at forhindre at du sender mig de pengene som du altfor meget trenger selv. Det maa du endelig ikke gjøre, du kan skjønne, at det tapetet maa jeg kunne

komte selv. Saa meget om det. I middagstiden skyndte jeg mig op til Magnhild for at snakke litt med hende angaaende tapetet, man da var fuglen fløyen! Hun hadde reist 17de mai til Kristianssand for at besøke fru [Kamilla Karoline] Støylen. Det hadde hun jo bare godt av, men det var kjedelig forsaavidt at jeg ikke kan faa raadføre mig med hende om tapetet; desuten har hun de maalene Erik [Valen] sendte. Guttene er det ingen rede paa. De vidste ingenting ikke en gang hvad tid hun kom igjen, men de trodde hun skulde være borte en uke. Kan du vente saa længe for jeg synes det er saa vanskelig at ta ut tapeter alene, især naar jeg ikke har de maalene. Kunde jeg bare faa fat i dem, saa skal jeg kanskje forsøke. Nu skal jeg gaa op i aften igjen. Du vil naturligvis ha det saa snart som mulig for at bli færdig.

Ja nu er 17de mai over for iaar. Jeg fik se barnetoget fra hotelvinduet ogsaa iaar og det er som altid et rørende uforglemmelig syn. Jeg tror toget var længer end nogengang tidligere. Jeg saa ingen av guttene undtagen [nevø] Arne men han vinket op til mig med et bitte litet flag han hadde i haanden. Det var saan dæmpet stemning i barnetoget iaar paa grund av [Fr.] Nansens begravelse. Du vet hotellet ligger paa hjørnet av Universitetsgaten og Karl Johan og naar barnene kom til universitetet skulde de blotte hodene og sænke flag og faner. Længe i forveien blev de saa grebet av nervøsitet at mange tok huene av seg langt ned i Karl Johan og dunket til sine sidemænd for at faa dem til at gjøre det samme. De store guttene som bar fanene var rent febrilske da de skulde sænke fanene. Paa den maaten blev der likesom et præg av alvor over det hele, og det hadde de jo ikke ondt av paa en maate. Om aftenen var jeg buden til Hugo og Elna [Mohr]. Lille-Bjart [Mohr] hadde staat paa farens skulder og set barntoget til han blev saa træt at hodet dalet ned paa Hugos kind; men det var nok en svær oplevelse for ham. Hugo og Elna var buden til [J.M.] Seyersted-Bødtker paa Holmenkollen og de hadde bedt dem spørre om ikke jeg vilde være med. Der var noen faa malere, vi fik aftens og hadde saa

koselig, og saa paa Bødtchers vidunderlige samling av malerier. Han er er rik bankier, som er saa kunstinteressert og hjælper malerne. Den eldste søn gik rundt med fatene og vartet op. Det var en kjæk tiltalende gut og du kan tro, jeg undlot ikke at fortælle det til Magne [nevø]. Henrik Sørensen var med og naar han er tilstede blir det liv og moro. –

Saa rørende av Ingeborg Framnæs at sætte igjen en kop til meg, du maa takke hende for det. Jeg maa se til at finde paa en present til hende. Saa hyggelig det er at du er saa fornøiet med den nye pigen. – Jeg har glemt at fortælle jeg kom til at spise middag 17de mai sammen med Else [Kielland] og fru [Anna] Kielland. Else var netop kommen fra Nidaros og hun fortalte hun hadde hat slikt et vældig basketak for landsmaalet.¹ “Men jeg var saa flink om jeg selv skal sige det”, sa hun “for jeg var ganske rolig.” “Ja jeg er maalmand” hadde hun sagt og i diskusjonen hadde de andre trukket det korteste straa. – Dette maa du fortælle Erik [Valen]. Randi Bojer – den fanatiske rismaalsmands [Johan] datter – er ogsaa maalmand. –

Nei nu faar jeg atter gaa op og se om jeg kan finde lappen. – Jeg skriver kanske et par ord paa biblioteket.

Kjærlig hilsen

Din hengivne Fartein

Oslo 27 mai 1930

Kjære Sigrid

[... Haakon Natvig på besøk på UB.

Nevø Arne oppe til artium.]

Forrige onsdag kan du tro jeg var paa en hyggelig tur sammen med Agnes [Hiorth] og Else [Kielland]. Jeg var ute paa Asker og besøkte forfatterinden Nini Roll Anker som er gift med Johan Anker. Hun har den

---

¹ Dette var midt i den opphetede språkstriden i Trondheim, da byen en kort tid var omdøpt til Nidaros.

vidunderligste have man kan tænke sig med stauder og alpeplanter, og hunne hadde lovet at jeg skulde faa se den engang. Agnes og Else er saanne gode venner med Ankers. Jeg gruet litt for besøket, for jeg kjender dem jo ikke, men jeg kan ikke beskrive hvor hyggelig det var. Jeg kunde fylde et helt brev bare med beskrivelser av haven. Og fru Anker var saa søt og hjertelig; vet du hun mindet mig saa om frk [Birgit] de Seue. Hun var henrykt over at vise haven til en entusiast og tiden gik som i en røk, og hun har lovet mig en stor pakke med planter, naar jeg skulde reise hjem. Jeg maatte bare skrive et par dager i forveien.

Det var netop dagen efter Skaugum-branden og de var saa optat av den. De er saa gode venner med kronprinsen og prinsesse Märtha. De roste Olav saa svært, han hadde været saa rolig og hadde ledet redningsarbeidet paa en storartet maate. Prinsesse Märtha fortalte at en arbeidsmand hadde styrtet ind til hende og sagt: "Det brænder. Hvad vil du jeg skal redde for dig Märtha", og derved hadde han omfavnet hende. Hun svarte: "du faar redde Gustav Vasa-uhret". Hun hadde hat taarer i øinene, da hun fortalte det. Saa hadde hun tat et fotografi av Olav og stukket i brystet. "Det var jo taapelig av mig," sa hun, "men det var min første indskydelse." Fru Anker hadde været hos hende hele tiden, men prinsessen som venter en liten, hadde sagt "du behøver ikke være ræd for mig, jeg er ikke det spor ængstelig". Og alle folkene var blitt reddet. De kom springende og sa "Her er pipa di Olav" o.s.v. Fru Anker sa at folk hadde opført sig beundringsværdig.

[Også invitert for å se haven til frk.ene Hvalstad på Bestum. Kjent med dem i Roma. Fascinert av keramikken den ene laget og brendte.

På Skansen med nevø Magne for å spise.] Han var med mig hjem og bad mig spille begynnelsen av pastoralen for orkester [opus 11] som jeg holder paa med og den var han svært betat av. "Det er alldeles ulikt anden musik" sa han. Han er den eneste av barnene som ber mig spille mine egne ting. Og han synes at være født med forstaaelse for den nye musik. [...]

Oslo 5 juni 1930

Kjære Sigrid

[... Lesesalen stenger 13. juni. Har allerede reisefeber.

Reiser hjem over Haugastøl og Hardanger.

Reiser sm.m. Agnes Hiorth, som skal male gamle mor Brita Utne,
Ullensvang.]

[kort] Lofthus tirsdag 17 juni 1930

Kjære Sigrid

[Sm.m. Lille-Fartein og Agnes Hiorth, Monrad Johansen og Bommen

[Johan (Monrad Johansen) Kvandal] via Voss.

Vidunderlig sted. Reiser hjem via Fjæra og Haugesund.]

Valevaag 23 juni 1930

Kjære Else [Christie Kielland]

[Sender roman av Goethe og dagbok av Ottilie.]

Ja nu er jeg altsaa her. Men det tar tid at komme ind i arbeidstempoet. Jeg føler mig endnu næsten “knivdrept” – for at bruke Hans-Henriks [Holm] uttrykk – efter reisen og luftforandringen. Det var en vidunderlig reise, som jeg ikke vilde undvære for meget og stor tak skal du ha for indbydelsen til Røldal. Det var saa morsomt at komme der og se aastedet for alle motiverne. Jeg haaber du maa faa en god sommer, like saa god som anslaget var. Jeg stræver for at komme ind i pastoralen [opus 11]. Naturscenerne var for mægtige for den, for jeg skal bare skildre en rosenhave. [...]

*Valevaag 23 juni 1930***Kjære Agnes [Hiorth]**

Det er nu allerede to dager jeg kom hjem, saa jeg vilde gjerne sende en hilsen og takke for sidst, baade fordi du har æren av Hardangerturen og opholget i Røldal. Det var altsammen ubeskrivelig skjønt og uforglemmelig, og jeg synes nu ieg forstaar endnu bedre end før hvilket forunderlig land vi har, og hvor vi bør være taknemmelig for det. Lille-Fartein [nevø] og jeg kom hjem ved 10tiden fredag efter en vidunderlig reise. Alt gik godt, men begyndelsen var uheldsvanger, Vi var netop kommet et stykke op bakkene fra Røldal, da motoren var blitt for varm og holdt paa at explodere, men vi slap med skrækken og en vældig vandstraale over vore hoder. Vi hadde nok forsømt at banke i tre før vi reiste. Imidlertid gik det bra; bare vi holdt paa at komme for sent til baaten i Fjæra paa grund av opstudset med motoren. Chayfføren var litt grætten i den anledning, men da vi gik nedover igjen, satte han farten paa, og efter en liten pourboire [drikkepenge] skiltes vi som varme venner paa bryggen i Fjæra. Den sidste del av reisen var næsten mest avvekslende, men det vilde være for vidløftig at beskrive. Det var deilig at komme hjem, men vi var ordentlig utkjørt og opskaket i bogstavelig betydning, og den store luftforandring virker aldeles bedøvende, saa ieg disse to dager kun følte trang til at sove.

Iformiddag begyndte jeg at arbeide paa pastoralen [opus 11], men det var vanskelig at finde traaden igjen, fordi den mellemliggende uke har været saa indholdsrik som et helt aar. Men jeg haaper det skal gaa bedre naar jeg atter faar summet mig litt. –

Rosene staar herlig og til min store forundring er de kommet like saa langt som i Lofthus, ogsaa de nye fra iaar staar med store knopper, som jeg kikker paa flere ganger om dagen. Blomsterne fra fru Anker [Nini Roll A.] er kommet og i aften skal jeg plante dem. Den veldige regnbygen vi hadde i dag gjorde ordentlig godt, for her har været meget tørt. Du kan tro fru

Anker hadde pakket dem delikat, riktig bare som en virkelig blomsterelsker kan gjøre det. –

Jeg tænker du er begynt med Brita Utne i dag og jeg haaber det maa lykkes. –

I dag sender jeg Shelley, som du i saa høi grad har fortjent – med min varmeste tak. Jeg haaper du kan bruke den i regnveir som en anti-spleen i smaa doser som aspirin eller taget mot gigt; dertil er han vidunderlig.

Men nu farvel for dennegang. Du maa hilse alle kjendte i Lofthus. Sigrid og Lille-Fartein ber mig hilse saa meget.

Endnu en gang hjertelig tak for denne deilige tid.

Din hengivne

Fartein

Valevaag 26. juni 1930

Kjære fru [Unni] Langaard

Her sender jeg tilbake oppgavene, og selv om der er enkelte smaa ting at bemerke, synes jeg De har lagt en alen til Deres vekst siden forrige gang. Men de nye koraler er meget vanskeligere, saa nu gjelder det! Den kunst at harmonisere koraler er ikke saa let, som man tror; den kræver meget arbeide og rutine, saa det gjælder bare ikke at bli utaalmodig.

Mange takk for hyggelig brev.

Jeg fikk det et par dager efterat jeg var kommet hjem fra min lange reise. Jeg har nemlig været en hel uke i Hardanger, var endog en tur til Røldal, hvorfra jeg bilte direkte hit over Haugesund. For et merkelig land vi har; men denne uke var saa begivenhetsrik, at det var meget vanskelig at komme ind i det vante arbeide. Jeg kan likesom ikke finde igjen traaden i min pastorale [opus 11] efter alle de vældige scenerier, og jeg angrer paa at jeg ikke blev færdig med slutten i Oslo. Det er saa lite igjen; men jeg er

næsten ræd at det skal gaa mig som piken i [H.C.] Andersens eventyr: at jeg skal mangle et ærme paa det hele.¹ –

Jeg har lett saan efter noen fortryllende ting av Purcell – Händels forgjænger – som vilde passe utmerket paa Deres spinett, men jeg kan ikke finde dem, saa jeg maa ha dem i byen allikevel. – Kjender De Mozarts amoll-rondo; den kunde jeg sende.

Nu haaber jeg at De vil sende mig noen nydelige koraler snart; naar jeg faar en helt feilfri skal vi begynde med kontrapunkt.

Mange hjertelige hilsener

Deres Fartein Valen

Valevaag 8 juli 1930

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] I den sidste uke er det begynt at gaa bedre med pastoralen [opus 11], saa jeg er begyndt at fatte haab, men tiden vil vise om jeg virkelig skal faa det til. – [...]

Valevaag 1 aug. 1930

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] Siden sidst er jeg virkelig blit færdig med pastoralen og jeg holder nu paa med renskriften av partituret. Det er slik en glædelig følelse at være færdig med et arbeide at jeg næsten glemmer at det burde ha været meget bedre, men jeg har ialfald gjort mit beste.

Kan De tro, at jeg virkelig har været paa koncert i forrige uke! Det var det amerikanske St. Olafs kor, som holdt koncert i Haugesund, men jeg hadde vist ikke hat energi til at bile til Haugesund, hadde ikke en venligsindet sjæl i Oslo sendt mig reisepenger. Koret var godt, men de sang

---

¹ Fritt etter H.C. Andersens eventyr “De vilde svaner”.

naturligvis meget som det ikke var det spor morsomt at høre paa. Men de sang da en Bach-motette, og da jeg bilte hjem var jeg likesom fylt bare av den ene ting og hadde en vidunderlig følelse av at jeg ikke vendte tomhændt hjem. – Hvor hyggelig at De likte Mozart, det tænkte jeg nok.

Mange hjertelige hilsener

Deres Fartein Valen

Valevaag, Sunnhordaland 7 aug. 1930

Kjære Sparre Olsen

[... Har rettet småting i noen komposisjoner, et mannskor og en sang?]

Valevaag 19 aug. 1930

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] Jeg skal være paa bibliotheket tirsdag 2 sept kl 5 saa jeg maa reise herfra søndagen forut. Jeg har nu gjort pastoralen [opus 11] helt færdig i to nydelig renskrevne exemplarer, men da det var over følte jeg mig helt utpresset og har været idiot hele tiden, har ikke kunnet bestemme mig til et nyt arbeide, men vakler mellom alslags projekter. [...]

Jeg kommer fremdeles til at bo paa hotel Westminster.

[Kort] Hønefoss mandag 1 sept. 1930

[Til Sigrid]

[... Tog fra Bergen.]

Du kan tro jeg har hat hyggelig reisefølge. Efter middagen møtte jeg Johanne Margrethe Sømme og du kan tro det var et lykkelig gjensyn og vi har pratet om alt mulig. Hun vil spille mine ting i New-York. Jeg skulde sende trioen til hende o.s.v [...]

[Kort p. Oslo 2.9.30]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for brev, bok og telegram.

Sees om et par dager.]

Hotel Westminster Karl Johans gt. 45. Oslo 3 sept 1930

Kjære Sigrid

Ja nu sitter jeg igjen paa mit værelse paa hotellet og det føles som en evighet siden jeg var hjemme. Det er allerede tredje dag jeg er i byen, men igaar fik jeg ikke tid til at skrive, da jeg var paa farten hele dagen.

[Om reisen over Bergen og Hønefoss.]

Jeg fortalte at jeg traf Johanne-Margrethe Sømme efter middagen i spisevognen. Det var saa hyggelig at møte henne. Hun var saa hjertelig og fortalte saa meget. Nu var hun helt slaatt igjennem i New-York efter en koncert i vinter hvor hun hadde spillet Brahms' B-dur konsert, den sværeste av alle konserter med orkester. Det var rene ovasjoner fra publikum og alle de store pianistene i New York hadde kommet ind og uttalt sin beundring for hende, og kvelden var glimrende. Saa efter dette var hendes position sikret. Hun lovet hun vilde spille trioen [opus 5] i Amerika og hendes mand skulde sørge for at kvartetten kom frem. – Jeg maatte bare sende det til hende naar det var trykt.

[Otto Mohr dro ham med på lunsj for 25 års jubileumsstudentene fra Stavanger, hans gamle venner fra 1. gym som regnet ham som en av sine.¹

Om familien. Haakon Natvig på bena etter sin operasjon.]

---

¹ FV ble forsinket av sykdom ett år på gymnasiet, tok artium først 1906.

*Oslo 23 sept. 1930***Kjære Sigrid**

[... På visitt hos fru Jebora Brown.

Og hos Augusta Sinding. [Lang beretning om hennes tilstand.]

Om rosene hjemme, stellet av dem og håpet om å få til noe nytt etter
Henrik Wergeland.

Om familien.

Om katten Fortryllende, som har mistet beileren.]

Jeg har faat noen nye elever, deriblandt dem sakfører Thorkildsen
[Sigurd Torkildsen], som er dirigent for studentersangforeningen, han som
før var slik motstander av min musik, men nu var blit helt forandret siden
han hørte Sakontala [opus 6]. Dessuten har jeg faat Ingeborg Roede, datter
av Halfdan Roede. Augusta [Sinding] hadde sagt til hende at “alle mine
elever var saa glade i mig.” [...]

*Oslo 30 sept. 1930***Kjære Sigrid**

[... Om rosenbedet.

Elev som kommer fra Sandefjord!

Åpning av Kunsternes hus imorgen. Hugo [Mohr] har med fire bilder på
åpningen.

Gutte-kor fra Berlin gav konsert. Sang it. gammel musikk og Bach:]
Guttestemmerne har noe saa rent og straalende saa de passer for den gamle
kirkemusik.

For et par dager siden blev jeg færdig med et stort blandet kor; det er
Brorsons salme “Hvad est du dog skøn” [opus 12], som jeg blev aldeles
hypnotiseret av isommer. Jeg begyndte paa min fødselsdag og blev færdig
en maaned efter, saa det begynder at gaa fortere med mig nu, enda det er et

meget komplisert arbeide i stræng polyfon stil. Jeg spilte begynnelsen for guttene [nevøene]. Arne var med, merkelig nok, men Magne steilte litt, før han hadde hørt det flere ganger. En av mine elever sakfører [Sigurd] Thorkildsen, som er dirigent for studentersangforeningen var aldeles betat da jeg spilte det for ham, og han sa, at en gang vilde korene synge det, skjønt det endnu var for fremmed og uvant. Monrad [Johansen] og Else Kielland var indom igaar aftes og Monrad var svært imponeret, saa han sa han vilde igjen begynde at ta timer hos mig. Han forstod ikke alt, men det var det merkelige sa han, at dissonansene virket slet ikke haardt, tvertimot virket de vidunderlig sart og følsomt.

[To søstre Mustad som elever, rike folk.]

Oslo 6 okt. 1930

Kjære Sigrid

[... Om slektshistorisk forening etc.

Invitert til fru Jeanette Mohr sm.m. Johanne-Margrethe Sømme, kan ikke pga. biblioteksarbeide.

Skal på Berliner Sang-Akademies oppførelse av Händels "Israel i Egypten" sammen med nevø Magne. Utviklende for ungdommen å høre god musikk.

Magne sluttet å spille, desverre. Stor idrettsmann, har eksamensår på skolen.

Arne [nevø] ordner opp for familien, også Sigrids obligasjoner.

Magne [nevø] har det vanskelig på skolen med tysklæreren, FV fikk ikke sove hele natten deretter da han tenkte på det.]

*Oslo 14 okt. 1930***Kjære Sigrid**

Mange tak for dit brev, som jeg fik lørdag. Det var morsomt at høre at du hadde det saa hyggelig i Arnes [Valen] konfirmation. Jeg kan nok tænke mig at Arne'sen saa søt og uskyldig ut i sine nye klær. Jeg fik et hyggelig, kort og greit takkebrev fra ham, dagen før dit brev, til min store overraskelse, saa vor lille gave var nok blitt vel mottatt saa det ut til. Og saa fortæller han, at han skal begynde paa fortsættelsesskole, dersom det blir noe av i vinter. Det er rart at tænke paa at han er kommet saa langt. Jeg husker mama snakket saa ofte om hvordan det skulde gaa alle barnene i den store vanskelige verden. – Jeg tror det er fornuftig av Ola [Valen] at ta sig en ordentlig hyre paa en baat istedenfor det ustadige fiskerliv med sine lange lediggangsperioder. Saa kan det nok bli en bra mand av Ola'en vor ogsaa; for det er godt to i ham trods alt.

Jeg haaber du og Kari [Tveita] faar det rigtig koselig, naar hun kommer. Imorgen skal jeg kjøpe en liten æske med konfekt som dere maa ha at kose dere med om kvelden til en liten kaffetaar. Jeg er viss paa Kari glæder sig til et litet besøk, og du faar hilse hende saa mange ganger.

Igaar mandag, var Magne [nevø] 17 aar. Jeg hadde været optat hele dagen, men om aftenen gik jeg op for at gratulere. Da var imidlertid vor kavaller gaat ut med noen venner. Jeg hadde kjøpt et Gillette-barberapparat til ham, for han har intet selv og maa laane [nevø] Arne's, hvilket gir anledning til mange sammenstøt, og du vet at denne ting hører med til en ung herres nødvendige utstyr. Foreløbig bruker han det vist bare en gang om maaneden, men det kan nok bli oftere siden. Lørdag aften var Magne og jeg paa koncert sammen og han var saa begeistret, aldeles henført likesom Ole Tveita, naar han hører musik. Det er ingen av barnene som er i den grad glad i musik som han, og derfor vilde jeg saa gjerne at denne sans hos ham skulde utvikles og utdypes. Nu har han faat lov til at fortsætte med spillingen til jul. Han var litt bitter fordi han skulde slutte forstod jeg; men

nu har han faat lov til at fortsætte av Arne og Magnhild efter at jeg hadde snakket om det til dem. “Men nu faar du sandelig øve dig ogsaa den late slamp du er”, sa jeg til ham og han gouterer svært slike uttalelser av mig. Efter koncerten møtte vi Monrad [Johansen], Else [Kielland] og Agnes [Hiorth] desuten fru [Anna] Kielland. Jeg pratet en stund med dem, og jeg forstod de vilde gjerne ha mig med ut, men da jeg hadde inviteret Magne med mig op paa hotellet efter koncerten vilde jeg ikke gaa fra mit ord. Han sa til mig: “hvorfør gik du ikke med dem” men jeg svarte: “jeg synes et ord er et ord og man skal holde sine løfter”. Jeg skjønnte det stod svært til og det gik en lysning over ansigtet. Vi hadde det rigtig hyggelig og han er svært aapen mot mig. Det er forresten en rar gut. Jeg var helt forbauset over hans skarpe karakteristik av de mennesker vi hadde truffet samme aften. Det var helt rigtig og viste en forbausende modenhet hos en 17 aars gut. Ellers er han jo paa mange maater svært uutviklet. –

Her sender jeg et lite utklip av Dagbladet. Det ene av de tre hoder skal være mig tegnet av Hugo [Mohr]. Jeg synes tegningen var endnu bedre, men kanske det ikke er saa ulikt allikevel. Han skulde tegne mig for avisen i anledning av Elisabeth Munthe-Kaas's koncert som er idag tirsdag om en uke. Du faar tænke paa mig da. Hun skal synge de tre sangene og jeg er forfærdelig spændt paa hvordan det skal gaa. Det skal være “en norsk moderne aften” med [Ludvig] Irgens Jensen, [M.M.] Ulfrstad, Fr. Backer Grøndahl, Sparre Olsen og mig. Det er ikke saa morsomt at være i en slik opvisning, for jeg tænker at kritikernes galde kommer til at gaa ut over mig.

Det er sandt. Du husker vist min kontrakt med Norsk Musikforlag. Du vilde vel ikke være saa snil og finde den i mit skrivebord og sende den omgaaende. Det er igjen blit ugreier med trioen og Otto [Mohr] vil ha den for at klemme [Sigurd] Kielland. Mere derom senere. – Nu maa jeg nok slutte. – Idag har jeg hat Frøknerne Mustad. Jeg tror det skal gaa bra, først gruet jeg mig litt for det men det ser ut til at skulde gaa utmerket. Du vet

saanne societetsdamer pleier ikke at vilde ta det saa alvorlig, men disse ser ut til at være svært energiske.

Næste gang haaber jeg at faa høre om din tur til Stord og om hvad Lillebø kommer til at fortælle. Gjør nu bare alvor av det.

Hils Kari, Arne som du maa takke saa meget for brevet, og forresten allesammen

Din hengivne Fartein

Oslo 21 okt. 1930

Kjære Sigrid

Mange tak for brev igaar og for rosene som kom i formiddag. De var saa vidunderlig skjønne og hadde holdt sig godt paa reisen. De dufter saa deilig paa mit værelse. Nu sidder jeg paa Universitetsbibliotheket næsten ganske alene i den store musiksal. Bare en søn [Harald] av Tveteraas fra Stavanger sitter og studerer, han er ansat paa bibliotheket. Gad vite om det er en av dine gamle elever. Fredag var jeg hos fru [Ingeborg] Stang Lund og hun spurte saan efter dig og bad mig hilse dig saa meget. Om et par timer skal konserten være. Fru [Elisabeth] Munthe-Kaas var hos mig lørdag og sang den ene av sangene Suleika [fra opus 6]. Hun gjorde det saa nydelig da. Jeg haaber hun maa faa være heldig til konserten. Det er virkelig opofrende av hende at ha en hel slik aften. Paa den anden side er det litt kjedelig med en saadan opvisning; det blir saa let som en konkurranse og alle kritikkenes edder og galde kommer vel til at gaa ut over mine to smaa stakkars sange. Men det faar nu være som det vil. Det kan jo ikke forandre mit forhold til musiken. – Det er saa hyggelig at vite at du tænker paa mig. Fru Munthe-Kaas var saa ængstelig for at hun skulde være nervøs, men jeg sa, hun skulde ikke være ræd. Jeg har igrunden været saa rolig hele tiden siden. – Jeg er buden til hende i aften efter koncerten. Magnhild vilde ha hat en

liten tilstelning oppe hos sig efter koncerten, men siden jeg blev buden til fru Munthe-Kaas, kunde jeg ikke sige nei.

Ja nu er valget over. Jeg stemte for første gang i Oslo iaar og jeg stemte saamæn med venstre. Jeg angrer paa at jeg lot mig skræmme til ikke at stemme forrige gang ved den talemaate at det ikke nyttet at stemme paa andre end høire. Jeg kan ikke stemme paa et parti hvis viktigste programpost er at undertrykke det norske folkemaal, og som desuten hylder den mest kyniske egoisme. Stemmingen foregik saa let. Jeg var der om formiddagen før der blev for mange folk. Man gik i et lite avlukke med forhæng aldeles som et baderum og foran hvert avlukke stod to gardister. Jeg følte mig helt glad og fornøiet fordi jeg hadde stemt paa venstre. Hugo og Elna [Mohr] vilde ogsaa stemme paa venstre og jeg hørte om mange av de “intellektuelle”, som vilde det samme, fordi det er det eneste parti som prøver paa at gjøre ret og skjel for alle. Saa jeg skal nok “møte [nevø] Arne i døren” for at bruke Karis uttryk. Saa hyggelig det var for dig at treffe [Jon] Mannsaaker. Hadde bare Nanny kunnet være med. Men du faar invitere hende en anden gang. [...]

Oslo 23 okt. 1930

Kjære Sigrid

Ja nu er koncerten over og det gik rigtig godt. Sakontala [opus 6] blev endog forlangt da capo. Kritiken har som vanlig ikke forstaat noe av det hele, saa de var litt sure. Jeg sender dig to av de likeste, men du ser de er ikke saa straalende. Haaber ikke du blir lei for det. Med mig er det som at skvætte vand paa gaasen. Jeg glemmer det saa snart jeg har læst det og idag har jeg været saa oplagt med arbeidet paa kvartetten [opus 13]. Det ser ut til at jo større ytre vanskeligheter jeg møter desto mindre blir de indre, for nu skriver jeg næsten like saa let som da jeg gik paa skolen.

Prøvetrykket til trioen, som blev autograferet, det vil sige skrevet med haand istedenfor trykt – var ikke tilfredsstillende, saa efter Otto's [Mohr] uttrykkelige raad, negtet jeg at godkjende det like overfor [Sigurd] Kielland. Jeg hadde ventet mig en ny batalje, men han gav sig straks; det gik langt lettere end jeg hadde ventet. Idag gik trioen i trykken, 23de oktober. Husk den dato. Jeg haaber det blir de sidste vanskeligheter, for baade Otto og [Olav] Gurvin har sat Kielland kniven paa strupen, og lovet at dersom der nu blir flere forhalinger saa skal hele historien frem for offentligheten. – Det var et stort selskap hos fru Munthe-Kaas efter koncerten, og det var svært hyggelig. Jeg talte saa meget med Fridtjof Grøndahl. Nei nu er det sent og jeg maa avsted med brevet. Hils Kari og allesammen saa meget.

Mange hjertelige hilsener Din hengivne Fartein.
Publikum var svært begeistret.

Oslo 28 okt. 1930

Kjære Sigrid

Idag er det en uke siden koncerten og jeg sitter igjen paa biblioteket og skriver. Tak for dine brev i denne uke. Jeg vet ikke om jeg nævnte i mit sidste brev at rosene var friske, de holdt sig flere dager efterpaa. Vi har hat slikt deilig veir de sidste dager, rigtig en liten eftersommer. Søndag formiddag var jeg slik en deilig tur til Bygdø. Min klokke hadde stanset i løpet av natten, saa jeg ringte og spurte Marta om tiden, hun sa den akkurat en time for sen, saa da jeg kom til Vaar Frelsers kirke var jeg en time forsent ute, saa jeg syntes det var leit at gaa ind. Saa tok jeg trikken til Skillebæk og derfra færgen til Bygdø og gik tvers over til Paradisbukten. Det var saa deilig at jeg blev sittende en lang stund og kunde næsten ikke rive mig løs. Jeg ønsket bare jeg var i Leirvaag isteden, for utsikten der kan Bygdø ikke maale sig med. – Kort efter at jeg hadde sendt brevet med

utklippene fik jeg høre av [Olav] Gurvin at [Issay] Dobrowen hadde sagt til ham at mine sange “var det eneste værdifulde paa hele koncerten”. Det var jo en stor opmuntring at høre efter kritkernes utgydelser, hvor jeg virket som det sorte faar. Her sender jeg dig ogsaa et brev [*I fotnote*: Det er fra en violinist i philharmonien.¹], som laa paa bordet idag da jeg kom til biblioteket. Det vil glæde dig at læse det. Du ser det er da noen faa som føler sig tiltalt av denne musik. – Jeg arbeider saa godt med min strykekvartet [opus 13]. Det ser næsten ut til at jeg har faat noe av min barndoms lethet i at skrive. Naturligvis maa jeg arbeide voldsomt men det flyter stadig videre. Det er næsten som om det er blit lettere med de indre vanskeligheter siden de ytre er blitt større.

Jeg har faat flere rigtig hyggelige elever. Særlig en overretssakfører [Sigurd] Thorkildsen som er dirigent for studentersangforeningen. I ham har jeg faat rigtig en forbundsfælle. Det var han, som skiftet mening efter at ha hørt Sakontala [op. 6]. Desuten frøknerne Mustad. Forrige uke forsømte de, da den ene hadde forlovet sig. Idag troppet de op begge to. De er saa pussige, især den ene av dem som taler sin søster tilrette som et litet barn. Frk. [Sine] Butenschøn skal begynde nu. Og saa har jeg faat en ung pianist Melvin Simonsen. Saa i denne maaned blir det nok litt bedre, vil jeg haape, end i forrige; da var det noksaa knapt. – Jeg blev ikke færdig paa biblioteket, da jeg blev heftet med noen, saa nu faar jeg nok slutte og gaa med brevet paa stationen. Kari [Tveita] er kanskje reist hjem nu. Dere har nok hat det koselig kan jeg tænke. – Du kan godt ta rosene ind, dersom der kommer frost. De maa ikke ha meget vand, men de maa heller ikke tørre bort. – Agnes Hiorth har bedt om at faa male mig omigjen. Hun trodde bare hun skulde bruke et par ganger, da hun visste saa godt, hvordan hun vilde ha det. – Det er en stund siden jeg saa noe til Magnhild og hendes nu. Igaar var Haakon [Natvig] oppe for første gang til examen.

Mange hjertelige hilsener Din hengivne Fartein.

---

¹ Violinisten var Bjarne Brustad.

*Oslo 28 oktober 1930***Kjære Bjarne Brustad**

Inderlig tak for Deres brev som jeg fandt i dag paa biblioteket. Da det er saa sjeldent at jeg har møtt den slags sympati, saa var det av stor opmuntring for mig at læse Deres venlige og forstaaelsesfulde linjer, og jeg kan ikke sige dem, hvor jeg setter pris paa det, og hvor det har glædet mig, især fordi det kommer fra en musiker som Dem.

Med hjertelig hilsen

Deres

Fartein Valen

*Oslo 4 nov. 1930***Kjære Sigrid**

[... Er i god form, sover med vinduet åpent.

Sigurd Kielland ba ham søke legat fra Pengelotteriet. Hadde trolig fått Schous legat om han hadde søkt, sa Odd Grüner-Hegge og Th. Voss, som satt i komiteen. FV ville ikke søke da et par av elevene søkte[!]

Jeg har været saa frisk iaar, at jeg ikke har behøvet det, men til næste aar glæder jeg mig at komme ut. Jeg vil ta veien om Wien [til Roma] og hilse på [Arnold] Schönberg.

Jeg har været saa ivrig optat med min kvartett, som har gaat saa godt, at jeg ikke har set noe til Magnhild og heller ikke til guttene. Men igaar aftes kom Magne [nevø] budsendt fra moren for at høre hvordan det stod til med mig. Jeg tror virkelig jeg begynner at skrive saa let som da jeg var barn; det som før tok mig aar tar mig nu uker, og ogsaa jeg kan kose mig av at være helt borte i inspirasjonen enda jeg er atonal og "kun skriver med fornuften".

[Om Familien, Magne.

Leser Dickens, fortryllende, kan både le og gråte over ham.]

Oslo 11 nov 1930

Kjære Sigrid

[Om været, lynnedslag i pipa på Valevåg]

Det har været slik travel dag i dag. Først arbeidet jeg til kl 12 og senere har jeg været model for Agnes [Hiorth] helt til kl 4. Saa maatte jeg spise middag og hente mine skrivesaker hjemme for at være paa biblioteket kl 5 og efterpaa er jeg buden til fru [Jeobora] Brown, som bor paa Drammensveien lenger ute.

Agnes' billede ser saa lovende ut, jeg tror det blir det bedste av alle de portrætter hun har malt av mig. Det er nydelig i farvene og ser ut til at være meget likt. Hun har nu ikke stort igjen, men jeg skal komme torsdag og det blir kanskje sidste gang. Hun skal ha utstilling 1ste februar og da skal det være med. Det er i legemsstørrelse, sittende. Jeg tror du vilde like det. –

En aften i forrige uke telefonerte Bjarne Mohr til mig for at vi skulde gaa ut sammen. Han fortalte da at [Issay] Dobrowen hadde sagt til [Arne] Erpekum Sem, kritikeren i Tidens Tegn at mine ting “var bedre end Schönbergs bedste ting”. Du vet det stiger mig ikke til hodet, men det var jo opmuntrende at høre, for Dobrowen er jo europæer og staar uten for alle klikker her hjemme. Desuten har der staat en glimrende kritik i Tonekunst, det samme blad som hadde den hele nedrakking av mig i flere nummer i vaar. Det er blit mig fortalt, at denne forfølgelse blev stanset av Dobrowen, som hadde skrevet en artikkel og sagt at den nedrakking av mine ting var skammelig. De burde heller være taknemmelig over at de hadde “en saa stor aand” i sin midte. Saa nu har Tonekunst forandret signalerne fuldstændig. Desværre har jeg glemt bladet hjemme; men jeg skal sende det imorgen. – Jeg var i fødselsdagsselskap hos [David] Monrad Johansen paa

Lysaker lørdag. De har faat lov til at bo i Eilif Petersens villa indtil april, da sønnen er ute og reiser. Der er et stort atelier saa stort som en riddersal i et slot. I gamle dager hadde Eilif Petersen musikaftener der. – Vi hadde det svært hyggelig. Det var bare de sedvanlige venner og saa Liv [Nansen] Høyer og hendes mand [Andreas] Høyer, noen hyggelige mennesker . – Det er hyggelig at du faar besøk av hyggelige mennesker nu og da, ellers vilde det bli saa trist. Jeg var sammen med O.M. Sandvik i et selskap, og da lovet han igjen at han skulde skaffe mig de 50 kr. fra Norsk Notestik og det skal jeg sende saa snart jeg faar dem, jeg synes nok de kunde ha sendt mig dem før. Dersom du vilde, kunde vi sette dem av til et fond til radio. [...]

Oslo 18 nov. 1930

Kjære Sigrid

[... Går på bryggene og tenker på Siggen (fjellet Siggjo) og Monte Pincio når han ser solen dale.

Om nevø Arne og familien.]

Lørdag snakket jeg med Otto [Mohr] angaaende det stipendiet som jeg skrev om i forrige brev, og han syntes jeg hadde handlet aldeles ret. Jeg maa altid konferere med ham om viktige ting og jeg kan ikke tenke mig et snillere og mere omsorgsfuldt menneske.

[Mer om Ottos hjelp for å få trykket trioen. Høyesteretts kjennelse om at forlagene er pliktige til å trykke ting de har antatt.

Om avholdssak og foredrag Otto holder.

Mer om familien.]

*Oslo 25 nov. 1930***Kjære Sigrid**

[... Venter fortsatt på penger for julesalmen i Moestues musikkmagasin og prosenter av samlingen julesalmer. O.M. Sandvik skal ordne opp.

Sender et par engelske underholdningsbøker.

Har arbeidet voldsomt med kvartetten, opus 13:] Jeg er færdig med første sats nu en stor fuge på 8 partitursider. Jeg begyndte den 13de okt og blev færdig 20 november saa du ser, jeg begynder at komme mig. Det er næsten som da jeg var barn; det gaar saa meget lettere fordi jeg endelig har lært at beherske den atonale teknik; men du vet det har jo kostet hele min tilværelse til denne dag. Atonaliteten er som et vidunderlig land som aapner sig for en, og jeg maa stadig arbeide videre paa tekniken.

[Om Norsk Musikforlag, angrep i Dagbladet og Sigurd Kiellands maktesløshet overfor Wilh. Hansen.

Om Familien.]

Alle guttene har søkt departementet om at faa kalde sig Valen-Sendstad med bindestrek. Det skal koste 40 kr. Jeg synes det var rigtig hyggelig. Saa dør ikke vort navn ut. [...]

*Oslo 4 dec. 1930***Kjære Sigrid**

Tusend tak for langt og hyggelig brev. Du er vel rent forfærdet over mig som ikke har skrevet saa længe over tiden. Men i tre hele dager har jeg arbeidet med korrekturen til trioen [opus 5], for kan du tænke dig at den endelig er kommen! Jeg vilde ikke tro mine egne øine, da jeg saa korrekturarkene. Men saa hadde jeg et frygtelig arbeide da der omtrent var 6 feil paa hver linje. Igaar blev den sendt avsted. Jeg maatte holde paa til langt paa natt hver kveld. Men nu kommer den nok til jul allikevel. Og saa har jeg endnu en ting at fortælle. Da det drog saa længe ut med trioen og selv [Sigurd] Kielland ikke kunde sige mig med visshet om trykningen var paabegyndt eller ei saa blev jeg saa mismodig at jeg tænkte jeg maatte ta saken i min egen haand. Jeg hadde faatt høre at Norsk Notestik tok imot bestillinger og saa tænkte jeg at jeg vilde forsøke at koste trykningen av de to Mignon sangene [op. 7] selv. Else Kielland, som har hat et tryk paa Moestue's forlag, det samme firma som eier Norsk Notestik, og som kjendte baade chefen Knut Moestue og kontorchefen [Johan E.?] Welhaven tilbød sig at være med mig ut for at faa et overslag over trykningsomkostningerne. Dette var lørdag. Vi maatte vente en stund og saa kom Moestue selv. Jeg har hat litt med ham at gjøre for det er han som har utgit mine julesanger. Jeg forela mine ting for ham og spurte om de tok imot bestillinger før jul. Ja det mente han de kunde. "Men vil De ikke heller utgi det paa vort forlag." Jeg blev helt himmelfalden, for derved slap jeg jo at betale trykningen selv. Det var noe som ikke hadde falt mig ind i drømme. Men saa maatte jeg oplyse om at jeg hadde en kontrakt med Musikforlaget, saa jeg maatte høre om de først vilde gi mig lov. Jeg gik til Kielland lørdag og da var han meget velvillig; men jeg skulde faa besked om mandagen. Da jeg kom den dagen var Kielland likesom litt fornærmet fordi jeg ikke hadde spurt forlaget først. Han hadde nok faat en reprimande

av direktionen kan jeg tænke mig. Jeg skulde likesom ha begaat en formfeil. Jeg sa det var jeg meget bedrøvet over, men det hadde ikke været min mening. Kielland forstod nok det, men jeg maatte love altid først at forelægge mine ting for Norsk Musikforlag. Jeg blev jo ikke litet overrasket over den plutselige kjærlighet de hadde faat til mine kompositioner, – og syntes det var næsten komisk at to forlag skulde slaas om den. Men saa fik jeg da tilladelsen og da jeg tok avsked med Kielland er det første gang jeg har merket en virkelig ekte og menneskelig venlighet hos ham. – Fornøiet gik jeg med brevet til Moestue, som straks sendte kompositionen til trykkeriet. Om alt gaar godt skal jeg faa to ting til jul. Det er jo storartet. –

Ja dette er forklaringen til min lange taushet. Begivenheterne gik slag i slag. Saa du maa tilgi mig min lange taushet. – Jeg haaber du har faat pengene nu. Jeg sendte dem samme dag som bøkene. – Du maa hilse Eli og Malena, Sine, Arne og “allenammene”. Saa morsomt at dere hadde hat det hyggelig paa Arne’s fødselsdag. – Haaber alt staar bra til. Jeg har flere ting at fortælle men nu faar jeg gaa med brevet for at faa det med posten i aften. – Jeg skal hilse dig saa meget fra [Jon] Mannsaaker. Jeg traf ham en dag i Musikforlaget. Han hadde hat det saa hyggelig hin dag i høst.

Kjærlig hilsen Din F.

Oslo 9 dec. 1930

Kjære Sigrid

[“Turrt” brev, sitter med 2. korrektur til trio.

Har ikke sett korrektur til Mignon, opus 7, ennå.

Om Familien.

På Lysaker i søndagsmiddag hos Bjarne Brustad, som hadde vært så begeistret at han skrev brev om Sakontala, opus 6. Fruen kjente fam. Spera [Valens vertinne] i Roma.

Brustads gartner kjente navnet igjen, hadde lest om Henrik Wergeland-rosen [utviklet av Valen] i sommer.

Diskuterte atonal musikk med Brustad.

Per Reidarson skrevet en nydelig kritikk av Legende, opus 1.]

Jeg hørte en negersangerinde som rørte mig til taarer saa at sige. Kanske du har læst om hende: Marion Anderson heter hun. Hun var vist i Stavanger ogsaa. Det er længe siden jeg hørte en stemme som har grepet mig mere. Da hun sang sine Negro Spirituals, altsaa religiøse folketoner, følte man hele den sorte race's tragedie i hendes sang. Hun mindet om Razanaka, min barnepike. [...]

Oslo 16 dec. 1930

Kjære Sigrid

[...] Fått sjekk fra Amerika, eleven fru Ebba Braathe.

Ellers smått med inntekter. Vanskelige tider for alle.

Om familien. Magnhild.

Haakon Natvig glimrende eksamen.

Nevø Olav søkt presteembete i Jelsa og Vang i Valdres.

Nevø Magne hardt behandlet på Vestheim skole fortsatt.

Lest siste korrektur på Trioen, opus 5, uten feil. Kommer nok til jul. Mer tvilsomt med sangene.]

[P. Oslo 22.12.30]

Kjære Sigrid

[... Har tatt imot invitasjon fra Dagny Knutsen om å være julen på landet [Sætre].

Har fått første korrektur på sangene, Mignon, opus 7.

Besøk hos fru Jeanette Mohr, som er syk.]

*Oslo 23 dec. 1930***Kjære Sigrid**

Jeg vilde bare sende dig en sidste julehilsen. Jeg er nu paa bibliotheket. Det er naturligvis ikke en sjæl som kommer hit lille-julaften, saa de kunde godt ha lukket. Her er aldeles ødselig i den store tomme sal og de mørke magasiner ved siden av.

Hvad jeg egentlig vilde fortælle var at jeg igaar eftermiddag fik en check fra Norsk Notestik paa 50kr, du vet den længe ventede, og i formiddag sendte jeg dig den, saa du faar høre efter i Valevaag i rum-julen. Du faar bruke disse penger til det du bedst trønger. Jeg er saa glad fordi de endelig kom.

I morgen kl ½ 3 reiser jeg til Dagny [Knutsen på Sætre]. Det skal bli deilig at komme paa landet, især hvis det herlige veir vi har faat nu bare vil holde sig.

Igaar sendte jeg anden korrektur av sangene [opus 7], men de kommer nok ikke før nytaar.

[Hilser fra Augusta Sinding, Agnes Hiorth og fru Jeanette Mohr.

*Oslo 31 dec. 1930***Kjære Sigrid**

Bare en liten hilsen i dag paa aarets sidste dag for at takke for alt godt i det forgangne aar, og med en speciel tak for julepakken. Jeg fik den tredje dag, da jeg kom hjem fra Dagny [Knutsen]. Tusend tak for dens rørende indhold, som viste saa megen omhu og hjærtelighet og for rosen som jeg blev saa rørt over at se. Tænk den hadde holst sig fuldstændig frisk tiltrods for den forsinkede reise, men da den kom i det varme rum begyndte bladene at falde, det ene efter det andet som taarer. Jeg har plukket dem allesammen op og har gjemt dem i skuffen. Kakene var fuldstændig hele,

ikke knust engang og de smaker saa deilig. Da Monrad Johansen og frue [Lissa] var paa visit i formiddag trakterte jeg med formkaken og de sa de hadde aldrig kjendt saa deilig formkake, og de mente det; jeg maatte hilse dig saa meget; ogsaa fra Dagny Knutsen skal jeg hilse dig og fra Augusta [Sinding]. Strømpene var nydelige og jeg vil nok beholde dem selv, da jeg trenger dem saa saart. Æblene har jeg allerede spist op; de var de eneste som hadde lidt under reisen, de hadde frosset litt, men var like gode; jeg synes bre du skulde ha beholdt dem selv.

[Dagene hos Dagny gjorde underverker. Følte seg så trett før jul, hektisk med mye korrektur etc.]

1ste nytaarsdag 1931.

[Om familien.]

I morgen begynner jeg paa biblioteket. – 3dje juledag fik jeg trioen [opus 5], den er i aldeles nydelig utstyr men den er i en formidabel pris: 15kr. Hvem tror du vil betale det for en note. Men jeg er jo glad at den endelig foreligger for offentligheten og om noen dager faar jeg vel ogsaa Mignon [opus 7] fra Norsk Notestik. [...]

Oslø 17-3-1931

Kjære Hr. Kielland.

Jeg vilde saa gjerne faa lov
til at sende Dem en hyrtelig
tak for sidst. De kan sikkert
ikke tro, hvilken uendelig
stor tjeneste De gjorde mig ved
at opfore min pastorale, men
selv vel jeg det, og derfor maa
jeg faa lov til at sende Dem
min varmeste, inderligste tak.
Med hyrtelig hilsen til Dem
og Deres frue

Deres
Fartein Valen

Facsimile av brev til Olav Kielland etter uroppførelsen av Pastorale opus 11

1931

Den norske debatten om moderne musikk varte ved i musikktidsskriftene, og Valens musikk var stadig en viktig del av debattbakgrunnen, følte han. Heldigvis ble noe av musikken hans oppført slik at publikum kunne få direkte kontakt med musikken, ikke bare basere seg på annenhånds uttalelser og rykter. I mars fikk hans første ensatsige orkesterverk, Pastorale opus 11, en sensasjonell uroppførelse i Filharmonien, og allerede i april ble verket også oppført i "Harmonien" i Bergen. Hans overgangsverk, Trioen opus 5, ble endelig trykt i 1930. Verket ble en del omtalt av kritikere, og det ble uroppført i mai 1931 av tre entusiastiske unge musikere.

Valen var blitt ganske berømt, og dette fikk innvirkning på hans levesett. Det var flere som ville ha hans undervisning, og han kunne være selektiv og mer kresen i utvalget av elever.

Han hadde også en god skaperperiode og fullførte Strykekvartett nr. 2 opus 13. Deretter kom en periode hvor han arbeidet med motetter, rene (*a cappella*) korverker basert på bibelske tekster. Disse verkene markerte en viktig overgang i hans stil. Han ga seg selv en tekstlig ramme og et uttrykk for å videreutvikle sin ferdighet i polyfoni og form. Han hadde allerede begynt på arbeidet med orkesterverket Sonetto di Michelangelo opus 17 nr. 1, og motettene blir som stadier i fullførelsen av dette "vokalorkesterverket".

I disse årene er det også interessant å observere hva han ikke skriver om, eksempelvis om forhold i norsk musikkliv og minneverdige oppførelser han opplevde. Men mottagerne av de bevarte brevene var kanskje deltagere i et annet fellesskap eller innforlivet med hans forståelse og følelser.

Oslo 13 jan. 1931

Kjære Sigrid

[... Varmt på værelset, behøver ikke de lange hvite.

Ikke hatt lumbago.

Middag sm.m. Agnes Hiorth, Frøydis Haavardsholm og Hans Henrik Holm.

Frøydis Haavardsholm suksess, mye omtale hjemme og ute.

Hos Magnhild, Olavs lille datter Karin akutt syk, tarmslyng.]

Jeg har vist ikke skrevet siden jeg hørte de to første satser av strykekvartetten [opus 10] paa en prøve hos Leif Halvorsen. Det gik utmerket og det var underlig at høre den. Den gjorde stort indtryk paa alle som hørte den. [...]

Oslo 20 jan. 1930 [1931]

Kjære Sigrid

[... Nevø Olavs datter Karin utenfor fare.

Med Einar Sandvik til russere på et gartneri utenfor Kolsås. Hr. Elmberg. [Bryn Gartneri]]

Frk. [Aslaug] Blytt skrev at [Harald] Sæverud hadde skrevet sånn glimrende kritikk over trioen. Jeg fik laane et eksemplar av Bergens Tidende her paa biblioteket og læste denne kritikk som [jeg] nu sender et utklip av. Jeg maatte læse den om igjen før jeg kunde tro at det var sandt. De var glædelig at læse noe saa forstaaelsesfuldt. – [Olav] Gurvin kom en dag med en kritik som han hadde skrevet; den var næsten like saa glimrende, saa jeg maatte be ham dæmpe noen uttrykk og den skulde komme i Tidens Tegn om et par dager. Det var ham saa om at gjøre at komme de andre kritikere i forkjøpet. For naar først en begyndte at rakke ned saa fulgte de andre trofast efter. Da jeg takket ham fordi han hadde gjort saa meget for mig, sa han: “det er vi som skal takke fordi De har skrevet noe saant til os”. – Han vilde skrive og sige at jeg burde ha komponistgage, men det ba jeg ham la være foreløbig, da det bare vilde vække forargelse. – Dagny Knutsen fortalte at [Issay] Dobrowen hadde sagt til hende, at hvis jeg ikke hadde været saa beskeden og tilbakeholdende, vilde jeg nu hat europæisk berømmelse. – Jeg er saa taknemmelig fordi det er noen som forstaar det jeg skriver; det er en stor opmuntring. [...]

*Oslo 29 jan. 1931***Kjære Sigrid**

[...] Imorgen skal min legende [opus 1] spilles i radio av en av mine elever, [Jan] Wølner Hansen. Desværre fik jeg ikke sagt fra i tide. Kanske du og Lina kunde ha tat en tur til Viken, eller du kunde ha gaat til Enstavold. Det ser ut til at den stakkars legende – som har været saa ringeaktet i 20 aar nu begynder at komme til hæder og ære. Forrige onsdag var jeg buden til middag til Langaards. Jeg hadde time med fru [Unni] før middag, og efterpaa fik jeg hilse paa hendes mand [Johan Henrik] for første gang. Han var rigtig hyggelig og sympatisk og vi snakket hyggelig sammen. Igaar til timen kom fru Langaard med trio [opus 5], som hun var blit saa begeistret for. Hun bar den i haanden da hun kom og sa: “det er noe av det nydeligste jeg har set”. “Mener De omslaget” sa jeg. “Nei indholdet” sa hun og saa fortalte hun at til at begynde med hadde hun ikke forstaat det spor og hendes mand [Johan H.] hadde sagt: “hold op med det, det er bare affektation.” Mens han var bortreist et par dager hadde hun saa øvet den takt for takt og nu var hendes begeistring grenseløs. “Jeg gaar og agiterer for den over hele byen”, sa hun. Jeg sa det var rigtig glædelig at høre, og sa hun var den anden som jeg vidste likte den. Jeg tænkte paa [Harald] Sæverud og viste hende kritiken. Hun tok øieblikkelig og puttet [den] i sin væske og sa : “Den skal i avisen, det er ingen mening i at De skal gaa her ganske ukjendt”. Og tiltrods for mine protester beholdt hun den. I dag var det kommet et utdrag av den i Morgenbladet. Ogsaa [David] Monrad Johansen sa at han skulde skrive om den. Til at begynde med hadde han heller ikke forstaat et ord. Men i gaar aftes telefonerte han til mig og bad meg komme ut til Lysaker og da talte han saa meget om trio og sa at for første gang i den norske musik var det lykkedes at skrive noget virkelig polyfont, at den var et genialt arbeide og aapnede uanede muligheter for musiken o.s.v. Nu vilde han skrive for han var saa bange for at de andre

bakstræverne skulde komme ham i forkjøpet og rakke den ned. – Det er likesom blit en hel vending med hensyn til forstaaelsen av min musik. Han fortalte at i et selskap med alle de bekjendte malerne hadde de med Henrik Sørensen i spissen skrevet et brev til Dagny Knutsen og sagt at den dagen hun spillet min trio skulde hun faa en litografi av Werenskiold, en av Sørensen, og en av Revold og Jean Heiberg. Men dersom hun ikke gjorde det, skulde Henrik Sørensen pryle hende op næste gang han saa hende. [...]

Oslo 3 feb. 1931

Kjære Sigrid

Jeg vilde gjerne faa sende et par ord idag siden jeg blev saa forsinket sidst. Nu er det kommet to nye kritiker en av [Olav] Gurvin i Oslo Aftenavis og en av [David] Monrad Johansen i Aftenposten. Du maa læse Gurvins først. I Aftenposten var det ogsaa et fotografi, men jeg syntes det var saa daarlig at jeg ikke vil sende det. Fotografen kom til min store forbauselse lørdag for at fotografere mig for Aftenposten. Ja hvad synes du nu om kritikene. Jeg tror næsten det er gaatt mig som Lord Byron: han vaagnet en morgen og fandt sig berømt. Jeg faar gratulationer og opringninger og paa kaféene reiser de sig op for mig, naar de hilser. o.s.v.

Det var jo litt forskjellig før. Men dette faar mig til at tænke mer endnu større varme og taknemmelighet paa dem som stod mig bi i de vanskelige tider og da først og fremst dig og mama. Hun skulde jo ikke oppleve at jeg kom til at slaa igjennem. Men jeg har saa ofte tænkt paa hvor meget jeg skylder dig og derfor vil jeg sette dit navn paa min nye strykekvartet [opus 13], naar den blir færdig. – Nei det er saa mange avbrytelser idag, saa jeg faar nok slutte, men saa har du jo “te læsa” allikevel. – Jeg har endnu ikke faat snakket med Magnhild, for jeg har ikke truffet hende alene og i denne uke er missionsbasaren begyndt, saa det blir vel vanskelig. – Du maa hilse allesammen.

Din hengivne
Fartein

Oslo 3 feb. 1931

Kjære [David] Monrad [Johansen]

Jeg vilde saa gjerne faa takke dig for hvad du har skrevet om mig idag. Jeg ble bevæget næsten til taarer da jeg læste det, for aldrig hadde jeg vovet at drømme om at jeg noensinde skulde møte en slik sympati og en saa hel og intuitiv forstaaelse. Jeg synes det er noe av det skjønneste jeg har læst en kunstner skrive om en anden. Gud lønne dig derfor og Gud give at jeg ikke maatte være uværdig til disse skjønnne ord. Og inderlig tak for alt venskap som du har vist mig til denne dag; du vet ikke hvor uendelig meget det har hat at betyde for mig.

Din hengivne
Fartein

Oslo 17 febr. 1931

Kjære Sigrid

[... Om familien.

Engstelig for [nevø] Magnes eksamen. Vil glede seg mere om han og [nevø] Arne greidde eksamen enn over alle gode kritikker.

Sigrid tydeligvis bedt om at noen i Stavanger blir husket over strykekvartetten i stedet for en tilegnelse til henne.] Først vil jeg si at jeg maa faa holde fast ved min plan om kvartetten [nr. 2, opus 13]. Alle de i Stavanger skal jeg nok ikke glømme, men nu synes jeg du staar for tur og det maa jeg faa lov til.

Kanske kommer Pastoralen [opus 11] til at bli opført i filharmonien 9de marts. Olav Kielland, en norsk dirigent som er bosat i Göteborg skal

kanske dirigere der. Partituret er sendt til ham av [Sigurd] Kielland i Musikforlaget. Nu avhænger det bare om han synes om den. Du vet jeg maa være forberedt paa at han ikke vil like den. Henrik Sørensen og skibsreder [A.F.] Klaveness er blitt saa interessert for trioen [opus 5] at de vil faa i stand en opførelse bare for indbudne; da skal ogsaa kvartetten [nr. 1, opus 10] opføres, og Klaveness vil bestride utgiftene. Ingeborg Græsvik, en ung meget talentfuld pianistinne skal spille klaverpartiet. [...]

Oslo 24 febr. 1931

Kjære Sigrid

Mange tak for brevet som jeg fik imorges. Nu sitter jeg atter paa biblioteket og vil forsøke at sende dig et par ord. Vi har hat slik en deilig vaardag idag, og det er tydelig at merke at det er blit lysere for klokken er seks og endnu er det lysning av dag paa himmelen. Jeg har været noksaa meget ute i det sidste og det er noksaa anstrengende. Efter min success faar jeg stadige indbydelser baade fra denne og hin, men jeg maa sige at jeg føler mig endnu mere knyttet til mine gamle venner som holdt paa mig i de onde dager.

Jeg haaber du ikke overanstrenger dig med alle foreningene. Kunde du f.eks. ikke ha guttene og pikene hver sin uke. Bare det ikke blir for meget for dig. Det var leit at høre at Lena [hushjelp?] maatte flytte til sommeren, men paa den anden side er det vel rimelig at hun maa til moren. Jeg synes hun er en av de søteste og snilleste piker vi har hat, og jeg syntes det skulde ha været hyggelig om hun kunde ha været hos os i sommer, naar [nevø] Magne kom. Men du faar ganske sikkert let en ny; det ser ikke ut til at det er saa vanskelig med det. Bare du maatte bli like saa heldig med den nye. –

Til høsten kommer jeg kanskje til at reise ut. Jeg tænker jeg reiser til Wien og blir der en stund og saa til Italien. – En aften jeg var paa teaterkafeen kom [Sigurd] Kielland i Musikforlaget og bad mig sætte sig ved

hans bord. Der sat [Eyvind] Alnæs og Torolf Voss og begge begyndte straks og tale om hvorfor jeg ikke søkte noe legat. Hadde jeg søkt Schou's legat ifjor skulde jeg ha faatt det. Saa jeg blev sikkert lovet det til næste aar. Og det glæder jeg mig til, for jeg synes jeg trenger at komme ut og høre litt ny musik. Og saa har jeg slik lyst til at træffe [Arnold] Schönberg i Wien.

Jeg hadde slikt hyggelig brev fra Dr. [Kr.] Kristensen; men det hadde uvisst av hvilken grund ligget over en maaned her paa biblioteket før jeg fik det. Det var saa hjertelig og varmt. Jeg er glad vi har en slik ven som dr. Kristensen. Søndag var jeg buden til middag til fru [Jeanette] Mohr. Hun er saa hjertelig og du vet hun er svært optat av de gode kritikene. Forrige søndag var jeg hos Einar Sandvik sammen med de russiske gartnerne [Elmholt, Bryn gatneri] som jeg fortalte dig om i et andet brev og jeg skulde bli buden til dem for at feire ekte russisk paaske. Du husker det var dem som hadde de store drivhusene ute i Bærum. Det glæder jeg mig til.

Jeg har ogsaa truffet Augusta og [Chr.] Sinding og de var saa blide og snille begge to. Lørdag var jeg saa i selskap hos Liv og Andreas Høyer. Hun er datter av [Fr.] Nansen, som du vet. Det var Hugo og Elna [Mohr], Odd Nansen og frue, Monrads [Johansen] og et par andre. Vi hadde det rigtig hyggelig. Jeg fik se noe som du ogsaa vilde interessere dig for. Det var en gammel reise-journal skrevet av presten Michael Sars, Liv Høyers bedstefar, han som var slik zoolog vet du. Han foretog en reise til Tyskland og Frankrig og hadde beskrevet alt nøiagtig i den sirligste skrift man kan tænke sig helt fra da de drog ut av Bergens havn og blev forsinket en time fordi de holdt paa at seile over en robaat o.s.v. Anders Høyer lovte at jeg skulde faa laane den, naar han var færdig. Den var meget velskrevet. De hadde fundet en hel del gamle papirer i et par gamle vaskeservanter som de hadde arvet fra familien Sars. Der hadde de ligget alle disse aarene.

Jeg har ikke set Magnhild paa en stund nu. Men Gudrun [Valen-Sendstad] og den lille er vist ikke kommet igjen. Jeg vilde hat Olav [nevø]

hos mig en aften, men han er saa frygtelig optat bestandig. Han skulde komme i høst og jeg skulde ha spillet for ham, men saa fik jeg uheldigvis slik tandhistorie den dag. Du vet vel at Olav kommer til at faa Jelsa [sogneprestembete]. Og det synes jeg er saa godt ogsaa for din skyld saa kan du komme og besøke dem, og være en stund av vinteren hos dem. Og Olav selv trenger i høi grad at komme i ro paa landet.

Ja nu faar jeg nok slutte dette brev. – Du faar hilse alle sammen saa meget. – Jeg tror at jeg om ikke ret længe faar noen roser fra Lyon, men du vet jo hvordan de skal stilles bare ha dem i en kasse med jord i kjelderen foreløbig. Dere husker vel potterosene at de faar litt vand saa de ikke blir ganske tørre, men ikke for meget heller.

Mange hjertelige hilsener

Din hengivne Fartein

Oslo 24 febr. 1931

Kjære Sparre Olsen

[... SO i Berlin:] Jeg har ofte tænkt paa Dem og glæder mig over alt hvad De nu skal faa høre av ny og gammel musik. Det er allikevel en deilig tid naar man bare skal faa ta imot, selv om det er meget som støter en og selv om man ofte føler sig ensom i verdensbyens vrimmel. Men man har saa godt av en slik tid, og det er saa meget som klarner for en og mange problemer som løses. [...]

Her hos os er det ikke meget nyt i musikalsk henseende, men det begynder at gjære ogsaa her og vi trenger jo at komme ut av vor bakevje. Trioen er blitt mottat med slik gunstig kritik og det var en glædelig overraskelse da jeg hadde belaget mig paa det samme for resten av livet. [...]

*Oslo 3 mars 1931***Kjære Sigrid**

[... Om Valen-Sendstad navnet.]

Søndag 8de og mandag 9de mars skal min pastorale [opus 11] opføres i filharmonien. Du vet det orkesterstykket jeg skrev i fjor sommer. Det er Olav Kielland fra Göteborg som skal dirigere det. Vi hadde sendt partituret til ham og jeg var ikke litet spændt paa at høre hvad han sa, for det kunde jo tænkes at han slet ikke likte det. Men han hadde skrevet at det skulde være ham en ære at fremføre dette arbeide for det var et kontrapunktisk mesterverk. Saa langt er det jo meget opmuntrende. Men saa er det jo publikum og kritik, vet du. Jeg tror dette stykke vil virke frygtelig fremmed og uvant, at trioen allikevel hadde egnet sig bedre til at bli opført først.

Det er en ung violinistinde Helga Løkke som har gjort slik lykke nu. Hun er norsk-amerikanerinde og hun holder nu paa at indøve trioen og haaber at faa Dagny Knutsen med sig. Hun hadde sagt at harmonierne i trioen fik hende til at "fryse i nakken". Hvis ikke Dagny vil eller kan skal de faa en ung meget flink pianistinde som heter Ingebjørg Græsvik. [...]

*Oslo 10 mars 1931***Kjære Sigrid**

Ja, nu er koncerten over og jeg maa straks fortælle dig at det blev en vældig succes. Paa koncertaftenen igaar maatte Pastoralen [opus 11] endog tas da capo. Vilde du ha tænkt dig det. For mig er denne entusiastiske modtagelse aldeles ubegripelig. Men jeg faar forsøke at fortælle alt i sammenheng. Prøvene begyndte fredag og dirigenten Olav Kielland var meget begeistret for stykket og særdeles elskværdig mot mig. Han hadde endog skrevet av hele partituret til sig selv,¹ et arbeid han hadde brukt ti timer til, saa du skjønner at han likte det, og jeg skjønte paa hele prøven at han var godt

---

¹ Dette partituret ligger nå i Valen-huset i Valevåg.

inde i det. – Det var saa underlig for mig at høre det for første gang, det virket saa sterkt paa mig selv i den første grove gjennomspilling med mange feil. Lørdag synes jeg igjen det gik ikke saa godt paa prøven; saa jeg var ordentlig spændt paa søndag kl. 1 paa generalprøven og hadde de værste anelser. Mest av alt ønsket jeg at jeg kunde ha en usynlighetskappe paa mig; saa jeg satte mig længst nede i salen bakom noen søiler. Hugo [Mohr] sat ved siden av mig. Saa begyndte stykket og orkesteret spilte aldeles vidunderlig i det rette tempo, før hadde de spilt litt slæpende. Du kan tro det virket intenst, bare dette lille orkester kun med strykere, træblæsere og et eneste horn.

Da det var færdig vilde aplausen ingen ende ta. Og filharmoniskes intendant [Mathieu] Berckenhoff kom til mig og sa jeg maatte frem. Men jeg vegret mig alt det jeg kunde, saa saa trak han mig til søileaapningen og der maatte jeg bukke for publikum. Efterpaa kom der saa mange mennesker til mig at jeg ikke kan regne op alle, selv folk som jeg aldrig hadde kunnet tro det om. Gamle fru [Jeanette] Mohr var en av de første. Hun sa hun var saa lykkelig fordi hun virkelig kunde forstaa det, det var som sfærernes musik, sa hun. Og i slike begeistrede ord uttrykte de seg alle. Noen sa, det hadde gjort slikt indtryk paa dem, som de knapt kunde huske noen musik hadde gjort o.s.v. Saa var det mandagen paa koncerten. Da hadde jeg Magne [nevø] med mig og han var saa søt, trykket mig forstaaende i haanden da han saa jeg var nervøs. Alle de andre var der ogsaa, selv lille Fartein [nevø]. Jeg tror det gik endnu bedre paa selve koncerten. Det mente Kielland ogsaa at det skulde bli bedre, jo mere orkestret hadde vært sig til stykket. Og saa blev det forlangt da capo, som jeg alt har fortalt, og jeg maatte frem paa podiet tre ganger med blomster og bukke.

Ja nu har du vel hørt nok, saa faar du lese kritiken forresten. Jeg maa allikevel fortælle om den hyggelige festen vi hadde hos [David] Monrad-Johansen paa Lysaker efterpaa. Han bor for tiden i en stor villa med et

vældig atelier og der samledes vi. Der var saa mange kjendte, gamle [Erik] Werenskiold, Dagfinn [W.], Agnes Hiorth, Else Kielland, dirigenten [Johan H.] Langaard og frue (min elev) – ja jeg kan ikke nævne alle og der blev holdt taler i massevis. Gamle Werenskiold blev hyldet og dirigenten, ogsaa jeg fik en nydelig tale av Monrad, hvori han sa at jeg gik paa den “trange men sikre vei” og sa mange smukke ting. Efterpaa tok Fridtjof Nansens søn, Odd Nansen som er en kjæmpe og satte mig paa skuldrene sine og bar mig rundt under store ovationer. Og jeg fik saa mange smukke og opmuntrende ord. Jeg ønsket du kunde være paa koncerten, men jeg følte du tenkte paa mig, og det gav mig slik styrke. [...]

[Oslo, Poststemplet 11.3.31]

Kjære [David] Monrad [Johansen]

Jeg vilde saa gjerne faa takke dig og Lissa for igaar; det var en uforglemmelig fest. Og tak for alt i denne tid: for dit store, rike og uegennyttige venskap. Jeg er glad at jeg har dig.

Hjertelig varm hilsen til dere begge.

Din hengivne Fartein

Oslo 17-3-1931

Kjære Hr. [Olav] Kielland

Jeg vilde saa gjerne faa lov til at sende Dem en hjertelig tak for sidst. De kan sikkert ikke tro, hvilken umaadelig stor tjeneste De gjorde mig ved at opføre min pastorale [opus 11], men selv vet jeg det, og derfor maa jeg faa lov til at sende Dem min varmeste inderligste tak.

Med hjertelig hilsen til Dem og Deres frue
fra Deres

Fartein Valen

*Oslo 17-3-1931***Kjære Henrik Sørensen**

Maa jeg faa takke Dem av hele mit hjerte for Deres artikel i Dagbladet. Gid Deres ord maatte bli hørt over hele landet og vække de sovende samvittigheter.

Deres hengivne

Fartein Valen

*Oslo 24 mars 1931***Kjære Sigrid**

[... Trett og sliten, mange innbydelser og selskaper. Tar på kreftene og går ut over arbeidet.

Meget hyggelig brev fra Olav Kielland.]

Naar jeg tænker paa alt som er sket siden disse sidste 14 dager, saa synes jeg næsten ikke jeg kan tro det. Hele min stilling er totalt forandret. Det er nu fuld anerkjendelse paa alle hold. Og jeg som hadde indrettet mig paa det helt motsatte for resten av livet. Jeg er virkelig saa glad og taknemmelig, for det har ikke bare været saa let bare at møte denne iskulde og aapne og dulgte foragt uten at miste motet. Menneskene trenger kanskje litt solskin indimellem. Men det er sandt: "Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit."

[Om familien.]

Igaar var jeg sammen med Tysklands mest berømte komponist for tiden [Paul] Hindemith. Du kan tro han var hyggelig og ikke det spor blaseret, en riktig hurragut, som spøgte og lo. – Nei, nu faa jeg slutte. Det er med mig som den liebe Augustin: alles ist weg: Blæk i fyldepennen og mine briller, som jeg nu allerede er blit helt avhengig av, saa mere en anden gang. [...]

*Oslo 31 mars 1931***Kjære Sigrid**

[... Reiser ikke til Herremyr i påsken.

Agnes Hiorth åpner utstilling 4. påskedag, har malt mye på hans portrett i det siste. Blir et fint bilde.

Leif Halvorsen, Nils Larsen, Ingebjørg Græsvik, Henrik Sørensen og fru Langaard [Unni] vil lage komposisjonsaften, strykekvartett, trio, sanger til høsten.

Prøvet på trio, opus 5, oppmuntrende, tror nok den skal gjøre virkning.

Skal til russerne [Elmholt] ved Kolsås i påsken, russisk påske.]

*Oslo 6 april [1931]***Kjære Sigrid**

[... Hos Einar Sandvik skjærtorsdag, fikk oppleve måneformørkelsen, rart og interessant.

Kom ikke til russerne, følte seg sliten. Gjengir rapporten fra feiringen, slik E. Sandvik fortalte den.

Med familien til middag på Speilen. Ubehagelig møte med I.R.[???]
Pinlig.

Olav Gurvin vil skrive et lite skrift om FV. ønsket opplysninger om slekten.

Wilh. Hansen [fils] i byen, konf. med Kielland og Monrad Johansen om antagelse av flere komposisjoner. Norsk Musikforlag tar Pastoralen [opus 11], strykekvartetten [opus 10] kommer på Wilh. Hansen.] Du kan tro jeg blev sjæleglad idag da Monrad fortalte det. Du husker Wilh. Hansens Verke med trio [opus 5] og nu tar de altsaa strykekvartetten paa sit eget forlag; det er en stor seier! Og naar det utkommer paa dette forlag som

er et verdensfirma, saa er det utsikt til at den kan komme længere ut og bli mere kjendt. Saa jeg har al grund til at være taknemmelig. [...]

Oslo 10 april 1931

Kjære Dr. [O. M.] Sandvik

[Takker for de vakre og forstaaende ord han skrev.]

[Oslo, April 1931]

Kjære Sparre Olsen

[Om SOs overture og klavervariasjoner, som han hadde vært riktig heldig med, hadde blomstret opp som han var viss på at de ville.

SO i Berlin.]

Oslo 15 april 1931

Kjære Sigrid

[... Om Magne.

Problemer med å få penger fra elevene, som også er nokså uregelmessige.

Fått ny elev, Venke Mohr, Ottos datter, FVs guddatter. Intelligent, skal bli morsomt å arbeide med henne.

Om familien.]

Leif Halvorsen var indom søndag med partituret til strykekvartetten. De holder nu paa at indøve sidste sats og han var svært begeistret baade over den og trioen. – Han bad mig ogsaa om at faa se paa den anden strykekvartet [opus 13], som jeg nu holder paa med – den som du skal faa. Jeg blev færdig med den anden sats i forrige uke. Leif saa paa begge satserne og sa: “Men det er jo vidunderlig skjønt, og saa enkelt. Jeg

skjønner ikke hvordan du er indrettet i hodet.” Han sa nu maatte jeg kræve av Wilh. Hansen at kvartetten [opus 10] skulde trykkes til jul. “For du skjønner vel det, Valen, at du er en berømt mann.” Jeg sa jeg var like kjonert av forlæggerne. Dagen efter var jeg hos [Sigurd] Kielland, og det var tydelig at han slet ikke likte at Wilh. Hansen skulde ha min kvartet, og han sa han skulde skrive at jeg forlangte den trykt inden jul. I motsat fald vilde han ta den selv.

Vi har ha slikt deilig sommergeir som indtraadte sommerdagen 14 april. Men det er saa uhyggelig med den store streiken. Jeg hører forresten saa lite om den, og jeg læser saa sjelden aviser. De kommer alle sammen i Oslo, da de ikke er berørt av streiken, men jeg saa de fleste utenbys maatte slutte. Og nu er det revolution i Spanien; den slags pleier jo at smitte.

Alle klager over de elendige tider, og værre kommer det vel til at bli. Men det blir vel en raad for os. —

Oslo 20 april 1931

Kjære Hr. [Johan Ludv. jr.] Mowinkel

Mange tak for Deres brev. Det glædet mig at De interesserte Dem for at se partituret til min Pastorale [opus 11], og den skal bli sendt til Dem i ministerboligen til den 28de april.

Med venlig hilsen

Deres

Fartein Valen

Oslo 22 april 1931

Kjære Sigrid

Mange tak for det hyggelige brev som jeg fik igaar. Jeg fik ikke skrevet til deg igaar paa biblioteket da jeg ikke i skyndingen kunde finde min

skriveblok. Jeg har endnu ikke funnet den saa jeg har en av pikene mistænkt for at ha været i forlegenhet for papir til et kjærlighetsbrev; men jeg kan jo gjøre dem uret. Nu regner det som det skulde være paa vestlandet. Den stadige risling av draape virker saa beroligende paa nervene; jeg nøt det da jeg hvilte middag. Og nu maa vel vaaren endelig komme, naar alt det varme regnet faar vasket bort al sneen. Det har monnet saa litet tidligere med solskinnet for det har været frost om nættene.

Siden jeg skrev sidst har jeg faat kontrakten [vedr. kvartett nr. 1 opus 10] fra Wilhelm Hansen i Kjøbenhavn, og de skrev at de skulde paaskynde utgivelsen. Det satte jeg mest pris paa, da honoraret kun var 300 kr. Jeg betragter det kun som et middel til at bli kjendt i utlandet, ellers vet du betingelserne var ynkelige nok. Men jeg kan jo ikke sette mig paa den høie hest likeoverfor forlæggerne. Jeg maa bare være glad at mine ting blir trykt og det haster det med. Alt dette tok jeg i betraktning da jeg undertegnet kontrakten. Det var jo litt saart at skille sig av med strykekvartetten for en saa liten sum. Jeg vet at den er meget mere værd. [Olav] Gurvin var rasende paa mig fordi jeg hadde gjort det men jeg hadde overveiet det vel og det var intet andet at gjøre. Jeg var hos Magnhild et erende igaar formiddag. Lille-Fartein [nevø] var hjemme fordi han hadde været daarlig, men han var oppe saa jeg fik overtalt ham til at skrive brev til moster. Olav [nevø] skal reise torsdag til Stavanger, saa skal han ha ferie hele mai maaned. Hvem vet om han ikke kunde ta sig en liten trip til dig i sin ferie. Det er jo ikke saa langt borte. – I eftermiddag hadde jeg visit av Einar Lea, som jeg ikke har set siden julaften. Det var saa svært hyggelig at prate med ham og han har endnu sin enorme viden og fortæller saa interessant. Men jeg tror han har en av sine perioder, da han ikke er ganske normal og da er det noe vist enerverende at være sammen med ham, da man har en saa utrygg følelse. Jeg har saa ubeskrivelig ondt av ham. Han siger at han hadde 2 videnskapelige arbeider under trykning da streiken brøt. Jeg spurte ham litt ut om streiken, da han er i forbindelse med de unge kommunistene

av [Erling] Falks gruppe, men han sa ingen kunde forutsige noe. Han saa nærmest pessimistisk paa det; et lyspunkt var det at konflikten var ordnet i Danmark, for det vil virke tilbake paa arbeidsgiverne her i landet. Men begge parter var saa bundet av avtaler paa hver sin kant, at de hadde vanskelig for at fire, skjønt de vist igrunnen alle ønsket forlik. Han fortalte mig ellers saa meget interessant fra Rusland og om situationen ute i verden at jeg kunde fylde et helt brev med det. – Han hadde hørt Pastoralen [opus 11] og var saa begeistret, han ogsaa. – Hvor ondt at en slik glimrende begavelse aldrig er kommet til sin ret.

Magnhild vil at jeg skal gaa op i departementet i anledning av navnet [Valen-Sendstad for hennes barn]. Det gaar vist ikke saa let som de trodde, da de har saa meget mot dobbelt-navne i departementet. Presten hadde lovet at følge med mig, men har intet hørt fra ham og haaber inderlig at jeg slipper.

Det skulde være morsomt at se haugen fuld av krokus. Jeg har et litet glas med blaaveis, som jeg har faat av en elev.

Saa hyggelig at det gaar saa bra med Kari [Tveita].

Det gik en hel uke før jeg fik tak paa finalen til kvartetten [nr. 2 opus 13], men nu tror jeg den er begyndt at løsne paa sig og begyndelsen er ikke saa gal. Du maa tænke paa mig. Jeg vilde saa gjerne faa den til. Jeg tror de to første satsene er ikke saa værst. Det skal være din strykekvartet, det er ganske bestemt. – Nei nu faar jeg slutte og ta kvartetten et litet tak før jeg lægger mig; det er saa ondt, naar jeg lod den gaa en dag over. Det blir værre næste dag. Saa maa du hilse alle, gamle Jenny [?] ikke at forglemme, og saa alle paa gaarden. Det glæder mig at det staar bedre til. Hugo har lovet mig det portrættet av Arne [Valen], men kan ikke finde det endnu; han har det et steds siger han.¹ Saa det blev mig Arne kom til at kjøpe det av. Men jeg faar heller testamentere til ham. –

Mange hjertelige hilsener

---

¹ Trolig en av skissene til et bilde som eies av Johanneskirken menighet, Bergen.

fra din hengivne Fartein

[P.s.] Naar streiken er over faar jeg bestille mig vaarfrak og nye klær av kvartettpengene. Forsaavidt kom de uhyre vel med.

Oslo 29 april 1931

Kjære Sigrid

Jeg tænkte næsten der skulde komme brev baade igaar og idag. Men for at komme igang vil jeg allikevel sende noen linjer i aften. Igaar paa biblioteket blev jeg forhindret. – Idag har jeg til en forandring hat hele eftermiddagen til min egen raadighet. Det var saa deilig at faa arbeide paa sit eget. Jeg holder nu paa med finalen av den nye strykekvartetten [opus 13] og synes det begynder at glide litt. Du maa tænke paa mig. Lille Venke [Mohr] hadde nemlig avbud idag. Mens jeg spiste middag var Otto [Lous Mohr] indom og skrev en seddel at hun var reist en tur til Stockholm. Idag har jeg faat en ny elev; det vil sige, han hadde noen timer med mig for et aars tid siden, men sluttet uvisst av hvilken grund. Jeg hadde nærmest følelsen av han syntes jeg var for moderne, for han gik over til [Arild] Sandvold. Det var kort efter Sandvolds kritik av mine Goethe-sange, en kritik som han senere har angret meget paa. Det var ham saa om at gjøre at forsone mig at han bad [Johan] Evje be ham og mig sammen; men jeg hadde jo aldrig været sint paa ham fordi han ikke forstod mine ting. –

Igaar hadde jeg visit av Johan Ludvig Mowinckel jr. som har faat en stilling som dirigent i Sverige. Han vilde saa gjerne se paa min Pastorale [op. 11], som jeg maatte gjennomgaa med ham. Han vilde opføre det i Sverige. Han hadde bondespelemanden [Arne] Bjørndal med sig som gjerne vilde [uleselig], det var paa landsmandskapets vegne som hordalending. Ellers var der saa kort tid at jeg ikke fik snakket stort med dem, men de var svært elskverdige. –

Søndag var jeg til middag hos de gamle Mohrs. Det var saa hyggelig. Fru [Jeanette] Mohr og fru [Marie Lous] Selmer fortalte saa meget fra sin barndom, som jeg hørte paa med uforstilt interesse. De var saa troskyldige og likesom glædet sig over en ivrig tilhører; det var ganske rørende, og jeg kom saa levende ind i en svunden tid. –

Noe lignende hendte mig igaar. Jeg saa en Afrika-film, som alle har talt saa meget om, og jeg blev ganske hensat til min barndom paa Madagaskar; der var saa meget som mindet, f.eks. de sangene negrene sang, det spillet med kugler i en række huller i jorden (husker ikke du det?). Og hele atmosfæren, men der var naturligvis meget som var forskjellig; dyrelivet, med krokodiller og løver. – Da det var en lydfilm hørte vi løvebrølene, krokodillens raslen naar den skulde i vandet, næshornenes pusten o.s.v. Det var helt uhyggelig. – Men det var pussig at høre en liten løveunge knurre som en kat-unge, naar folk lekte med den. – Det er den mest vidunderlige film jeg har set, og saan kan filmen virke og ha en opgave. –

Imorgen reiser [nevø] Olav og jeg skal være hos dem til middag. Mon du fik brev fra Lille-Fartein? Ja, jeg faar slutte for iaften, er ganske tom og træt i hodet. Haaber du har det bra.

Vil du hilse allesammen saa meget.

Din hengivne Fartein

[Kort p. 8.5.31]

Kjære Sigrid

[...]

Oslo 8 mai 1931

Kjære Sigrid

[... Om ting i Valevåg, roser etc.]

Arne [nevø] begynner sin eksamen den 19de mai, og om aftenen skal min trio [opus 5] opføres for første gang, saa vi kommer i ilden begge to paa samme dag. Magne [nevø] skal ikke begynde før den 29de mai.

Den som skal spille min trio er Melvin Simonsen, som har tat noen timer hos mig, og to andre jeg ikke kjender.¹ Jeg har ikke hørt dem spille endnu, saa jeg er litt spendt paa hvordan det skal gaa. Du maa huske paa mig den 19de kl 8.

Med den nye strykekvartetten [nr. 2 opus 13] er det begyndt at gaa litt bedre, jeg er nu kommet et stykke ut i finalen og jeg tror ikke det er saa verst. Jeg haaber saan at jeg skulde faa den færdig til ferien men det blir det nok intet av, for det er saa mange avbrytelser.

[Magne begynner i interessere seg for kultur, litteratur og musikk.

Heisføreren på hotellet klipper ut bilder av FV i avisen.]

Oslo 12 mai 1931

Kjære Sigrid

[... Teller dagene til avreisen.

Første prøve på trioens opus 5. Fornøiet med de tre unge guttene.] De hadde øvet meget ordentlig paa egen haand saa det var ikke saa meget at bemerke, bare litt med tempoet en og anden gang. Largoen gik aldeles skjønt; den hadde de øvet takt for takt, fortalte de, men saa gik den ogsaa bedst av alle satser, enda den er den vanskeligste. Scherzoen gik ogsaa meget godt og første sats, finalen derimot var jeg ikke saa fornøiet med. Men den blev bedre da jeg fik sat tempoet op. De var saa begeistret og jeg haaber de maa gjøre lykke. De er jo morsomt at de har fundet paa det ganske av sig selv.

---

¹ Trioen bestod av fiolinisten Gunnar Knudsen, cellisten Sverre Krøvel og pianisten Melvin Simonsen, som alle ble kjente musikere.

[Lørdag generalprøve hos fru Ingeborg Stang Lund, nevø Magne, Magnhild og fru Jeanette Mohr innbudt.

Om familien og Sigrid.]

Det gaar noksa godt med finalen til kvartetten [opus 13] og hvis det fortsætter saan, saa tror jeg den kvartetten blir det bedste jeg har gjort hittil. [...]

Oslo 20 mai 1931

Kjære Sigrid

Ja nu er koncerten over og jeg maa gi dig en kort beretning. Det blev en vældig succes og jeg maatte frem og takke for bifaldet. Det var næsten propfuldt i den gamle festsal og det laa sensation i luften. Jeg skulde være paa biblioteket hele eftermiddagen og derfra maatte [jeg] gaa direkte til koncerten. [Nevø] Magne kom indom mig paa biblioteket. Jeg hadde faatt en del fribilletter, som jeg gav til Magnhild og hendes og saa gav jeg en til presten [Nils] Thvedt, som han blev svært taknemmelig over. Han fik biskop [Johan] Lunde med sig og de sat like foran mig. Biskopen var saa elskværdig og han spurte bl.a. efter dig. Og selv da han hadde hørt trioeren var han like blid og hadde sagt at han likte den meget godt. Han snudde sig rundt til mig og sa, at han ønsket han kunde høre den omigjen.

Der var saa mange mennesker paa koncerten at jeg kan ikke regne op allesammen og alle var de saa begeistret og gratulerte mig. Bifaldet var rent orkanagtig og vilde ikke holde op før jeg hadde traadt frem og takket. [Chr.] Sinding og Augusta var der og hun var saa blid og hyggelig. Saa var det fru [Ingeborg] Stang Lund og hendes døtre, pastor [Jens] Lexow-Breck, fru [Lil] Roede, Nanna [Nilsen] og hennes søstre inklusive Rakel. Alle mine elever var der ogsaa fru [Unni] Langaard og hendes mand [Johan H.]. Efter konserten blev jeg buden ut til Einar Sandvik sammen med Hugo og Marie Mohr og noen av hans søstre.

Missionær [Olaf] Stokstad kom og hilste paa mig, likesaa [Jon] Mannsaaker. Kritiken er endnu ikke kommet i de tre store hovedaviser, bare i Dagbladet i dag, og den blir kanskje litt reserveret, men helt at rakke meg ned vil de vel ikke. Det har ialfald været en voldsom sensation, og jeg er glad det er over. Jeg sov ikke i hele nat indtil kl. 7 om morgenen og i dag har jeg hat tre elever, saa jeg er litt træt. Jeg forsøkte at skrive til dig paa biblioteket, men det gik ikke jeg var saa nervøs. Nu vilde jeg skrive til dig saa meget du fik vite hvordan det gik – I Nationen stod der: “Aldrig har en revolutionær set mere fredelig og beskeden ut end Fartein Valen”.¹

Jeg skal sende utklippene senere naar de kommer. Dagbladet er ganske god men har sine betænkeligheter, men trioen var da “et fremragende verk”. Jeg skal skrive og svare paa brevet senere, jeg har latt Magnhild se det og imorgen skal jeg gaa op til hende og snakke med hende om det du skriver. –

Opførelsen var rigtig god; de tre unge guttene var saa flinke og de var heldige. Arne var oppe i norsk stil samme dag og var saa fornøiet det hadde gaatt saa godt. Derfor var han ogsaa paa koncerten, men han forsvandt saa fort. “Den lille” var der ogsaa, ja hele familien. – Du kan tro, det var virkelig vakkert, jeg ønsker du hadde været der, For mig var det noe saa gripende at høre disse toner som for mig har betydt saa meget.

Men det blir vist kringkastet til høsten – Ja bare disse faa ord foreløbig, hils alle.

Hjertelig hilsen

Din hengivne Fartein.

---

¹ 20. mai 1931, skrevet av Ulrik Mørk.

Oslo 26 mai 1931

Kjære Sigrid

[... Godt koncerten var over, en hel liten begivenhet.

Trioen kringkastes lørdag kl. 5.

Forkjølet på hotellet, sluttet å fyre.

Tur på Bygdø med Magne.

Om familien.]

Kritiken i Dagbladet var helt misvisende naar der blev skrevet om alle de komponistene at de hadde “forlatt atonaliteten”, for de har aldri været atonale. Det viser hvor litet kritikerne vet om det de skal skrive om. [...]

Oslo 6 juni 1931

Kjære Sigrid

[... Ligget med lumbago.

Fått varmepute av frk. Sine Butenschøn. sandpose av Agnes Hiorth og katteskinns av Harda Robsahm.]

[Postkort poststemplet 10.VI.31??] Oslo lørdag

Kjære Sigrid,

jeg er fortvilet over at jeg ikke har faat skrevet et ordentlig brev til tak for dine to, men du vet hvordan jeg er, naar jeg har reisefeber. Jeg kommer tirsdag morgen kl. 9; reiser herfra mandag morgen. [Nevø] Magne kommer kanskje fredag i uken. Baade han og [nevø] Arne klarte seg fint. Mandag skal Arne op i historie og dermed færdig.

Kjærlig hilsen Fartein.

*Oslo 10 juni 1931***Kjære Sigrid**

[... Stor ståhei i byen p.g.a. radium-innsamlingen.
Håper nevø Magne står til middelskoleeksamen.
Nevø Arne feirer sammen med russen.]

*Oslo 17 juni 1931***Kjære fru [Unni] Langaard**

[...] Dersom det kan være noen trøst i fælles lidelser, saa kan jeg fortælle Dem, at jeg har ligget en uke i lumbago. Jeg kravler oppe nu; men gruer mig som en hund til den lange jernbanereisen, foruten at jeg har en frygtelig reisefeber. –

*Valevaag 24 juni 1931***Kjære Agnes [Hiorth]**

[Agnes reiser til London.

Gikk ikke så godt med kvartetten opus 13 idag, men må vel få utrettet noe på to måneder.

Nevø Magne på besøk.

Gikten ikke bra.]

*Valevaag 4 juli 1931***Kjære fru [Unni] Langaard**

[...] Jeg var saa daarlig av gigt den første tid her, at jeg ikke kunde gaa opreist. Men nu er det bedre, og heldigvis har jeg været saa oplagt med strykekvartetten [opus 13]; jeg har skrevet 5 store partitursider, og jeg har nu bedre haab om at bli færdig. Det er en trøst, for det er saa sørgelig at

være baade gigtisk og idiotisk. Og efterpaa vil jeg begynde med en motet fra Jeremias' Lamentationer [opus 14 nr. 1]. Jeg føler mig kvalificeret til det nu.

Det har været surt og koldt, men nu er det bedre med det ogsaa. De sidste dager har det været deilig og varmt, og hvor jeg setter pris paa det. – Rosene staar fine, men de er sene iaar. Jeg er spændt paa mange av de nye, som staar med knop.

De maa hilse Deres mand [Johan H.] og [Reidar] Aulie, naar han kommer, og lille Myrt ikke at forglemme.

Hjertelig hilsener

Deres Fartein Valen.

Valevaag 9 juli 1931

Kjære Hr. [Sigurd] Torkildsen

[...] Det blev intet av turen til Lofthus denne gang, da jeg maatte reise direkte fordi jeg var saa litet bra; men da jeg kom hit blev gigten saa slem at jeg ikke kunde gaa opreist. Nu da vi har faat denne velsignede varme er det heldigvis meget bedre, saa jeg kan bevege mig med lethed og ikke som en olding.

[Takker for blomster.

Vil sende tilbake til hans mor marihånd og lyng.

Giktisk og idiotisk.]

[Jeg] venter dog å være ferdig med finalen på kvartetten [opus 13] om et par dager,] og da har jeg slike store planer: to motetter for kvinnekor og to for mannskor. Men det gaar vel ikke altid efter ens planer.

Jeg har plaget Dem saa meget med kontrapunktet i vinter, og jeg angrer i grunden ikke paa det; men isommer synes jeg De maa faa være fri. Alt har jo sin tid, og sommeren er ikke for kontrapunkt. [...]

*Valevaag 10 juli 1931***Kjære fru [Unni] Langaard**

[...] Igaar blev jeg færdig med strykekvartetten [opus 13]. Den vidunderlige følelse at være færdig med noe; det paagaar saa sjelden med mig. Vi har hat saa herlig varmt veir, saa gigten er bedre. Og nu staar rosene i fuldt flor; hver dag tar jeg nye ind. Ellers lever vi stille og fredelig. [...]

*Valevaag 18 juli 1931***Kjære Agnes [Hiorth]**

Mange tak for hyggelig brev og for alle de nydelige kortene og for Bach [maleriet?] Det var morsomt at du allikevel kom til at ta den reisen til England; det er herlig aa se saa meget skjønt, saa har man litt aa leve paa om vinteren.

Her er det ikke saa meget at fortælle siden sidst, bare at vi har hat noen vidunderlige sommerdager og de jaget gigten paa porten. Den var slem længe, me nu ytrer den sig kun som en viss størhet i lemmene, og det er jo ingen sak. –

Det er deilig at være her borte allikevel; landskapet er saa uttrykksfuldt og lyset saa skjønt, saa jeg har været saa oplagt til at arbeide og jeg har ikke været saa dum som jeg pleier. I forrige uke skrev jeg de sidste 8 sider av kvartetten [opus 13]; i denne uke ble den revidert, hvilket ikke er saa morsomt, og saa kommer renskriften, og saa haaber jeg at kunde begynde paa Jeremias [opus 14 nr. 1], som jeg glæder mig umaadelig til. Jeg fortalte visst om mine store planer at skrive to motetter for kvinnekor og to for mannskor – bare det ikke blir som konen med eggene [jfr H.C. Andersen].

Jeg maa fortælle at det ikke er bare sommeren som har gjort mig bra men en medicin, som blev sendt mig ganske sikkert av en av mine

skytshelgener. Men da St. Harda ikke sa noe om det i sit brev, saa vet jeg ikke om jeg skal mistænke St. Agnese.

Magne [nevø] er her endnu og vi er alle glad ved at ha ham. Tiltrods for sine 17 år og sin store længde er han som et barn, helt uskyldsfuld og uutviklet, men han er en liten gentleman.

Rosene blomstrer nu saa deilig, og alle de smaa vasene er kommet frem med en rose i hver, det er ogsaa en del av det mysterious universe.

Dagen efter dit brev fik jeg ogsaa brev fra Harda [Robsahm], og en pakke blomster med et hyggelig brev fra vor ven [Sigurd?] Torkildsen. Ellers har jeg ikke hørt fra noen, og jeg aner ikke en gang hvor Else [Christie Kielland] er. Du maa hilse David [Holman] saa meget, og hans søster; jeg har truffet hende en gang.

Jeg har saa mange hilsener til dig fra min søster og fra Magne [nevø], likeledes fra Jenny og hendes unge som heter Fortyryllende [kattene], og hadde jeg truffet Kari, saa vilde hun sikkert ha hilset. –

Det maa være deilig at være hos tante Jane i Skotland, naar jeg skriver dette ser jeg over til dere. –

Mange hjertelige hilsener Fartein

Valevaag 26 juli 1931

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] Jeg har været saa litet flink i denne uke; reaktionen kom da jeg blev færdig med kvartetten [opus 13], saa det tok en hel uke at se den igjennem og forsyne den med foredragstegn. Og efter at vi fik alt dette fuktige veir, har gikten atter meldt sig med to slemme nætter, hvor jeg riktig kunde gjøre forstudier til Jeremias's lamentationer [opus 14 nr. 1]. Nu er det over, og alt er glemt, heldigvis. [...]

*Valevaag 28 juli 1931***Kjære Lissa [fru Monrad Johansen]**

Mange tak for dit brev. Det var saa rart at det skulde komme netop da, for jeg hadde tænkt saa meget paa hvordan dere hadde det. Jeg hadde nemlig været til sungs et par dage for gigtens skyld. Saa trist at høre at David [hennes mann] ikke har været saa bra i det sidste. Det er jo forsaavidt ikke saa rart efter en vinter med saa mange fortrædeligheter. Jeg skulde ønske vi hadde kunnet snakke sammen om ikke mer end for et par dager, det er saa mangt man kan faa rede paa da. Jeg undres paa om det er det samme som for to aar siden. Det er saa sørgelig at vi skal være saa langt borte fra hverandre. Jeg vilde mer enn gjerne at dere skulde komme hit, paa hjerterum skulde det ikke skorte. Men paa samme tid er der en del vanskeligheter, som jeg vil forsøke at sætte dig ind i. Du vet min søster maatte ta avsked som lærerinde og har siden bodd her med pension. Hun hadde gehørshallucinationer og var paa sindssygdommens rand. For en del aar siden fik hun et litet solstik, som har svækket hodet endnu mere, saa bare ved den mindste overanstængelse melder gehørshallucinationerne sig igjen. Derfor er det vi gaar paa en stadig vulkan og jeg kan aldrig invitere noen av mine venner hit av frygt for at det kan vippe over. – Du skjønner hvor ondt det er for mig i dette tilfælde, men jeg tror det er rigtigst at jeg fortæller den sande grund, som du maa være saa snil at beholde for dig selv.

Med hensyn til at leie i nærheten saa er det kun en av naboerne som leier ut, og han har det optat til den 15de aug, eftersom jeg hører. Og saa er det veiret. Det evige regn pleier at virke saa deprimerende især paa folk som ikke er vant til det, og jeg maa sige at jeg synes det er noksaa haardt at døie, nu efterat jeg har faat saa megen gigt. Saa vet du at den lange hæftende reise kommer til og den store luftforandring; saa jeg er ræd for at hele reisen kunde bli en bitter skuffelse, især da det ikke er sikkert om han vilde like sig her. – Frk [Dorte] Aarrestad kom idag, og hun har et værelse;

hun steller sig selv forresten. Vi har derfor bare et værelse ledig; saa du vet at vi kunde ta imot dig og Monrad, om dere skulde vilde komme allikevel trods alle disse betænkeligheter. –

Du skjønner jeg vilde saa forfærdelig gjerne hjelpe dig og ham, stod det blot i min magt. Jeg skulde ønske det ikke var saa langt borte, saa skulde jeg med glæde ha kommet til dere noen dager, saa vi kunde snakke ut. – Vil du sige ham at han maa forsøke først at være ganske rolig, la sig glide med i tilværelsen som i en baat eller en bil, og saa ikke tænke eller spekulere paa de tekniske ting i sit arbeide, men bare trøstig gaa paa. Dette er denslags perioder som vi alle kjender til mer eller mindre og de pleier at gaa over i sin tid. – Ja dette er jo let sagt synes man, men det er virkelig sandt. – Jeg skal tænke paa ham. Du maa skrive til mig og sige hvad du mener efter at jeg har skrevet alle disse pro's og con's. Jeg husker du skrev ifjor, at du vilde sende mig noen dikte, men det blev aldrig noe av det. – Hvordan gaar det med dem?

Men nu maa jeg faa brevet avsted. Jeg er viss paa dere ikke blir glad for det; men tenk ikke det er av mangel paa god vilje; vær visse paa at jeg altid er Eders hengivne ven

Fartein V.

[*Skrevet opp-ned:*] Skal hilse saa meget fra min søster, hun vil selv saa gjerne at dere skal komme.

Valevaag 9 aug. 1931

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] Kontrapunkter maa stadig veksle i rytme, alltid flyte videre, ikke stanse eller gjenta en figur for ofte. Forsaavidt stemmer Palestrina-skolen aldeles med de mest hypermoderne nu for tiden, og derfor er dette kontrapunkt saa umaadelig nyttig.

Nu ligger kvartetten [opus 13] renskreven og fin i hylden, og jeg er kommet et godt stykke paa lamentationene [opus 14 nr 1], og derfor ser jeg trøstigere paa regnveiret og gigten i de sidste dager. – [...]

[Kort p. Valevåg 17.8.31]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for bok av Sir James Jeans [The Stars in their Courses. Cambr. 1931] og notekort.]

Valevaag 20 aug. 1931

Kjære Else [Christie Kielland]

[...] Det var leit at du ikke synes at være fornøiet med sommerens arbeide; men er det ikke ofte saa, at man er uretfærdig mot sig selv, naar man staar midt oppe i arbeidet. Senere kan man se paa det med andre øine. Og bortkastet er ikke den tid som er viet ærlig arbeide selv om resultatet ikke er haandpaagripelig. Loven om energiens bestaaen gjelder ogsaa i aandens verden, sa gamle [Chr.] Sinding en gang til mig. Derfor vil vi i Guds navn plage os videre.¹

Jeg kan godt forstaa at det med “atonaliteten” i malerkunsten kan volde vanskeligheter, men det skal nok vinde sig frem som alt sandt og egte. Jeg har læst [Alois] Hába’s “Moderne Harmonilehre” i sommer, og selv om den intet nyt lærte mig, saa var det ialfald bestyrkende at læse, at der findes andre mennesker som føler paa samme maade som en selv. Det var næsten som den lille kubistiske avhandling, som jeg fik laane av dig i vinter. Jeg tenker ofte paa mange ting i den.

---

¹ Apokryft utsagn etter en sangerinne, Wilhelmine Schröder, som skulle innøve noen sanger av Beethoven med komponisten.

I denne sommer har jeg været forholdsvis flinkere end jeg pleier. Efter kvartetten [opus 13] blev jeg færdig med en motett (Quomodo sedet sola civitas plena populo, av Jeremias's lamentationer [opus 14 nr. 1]) og nu er jeg begyndt paa en ny (Regina coeli lætare [opus 14 nr. 2]). De er begge for tre kvindestemmer; det er saa morsomt at skrive for stemmer i atonal stil. Jeg er viss paa at om en tid vil korene synge dem som om det skulde være smør og brød. –

[Hatt mye gikt.

Måtte sende avbud til Monrads [Johansen], som ville komme på besøk.]

Valevaag 22 aug. 1931

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] Siden sidst har jeg været noksaa flink; jeg blev færdig med motetten (lamentationene) og holder paa med en anden [opus 14]; men den blir jeg neppe færdig med. [...]

Jeg har netop læst en "Moderne Harmonilehre" av [Alois] Hába, og selv om den ikke lærte mig meget nyt, saa var det bestyrkende for aanden at lære at kjende andre som føler paa samme maate. Jeg glæder mig en gang til at føre mine elever ind i denne nye verden, som er saa rik og forunderlig. [...]

Valevaag 2 sept. 1931

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for bok og brev.

Kommer tilbake for å være på UB 4. sept, men det ble utsatt til neste uke.

Ferdig med den annen motett også.]

*Oslo 8 sept. 1931***Kjære Sigrid**

[... Trett etter reisen, igjen et nummer, nr. 37 på hotellet [Westminster].

Hugo Mohr kom med en gang.

På besøk hos familien. Nevø Arne vil studere jus.

Nevø Lille-Fartein tar mandlene.

Sigrid har en eller annen pensjon, må ordne noe i Dept. om den.

Navnet Valen-Sendstad nektet i Dept. i første omgang.

Har betalt by- og statsskatt.

Elevene begynner igjen. Setter ikke prisen ned, for da må han streve seg ihjel og får ikke tid til komponering.]

Ja nu maa jeg slutte. Tusen tak for alt godt i sommer, for alt stræv og bry for min skyld. Jeg hadde en vidunderlig arbeidssommer, men jeg haaber du undskylder om jeg ikke var underholdende, som jeg burde. Jeg var saa opslugt i arbeide. Jeg haaber ikke du blev for overtræt; nu faar du hvile av alle kræfter. Hils alle sammen. Erik [Valen] var saa oprømt, da han fulgte mig nedover. Stakkar, jeg hadde ondt av at jeg ikke fik tale stort med ham i sommer.

[Hilser fra Harda Robsahm.]

*Hotel Westminster 9 sept 1931***Kjære Hr. [Sigurd] Torkildsen**

[...] Jeg blev litt længer paa landet end jeg havde tænkt; jeg skulde ha været paa biblioteket 4de, men saa kom der noen plutselige og umotiverte ruteendringer, saa vi var uten dampskib i 3 dager, og saa utsatte jeg reisen til næste biblioteksdag. Det var saa skjønt veir saa det var som en extra-gave av skjæbnen. —

Hjertelig tak for Deres hyggelige brev. – Jeg venter Dem fredag til vanlig tid. [...]

Oslo 15 sept. 1931

Kjære Sigrid

[... Møtt Otto og Tove Mohr.

Mye om familiens sykdommer.

Nevø Magne furter ikke lenger. En dum sak fra sommeren bragt ut av verden. [Enslige eldres overbetoning av bagateller i forh. til yngre.]]

Lørdag aften var jeg i selskap hos [Unni og Johan H.] Langaards. Det var bare Hugo og Elna [Lous Mohr] og jeg og saa [Reidar] Aulie, [niese] Veslas fordums tilbeder. Han var forresten saa “pusa” da han kom at det var ikke et fornuftig ord av ham hele aftenen. Men ellers var det rigtig hyggelig. Jeg er saa glad for at jeg har lært Langaards at kjende, for jeg tror jeg har faat noen trofaste venner i dem. Fruen spilte første sats av trioen [opus 5], og baade hun og hendes mand var like begeistret, lot det til. Nevø Arne fortæller at trioen skal spilles i Studentersamfundet paa lørdag aften.

—

Forleden dag hadde jeg besøk av min elev Sparre Olsen som nu har forlovet sig med en Bergensdame han traf i Berlin i vinter. Han fik se min nye strykekvartet [opus 13] og de to motettene [opus 14], og han var vældig begeistret. Det kom saa spontant, saa jeg tror han mente det. Jeg spurte om flere violintekniske ting, for han er violinist, men han sa det var ikke det spor vanskelig at spille. – Han var saa imponeret over strykekvartetten og saa utbrøt han: “Det er ikke mange ute i Europa, som har saa skjønn teknik som De”. Det syntes jeg var saa morsomt at høre.

Igaar var [Olav] Gurvin opom. Han fortalte at de hadde bestemt at Arne Eggen skulde faa Schous legat istedenfor mig. Men han hadde skrevet et brev til stipendie-komiteen hvor han saklig punkt for punkt gjendriver

beskyldningen for at jeg skulde efterligne Schönberg; han viser at jeg var ferdig med min teknik, da Schönberg begyndte paa sin sidste polyfone periode. – Du ser jeg har venner som virker for mig allikevel. Nu ser jeg at Oslo by's stipendium paa 4000 kr skal utdeles allikevel. Saa vil jeg søke det; naar jeg ikke faar Schous legat, kan de kanskje gi meg det. I saa fald kunde jeg faa være i utlandet et helt aar.

Jeg har faatt en elev som heter Kristian Lange, han er brorsøn til Gustav Lange. Han kom til mig for at lære den moderne atonale harmonik. Du ser det trenger sig igjennem til trods for al nedrakking. –

Det var rørende at høre om de små pusene. Tusend tak for dit stræv med at passe rosene. Det skulde være saa morsomt om vi kunde faat frem en ny rose til.

Jeg sitter paa biblioteket nu; der er ingen besøkende som sedvanlig. Jeg fandt en artikel i Dagbladet som jeg sender dig, jeg syntes det var saa interessant at høre hvad den kjætterske munk sa, – Ellers vet jeg ikke om her glæmt at fortælle noe. [...]

Oslo 17 sept. 1931

Kjære Sigrid

[... Masse om nevø Magne.

Arbeider med en motett.]

Igaar var jeg paa opførelsen av [Christian] Sindings opera [Der heilige Berg], den som jeg i sin tid hørte premieren paa i Dessau [19. april 1914]. Jeg traf Augusta [Sinding] og da jeg ikke hadde set hende før i høst

18de. Saa langt kom jeg i gaar og [... om besøk hos fru J. Brown]

Hvad jeg vilde fortælle om Augusta var at hun sa til mig: “Det er dig vi har at takke for at opførelsen kom istand. For Halfdan Roede sa at saa og saa hadde Valen sagt om Sindings opera og da sa jeg at det var rigtig fornuftig sagt av Valen og la os gaa til direktøren i Filharmonien og saa ble

opførelsen bestemt.” Jeg var like saa forbauset som folkene i evangeliet, for jeg hadde glemt det hele. Men paa den maaten fik jeg jo en opreisning for Dr. R's [Nils Roede] sladder i fjor.

Nei nu maa jeg slutte. Mange hjertelige hilsener og gode ønsker fra din hengivne

Fartein

[P.s. i margen] Jeg maatte se over et stort orkesterstykke av [Johan] Evje paa bibl. derfor blev jeg saa forsinket.

Oslo 22 sept. 1931

Kjære Sigrid

[... Om familien.

Elevene begynt. Fikk penger av Otto Mohr for Venkes timer ivår.

Fest på Grand for Elisabeth Munthe-Kaas.

Om folk Sigrid kjenner.]

[Kort p. 23.9.31]

Kjære Sigrid

[Sendt pakke, fra Magnhild.]

*[Postkort med reproduksjon av “Sumer is icumen in” fra BM]
[24.9.1931]*

Kjære frk. [Sine] Butenschøn

Hjertelig tak for blomstene som jeg fik søndag. Jeg blev staaende i døren da jeg fik se dem; og jeg syntes knapt jeg hadde set en saa praktfuld høstbukett. – Hvordan gaar det med kontrapunktet?

Mange hjertelige hilsener / Deres Fartein Valen

*Oslo 29 sept. 1931***Kjære Sigrid**

[... Om familien.

Om pundkrisen som ryster forretningsverden. Pengene som demoner når de begynner å røre på seg.

Sm.m. Hugo Mohr, hørte om russiske 5-årsplaner for å styrke industrien på bekostning av Tyskland; for å berede veien for bolsjevismen i Tyskland.] Man har følelsen av at vi gaar et trin videre i utviklingen siden katastrofen med krigen. – En aften jeg gik paa bryggen kom jeg til at tænke paa det ord som mama ofte citerte av skriften: “Derfor frygte vi ikke om bjerge rokkes i havets hjerte”¹ og jeg blev saa rolig tilsind.

[Om Sigrid og familien. Om nevø Magne
Hilser fra Agnes Hiorth og andre.]

*Oslo 6 okt. 1931***Kjære Sigrid**

[... Søker Oslo bys stipendium på 4000 kr.

Om familien, Lille Farteins sykdom.

Søndag på Bygdø, yndlingsplassen [ved Paradisbukta].

Fant firkløver, godt tegn.

Hugo Mohr kom fra Volda, iorden med freskomaleriet i kirken der.

Opptøier utenfor Grand, streiken setter sindene i kok.

Sigrid får billedet av Bjart Mohr fra Hugo. [Foto.]]

---

¹ Salmenes Bok 46,2.

*Oslo 13 okt. 1931***Kjære Sigrid**

Mange tak for begge dine brev, det jeg fik forrige mandag og det jeg fik igaar. Jeg opdaget ikke at der laa et brev fra dig mellem utklippene før jeg hadde sendt mit forrige. Derfor nevnte jeg intet om det. Først da jeg skulde sende ansøkningsen og tok frem utklippene opdaget jeg dit brev. Ja nu er ansøkningsen sendt og den 27de i denne maaned skal det ene stipendium, Schou's avgjøres. Hvad tid Oslo bys stipendium utdeles vet jeg ikke. Jeg har forresten litet haab om begge men jeg faar trøste mig med det gamle vers av Kingo: Nød eller brød, vin eller vand, Han ser hvad bedst mig tjene kan.¹

Det skulde forresten være godt at forsvinde fra overflaten en stund, for de er saa rasende paa mig nu siden Pastoralen [uoppførelsen] [opus 11].

Jeg har en god nyhet at fortælle dig. Presten [Nils Thvedt] hadde snakket med [K.M.] Solnørdal i Kirkedepartementet og han hadde sagt at du kunde være ganske rolig, der var ingen fare for at du skulde miste din pension. Han skulde gjøre sit bedste; han var saa elskværdig, sa han kjendte vor familie og at hans kone var fra de samme kanter. Jeg undres paa hvem det kan være. Saa nu tror jeg du kan være ganske rolig; det samme sa presten at jeg skulde indprente dig. Disse undersøkelser er bare foranlediget av det spareraseri som har grepet regjeringen, sa presten.

Jeg skal hilse dig fra Hugo og Elna [Mohr]. Lørdag var jeg oppe hos dem og spiste aftens, og det var saa koselig. Hugo morer sig saa med den nye katungen, den er ganske svart bare med en trekantet hvit flek i fjeset. Skilpadden gaar ogsaa omkring i værelsene. Hugo ivret for ramme alvor for at jeg skulde faa en kat paa hotellet, men ak hvordan skulde det se ut efter den, naar jeg var borte. Det er ikke saa let naar man bor i 4de etage i en centrumsgaard. Jeg hadde faat løfte paa fotografiet og de skulde finne

---

¹ Fra 2. strofe av "Mig tjene alle Ting til Gavn" (i *Psalmebog for kirke og hjem*).

det fram, men saa blev vi staaende en stund og prate og før jeg vidste ord av det maatte jeg styrte avsted til bussen.

Søndag var jeg paa visit hos Laura Lange-Nielsen. Baade hun og Fred var saa elskverdige og viste mig om i sin nye leilighet. De hadde ikke spist frokost, da jeg kom, saa jeg fik en kop kaffe sammen med dem. Laura er noe av det mest fantastiske, jeg vet. Hele tiden mens vi spiste malte hun ut hvordan det skulde bli naar hun ble enke, at hun vilde nok sørge, men paa samme tid føle en liten lettelse o.s.v. og Fred deltok i fantasien og moret sig kostelig. Mit egentlige erende var at be Laura spørre hendes tante fru [Lydia] Skougaard om jeg kunne faa tilegne hende de motettene jeg skrev i sommer [opus 15] . Du vet hun har ialt gitt meg 1000 kr, saa jeg vilde gjerne vise min taknemmelighet. – Dette lovet Laura, at hun skulle gjøre.

Senere var jeg en tur paa Bygdø, og ved sjøen var det slik storm at det var som det skulde være i Leirvaag. Jeg fandt mig en lun kløft, satte mig paa en gammel avis og drømte at jeg var paa Vestlandet. Denne gang fandt jeg ogsaa et firkløver og det forærte jeg [nevø] Lille Fartein, som blev ute av sig selv av begeistring. –

Idag er altsaa [nevø] Magne 18 aar. Jeg var hos Cammermeyer og kjøpte Heines Buch der Lieder til ham i formiddag. Mens jeg var der kom kronprins Olav ind og det er første gang jeg har hørt ham tale, det var ekte uforfalsket Oslo-maal. – Lille Fartein er nu atter ikke saa svært bra, men du vet det gaar jo op og ned; allikevel der er endnu grund til engstelse, man kan ikke sige at han er avgjort kommet over sykdommen. Jeg var indom med boken før middag og da saa han ikke spræk ut. Mange gange tror jeg ikke han har det rolig nok. Der er alltid en sværm av mennesker omkring ham og det tror jeg ikke er heldig, naar man har feber. Faster Lena [Sendstad] er kommet fra Hedemarken; hun var saa svært elskværdig dennegang, jeg har aldrig set hende saa venlig. – Jeg traf Magne i trappen da jeg gik igjen og fik gratuleret ham. Fredag aften ved ti-tiden da jeg skulde en tur paa bryggen hørte jeg noen som kapsprang i trappene og

larmet frygtelig og saa var det [nevøene] Magne og Arne, første gang de har besøkt mig i høst. Saa gik vi alle tre en tur. – M. ser endnu litt sky paa mig, men jeg tror det begynder at sige av. –

Du maa hilse Kari [Tveita] saa meget og ellers alle de andre. –

Mange hjertelige hilsener

Din hengivne Fartein

Oslo 20 okt. 1931

Kjære Sigrid

Hjertelig tak for dit hyggelige brev som jeg fik igaar, og idag kom pakken med de deilige strømpene netop i følge med den første vinterdag vi har hat, saa de var dobbelt velkomne. Men jeg synes det er for galt at du skal ha alt det utlægget for min skyld, saa jeg virkelig maa faa lov til at erstatte dig det i næste maaned som blir litt bedre i økonomisk henseende end denne.

I morgen reiser du altsaa avsted til Jelsa; jeg [ønsker?] du faar godt veir. Herinde er de nemlig noksaa rusket idag. –

Saa koselig det var av Pus'ene og Fortryllende [kattene] at sende mig chokolade; det var virkelig fortryllende av dem.

Siden forrige uke er der igrunden ikke saa meget at fortælle, bare at jeg nu er færdig med den anden motette for mannskor [opus 15]. Den blev færdig paa en uke, saa det er jo storartet for mig at være. Teksten er: "Fordi du saa mig, Thomas, trodde du; salige er de som ikke saa og dog trodde." [Johannes 20,29] Den er paa latin for at slippe at oversætte den. Jeg har skrevet den med slik glæde, og jeg tror den er lykkedes ganske godt ogsaa. De to motettene jeg skrev i sommer skal tilegnes Gudrun Rossmann og de to sidste skal være til fru Lydia Skougaard, som har git mig 1000 kr, da jeg var syk. Det ligger mig saa paa hjerte at faa vist hende min erkjendtlighet paa denne maaten. Naar jeg blir færdig med renskriften, skal jeg ta fat paa to nye motetter, dennegang for blandet kor [opus 16]. Den første skal ha til

tekst Esaias 12 kap., den anden den salmen 46 (tror jeg) som du skrev om en av de gamles yndlingssalmer. Jeg formelig brænder efter at faa begynde, men først maa renskriften til.

Jeg synes det har gaat saa fort for mig i den sidste tid. Jeg er saa taknemmelig fordi du tænker paa mig; vedbliv med det, jeg trænger det saa saare. Og jeg tænker ogsaa paa dig hver dag, især hver aften naar jeg gaar paa bryggen, og saa blir jeg saa rolig, for os begge. Gud skal hjælpe i hver nød.

Jeg fortalte dig ikke at jeg paany har været hos [Sigurd] Kielland i Norsk Musikforlag. Han lovet, at Brorson-korverket [opus 12] og de to motettene for kvinnekor [opus 14] skulde komme ganske sikkert til jul, og straks efter nytaar skulde de begynde med den anden strykekvartetten [opus 13]. Desuten skulde pastoralen [opus 11] komme til jul. Partituret er for tiden i Bergen. Tonen var en helt anden nu, det var ikke tale om at de ikke kunde ta det paa grund av de vanskelige tider o.s.v. Det var virkelig glædelig. Nu er det et damekor som er saa ivrig efter at gi sig i kast med motettene¹ og flere blandede kor, som vil øve Brorson. – Det er blitt fortalt mig, at paa festen for Elisabeth Munthe-Kaas var det slik diskusjon om min musik at man delte sig i to skarpt adskilte partier for og imot. Saan et stridens æble er jeg blit. De er rasende paa mig bare fordi jeg skriver paa denne maaten. Siden de ingenting forstaar av det hele sætter det dem i et frygtelig raseri. Du vet før da jeg bare var en uskyldig særling som skrev uforstaaelig musik, var jeg ikke saa farlig; men da det viste sig at Pastoralen virkelig gjorde lykke ogsaa hos publikum, var hundrede og ett ute.

[Mange elever, ogsaa om kvelden etter Stravinskys konsert med egne verker i Filharmonien.

Igaar hadde jeg ikke mindre end 4 elever og den sidste kom kl 10 om aftenen. Det er den tandlægen fra Sandefjord, som sendte mig opgaver i

---

¹ Kvindelige Students Sangforening og dirigenten Agnes Brevig.

sommer. Han skulde bare være i byen den ene dagen for at høre Stravinskys koncert, og saa maate vi ta timen efter koncerten. Jeg var ordentlig træt etterpaa.

[FV ga nevø Arne farens latinske nytestamente.

Ønsker Sigrid god reise til Jelsa, nevø Olav bør ta timer i Stavanger hos Marta Fotland. Han var den elev FV hadde hatt som hadde lettest for det.]

Oslo 27 okt. 1931

Kjære Sigrid

[... Sigrid likevel ikke til Jelsa, følte seg ikke sterk nok.

Om Schous stipendium:] Igaar blev stipendiet avgjort og jeg fik 1000 kr. Jeg er veldig taknemmelig over det kan du jo skjønne, men det blir jo ingen Italia-reise av det. Ellers pleier de at utdele 3200, men iaar blev det saa ophakket. [David] Monrad Johansen som var her indom fortalte at bare for en uke siden, hadde Thorolf Voss, som er formand i stipendiekomitéen, sagt at han haabet sikkert at kunde gi mig 2000 kr, men saa var det saa mange hensyn at ta og saa mange intriger, saa resultatet blev det halve. Jeg hadde glædet mig saan til at faa komme til syden en vinter, saa jeg blev litt skuffet med det samme, men saa tænkte jeg at det sikkert var det bedste, og at det kanskje var like saa godt at være hjemme i disse usikre tider. Du vet: "Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit."

Hadde jeg søkt ifjor, vilde jeg ha faat 3200, men da trak jeg mig tilbake av hensyn til mine elever.

[Møtt Monrad Johansen og frue.

Middag hos fru Jebora Brown.]

Jeg har kommet et godt stykke paa vei med den nye motetten den er for blandet kor og teksten er Esaias 12,1 paa latin [opus 16 nr. 1]. Jeg er saa glad fordi det endelig synes at gaa lettere for mig, næsten saa let som da jeg var barn.

[Om familien, nevø Arne som er oppe i filosofi.
FV driver fremdeles og “straffer” nevø Magne.]

Oslo 3 nov. 1931

Kjære Sigrid

[... Skal gå gjennom en stor korsats for eleven Johan Evje.
Nevø Magne skrevet til Sigrid nå, en slags forsoningsfest på Cecil.
Masse om Magne.]

[P. Oslo 10.11.1931]

Kjære Sigrid

[... Med nevøene Arne og Magne på Theaterkafeen.]

Oslo 24 nov. 1931

Kjære Sigrid

[... Om forhold på Valevåg.

Om familien.

(Niese) Vesla og Haakon Natvig utsatt bryllupet.

Om fru Jeanette Mohr og hilsener.]

En aften var [Olav] Gurvin indom paa hotellet og blev sittende en lang stund. Jeg holdt netop paa med motetten, som han kikket paa [opus 16 nr. 1]. Saa utbrøt han: “Nei, Valen, De er en mester.” Han kunde ikke skjønne hvordan jeg kunde faa alle de kontrapunktiske kombinationer saa læt og naturlig. Det var som ingenting sa han. Det var jo hyggelig at høre. En dag møtte jeg Olav Kielland, dirigenten som opførte Pastoralen [opus 11]. Han snakket om opførelsen av trio en ivaar. Han hadde været paa koncerten,

men ikke truffet mig. Jeg hadde overstraalet Ravel, sa han “og det er meget, for jeg er glad i Ravel.” Pastoralen skal opføres igjen til vaaren.

[Fru Elisabeth Munthe-Kaas skal synge Sakontala i radio i desember.]

Oslo 1 dec. 1931

Kjære Sigrid

[... Hilser fra Hugo og Elna Mohr, og Augusta Sinding.

Sparre Olsen-orkesterstykke oppført, gjorde lykke. Kalte seg elev av Valen i programmet. FV fikk blomster av Edit Davidsen, Sparre Olsens forlovede, som takk for hva han hadde vært for forloveden.]

Idag for en uke siden blev jeg færdig med motetten efter Esaias 12,1. Jeg pleier at ta trikken helt ned til jernbanen med brevet og saa tar jeg noen smørrebrød paa jernbanerestauranten. Da jeg kom hjem var kl 9. Jeg holdt paa til kl 12; jeg følte at jeg vilde faa slutningen til, men da var jeg svært træt. Jeg tænkte, kunde jeg bare holde ekstasen en stund til, saa skulde det gaa, og tænk, kl 1/2 1 var jeg ganske færdig. Hjernen arbeidet med en næsten overnaturlig klarhet. Det er vidunderlig at ha slike øieblikke, og det er oftere nu. Kanske det er at jeg behersker teknikken endelig efter et helt livs stræv.

[Om familien.

Sender utklipp av et lite stykke av Knut Hamsun fra avisen.]

Oslo 1 dec. 1931

Kjære frk. Davidsen [Edith]

[Takker for brev, gledet seg over konserten igår, både over musikken og publikums reaksjoner.

Hilser til Sparre Olsen, hennes forlovede.]

*Oslo 8 dec. 1931***Kjære Sigrid**

Mange tak for brevet som jeg fik igaar. Det var saa morsomt at dere fik høre Sakontala [opus 6]; selv hadde jeg elev til kl 8 den aften saa jeg fik ikke høre den. Paa koncerten gjentok fru [Elisabeth] Munthe-Kaas sangen; du vet den er jo svært kort; men det var allikevel mit første gjennombrudd. Det var den som overbeviste folk, at “den atonale musik kunde være pen”; hvad kritiken hadde hamret i dem, at den ikke kunde være. Det var efter Sakontala at jeg fik [Sigurd] Torkildsen til elev. Saa du vet jeg har meget at være fru Munthe-Kaas taknemmelig for. Jeg har hendes datter [Lisa] til elev nu; hun gaar i første gymnas. Men hun er født med atonaliteten, og forstaar den uten forklaringer likesom vaar [nevø] Magne. Jeg har en anden elev Kristian Lange som det samme er tilfælde med; atonaliteten er intet problem for ham; forstaaelsen ligger ham fuldstændig i blodet. – Jeg har intet hørt om trioen [opus 5] skal spilles i radio ivinter, men de tre guttene skal gjenta den paa en koncert senere i sæsonen, saa det kan godt være at den kommer til at bli gjentat i radio ogsaa, men da haaber jeg det blir i en mere beleilig tid. –

I dag er vinteren endelig kommen. Den første sne falt og der er plutselig blitt hel julestemning. I hele formiddag kunde jeg se snefillene dale foran vinduet. Jeg maa fortelle at jeg har faatt et elskværdig brev fra Dagny Knutsens mand [Sverre Kristensen] om jeg vilde komme og tilbringe julen hos dem dennegang ogsaa, men da maatte jeg komme allerede den 19de og være der hele julen. De skulde ingen fremmede ha hos sig, saa jeg kunde rigtig faa hvile mig. Det var saa hjertelig, at jeg kunde ikke la være at sige ja tak, saa nu reiser jeg altsaa lørdagen den 19de. Det skal bli saa deilig at faa være i ro. Jeg føler mig saa træt og slap nu. Og der ute kan jeg faa gjøre aldeles som jeg selv vil. De er saa greie saan. Saa slipper jeg all juleselskapeligheten herinde, som er saa anstrengende; men jeg blir vel nødt til at komme ind til bryllupet, saa ilde jeg end gruer mig. – Jeg synes

sandt at sige, at det ikke var nødvendig at holde et kjæmpe-bryllup i disse vanskelige tider – men jeg skal jo ikke betale det saa det kommer ikke mig ved. –

Jeg skal hilse deg fra Agnes Hiorth. Hun kom indom og spurte om vi kunde spise middag sammen søndag, for hendes foreldre var i konfirmation; det gjorde vi og hadde det rigtig koselig. – Om kvelden kom Hugo [Mohr]; og nu skal jeg sige ham hvad du skrev om fotografiet av Bjart [Mohr]; han blir nok glad over det. – Magne [nevøen] saa jeg saa vidt snurten av lørdag, han skulde hente litt adalin [sovemedisin] til Magnhild, som jeg har faatt av frk. [Sine] Butenschøn. Han var svært fort av sig, for han er vist litt flau, og jeg vilde ikke nøde ham til at bli.

Arne [nevø] kommer kanskje paa en visit idag, siden det er bibliotheksdag. Det var hyggelig at han kunde skrive en gang til deg; du maa rent sette merke i veggen. Jeg har faatt brev fra Martha fra Lyster. Hun hørtes noksaa fornøyet. Hils Kari [Tveita] og pusene og alle [uleselig] hjerteligst.

Hilsener

Din hengivne F

[P.s.] Nu er jeg kommet saa godt i gang med den nye motetten over Salme 45 [opus 16 nr. 2]. Du maa tænke paa mig.

Oslo 14 dec. 1931

Kjære Sigrid

[... Om julegaver han har sendt.

Endelig fått julegavene avsted i tide, for han skal reise 19. til Dagny.

Gruer for bryllupet.

Det går nokså bra fremover med motetten [opus 16 nr 2], alle liker temaet, det er skjønt. Oppmuntring. Ikke ferdig før nyttår.

Byen skaket av to bank-krakk. Heldigvis stipendiet i Oslo Sparebank.]

Oslo 18 dec. 1931

Kjære Sigrid

[... Haakon Natvig syk, FV bekymret, Haakon er ikke sterk.

Kjøpt keramikkfat til bryllupet, Vesla (niese, brud) med og tok ut.

Nevø Arne leser jus.

4 elever igår, to idag.]

[Olav] Gurvin hadde time hos mig igaar og han fortalte, at [Sigurd] Kielland hadde lovet ham at utgi mine to motetter for mannskor til jul, og de var begge to sikker paa at jeg skulde vinde prisen for de bedste mannskor som utkom iaar. Prisen er paa 800 kr, saa det vilde være storartet; men jeg tænker juryen kommer til at slaa hændene sammen i forfærdelse, saa det er bedst at forberede sig paa en skuffelse.

[Folk bekymret over pengene sine etter bank-krakket.

Om Sigrids jul.]

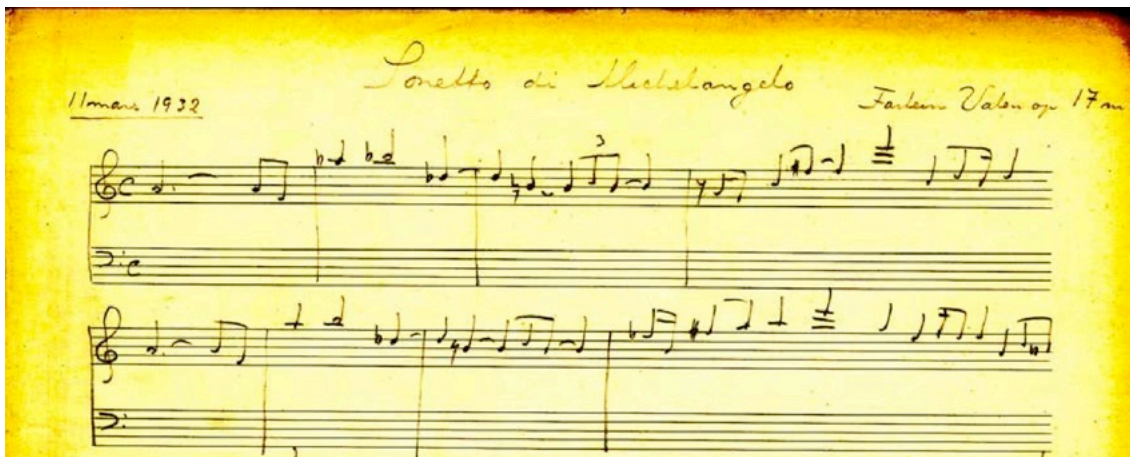
[Kort p. Oslo] 31 dec. 1931

Kjære Sigrid

[Bryllupet over.

Skal ut til Liv Nansen [Høyer]

Motettene utkom idag.]

Begynnelsen av partitell til Valens orkesterverk *Sonetto di Michelangelo* [opus 17 nr. 1]. Verket er tilegnet Agnes Hiorth, og i partituret har Valen latt trykke diktet. Både hun og han var opptatt av diktets mystiske "annen skjønnhet".

Michelangelo Buonarottis sonette er også benyttet i en sang av Hugo Wolf, "Fühlt meine Seele".

I et brev til Pauline Hall (1947-02-04) har Valen inkludert en norsk oversettelse:

Jeg vet ikke, om det er det efterlengtede lys
fra sin første skaper, sjelen føler,
eller om det fra menneskehetens erindring
er en annen skjønnhet som gjennomstraaler hjertet;
eller om et rykte eller en drøm fremstiller sig
aaopenbar for øinene, nærværende for hjertet
og efterlater sig et brennende jeg vet ikke hvad,
og at det kanskje er det som nu faar mig til aa graate.

1932

Vinteren 1932 avsluttet Valen sin syklus med motetter som gjorde ham moden for å fullføre orkesterverket *Sonetto di Michelangelo* opus 17 nr. 1 og *Nenia* (Sørge-/Klagesang) opus 18 nr. 1. Dette ledet ham direkte inn i et nytt "vokalorkesterverk", *Cantico di ringraziamento* (Takkesang) opus 17 nr. 2. Valens Strykekvartett nr. 1 ble uroppført dette året, og Goethesangene opus 6 ble uroppført i en versjon med strykekvartett i stedet for piano. Filharmonien stod for uroppførelsen av Mignonsangene opus 7, og det er ganske oppsiktsvekkende at et kor oppførte hans første motett, *Hvad est du dog skøn*, opus 12.

I oktober la han ut på en lang sjøreise med et av "Middelhavslinjens" skip. Meningen var å ha en komposisjonsperiode på Sicilia, men han fortsatte derfra til Mallorca hvor han fikk et lenger opphold.

*Oslo 1 jan 1932***Kjære Sigrid**

[... Reiste til Dagny Knutsen allerede 19. desember, 2.5 timer med dampbåt til Sætre.

Fredelig og styrkende opphold.] Jeg hvilte mig saa vidunderlig denne julen det var lange turer i den friske luft, mens Dagny øvet om formiddagen og naar jeg kom hjem la jeg mig i sengen og hvilte.

Tirsdag skulde Dagny og hennes mann [Sv. Kristensen] ind til byen og da fulgte jeg med dem. Vi reiste med fabrikkens [Norsk Sprængstofindustri] egen baad kl 8 om morgenen. Paa veien indover kom Kristensen med en plan som jeg maa fortælle om. Han syntes at jeg skulde ta mig en sjøtur til Syd-Amerika. Han har selv reist den turen meget godt og kjender rederen O.A. Knutsen og de fleste kapteinene paa baaten og han skulde selv skrive til Knutsen i Haugesund og spørre om jeg kunde faa være med for kosten, 3 kr dagen; det var han sikker paa at han skulde faa til. Turen varer 4–5 maaneder. Man maa til en hollandsk havn, saa til Madeira, derefter gjennom Panama-kanalen og saa sydover til Chile. Jeg kunde gjøre det nu i november dette aar; han skulle ordne alt for mig. Baadene er paa 7–10 tusend ton, saa de er svære og man kjender ikke sjøgang. Vi var i fyr og flamme, ikke jeg mindst kan du tænke. Piano kunde jeg ta med. Hvad synes du om denne planen? Jeg glæder mig mer end jeg kan sige. Du ved jeg er som et andet menneske paa sjøen og jeg skulde ha slik lyst paa en ferietur og kunne bare skrive det jeg vilde. Jeg husker naar papa viste mig Sydkorset i haven paa Fianarantsoa [Madagaskar]. Kanske jeg skal faa se det igjen. Jeg er allerede begyndt at fantasere om en komposition for orkester, som skal hete Sydkorset.

Men nu til saken igjen. Altsaa onsdag var bryllupet. Om formiddagen hadde jeg besøk av en ung dirigent [Reidar] Brehmer, som vilde gjennomgaa Pastoralen [opus 11] med mig, da han skal spille den i Finland.

Den skulde kringkastes den 15 januar. Det skulde være morsomt om dere kunde høre den i radio, men det blir vel vanskelig kanskje. Du faar snakke med Ole [Valen] om det. Brehmer sa at Pastoralen var "straalende"; han hadde spillet med i orkesteret som violinist, da den blev opført her, og helt fra begynnelsen av prøvene var han betat av den.

Mens jeg var hos Dagny kom korrekturen til de to motettene [for mannskor, opus 15] og det var saa heldig at jeg kunde sende den med Dagny samme dag, saa den 30 dec. kom den i handelen. Jeg skal sende dig et exemplar. Det er nydelig og ser ut som trykt endda det er bare haandskrevet. Mens jeg var paa landet fik jeg tilsendt 50kr som honorar fra Norsk Notestik som honorar for 2det oplag av julesalmene. Det var saa hyggelig og uventet.

[Om Veslas [niesens] bryllup, endelig.

I kirken sm.m. Frøydis Haavardsholm og Hans Henrik Holm.

Fest i Lærerindenes hus. 100 gjester. 17 taler. Knekket i ryggen.

En bråte sanger. Heldigvis Frøydis til bords.

Snakket med biskop [Bernt Andreas] Støylen, den hyggeligste av gjestene.]

Igaar fik jeg ikke skrive, for jeg blev heftet med [Sigurd] Kielland om formiddagen i anledning av en kontrakt om mine kompositioner. Jeg tror jeg skal faa fortgang paa det nu; men mer om det senere.

Om aften var jeg hos Liv [Nansen] og Andreas Høyer, mine trofaste venner, sammen med Hugo og Elna [Mohr], Monrad [Johansen] og Odd Nansen og frue og [Axel] Revold. Det var rigtig koselig, og der ble det ogsaa holdt paa taler som du vilde ha glædet dig over, især en av Odd Nansen, og en av Monrad; de var saa alvorlige. Anna Høyer spilte gjennom hele mit hefte julesanger og hele selskapet sang med mange vers; det er en forandring i de høiere kretser, de skammer sig ikke ved at staa ved sin respekt for de høiere verdier. [...]

*Oslo 5 jan. 1932***Kjære Sigrid**

[... Elevene begynt.

Om familien. Vesla (niese) og Haakon Natvig flyttet til Fetsund.

Ny kontrakt med Sigurd Kielland, satte frist for utgivelse. Noen vil søke komponistgage for FV, må få mest mulig utgitt.

Nye kritikker over Mignon [opus 7]. Mer ærbødig og anerkjennende nu.

Hilser fra Sindings, Agnes Hiorth og Frøydis Haavardsholm. Hans Henrik Holm ikke snill med henne i det siste.

Om frk. Birgit de Seue.]

*[Kort P. Oslo 7.1.32]***Kjære Hr. [Klaus] Egge**

Hjertelig tak for Deres julehilsen og for sangene som jeg glædet mig meget over at se igjen. De maa bare sende mig noen ord, naar De kommer til byen, saa at jeg kan være tilstede.

Mange hjertelige hilsener med ønske om et godt nyttaar.

Deres Fartein Valen

*Oslo 12 jan. 1932***Kjære Sigrid**

[... Om endringen i kritikkene:]

Min elev overretsakfører [Sigurd] Torkildsen hadde ogsaa lagt merke til den forandrede tone i kritiken, og han hadde hørt at det kom av at [Issay] Dobrowen hadde tat ordentlig fat paa noen av kritikerne og sagt at de hadde ikke lov til at sige at de ikke forstod den musiken.

[Lest korrektur på “Hvad est du dog skøn” opus 12 som han skrev i september 1930.

Notene skrevet for hånd av Willy Greiner, tysker, en femtedel av prisen i forhold til trykk. Tyskeren flink.]

Da jeg læste korrekturen over “Hvad est du dog skøn” blev jeg ganske bevæget, for jeg hadde ikke set den paa længe og syntes den var vakrere end jeg hadde tænkt.

[Vesla [niese] og Haakon Natvig på Fetsund.

Magne [nevø] for vakker, pikene svermer for ham. Dandy.]

Hugo [Lous Mohr] fortalte mig at han hadde faat nyttaarskort fra [Igor] Stravinsky, bare fordi han hadde været med at sende ham noen blomster sammen med noen andre malere ihøst. Saa opmerksom er altsaa en verdensberømtthet – det kunde Magne ha godt av at vite.

[Har sendt Sigrid “Dombey & Son” av Dickens, sender nå “David Copperfield”, som han nå leser.

På kino med Hugo for å se “Danton”, uhyggelig og levende bilde av den franske revolusjon.]

Jeg holder nu paa med midtpartiet av den 2den motett nu [opus 16 nr 2]. Jeg tænkte jeg vilde bare ha første vers av 47 salme,¹ men jeg tar ogsaa andet vers med (derfor frygter vi ikke om jorden rystes – o.s.v.) og det sidste (thi Jacobs Gud er vor faste borg). Jeg syntes jeg maatte ha det med.

[Ny elev idag.]

Oslo 15 jan. 1932

Kjære Olav Kielland

Da det var saa mange mennesker paa koncerten igaar, saa fik jeg ikke sagt Dem som jeg vilde, hvor jeg glædet mig over Deres opførelse av Bruckners

---

¹ Valen husker feil, han har hentet teksten fra Salme 45 i den latinske Vulgata, nr. 46 i den norske bibelen, vers 2, 3 og 12.

Te Deum. Det var saa intenst gjennomlevet og saa vidunderlig opbygget saa jeg har aldrig været saa grebet og bevæget som igaar, og jeg gik hjem med en følelse av at være beriket med et minde som jeg altid vil være Dem taknemmelig for. – Dette vilde jeg saa gjerne faa lov til at sige Dem, med min varmeste tak for hvad De gav.

Med hjertelig hilsener ogsaa til Deres frue.

Deres

Fartein Valen

Oslo 19 jan. 1932

Kjære Sigrid

[... Om familien.

Leser spansk hver dag og gleder seg til en sjøreise. Tillatt å glede seg i håpet.

Motetten "Hvad est" opus 12 er utkommet.

Nå er det Pastorale [opus 11], Strykekvartett nr. 2 [opus 13] og to motetter for kvinnekor igjen [opus 14]. Håper de kommer ivår.

1. strykekvartett [opus 10] skal oppføres av Leif Halvorsens kvartett i februar, Mignon-sangene [opus 7] av Haldis Halvorsen til våren.]

Oslo 26 jan 1932

Kjære Sigrid

[... Om rosene, nyper og kryssing.

Om planter i bedene. Stauder.

Om roser fra Pernet i Lyon og tollbestemmelsene ang. halmen.

Skal på Dagny Knutsens konsert sm.m. Magnhild.

Aftens hos Einar Sandvik.]

*Oslo 2 febr. [1932]***Kjære Sigrid**

[... På konsert med Magnhild, hørte Dagny Knutsen. På kafé sammen.

Magnhild understøtter Vesla [niese] og Haakon Natvig. Har understøttet sønnen Olav til nå.

Om guttene etc.]

*Oslo 9 febr. 1932***Kjære Sigrid**

[... Hatt influenza. Tar fosfo-ferrin.

Om roser og planter.

Ser frem til en reise til høsten.

Magne [nevø] på besøk. Blitt mer kultivert de siste to måneder.]

I hele den forrige uke har jeg ikke kunnet arbeide det spor paa motetten [Deus noster, opus 16 nr. 2], saa jeg var noksaa lei for det, men nu er jeg begyndt saa smaatt at komme igang igjen. Lørdag skrev jeg under paa kontrakten med [Sigurd] Kielland og nu staar det skriftlig at strykekvartetten [nr. 2, opus 13] (som er tilegnet dig) og de to motettene for kvinnekor [opus 14] skal utkomme inden 31 mars. Pastoralen skal komme i løpet av sommeren. Det var en stor glæde at faa det avgjort. I mars skal ogsaa 1ste kvartetten [opus 10] utkomme, saa jeg begynder endelig at faa mine ting ut nu. Kielland sa, han hadde intet imot at jeg henvendte mig til andre med resten av mine ting, og det vil jeg forsøke paa lørdag. Jeg vil gaa til Norsk Notestik som jeg vet vil ta mine ting. Det gjælder for mig at faa det ut, skal det noen gang bli noe av at man skal søke komponistgage for mig. [...]

[Hilser fra Augusta Sinding og Jeanette Mohr.]

*Oslo 15 febr. 1932***Kjære Sigrid**

[...] Igaar kan du tro det var en merkedag igjen, for Pastoralen [opus 11] blev spillet i Filharmonien. Uten at jeg visste av det hadde Olav Kielland sat den op paa programmet og det var saa hyggelig at han hadde gjort det av egen drift. Den gik svært fint dennegangen ogsaa og der var stor applaus. Jeg sat paa en akustisk svært uheldig plass, men alle syntes den hadde gaat endnu bedre dennegang. Magnhild, presten og guttene var der. Monrad Johansen sa, at først dennegang hadde det gaat helt op for ham, hvor skjøn den var. "Det var levende kontrapunkt" sa han, og Else [Kielland Christie] og Agnes [Hiorth] sa at de hadde forstaat den ennu bedre nu. Jeg gik ind og takket Kielland og han trykket varmt begge mine hænder og takket for det brevet jeg hadde skrevet til ham efter Bruckners Te Deum. "Det var saa godt at vite at man hadde venner" sa han "og han trængte det saa". Jeg har vist ikke fortalt hvor grusomt de har forfulgt ham i pressen særlig en klik i Dagbladet. – Til min store forbauselse ser jeg at jeg faar en glimrende kritik i Dagbladet idag.

[Med nevøene Arne og Magne på kafe etter konserten, Hugo Mohr kom også.]

Jeg holder paa at læse spansk hver dag til min sjøreise og nu er jeg begyndt at læse Calderón's drama "Livet er en drøm" og jeg forstaar det næsten alt sammen til min store overraskelse og glæde. – Ogsaa spanske aviser læser jeg flytende nu. Saa selv om det intet blir av reisen – hvad jeg dog haaber inderlig, saa har jeg ialfald igjen, at jeg har lært spansk.

[David Copperfield fortryllende bok.

Spiser middag ved havnen, tenker på Sigrid og Vestlandet når han går ved bryggene.]

*Oslo 19 febr. 1932***Kjære Sigrid**

[... Om rosenes pleie.

Sender kritikkene av Pastoralen.] Som du ser er de fine over hele linjen, selv “17de mai” er jo nydelig denne gang. [Per] Reidarsson’s er endnu ikke kommet, men den blir nok i den gamle toneart. Jeg var sammen med Olav Kielland hos Monrads [Johansen] iforgaars og han sa at bruken av blæserne i min instrumentation var aldeles vidunderlig. Det var meget sagt av en fagmand. [...]

*Oslo 19 febr. 1932***Kjære Harda [Robsahm]**

[...om Palestrinaforeningen]

Altsaa mandag gik Pastoralen [opus 11] i Filharmonien og kritiken er straalende over hele linjen – selv i Dagbladet. Det gik som Monrad spaadde, men jeg vet jo godt det er bare en taktisk manøvre av Dagbladsfolkene, og at jeg neste gang kan vente at bli dukket igjen. – Efter koncerten hørte jeg en gammel dame sige til en anden: “Har De hørt noe saa fært som den pastoralen, og saan som folk klappet.” Hun var saa sint at hun dirret i stemmen særlig over at folk klappet.

For et par dager siden var jeg sammen med kapelmester Kielland og frue, musik-Kielland [Sigurd], Nils Larsen og Ingebjørg Græsvik hos Monrads, og det var riktig koselig. [...]

Vi fik ribbestek og fløtekrem og der var dram til den som vilde. Stemningen var høi, og verten var i straalende humør. Efterpaa spilte vi et spil som Nils Larsen hadde tat med sig. Du kan tænke dig, det het Hyp og det var om penger, og jeg var ogsaa med – tiltrods min puritanske opdragelse. Tilslut hadde jeg tapt alt saa nær som 3 øre, men da vendte lykken sig plutselig og da vi sluttet hadde jeg vundet 4 kr. omtrent.

Shocking. – Jeg bestemte mig for at lægge dem paa kirkebøssen, men nu, da de allerede er opbrukt, er min samvittighet allerede betydelig beroliget.

Olav Kielland er en prægtig fyr, aapen og ærlig og troskyldig. Han var oprørt over den behandling han hadde faat av pressen i vinter, og du kan tro der var noen som var arrige og sa sin mening; og jeg kunde heller ikke dy mig.

Efter koncerten stod begge mine nevøer utenfor og ventet paa mig. De hadde faatt penger til at invitere mig ut og saa gik vi paa Cecil; Hugo [Mohr] blev ogsaa med og der var stor stemning og lystighet. Selv Arne likte pastoralen denne gang. Første gang sa han at han “likte kun mennesket og ikke komponisten”. Denne gang delte begge personer hans velvilje. [...]

Jeg driver paa med spansken hver dag til min store sjøreise og mange ganger om natten drømmer jeg at jeg hører sjøen skvulpe mot lugaren. Men bare det ikke blir som konen med eggene.¹ – Jeg har indtryk av at jeg snakker likesaa meget om denne reisen, som Mester Geert Wesphaler² om sin. [...]

Oslo 23. febr. 1932

Kjære Sigrid

[... Om familien.

Arne nevø leser på UB.] I samtalsens løb kom Arne til at røbe, at han hadde gjemt et av mine manuskripter, og da blev jeg saa rørt at jeg lovet at han skulde faa flere. Han syntes det var leit at biblioteket skulde faa alle mine manuskripter. Han har slik pietet for den slags, den av barnene som i grunden har mest pietet, saa han skal vist faa mine manuskripter for fremtiden.

---

¹ Dikt av H.C. Andersen.

² Komædie av Ludvig Holberg.

[Skal om kvelden til Ingeborg Stang Lund, som er kommet hjem fra Grækenland og Jødeland.

Om avholdssak, fælt med ungdommen på Karl Johan.]

Jeg har slik moro av at læse spansk, hver aften tar jeg en lektion paa sengen og nu er jeg næsten færdig med læreboken.

[Hilser fra Sindings, som i hemmelighet er reist til Berlin.

Hilsen fra nevø Arne skrevet på brevet.]

[Kort] Tirsdag 1 mars [p. 2.3.32]

Kjære Sigrid

[Takker for sneklokker.

Måtte skrive ferdig motetten [opus 16 nr 2] i stedet for brev. Skrevet siste takt i dette øieblikk.]

Oslo 2 mars 1932

Kjære Sigrid

[... Om familien, og særlig Arne.]

Jeg har holdt paa med slutningen av den sidste motetten,¹ og jeg følte likesom at jeg hadde aanden over mig, da jeg kom hjem. Kl. 10 var jeg færdig, og jeg var saa glad at jeg kunde fælde taarer. Det er slik vidunderlig følelse at være færdig med en ting. – Nu skal jeg forsøke at faa den ut sammen med de andre ting ivaar.

[Rosene vil spire først om 6–8 uker ut fra frøene.

Var i den yndige gamle Haslum kirke.]

---

¹ “Deus noster”, opus 16 nr. 2

*Oslo 8 mars 1932***Kjære Sigrid**

[... Fått vinterens første sne[!!].

Renskriver motetten, Davids 46 salme [opus 16 nr. 2] (Gud er vaar tilflugt vaar styrke).

Årsfristen for Wilh. Hansen er ute, undres om de vil holde sitt løfte.

Alt fra Norsk Musikforlag skal også ut denne måneden.] Saa litt efter litt kommer tingene ut, og saa faar de liksom klare sig selv. De finner vel "eit hus som vil deim hysa"¹ eller noen venlige hænder som vil ta imot dem.

[Om familien.

Fru Jeanette Mohr fortalte anekdoter om Johanne-Margrethe Sømme som døde i USA for en tid siden. Da hun var 1 1/2 år spillet hun c-dur skala op og ned på pianoet.

Skal på festforestilling "Over Evne" for Johs. Brun. Gml. red.

O.A.Thommesen skal holde festtale og sendte billett til 1. benk til FV.

Må ta fatt på motetten igjen.]

*Oslo 17 mars 1932***Kjære Sigrid**

[... Om familien.

Om nevø Arne som holdt innlegg på juristmøte, om å ha en human innstilling til forbrytere. Ble overøst av skyllebøtter fra andre. Kommunist-juristene ga også sitt besyv. Eldre jurist enig, stemningen snudde. FV drømte om juristmøte, kavet med å skulle hjelpe Arne.]

Om aften møtte vi Agnes Hiorth der skulde en liten tur paa bryggen, og hun overtalte mig til en liten atelier-aften i aften, derfor blir det bare et hastverksbrev dennegang.

---

¹ Sitat fra "Ved Rondane" av A.O. Vinje.

[Skal med guttene til Herremyr i påsken.

Hilser fra alle.

PS:] Efter at ha strævet hele uken er jeg endelig kommet igang med mit nye orkester-stykke [Sonetto di Michelangelo, opus 17 nr 1].

Oslo 22 mars 1932

Kjære Sigrid

[... Om pakke han sender.

Korrekturlest 2. strykekvartett [opus 13].

Skulle gjerne ha vært sammen med henne i påsken.]

Oslo 29 mars 1932

Kjære Sigrid

[... Om påsken på Herremyr.

Guttene kokker, han underkokk.

Fortsatt med korrekturen av 2. strykekvartett [opus 13]:] Det var saa rart at se kvartetten igjen, særlig blev jeg overrasket over finalen, som jeg hadde været litt ængstelig for, men jeg synes den var som i en støpning.

[Imorgen begynner elevene.]

Oslo 9 april 1932

Kjære Sigrid

[I sengen med influensa en hel uke. Ille, dog ikke som i Paris.

Hatt visitt av Harald Sæverud, begeistret for motettene.

Besøk av Agnes Hiorth og Harda Robsahm.]

*[P. Oslo 21.4.32]***Kjære Sigrid**

[... Igjen i sengen med feber.]

Lørdag blev “Hvad est du dog skøn” [opus 12] opført,¹ men jeg fik desværre ikke være tilstede. Men Hugo [Mohr] kom til mig straks og han var saa bevæget, at han næsten ikke kunde sige noe; sa bare: “nei, nei, nei.” Og tilslut: “Ja du er en rar kat.” Senere kom Frødis [Haavardsholm], Agnes [Hiorth] og frk. [Harda] Robsahm og de var ikke mindre begeistret, og folk hadde klappet saa voldsomt som om de vilde ha det da capo. – Nu er strykekvartetten [opus 13] kommet, men uten omslag; de somler saa svært med at finne et omslag, og da skal jeg sende den. [...]

*[P. Oslo 25.4.32]***Kjære Sigrid**

[... Ennå ikke helt frisk. Har mange visitter av Otto og Hugo Mohr, Harda Robsahm, Agnes Hiorth nesten daglig.

Bestiller blomster til bedet utenfor sitt vindu: 6 delphinium, 6 asters amellus, 6 høstfloks]

<I konvolutten ligger utklipp av Arbos omtale av Hvad est [opus 12] med Gurvins kor, samt avskrifter fra aviser i Bergen ang. oppførelse av Pastoralen [opus 11] i Harmonien, dirigert av Harald Heide, 21. april.>

*Oslo 26 april [1932]***Kjære Sigrid**

[... Ikke helt frisk.

Agnes Hiorth på Jørpeland.

Harda Robsahm også bortreist.

Fru Unni Langaard vil ta med Issay Dobrowen på besøk.]

---

¹ I Logen, lite kor dirigert av Olav Gurvin.

Oslo søndag [p. 9.5.32]

Kjære Sigrid

[... Ny feber, ligger. Gått 5 uker, slapp, fort trett.

Haldis Halvorsen oppførte to Mignon-sanger [opus 7] med Filharmoniens orkester på fredag. Dirigent Olav Kielland innom, sa det gikk fint, alle begeistret, dog kritikken så som så. Jens Arbo begeistret.

Dagny Knutsens mann Kapt. [Sv.] Kristensen inviterte ham til Sætre i pinsen.]

Oslo 19 mai 1932

Kjære Sigrid

[Oppe noen timer om formiddagen, anstrengende.

Otto Mohr sier han kan få reise hjem straks han er feberfri.

Hyggelige på hotellet. Hjelper ham.

Fru Lil Roede på besøk med rose-tre.]

Oslo tirsdag [p. 24.5.32]

Kjære Sigrid

[Litt bedre, har vært litt ute to dager.

Fått Sigurd Lies legat på 1600 kr. En stor glede.

Pastoralen [opus 11] spilt i Helsingfors med radiooverføring. De som hørte det, sa den klang glimrende.

Gleder seg til å komme hjem.

Agnes Hiorth og Harda Robsahm skal til Hardanger, får kanskje reisefølge.]

Oslo 29 mai [1932]

Kjære Sigrid

[Reiser sm.m. Agnes Hiorth og Harda Røbsahm til Stavanger, de skal videre til Hardanger.

Er friskere og sterkere.]

Oslo lørdag [p. 4.6.32]

Kjære Sigrid

[Reiser rundt kysten til Haugesund. Overnatter der mandag og tar bil hjem tirsdag formiddag.]

[Kort p. Oslo-Bergen 5.6.32]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Nydelig sjøreise, nødt hennes kjeks i Arendal.]

[Postkort med bilde av Stavanger.] [poststemplet Jelsa 10.6.32]

Kjære Hugo [Lous Mohr],

du maa ha en hilsen fra vaart kjære Stavanger, hvor jeg kjøpte dette kort for at sende det til dig; men fik ikke gjort det fordi jeg traf min nevø Olav og fulgte med ham til Jelsa, hvor jeg har vært i flere dager. Imorgen reiser jeg til Vikedal, tar bil til Haugesund, overnatter der og saa videre til Valevaag – en hel odysse i Ryfylke som du ser. Jeg livner op av den friske sjøluft, men det blir kanskje litt anstrengende. Jeg har ellers hvilt saa godt her inde. Jelsa er fortryllende, frodigere end Bygdø. Hils Elna og ellers alle dine.

F.

[Kort, p. Valevåg 14.6.32]

[Til Sine Butenschøn]

[Kommer til Valevåg via Ryfylke, besøk hos Olav V.S.] Her fandt jeg avslagsbrev fra Wilh. Hansen; det lattet mig næsten, især da de lovet at begynde trykningen [av strykekvartett nr. 1, opus 10] straks. – Jeg har arbeidet to dager paa Sonetto di Michelangelo [opus 17 nr. 1] og det gik bedre end ventet.

Valevaag St. Hans aften 1932

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] Jeg synes det er rart at tænke paa, at det snart er 3 uker, siden jeg reiste til [fra] Oslo, og endnu rarere er det, at jeg kan arbeide næsten som ellers, naar jeg tænker paa hvor elendig jeg følte mig derinde. Jeg holder paa med Sonetto di Michelangelo [opus 17 nr. 1] og har ikke saa meget igjen; det har gaat overraskende fort, og det var en stor trøst. [...]

Valevaag 23 juli 1932

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] “Nicht Kunst und Wissenschaft allein: Geduld will bei dem Werke sein,” sier Goethe.¹ Det siger jeg mig selv mange ganger som et salmevers. For jeg er nu kommet paa et punkt, hvor det ikke gaar saa godt lenger. Jeg er færdig med “Sonetto di Michelangelo” [opus 17 nr. 1], to nydelige orkesterpartiturer fuldt og fikst færdige, og er begyndt paa “Nenia” (sørgemarschen) [opus 18 nr. 1], men det gaar ikke saa godt. Tilslut skal der være en “takkesang” (Cantico di ringraziamento) [opus 17 nr. 2] – men der er vel endnu langt frem. – [...]

---

¹ Sitat fra *Faust*.

Valevaag 23 juli 1923 [poststemplet 23.7.32]

Kjære Harald Lie.

Det var sørgelig at høre at De ligger syk i Deres ferie, saa jeg vilde saa gjerne sende Dem en liten hilsen. Jeg haaber inderlig at De snart maa bli frisk igjen og ialfald faa komme ut i det deilige veir vi har hat i det sidste – saa vil det nok gaa snarere med at bli bedre. Det var rigtig kjedelig at De skulde bli syk nu.

Nu er det allerede gaat langt av ferien, og jeg føler mig heller ikke saa svært sterk endnu, men ialfald over forventning. Jeg har gjort færdig et orkesterstykke: “Sonetto di Michelangelo” [opus 17 nr. 1] instrumentert og renskrevet, og er begynt paa et nyt “Nenia” [opus 18 nr. 1] el. sørgemusik; men nu er jeg kommet til et punkt, hvor det ikke gaar saa godt. –

Og De faar vel ikke tid til at fortsætte de atonale studier – men det er jo tidsnok, naar De blir frisk; det er jo hovedsaken nu. Jeg haaber De faar god pleie, hvor De er (De skriver ingen adresse saa jeg sender dette til Oslo) og jeg haaber inderlig at De snart maa bli frisk.

Mange hjertelige hilsener

Deres hengivne Fartein Valen

Valevaag 11 aug. 1932

Kjære Olav Gurvin

Jeg har tænkt saa meget paa Dem de sidste dager, og saa kom Deres brev med saa gode nyheter. Hvordan skal jeg rigtig kunne takke Dem for alt hvad De har gjort og gjør for mig? Det er saa meget, at jeg synes det er kun en fattig tak jeg kan gi Dem til gjengjeld for alt. Det har hat saa uendelig meget at betyde for mig, at jeg har hat Dem. Det vet ikke selv hvad De har opmuntret mig, git mig mod og kræfter. De var jo den første og i lang tid

den eneste, som virkelig forstod det jeg skrev og sympatiserte med det; det er ikke godt at vite, hvordan det havde gaat hadde jeg været ganske alene. Men det var ikke bare Deres sympati og dype forstaaelse, De kjæmpet jo for mig som en løve, og utsatte Dem selv for de værste ubehageligheter. – Saa jeg maa begynde og slutte med at takke Dem endda jeg vet De vel aldrig tar imod det.

Det var interessant at høre om Deres reise i Tyskland og jeg glæder mig til at høre mere. Jeg har arbeidet ganske godt i sommer; endda jeg den første tid ikke var saa bra, da jeg hadde forkjølet mig paa reisen. Jeg har faatt færdig “Sonetto di Michelangelo” [opus 17 nr. 1], helt instrumentert og likeledes “Nenia” [opus 18 nr. 1] er færdig, og jeg holder nu paa med det sidste stykke Takkesang (“Cantico di ringraziamento”) [opus 17 nr. 2]. Kvartetten fik jeg sendt tilbake fra Amerika, da konkurransen gjaldt en strykesekstett denne gang. Wilh. Hansen lovet mig atter at begynde trykningen av den første strykekvartett [opus 10] snarest; men korrektoren er endnu ikke kommet. – Jeg har søkt Schou’s legat, men jeg vidste ikke noe om Oslo by’s legat; jeg trodde det var ophævet. Mon det maa søkes i høst? Det er vel kanskje tidsnok, naar jeg kommer ind til Oslo. De kan ikke tænke Dem, hvor jeg er lykkelig ved tanken paa at faa komme til Syden i vinter. Jeg var saa glad at jeg næsten ikke fik sove av bare glæde, da jeg hadde læst Deres brev. Jeg er jo meget sterkere legemlig, men allikevel føler jeg at det vilde være godt for mig at faa komme ned til varmen. Og saa har det gaatt meget lettere med arbeidet i den sidste tid; jeg er noksaa fornøiet med de to orkesterstykker fra i sommer. –

Vi har jo hat det godt og varmt paa Vestlandet i sommer, bedre end vi har hat det paa mange aar, saa det har været rigtig heldig, og jeg skal ikke være i Oslo før den 6 sept., og jeg haaber at jeg maa være flink resten av ferien med min cantico di ringraziamento [opus 17 nr. 2] (jeg har grund til det nu). – Saa vil jeg takke Dem endnu en gang kjære Gurvin og ønske Dem en god sommer.

Hjertelig hilsen til Dem og Deres frue
Deres hengivne Fartein Valen

Valevaag 15 aug.[1932]

Kjære frk. [Sine] Butenschøn

[...] I slutningen av juni fik jeg en pakke fra Amerika. Da jeg aapnet den, var det manuskriptet til min kvartet. Jeg blev ikke litet overrasket kan De tænke, og gjorde mig alslags tanker f.eks. at man i Amerika avskydde ethvert atonalt stykke, saa at det øieblikkelig blev sat hors concours, men dagen efter kom et brev med forklaring paa gaaten. Konkurrancen gjaldt en sekstett denne gang. Jeg blev jo helt skuffet med det samme, men saa tænkte jeg at det allikevel var bedre at faa manuskriptet returnert paa denne maate end refysert.

Da jeg kom hjem laa der et brev fra Wilh. Hansen hvori de avslo at sende manuskriptet til Amerika. Vet De, at jeg næsten følte en lettelse, for jeg kom til at tænke paa at jeg slet ikke visste hvor mit andet manuskript var, saa jeg hadde rene mareridt naar jeg tænkte paa, at det kanske kunde mistes. – Og senere viste det sig jo at være det bedste. Altsaa: farvel Rom, Neapel og Taormina, men det gaar nok allikevel. – Det har været en trøst at jeg har været noksaa flink i sommer. “Sonetto di Michelangelo” [opus 17 nr. 1] er helt færdig instrumenteret, det samme er tilfælde med “Nenia sulla morte d’un giovane” [opus 18 nr. 1], og nu holder jeg paa med “Cantico di ringraziamento” [opus 17 nr. 2]. Gid jeg bare kunde være rigtig flink resten av ferien.

Men sundheten gaar det ogsaa over al forventning. De første tre ukene var jeg ikke saa bra; jeg hadde forkjølt mig paa et rædsomt hul av et hotel i Haugesund; men senere blev jeg rigtig kjæk, skjønt jeg endnu har smaa tilbakefald, men det er formodentlig bare anfald av den influenza-spleen som De lovte mig. Jeg har skrevet til Hilda Østerberg og lettet ogsaa

derved en stor samvittighets byrde, for hun fortjente virkelig at bli takket av, og De likeledes, som førte mig til hende. Jeg tror virkelig hun har merkelige evner. [...]

Den 6te sept. skal jeg være paa biblioteket og saa begynder atter et nyt liv. – [...]

Valevaag 20 august 1932

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] Saa morsomt at De likte Mozart-koncerten; jeg tænkte det nok. I andanten er der nogen harmonier av en ren magisk virkning, og melodien hviler stille som en lotusblomst i Indras haand. Ak ja, den gudommelige Mozart!

Vet De at jeg er færdig med Nenia [opus 18 nr. 1] og kommet langt paa vei med Cantico di ringraziamento [opus 17 nr. 2] (Det klinger næsten like saa vakkert som Nenia.) Men nu da den første glæde over at være færdig er over, begynder jeg at faa alslags skrupler og synes den burde ha været saan og saan, men nu faar den være som den er. Kunde jeg bare være rigtig flink de sidste 14 dager jeg har igjen, for idag om to uker skal jeg avsted. [...]

Valevaag, Hordaland 27-8-1932

Hr. overbibliotekar Wilh. Munthe.

Da jeg endnu ikke er helt restituert efter min sykdom ivaar, har lægen ment at det vilde være heldig for mig at tilbringe denne vinter i syden.

Jeg tillater mig derfor at anmode om at faa permission fra min tjeneste ved biblioteket for kommende vinter.

Ærbødigst

Fartein Valen

[Postkort med bilde av Monte Pincio, stemplet 6.9.32]

Kjære [Olav] Gurvin

[...] Hjertelig tak for Schönbergs mannskor [opus 35], som De sendte mig til fødselsdagen. Det er merkelige og interessante ting. – [...]

[Udatert 1932?]

Kjære fru [Edith] Sparre Olsen

[Takker for brev.

Har ligget syk.]

Min hjerteligste gratulasjon til Dem og Deres mand og alle gode ønsker og vil De ogsaa takke ham fordi han vilde slå et slag for mig. Gid han ikke maatte faa noen ubehageligheter for det.

[Kort p. Valevaag 10.9.32]

Kjære Else [Christie Kielland]

[FV planer om Italia-tur, forslår at ECK blir med til Sicilien.]

Valevaag 10 sept. 1932

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] I forrige uke var jeg temmelig skral; men de sidste dager har jeg været flinkere, saa spleen'en har gitt seg litt; men jeg er ræd, jeg ikke blir færdig med cantico di ringraziamento før jag maa ind til Oslo. Endnu er det tid; for jeg blir her saa længe det er saa godt og varmt; skjønt nu begynder stormene. – [...]

*[Valevaag 1932]***Kjære fru [Unni] Langaard**

[...] Siden jeg skrev mit forrige brev er det nemlig blitt bestemt at jeg kommer til at reise til Italia i høst, og da fik jeg besked om at jeg kunde holde mig i ro paa landet indtil jeg skulde komme til Oslo for at reise til Italien. [...]

*Oslo 18 sept. 1932***Kjære Sigrid**

[... Om reisen til Oslo.

Var på prøve med Leif Halvorsen for å høre kvartetten [nr. 1].

Møtte kapt. Sv. Kristensen, senere nevø Magne, ville helst ikke snakke med noen før konserten.]

Haldis [Halvorsen] hadde først en egen avdeling sanger med piano, og saa kom mine Goethe-Lieder [opus 6] med strykekvartet. De hadde vundet vældig ved strykerklngen og Haldis sang dem aldeles nydelig og helt rent og sikkert og de vakte en storm av begeistring. De vilde fremkalde mig paa podiet; men jeg gjorde som jeg hverken saa eller hørte. Og saa skulde strykekvartetten [nr. 1, opus 10] spilles. Imidlertid var der mange rare bemerkninger at høre kan du tro, jeg maatte næsten le, for det var en som sa: "dette er jo som barnelammelse" og "Det er vel fra eskimoene han har lært det". For aa være litt mere i enerum flyttet jeg mig noen bænker frem. Og saa begyndte strykekvartetten. Det viste sig at al min nervøsitet hadde været ugrundet. De spilte saa godt saa det overtraf alle mine forventninger, især gik første sats klart og tydelig, men ogsaa de andre. De var rart for mig at høre disse toner, som jeg kun hadde hørt i fantasien og jeg blev saa vidunderlig bestyrket i aanden, saa jeg blev uimottagelig for al uforstand og nedrakking. Men det var jo mange som var med. – Ved avslutningen braget bifaldet løst. Det var næsten utrolig, og nu maatte jeg frem. Anders Backer

Grøndahl kom bort og førte mig opover, saa jeg maatte ind. Først takket jeg kunstnerne og saa maatte jeg ind alene og sammen med dem tre ganger. De utroligste mennesker kom bort til mig efterpaa og takket og sa de likte det; deriblandt gamle Hildur Andersen, frk. Lund paa biblioteket, kaptein [Sv.] Kristensen, fru [Lil] Roede og saa alle mine venner og tilslut Arne [nevø] som var saa begeistret fordi han hadde forstaatt. Efterpaa blev jeg med Halvorsens ut til Bestum til en liten aftens og Elna [Mohr] var ogsaa med og Nils Larsen. Det var svært hyggelig. Et av medlemmene i strykekvartetten, sa at jo mere de hadde spilt kvartetten desto bedre hadde de likt den. Til at begynde med hadde de visst hverken ut eller ind, men nu hadde den en rent besnærende magt over dem, saa de syntes det var et rent orke, – at begynde paa noe andet. Lignende uttalte ogsaa Leif sig. Vi var ikke saa sene, brøt op ved 12 tiden, men det var jo ingen søvn den nat heller. Kritikene kom igaar og jeg tror jeg lar være at sende dig dem dennegang for du vil bare ærgre dig. De er svært irritert (naturligvis fordi publikum var med) og skal dokumentere sin bedre viten. – Det gjør mig ikke det spor, da jeg er helt haardhudet paa det punkt, men naturligvis, i godtfolks øine blir jeg skadet. Det blir altid denne sensation hver gang noe av mig skal op. Det var saa opmuntrende at se, at saa mange av de yngre var begeistret. Elna's nevøer, Smith-guttene var helt borte, fortalte Arne mig, og Venke [Mohr]. [Sigurd] Torkildsen var i fyr og flamme; men fru [Unni] Langaard var desværre sengeliggende den dag.

[Invitert ut av Bjarne Mohr og forlovede, hadde ikke hjerte til å si nei. Først kino, en Afrika-film, så aftens på Theater-kafeen.

Hugo Mohr er i Volda.

Hilser fra Agnes Hiorth og familien.]

*Oslo 24 sept. 1932***Kjære Sigrid**

[... Magnhild sender kåpe, malerskrin og papir.

Hos Einar Sandvik og frue, også gml. red. Ola Thommesen, som inviterte Valen på får-i-kål, det beste han viste. Etter konens død er Thommesen blitt rent menneskelig.

Hos Unni og Johan H. Langaards til middag. Lille Myrth, datteren yndig. Men også myndig.

Magne [nevø] på besøk, familien tok seg nær av kritikkene.

Om Magnes venninne frk. Jessen. Hun syntes musikken var fært rart, men selve mannen "kunne hun bli aldeles intat i". Hvilket jo var en viss trøst. Magne selv var betatt av musikken.

I middag hos red. [Ola] Thommessen. Han fortalte så mye fra gamle dager, og om Selma Lagerløf som han nå oversatte [*Jerusalem*, utkom 1935].

Magnhild vil helst ut av styret i Buddhistmisjonen, R. [Reichelt] så svulstig, orker ikke å lese noe av ham.

Reiser snart avsted.]

*Oslo torsdag 29 sept. 1932***Kjære Sigrid**

[Reiser fra Bergen allerede 4. eller 5.!! Sender penger.

Har avtalt pianoleien[??] med Sine Butenschøn.

Om familien.

Går hver dag til tannlegen.]

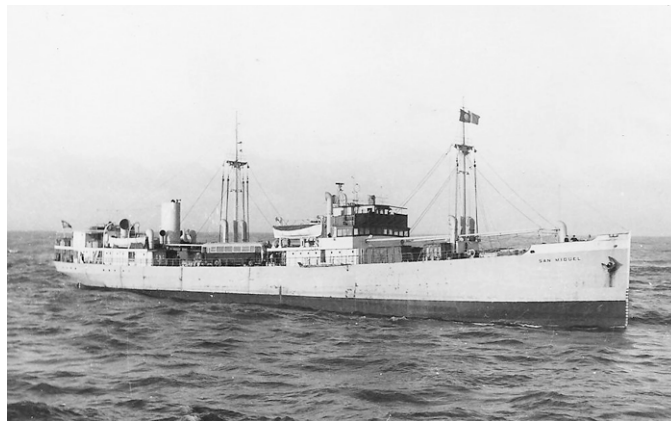
I dag møtte jeg Haldis [Halvorsen], og hun fortalte at hele byen var likesom i et røre siden kvartetten [opus 10]. Det hadde ryktes helt ned til Kjøbenhavn og en dansk dirigent hadde opfordret hende til at synge mine sanger i Kjøbenhavn, men der skulde jeg vel bli ordentlig nedsablet. Jeg

møtte en av kritikerne igaar, som har været den værste til at rakke mig ned, først vilde han undgaa at hilse, men da han blev nødt til det, tok han hatten av næsten til jorden og bøyet sig grotesk i samme stil. Saa litet sikre er de paa sig selv. Haldis sa at ikke den mest overstrømmende kritik kunde ha gavnet mig mere og gjort mig mere berømt.

[Hos skipsreder Thoresen¹ sammen med Harda Robsahm.

Skal ha den beste lugaren og kun betale kosten, 6 kr. pr. dag helt til Messina, ca 100kr helt frem. Båten heter “San Michele”.]

[Innlagt i brevet utklipp av kritikk [fra Den 17. mai?]]

M/S SAN MIGUEL som fraktet Valen til Messina på Sicilia.

---

¹ Skipsreder Ole Røed Thoresen drev Den Norske Middelhavslinje.

Reisen og opphold på Mallorca

Høsten 1932 brøt Valen opp fra Oslolivet, 45 år gammel. Han hadde fått Schous Legat og Sigurd Lies Legat og kunne legge arbeid på biblioteket, elever og estetiske diskusjoner bak seg for å komponere i fred.

Han så for seg et vinteropphold på Sicilia, og ved hjelp av venner og en redermesen kom han seg dit for å arbeide.

Sjøreisen var ikke bare en transport, det var også en meditativ reise hvor han også tumlet med nye musikalske ideer.

Men omstendigheter og kostnader ledet ham videre til Mallorca, hvor han skapte seg et lykkelig og produktivt halvår.

[Hele det nedenfor til ankomsten Genova 21. oktober er formet som en slags dagbok:]

Nordsjøen fredag 7 okt 1932

Kjære Sigrid

[... Nesten som storm imot, men San Miguel god sjøbåt.]

I hele gaar sat jeg paa dækket under kommandobroen, hvor det er godt og lunt og kunde næsten ikke rive mig løs fra det storslagne syn som havet frembød, og du vet jeg er aldeles sjøsterk, saa da jeg var kommet over den første gru saa var det bare vidunderlig og opløftende at se paa Nordsjøen i al dens vælde og paa den graa himmel, som gaar i ett med havet. Timerne gaar som en røk og nu er det den anden dag jeg er paa havet.

[Eneste passasjer, venner med kapteinen,¹ og med skipskatten.

Har en glupsk apetitt.

---

¹ Kaptein Jac. G. Jacobsen

Søndag 9 okt. På Doggerbank.

Varmt, fint og stille. Sitter på dekk med katten på fanget og nyter været og havet og ser på ti fiskeskøyter.

Har hørt på kapteinens radio:] Vi opfanget et virvar av stemmer, men litet som det var værd at høre paa og jeg tænkte med et visst vemod paa hvilken flom av sidste rangs musik der strømmer ut over den arme jord; og allikevel klager man over at smaken er daarlig.

Ellers idag har jeg atter sittet og skrevet musik i tankerne. Jeg har faat en sværm av nye ideer som jeg nu maa begynde at skrive ned for ikke at glemme.

Mandag 10 okt.

[Sett land, så klart at de så både Calais og klippene ved Dover.

Møter mange skip.

Hadde et par minutter besøk av en stormsvale.

Tirsdag 11 okt.

Ruskevær igjen.

Hørt andakt fra London på radio.

Tømmermannen bygger avlukke for FV på dekk.

Onsdag 12 okt.

Det deiligste vær. Sommerskyer, delfiner danser om skipet.

Spaserer på dekk med katten, som gjør de rareste krumspring og nyter solen og sommeren.

Torsdag 13 okt.

Overskyet, sluppet billig unna Biscaya. Snart ved Portugal.]

Idag har jeg for første gang paa reisen lest en bok, et skuespil av [Luigi] Pirandello; ellers har jeg faat laane spanske aviser av kapteinen; i

almindelighet har jeg nok med at se paa sjøen. Likesaa litt som Kierkegaard “kunde bli træt av at betrakte himmelen om efteraaret” likesaa litt kunde jeg tænke mig at bli træt av at betragte denne kombination av himmel og hav; det er som at lytte til selve evighetens aandedrag. Ellers har jeg skrevet ned de noter jeg kavet med over Nordsjøen. De skal saamæn faa endnu en tredje strykekvartet av mig.¹

Mandag 17 okt.

[I Middelhavet.

Søtlig lukt fra Spania.

Så Afrikakysten i disen da de passerte Gibraltar.]

Det var saa underlig, for netop slik saa jeg Madagascar for sidste gang med sølvhvite skyer over fjeldene og jeg husker saa godt da mama og papa stod ved rælingen den morgen. Hele Atlanteren laa mægtig foran os, næsten blikstille og dypt, dypt sortblaa. Fjeldene paa spanskesiden lignet næsten Valefjeldene, men var ganske nøkne og mange steder var der store flater med flyvesand som var kommet fra Afrika; ellers gik det stup-brat ned i sjøen paa de fleste steder og det var faa hus. Efterhvert som vi nærmet os os strædet blev vinden friskere og strømmen stridere. Jeg kunde se store strømhvirvler med krusete bølger og saa var der en vrimmel av hval, nise og sjøfugler og en sværm av lerker (tror jeg det maatte være) som strævet for at komme over til Afrika. Strædet er smalest et sted som heter Tarifa. Der kunde vi se Afrika noksaa godt og synet av de marrokanske fjeld og Atlas kan jeg aldrig glemme; det var mægtig og saa skjønt i disen og med en krans av hvite skyer. Strædet er meget bredere end man tænker men vi kan allikevel se land paa begge sider ganske tydelig. Jeg tænker det er litt bredere end Bømmelfjorden paa det bredeste. Gibraltar ligger længer inde paa Middelhavssiden og ser ut næsten som en sukkertop, som plutselig

---

¹ I sin skissebok har Valen skrevet “Kvartet. Biscaya 14. okt. 1932.”; og deretter skrevet et tema. Derunder står et tema til en “Siciliana”.

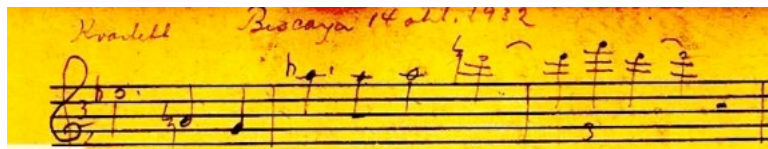
dukker op av havet, det er helt og holdent hvit kalkfjeld og vi gik saa nær at vi tydelig kunde se fæstningsverkene. Nu er vi altsaa i selve Middelhavet og det er speilblankt og saa varmt som den varmeste sommerdag hos os.

Onsdag 19 okt.

[I morgen i Genua. Nu i bukten ved Marseille, mistralen (beryktet nordenvind) lager krappe bølger.

Torsdag 20

Herligste vær. Reiser forbi Rivieraens byer. Kommer nå til Genua.]

I sin skissebok har Valen skrevet: "Kvartett Biscaya 14 okt. 1932"

Genua 21 okt. 1932

Kjære Sigrid

[... Har vært iland.] Genua er en nydelig by. Den ligger op efter fjeldene likesom saa mange italienske byer og derfor blir bebyggelsen saa kronglet og bakket og Genua er noe av det rareste i den henseende. Husene ligger hulter til bulter som en mængde byggeklodse og nytt og gammelt skifter om hverandre. Jeg sender dig et kort av den første plassen jeg kom til. Der satte jeg mig ned en stund og saa paa mængden som gik forbi. Det er altid saa rart den første aften man komme til en ny by. Saa kjøpte jeg noen kort og frimerker – jeg var litt nervøs da jeg skulde begynde at snakke italiensk efter ti aars forløb – og saa tok jeg en ekte italiensk espresso som hadde en

vidunderlig virkning; jeg syntes jeg blev hjemme med en gang. Saa gik jeg hjem til aftens og da jeg ikke var kjendt saa hadde jeg ikke noe lyst til at ta en utflugt til byen efterpaa. Men hele skibet var som utdødd og inatt var det saa stille inde i havnebassenget, som jeg skulde være langt langt borte. Jeg maatte tænke paa et par linjer av [Olav] Aukrust: “Der draumefolket landar, i denne stille hamneby”,¹ saa uvirkelig var det.

[I banken, elskværdige i motsetning til Paris. Original by. I en kirke, velsignet stille. Genueserne roligere enn romerne, ikke så mye skrik og skrål.

Losser klippfisk.

Drar til Napoli, hvor de lossar på reden, deretter til Messina.]

[Kort, Genova 21.10.32]

[Til Sine Butenschøn]

Efter en sjøreise paa 14 dager kom vi hit til den første havn igaar. Nordsjøen var noksaa stormfuld men ikke anderledes end at jeg kunde sitte oppe i et skjul under kommandobroen og nyde det majestætiske syn av himmel og hav. Den beryktede Biscaya var fuldstændig “Meeresstille und glückliche Fahrt”² og Middelhavet likeledes; varm sommer og stille, men saa kom en “mistral” som sa seks i bukten ved Marseille. Her i Genua er det nydelig, meget romantisk. Det er rart at kjende fast jord under føttene, og det smakte at faa en ægte espresso.

---

¹ Fra diktet “Etterklang”, i *Solrenning* (1930)

² Tittelen på orkesterverk av Mendelssohn.

Mellem Rom og Neapel søndag 22 okt. 1932

Kjære Sigrid

[Kapteinen sier han heller bør dra til Spania. Billigere, halv pris. Også de på konsulatet i Genua sa det samme.

Kapt. foreslår han reiser med kapt. (Georg Veleam) Simpson på skibet Sevilla [søsterskip] fra Messina til Valencia og derfra til Palma på Mallorca.

Kommer nok til å gjøre dette. Sevilla kommer 5 nov. til Messina.

Vil tidlig opp imorgen for å se golfen ved Neapel.]

Messina 26 okt. [1932]

Kjære Sigrid

Igaar kom jeg hit. Jeg haaper du fik mit brev med luftpost fra Neapel, saa du har hørt om mine forandrede planer; at jeg kommer til at reise til Spanien istedenfor at være her paa Sicilien. Jeg venter nu paa "Sevilla" som kommer den 5 nov, saa jeg har tid til at fortælle alt nøiagtig. Vi reiste fra Neapel i forgaars om eftermiddagen i det vidunderligste veir. Det er vanskelig at vite, hvordan man skal beskrive denne utreise. Jeg sat paa dekket hele tiden for ikke at miste et glimt av denne vidunderlige natur. Som vi gled ut hadde vi hele byen foran med Vesuv og de høie fjeldrygger paa den ene side og med den lave aasryg Posillipo som gaar over i Ischia-øen paa den anden. Langt i det ytterste av golfen laa Capris underlige profil. Solen holdt paa at dale og da vi var kommet ut av sundet mellom Capri og fastlandet faldt mørket paa. Det er umulig at beskrive dette syn: farvene paa himmelen og golfen, og Vesuv med sin mystiske røksøile. Jeg bare hadde ondt av at jeg skulde se det ganske alene, for det var en oplevelse. Jeg ønsker du kunde ha set det. Det var endnu skjønnere end om morgenen, da jeg ikke kunde la være at føle en liten skuffelse med det

samme, men det kom av taaken, som gjorde at jeg ikke fik et samlet indtryk av det hele. Eftersom solen dalte blev himmelen og golfen rød og det hele saa aldeles uvirkelig ut. Naar jeg hadde stirret længe paa Vesuv syntes jeg næsten at jeg hadde forsømt at se paa Capri, og jeg ønsket jeg kunde fastholde billedet i erindringen for alltid. Men alt forsvinder jo, bare at jeg om morgenen møtte et syn som ikke stod det langt efter i skønhed, nemlig indgangen til Messina. Jeg hadde aldrig tænkt det var saa vidunderlig skjønt. Det er høie fjeld baade paa Sicilien og fastlandet, og de er klædt med mørk pinjeskog, men man ser den gule jord indimellem og paa selve Messina ser man endnu de store rifter jordskjelvet rev i de store sandvolder hele byen ligger på. Selve byen er ganske ny og virker litt monoton med sine snorrette altfor brede gater og sine lave to-etasjes hus. Man har ikke lov til at bygge høiere og hver eneste mursten er tredd ind paa en jernstang saa veggene er elastiske og kan modstaa en jordrystelse. – Jeg sa farvel til kapteinen og stuerten og de andre paa skibet og saa reiste jeg i land med en av kapteinens bekjendte her i Messina, en ung mand som taler godt norsk. Han er skibshandler og er kjendt av alle norske under navnet Johan, men han heter Giovanni Curro. Han var saa søt, fulgte mig til hotellet og ordnet alt for mig. Jeg bor paa et ganske billig sted og har fuld pension, og jeg er vel fornøiet, bare jeg ønsker at jeg var ombord paa “Sevilla” eller helst paa mit blivende sted paa Mallorca. – Igaar morges fik jeg uventet visit av en ung bergenser Haaland som sa han var den eneste norske i byen. Han har været her bare en maaned og synes her er trist og ensomt. Han lovet at komme igjen senere.

Her er fuldstendig sommer, men med litt regnbyger. Alle gatene er plantet med en slags akacier og med røde høistammede oleander og saa er der en glødende rød hibiscus over alt, og naturligvis palmer, og naar lyset flikrer gjennom løvverket om aftenen er det en egen stemning over denne by, noget eget dempet, det er likesom den store katastrofe har sat sit merke paa byen og menneskene. Farvel for iaften. Skriver snart mere.

Din hengivne Fartein.

Messina 28 okt. 1932

Kjære [Olav] Gurvin

Nu har jeg været her i Messina i tre dager og egentlig skulde jeg da ha været fremme til mit bestemmelsessted Taormina. Men nu har jeg forandret mine planer og kommer til at reise til Mallorca – som Chopin – istedenfor at bo i det dyre og mondæne Taormina. Hele tiden paa reisen sa kapteinen at jeg burde heller reise til de baleariske øer, for det var meget billigere og da vi kom til Genua, traf vi flere skandinaver som sa det samme, deriblandt en ung nordmand som netop var kommet fra Spanien. Man kunde faa fuld pension paa de bedste steder for 120–150 kr. Her i Italien er alt blitt saa dyrt, saa under 240 kr var det neppe mulig at faa noe især gjaldt det Sicilien og Taormina, som er slikt et modested. Saa foreslo kapteinen at jeg skulde gaa av i Messina og vente paa den næste spanske-baat Sevilla, som kommer hit 4 nov. og saa gaa ombord og være med til Valencia, hvor der var saa mange norske, som bodde paa Mallorca i sine ferier og de vilde hjelpe med at finde et godt billig sted. Saa nu er jeg altsaa her. Det er jo ikke saa morsomt aa vente saa længe, men jeg tror det er det bedste for mig at følge dette raad, saa kan jeg være noen maaneder længer i syden og arbeide.

Jeg har det ellers bare godt. Reisen var vidunderlig og jeg føler mig som et nytt menneske. Det var litt ruskevær over Nordsjøen, men ikke værre end at jeg hver dag kunde sitte i et skjul under kommandobroen og se paa det storartede syn av himmel og hav som jeg aldrig kunde bli træt av, og det var formelig en hvile for sjælen at følge med i denne mægtige bevegelse.

Straks vi kom søndenfor kanalen blev det sol og sommer og Biscaya som jeg var blitt saa skræmt med var fuldstendig “Meeresstille und

Glückliche Fahrt”. En stille søndag morgen gled vi høitidelig ind gjennom Gibraltar-strædet og jeg kunde se mit barndomsland Afrika i det fjerne som et drømmesyn. Hele Middelhavet varet det herlige sommergeir bare gulpen udenfor Marseille var ordentlig rusket, men det er jo det værste vindhul i Europa siger sjømændene. Straks vi kom over til Rivieraen blev det fint igjen. I Genua var vi flere dager, og jeg var i land og saa paa byen som ligger vidunderlig op etter fjeldsidene og er en merkelig og fantastisk blanding av nyt og gammelt. Saa reiste vi direkte til Napoli i det deiligste veir, vi burde ha set Rom i det fjerne, men der var slik dis. I klart veir kan man se Peterskirkens kuppel. Jeg var saa heldig at faa se indløbet til Neapel om dagen, først tidlig om morgenen og saa samme dags eftermiddag. Jeg var i land og fik se litt av den gamle bydel, men det er jo naturen som er hovedsaken i Neapel, og jeg glemmer ikke da vi reiste ut igjennem golfen, mens solen holdt paa at dale og himmel og hav blev vinrødt, og saa Vesuv med den mystiske røksøile og Capris fantastiske profil; det var næsten uvirkelig.

Saa kom vi til Messina tidlig næste dags morgen. Her er ogsaa vidunderlig skjønt, men selve byen er jo ganske ny og amerikansk og litt monoton med sine altfor brede gater og sine 2 etages hus, og det ligger noe ubestemt trykkende over det hele, den fryktelige naturkatastrofe, som la byen øde for 24 aar siden. Om et par dager skal jeg til Taormina og hente posten; og naar jeg kommer til ro paa Mallorca, skal jeg skrive mere. Jeg vilde saa gjerne bede Dem være snil at se over den sidste korrektur paa Pastoralen [opus 11] for mig; jeg tror det skal ikke være saa mange feil. Og om kvartetten skulde komme (hvad der er lite sandsynlighet for) vilde De da være saa venlig at se den igjennem. Og nu maa jeg slutte for denne gang og takke Dem kjære Gurvin for alt hvad De har gjort og gjør mig. Inderlig tak.

Deres hengivne Fartein Valen.

*Messina 30 okt. 1932***Kjære Otto [Lous Mohr]**

Nu er jeg kommet til Messina, hvor jeg skal være en uke, saa jeg hadde lyst til at sende dig noen ord. Jeg kommer til at forandre mine planer og reise til Spanien efter kapteinens og andre norskes raad, som jeg har truffet. Det skal være meget billigere der mens det er blitt svært dyrt i Italien især efter kronefaldet. Jeg skal ta en norsk baat til Valencia og derfra skal jeg over til Mallorca – likesom Chopin. – Kapteinen hadde flere kjendte paa det norske konsulat og de skulle hjelpe mig til at finde et godt og billig logi. Saa jeg maa foreløbig vente paa skib og haabe paa det bedste.

Det er nu en maaned siden jeg reiste hjemmefra og denne sjøreise har været vidunderlig. Vi hadde litt ruskeveir over Nordsjøen, men ikke værre end at jeg kunde sitte hele dagen i ly under kommandobroen og se paa Nordsjøen og likesom Søren Kierkegaard “aldrig i evighed kunde blive træt av at betragte skyerne om efteraaret”¹ likesaa litt syntes jeg at jeg kunde bli trætt av at se paa denne kombination av himmel og hav, og sjælen fik formelig ro ved at følge med i den mægtige bevægelse. Jeg fik se Doverklippene i Wergelandsk belysning og om aftenen sølvhvite i maaneskin a la Kong Lear. Og eftersom vi kom sønder for kanalen blev det mere og mere sommerlig og selv den beryktede Biscaya var saa yndig som en sommerdag paa fjorden, himmelen hadde lette hvite skyer luften var søt og mild og delfinerne danset omkring skibet. En stille søndag morgen seilet vi høitidelig gjennom Gibraltar-strædet. Atlanteren laa dypt sortblaa og i det fjerne kunde jeg se mit barndoms land Afrika som i et drømmesyn. Og hele Middelhavet fortsatte det deilige veir, bare i golfen ved Lyon [Golfe de Lions] satte ind en frygtelig mistral, men den er vist nok uundgaaelig, da dette sted av sjøfolk regnes for det værste vindhul i Europa. Men da vi kom til den italienske Riviera blev det atter fint veir. Vi var indom Genua som

---

¹ Fritt etter Kierkegaards “Lovtale over Efteraaret” 1845.

første station paa veien, en vidunderlig by som ligger fantastisk op efter fjeldvæggen og hvor ungt og gammelt er i romantisk blanding. Saa seilet vi direkte til Neapel og jeg var saa heldig at faa se Golfen begge veier først i den tidligste morgen og saa om eftermiddagen med Vesuvs mystiske røksøile, med Capri og “det vinrøde hav”. Og nu er jeg her, hvor naturen kanskje ikke er mindre vidunderlig, men selve byen er ganske ny og monoton med sine altfor brede gater og sine 2 etages hus, og erindringen om den store ulykke ligger ubevidst over det hele. – Tusen tak for det hyggelige brev fra Stavanger. Vet du at jeg saa Stavangerfjord seile majestetisk gjennom fjorden den samme søndag morgen, som du og Tove var ombord. Hils alle. Jeg har tænkt saa meget paa din far og mor; jeg haaber alt maa være bra nu og ogsaa med deg selv Tove og barnene. Jeg skal skrive mere, naar jeg er kommet frem. Foreløbig denne hilsen.

Din hengivne Fartein.

Messina 31 okt. 1932

Kjære fru [Unni] Langaard!

De blir sikkert overrasket over at finde mig her, for efter bestemmelsen skulde jeg nu forlængst ha været i Taormina. Men mine planer er blitt forandret og jeg kommer sandsynligvis – som Chopin – til at havne paa Mallorca. Kapteinen paa San Miguel sa hele tiden at jeg burde reise til Spanien, og det samme sa alle skandinaver jeg møtte i Genua, og da jeg kom hit og fik vite alle prisene paa pension o.s.v. saa blev jeg noksaa forfærdet og bestemte mig til at følge dette raad. I Spanien er det endnu meget billigere. Saa jeg kommer til at gaa ombord i den næste spanskebaad “Sevilla”, 5 nov., og fortsætte til Valencia, og der hadde kapteinen saa mange kjendte blandt de norske paa konsulatet, og de vilde hjelpe mig til et godt og billig logi. – Altsaa venter jeg paa skib og haaber det bedste! Jeg har nu været her en uke, og det er jo ikke saa morsomt at vente saa længe,

især naar man brænder efter at komme i gang med arbeidet. Men det har været en ubeskrivelig deilig tur. Jeg blev som et nyt menneske straks jeg kommer paa sjøen, og selv de første tre dager paa Nordsjøen, da vi hadde en temmelig sterk storm, kunde jeg være oppe paa dækket og se det storslagne syn av himmel og hav, som jeg syntes jeg aldrig kunde bli træt av, og det var formelig en hvile for sjælen at følge med i denne mægtige bevægelse. Straks vi kom forbi Kanalen blev luften mild, og den beryktede og baktalte biskayiske bugt var saa stille som fjorden en sommerdag, og likedan var det i Middelhavet: det var fullstendig “Meeresstille und Glückliche Fahrt.”

Bare bugten ved Lyon [Golfe de Lions], som er Europas værste vindhul, var ordentlig fæl, men det blev bedre straks vi kom over paa den italienske riviera. Genua var den første havn vi gik indom, en romantisk by, hvor nyt og gammelt er i fantastisk blanding. Vi var der i to dager og jeg var iland og nøt min første kop italiensk espresso, og det var henrivende, og jeg nøt stemningen ved selve byen uten at rende rundt i alle muséer, som jeg nu er for gammel til. Saa reiste vi direkte til Neapel og fremdeles var det like sommerlig og blikstille, og jeg var saa heldig at se indseilingen til Neapel begge veier, først i det tidligste morgenlys, og senere da solen dalte; jeg fik se Vesuv med sin mystiske røksøile, aaserne ved Posillepo, Capri's fantastiske profil og det “vinrøde hav”. – Det var rent trist at gaa iland i Messina, men kapteinen (som kjendte baade Deres far og Deres bror Per) overleverte mig til en ung skibshandler som heter Giovanni Curro men er kjendt av alle norske under navnet “Johan”. Han taler det mest bedaarende norsk-italiensk og han hjalp med tøy, hotel og alt mulig – aldeles som en extra-engel. Han var helt søt og yndig og uegennyttig. – Dette var for en uke siden og da jeg tænkte paa den tid jeg skulde være her, forekom det mig uendelig. Men nu jeg har jag bare fem dager igjen.

Messina's omgivelser gir ikke Neapel stort efter i skjønnhet. Naar man staar paa en høide oppe i byen, vet man knapt hvor man skal se sig om, saa

vidunderlig er det. Men selve byen er ny og monoton og ikke særlig interessant med sine altfor brede gater og de stilløse 2 etagers hus. Bare om aftenen naar lyset fleker gjennom løvet paa akacietrærne og de røde oleandertrær og palmene er der en egen stemning over denne by, og ubevidst ligger erindringen om den frygtelige ulykke bak det hele. – Min adresse blir altsaa foreløbi: Consulat de Norvège, Valencia. Jeg haaber vi kan komme igang med kontrapunktet, og jeg haaber paa en extra-engel ogsaa i Valencia, som Gud pleier at sende daarer og umyndige.

Hjertelige hilsener ...

Messina 5 nov. 1932

Kjære Sigrid

[M.s. Sevilla kommer først 7. nov.

Herlig i Messina.

I Taormina igår.] Turen igaar var aldeles vidunderlig. Jeg reiste i det mest straalende solskin. Jernbanen gaar langs havet paa den ene siden, og paa den [anden] var det bare frugthaver langs fjeldsiden. Det var saa skjønt, havet var saa straalende blaat og havene saa friske efter regnet. Henimot Taormina begynner klippene at gaa ut til sjøen, ellers var det en eneste sammenhengende sandstrand med bitte smaa firskerleier imellem og ofte kunde man se hus ødelagt av jordskjælv. Taormina kan jeg simpelthen ikke beskrive. Det er vel det vidunderligste og mest majestætiske syn jeg har set. Tänk dig Etna stige sine 3000 meter fra sjøen og med sin krone av evig sne og sin røtsky og saa det yppige skogklædte landskap. Taormina ligger brat op fra sjøen og den motorturen glemmer jeg aldrig i mit liv. Der sat en gammel hvitskjægget bonde med klare blaa øine. Han tok mig i ryggen naar det var noe jeg skulde se; for hver omdreining forsvandt nemlig Etna og da saa vi stupbratt ned i sjøen og bort til Calabriasiden. Det er det eneste sted som overgaar beskrivelsene, jeg synes selv golfen ved Neapel blegner

ved siden av dette syn. Husene ligger klistret opefter fjeldsiden og en masse fine luksushoteller med herlige haver er der. Selve byen er jo ganske liten, men egte gammel italiensk.

[Dyrt, værelse minimum 25 lire dagen.

Best å reise til Spania.

Den tyske hotellfrøken har forbindelser i Tunis om han vil dit.]

Messina 6 nov. 1932

Kjære Harda [Robsahm] og Agnes [Hiorth]

Nu har jeg været rigtig daarlig med at skrive igjen. Imorgen blir det 14 dager siden jeg kom til Messina og imorgen kommer “Sevilla” og jeg reiser med den videre til Valencia. Jeg syntes det var en uendelig ventetid til at begynde med, med saa er den jo gaat allikevel, og nu haaber jeg paa det bedste. —

Jeg var kommet saa langt da “Johan” kom med brev fra Agnes netop nu. Tusen tusen tak, kjære Agnes, det var ordentlig hyggelig at faa og opmuntrende. Jeg skal forsøke ikke at ha reisefeber idag, har igrunnen været noksaa flink hele tiden. Først fredag reiste jeg til Taormina (det er søndag idag). Torsdag morgen skulde jeg ha reist, men saa kom der slikt frygtelig tordenveir. Det var uheldig, for fredag var jo Armistice-Day, saa det var helligdag og postkontoret var lukket. Du kan tænke dig at det var en skuffelse; jeg skulde ha nydt breverne ved siden av Taormina’s natur. Saa jeg maatte skrive et brev og faa dem omadressert til konsulatet i Messina, og jeg faar dem nok imorgen.

Ellers var den turen til Taormina helt vidunderlig. Jeg tror Taormina er “the sight of my life”. Det kan altsaa ikke beskrives, og det overgik mine dristigste forventninger. Da vi kjørte fra stationen med bussen paa en vei som gaar i sik-sak opover var der en gammel graaskjægget bondemand med klare blaa øine, som dunket mig i ryggen, for jeg maatte se paa Etna

og naar Etna var borte maatte [jeg] se over til Calabrien. Han var aldeles fortryllende og nøt min betathet, og jeg vil sige den turen op er noe av det utroligste jeg har oplevet; havet blaaere end “gentiana acaulis”

[Alpegentiana] og saa det mægtige Etna som vi ser stige op fra havet, med sin krans av evig sne og med røken av sin evige alterild.

Kanske denne naturen er for storartet til leve og arbeide i – saa sa jeg meg selv til trøst, foruten prisene, som er for høie, saa det er bedre at gjøre som Chopin og reise til Mallorca. Ogsaa er det noe exciting ved at leve her i disse jordskjælv strøkene. En nat der var et frygtelig tordenveir var der jordskjælv; jeg hørte den summende lyd – zzzzz – vet du, som ikke er til at ta feil av naar man har oplevet det – og sengen klirret. Der er ofte saanne smaa jordskjælv siger de her.

Ellers er selve Messina en svært uitaliensk by, men omgivelsene er saa skjønne at det kan ikke beskrives. I eftermiddag var lyset saa skjønt over byen og fjeldene og paa Calabrien; men der er nok like skjønt paa Mallorca efter alles udsagn, saa jeg tar reisen med godt mod. – “Johan” kommer imorgen og hjelper mig ombord. Jeg synes det er leit at dere ikke kjenner Johan, jeg tror Agnes vilde bli forelsket i ham; han er helt yndig og rørende og uengennyttig. –

Ellers synes jeg nok de [er] snille her paa Sicilien ogsaa. Jeg maa fortælle, det var en mand jeg spurte om veien til politistationen. Han spurte om jeg var utlænding. Englænder? Nei norsk. Aa ja, sa han, “englænder, nordmand, italiener; siamo tutti fratelli.” Det var noksaa søtt sagt synes jeg, og helt naturlig og uaffektet. Siamo tutti fratelli!¹

Jeg har lagt saa mange planer mens jeg har været her i Messina. Jeg skal skrive en “Siciliana” for orkester og en strykekvartett. Bare det nu ikke blir “Castles in Spain”.²

---

¹ Vi er alle brødre!

² Her: luftslott.

Saa morsomt det var at læse om [Trygve] Torkildsen; det var nydelig skrevet av [Pola] Gauguin. Jeg fik se utstillingen før jeg reiste, men i ikke saa godt lys, men det var nydelig. – Saa kan du tro jeg er glad over at slippe “de kjendte men ikke kjære o.s.v.” og det er vel gjensidig tænker jeg. Mit reise-akkreditiv gjælder heldigvis for hele Europa (ja hele verden med, saa jeg kan nok komme til Afrika). Hils alle saa meget.

Hjertelige hilsener Fartein

Middelhavet 10 nov. 1932

Kjære Sigrid

[... På vei til Valencia.

Fått brev fra skipsreder Ole R. Thoresen, OK med reisen.

Men han ville anbefale Sicilia.

Urolig, spendt på om han likevel burde valgt det skjønn Taormina.

Dog rolig da han hadde tatt bestemmelsen og var installert ombord.

Kaptein [Georg Veleam] Simpson søt og hyggelig, ligner en Dickens figur. Full av historier.

Fått brev fra Magnhild, Harda Robsahm, Sine Butenschøn og andre.

Opplevde et lite jordskjelv i Messina.

En spanjol ombord og en dame fra Bergen.

Gruer litt for spansken.]

[høsten 1932, november] Valencia

Kjære frk. [Sine] Butenschøn

Hjertelig tak for Deres hyggelige brev, som jeg skal besvare straks jeg kommer i orden paa Palma di Mallorca. Jeg har det sidste avsnit igjen av min lange omflakken, reiser nu om et par timer, saa De forstaar at

reisefebren er paa høidepunktet. – Her er saa deilig og varmt, fuld sommer endnu.

Mange hjertelige hilsener

Deres Fartein Valen

adr. Consulat de Norvège Valencia

[Prospektkort med bilde fra havnen i Valencia] Valencia 14 nov [1932]

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] Om et par timer reiser jeg til Palma paa Mallorca. [...]

Jeg glæder mig til at faa slut paa min lange odyssee. [...]

[Kort p. Valencia 15.11.32]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Reiser til Palma.]

Postkort fra Palma Mallorca, tidlig på 1900-tallet, med den gamle fiskerhavnen og katedralen. Dette var omtrent den utsikten Valen hadde fra sitt pensjonat. Pensjonatet er revet, og et stort hotell står nå på tomten.

[Kort p. Palma de Mallorca 18.11.32]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Henrivende og fortryllende by, varmt og deilig.]

Palma 20 nov. 1932

Pensión Son Alegre Calle Guillermo Costa 7 Palma Mallorca

Kjære Sigrid

[Om reisen.

De norske ikke så informert om Palma som kapt. Jac. Jacobsen hadde sagt.

Valencia ikke så interessant, moderne storby.

Spanjolene ikke livlige og ildfulle, snarere alvorlige, så strenge ut.

Om et kjempemåltid, spanjolene spiser så mye og ofte. Blåskjell og andre ekle sjødyr, forskånet for blekksprut.

Om klesdrakten på folk.

Tok vanlig passasjerbåt [2. klasse] til Palma.] Jeg sov lite hele den natten, tenkte paa, hvordan mon det skulde gaa i Palma, hvor jeg var fuldstendig ukjent. Jeg var rent betat over det første syn av byen, det var ubeskrivelig skjønt i den klare morgenluft med den store blaa golfen og fjeldene i bakgrunden, som var helt skogklædte og husene som hadde en egen rødglødende varm farve – saa det første indtryk var gunstig og trøstet mig svært for Taormina.

[Problemer med hotell, fant tilfeldigvis den tyske pension Kruse, desverre fullt, men fikk hos en annen tysk herre, Herr W. Bernhard, deilig værelse like ved havnen med utsikt og sol.

Fikk dobbelt-værelse med full pension for 12 pesetas (6 kr. dagen).

Får en ovn når det blir kaldere.

Leiet klaver, 30 pes. maaneden (15 kr.)]

[Kort p. Palma de Mallorca 21.11.32]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Sender adressen, bor hos hyggelige mennesker.]

Palma 22 nov. 1932

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] og her er min adresse: Pensiòn Son Alegre, Calle Guillermo Costa 7, Palma de Mallorca.

Mine trængsler er endt foreløbig, og jeg har fundet et som jeg haaber blivende sted i en hyggelig pension med sol hele dagen og med den skønneste utsikt over hele bukten ved Palma, og hos noen snilde og

hjertelige mennesker. Og igaar fik jeg mit piano, som er billig og slæt ikke saa verst, saa nu er jeg kommet til ro og orden efter min lange omflakken, og godt er det. Jeg har tat fat igjen paa min Cantico di ringraziamento [opus 17 nr. 2] og jeg glæder mig vældig til at komme ordentlig igang. Dette skriver jeg paa en kafe i Palma med en kop café con leche, og der er ikke ørenslyd: orkesteret spiller jazz, folk snakker i munden paa hverandre og klapper paa opvarteren – saa er skik her. Derfor er det umulig at holde tankene samlet; men jeg maatte avsted idag for at avkaste den sidste sten som har tynget min samvittighet og sende dette brev par avion, saa De kan faa det om tre dager. [...]

Nei De kan ikke tænke Dem hvilken yndig by Palma er; det er en av de mest charmerende byer jeg noensinde har set; jeg er helt forelsket i den og angrer ikke paa at jeg forlod Sicilien – og saa er her saa meget billigere. Men jeg faar fortelle mere om Palma og mine øvrige oplevelser senere. [...]

[Kort p. Palma de Mallorca 26.11.32]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for brev.]

Palma de Mallorca 26 nov. 1932

Kjære Sigrid

[Fått beskjed av Magnhild at Sigrids pensjon er redusert. Lamslått. Sigrid skal ha livrenten.]

Hvis det blir noe av, at jeg faar Sigurd Lie's legat for levetiden, saa kan det bli lettere for mig at hjelpe til. Jeg vet ikke om jeg fortalte det om Sigurd Lie's legat. Det var min elev Harald Lie, som sa mig det, og han hadde det ganske sikkert fra sin vordende svigerfar, Halfdan Roede. Jeg

tror jeg kan gaa ut fra at jeg sikkert faar det – hvis der da er noe sikkert i denne verden.

[Skammelig med Sigrids pensjon at det først og fremst er syke folk det skal gå ut over når der skal spares.

Hr. W. Bernhard og frue i pensjonen snille og hjelpsomme. Datter Carmen på 11 år. Har også en katt der.

Engelsk pensjonær, Miss Mead, minner om tanten i David Copperfield. En hel skuespillerinne når hun forteller historier, men er nokså puritansk.

Nydelig tur på stranden hver dag. Ser på blomster.

En annen pensjonær, frk. Förster, lærerinne fra München, vennlig, snill og beskjeden.

Også amerikansk journalist, Mrs. Cameron, som ble kastet på porten av en venninne (såkalt).

Sigrid må være ved godt mot, Gud vil hjelpe.]

Palma de Mallorca 3 dec. 1932

Kjære Sigrid

[Fremdeles fornøyd med pensjonatet, fått ovn. Sommervær, men hadde storm.

Arbeidet godt.

Trives sammen med de to gamle jomfruer.

Mrs. Cameron tilbake med liv og røre.

Bestevenner med Flit [“Smette”?, katten] og Carmen [datteren i huset.]]

Det begynner at gaa litt bedre med spansken ogsaa, jeg er ikke saa frygtelig nervøs naar jeg skal sige en sætning, og jeg læser det ganske flytende.

[Lever stille, arbeider og går tur, ser på blomstene.]

Ja jeg trives i Palma, jeg tror det var en Guds styrelse at jeg kom hit.

[...]

Palma de Mallorca 7 dec. 1932

Kjære Sigrid

[... Storm fra nord, bukten gikk skumhvit, sprøytet over fyret. Storartet syn.

Igjen full sommer.

På utflukt med Miss Mead.

Frl. Förster vil gå med ham og kjøpe julegaver i morgen.]

Jeg har arbeidet saa godt nu. Det er som en høiere magt hjelper mig.

Palma de Mallorca 10 dec. 1932

Kjære Sigrid

[...]

Herlig dag. På stranden ved Terreno og så på bølgene.]

Mit arbeide har gaat saa godt at jeg haaber jeg skal bli færdig med “takkesangen” [opus 17 nr. 2] til jul. Det sidste opsving av temaene staar igjen saa du maa tænke paa mig.

[Sendt pakke. Kjøpt majorkinske servietter.

Stor Maria-fest, dogmet om den ubesmittede undfangelse.

På konsert med Miss Mead i det engelske Tea-Room i Terreno, rørende gammel fiolinist som spilte.]

En dag i forrige uke var jeg endog i opera. Der er ingen fast opera her, naturligvis, det var et russisk operaselskap fra Paris, og da de gav en opera som man sjelden faar høre, saa gik jeg. Min plass var øverste galleri sammen med det majorkinske publikum og det var saa morsomt og primitivt. Det var ingen stoler, vi sat paa noen bænker uten rygstød og forsynlige folk hadde aviser at sitte paa. Men jeg saa og hørte godt.

[Kort fra Wilh. Hansen som straks vil begynne trykkingen.

Harda Robsahm skriver at han ikke fikk Oslo bys stipendium. Ikke annet å vente.]

Palma de Mallorca 13 dec. 1932

Kjære Hr. [Sigurd] Torkildsen

[Om sin omflakken på Middelhavet.

Om Mallorcas mange herligheter.] Saa jeg tror jeg har allikevel været heldig, at det var en lykkelig stjerne som førte mig hit til Palma, som er en av de mest charmerende byer jeg har set: halv nutid og halv middelalder og hvor man straks føler sig hjemme. Det er endnu helt sommerlig her: roserne blomstrer og plumbago og bougainvillaer henger ut over murene. Klimaet synes at være meget bedre end man forestiller sig siden Chopins og George Sand's tid, det er ikke bare regndraaper og melankoli, men sol og varme. Skjønt det kan være kjølige dager indiblandt, men jeg har en ovn som trøster i dette tilfælde, og jeg har kunnet arbeide saa godt i denne maaned og jeg haaber snart at bli færdig med de tre orkesterstykker.

Agnes Hiorth sendte mig utklip av [Pola] Gaugins kritik over Deres brors utstilling; det glædet mig saa at læse den for den virket saa forstaaelsesfuld, og jeg haaber Deres bror ogsaa fik økonomisk utbytte av utstillingen. Frk Hiorth var saa begeistret; jeg skulde ønske at ogsaa jeg hadde set utstillingen paa plads, men jeg er saa glad fordi jeg fik se den paa forhaand. Deres brors billeder virker saa længe efterpaa. –

Naar jeg ser paa naturen her paa Mallorca, saa ønsker jeg mange ganger jeg var maler; alt er saa oplagt malerisk: den røde jord, det sterke grønne, den varme gulrøde farve paa husene, atmosfæren som er saa skiftende paa grund av havet, – og selve bebyggelsen –

Ellers tror jeg nok at Sicilien var endnu mer storslagen; jeg tror Taormina var “the sight of my life”, saa det var med tungt hjerte jeg gav avkald paa Sicilien; men nu er jeg helt trøstet. –

Hele sjøreisen var saa vidunderlig. Jeg kunde sitte i det uendelige og bare betrakte himmelen og havet; det var en ren hvile for sjælen at følge med i denne storartede bevægelse. Og det var jo interessant at se de italienske byer Genua, Neapel og Messina og Taormina. Selve Messina var en ny og uinteressant by og det var noe trykkende over den – man kunde likesom aldrig glemme det grufulde som var hendt; men omgivelsene var ubeskrivelig skjønne. Vet De at jeg oplevet et veritabelt jordskjælv! Det var noksaa uhyggelig, og det forekommer ikke saa sjelden. – [...]

Om Mallorcas herligheter, og klimaet som nok er bedre enn på Chopins og George Sands tid. Ikke bare regndråper og melankoli, men sol og varme.

Fått utklipp om bror Trygve Torkildsens utstilling fra Agnes H.

Mallorca malerisk.

Men Taormina var “the sight of my life”.]

*Pensión Son Alegre Calle Guillermo Costa 7 Palma de Mallorca
14 dec. 1932*

Kjære Sine Butenschøn

[...] Først kan jeg berolige Dem med, at jeg ikke fryser, at sengen er god, og jeg har en deilig petroleumsovn, som ikke lugter: men jeg bare brukte den i tre dager. Nu har vi atter fuldstændig sommer, rosene blomstrer og plumbago, convolvulus og bougainvillee henger over murene; saa jeg kommer til at feire jul som i min barndom paa Madagascar, med sol og blomster. –

16de

Saa langt kom jeg den dag, og saa hadde jeg et uheld paa trikken; faldt og forstuet haanden, da jeg skulde stige av. Haanden blev hængende fast, og jeg blev slæpt et stykke; jeg slo mig ogsaa i hodet, men jeg tror haanden tok imot, saa støtet blev svækket. Haanden verket frygtelig de to første dagene, men nu er den helt bra, saa jeg slap let fra det. – Men det gaar rent trolld i ord, naar De siger at jeg benytter enhver anledning til at bli syk. – Ellers kan De tro det er deilig her paa Mallorca, og hvis De bare kunde se utsikten fra mit vindu, saa vilde De gi mig ret. Jeg ser hele Palma bukten, med moloen og alle skibene og selve byen med katedralen paa den ene side og saa forstaden Terreno paa den anden med alle luksushotellene og et gammelt fort med fyrtaarn – og saa naturligvis hele Mediterraneo. Og jeg har sol hele formiddagen fra den tidligste morgen. Jeg bor hos en tysker, som er gift med en spansk dame fra Castilien, saa jeg faar anledning til at snakke litt spansk. De er svært snille og gjør alt mulig for én og maten og stellet forøvrig er utmerket. Jeg har arbeidet saa godt siden jeg kom her og blir snart færdig med det sidste av de tre orkesterstykker: *Cantico di Ringraziamento* [opus 17 nr. 2], og jeg tror jeg har været noksaa heldig. Fra Wilh. Hansen har jeg faatt et kort angaaende strykekvartetten [nr. 1 opus 10] med de sedvanlige løfter om at de skal paaskynde trykningen, men nu tror jeg at jeg maa purre paa dem med visse mellemrum, saa blir det kanske noe av det tilslut. [...]

Og saa var det Bach-biografien. Albert Schweitzers gjælder for at være den bedste og saa er det Spitta's store og André Pirro: *L'esthétique de J. S. Bach*. Alle er paa biblioteket. Der er ogsaa kommet en ny engelsk, som skal være den mest udførlige av alle, men jeg har glemt titelen. –

Hvordan gaar det med Palestrina?

Palma er en av de mest charmerende byer jeg har set; jeg trives saa godt, og tror det var allikevel en god stjerne, som førte mig hit. [...]

Palma de Mallorca 16 dec. 1932

Kjære Sigrid

[Uhellet på trikken. Kun hans Oxfordbukser blev flærret.

Skuffet over Oslo bys, som han var lovet med hånd og munn. Det gikk til en musiker med inntekt 9000 i året!

Ikke bitter. Gud som reddet ham fra døden, vil nok også finne midler til å oppholde livet.

Miss Mead og Frl. Förster flytter.

Det kommer to danske damer og to engelske med båten i morgen.

Ønsker v
elsignet jul.]

[Postkort] Palma 17de dec. 1932

Kjære Sigrid.

Dette blir vist den sidste hilsen jeg kan sende før jul. Efter et par dages ruskeveir har vi igjen faatt solskin. Det er som jeg skulde være paa Madagascar; saan var jo julen der. Jeg haaber du har hat det godt. Jeg har hat saa mange brev at skrive, saa jeg faar bare denne hilsen avsted idag. Haanden er næsten all right nu.

Du maa hilse alle, og rigtig god og velsignet jul og alt godt i det nye aar ønsker jeg dig.

Kjærlig hilsen

Din hengivne Fartein

Palma de Mallorca 28 dec. 1932

Kjære Sigrid

Mange tak for julegaven, den kom vel frem lille-juleaften og Marta Sandnes hadde pakket noen smaa grankvister med, som jeg har staaende paa natbordet. Det var saa hyggelig at faa det nydelige navneskjoldet som jeg skal faa sydd inn i frakken.

[Ikke samme julestemning som hjemme. For kaldt og regnvær, så han gikk ikke i Katedralen til midnattsmesse.

Spansk ener jultreet.]

Anden juledag er ikke helligdag her, og i gaar arbeidet jeg saa meget med orkesterstykket Cantico di ringraziamento (Takkesng) [opus 17 nr. 2] og jeg blev færdig i gaar aften. Aa hvor jeg var glad og taknemmelig og jeg tror virkelig den er lykkedes for mig.

[Fikk julehilsener fra Dagny Knutsen og mann, Agnes Hiorth, Harda Robsahm, fru Unni Langaard og mange andre.

Harda Robsahm og Agnes Hiorth har fått løfte på noen penger til ham.]

Siden det øieblik jeg var likesom inde i døden, har jeg følt mig saa lykkelig; jeg har aldrig følt Guds barmhjertighet og kjærlighet saa sterkt som i den stund, og jeg har været saa glad og frimodig siden. —

Naar jeg har faat istand partituret til de tre orkesterstykker vil jeg byde dem frem til Wilh. Hansen eller til et forlag i Tyskland, og det kan hende at jeg faar litt for det. [...]

Palma de Mallorca 30 dec. 1932

Kjære Hr. [Sigurd] Torkildsen

[Kondolansebrev i anl. av Torkildsens far som døde.]

Valen foretok flere utflukter på Mallorca, også til nordkysten, hvor det er mer fjell og en forreven og grotterik kyst. På dette postkortet fra tidlig 1900-tall vises den trygge havnen i Soller. En britisk guidebok fra 1930-tallet berømmer byen for de riktduftebde sitruslundene og verdens søteste appelsiner.

1933

I juni vendte Fartein Valen hjem til Valevåg etter månedene på Mallorca. Oppholdet på øya var givende for Valen, ikke minst opplevde han en svært kreativ periode. Flere av hans ensatsige orkesterverker var under arbeid mens han var på Mallorca. Han fullførte Cantico di Ringraziamento opus 17 nr. 2, Nenia sulla morte d'un giovane opus 18 nr. 1 og An die Hoffnung opus 18 nr. 2. Epithalamion (Bryllupssang) opus 19 ble påbegynt der, og verket ble fullført om høsten i Oslo før han startet komponeringen av Le Cimetière marin (Kirkegården ved havet) opus 20. Det er påfallende at alle disse ensatsige orkesterverkene bygger på dikt eller har titler som om de var vokalverker, ulike sanger.

Komposisjonsprosessen for Valen bestod i å skissere noen motiver og temaer som ble testet ut. Selve komponeringen foregikk som oftest på et tre-linjet "particell", fra takt 1 og fortløpende utover, som om han hadde hele forløpet klart i tankene allerede. Når dobbeltstreken ble satt i particellet, var komposisjonen ferdig. Utskrivingen av et fullt partitur med alle stemmene var mer en håndverksmessig prosess.

Ett av orkesterverkene, Cantico, fikk sin uroppførelse i Filharmonien allerede i oktober.

Fra denne høsten og ut resten av Oslo-perioden bor Valen på fru Mette Frøseths pensjonat, Skovveien 49, like ved Uranienborg kirke.

Palma de Mallorca 6 jan. 1933

Kjære Sigrid

[...] I aften er det Hellig tre kongers aften, og dermed gaar julen ut. Her i Spanien faar barnene sine gaver i aften, saa det er næsten en større fest end selve julaften. Lille Carmen [vertens datter] kom med en stor dukke hun hadde faat og viste os den ved aftensbordet.

Jeg fortalte vist ikke om julaften i mitt forrige brev. Vi hadde det i grunden rigtig hyggelig. Jeg hadde arbeidet hele dagen og om eftermiddagen tok jeg en liten tur til Palma og drak kaffe paa en kafé. Det var saa vidunderlig at gaa alene i den fremmede by, mens mørket holdt paa at falde. Det er altid den skjønneste tid paa dagen, det meget korte tusmørke hernede, og nu var det næsten noe

uvirkelig over det hele, og jeg saa paa alle de fremmede mennesker, og følte mig allikevel ikke ensom, men jeg syntes jeg var ett med hele verden, og oplevet allikevel en julestemning, skjønt ikke den som der pleier at være hjemme. –

Da jeg kom hjem skrev jeg videre på min Takkesang [opus 17 nr. 2] og var i slik vidunderlig stemning, saa jeg tror jeg skulde ha kunnet fuldende den paa samme aften, hadde jeg ikke maattet gaa ind til vort festmaaltid. – Det var rigtig gjort festlig med kalkunstek, som er skikken hernede. I hele juleuken lød kalkuners kaklen over hele Palma og de stolserte omkring i byens gater, og en morgen var der en hel tyrefæktning mellom to kalkuner utenfor mit vindu, hvilket hadde tilkalt en stor og interessert tilskuermængde. Og man saa dem overalt paa de forunderligste maater, stakkars taalmodige dyr, saa det var rent saart at møte dem igjen paa min tallerken juleaften. Vi tændte saa juletræet, en sort ener med røde bær, som jeg tok frø av. Det var yndig og mindet i bladene om thuja. Det var blitt bestemt at alle skulde kjøpe en liten ting som blev indpakket og forsynet med nummer og saa blev numrene og opropt til hver enkelt. Det vakte ofte slik munterhet. Jeg hadde kjøpt en Jo-Jo, en sort snurrebasse som de leker saa med hernede fortiden, og det blev formelig aftenens glanspunkt for alle skulde prøve den og det blev slikt liv og munterhet.

[Gjestene: Tysk-amerikansk doktor med frue, to englanderinner, danske generalinde[!] fru Birgitte Lund og datter, Miss Webb og FV. Miss Webb fra Irland, snakket om revolusjonen.

Fru Lunds mann [Peter Christian] er søstersønn av Søren Kierkegaard, har ring av SKs slipsnål. Han har gamle brever fra SK til faren, men de er så triste at de ikke vil offentliggjøre dem.

Ber om opplysninger om rosene.]

*Palma de Mallorca 11 jan. 1933***Kjære Sigrid**

[...] Forresten har jeg været litt slapp med brevskrivningen efter jul, men nu skal det bli bedre. Det kom en reaktion efter at jeg blev færdig med mit orkesterstykke Cantico [opus 17 nr. 2]. Dessuten fik jeg like efter nytaar korrektoren paa Pastoralen [opus 11] som jeg maatte sitte med i flere dager. Det er saan et arbeide som kræver slik nøiaktighet og jeg hadde ikke manuskriptet tilstede, for da gaar det lettere. Nu haaber jeg at faa sidste korrektoren snart. Saa har jeg været saa ængstelig for mine to motetter. Da jeg spurte Dr. [Jan] Kielland efter dem i Oslo i høst, kunde han ikke finde dem. Det var under brorens sygdom, saa jeg fæstet mig ikke stort ved det, da Dr. Kielland bare vikarierte i forretningen istedenfor sin bror og jo ikke hadde saa god greie paa alting. Men senere da jeg fik høre at de hadde somlet bort hele korrektoren til Pastoralen [opus 11] blev jeg het om ørene, naar jeg tænkte paa de to motetter. Jeg tror jeg vilde bli utrøstelig, skulde de være kommet bort, for jeg vet at det er det bedste jeg har skrevet hittil. Men jeg haaber de maa komme tilrette.

[Mercedes, piken, hengte opp FVs brevkort av Kristus i Emmaus på veggen sm.m. rosmarinkvast.

Miss Mead reiser.

Får undervisning i spansk, kan mye.

Har skrevet svarbrev til Kristoffer Sydnes [på landsmål].]

*Palma de Mallorca 12 jan. 1933***Kjære fru [Unni] Langaard**

[...] Men alt har likesom forsvoret seg mot mig. Først falt jeg fra trikken før jul og holdt paa at slaa mig fordærvet; heldigvis tok haanden imot, ellers vet jeg næsten ikke hvordan det kunde hat gaatt, for jeg falt med hodet i gaten og blev slæpt et stykke avsted. Haanden gjorde ondt i lang tid, og den er endnu ikke rigtig bra, men det kjender De jo saa godt – jeg har det samme som Dem:

rheumatisme, straks jeg overanstrenger den (oktaver kan jeg endnu ikke spille) og om natten verker den. – Og saa straks efter nytaar fik jeg korrektoren paa Pastoralen [opus 11] som de hadde somlet bort al denne tid, og det maatte jeg faa avsted saa snart som mulig, men det tok adskillig tid, fordi jeg ikke hadde manuskriptet for haanden.

Men nu nok med disse jeremiader. Jeg vil takke Dem og Deres mand [Johan H.] saa meget for boken om [Alf] Rolfsen;¹ den var meget interessant at læse og jeg misunder malerne som har kritikere der baade eier hode og hjerte; i musikken staar det ilde til, de er allesammen forværrede utgaver av Kristian Haug. [...]

Naar jeg undtar det lille uheld med haanden, saa har alt været bra, og jeg er fremdeles like henrykt over at være paa de lyksaliges ø.

Noen jul i nordisk forstand var her rigtignok ikke. Det eneste som mindet om julen var kalkunerne, og man hørte deres fjollede kaklen over hele Palma, og de stolserte i lange rader i byens gader, og man saa dem baaret paa de mest fantastiske maater med hode ned, eller efter den ene vinge; sommetider sat de pent og skikkelig paa et fang paa trikken og stirret tomt og idiotisk paa sine medreisende. Ak, saa det var rent trist at møte dem paa sin tallerken julemiddagen. – [...]

Nytaarsaften blev jeg ferdig med min Cantico di Ringraziamento [opus 17 nr. 2] og jeg renskriver nu partituret; et kjedelig arbeide, men det er desværre nødvendig.

Ja her er virkelig yndig paa denne ø og jeg kan næsten ikke tænke mig, at det er virkelig mig selv som gaar her. La vida es sueño!² Vi har ikke kunnet klage over veiret, selv om det har regnet noen dager, alt blomstret jo allikevel: skinnende violet-røde bouganvillae, blaa plumbago, gule jasminer og mimoser – jeg synes jeg oplever min barndom om igjen. –

---

¹ Trolig utstillingskatalogen fra Kunstnernes hus, november–desember 1932.

² Tittel på Calderóns drama, *Livet [er] en drøm*.

Palma de Mallorca 15 jan 1933

Kjære Lissa og [David] Monrad [Johansen].

Det er gaatt saa lang tid hen, uten at jeg har faatt skrevet. Først var det min lange omflakken paa havet, og da jeg endelig kom tilro her, merket jeg først, hvor dødstræt jeg var, legemlig og sjælelig, efter min lange sykdom. Det var en næsten overmenneskelig anstrengelse at skrive, og jeg skylder hundredevis av brev. Da saa julen kom, og jeg hadde foresat mig at sende alle de skyldige hilsener, ramlet jeg ned av trikken og holdt paa at slaa mig fordærvet. Haanden verker endnu, især om natten, og jeg fik et ordentlig chok, men jeg maa være glad at jeg slap saa vel fra det. [...]

Palma de Mallorca 16 jan. 1933

Kjære Sigrid

[...] Jeg holder paa at renskrive mit orkesterstykket og det er et langsomt arbeide, som kræver stor nøiaktighet. Egentlig vilde jeg helst begynde paa et nyt orkesterstykket, som nu holder paa at tumble i mit hode; men dette arbeide maa først til. Jeg er glad over at jeg fik sendt korrekturen av sted og venter nu saare paa næste. [Sigurd] Kielland som skulde reise til Kjøbenhavn paa denne tid lovet at forhøre sig lidt om strykekvartetten [nr. 1], og jeg haaber inderlig at han maa faa litt rede paa det.

[Mange fra filmselskapet UFA i Tysland i pensjonen., lager film om hvit slavehandel [trolig *Der Stern von Valencia*].

Ny tysk oppvarter, August, som nærmest er rømt hjemmefra i en gummibåt.

Miss Webb er nok engelsk, bodde på et stort godt under revolusjonen i Irland, mistet alt det de hadde i Irland.

Hånden verker fremdeles, ellers alt bra.]

[Kort P. Palma 20.1.33]

Kjære Sigrid

[Bilde fra havnen i Palma de Mallorca.]

Palma de Mallorca [p. 20.1.33]

Kjære Sigrid

[...] [Jeg] har være saa optat med at gjøre færdig orkesterpartituret til “Cantico di Ringraziamento” [opus 17 nr. 2], saa jeg har ikke faatt skrevet saa mange brev. Dessuten maa jeg skrive ut partituret til Nenia [opus 18 nr. 1], som jeg komponeret i sommer, men den er meget mindre. Jeg fik brev fra [Sigurd] Kielland igaar men han svarer ikke paa mit spørsmaal om de to Motetter, saa jeg er stygt ræd for, at de har somlet dem bort i Musikforlaget paa samme maate som de somlet bort Pastoralen [opus 11]. Jeg maa skrive og be Arne [nevø] ta sig av saken. Det var det eneste exemplar jeg hadde, saa skulde det være borte ville jeg bli fortvilet, for jeg tror det var noe av det bedste jeg har gjort, og jeg vil vanskelig kunne skrive det ut efter mine kladder.

[Storm, som Vestlandsstormer.

Politiske uroligheter, utenlandske aviser mer alvorlige enn de spanske i sine kommentarer. Miss Mead i Barcelona advart mot å gå ut om kvelden.] Det er kommunistene som har laget alle disse spektakler. Her på Majorca har jeg indtryk av at de er mere konservative, holder vist mere til royalisterne.

[Mercedes reist.

Sender Sigrid sin siste tiktone.]

Palma de Mallorca 23de jan 1933

Kjære Agnes [Hiorth]

Tusen tak for dit lange og hyggelige brev, som jeg fik igaar. Det glædet mig saa at faa det og høre om altsammen, for siden jeg ikke ser norske aviser er jeg

noksaa utenfor. Jeg har holdt paa at instrumentere og renskrive partituret til Cantico [opus 17 nr. 2] og saa maatte jeg ogsaa instrumentere Nenia [opus 18 nr. 1], som jeg ikke fik gjort isommer. Iaften blev jeg færdig med den. Men nu opdager jeg at jeg ikke fik gjort færdig den sidste siden av Sonetto di Michelangelo [opus 17 nr. 1] isommer, da jeg ikke hadde mere av denslags papir, saa jeg maa desværre be dig om du vilde være saa snil at skrive av paa vedlagte stykke papir den allersidste linje i klaverpartituret. Det er skam at jeg maa plage dig med det; men jeg kan ikke huske den ganske nøiagtig. Altsaa bare den sidste linjen. Imorgen skal jeg begynde paa “To Hope” [opus 18 nr. 2]. Det er godt at være færdig, saa jeg vil ikke tænke paa alt som burde være bedre.

Nu var jeg netop oplagt til at se Harriet Backer; man lærer saa meget musik av hende, og jeg kan tænke at det maa være en nydelse at gaa fra billede til billede. Jeg synes det er noe som minder om Agnes Hiorth hos hende, baade i koloritten og atmosfæren og stoffet, et slags væsens slegtskap. – Jeg glæder mig til at se det store billede fra Vestlandet færdig og jeg skulde ønske jeg hadde været paa den lille festen.

For et par dager siden møtte jeg [Gunnar] Reiss-Andersen. Det vil sige han kom bort og hilste paa mig, og det var virkelig et hyggelig bekjendtskap at gjøre. Han var igrunnen saa søt og naturlig og aabenhjertet, saa det er rent synd at han reiser allerede imorgen. Først spiste vi middag sammen og saa blev jeg med ham hjem og han læste en masse dikt for mig, og flere virkelig nydelige.

Dagen efter, søndag, førte han mig sammen med en dansk religionshistoriker, Dr. Emil Rasmussen, som han hadde interviewet i Aftenposten – kanskje du saa det. For det var de samme ting han snakket om; jeg kommer til at tænke paa det i anledning Harda [Robsahm] som er syk. Jeg skal skrive og fortælle hende et middel som denne Dr. Emil Rasmussen omtalte, det var saa enkelt – bare en elektrisk traad om livet – men det skal være fænomenalt. Saa nu skal ogsaa jeg kjøpe en elektrisk traad – bare [jeg] faar mot til det!

Reiss-Andersen hadde en liten gut paa 7 aar og han fortalte saa meget om hans ophold i Alcudia, et litet fiskerleie nord paa øen. Gutten blev fuldstændig

majorkiner og snakket majorkinsk i næsen som en indfødt. Han levet bare med sine majorkinske venner, fiskere og sjømænd, indtok alle sine maaltider med dem og med dem ute og fisket og seilet. Det var især en gammel fisker som han var blitt fine venner med. Og en dag kom den gamle op til Reiss-Andersen og sa at han hadde tænkt paa hvad der skulde bli av gutten i disse vanskelige tider og saa hadde han kommet paa han vilde utdanne ham til at bli fisker. Han vilde med andre ord adoptere gutten saa glad var han blitt i ham. – Reiss-Andersen sa, at da vilde han betale for gutten. Nei det var det ikke tale om. “Mit hus skal være hans” – Det er ekte spansk. –

Du maa hilse Helen Holman. Jeg har glemt at fortælle at jeg fik et kort av David [Holman] til jul; saa hyggelig av ham at tænke paa mig. – Det er en av blandt min talrige brevgjæld, men nu er jeg begyndt at skrive et brev hver aften; tidligere i høst var jeg saa træt. –

Jeg er viss paa Monrad [Johansen] faar mere end erstatning ved kantatens¹ opførelse, og jeg beklager jeg ikke kan være tilstede. – Igaar og idag har det været litt kaldere end ellers – den første gang vi merker en snev av vinteren. – Jeg skal skrive til Harda senere – mit sidste brev var saa spleenet. Du maa hilse din far og mor saa meget og ellers andre kjendte. – Ogsaa maa du undskylde at jeg plager dig med disse dumme notene. Hr. paa spanske breve heter vist Sr. Don, men det andet er godt nok. –

Mange hjertelige hilsener og tak for alt i det gamle aar.

Fartein

[P.S.] Haanden er næsten god, bare om natten kjender jeg det sommetider, og desuten kan jeg ikke spille oktaver; men Bach har ingen oktaver! heldigvis.

---

¹ *Ignis Ardens*, universitetskantaten.

Palma de Mallorca [udatert] [Januar-februar 1933]

Kjære Eva* og Bjarne [Lous Mohr].

Tusend tak for det hyggelige brev med underretning om bryllupet, som jeg fikk før jul. Svaret skulde ha kommet for længe siden, det vil jeg forsikre, skjønt jeg er ingen helt til at skrive, hadde jeg ikke netop da hat det uheld, at jeg ramlet ned fra trikken og holdt paa at slaa mig fordervet. Jeg slap jo forholdsvis let fra det allikevel, men en daarlig haand kom noksaa uleilig midt i julebrevskrivningen, og dermed kom utsættelsen som alltid er saa fatal. – Men jeg har skrevet mange brev i tankene. Allerede i høst gjorde jeg det. Naar jeg spaserte under platanene i den fortryllende Paseo del Borne, Palmas Karl Johan, tænkte jeg: Her skulde Bjarne gaa sammen med en ung dame, som jeg var sammen med paa Theaterkaféen. Netop hadde det passet til en bryllupsreise.

* Jeg haaber jeg maa faa lov til at kalde Dem saa som Bjarnes gamle onkel.

For her er yndig i Palma. Der er noe ubeskrivelig i luften her, man føler sig saa lykkelig og fri og siger til alle sorger og bekymringer: mañana. Jeg har aldrig set en saa malerisk by. Jorden er rødlig og husene gylden-hvitgraa, hvortil det grønne og himlen staar saa vidunderlig, og havet naturligvis. Og hvert litet trø, hvert litet hus tægner sig saa plastisk og uttrykksfuldt mot den bløte luft. Og byen selv er saa rar og morsom, en blanding av middelalder og nutid, med tykke gamle bymurer og vakttaarn og med en storartet gotisk katedral, som hver gang solen gaar ned, gløder fantastisk lik det nye Jerusalem, og med trange smug, hvor man kunde tænke sig scener av Calderón og Lope de Vega. Og midt i byen er der lette smaa parker med palmetrøer og roser og smaa plaprende fontøner med papyrussiv, og der er smaa sfinxer og smaa obelisker baaret av skilpadder og under trekronene er der marmornymfer og bronsebyster av poeter. Og lyset flagrer gjennem platanernes løv lik drømmende sjøler. Her vilde jeg anbringe mine nygifte og saa diskret forsvinne. Men rigtignok vilde jeg helst ha drukket en kop kaffe sammen med dem og spurt og hørt alt det nye, de hadde at fortølle. Men jeg skjønte jo Berlinerreisen var bestemt og saa vil jeg heller gløde mig til

at møtes og se det nye fine hus, naar jeg kommer hjem. Og det er godt at ha noe at glæde sig til, naar jeg engang skal forlate denne Lykksaligheds ø. Naar jeg tænker paa at jeg skulde havne paa dette sted, saa tror jeg allikevel at det var en lykkelig skjæbne som førte mig hit, og skjønt det er mange geschäftige som har alt mulig at utsætte på denne ø, saa har det dog for mig været vidunderlig og livbringende at være her, og jeg holder av, ikke bare naturen, men ogsaa menneskene, som er saa venlige og gaar lange stykker med en, naar man spør dem om veien, og som hilser av sig selv naar man møter dem lik folk paa landet i Norge, og som svarer en med sit smukkeste smil, naar man takker dem. –

Men nu maa jeg nok slutte og det med mine hjerteligste og varmeste lykønskning til de nygifte og med tak fordi jeg fik vite hemmeligheten paa forhaand. Den aftenen paa Theaterkaféen er noen av det hyggeligste jeg har oplevet. – Hvor rart det er at tænke paa, at den samme Bjarne som stak sit hode ind naar jeg havde timer med fru [Jeanette] Mohr i Stavanger og ropte: «Aa men Fartein Valen er løien» – nu er en værdig egtemand. La vida es sueño! Da først merker jeg hvor gammel jeg er, og derfor tegner jeg mig med hjertelige hilsener onkel Fartein.

Mange hilsener til Fru Mohr (som jeg snart skal skrive til) og sognepresten, Marie og hele den øvrige familie.

Palma de Mallorca [udatert] [Januar-februar 1933]

Kjære fru [Elisabeth] Munthe-Kaas Sandvik.

Hjertelig takk for Deres brev, som jeg fik idag. Det gledet mig mere end jeg kan sige at De vil synge Ave Maria; jeg er bare saa bedrøvet over at jeg ikke faar være tilstede. Men De vet nok at jeg skal være tilstede i aanden, og jeg skal tænke paa Dem og be for Dem. Det rørte mig saa at De ikke vil glemme mig, landflygtige; det eneste jeg er ræd for, er at De skal faa ubehageligheter for min skyld og det vilde gjøre mig bittært ondt. For min egen del er kampen for længst utkjæmpet og jeg skal ikke la mig rokke “to the bitter end”.

[Partituret på UB rent og korrekt.]

[Kort p. Palma de Mallorca 4.2.33]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Hilsen fra Valldemosa.]

Palma de Mallorca 6 febr. 1933

Kjære Sigrid

Mange tak for dit brev, som jeg fik torsdag. Jeg fikk ikke svaret paa det med en gang da den turen til Valldemosa [Valdemossa] kom iveien. Jeg møtte nemlig [en] av de engelske damer, som bodde her i pensionen i julen og hun sa at de vilde ta en biltur dagen efter og spurte om jeg vilde være med. Naar vi tok en privatbil, blev det likesaa billig som at ta en turistbil. Der var plass til 5 stykker i bilen, saa det blev de tre engelske damer, en tysk dame og jeg. Vi reiste fredag morgen kl 1/2 10 i det deiligste vaarveir, en dag som vi næsten ikke har hatt maken til i hele vinter. Mandeltrærne var netop i sin første blomstring, men jeg tror de ville være paa høiden om en uke. Jeg hadde hele tiden følelsen av at vi reiste i det hellige land. Det var mandeltrærne og de gamle krokete oliventrær om var de mest fantastiske former – mange er tusen aar gamle – og det var også landskapet som mindet. – Jeg nød at komme ut paa landet. Du [kan] ikke tro hvor skjønt det er paa Mallorca, meget minder om Norge især de bratte fjellskrænte med tæt furuskov. Turen tok over en time. Vi [drog] mot nordvest til Valldemosa. Kan du se paa kartet om du finner det. Det er en fredelig liten landsby med et stort gammelt kloster, som har været nedlagt i over hundrede aar. Chopin og George Sand bodde der den vinteren de var paa Mallorca og det var der Chopin skrev sit berømte regndraape-præludium og en hel del andre præludier. Klosteret var nedlagt i tre aar før de kom. Munkerne var av chartreusernes orden som ikke hadde lov til at snakke sammen mere end en halv

time hver lørdag eftermiddag. Det var et vældig kompleks med søileganger. Hver munk hadde en liten leilighet paa tre værelser og i en av dem bodde Chopin. Nu hadde der været slik strid blandt de nuværende eiere om hvem som besat den rette celle hvor Chopin levet, saa det var blitt forbudt av den spanske regjering at vise frem Chopins celle indtil saken var avgjort ved retten. Vi kikket ind alle steder, for dørene stod aapne og eierne var vist vandt til denslags indiskresjon. Men paa det ene sted var der en ung pike, som var saa søt og viste os rundt. Vi stod først utenfor døren og saa paa en fortryllende liten sort katunge som hoppet op paa vaare matkurver og mjauet, og det blev slik munterhet at de bad os komme ind, og det var nok egentlig der Chopin hadde levet, fordi de har fundet en tegning av George Sands søn, som viser klostertaarnet fra venstre, og det var beviset at Chopins celle maatte være paa den kant. Saa fik vi staa paa terrassen og se paa Chopins utsikt. Det var først den store klosterhaven med alle mandeltrærne i blomst og saa var det bratte fjeld paa begge sider og ret frem gjennom et skar kunne vi se helt til Palma og til havet i den ytterste horisont. Det var saa stille og varmt som en sommerdag. Og det var rart at tænke paa at der hadde Chopin staat og set utover og latt sig inspirere av landskapet. Der var et blomstrende maanedstrose-tre med lyserøde roser som hadde et par modne nyper, og jeg plukket en av og her sender jeg nypen. Du maa saa dem og skrive paa etiketten Chopin; jeg kunde ikke motstaa fristelsen; det var saa morsomt at ha en erindring fra Chopins have. Den spanske unge pike viste os saa en vei til et gammelt arabisk vakttaarn. Der kunde man se havet paa den anden kant (nord-vest) der var et skjønt syn. Her leiret vi os og spiste vor medbragte middagsmat; det var som en sommerdag i Leirvaag. Saa reiste vi hjem en anden vei langs kysten og det var enestaaende at [se] hvor vildt og forrevet kysten var. Jeg skal sende noen bilder senere. Men nu synes jeg først jeg begynner at vite, hvad Mallorca er. – Saa kom [vi] hjem om eftermiddagen. –

Det var gildt at høre at det er saa hyggelig paa Valestrand, at der er kommet likesom en ny aand; det var glædelig. – Nu maa jeg nok slutte, dette brev blev desverre litt forsinket, saa skal jeg heller skrive mere i uken. Haaber du

fremdeles har det bra og alle. Du faar hilse fra mig, til folk som spør. Ingeborg Hope, Kari o.s.v. Jeg hadde saant rørende brev fra Marta paa Westminster. Igaar fik jeg brev fra Magnhild. Jeg er kommet saa godt i vei med "To Hope" [opus 18 nr. 2]. – Du maa tænke paa mig.

Mange hjertelige hilsener Din hengivne Fartein

[Skrevet til i margen:]

Ak, der var kun ett frø i Chopin's rose; har du plass for det? Her sender jeg et par fotografier, som jeg fik av en av Ufa-ingeniørene (han staar selv ved siden av Barcelona-baaten) som er saa hyggelig.

Palma de Mallorca (P. 10.2.33)

Kjære Sigrid

[Om forhold på Valevåg.

Sommerforhold i Palma.]

Igaar fik jeg brev fra Elisabeth Munthe-Kaas. Hun sa at hun skulde synge Ave Maria 16 febr (torsdag) kl 8 om aftenen og bad om jeg vilde tænke paa hende. Det er rørende av hende at hun vil synge den efter alt det som er blitt skrevet av ukvemsord om min musik i hele høst. Men nu blir det vel atter en anledning for kritikerne til at rase. Bare hun ikke faar ubehageligheter, saa skal jeg være glad. Jeg skrev at hvad mig selv angik saa var kampen utkjæmpet for længe siden, og jeg skal ikke la mig rokke av hvad de skriver om mig. I dag maate jeg sende fru Munthe-Kaas en telegrafisk tillatelse til at benytte partituret paa biblioteket, hvilket var fuldstændig unødvendig, da de kunde ha faat det bare ved at spørre; men jeg synes det var hyggelig at gjøre det, for jeg var saa ræd for at de skulde bruke det partituret som Arne [nevø] har, som ikke er ganske rigtig.

[Kjøpt hatt.

Hyggelige mennesker på Mallorca. Også de tyske filmfolk vennlige, sender fotografier han fikk av Hr Laube.]

Jeg har vist ikke fortalt om en gang jeg var i et gammelt majorkinsk palads. De var rent som at komme 2–3 hundrede aar tilbake i tiden: gamle vævede tapeter, gamle nydelige møbler og fuldt av gamle malerier paa veggene. Det var to engelske damer som har faat lov til at leie nederste etage til en the-salon. Resten av huset er ikke tilgjengelig for andre; der bor eieren selv med sin nevø, som er hans arving, og saa alle tjenerne som har været der næsten hele sit liv. Herskap og tjenere spiser alle maaltider sammen, men herrnene ved et bord for sig – alldeles som de gjorde i Middelalderen. Du kan tro det var et nydelig hus gjemt i en av Palmas ældste og trangeste gater. Der var endog en egte Velasques [maleri] men den er ikke tilgjengelig for publikum.

[Tysk ektepar fra Berlin flyttet inn på pensjonatet.

Mandeltrærne på det vakreste, blomstrer på bar gren.]

Palma de Mallorca 15 febr. 1933

Kjære Sigrid

Bare noen faa ord iaften, for i morgen faar jeg ikke tid til at skrive, da det er den aften Ave Maria [opus 4] skal opføres og fru [Elisabeth] Munthe-Kaas bad mig om jeg vilde tænke paa hende da hun var saa nervøs for den vanskelig opgave. Saa jeg tænker jeg vil spasere litt paa moloen; der er ingen steder hvor jeg kan samle tankene bedre.

[Hatt spansktid, får så mye ros at han blir skamfull.

Skal neste uke i teater for å høre riktig kastiljansk uttale, ikke bare majorkinsk dialekt [katalansk]. Calderóns “Livet er drøm” skal oppføres. Vertinnen fru Bernhardt taler kastiljansk, men det blir mest god morgen og været er bra.]

Jeg har holdt paa med “To Hope” [opus 18 nr. 2] og nu tror jeg ikke jeg har saa meget igjen. Du maa tænke paa mig, at jeg kunde være litt flink med slutningen. Jeg tror det har gaat noksaa bra hidtil.

[Funnet ny fin spaservei forbi Son Alegre ("Fagerland") gården og gjennom markene. Finner nye blomster, og pinseliljer i klaser.] Og saa er det den deiligste utsikt over hele Palma og fjeldene i bakgrunnen. Agnes [Hiorth] skrev at Valldemosa minnet om Valestrand (navnene ligner jo ogsaa!). Her sender jeg det sidste billede jeg fik av Hr. Laube, Ufa-ingeniøren; det er nydelig, ikke sandt. Vi ser katedralen over alt i hele Palma; den er et sjømerke som Siggen¹. – De Ufa-ingeniørene er slike prægtige fyrer; de er saa fredsvenlige, og har ingen nationale fordommer; det er den nye generation i Tyskland. Saan var ogsaa frk Grossmann. Mens Schorns var Hitler-folk. Nu er de forresten reist.

[Ber henne kjøpe appelsiner, det beste middel mot influensa, skriver de fra England.]

Palma de Mallorca 20 febr. 1933

Kjære Sigrid

[... Surt og kaldt noen dager.

Har petroleumsovn som luner det koselige værelset.]

Fredag blev jeg færdig med "To Hope" [opus 18 nr. 2]; det gik saa meget fortere end jeg hadde tænkt, og før jeg vidste ord av det var jeg færdig. Men nu er jeg likesom litt aandelig slap; det kommer altid en liten reaktion før jeg kan komme ind i det nye, som skal bli "Epithalamion" (bryllupsmusikken til Arne) [opus 19]. Gid jeg kunde faa den ogsaa fra mig før jeg forlot Mallorca. Jeg fik ikke gjort partituret til "To Hope" færdig, for de hadde ikke det format notepapir som jeg bruker og de maatte skrive til Barcelona efter det. Og nu kan jeg likesom ikke komme igang med det nye, før jeg har gjort To Hope helt færdig.

[Brev fra Hugo med bilde av Volda-altertavlen. Det vakreste han har gjort.

Invitert av Ufa-folkene til å være med båt til Cabrera, liten øy utenfor Palma. Men det er for surt og vindfullt.

Ikke hørt noe om Ave Maria-oppførelsen i Oslo.]

---

¹ Siggjo, karakteristisk fjell på Bømlo utenfor Valevåg.

Jeg har funnet et nydelig dikt “om den gudommelige kjærlighet”,¹ gammelt spansk dikt; det er en tekst jeg har søkt saan efter; har lyst til at skrive en kantate over den. [...]

Palma de Mallorca 24 febr. 1933

Kjære Hugo [Lous Mohr]

Tusend tak for begge dine breve, det var ubeskrivelig hyggelig at faa dem. Jeg hadde jo tænkt paa, hvor det mon bliver av dig, og jeg hadde tænkt paa at skrive. Men saa trodde jeg du var saa optat med freskene i Volda, og saa er jeg jo ingen helt til at skrive, som du ved. –

Hjertelig tak ogsaa for billedene, som jeg blev saa saa glad over at faa. Jeg ser paa dem stadig og synes det er noe av det bedste, kanske det bedste, du har gjort; kompositionen saa herlig og uttrykket saa ubeskruelig enkelt og stort. Ja du maa være glad som har fuldendt et saant arbeide og du hadde sandelig al ret til at ta dig en ferie hitned. Hvorfor ikke? Det er ikke saa frygtelig dyrt naar man tar en lastedamper. Kunde du ikke faa et forskud paa en av alle de ungene du skal male. Du kunde jamen trænge til at hvile dig litt efter en saadan daad. Og Mallorca er det rette sted. Du vil bli henrykt naar du kommer. Først er det saa vidunderlig malerisk, alt tar sig saa skjønt ut i denne milde fugtige luft. Men det behøvde du ikke at bry dig om men bare nyde den hemmelighetsfulde poesi som er over det hele – det som man umulig kan forklare og som er skapt til at hvile og glemme og drømme. Ja jeg tror det er en god aand som førte mig til denne ø, og jeg har ikke en dag angret paa den skjæbnessvangre beslutning som jeg tok en vidunderlig solskins ettermiddag paa dækket av “Sevilla” da den laa i Messina, skjønt det var med blødende hjerte, jeg forlot Sicilien og det elskede Italien. Ja, du kan gjerne undre dig over mine transaksjoner, og der er ingen, som har undret sig mere over det end jeg selv. Tænk at reise helt paa det uvisse fra

---

¹ Santa Teresas dikt “Acerca del amor divino”.

Messina og til Valencia og derfra til Palma uten at haa idé om, hvor jeg skulde havne, det kan man rigtig kalde en “sentimental journey”.

Men efter en noksaa fæl første uke i Palma, da jeg næsten begyndte at bli fortvilet over min letsindighet, saa fant jeg ved et rent tilfælde “eit hus som vil meg hysa” og som siden har huset mig, og hvor jeg har levet stille og rolig indtil nu. Jeg har sol og deilig utsikt over hele “Bahia” de Palma og selve byen med katedralen (kan du huske at du snakket om den en gang den sommeren du og [Axel] Revold var paa Valestrand]. Den ligger så skønt som om den var baaret dit av englene og sat paa sin plass og hver aften naar solen gaar ned gløder den gylden som husene i det nye Jerusalem. – Det er bare synd du ikke er her, for du skjønner: Palma de Mallorca er stedet. Det er saa yndig her, at jeg kunde aldrig bli færdig skulde jeg regne op alle Palma’s lyksaligheter.

Og for at gaa over til prosaen, saa har jeg virkelig funnet en yndlingskafé som heter Café del Borne og den er saa fantastisk at naar jeg sitter der, tænker jeg altid: “La vida es sueño”.

Siden jeg gjorde denne reise har jeg opdaget endnu en nydelse: the Pleasure of Ignorance. Hvordan man nyter stemningen av en by uten at kjende den. Saan var det i Genua, saan i Neapel og selv i Messina, som tilsynelatedende var saa ny og fersk og kjedelig, der var det ogsaa, men mest om aftenen, naar lysene var tændt og flagret gjennom løvet paa trærne og faldt paa de store aapne kolber av hibiscusblomster som var saa passioneret mørkerøde, at man tænkte: “sie hat es von der Erde, und die trank Menschenblut.”¹ Der kunde jeg sitte om aftenen utenfor paa en kafe og se paa alle de nervøst gestikulerende mennesker saa jeg formelig kunde komme i en slags trance. Og det er likedan paa Café de Borne. Du vet hvordan de spanske kaféer er: med folk som sitter med hatten paa; hvor man klapper i hændene efter opvarterne; hvor man staar i store klynger med hændene i bukselommen og snakker sammen; hvor ikke en sjæl bekymrer sig om en. Uagtet jeg nu har været en næsten daglig gjest der, og uagtet jeg stadig ser de samme mennesker, saa er det ikke en, som ser til den kant jeg sitter. Man

---

¹ Fra Friedrich Hebbel, “Böser Ort”, fra *Waldszenen* (motto for Nr. 4 i Schumanns *Waldszenen*).

forstaar at denne nation har likesom sovet en tornerose-søvn i trehundrede aar. Man føler tiden næsten staar stille; man er paa la “Isla de las Calmas”, man er paa Lykksalighedens Ø. – Jeg blir aldeles hypnotiseret av at se paa disse mennesker. Synes du det er en styg uvane. Men det er ikke noe sted jeg har følt mig saa uendelig vel som her, ikke i Rom en gang, tror jeg.

Og jeg har hat det bare godt, siden jeg kom her, naar jeg undtar det faldet fra trikken før jul. Det var saa voldsomt at jeg fuldt og fast trodde at min sidste time var kommen, og jeg tok ihast avsked med verden. Jeg slap jo svært vel fra det allikevel, men med vrikket haand og graat haar. Og allikevel tror jeg det var det bedste som kunde hænde mig. Jeg følte mig likesom grebet av en vældig haand som ikke har sluppet mig siden. Og jeg kom liksom til ro efter alt jeg hadde oplevet av leit og ubehagelig ihøst. Ikke at de dumme kritikene gjorde mig noe kunstnerisk, men der var saa mange hæslelige ting, som jeg kun kan fortælle dig mundtlig, og det gjorde mig helt lamslaat, liksom den gangen da jeg som barn paa Madagascar fik se det troldet i æske; det var dets hæslelighet som gjorde saant indtryk paa mig, ikke at jeg blev ræd. – Men det var velsignet at komme bort og jeg har gjort litt, endda jeg var temmelig nedfor den første tid. Jeg er færdig med Sonetto di Michelangelo, Nenia og Cantico di Ringraziamento. – Og saa med “To Hope” og jeg holder nu paa med Epithalamion, altsammen for orkester.

[... om Mohr-familien.]

Og saa maa du selv ha det rigtig godt, nyde lidt dovenskap – og om du kunde ta en lastebaat og komme hit, kan jeg ikke sige hvor deilig det skulde være. “Ich sehne mich an deiner Seite”¹ – o.s.v.

---

¹ En litt endret versjon fra første strofe i Rainer Maria Rilkes dikt “Die Liebende”.

Palma de Mallorca 24 febr 1933

Min kjære Magne [Valen-Sendstad]

Tusen tak for dit hyggelige brev til jul. Det var saa hyggelig at se din klo, som minder mig saan om min egen, da jeg gik på skolen; og det var hyggelig at høre at du har det godt, selv om du maa stræve med latinen. Da jeg læste latin med dig, var jeg ofte imponert over din skarpsindighet, saa det med “kjukk i hue” kan jeg ikke være helt enig i, jeg tænker “We do away with that” og siger heller at du har let for det. Naar det gaar vanskelig, er det kun et spørsmåal om tran og vitaminer og frisk luft; du vet det er min teori.

Men nu skal jeg ikke præke mer for dig, la os heller snakke litt hyggelig sammen. Tænk at jeg har kunnet la saa lang tid gaa her uten at svare paa et saa hyggelig brev; det er en skam av mig. Men det faldet fra trikken maa bære skyld for den første utsættelse, som altid er det fatale; det satte mig graa haar i hodet (ikke figurlig men bokstavelig) og tok mer paa, end jeg fra først av tænkte. – Senere maatte jeg gjøre “Cantico di Ringraziamento” [opus 17. nr 2] færdig og i februar har jeg saa arbeidet av alle kræfter på “To Hope” [opus 18. nr 2] og ble færdig i forrige uke. Nu holder jeg paa med “Epithalamion” [opus 19], som du husker skal være til Arne [MVSs bror]. Disse to stykker skal likesom høre sammen og det første To Hope hadde jeg tænkt mig til en fælles ven av Arne og mig, som ogsaa du kjender meget godt (han er meget lang og tynd og har skrækkelig lange armer men mer vil jeg ikke røbe).

Efterpaa har jeg været idiot i længre tid, og du vet fra erfaring hvor umulig jeg er i et saadant interregnum; men nu er det begynt at flyte litt lettere, og da blir straks hele tilværelsen lysere. Og i dag har vi hat slik en herlig dag efter lang tids kulde og taake. Solen skinnet ren, klar og fuldtonende over Palma og snefjeldene i bakgrunden, og det var varmt skjønt luften hadde vinterkulde. Hadde jeg visst at det skulde bli saa deilig veir idag, saa vilde jeg ha tat imot en inbydelse av de Ufa-ingeniørene, som bor i vaar pension, om at være med dem til en liten ø, som heter Cabrera og ligger tre timers reise søndenfor Mallorca.

De pleier at filme der, og blir det godt veir tirsdag saa følger jeg med. Jeg sender noen fotografier, som jeg fik av en av Ufa-ingeniørene; jeg glemte at sende dem i Arnes brev. De gir et visst indtryk av Palma, især naar man kjender de almindelige bilder, som de skal være et komplement til. –

Igaar var det karneval her i Palma. Jeg dumpet plutselig op i hele optoget igaar aftes paa Paseo del Borne, Palmas Karl Johan. Det er bygget en ny forfrisknings-kiosk og jeg opdaget man kunde faa Café espresso som i Italien. Det skulde bare ta tre minutter, men tre minutter kan være lange her i Spanien og enden blev, at de bar ut en høi taburet til mig og fra dette høie stadium betraktet jeg hele maskesværmen, en smule ilde berørt ved at hele Palma skulde se mig drikke kaffe. Og saa bølget hele mængden frem og tilbake, med og uten masker, kastende konfetti, gamle, unge, barn og skjønheter. Det er ikke godt at sige hvordan det vilde ha gaatt en saa fyrig ung mand som dig, men jeg blev siddende paa min stol og betraktet det fantastiske optog og tænkte: “La vida es sueño”, som saa ofte før her i Spanien. –

Men nu maa jeg slutte for denne gang, og saa vil jeg haabe at du ikke vil betale mig med samme mynt, men samle glødende kul paa mit hoved (hvilket skal være saan en nydelse for menneskenaturen) og skrive mig et langt brev og fortælle mig om hvordan det gaar.

Din hengivne onkel Fartein
Hils Fartein og mor som jeg skrive til i morgen.

Palma de Mallorca 27 febr. 1933

Kjære Sigrid

[... Fått hilsener og referat fra konserten med Ave Maria [sunget av fru Munthe-Kaas] fra Anna Munch, Sigurd Torkildsen, Agnes Hiorth.]

Hun ønsket bare at jeg hadde været tilstede. Jeg hadde nok ikke syntes “det var stygt”. Saa du ser det er en stor forandring paa 11 aar, aldeles som i sin tid

[Victor] Schuster spaadde. Selv Th. Voss i Aftenposten maatte nu indrømme at det var talentfuldt og godt instrumenteret. Det var jo forskjjel paa tonen siden sidst, da det var blasfæmisk o.s.v. Saa faar jeg haabe det kan gaa likedan med mine andre ting, naar tiden er inde. “Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit.”¹ –

En av mine elever Harald Lie har sendt mig en glimrende artikel² som han har skrevet som et indlæg i den striden, som har raset om min musik i hele vinter derinde, og han siger det har ikke kommet noe svar; men den har vakt stor røre i rosernes leir. Det vil ikke bli let at svare paa en artikel som er saa overlegent rolig og saklig skrevet. – Du vet det glæder mig, naar en av mine elever tar sin lærer i forsvar. (“Kjære lærer” skrev han til mig.)

[Mild og deilig periode.

Karnevalstid. Kler særlig ut små barn.] Men jeg tror karnevalsløiene over forbi for alltid; siden 1914 føler menneskene paa en anden maate.

[Sympati for folk på Mallorca, vennlige, vil endog dele maten de har med ukjendte.

Et overfall tidligere, men det var gjort av utlendinger.]

Fredag skal jeg gaa og se det gamle spanske drama “Livet er en drøm” [av Calderón]. Det var heldig at det selskapet skulde opføre netop det; nu har jeg kjøpt boken og læser det paany. Dramaet er paa vers og indeholder store skjønheter, og sproget er jo som musik. – [...]

Jeg venter saan paa noe notepapir fra Oslo, saa jeg kunde fuldføre “To Hope”. Ellers er jeg jo begynt og kommet godt paa vei med “Epithalamion” (bryllupsmusikken til Arne) men der er saa kjedelig at skulde skifte paany. Det var jo min egen skyld; som ikke skrev i tide, men jeg blev færdig før jeg tænkte.

---

¹ Tittel på Bachs kantate BWV106.

² Harald Lie: “Tonalitet – Atonalitet” ble trykket i tidsskriftet *Tonekunst* 1933 nr. 3, s. 30–31.

Palma de Mallorca [mars? 1933]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for bryderiet med notene og alle brevene.

Har hatt sne på fjellene, utrolig vakkert med mandeltrærnes blomstring mot fjellene.]

Søndag var jeg paa moloen, den er likesom min kirke, og den er saa skjøn; havet var stille med med dype dønninger, og saa spaserte jeg frem og tilbake og alt kommer likesom i den rette skik paa en.

[... Hyggelig hun syntes om Ave Maria, fått flere brev om den.]

Nu er jeg færdig med "To Hope". Det er efter Keats,¹ men ikke helt, saa jeg er i tvil om titelen. Og nu er jeg begyndt paa Epithalamion, bryllupsmusiken som du husker jeg lovet Arne [nevø]. Jeg var ræd noen dager og hadde det riktig slemt, for jeg trodde jeg hadde tat mig vand over hodet, men nu er det begyndt aa flyte lettere, saa jeg haaber, jeg skal faa det til.

[... Om skuffelsen ved oppførelsen av "La vida es sueño" [av Calderón], som han nylig hadde lest om igjen.] Du kan ikke forestille dig, hvor fælt det var; jeg var likesom helt lamslaat, og gik efter anden akt. De var som de hadde myrdet selve romantikens blaa blomsst! Og jeg som vilde skrive ouverture til "La vida es sueño" efter Epithalamion [opus 19]; hvordan skal det nu gaa, naar jeg tænker paa den forfærdelige brølaben som spillet hovedrollen. – Men til gjengjæld har jeg funnet noen vers av Santa Teresa, som jeg er helt forelsket i. Det heter "Acerca del amor divino". De er som vaar egen kjære Brorson skulde ha skrevet dem, men i det spanske sprogs pragtfulde dragt. Jeg skal skrive dem av senere. [...]

Tak for Schou [opplysninger om legatet]. Fru L. hadde git mig opplysning, saa jeg søkte 16de feb. men jeg faar det nok ikke, jeg som er blitt banlyst fra den norske musik. [...]

---

¹ Diktet "To Hope" fra februar 1815.

Palma de Mallorca [p.3.3.33]

Kjære Sigrid

[... Sneen nesten borte fra fjellene.

Om frørosene hjemme, venter seg mye av Julien Poten x Ville de Paris.

Håper å være i Palma de Mallorca til mai, har fått privatstipendium ordnet av Agnes Hiorth og Harda Robsahm. De sender halvparten ned nå.]

Det er begyndt at gaa noksaa bra med Epithalamion [opua 19] (til [nevø] Arnes bryllup, som du kanskje husker). Han bestilte den selv, eller nødtte mig til at love det. Nu synes jeg det er ganske morsom at skrive den musiken.

[To Hope [opus 18 nr. 2] skal være til nevø Magne.

Fått notepapir fra Norge, skal nå renskrive To Hope.]

En aften var jeg med kort til parisfrue [niese Vesla?] paa “natbaaten” og da spaserte jeg paa moloen. Jeg saa paa stjernene og tænkte at det var de samme som skinnet hjemme og det blev som et bindeled. Og saa hørte jeg det tunge brus av dønningene, skjønt det var stille varmt veir. Det var rent som at være i kirken, og jeg maatte ganske tvinge mig til at bryte op. Det er leit, moloen er noksaa langt borte, og jeg er litt rædd at gaa de lange mørke gatene siden overfaldet ved Hotel Royal. [...]

Palma de Mallorca 9 mars 1933

Kjære fru [Elisabeth] Munthe-Kaas

Min hjerteligste tak for Deres brev, som glædet mig ubeskrivelig. Ogsaa jeg har skrevet mange brev til Dem i tanken, og det var en skam, at De skulde komme mig i forkjøbet. Det er saa mange som har skrevet til mig om koncerten [med oppførelse av *Ave Maria* opus 4] og om det store indtryk Deres sang gjorde, og det var saa hyggelig at høre. Og det glæder mig at De er saa fornøiet, og at det gik godt. De kan tro jeg tænkte paa Dem hele dagen; men straks før koncerten blev jeg saa rolig, fik saan sikkerhed for, at det skulde gaa godt.

Den som bare kunne ha været tilstede og hørt; det skriver saa mange til mig, at jeg skulde ha været der, men saa haaber jeg at jeg maaske en gang skal faa anledning til at høre Dem. Og skulde det ikke ske, saa har jeg allikevel for altid en stor tak at sige Dem, som saa mange gange før. De har paany git mig opreisning. De ved hvordan det gik for 10 aar siden; jeg var helt ødelagt i mange aar, indtil De brøt isen ved at synge Sakontala [opus 6]. Og saa efter kvartetten paa ny den samme sanseløse nedrakking. De vet, det er ikke saa hyggelig altid at bli tilsmusset og rakkert ned paa; det skal meget til for at holde modet oppe. Og derfor er jeg saa uendelig taknemmelig fordi De har git mig saa meget ogsaa nu. De vet ikke hvad det har at at betyde for mig. Gud velsigne Dem for det. – Og netop nu, da jeg legemlig har været saa nedfor, gik al den hæslige og ondsindede kritik mere ind paa mig end den pleier, saa det at en saa stor kunstnerinde som Dem slo dette slag for min musik, har git mig nye kræfter.

En tid orket jeg simpelthen ikke at tænke paa at komme tilbage til Oslo, men jeg ønsket jeg kunde faa en stilling hernede paa et konservatorium som skal oprettes, saa at jeg kunde være her. – De ander ikke alt det jeg har gaatt igjennem i høst. – Jeg vil ikke nære nogen bitterhet, men jeg vilde bare fortælle Dem det, for at De skal vite hvilken god gjerning De har gjort. – Saa maa De hilse Deres mand og min elev (hvor det glædet mig at hun syntes om Ave Maria. Det gir mig saant mod naar de yngste synes om min musik.) Vil De ogsaa hilse [Odd] Grüner-Hegge og takke ham saa meget, og saa andre kjendte. Ogsaa vil [jeg] atter takke Dem fordi De sang saa skjønt og ønske alt godt for Dem og Deres kunst.

Deres hengivne

Fartein Valen

[Kort] Palma 10 mars 1933

Kjære Sigrid

[Hadde deilig tur til Sóller.]

Palma de Mallorca 10 mars 1933

Kjære Sigrid

Mange tak for brevet, som jeg fik i denne uke netop den dagen jeg kom hjem fra Sóller. Det laa tre brever paa sengen, da jeg kom hjem og alle var saa hyggelige: et fra dig, fra [nevø] Magne og fra fru [Elisabeth] Munthe-Kaas. Livet har dog noen høidepunkter og det var saa morsomt at faa disse brevene efter en saa deilig dag. Jeg maa fortælle dig litt om den turen til Sóller (udtales Soljer). Hr Bernhardt hadde saa længe snakket om at vi burde reise, og saa en dag, da det passet for ham, drog vi avsted en morgen tidlig. Veiret var litt tvilsomt, men det blev bedre end vi tenkte. Det er en liten elektrisk bane som gaar fra Palma til Sóller, og turen tar kun en time; men i den faar vi hele Bergensbanen i forkortet utgave. Først gaar vi gjennom olivenhavene og mandelplantagerne paa sletten ved Palma og saa stiger vi mere og mere indtil vi naar høifjeldet som er temmelig vildt med mange og lange tuneller. Efter den sidste aabner blikket seg plutselig Sóller liggende langt nede i en dal. Det er som vi skulde se selve Himalaya. Fjeldene stiger ret fra sjøen sine 2400 [1400] m, saa det virker imponerende.

Sóller var en yndig gammeldags by med en fin gammel kirke. Alle husdørene stod aapne (det var efter gammel majorkinsk skik) og vi kunde se ind i forstuene: noen var helt gammeldags med stolerader mot veggene; andre mere nye, men det saa saa venlig og gjestfrit ut, som om eierne vilde sige: værsgod, bare kom ind. Det var som det skulde være søndag i den lille byen; Palma virker jo som en storstad imot den. I Sóller dyrkes de bedste appelsiner i hele Spanien. Vi saa dem henge paa trærne, noen holdt paa at bøie sig under vekten. "Im

dunklen Laub die Goldorangen blühn [glühn]”.¹ De nye blomstene var allerede begyndt. Langs efter alle fjeldene var der bygget murer for at holde jorden, og disse murene var gjort med slik kunst og omhu, uten noe bindemiddel bare sten passet ind i sten, saa at de har holdt sig i hundredevis av aar. Ovenfor appelsinplantagene var der oliventrær, som skilte sig ut ved sin egen graagrønne farve. – Vi gik fra selve byen ned til havnen, som er et forhenværende krater. Paa en klippe med deilig utsikt spiste vi vaar medbragte middag og det smakte saa godt. De holdt paa at bygge en ny havn i Sóller og de hadde mineret ut vældige stykker av klippene og hadde skjæmt ut meget av naturen, men ved at anlægge havn i Sóller skal de vinne 4 timer paa reisen til Barcelona og da lar de alle hensyn vike.

Vi sat længe paa klippen og saa paa utsikt og paa havet. Hr. Bernhardt er svært snil mot mig og fruén likedan. Saa drak vi kaffe i en liten kafe i byen, efter at vi først hadde set os om. Det er saa nydelig mange steder, hvor man ser fjeldene gjennom gatene i byen. Der syntes at herske slik almindelig jevn velstand overalt. – Saa maatte vi atter ta vort lille tog og netop da vi gik begyndte det at styrtregne og det tok jo noe av utsikten bort; men det var en deilig dag allikevel. Jeg sa til Hr. Bernhardt, jeg kommer til at bli majorkiner for resten av livet. –

Jeg maa fortælle dig om [nevø] Magnes brev for det var saa pussig. Han var saa begeistret for Ave Maria [opus 4]: “Først nu forstaar jeg din musik helt og fuldt. Og bare skriv paa den maaten, saa skal jeg bli endnu stoltere over dig”. Og han haabet at jeg var likesaa heldig med det nye stykke. – Min spøk faldt allikevel i god jord, for han undertegnet sig som “en lang, lys mand (gut hadde han først skrevet men det hadde han strøket ut) med lange armer”. Og det var saa meget andet pussigt i det, saa jeg lo høit; du skal faa se det naar jeg kommer hjem. Han er frygtelig troskyldig og betror mig alt mulig. – Fru Munthe-Kaas skrev ogsaa saa hyggelig om hvordan det hadde gaat med Ave Maria, at hun hadde været saa heldig og at mange som hadde staat fiendtlige og uforstaaende

---

¹ Goethe: “Kennst du das Land”, fra *Mignon*.

likeoverfor min musik nu føler for den og har oplevet noe. Du husker tonen var anderledes for ti aar siden, og likedan kan det gaa med strykekvartetten ogsaa, at de kan komme til at forandre mening. Det var jo hyggelig, ikke mindst for min familie, for de tar sig mere nær av mine daarlige kritikker end jeg. Allikevel er det jo ikke hyggelig bestandig at bli nedrakket og tilsmudset. –

Du har vel læst om dollar-krakket og har kanskje været bekymret for mig. Heldigvis hadde jeg tat ut de nødvendige penger for denne maaned og saa fik jeg tilsendt Argus-pengene fra presten, saa jeg er hjulpet for en tid, og saa faar vi haabe at jeg kan faa ialfald noe igjen av mine penger, naar den første panik er over. De kaldte denne mandagen for the “Black Monday”. De vilde ikke ta imot amerikanske penger i noen av bankene. Det var som med pundet i fjor. Men du vet: Sølv og guld hører Herren til. Jeg har været saa rolig; bare lørdagen hadde jeg slik forunderlig uro at jeg maatte be Gud om hjælp og styrke; det var som jeg ante noe skulde komme. –

Det er saa morsomt at høre at du har faaet saa mange nye venner; ja man kan finne dem hvor man mindst venter det, og det er en stor glæde og opmuntring – Saa Arne [Valen] moret sig over sin dobbeltgjænger. Men idag har jeg set flere valestrandinger: Endre Økland blev fotograferet med en bitte liten vogn og et yndigt litet æsel – ret utenfor mine vinduer. – Og gamle Dasken laa utenfor vaart hus idag; det var saa vidt jeg kunde la være at rope: Dasken efter ham. – Hva synes du om det! –

Saa morsomt at høre om rosene. Hvilken er det som er saa kraftig? – Ja nu faar jeg vel slutte for iaften. Epithalamion [opus 19] har det gaat saa godt med idag, men du maa tænke paa mig.

Saa haaber jeg at alt fremdeles maa staa godt til. Hjertelige hilsener til Martha [Sandnes?], Kari [Tveita], Arne [Valen] o.s.v. og dig selv.

Din hengivne Fartein.

[skrevet til i margen:] Her er noen flere bilder, som jeg fik av Herr Laube, før han reiste. Ufa-folkene er nu reist; det var noen hyggelige unge mænd og vi tok en hjertelig avsked –

Palma de Mallorca 12 mars 1933

Kjære Haldis [Halvorsen]

[... Eneste passasjer på Spanskelinjens [Middelhavslinjen] båt til Genua.]

Men da jeg kom til Palma og var her den første uke uten at finne et passende logi, saa begyndte jeg næsten at angre min letsindighet. Men du vet Gud staar daarer og umyndige bi, saa ved et rent tilfælde fant jeg denne pension hvor jeg siden har levet stille og rolig og i tilfredshet. Du kan ikke tænke dig hvilke kvaler jeg gjennomgik da jeg i Messina skulde bestemme mig for denne reisen til Spanien; jeg gjorde det utelukkende av økonomiske grunder og det var med blødende hjerte jeg forlot det vidunderlige Sicilien, hvor jeg hadde været i 14 dager. Og da jeg kom ombord graat jeg nesten av sindsbevægelse. Men siden har jeg ikke en dag angret dette valg. Jeg tror Mallorca var det rette for mig, og saa har jeg lært at elske denne ø mere for hver dag som gaar. Det er vanskelig at definere hvad det er for noe, som gjør Mallorca saa tiltrækkende. Det er noe i luften, i lyset, i linjerne og farvene i landskapet som virker saa uendelig dulmende og beroligende; saa jeg takker Gud for hver dag jeg kan være her. –

Men da jeg i høst kom til ro efter min lange Odyssée merket jeg først hvor dødstræt jeg var. Jeg greiet næsten intet andet end at arbeide en liten smule. Og saa kom det fallet fra trikken før jul. Jeg slap med liv og lemmer, kun med en vrikket haand, som værket i længre tid, men jeg maa være glad, at det gik saa godt. Stødet var allikevel saa svært at jeg fuldt og fast trodde at min sidste time var kommen. “I Jesu navn” sa jeg og tok i hast avsked med verden. I det øieblik blev jeg gjennomstrømmet av en glæde jeg ikke kan sige dig, og jeg følte mig grebet av en mægtig haand, som siden ikke har sluppet mig. Jeg tror det var det bedste som kunde hænde mig, for jeg fik tilbake en indre fred, skjønt selve chokket var saa sterkt at jeg siden er blit ganske graa i haaret. –

Og derfor fik jeg heller ikke skrevet mine julebrever. Men jeg er viss paa at du vil tilgi mig. Jeg har hat en meget vanskelig tid og oplevet meget som det var haardt at gaa igjennem. Saa mange ting som jeg ellers ikke har brydd mig om,

naar jeg var frisk, det har været bittert at komme igjennem nu – saa mange hæslige ting, som jeg helst av alt vil glemme for altid. – Senere er jeg kommet mig langsomt og føler mig meget sterkere nu. –

Jeg vil saa gjerne takke dig fordi du satte igjennem at synge mine sanger. Det var bare saa leit at jeg ikke fik høre orkesttersangene [opus 7]; men de tre med strykekvartett sang du saa skjønt, det var en stor glæde for mig at høre dem. Og vil du ogsaa sige til Leif, at det var saa værdifuldt for mig at høre kvartetten [opus 10], skjønt de utførende fik liten tak av kritiken. – Men det kan komme en tid, da det kan forandre sig, selv om jeg vel neppe oplever det.

Jeg har skrevet flere ting for orkester hernede, og har igrunden været saa oplagt, trods alt. Ønsket bare jeg kunde være her i flere aar saa at de i Oslo for hvem min existens er slik en torn i øiet, kunde glemme at jeg var til. – [...]

Palma de Mallorca 13 mars 1933

Kjære Harda [Robsahm]

[...] Nu er To Hope [opus 18 nr. 2] færdig; jeg holder paa at skjønskrive (saa maa jeg jo næsten kalde det) partituret, og saa er jeg kommet langt paa vei med Epithalamion [opus 19], bryllupsmusikken til Arne [nevø], vet du, som han bestilte av mig, og som jeg var letsindig nok til at love. Men nu tror jeg allikevel det skal gaa. Disse to stykkene skal liksom være sammen, og da Arne skulde ha Epithalamion, saa maatte jo Magne [nevø] faa To Hope. Det gjælder om ikke at favorisere den ene, og Magne sa desuden til mig isommer: “Du skal skrive noe til mig ogsaa.” I den anledning fik jeg brev fra ham, hvori han først fortæller om hvor begeistret han var for Ave Maria [opus 4], og han haabet at jeg var like heldig med det nye stykke. “Skriv mere som denne og jeg skal bli endnu gladere og stoltere av din musik.” Saa du ser han er ikke helt sikker. I det hele var det brevet saa pussig at jeg lo høit, en ung verdensmands betroelser til sin naive onkel. (Han skulde bare vite at jeg skriver dette; han vilde bli sprøit fornærmet i 5 aar, og vilde ikke tilgi mig det, saa jeg føler mig rent falsk (som Agnes

[Hiorth] overfor H.) men jeg maa faa lov til at gjøre mig litt lystig over det, ikke sandt.) –

Vi har næsten sommer nu; ialdfald er luften varmere, men i karnevaltiden var det temmelig surt og koldt. For det har været karneval i Palma, og det er første gang jeg har set noe ligende, men alle siger, at før krigen, da skulde jeg bare ha set det o.s.v. Jeg syntes det var “mykje godt” det jeg fik se. En aften dumpet jeg midt op i det. Jeg hadde været paa posthuset og gik forbi Paseo del Borne (Karl Johan i Palma) og saa opdaget jeg plutselig en flunkende ny kiosk, hvor man kunde faa café espresso. Det kunde jeg ikke staa mig for, naturligvis, og maatte prøve. Jeg skulde bare vente i tre minutter. Men tre minutter er ofte lange her i Spanien, det varet i det uendelige og saa kom de ut med en lang bar-krak, som jeg skulde faa sitte paa. Det var saa høi at benene dingle ned og fra dette høie stadium betraktet jeg hele karneval toget, en smule ilde berørt over at hele Palma skulde se mig drikke kaffe. Det var alleslags formummede skikkelser: dominoer, pierroter, og hvad det heter altsammen, odalisker, malorkinske fiskerjenter, arabere, negre, smaa barn, gamle folk, skjønheter og det motsatte. Og fra min plass paa krakken var det saa fantastisk at jeg tænkte som saa ofte her i Spanien: “La vida es sueño” [Calderón].

Forrige mandag kan du tro der var stor opstandelse i Palma, da det gik galt med dollaren; de kalder det “the black monday.” Ingen av hotellene vilde ta imot amerikanske penger, og ingen av bankene vilde veksle. Jeg var saa lykkelig over at jeg hadde vekslet mine penger for denne maaned i begynnelsen av maaneden, og saa haaber jeg at det vil bli litt igjen av dollaren naar den værste panik har git sig. Det var jo likedan med pundet ifjor. Nu godter englænderne sig over amerikanerne, og synes nok det er tilpas til dem. – Jeg er jo ikke saa henrykt netop, men jeg haaber det er ikke saa galt, som det ser ut til. Jeg husker Agnes skrev for noen maaneder siden at hun sendte mig penger, og nu i paniktiden fik jeg plutselig slik angst for at de skulde være kommet bort. Hun har ikke nævnt det siden – Det er ikke at jeg trenger dem paa noen maate endnu. Jeg har for hele denne maaned, desuten fik jeg tilsendt 300 kr, som jeg hadde

faatt av Agnes til jul og saa har jeg igjen 70 dollar, saa jeg er vel hjulpen. Men jeg bare fik saa skrækkelig angst noen dager – men det kan da umulig komme bort i posten – og saa vilde vel Agnes ha nævnt det.

Men nu begynder det at bli sent paa kvelden saa jeg faar vel slutte med dette rabbel. Jeg vil bare fortælle at jeg hadde slik deilig tur til Sóller (Soljer udtales det) i forrige uke. For hver gang jeg ser noe nyt av Mallorca blir jeg mere og mere begeistret. Sóller er en liten by nordvest for Palma. Men tar en bane lik Holmenkol-trikken og er fremme paa en time. I denne time har man formelig hele Bergensbanen i forkortet utgave, og hadde det været i snefaldstiden, saa vilde illusjonen ha været endnu større. Man reiser først gjennom alle olivenhavene utenfor Palma. De har en stemning som ikke kan beskrives, og saa stiger vi stadig høiere op indtil vi er paa høifjeldet. Det er en række med lange tunneller og saa: efter den sidste aapner blikket sig og vi ser: Himalaya fra Darjeeling – saa tror man et øieblik, for saa imponerende er det. Sóller har de bedste appelsiner i hele Spanien og der er fuldt av appelsinhaver: Im golden [dunklen] Laub die Goldorangen glühn [Goethe: Mignon] – og vi saa de nye hvite blomster paa samme trær. – Byen er gammel og stille; alle dører staar aapne og man kan se ind i de gammeldagse majorkinske stuer, men høiryggede stoler langs veggene og med nydelig fliselagt gulv. – Det var som om de vilde opfordre de forbigaaende til at komme ind. Og der er saa guldrent som i Holland. –

Nei Harda du maa komme hit og faa din søster og svoger med. Og hvorfor ikke Agnes? Her er saa skjønt. Jeg sa efter den turen til Soller: Jeg kommer til at kalde mig majorkiner for resten av livet. – Jeg gruer mig litt for tanken paa at komme hjem til de “kjendte men ikke kjære” og til alle “big noises” i det musikalske Oslo, men jeg skyver det fra mig. – Hvis det bare kunde bli noe av det nye konservatoriet de skal oprette her, saa vilde jeg ikke betænke mig paa at ta imot en post for noen aar saa jeg kunde komme bort og bli glemt av alle dem i Oslo for hvem min tilværelse er en torn i øiet. – Jeg siger det uten vrede og bitterhed. [...]

Palma de Mallorca 15 mars 1933

Kjære Sigrid

[... Ave Maria [opus 4] kringkastet forrige fredag, mange brev om dette.

Mange engelske krigsskip på havnen:] Igaar kan du tro vi saa et storartet syn paa himmelen. Fru Bernhardt kom styrtende ind til mig om aften og sa at jeg maatte komme op paa taket og se ut over havnen. Alle de engelske krigsskibe kastet med sine lyskastere omkring. Du kan tro det var skjønt; det var som en dans av aander fra 1001 nat, alle straalene svang iver i luften i rytmisk bevægelse jeg har har aldri set noe saa fantastisk. Saa kastet [de] med et alle straalene paa katedralen som du vet ligger høit over hele byen, den saa ut som den var faldt ned fra himmelen, du kan tro det var vidunderlig – og saa lyste de slottet Bellver, som saa ut som et eventyrslot.

[Mrs. Cameron begyndt losji, Mercedes arbeider for henne og vil gjerne stelle for Valen. Han skal se på værelsene etter 1. april.]

Jeg holder nu paa med Eptithalamion [opus 19]; det gaar igrunden noksaa godt; gid jeg bare kunde være rigtig flink og faa det færdig før jeg reiste. [...]

Palma de Mallorca 17 mars 1933

Kjære Else [Christie Kielland]

[... Else lærte i Italia, forskjell i tid (til de gamle mestre?) ubetydelig:] Det er vidunderlig at møte noen som man virkelig kan lære noe av og sympatisere med; den lille forskjel i tid er dog saa ubetydelig, aanden er jo evig.[...]

Jeg var igrunden bedrøvet over at maatte forlate Italien. Allikevel er jeg nu viss paa at det var det rette for mig at komme til denne ø og til denne atmosfære, som er saa bløt og mild og dulmende og til dette landskap som beroliger uten at bli likegyldig som fængsler uten at overvælde. Fra den første stund har det virket paa mig som lægedom for nervene, for jeg var frygtelig træt, da jeg kom ned. Det eneste er, at det vil bli haardt at forlate dette sted, saa jeg mange ganger

ønsker jeg kunde bli her for noen aar, indtil jeg var helt glemt og ikke gik noen iveien i Oslo. Min stilling blir mere og mere vanskelig derinde, saa jeg næsten ikke orker at tænke paa at jeg en gang maa vende tilbake til den forhadte atmosfære.

Men jeg faar bare være taknemmelig saa længe jeg faar være her og takke Gud for hver morgen jeg vaakner frisk og kan arbeide. Og det har igrunden gaatt noksaa let hernede, saa det faar være min eneste trøst at jo værre de ytre vanskeligheter taarner sig op, desto bedre er det blitt med de indre – forholdsvis naturligvis, for jeg venter aldrig at det skal bli “let” at drive med kunst. (Naar jeg skriver dette, hører jeg bølgene bruse mot klippene, det er som selve evigheten – ellers er alt saa stille – det er en besynderlig stemning utenfor tid og sted, som jeg ikke har følt saa sterkt noget andet sted. Her kan man lære hvad vaar ven Rainer Maria Rilke siger: “Mach mich zum horchenden am Stein – Mach [gib] mich die Augen auszubreiten auf deines Meeres [deiner Meere] Einsamsein – – – und hinter einem blinden Alten des Weges gehn, den niemand [keiner] kennt.”¹

Saa der er kommet en tredje prinsesse paa Ekeberg. Du maa hilse Jacob [Kielland] og Anne-Sofie saa meget, og din mor, og Monrads [Johansen] (han vandrer vel nu i Mozarts og Beethovens og Schuberts by) og ellers maa du hilse vaare venner Agnes [Hiorth], Harda [Robsahm], Frøydis [Haavardsholm] o.s.v. Saa vil jeg ønske at det maa gaa rigtig godt med dit arbeide.

Mange hjertelig hilsener

Din hengivne Fartein

---

¹ Diktet “Mach mich zum Wächter deiner Weiten” fra Rainer Maria Rilke: *Das Stunden-Buch* (1905). Diktet er benyttet av Arnold Schönberg i hans opus 8, *Vier Lieder*.

Palma de Mallorca 19 mars 1933

Kjære Sigrid

[... Tur til slottet Bellver. Perle av maurisk byggekunst, vakker utsikt.

Ikke bestemt seg med hensyn til flytting til Mrs. Cameron.

Om rosene hjemme og i Palma.

Brev fra Olav Gurvin, tyske kritikere rosende om Valens musikk, og vil skrive om den.

Tenker selv på å reise hjem via Berlin for å snakke med tyske forleggere, viktig med personlig kontakt.

Går litt opp og ned med arbeidet.

Var hos kniplerske sammen med gamle Miss Shaw, kjøpte knipling til Sigrid som erindring fra Mallorca.]

Palma de Mallorca 22 mars 1933

Kjære Sigrid

[Skal reise med de engelske i pensjonen til Lluch, 2–3 dagers tur.

Truffet Mrs. Cameron, likte ikke leiligheten.

De tyske ingeniører reist. Frisinet politisk, men ikke så hyggelig at komme for meget ind paa politik.

Om rosene hjemme.]

Palma de Mallorca 25 mars 1933

[Til Sine Butenschøn]

[...] Men før jeg glemmer det maa jeg først svare paa Deres spørsmål om en musikhistorie. Der er en ganske liten som behandler særlig den aller første tid paa en saa grundig og oversiktlig maate; den er av Sachs (tror jeg, men jeg er

ikke sikker)¹ [...] Og den er likesaa velskreven som den er grundig. Ellers vet De man lærer jo en masse faktiske ting av alle musikhistorier; men de fleste er svært daarlig skrevne og uten stor aandfuldhet, og noksaa forældet i sit syn ofte. – Det er allikevel bedst, for at faa et oversyn, at begynde med begyndelsen og klore sig fremover, som De siger. – Og at det er umaadelig nyttig at skrive av noter, det kan det ikke være tvil om, saa jeg vil raade Dem til at ta fat paa Josquin de Prés, det vil De ha stor glæde av. –

Mon De fik det kortet jeg sendte fra Valldemossa. Det var et yndig sted kan De tro, rigtig for en romantisk komponist. Siden den tid har jeg været paa to turer til. En til Sóller, en liten by nordvest for Palma. Man tar en liten Holmenkoltrik og er der i løbet av en time; men paa denne korte tid faar man hele Bergensbanen i forkortet men intens utgave. Der er en hel række tuneller og den sidste er likesaa lang som de længste paa Bergensbanen – und dann öffnet sich der werthe [frische] Blick!² – og man tror man ser selveste Himalaya, saa imponerende er det. Og selve byen Sóller er et yndig lite rede som ligger klore op efter fjeldvæggene, og der er orangehaver overalt – med de bedste appelsiner i hele Spanien, og alle stuedørene staar paa vidt gap og indbyr formelig til at komme ind. Og der staar gamle majorkinske møbler i rader langs væggene og gulvene er belagt med de nydeligste majolika-fliser, og overalt er det en fuldstændig hollandsk renslighet. Saa er der en 20 minutters vei til havnen, som er et gammelt krater og klippene styrter ned i havet i de merkeligste formationer, og havet selv er blaaere end gentiana acaules [Alpegentiana]. –

Saa har jeg været paa klosteret Lluch som ligger midt paa øen i den mest klippefulde del, med en saa fantastisk vei slyngende sig i sik-sak opover. Det var herlig frisk luft, og selve klosteret var nydelig. – Saa jeg blir mere og mere glad i Mallorca og gruer for avskedens stund. Jeg har været noksaa flittig ogsaa. “Ringraziamento” [opus 17 nr. 2] er forlængst færdig og “To Hope” [opus 18 nr. 2]. Nu holder jeg paa med et andet orkesterstykke: “Epithalamion” [opus 19]

---

¹ FV husker feil, Curt Sachs skrev kun Berlins musikkhistorie.

² Fra Goethes dikt “So lass mich scheinen” (også brukt av Valen i opus 7).

som jeg lovet Arne til hans bryllup. Jeg trodde først jeg hadde tat mig vand over hodet, men nu har jeg mere haab.

Palma de Mallorca 26 mars 1933

Kjære Sigrid

Det er søndag aften og jeg vil bare sende dig noen faa linjer. Jeg maa fortælle dig litt om min tur til Lluch. Vi var fem stykker som reiste fra pensionen, gamle Miss Shaw og hendes veninde Miss Dickinson, Mr. Stevens og hans søster og jeg. Det er allesammen svært hyggelige mennesker og Miss Shaw som er 70 aar er den ungdommeligste av alle, rigtig munter og paa godt humør og snakker til alle mennesker. Vi reiste med et tog som gaar 1/2 3 til Inca, og vi tok vaar aftensmat med i kurver. Inca ligger midt paa øen og veien gaar gjennom olivenmarker og vinhaver; hele Mallorca er som [en] eneste have forresten, og i bakgrunnen hadde vi de blaa fjeldene. Det var saa nydelig, og saa er jorden helt rød, mange ganger næsten ildrød og det er saa pragtfuldt mot alle de grønne farvene: oliventrærnes graagrønne, ertenens lysegrønne, bønnernes mørkegrønne og mandeltrærnes blaagrønne. Enda det er det samme hele tiden, blir man aldrig træt av at se paa det.

Efter en time kom vi saa til Inca – distancene er ikke saa lange her paa Mallorca. Og i Inca stod bussen fra Lluch og ventet os, og saa begyndte turen. Det stiger uavladelig helt fra Inca og landskapet er saa vildt at naar man ser sig tilbake, kan man bli ganske svimmel. Veien bukte sig i sik-sak opover. Det var en flink chauffør, som øiensynlig kjendte hver sving, for ellers kunde man bli ganske ræd. Klippene er saa fantastisk formet fordi de er av vulkansk oprindelse, som du ser av det kort jeg sender med. Vi kom frem efter 1 1/2 times biltur og oppe paa fjeldet var det ganske surt og koldt, som om vi skulde være i Norge. I februar hadde de hat et voldsomt snefald, men det var nu borte altsammen. Vi fik saa anvist hvert vaart værelse og det blev utdelt uldtæpper og puter og laken til os; sengene maatte vi rede selv og vand maatte vi hente. Men

saa tok vi maten frem og hadde [det] rigtig koselig, skjønt det var litt koldt efter Palma. Vi blev ogsaa vist rundt, og om aftenen fik vi kaffe i et litet gammelt spansk vertshus; det var som at komme hundrede aar tilbake i tiden.

Tidlig [næste] morgen kl. 7 reiste Mr. Stevens og jeg tilbake til Palma, men de tre damene vilde være igjen, hvad de nok angret paa for det blev en kold og sur dag. Turen nedover var like storartet og vi kunde hele tiden se sletten ligge foran os, mens vi var mange hundrede meter over den. – Jeg var ordentlig træt da vi kom hjem, men det var en uforglemmelig tur, som jeg ikke vilde undvære. Selve Lluch minnet saan om Norge, det var som en fjelddal hos os. –

I dag fik jeg brev fra min elev [Johan] Evje som sa han var saa opsat over den behandling jeg hadde været utsat for i høst; det er dog noen som reagerer. – Vi har hatt det litt surere i et par dager nu. – Tirsdag skal jeg høre et foredrag om vilde orchideer og vaarblomster paa Mallorca med lysbilleder. Det glæder jeg mig til. Haaber det staar godt til med dig. – Idag snakket jeg med Schous, som haabet at det nye system i Tyskland vilde gjøre op med al uærlighet og korrupsion som hadde naadd uanede høider. Om jødeforfølgelse vilde de ikke høre tale.

[skrevet i margen:]

Mange hjertelige hilsener fra din hengivne Fartein. Hils alle sammen (Idag saa jeg lille Mallorca-Arne og fortalte Schous om ham).

Palma de Mallorca 27 mars 1933

Kjære fru [Unni] Langaard

Mange tak for Deres hyggelige brev fra Holland. Jeg var næsten litt ængstelig for Dem, saa det var hyggelig at høre at De er blitt saa sterk at De kan reise ut, selv om De endnu føler virkningene av influenzaen. Hvor morsomt det maatte være at se saa meget skjønt av Rembrandt. Jeg husker Hugo's bror professoren [Otto Lous Mohr] pleier altid at sige at han ønsket han kunde foreta en

“sentimental journey” fra det ene Rembrandt-billede til det andet i hele Europa. [...]

Ellers lever jeg stille og fredelig og ensformig, et liv uten ytre begivenheder. Jeg er aldri ute om aftenen. Men det er velsignet at leve slik og ikke tænke paa kamelene i Oslo “und deren die sie führen Einbildung und Stolzieren”.¹ – Et musikliv har Palma ikke; men jeg var en aften i teatret for at se “La vida es sueño” [Calderón]. Jeg glædet mig som et barn til at høre disse nydelige vers, jeg hadde kjøpt boken og læst den og jeg blir for hver gang like forundret og overvældet over dens rigdom paa poesi og dens rent uhyggelige menneskekunnskab. Men opførelsen! ¡Qué lá tema! ¡Que des dicha! ¡Ay de mé! Man maa uvilkaarlig ty til Calderóns eget sprog for at udtrykke sin forfærdelse. Jeg har aldrig hørt noe saa forfærdelig; jeg burde ha gaat straks; ellers burde jeg hat humor nok til at le av det, men jeg var saa forarget at jeg kunde ikke ta det fra den side. –

Jeg har været noksaa flittig. Nu er jeg færdig med “To Hope” [opus 18 nr. 2] et orkesterstykke og skriver paa et andet: “Epithalamion” [opus 19], det som jeg var saa letsindig at love til [nevø] Arne’s bryllup. Jeg trodde jeg hadde tat mig vand over hodet; men nu tror jeg allikevel det skal gaa; det morer mig ialfald kolossalt.

Her er saa skjønt paa Mallorca, det er likesom begynnelsen og enden paa alle mine brever, og jeg velsigner den gode skjæbne som førte mig hit og jeg tør ikke tænke paa avskeden. – [...]

---

¹ Henviser til stønnende kameler, fra diktet “Wo hast du das genommen” (fra “Rensch Nameh”) i Goethes *West-östlicher Divan*.

Palma de Mallorca 31 mars 1933

Kjære Dr. [O. M.] Sandvik

Det var en stor glæde for mig at læse Deres varme og ualmindelig forstaaelsesfulde artikel i For Kirke og Kultur,¹ og det gjorde mig dobbelt godt at læse dette netop nu, da jeg har været gjenstand for saa megen forkjetring og mangel paa forstaaelse. Derfor vilde jeg saa gjerne takke Dem av hele mit hjerte; De vil forstaa at det kom vel med i en for mig saa vanskelig tid. Det glædet mig saan at De betonte det følelsesmæssige ved denne musik og den følelsesmæssige forstaaelse av den. Det virker saa uendelig nedslaaende at møte de samme fordommer og de samme overfladiske argumenter bestandig. Saa er det godt at det er noen som tar en i forsvar, ellers skal jo en kunstner lik en anden St. Sebastian taalmodig la sig gjennembore av alle kritikernes piler. Men saa er det tider hvor man synes man er drevet til det ytterste og man synes man orker ikke mere. Saan en tid har det været for mig ivinter; jeg var saa medtat efter min sykdom, og derfor var det kanskje at alle disse hatefulde skriverier gik saa dypt ind paa mig, det som jeg ellers ikke pleier at bry mig om. Saa det var en lykke at jeg fik komme hit og bort fra det alt sammen og komme litt til kræfter baade legemlig og sjælelig. Her er saa uendelig fredelig og i selve luften ligger det noe saa dulmende og beroligende. Jeg har ogsaa kunnet arbeide noksaa godt og har gjort flere orkestresaker færdig.

Jeg haaber at alt staar vel til hos Dem og Deres baade hjemme og ute. Vil De hilse Deres frue saa meget og Deres søstre, fru [Elisabeth] Munthe-Kaas og hendes mand, og Einar og Ellen [Sandvik], som jeg snart skal skrive til. Jeg haaber ogsaa ta Deres far har det godt; vil De hilse ham saa meget og bror Knut. Og til Dem selv endnu engang en hjerelig tak fra Deres hengivne Fartein Valen

---

¹ Artikkelen var "Den nye musikk" i *Kirke og kultur* 1933, s. 139–148.

Palma de Mallorca 1 apr. 1933

Kjære Hr. [Sigurd] Torkildsen

De kan ikke tænke Dem hvor jeg glædet mig over Deres brev; jeg har læst det gang paa gang, og det var en slik opmuntring for mig i denne tid, hvor jeg har været utsat for saa mange angrep. Saa jeg vil takke dem saa hjertelig og varmt, som jeg bare kan. De vet ikke selv hvor megen støtte jeg har hat av Deres sympati, saa vaart samarbeide har nok hat endnu større betydning for læreren end for eleven. Det er min oprigtige mening og det er ikke overdrivelse.

Det var underlig at det skulde gaa saan med Ave Maria [opus 4] efter 11 aars forløb. For dengang blev det mottat med de samme skjældsord som mine nuværende ting, og det synes jeg gir ret til at haabe paa fremtiden.

Vaaren er kommet til Mallorca, det vil sige overgangen er jo saa umerkelig da det er grønt hele vinteren; men nu har vi alle vaarblomsterne, og mens jeg tidligere var litt skuffet over floraen paa Mallorca saa begynner jeg nu at skifte mening. Jeg hørte et foredrag om vaarblomster og orkideer paa Mallorca og fik se mange eksemplarer og selv har jeg funnet en del nydelige orkideer, og hver gang jeg ser noe pent tænker [jeg] paa Deres mor: Og jeg har studeret paa om det var noe jeg kunde sende, og jeg fæstet mig ved en liten vild gladiolus som vokser i akrene med yndigste røde blomster, og jeg har allerede tat noen knolder, men jeg tror jeg faar vente til de er avblomstret og knollene modne. Jeg haaber jeg kan faa være her ut mai maaned, saa der bli endnu tid til det.

Saa vilde jeg sende en hjertelig helsen til Dem og Deres familie med alle de bedste ønsker

Deres hengivne Fartein Valen

[Kort p. Palma de Mallorca 1.4.33]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for hjelp med Pastoralen [opus 11] i Norsk Musikforlag.]

Palma de Mallorca 3 april 1933

Kjære Sigrid

Mange tak for det brev som jeg fik i uken. Det var saa morsomt at læse om alle rosene. Jeg tror sikkert noen av dem maa bli pene, de har ialfald lovende stamtræ. Den første knoppen maa du være saa snil at knipe av, for de [uleselig] ikke at blomstre naar de er saa smaa. Den anden blomst kommer snart efter og den har de da tilstrækkelig kraft til at faa frem. – Tänk at krokusen blomstrer allerede hjemme. Jeg hadde glædet mig til at se blomstrende vilde crocus iaar, men Mallorca er en del av Afrika i geografisk henseende, og der er ingen krokus. Men der er saa mange andre pene blomster nu f.eks en vild gladiolus som blomstrer i akrene med nydelige røde blomster, og saa er der en hel del orkideer. Jeg var og hørte et foredrag med lysbilleder om vaarblomster og orkideer paa Mallorca med forevisning av levende blomster. Det var uhyre interessant. Den tyske professoren som holdt foredraget sa, at Mallorca var et paradys i botanisk henseende, og nu begynder jeg at skjønne at han har ret, for jeg var igrunnen litt skuffet over floraen paa Mallorca.

Lørdag fik jeg brev fra Oslo med underretning om at jeg hadde faatt 1000 kr. av Schou's legat. Du vet det er en storartet hjelp saa jeg er umaadelig glad over det, for efter alt hvad der er skrevet om mig i vinter kunde jeg ikke vente mig noe godt. Saa nu er vi hjulpne for sommeren og saa blir det altid en raad for fremtiden. Jeg tenker saa sterkt paa at reise over Berlin for at se om jeg kunde faa en forlægger i Tyskland til mine sidste orkestesaker. Det er jo en meget vanskelig tid nu, saa det er tvilsomt om det kan gaa, men jeg tror det har saa meget at sige naar man gjør den slags underhandlinger personlig, saa jeg vil nu forsøke allikevel. –

Dr. [O.M.] Sandvik sendte mig en artikkel han har skrevet om mig i Kirke og Kultur, jeg skal sende den senere. Jeg er blit saa frygtelig forsinket med dette brev, men jeg skal skrive mere om et par dager. Jeg har været paa to lange turer i

denne uke, derfor kommer det brev saa sent, men jeg haaber ikke du har været ængstelig. Det er saa vidunderlig skjønt veir nu, rent sommer.

En av de engelske damer Miss Stevens har tat to fotografier av mig paa taket i pensionen og begge blev saa gode, ellers blir jeg saa daarlig paa fotografier. Jeg skal sende dig, naar jeg har faat noen kopier. Nu har jeg funnet en konvolut, saa sender jeg S's artikel med dette brev. –

De to turene var aldeles storartede, jeg fik se drypstenshulene [C. de Artá ved Canyamel]. Du kan tro de var rare og fantastiske. Men mere om det senere.

Kjærlige hilsener

Din hengivne Fartein

Palma de Mallorca 8 april 1933

Kjære Sigrid

[Forkjølet, drikker presset citron, full av vitaminer som hjelper.

Tviler på tur via Berlin i disse forvirrede politiske tider.

Også billigst med norsk båt til Bergen.

Blir ut mai.

Sammen med tyskerne på tur til dryppsteinshulene i Artá, reiste via Manacor, hvor de beså den gotiske kirken. Om hulene:] Jeg har aldrig set noe saa storartet og merkelig. Vi gik fra den ene "sal" til den anden med stalakitter og stalagmiter i de forunderligste og mest fantastiske former, der var en sal de kalte helvede en anden skjærsilden, en tredje himmelen med orgler og saan gik det videre tre kilometer ind i fjeldet. Vi brukte to timer til at gaa det igjennem altsammen. Føreren viste os en søile som endnu ikke var vokset sammen der var bare 1 1/2 cm mellem dem, men de hadde regnet ut at det vilde ta 150 aar før de var ett. Der var søiler paa 40 meter, saa du kan tænke dig hvilke tidsrum det har tat for at danne alle disse merkelige former. Det var slik en stilhet der inde bare avbrutt med lange mellomrum av de smaa vanddraaper som har dannet det hele. Det var næsten som at høre et sekund av evigheten og man følte sig saa uendelig liten.

[På en mallorkinsk bondegård også, ble mottatt med stor gjestfrihet enda de bare gikk direkte inn uanmeldt.

Meget interessant. Fikk se alt, endog forrådsammeret på loftet. Fikk kurv med søte poteter, som han husket fra Madgaskar.

Sjåføren om Valen:] Jeg maa fortælle hvad han hadde sagt til fru Bernhardt senere, skjønt det er litt flaut, jeg kan næsten ikke oversætte det, men du forrstaar vel: “Es muy buen (god) el señor, es un santo.” –

Tænk at krokusen blomstrer nu, og det er morsomt at høre om alle smaa rosene. – Jeg haaber du vil tænke paa mig med mit arbeide; jeg er mange ganger saa ræd for at jeg ikke skal faa det til.

[Sender bilde fra taket av pensjonen samt utenfor Chopins celle i Valldemosa.]

Palma de Mallorca 9 april 1933

Kjære Agnes [Hiorth]

Mange tak for langt og hyggelig brev og for kortet. Dagen efter fik jeg officiel meddelelse om Schou [legattildeling] av Thorolf Voss. Jeg blev saa overrasket, da jeg aldrig hadde tænkt mig muligheten av at faa det efter alle skriverier i Tonekunst i vinter, saa det var jo en stor glæde og det faldt mig ikke ind at det var for litet. Med hensyn til mine planer saa er jeg nu litt i vildrede. Først tænkte jeg at jeg vilde reise over Berlin hjem, for at forsøke en tysk forlægger (dette skulde være en stor hemmelighet, saa det er bare du og Harda [Robsahm] jeg har fortalt det, for at ikke Dagbladet skal bruke det som argument mot mig, hvis det skulde mislykkes.) Men nu er jeg saa uviss igjen baade paa grund av forholdene i Berlin og fordi jeg er bange for at jeg ikke kan faa Eptithalamion [opus 19] færdig. Roen har forlatt mig, jeg vet ikke av hvilken grund. Kanske det er en slags reisefeber. – Jeg er noksaa fornøiet med det som er færdig, men det er saa meget igjen endnu. – Saa naar jeg har summet mig maa jeg skrive til dig endnu engang angaaende pengene. –

Det er ubeskrivelig skjønt paa Mallorca nu, fuldstændig sommer. Solen skinner hele dagen, men det er ikke for varmt og der er en uendelighet av vaarblomster især smaa orkideer som ligner bier og humler og fluer; og alle rosene blomstrer. Særlig i eftermiddagslyset, naar skyggene falder paa fjeldene i bakgrunden er det skjønt, og jeg ønsker jeg kunde male, men mit Verkehr med malerne har ialfald lært mig at glæde mig over alt det skjøne jeg ser. Jeg har været flere bilturer siden sidst og har nu set det meste av øen, tror jeg, men de turene skrev jeg om i Harda's brev, saa jeg vil ikke gjenta det her. Særlig den fæle, som jeg er saa stolt over at har gjort, var morsom og vi hadde slik en kjæk chauffør som jeg blev saa gode venner med. Han hadde været vilter i sin ungdom men nu var han stø som et fjeld. En gang hadde han spillet bort 900 pesetas paa en aften, som han hadde faat til reisepenger av sin herre hertugen av Sevilla. Han hadde ogsaa været kongens chauffeur, saa det var ingen sak, man kunde være tryg, naar det humpet op og ned i de krappe svinger med sjøen rett under. Jeg maa fortælle dig hvad han hadde sagt om mig til Herr Bernhardt: "Es muy bueno este senor, es un santo." Jeg kan likesom ikke skrive det paa norsk, det er saa flaut, men hadde jeg hørt ham sige det, skulde jeg ha sagt: Yo no – men jeg kjender to hjemme i Norge, Santa Harda og Santa Agnès – .

Paa den anden tur besøkte vi et majorkinsk bondehus, og det var meget vellykket. Jeg syns det var litt kjedelig at skulle være med og trænge sig ind paa folk saan, men før jeg vidste ord av det, var det hele i orden. De var i fuld gang med sin konversation som for det meste bestod i tegn, og straks var vi ført rundt fra loft til kjelder. Det var en ung bonde som var meget stolt over at bli tat for sin søns bror, saa var det hans kone og en gammel bedstemor, to voksne sønner og en voksen datter. De var saa søte og naturlige og førte sig med slik medfødt værdighet, jeg synes de mindet om folk paa landet hjemme i Norge.

Senere maatte jeg være tolk og det var ikke saa let, for de snakket meget litet kastiljansk, det majorkinske [katalanske] er jo helt forskjellig, og de holder meget paa sit sprog. Vi fik en stor kurv med søte poteter og jeg var henrykt over dem, for jeg har ikke spist det siden jeg var paa Madagaskar. De fulgte os alle i

bilen som vi skulde være gamle kjendte, efter de først var blitt fotograferet allesammen utenfor huset ogsaa deres to hunder var med og katten, saa det var et yndig billede, og jeg haaber inderlig at det maa bli vellykket.

Igaar siden det var lørdag hadde jeg kaffe i haven i vaar Turkey Bar. Du har vist ikke hørt om den, saa du vil kanskje si som gamle Miss Shaw: "O, no Turkey Bar for me." Men det siger hun ikke nu længer, for det er et fortryllende sted. Man sitter i haven og ser ut over bukten med alle de hvite seil, og der er oliventrær og kaktus med enkelte purpurroser som har overvintret, og der er et nydelig gammelt hus som minder om Rom, og der er plaskende fontæner og slyngplanter, og kala og straalende geranier og en grammofon som synger: "Pink elephants on the table, pink elephants on the floor, pink elephants on the ceiling – pink elephants, elephants more."¹ Og sommetider danser de, men det er mest om aften og da er jeg der ikke, for jeg aldrig er ute efter aftens – saa skikkelig er jeg blit i Palma. – Hvor trist at skulle forlate et saant sted – men den tid og den sorg – den som bare kunde være flink resten av tiden. –

Jeg har indtryk av at jeg har glemt at skrive alt det jeg egentlig burde, og nu er det saa sent saa jeg maa si god nat. jeg maa bare takke omigjen og omigjen for alt sammen. Hils dine forældre saa meget og ellers alle vaare venner.

Hjertelige hilsener fra Fartein

Palma de Mallorca 14 april 1933

Kjære Sigrid

[Langfredag, regn etter strålende periode.

Også årsdagen for republikkens innførelse, derfor skal hele byen illumineres i aften.]

Jeg husker saa godt idag for et aar siden, da var jeg sammen med guttene paa Herremyr. Hvor litet jeg anet at jeg næste aar skulde feire paasken paa Mallorca.

---

¹ Slager av Mort Dixon og Harry Woods, som Guy Lombardo gjorde populær i 1932.

Det blev saa meget dette aar, sygdom og motgang, men Gud har allikevel vendt alt til det gode, saa jeg har grund til at takke.

[Reiser ikke via Tyskland.

Hatt besøk av Per Lund, bror av Fru Unni Langaard.]

Hadde rigtig hyggelig brev fra nevø Arne som hadde lavet en hel roman om mig og Miss Stevens. Jeg maatte skrive tilbake at hun var nærmere 60 aar!

Dumme gutten. – [...]

Palma de Mallorca 22 april 1933

Kjære Agnes [Hiorth]

[Ber om reiseakkreditiv, som Harda Robsahm kan ordne, og rutetider for Spanske-båtene.

Det går bedre med Epithalamion [opus19].

Wilh. Hanssen vil utgi kvartetten i sommer.]

Palma de Mallorca [P. 24.4.33]

Kjære Sigrid

[Påskan rolig, forbudt av republikken med de store prosesjoner.

Alle reist fra pensjonen.

Mange invitasjoner fra alle som har vært der.

Vennligheten og hjerteligheten hernede oppmuntrende etter all nedrakkingen i vinter.

Tar kanskje imot invitasjonen til å besøke prof. Keenan ved univ. i Barcelona, om han reiser den veien.

Går lettere med Epithalamion [opus 19]. Blir kanskje ferdig før han reiser.

Ber Sigrid sende Brorsons "Saa sød er Jesu hyrdefavn" i avskrift fra Troens rare Klenodie eller i Svanesang.] Jeg vilde saa gjerne ha Brorsons original (som

er saa skjøn at den ikke trenger noen forbedring). Kanske jeg begynder paa den efter Arne's stykke [opus 19].

[Skrevet spansk stil om Palma for lærerinnen. Feilfri.

Snakket med liten gutt på stranden, som spiste sjøsneglehus rå. FV sa han foretrakk dem kokt.]

Palma de Mallorca 29 april 1933

Kjære Sigrid

Det er lørdag aften, saa jeg vilde bare sende noen linjer. det er saa stille og fredelig. Jeg hører bare larmen fra Palma langt borte, og naar jeg ser ut, ser jeg lysene i havnen og paa moloen, ellers er det som jeg skulde være langt paa landet.

I dag har jeg faatt brev fra Valencia om spanskelinjens ruter og jeg kommer til at reise 6 juni fra Cartagena. Det er noksaa kjedelig at det ikke er Valencia for her er ingen direkte rute til Cartagena, men der er en baat som gaar til Alicante, nabobyen. Paa hjemturen skal vi indom Málaga, Cádiz og Lissabon, og det er noksaa morsomt at faa se mer av Spanien, selv om det ikke er de mest berømte byer som Sevilla, Granada og Toledo.

[Sommervarmt. Drikker ettermiddagskaffe i en liten kafe i Terreno.

Rosene blomstrer, ogsaa terosene, nesten som små trær.]

Jeg undrer paa om vaaren er begyndt hjemme. Tänk om ikke saa længe skal jeg være hjemme; det skal ogsaa bli hyggelig, saa gildt det har været her nede ivinter. Dog sommeren tror jeg er deiligst i Norge. Mange siger juli og august er næsten uudholdelige her. –

Om en tid vil jeg begynde at bade; men det har ikke været varmt nok endnu. Jeg maa da ha badet i Middelhavet før jeg reiser. –

Desværre faar jeg ikke reise med mine kjendte kapteiner; men med en anden baad: Segovia; jeg haaber den er en god sjøbåd skjønt det pleier vel ikke være saa stormfuldt just da.

Du maa fortelle mer om den rosen som har knop.

Her sender jeg dig noen fotografier som Miss Stevens tok av mig. Jeg fik det ene forstørret, men jeg tror det lille er bedre; det er i grunnen ikke saa daarlig, for jeg blir ellers saa umulig paa alle billeder.

[Skriver fortsatt spanske stiler.]¹

<Et lite foto ligger i konvolutten.>

Palma de Mallorca [1933, april?]

[Til Olav Gurvin.]

[Kommer til å reise direkte til Bergen. ...]

Jeg har været noksaa oplagt. Jeg er nu helt færdig med de tre[!] orkesterstykker op. 17: Sonetto di Michelangelo, Nenia súlla morte d'un giovane og Cantico di ringraziamento [opus 17 nr. 1 og 2]. Saa har jeg to orkesterstykker op. 18, som jeg haaber at bli færdig med før jeg reiser; men det er ikke saa godt at sige.

Min nevø Arne sendte mig Deres anden artikkel i Tonekunst som jeg synes var glimrende og overlegen. Jeg frygter for at De har faatt lide for Deres forsvar av min musik, og det gjør mig ofte ondt at tænke paa. De vet ikke hvad det har hat at betyde for mig, at jeg har hat støtte fra Dem, og gid jeg rigtig kunne takke Dem for det, som jeg føler. – Det har været saa godt at være borte fra Oslo en stund, og tak fordi De fik mig avsted. Nu synes jeg at jeg har flere kræfter til at møte trolde med og jeg gruer mig ikke saa meget for at komme tilbake til Oslo. I høst derimot var mine kræfter helt uttømte. Jeg hadde tænkt at reise over Berlin, men den høie markkurs og de urolige forhold dernede har forandret mine planer. [...]

---

¹ I brevet ligger et foto av Valen fra Mallorca.

Palma de Mallorca [april 1933]

Kjære fru [Unni] Langaard.

[...] Jeg tror jeg blir her ut mai maaned. Det avhænger forresten litt av hvordan baatene gaar fra Valencia. Jeg hadde tænkt en stund at reise over Berlin, men det er saa frygtelig dyrt, og det er godt ikke at komme hjem som fant, jeg trænger at spare til sommermaanedene, og saa har jeg opgit den plan og glæder mig til sjøreisen, som er meget bedre for mig.

I det sidste har det ikke gaat saa godt med Epithalamion [opus 19]. Jeg følte plutselig trang til anden musik og nu lever jeg i Schönbergs Serenade [opus 24]. Det gik plutselig op for mig, at jeg igrunden ikke har vidst hvor vidunderlig skjøn den er. Jeg læser den ved stranden og er formelig ombruset av dens mystiske atmosfære. Der er verker som ikke bare gir én æstetisk nydelse, men beriker en med nye aandelige erfaringer, fortæller en noe nytt om menneskesjælen – saan er denne Serenade. Hvor sørgelig det er, at man ikke kan gi noe indtryk av musik gjennom ord, – men kanskje det er godt allikevel. – Mange ganger tænker jeg: det er i det mindste godt at jeg ikke endnu helt har mistet evnen til at forstaa; den gir en ialfald glæder som ingen kan ta fra én. Og jeg misunder ikke [Sverre] Hagerup Bull og Elling Bang deres smaalige snusfornuft, selv om de har evnen og midlene til at tilsmusse, hvilket for dem naturligvis [overstrøket: formodentlig] er en stor tilfredsstillelse. [...]

Han [Per Lund, fru Langgards bror, som bodde på Mallorca] er saa glad i Bach, og alle mennesker som er det, har min sympati, forresten er han en prægtig gut helt igjennem. [...]

Palma de Mallorca 5 mars 1933 [poststemplet 5. mai 1933]

Kjære Harald Lie.

Min hjerteligste tak for Deres brev og utklip av Deres artikkel i *Tonekunst*¹, som jeg har læst med stor interesse og glæde og finner utmerket, saa saklig og rolig, og jeg kan godt forstaa, at det ikke vil bli let at svare paa den. Det varmet mig om hjertet at læse Deres venlige linjer, og at De har vovet en dyst for Deres lærer. Det gjorde mig dobbelt godt i denne tid, hvor jeg har gjort smertelige erfaringer. Tak kjære Harald Lie for Deres trofasthet, jeg siger det av et helt hjerte. –

Jeg har ofte tænkt paa Dem i denne tid, og undret mig paa hvordan De mon hadde det, særlig de sidste dager før Deres brev kom, og jeg hadde skrevet til Dem, selv om det ikke var kommet. Jeg har været saan en daarlig brevskriver i hele vinter. Da jeg kom herved og iro efter min lange sjøreise, merket jeg først hvor træt jeg var. Men opholdet her har gjort mig meget godt, saa jeg føler mig næsten som et andet menneske, og jeg har ogsaa kunnet arbeide en del.

Det er saa deilig hernede, og der ligger noe saa dulmende og beroligende i selve luften; jeg tror det var en god skjæbne som førte mig hit.

Det glæder mig meget at De ogsaa er blitt saa frisk og rask og føler Dem saa vel, og jeg haaber at det fremdeles maa være saa.

Jeg hadde bare lyst til at tilføie angaaende Deres artikkel, at den er gjort paa en original og allikevel saa enkel maate, og jeg vet ikke at jeg har læst noensteds at det er argumenteret paa den maaten. – Men det er jo saa selvfølgelig! (Det kan man sige efterpaa; men det er godt gjort at ha tænkt det ut.) – Det glædet mig at læse denne artikkel, kan De tro. –

Vil De saa hilse Deres forlovede [Hedvig Roede] og hendes familie og min elev frk. [Ingrid] Roede, og saa [Otto] Lundh og alle de andre elever om De træffer dem, og saa vil jeg endnu en gang takke Dem og ønske Dem alt godt.

Hjertelig hilsen

Deres hengivne lærer Fartein Valen

---

¹ Lies artikkel "Tonalitet – Atonalitet" ble trykket i tidsskriftet *Tonekunst* 1933 nr. 3, s. 30–31.

Palma de Mallorca 18 mai 1933

Kjære Agnes [Hiorth]

[Ikke hørt noe fra kapteinen på San Miguel.]

[Kort] Palma de Mallorca 19 mai 1933

Kjære Agnes [Hiorth]

[Reiser med San Miguel 26. mai fra Valencia.]

Palma de Mallorca 19de mai 1933

Kjære Sigrid

[Reiser hjem fra Valencia 26 mai med San Miguel, hvor han kjenner skipperen.

Agnes Hiorth sendte reiseruten for båten, den var fulltegnet, men da han skrev til skipperen [Jacobsen], ble han lovet sykkelugaren.

Lettelse å få reise med båt.

Diarre, derfor taus så lenge.

Ren sommer, likevel friskt.

Reiser via Alicante, Cadiz, Malaga og Lissabon.

Verten bedrøvet for at han skal reise.]

Denne vinter har overgaat alle mine forventninger saa jeg har grund til at være Gud taknemmelig. Og ogsaa over at det løste sig saa godt til slut, jeg har følt at jeg er blitt beskyttet av høiere makter, mange ganger i vinter. [...]

Kort p. Palma de Mallorca 23.5.33]

Kjære Sigrid

[Reiser imorgen med båt via Ibiza til Valencia, hvor han går på båten San Miguel.]

[Kort] Valencia 25 mai 1933

Kjære Agnes [Hiorth]

[Bor på sitt gamle hotell hvor de gjenkjendte ham.

Båten kommer imorgen.]

[Kort] Valencia 25 mai 1933

Kjære Sigrid

[Kommet på samme hotell som ihøst. De kjente ham igjen.]

Jeg reiste fra Palma igaar kl. 12 middag, blev fulgt til bryggen av Bernhardt og jeg stod og saa paa katedralen og fjeldene indtil de svandt i taaken. [...]

[Kort] Cartagena 30 mai 1933

Kjære Sigrid

[Besøkt appelsin-plantasje.

Middag hos konsulen.

Full last, går ikke innom Lissabon, bare Malaga.]

Tilbake i Valevåg

Valevaag 20 juni 1933

Kjære Hr. [Sigurd] Torkildsen

Mange tak for Deres brev med den for mig saa ubeskrivelig glædelige meddelse, som laa og ventet paa mig, da jeg kom hjem fra Mallorca. Og hjertelig tak for Deres andel i utfaldet; jeg vet at jeg for den største del har Dem at takke for det. Gid jeg kunde være rigtig flink i sommer og gjøre mig værdig til gaven.

Jeg hadde en deilig sjøreise hjem fra Mallorca; den tok næsten 20 dager og vi hadde det mest straalende veir hele tiden selv over Biscaya; bare paa Nordsjøen var der sterk motvind, men ved Norges kyst var det stille og varmt og da vi kom til Bergen var varmen mere trykkende end den hadde været i Málaga. Jeg tilbrakte en hel formiddag i Museets botaniske have og der var vidunderlig med et væld blomster, skjønt man nok kunde merke tørken. Jeg skulde ønske Deres mor hadde set denne have; der var saa mange sjeldne og nye blomster som jeg trodde ikke kunde vokse i Norge; særlig yndige rhododendrons fra China, skjønt de hadde kanskje lidd mest under tørken; og jeg saa til min forbauselse et helt bed av "Henrik Wergeland".¹

Jeg glæder mig til at se Deres have naar jeg kommer ind til Oslo, og da skal ta med de gladiolus-løk jeg plukket paa Mallorca. Resultatet blev forresten ikke særlig storartet fordi de var saa vanskelige at finne igjen efter blomstringen.

Saa vil jeg ønske Dem rigtig god sommer, og mange hjertelige hilsener til Deres mor, Deres bror og Dem selv
fra Deres hengivne Fartein Valen

---

¹ Rosearten FV hadde fremdyrket.

*Valevaag 21 juni 1933***Kjære fru [Unni] Langaard**

[...] Nu har jeg været her hjemme en uke efter en vidunderlig sjøreise, som tok næsten tyve dager. Det var det herligste veir helt fra Spanien, og i Biscaya kunde jeg staa ved rælingen og se mit eget speilbillede i vandet – saa stille var det. Men straks vi kom i Nordsjøen blæste en isnende vind som bar saa haardt imot at vi blev forsinket et hel dag. I Bergen derimot var det næsten varmere end i Málaga. Vi reiste leden til Bergen om dagen, saa jeg kunde staa og se mit eget hus fra dampskibet, ja endog vinduerne i mit værelse, og denne sommeraften var saa vidunderlig, lyset saa eventyrlig og hele naturen saa mystisk at jeg kunde erfare paa ny – likesom De gjorde det – at Norge er et skjønt land. –

I Bergen gik jeg en hel formiddag i Museets botaniske have, hvor jeg næsten ikke kunde rive mig løs, der var saa mange blomster og mange nye og sjeldne som jeg ikke trodde kunde vokse i Norge engang, blaa valmuer fra Tibet og rhododendron fra Kina, og jeg saa et helt bed med rosen “Henrik Wergeland”. –

Jeg har glemt at fortælle at i Kanalen holdt vi paa [at] omkomme. En aften sat jeg i kapteinens lugar og hørte radio. Pludselig kom et frygtelig brak, kapteinen styrtet ut – saa atter to vældige saa hele skibet knaget. Men jeg kunde ikke rive mig løs endda jeg blev frygtelig skræmt – jeg hadde lyst til at høre kvintetten i Mestersangerne tilende (ikke fra Oslo, bør jeg kanskje tilføie). Og enda siger noen at jeg er blaseret. – Senere viste det sig at skuddene kom fra engelske krigsskibe som hadde øvelse – en forbipasserende baat var blitt rammet samme aften, men vi slap med skrækken. –

Opgavene viste virkelige fremskridt, mere flytende (til trods for et par kvinter). Det skal nok gaa. –

Jeg holder nu paa med bryllupsmusikken til [nevø] Arne. Jeg har indtryk av at der er en kurre paa traaden mellem ham og “den smukke damen”, men jeg fortsætter med mit. – [...]

*Valevaag 23 juni 1933***Kjære Harda [Robsahm]**

[... Herlige 20 dager på båten hjem.]

Jeg var litt fortvilt over medpassagerene til at begynde med, men saa blev de mere hyggelige naar man hadde vænnet sig til deres hæseblesende jargon. Da var det bedre at sitte agterut hvor jeg hadde min kahyt sammen med mandskapet. Og jeg fornyet venskapet med Sokrates [skipskatten] og med flere av gutta, som var rigtig søte og hyggelige og mere meddelsomme efter at jeg likesom var blitt en av deres. [...]

Jeg er begyndt paa Epithalamion [opus 19], og haaber jeg maa være litt flink og gjøre mig værdig til mine to stipendier. [... 9 ukers tørke hjemme]

*Valevaag [udatert, juli? 1933]***Kjære Harald Lie.**

Mange tak for Deres hyggelig og interessante brev, som jeg fik paa Mallorca. Det glædet mig saa meget at høre at De er blitt frisk og kjæk; det er allikevel en hovedsak at ha en god helbred. Og det glædet mig ogsaa at høre om Deres motetter og den anerkjendelse de hadde faatt, og jeg er spændt paa at se dem, naar jeg kommer tilbake til Oslo til høsten. Desuten vil jeg takke Dem saa varmt fordi De saa tappert er gaat i breschen for Deres lærer [i tidsskriftet Tonekunst]. Det glæder mig mere end jeg kan sige Dem. Naar man har oplevet litt av hvert, saa varmer det en om hjertet at møte en saadan ridderlighet og frygtløshet.

Som De ser er jeg nu hjemme igjen. Jeg har været her tre uker efter en herlig sjøreise som varet 20 dager, og da jeg kom hjem var det saa varmt at det næsten var som at fortsætte med Spanien. Den norske sommer med de lyse nætter er allikevel noe for sig selv. Det er noe Syden ikke kan gi, og det var vidunderlig at komme tilbake paa en saadan tid, skjønt jeg var meget bedrøvet den dag jeg reiste fra Palma og saa katedralen tape sig i taaken, for jeg var meget glad i den

lille fredelige ø, og der venter mig vel andre ting til høsten. Heldigvis er jeg blitt meget sterkere legemlig, og da har man mere at staa imot med. – Men jeg glæder mig til at træffe elevene igjen, ogsaa Dem, kjære Harald Lie. Saa haaber jeg at De maa ha en rigtig god sommer med fortsat god helse, og paa gjensyn til høsten.

Deres hengivne lærer Fartein Valen.

[I margen:] Vil de hilse [Otto] Lundh og ellers andre av elevene.

Valevaag, Hordaland
31 juli 1933

Kjære Olav Kielland

Mange tak for Deres brev, som glædet mig mere end jeg kan sige, og jeg sender de partiturer jeg har færdig. Det er 3 orkesterstykker, op. 17; nr 1: Sonetto di Michelangelo, nr 2, Nenia sulla morte d'un giovane og nr 3, Cantico di Ringraziamento. Desuten av op 18 to orkesterstykker, sender jeg det første: To Hope. Det andet: Epithalamion eller bryllupsmusik er jeg endnu ikke færdig med, men jeg haaber muligens at faa det færdig til jeg kommer ind til september.

Det var en stor glæde og opmuntring for mig at faa Deres brev, og naar jeg tænker paa, hvor meget De har gjort for mig, og hvad De har betydd for mig, saa takker jeg Gud at vi har en mand som Dem, og ikke bare for min egen skyld men for hele den norske musik, hvor Deres plass har været savnet længe. Det glæder mig at De gaar Deres rette vei videre uten at bekymre Dem om smaaskaaren motstand og misundelse, og jeg ønsker Dem av hele mit hjerte styrke og glæde i arbeidet og en rigtig god sommer paa alle maater.

Med hjertelig hilsen til Dem og Deres frue

Deres hengivne

Fartein Valen

*Valevaag 8 aug. 1933***Kjære Agnes [Hiorth]**

[Skal plante noen tibetanske frø hun sendte ham. Sett oppskriften i The Gardeners' Chronicle.

Gått smått med Epithalamion.

Nevø Magne på besøk. Piken i hans liv iår ikke Elsa men Alfhild.

Frk. Dorte? Aarrestad på besøk.]

Jeg er glad at vi har endnu august igjen, for jeg glæder mig ikke saa frygtelig til at reise ind til Oslo. (En av de faa ting jeg glæder mig til er det nye atelier og at sitte model). Ellers gruer jeg mig litt til Elling Bang og de øvrige Big Noises. Men du vet jeg er jo blitt helt utskjæmt paa den fredelige ø. Ellers har jeg bestemt mig for aldrig mere at gaa paa Theaterkaféen og kun at gaa paa galleriet i Filhamonien. "Vor der Thüre will ich schleichen; fromm und sittsam will ich gehn."¹ Og saa vil jeg forresten stole paa mine skythelgener (inclusive St. Sebastian Bach). [...]

*Valevaag 14 aug 1933***Kjære Olav Kielland**

Hjertelig tak for Deres hyggelige brev med den saa glædelige nyhet at De tænker paa at opføre de tre orkesterstykker paa første abonnementskoncert. Det var en stor opmuntring for mig kan De tro, at De syntes saa meget om disse stykker, at De vil opføre dem, og nu haaber jeg inderlig at de ikke maa faa altfor mange ubehageligheter i den anledning.

Hvad stemmeutskrivningen angaar, saa vilde jeg be Dem være saa venlig at faa dem utført paa min regning enten i Trondheim eller i Oslo hvad der passer bedst for Dem. Min adresse blir den samme til 1ste september. –

Saa vil jeg endnu en gang sige Dem min varmeste tak.

---

¹ Litt omskrevet fra "Der Harfenspieler" fra Goethes *Wilhelm Meisters Lehrjahre*.

Med hjertelig hilsener og gode ønsker til Dem og Deres frue
Deres hengivne Fartein Valen

Valevaag 21 aug. 1933

Kjære fru [Unni] Langaard

[... Hadde besøk av nevø Magne]

Senere hadde vi ogsaa besøk av Magnes bror presten [Olav], han som spiller Wohltemperiertes Klavier. Han holder paa med et filosofisk verk og vi snakket filosofi til langt paa nat. Saa jeg var rent utmattet tilslut. –

Under alt dette har “Epithalamion” [opus 19] ikke gjort saa hurtige fremskridt som den burde, og jeg har opgit at faa den færdig før jeg reiser. Det gaar jo ikke altid efter beregning, skjønt det i det sidste har gaat litt bedre end ellers. –

I musikalsk henseende har sommeren være fylt av Schönbergs serenade [opus 24] og hans korsanger, og jeg er rent overvældet over den skjønhets verden jeg er blit ført ind i, saa jeg mange ganger har været fristet – lik farisæeren – at takke Gud fordi jeg “ikke er som disse mennesker” (som synes denne musik er kjedelig, nemlig E.B. og S.H.B.¹) Men nu da jeg begynder at bli slem er det bedst at slutte dette brev. [...]

Grand Hotel Stavanger Søndag morgen 2 sept. 1933

Kjære Sigrid

[Møtt på kaien av Agnes Hiorth og Harda Robsahm, overtalt til å bli.

Reiser over Jæren med drosje, rutebil fra Egersund, overnatter der.]

---

¹ Kritikerne Elling Bang og Sverre Hagerup Bull i *Dagbladet*.

[Kort p. Sørlandsbanen 5.9.33]

Kjære Sigrid

[Hilsener fra Agnes Hiorth og Harda Robsahm.]

[Kort p. Bergensbanen 7.9.33]

Kjære Sigrid

[Leter etter pensjonat.]

Oslo 7 sept. [1933]

Kjære Sigrid

[Bor på studenterhjemmet til han kan flytte inn i fru Frøseths pensjonat, Skovveien 49.

Deilig værelse, stort, sol hele dagen. Utsikt langt utover fjorden.

Hugo Mohr, nevø Arne og Agnes Hiorth var med og tok avgjørelsen om å leie der.

Første dag på UB.

Om reisen via Egersund og Kr.sand. Rutebil rundt Sørlandet, Telemark (Seljord, Kviteseid. Utsikten fra Flatdal storartet. Bolkesjø, Hougsund, Eiker, Drammen. Norge et merkelig og avvekslende land.

Trett etter turen.

Hos Magnhild.

Niese Vesla Natvig fått en sønn.

Nevø Magne rørende. Vil til misjonsmarken. Nevø Arne forbitret over dette. Brudd mellom brødrene på et vis. Magne ikke med kameratene på dans, kortspill eller drikk. Er blitt avholdsmann og har sluttet å røke.

Takker for vidunderlige måneder i sommer, styrket av dem.]

*Oslo 12 sept. 1933***Kjære tømmermann [Kristen] Kristensen [ex. San Miguel]**

[Om tresorter Kristensen hadde spurt om]

*Oslo 16 sept. 1933***Kjære Sigrid**

[Stillferdig og fint i pensjonatet, mest eldre der. Alle taler om valget, alle er rikssmålsmenn og høirefolk. Uranienborg landets mest reaktionære krets.

Om folk han møter, som Sigrid kjenner.

Tannpine, avlyste middag hos Else Kielland.

Guttenes navnesak opp igjen. FV skal skrive erklæring.

Glemt blyantmanus til Cantico. Ber henne også sende "An die Hoffnung."

Konsert 2. okt.]

*Oslo 23 sept. 1933***Kjære Sigrid**

[Takker for roser som kom.

Har invitasjon til Gustav Mohrs farm i Afrika. Alltid lengtet tilbake Afrika, ble så beveget da han så det igjen ifjor.

Om en drøm Sigrid hadde:] Mange ganger er jeg saa nedslått over den iskulde og det hat som slaar mig imøte. Men sommetider faar jeg slik opmuntring. Som f.eks. i eftermiddag telefonerte Olav Kielland til mig og sa der skulde komme en ung svensk komponist Hilding Rosenberg til Oslo, og han hadde sagt han maatte absolut faa træffe mig personlig. "Og det var ikke rart" sa Kielland. "Jeg er saa glad over at jag har faat trænge ind i Deres musik; det har git mig slik rikdom, jeg blir gladere og gladere i den for hver gang", sa han. – Saa du ser – der er da noen. Og saa maa du ikke være bedrøvet for min skyld.

“Nød eller brød, vin eller vand – Han ser hvad bedst mig tjene kan.”¹ Her sender jeg utklippet. Det er jo svært ovedrevet, men saa velvillig.

[Hilser fra Sine Butenschøn, Agnes Hiorth, Harda Robsahm og Magnhild.]

Oslo 23 sept. 1933

Kjære Sigrid

[2. brev samme dag.]

[Om familien.

Og særlig om nevø Magne.]

Iforgaars aften blev jeg færdig med Epithalamion [opus 19], som jeg har hat saa meget stræv med. Jeg skrev de sidste dagene i én begeistring; jeg tror jeg har været noksaa heldig med slutningen. Men nu staar alt arbeide med renskriften av partituret igjen. Jeg undres paa om du fandt “Cantico di ringraziamento”. Den skal altsaa op den 2de okt, og jeg maa sige at kjød og blod gruer sig; det har været fredelig saa længe. – Ellers tror jeg at stemningen har snudd sterkt. Kritikerne gik saa sterkt over streken at deres skriverier virket akkurat det motsatte av deres hensikt. Jeg har merket det paa saa mange, selv folk som jeg ellers kjender meget litet har kommet bort til mig og snakket med en paafaldende venlighet og sympati.

[Svendsen-utstilling i musikkhsalen UB. Chr. Sinding styrtet bort og omfavnet ham. Augusta S. sengeliggende tre uker.]

---

¹ Fra 2. strofe av “Mig tjene alle Ting til Gavn” (i Kingos *Psalmebog for kirke og hjem*).

*Oslo 27 sept. 1933***Kjære Sigrid**

[... Sigrid har problemer med skatten.

Rolig foran konserten:] Det har ikke saa meget at betyde; da jeg igaar aftes læste igjennem partituret fik jeg mere mod, jeg kan ikke forstaa andet end at denne “takkesang”¹ har noget ved sig, selv om opførelsen skulde bli aldrig saa forfeilet.

[Ute med Hugo Mohr, hans fødselsdag.

Om folk i Valevåg.

Hilser fra Agnes Hiorth, var på hennes atelier og forsynte seg av henns avdøde onkels bøker, Shakespeare, Scott etc.

Hilser også fra Sine Butenschøn, som ikke tar timer i teori iår da hun har tre sangtimer i uken. Leser dog Palestrina på UB.

Arne nevø hjulpet ham med å få opp maleriene på veggen.

Mer om familien.]

*Oslo 4 okt. 1933***Kjære Sigrid**

Ja nu er konserten² over og det gik rigtig godt maa jeg sige. Jeg skulde ha sendt dig noen ord igaar, men var saa frygtelig optat. Om formiddagen matte jeg gaa i banken og om ettermiddagen var jeg paa biblioteket og saa om aftenen maatte jeg gaa paa en koncert til min elev [Jan] Wølner-Hansen. – Første tak for brevet, som var mig til slik trøst og opmuntring. Jeg slog op skriftstederne og det blev saa styrkende for mig. Jeg var ganske rolig baade før og under konserten. Prøvene hadde gaatt saa godt og [Olav] Kielland viste en ualmindelig interesse. Han var rent utrættelig indtil han fik det til at klinge som han vilde og han sa saa

---

¹ Uroppførelsen av *Cantivo di ringraziamento*.

² Uroppførelsen av *Cantico di Ringraziamento* opus 17 nr. 1.

mange lovord baade om kompositionen og instrumentationen. Denne polyfoni fylder mig med den høieste beundring sa han. Saa vilde han vise mig noen steder som var særlig skjønt instrumenteret, og saa blev det næsten noe paa hver side. Hans begeistring var noe av det som glædet mig mest. Og du vet det var av stor betydning for mig at høre orkesteret og det klang saa sælsomt og skjønt; det var en stor opmuntring.

Det var saa mange som var saa grebet. [Sigurd] Torkildsen telefonerte om morgenen. Han var saa begeistret og hans bror maleren [Trygve] var aldeles “opskaket” sa han. Saa var det Hugo [Mohr], fru [Unni] Langaard og frk [Sine] Butenschøn, som var saa glad fordi hun hadde kunnet følge med hele tiden. Guttene og Magnhild var der ogsaa og de var saa henrykt, især Magnhild men ogsaa [nevø] Arne. Størst indtryk hadde det kanske gjort paa Magne. Jeg skjønner ikke hvorfor onkel Farteins musik altid gjør mig saa trist, hadde han sagt, paa sin maate. Gamle fru [Jeanette] Mohr var ogsaa saa glad fordi hun hadde forstaat musiken, og Venke [Mohr], saa fortalte Tove [Mohr] mig, var aldeles ute av sig av begeistring og hadde holdt et timelangt foredrag om min musik, da hun kom hjem. Saa du ser der er mange som er begeistret, og det faar være mig en trøst, selv om kritikken er sur. Det er den ogsaa dennegang, men langt mere moderat i sine uttryk, det er som om de vil forbeholde sig et tilbaketog, om denne musik skulde opnaa anerkjendelse utenlands. Jeg sender den mest forstaaelsesfulde. Der er en ung mand, som har bedt om at faa et intervju med mig i morgen.

Koncertaftenen var jeg buden til Harda [Robsahm] og Agnes [Hiorth] og det var svært hyggelig. Agnes sendte telegram til dig. – Det var stort bifald, det vil sige, dottevis i salen sat der entusiastiske unge mennesker, men det store publikum var jo fiendtlig stemt. – Du maa ikke være ængstelig for mig. Frk. B[utenschøn] har nok skræmt dig ganske. Den dagen hadde jeg litt lumbago, men det er helt bra nu, og jeg spiser saa godt og har mit deilige solværelse. – Ja dette var i huj og hast i aften, saa skal jeg skrive mer senere. Jeg maa nu av sted paa stationen. Harald Lie har hat time i eftermiddag; ogsaa han forstod alt og er

en varm forkjæmper. – Tusend tak for roserne. Du kan tro de var nydelige, de kom saa fint frem og om aftenen tok jeg dem med til [Olav] Kielland og fruene, som blev saa glade; jeg fortalte det var fra min egen have. Skal hilse dig fra en masse. Kjærlig hilsen Din hengivne F.

Oslo mandag 9 okt. 1933

Kjære Sigrid

[Hos Halldis og Leif Halvorsen lørdag. Begge rasende på kritikken.

Hos Tannlege Einar Sandvik søndag, refererte heftige diskusjoner etter konserten, de unge går inn for Valen. Det er ganske rørende.

Om Magne nevø og Magnes lærer som gikk inn for musikken.]

Saa har jeg en nyhet at fortælle, nemlig at [Olav] Gurvin og O.M. Sandvik nu holder paa at søke stortinget om komponist-gage for mig. Sandvik var indom biblioteket og fortalte at de var næsten ganske sikre paa at det skulde gaa, for departementet var meget velvillig, saa han gik ut fra at det var sikkert. Men du vet, det er jo intet sikkert i denne verden. Om Gud vil skal det gaa. Du maa tænke paa det og huske paa mig i dine bønner. Det vilde være saa stort for mig om jeg kunde faa denne hjælp. Jeg føler saa sikkert at jeg skulde kunne gjøre mere, om jeg fik bedre tid og slap at slite mig ut med elever.

[Om familien.

Olav nevø skal holde stort foredrag i byen, like etter Ole Hallesby.]

Oslo 17 okt. 1933

Kjære Sigrid

[...] I dag for en uke siden hadde [Ole] Hallesby foredrag for studenter i logens store sal. Jeg gik direkte ned fra biblioteket. Det var et storartet foredrag om hans omvendelseshistorie. Jeg angrer paa at jeg aldrig hadde hørt Hallesby før, for hele hans person og hans maate at tale paa gjorde et saa ekte og betydelig

indtryk. Jeg saa Arne [nevø] sat der ogsaa, og jeg saa at han var stærkt grepet, derfor tænkte jeg at det kanskje var bedst at la ham være ifred. Men efterpaa kon han selv bort til mig i garderoben og saa blev det til at vi gik ut og spiste aftens sammen. Arne var meget begeistret over Hallesbys foredrag og hans person, som han syntes var saa ærlig og mandig. Især følte han sig tiltalt av det avsnit av talen hvor Hallesby talte om Kristus som idealet; saa Arne er ikke saa helt fjernt fra disse ting.— Jeg hadde med mig “Epithalamion” [opus 19] som jeg holdt paa at arbeide med paa bibliotheket og Arne var saa rørt over at han skulde faa det, — det var saa alt for meget o.s.v. Jeg sa det skulde være et minne om al den hygge vi hadde hat sammen.

[Sammen med stud.theol. Bj. Thyness [fra Frøseths pensj.] for å høre nevø Olav tale. Smukt og gripende.

Spiste middag hos Olav og Gudrun.] Jeg hadde pærer med til lille Karin, saa jeg tro jeg gjorde et gunstig indtryk. Det er en ualmindelig søt liten pike og hun er med sine 4 aar saa musikalsk, at hun er som en anden Johanne-Margrethe Sømme. Hun spilte alle mulige melodier efter gehør og satte til en egen bass som undertiden var noksaa kuriøs men og mange ganger helt rigtig. Og så er hun saa svært snil og velopdragen. Hendes onkler særlig Magne er svært optatt av hende og han har et fortryllende lag med hende.

[Olav talte også i radio samme dag.]

Dagen efter, fredag, var det Magnes tyveaarsdag, og efter Agnes's [Hiorth] raad hadde jeg kjøpt en nydelig lyseblå poplinskjorte; dessuten hadde jeg pakket ind manuskriptet til “An die Hoffnung” [opus 18 nr. 2] og skrevet over: “Til Magne paa tyveaarsdagen”. Han stod en lang stund og saa helt fortapt paa det uten at sige et ord, saa Magnhild fandt sig beføiet til at sige: “Du maa da takke onkel Fartein”. Og da fik jeg en kraftig tryk. Om aftenen fredag skulde jeg høre “Cantico” [opus 17 nr. 2] i radio, men saa hadde journalisten telefonert om at faa et nyt intervju og det blev desværre saa længe at jeg intet fik høre, men de som hadde hørt det, sa det var endnu vakrere end paa koncerten. — Jeg kan ikke

huske om jeg fik underrettet dig om radio-opførelsen i mit forrige brev; det hadde været saa morsomt om du kunde ha hørt det.

[Hos Jørgen Selmer, prest, til middag. Skal lese teori med datteren som er så musikalsk. [Trine S.?.]

Intervju med FV trykket. Skal sende det, det er så velvillig.]

Oslo 6 nov. 1933

Kjære Sigrid

[... Skrevet brev til Spania og takket de rørende menneskene.

Vesla (niese) skal ha dåp for Harald.

Om familien.

Sitter modell for Agnes Hiorth igjen. Agnes Hiorth deler atelier med gamle frk. Anna Munch.

Hos Olav Gurvin og så ansøkningen om komponistgage.]

Oslo 13 nov. 1933

Kjære Sigrid

[... Om familien og dåpen.

Middag hos Jens Trættebergs.

Hans Henrik Holms nye verk kommet, ill. av Frøydis Haavardsholm. Gikk fra Agnes Hiorths atelier over gangen til dem for å gratulere. Mange mennesker der. Overveldende suksess for ham, tross han var noe molefunken over Paul Gjesdahls skriverier.

Magne nevø har det vanskelig etter sin omvendelse. Også plaget av søskene.

FV oppbragt over dette, får ikke sove.]

[Poststemplet Oslo uleselig dato 1933 ¹

Kjære Dr. [O.M.] Sandvik.

Hjertelig tak for Deres brev med den dype og forstaaelsesfulde analyse av mit stykke. Jeg kan ikke sige, hvor det var glædelig og opmuntrende for mig at læse. Det trøster for meget som er leit og ubehagelig naar man møter en slik forstaaelse. Inderlig tak. [...]

[Kort med bilde av Formentor] Oslo 21 nov. 1933

Kjære Sigrid

[Takker for rosene, som han delte med Sindings og Mohrs.]

Oslo 23 nov. 1933

Kjære Sigrid

[... Ber henne sende renskrift med blekk av Nenia [opus 18 nr. 1], skal opp 14. januar.]

Om familien.

Om Magne nevø, med ham i Calmeyergatens missionsshus.]

Det eneste som var litt vanskelig for mig at døie var musiken, som du vet, men den er jo saa velment, og naar det gik mig mest paa nervene, saa maatte jeg se bort paa Magne som sat aldeles henført, og bare det rørte mig saa dypt.

[Taler var pastor Ernst Hallen.

Eleven [Otto?] Lundh begyndt igjen.

Kommet et lite stykke på vei med "Kirkegaarden ved havet" [opus 20]]

---

¹ Merket "mottatt 15.11 i anledning av min 'artikkel' om Cantico",

*Oslo 28 nov. 1933***Kjære Sigrid**

[På konsert for å høre Sparre Olsen verk.¹

Om familien.

Hos Chr. Sinding.

Skal gå for å høre Luigi Pirandello holde foredrag, gleder seg til å høre italiensk.

Haakon Natvig ligger med isjas.]

*Oslo 5 dec. 1933***Kjære Sigrid**

[... Om nevø Magne

Frelsesarmeens juletre på Karl Johan reist, bare det bringer julestemning med en gang.

Hilsen gjennom ?? Thunold fra dr. Emil Rasmussen, som ga FV smaleriana på Mallorca. [Tydeligvis middel mot malaria.]

Hilser fra Frøydis Haavardsholm, Hans Henrik Holm har visst vært snill i hele høst, suksessen gjør godt.

Bildet Agnes Hiorth holder på med blir det beste av alle. Sitter for henne hver lørdag noen timer, koselig.]

---

¹ *Gneisten* for mannskor og orkester oppført i Filharmonien mandag 27. november.

*Oslo 12 dec. 1933***Kjære Sigrid**

[... Tur på Frognersæteren søndag, mye ute og blir sterk av det.

Flere selskaper.

Arne Valen [Valevåg] tydeligvis pumpet i lungene. Turberkuløs. Betenkelig. Håper han kommer over det.

Om familien.]

*Oslo 19 dec. 1933***Kjære Sigrid**

[Pakke avsendt fra Robsahms forretning. Om hvilke gaver til hvem.

Hos Magnhild i julen. Guttene drar til Hedmarken 3. dag.

Om nevø Magne og skolen.

Sendt noe til Arne Valen på Lyster [sanatoriet i Sogn].

Juletanker fra Mallorca ifjor.]

Søndag var jeg buden til Monrad Johansens og jeg lot som ingen ting, jeg vil ikke være uforsonlig selv om jeg er blit en erfaring rikere, og jeg følte mig lettet da jeg kom hjem. [...]

[Johan] Evje fortalte at paa festen hos Mary Barratt efter koncerten hadde [Olav] Kielland talt saa begeistret om mig, og de hadde allesammen været enige om at jeg “var et geni som var mange aar forut for min tid, og aldrig vilde oppleve at strømmen var kommet til det stadium jeg stod paa”. Det var jo glædelig at høre. Ellers synes jeg at dette aar har været et av de vanskeligste i mit liv. Den drømmen du hadde har ofte været mig til trøst. – Men naar vi tænker paa at Kristus er kommet til verden, saa burde vi glæde os saa, “og ikke mere gaa bespændt i disse frydedage”.¹ [...]

---

¹ Fra Brorsons salme “I denne søde juletid”.

*Oslo 20 dec. 1933***Kjære Sigrid**

[Sender penger.

Ber også om at pusene får en eske sardiner til jul. Agnes Hiorths ide.

Hun må kjøpe noe godt til konene også.]

*[Kort p. Oslo 23.12.33] ¹***Kjære Else [Christie Kielland].**

Tusend tak for det yndige kortet og for den hyggelige hilsenen fra Skidt-Paris.

Du maa ha det samme fra Tosseparadiset.² Skjønt det kommer for sent til jul, saa sender jeg de bedste ønsker for det nye aar, og at du rigtig maa gaa frem i forstand og rolpethet hos din nye lærer.

En aften var vi hos Monrad [Johansen] som var meget optat med sin sidste artikkel mot tosseparadiset. Ingeborg Riefling[!] Hagen var tilstedes som drage og fløi avsted med artikelen saasnart den var færdig.

Hun sa ved bordet at jeg mindet om Kielland'ene og det ved du, jeg syntes var svært hyggelig. Kanske det er det rolpete, som gjør det, eller mon ogsaa jeg skulde stamme fra Andrew Smith [skotsk zoolog], som du og Agnes [Hiorth] og den gode maler som har malt dette billede. Gid det var saa vel! – Hvorom alting er saa la os holde fast paa rolpetheten i det nye aar. Mange mange hilsener

Fartein i tosseparadiset.

---

¹ Motiv Harriet Backer: Altergang i Stange Kirke.

² Fritt etter John Milton: Paradise Lost.

Valens mest kjente orkesterverk, Kirkegården ved havet (1934), har en dobbel inspirasjonsbunn. Den første er Paul Valéry's dikt "Le cimetière marin" (Kirkegården ved havet, 1920). Her møter vi poetens opplevelse og malerisk beskrivelse av den uendelige himmelen, den varme solen og det evig foranderlige havet. I diktet da sett fra kirkegården over byen Sète i Frankrike (bildet). Valéry-museet er i dag nabo til kirkegården. (Valen seilte forbi her 18. oktober 1932 på vei til Genova.) Samtidig er Valéry-diktet et filosofisk "læredikt". Den andre inspirasjonsbunnen er Valen egne minner fra en nedlagt kolerakirkegård nær sjøen i Valevåg. (Se illustrasjon i del 3.)

1934

Fartein Valen oppholdt seg dette året, som så mange andre år, i Oslo og i Valevåg. Han arbeidet videre på syklusen med orkesterverker, men han komponerte ikke så raskt som i Mallorca-perioden. Han fullførte *Le Cimetière marin* (Kirkegården ved havet) for orkester opus 20 og *La Isla de las calmas* opus 21. Deretter startet han en periode med klaververker, hvor det første var "Nachtstück" fra Fire klaverstykker opus 22.

Hele tre orkesterverker ble oppført i Filharmonien med Olav Kielland som dirigent, og et par utenlandske oppførelser hadde spredd ryktet om den spesielle komponisten som satt i Norge og komponerte annerledes moderne musikk.

Dette året sendte noen av hans venner en søknad til Stortinget om komponistgasje til Valen.

*Frøseth's pensionat
Skogveien 49, Oslo, 3-1-1934*

Kjære Klaus Egge.

Deres brev har jeg faatt idag, da jeg kom hjem fra landet, saa jeg skynder mig at skrive, at De bare maa sende mig kvartetten, saasnart den er færdig, og jeg glæder mig til at se den. Tak for Deres venlige ord; det er ikke saa ofte jeg faar høre denslags om mine ting, saa det glædet mig overordentlig.

Et godt og velsignet nyttaar ønsker jeg Dem.

Mange hjertelige hilsener fra

Deres hengivne

Fartein Valen

[Udatert, 1933-34??]

Kjære [Olav] Gurvin

[Like etter oppførelsen av en korsak, som tilsynelatende har imponert mange.]

Oslo 9 jan. 1934

Kjære Sigrid

[Guttene kommet fra Sendstad.

Om nevø Magne og skolen.

Nevø Arne forbitret over at moren vil la Magne reise til Madagaskar som misjonær.]

Mandag 15de skal mit orkesterstykke Sonetto di Michelangelo [opus 17 nr. 1] spilles i filharmonien. Du maa tænke paa mig da. Det er en noksaa uheldig tid den kommer op. [Olav] Kielland har hatt en voldsom feide med Dagbladsfolkene, som har behandlet ham paa den mest lumpne maate, saa nu vil

de kaste sig over mig som glupende ulver. Men du vet, det faar staa i Guds haand. “Nød eller brød, vin eller vand, Han ser hvad bedst mig tjene kan.”¹

[Hilser fra mange.]

Oslo 16 jan. 1933[34]

Kjære Sigrid

[...] Koncerten gik over al forventning. For det første fik mit stykke en aldeles skjøn utførelse, som jeg aldrig hadde vovet at haabe. [Olav] Kielland har en vidunderlig evne til at sætte sig ind i ens tankegang. Og stykket gjorde stor lykke. Jeg sat bakerst i salen, men applausen vilde ikke holde op før Kielland vinket mig op paa podiet. Da strømmet der en slik varme mot mig fra hele salen at det gjorde mig ganske godt om hjertet. [...]

Kritiken har slaatt helt om, den har opgitt alle ukvemsord og er lett syrlig – velvillig – saa det er en stor forandring. Jeg gidder ikke sende utklip, da de er saa intetsigende.

[Hilser fra mange]

Oslo 22 jan. 1934

Kjære Sparre Olsen

[...] Jeg gledet mig saan over at høre “Gneisten” med den prægtige kombinasjon av blæsere og mandsstemmer og den yndige trio, og nu for et par dager siden Edda-diktene sunget av Haldis Halvorsen, som gjorde det med stor virkning – det forekom mig at det var det hun sang bedst paa hele koncerten. Og saa fik jeg lyst til at sende Dem noen ord og takke for alt dette som har beriket mig saa, og ønske at De maa faa anledning til aa gi os mere av den art for vi trenger det saare.

---

¹ Fra 2. strofe av “Mig tjene alle Ting til Gavn” (i Kingo: *Psalmebog for kirke og hjem*).

[Oppdrag fra Jens Lexow-Breck: Liturgisk gudstjeneste over Salme 121, i enkel homofon stil. Beskjedent honorar.

Også ledig post som dirigent for Olavs-guttene.]

Oslo 23 jan. 1934

Kjære Sigrid

[... Gikk for å høre stortingspresident C.J. Hambro om Oxford-bevegelsen. Hambros foredrag storartet og interessant. Utrolig stor utbredelse blant kristne av alle konfesjoner. Hambro sa at kristendommen det eneste som kunne redde verden.

Om folk Sigrid kjenner.]

Skogveien 49, Oslo 28 jan. 1934

Kjære Sparre Olsen

[SO skal komp. Salme 121 for Jens Lexow-Breck. En del om oppbyggingen, med veksling mellom menighet osv.

Forstår at SO ikke ville ta dirigentstillingen for Olavskoret da den var så liten.]

Oslo 30 jan. 1933 [1934]

Kjære Sigrid

[... Om Fridtjov Mohrs foredrag og hans humanistiske mønstergyldige holdning overfor negrene. I motsetning til en svensk dame som holdt foredrag om en biltur i Afrika, da hun slo de late negrene.

Om Harald Lie, som tidligere syntes FV s musikk var som å slå på glass, men må en av hans varmeste tilhengere. HL hadde med seg en venn, forretningsmann

Svensson, som hadde skrevet artikkel mot Reidarson og ville ha den inn i Tonekunst.

Ikke sikkert red. vil ta det inn, han skal ha konsert denne måned og frykter nok Per Reidarssons hevn.

Student fortalt at kvinnelig rumensk lege i München kjente FVs musikk.

Fru Asselin, konen til fiolinisten [André Asselin] som var solist på konserten kalte FVs musikk "Vidunderlig."

Om Magne og skolen.

Middag hos dr. Nils Roede, dr. ydmyk og ville gjenopprette vennskapet.

Skal harmonisere en gassisk båt-sang for Magnhilds gruppe. Spilte en melodi som faren hadde komponert, guttene imponert.

Sine Butenschøn, fru Unni Langaard og Harald Lie i Palestrinaforeningen ivrige. Studiet har gjort dem musikalske.]

[poststemplet Oslo 4.2.34]

Kjære frk [Sine] Butenschøn

Mange tak for de nydelige blomster. Jeg forstod ikke at de skulde være til mig før jeg fandt dem paa min plass da De var gaat og saa fik jeg ikke takket. De er saa yndige og noen av dem minder om Mallorca. – Jeg haaber det gaar strykende med koralene.

Mange hjertelige hilsener Deres Fartein Valen

Oslo 6 febr. 1934

Kjære Sigrid

[... Palestrinaforeningen kommer snart til biblioteket.

Om nevø Magne, som er så vakker. Magnhild har intervenert på skolen og snakket med [K.E.] Bødtker.

Sender bøker om Oxford-bevegelsen til Sigrid. Magne synes de er ensidige, berettiget kritikk, men storartet at se hvilken magt evangeliet har den dag i dag.

Sender Svenssons artikkel i Tonekunst. Krass, kan gi signal til en ny strid om musikken. Men godt skrevet.

Om nattlig kattemusikk.

Om rosene hjemme.

Haakon Natvig henter ham i bil for å ta ham til Fetsund.]

Oslo 13 febr. 1934

Kjære Sigrid

[... Det ble ikke noe av hans reise til Haakon og Vesla [Natvig].

Det går bedre med nevø Magne på skolen, fått venn i Johan Bruun, sønn av Kina-misjonær.]

Frk. [Harda] Robsahm var indom netop nu for at sige farvel og jeg skal hilse dig. Hun skal reise til sin søster i London. Senere i mars skal hun og Agnes [Hiorth] reise til Spanien. De skal møte frk. [Else] Kielland i Paris. Fru [Anna] Kielland fortalte at Else hadde været ute i barrikadekampene¹ sammen med to norske malere, de hadde staat mellem to barrikader som skjød paa hverandre og det var saa alvorlig at den ene av malerne (ikke Else) besvimte. Fru K. sa hun skulde skrive til Else og fortælle hvad hun mente om denslags narrestreker.

I dag møtte jeg Otto Mohr i byen, da jeg var et erende og han bad mig komme til sig i aften. Han var sammen med en litterat som skulle skrive om Alexander Kielland, og da litteraten hørte jeg hadde talt med A. Kielland saa måtte jeg fortælle nøiagtig mit indtryk av ham og han hørte paa med stor interesse.

[I Piperviks kirke, til alters.

Bjarne Mohrs frue venter en liten

Skrevet til Wilh. Hansen og purret på kvartetten.]

---

¹ I kjølvannet av de høyreekstremes demonstrasjoner 6. februar, da 15 ble drept av politiet i Paris.

Jeg læser i Dagbladet at der er blitt søkt om komponistgage til Arne Eggen, saa jeg tænker det blir intet av min foreløpig, men der blir nok en utvei.

[Udatert brev, trolig Oslo februar 1934]

Kjære Eva [Lous Mohr].

Jeg vilde saa gjerne sende en liten hilsen med de varmeste ønsker baade for Dem og gutten.

Jeg var saa spændt da jeg hadde møtt Bjarne [hennes mann] paa koncerten og fik høre om at den forestaaende begivenhet var saa nær, og jeg kan ikke sige, hvor glad jeg blev da Bjarne telefonerte og sa at der var kommet en stor fin, blaaøiet gut, og at det stod bare bra til baade med mor og barn.¹ Og jeg kan ikke nægte for at jeg hørte det med en viss rørelse, da jeg som gammel onkel kom til at tænke paa en anden fødsel (som Bjarne ikke bryr sig om at bli minnet om). Saa haaber jeg, det fremdeles maa staa bra til og jeg glæder mig saa til at se begge naar tiden kommer.

Mange hjertelige hilsener fra Deres hengivne
Fartein V.

Oslo 20 febr. 1934

Kjære Sigrid

[... Hos fru J. Mohr, Joronn Sitje og Fridjof Mohr reiser til Afrika igjen.

Hos Otto Mohr for å høre radio. Alt fra nyheter fra Wien om opprøret til agitasjonsforedrag fra Russland.]

Jeg tror at i vaar tid strides det onde og det gode mere end noensinde.

[Om Sigrids venner.

Sine Butenschøn vil få importert smalaria fra England også til Sigrid og Magnhild. Kjøper lisens for 70 kr.

---

¹ Viggo L.M. ble født 12. februar 1934.

Agnes Hiorths portrett det beste hun har gjort.

Otto trodde det siste orkesterstykket hadde skaffet FV mange venner.]

Oslo 27 febr. 1934

Kjære Sigrid

[... Om Sigrids foreninger hjemme.

Hørte Ole Hallesby søndag, glimrende preken. Helt fullt, måtte stå.

Mye om teologen Bj. Thyness og forholdene i kirken.

Hatt besøk av Agnes Hiorth og hennes skotske fetter David Holman.

Om familien]

Oslo 6 mars 1934

Kjære Sigrid

[... Om familien.]

I denne uke har jeg hat en skuffelse. Det er saa kjedelig at skrive om det, men jeg synes jeg maa gjøre det allikevel. Jeg skal gjøre det saa objektivt som mulig. Du vet at [Olav] Gurvin og [O.M.] Sandvik har sendt ind ansøking til []et om at jeg skulde faa komponistgagen efter Gerhard Schjelderup som døde i sommer. Nu har en del andre kunstnere med Monrad Johansen i spidsen indsendt et andragende for en anden yngre norsk musiker [Arne Eggen] som motkandidat. Det er saa kjedelig at maatte sige det, men det han har gjort er helt uoriginalt og berettiger ham ikke til en saadan stats-understøttelse for livet. Han burde heller ha et stipendium for at komme ut og lære. Men jeg har indtryk av at det hele er sat i gang av M. J. som en motintrige mot mig. Jeg blev som lamslaatt da jeg læste det i avisen. Jeg hadde aldrig trodt at han vilde optræde som min direkte motstander endda jeg vet at han har hemmelig motarbeidet mig i lange tider. Et par uker før dette hadde jeg været hos ham til aftens, og da hadde han været saa overdrevent indsmigrende. Stakkars Lissa, tror jeg, er

utenfor det hele; jeg tror hun er min oprigtige ven. – Det har ligget over mig som en mare; men nu tror jeg at jeg er kommet over det og jeg er saa rolig at jeg overlater alt i Guds haand. Er det hans vilje at jeg skal ha denne gage saa faar jeg den nok. Ellers er jeg viss paa at jeg skal bli hjulpet paa en eller anden maate. – Min trøst er at det gaar som jeg ofte har erfaret, at det gaar bedre med komposisjonen jo større de ytre trængsler er. – Tänk paa mig og bed at det maa lykkes for mig. [...]

Oslo 13 mars 1934

Kjære Sigrid

[... Anders Vik død, hadde skrevet art. om Valen i Dagen.

Om familien.]

Jeg har ha en stor kamp for at komme til ro efter den skuffelsen med komponistgagen. Men jeg har nu opgit den og haaber med Guds hjælp at jeg skal komme over det. Det blir nok en utvei for mig; jeg stoler helt paa Guds forsyn og ledelse i fremtiden, og for tiden har jeg ingen nød. – Men det var jo haardt at opgi utsikten til at faa komme litt ut om vinteren. Det gjorde mig saa godt den vinteren i Syden, saa jeg maa være taknemmelig over det. Og jeg synes ogsaa at komposisjonen har gaat lettere i det sidste og det er jo bedre end den største komponist-gage. Eftehaanden skal jeg saa faa kopiert alle mine orkester-partiturer, saa at jeg kan faa anledning til at sende dem til forlag i Tyskland. Det vil ikke nytte mig noe herhjemme, før jeg har faat anerkjendelse i utlandet.

[Har bestilt roser.

Fått nytt nummer av “Mellem Brødre”; har stor tro på kirkens fremtid når de unge vakte teologer kommer ut.

Middag hos Otto Mohr. Otto med på å underskrive ansøkningen om komponistgasje. Forbitret på manøvren fra Monrad Johansen og de andre.

Otto og Tove ville høre preken fra London [Oxford-bev.] FV tror ikke de står langt fra Guds rike.]

*Oslo 19 mars 1934***Kjære Hr. [Odd] Udbye**

[Vedrørende en oversettelse av en sonette av Tommaso Campanella, som Kierkegaard siterer, hvem som er oversetteren og hvor hos Kierkegaard. Sonetten i tysk oversettelse er vedlagt.]

*Oslo 20 mars 1934***Kjære Sigrid**

[Nevø Olav reist hjem for å skrive om den dialektiske theologi. Olav hadde snakket med Stortingsrepr. fra Rogaland om komp.gasjen, men forgjeves. Komiteformannen handler etter Dagbladkritikernes råd. Hadde underslått alle innlegg til fordel for Valen.

Møtt eleven Erling Kjellsby, som hadde skrevet art. om FVs musikk. Kjellsby ville at FV skulle lese gjennom noen komposisjoner. Skal være ham en glede.]

Forrige lørdag var jeg i middagsselskap hos Agnes Hiorth sammen med Monrad J[Johansen]. Jeg følte ingen vrede eller bitterhet og viste ham ingen forandring i min omgangstone; men han saa selv svært genert ut. Senere har han gitt alslags usandsynlige forklaringer og undskyldninger for sin optræden. Det viser ialfald at han ønsker det var ugjort.

Jeg føler mig nu meget roligere tilsinds, bare om natten ligger der likesom et ubestemmelig tryk over brystet; men det er bare eftervirkninger efter det første chok. Om dagen tænker jeg ikke stort paa det, og det har gaatt saa godt med “kirkegaarden” opus 20, som jeg haaber snart at bli færdig med. [...]

Skogveien 49, 23 mars 1934

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Mer om Campanellas oversetter, Kierkegaard Efterlatte 1847 (utg. 1877) s. 115 anfører Carriere, men hvem er det?]

Oslo 27 mars 1934

Kjære Sigrid

[Sendt pakke til påske.

Nevø Arne 26 år, fått eske cigarer av FV.

Hørte den amerikanske misjonæren Stanley Jones i Calmeyergaten missionshus. Den mest sublime tale han har hørt. Proppfullt. Hovedemne kampen mellom kommunisme og kristendom.

Arne også begeistret.]

Oslo 3 april 1934

Kjære Sigrid

[... Påskedag ikke plass i Vår Frelser, gikk i Trefoldighet. Møtte Magnhild og Agnes Hiorth der.

Hos fru J. Mohr.

Hos Leif og Haldis Halvorsen, hos Hugo og Elna Mohr. Og hos Else Kielland.

Fått brev fra polsk professor i musikkhistorie, som ønsket å få mer kunnskap om FVs musikk.]

Idag stod det at Arne Eggen var instillet “enstemmig” til komponistgage. Men ingen vet jo hvordan “enstemmigheten” er foregaat, nemlig ved at hemmeligholde ansøkningen for mig. En av [nevø] Arne’s jurist-venner var saa oprørt da han fikk høre det; han sa det var noe av det styggeste han hadde hørt paa længe; det var skummelt. – Men jeg er senere kommet til den tanke at det

ikke var Guds vilje at jeg skulde ha fremtiden betrygget paa den maaten, men at jeg skulde be ham om hjælp dag for dag og aar for aar, og det er jeg glad for. Jeg er viss paa at jeg skal bli hjulpet. [...]

[Våren 1934?]

Kjære Klaus Egge.

Her sender jeg strykekvartetten og jeg haaber De undskylder at jeg har hat den saa længe. Men jeg har læst den med stor interesse og jeg er viss paa at De vil faa glæde av den. Det er et skridt videre i koncentrasjon og den har vunnet meget i den nye form.

[Olav] Gurvin ber mig hilse Dem. Han var saa optatt i denne uke, og da det hastet saa med kvartetten vilde han heller se den senere. Hadde De bare sagt med en gang at det hastet; jeg oppfattet det nemlig som De vilde komme herind i mellemtiden.

Jeg faar ikke tid til at gaa i detalj men der er mange fine ting baade rytmisk og harmonisk og der er en egen fantasifuld atmosfære.

Ja nu ønsker jeg Dem hjertelig tillykke med arbeidet, og haaber De undskylder utsættelsen.

Mange hjertelige hilsener

Deres hengivne

Fartein Valen

Oslo 10 april 1934

Kjære Sigrid

[... Om solen og våren som kommer. Kirkegaarden [opus 20] ferdig for et par dager siden. Skriver ut partituret.]

Det er slik en deilig følelse at være færdig med noe, og jeg tror ogsaa at jeg har været noksaa heldig dennegang.

[Hos Magnhild.

Hos Einar Sandvik. Spilte Mozart firhendig.

[H. J.] Hurum på besøk, hadde vært i Stortinget og referert, snakket med flere stortingsmenn som sa det ikke var noe i veien for å søke neste år igjen. Da ville de stemme for FV. Også Magnus Nilsen fra Ap.¹

Sender Sigrid litt av Madgaskars jord Einar S. hadde fått av en sjømann.
Underlig følelse.]

Oslo 20 april 1934

Kjære Sigrid

[Takker for opplysninger om Arne Valen, han spurte om. Etter å ha hørt Stanley Jones overbevist om at det er lov å be om helbredelse. Gjør det. Du maa ogsaa være med.

Hos familien.

Fått overstrømmende brev fra den polske professor.

Issay Dobrowen også begeistret for FVs musikk, vil opføre Pastorale i USA.

Om blomstene. Ga Nini Roll Anker noen afrikanske løk. Skal dit igjen sm.m.
Else Kielland.

Agnes Hiorth og Harda Robsahm i Spania.]

Oslo 24 april [1934]

Kjære Sigrid

[... Om gleden ved de syd-afrikanske løk i potter i vinduet.

Skal få scilla-løk med hjem fra Einar Sandvik når han drar til Valevåg. De ville skrive til [gartner] Bryne etter Henrik Wergeland-rosen.

Nevø Olav for polemisk om den dialektiske teologi, men mener det ærlig.

---

¹ Debatten var 14. april. Stortingsmann Lars Aukrust siterte bredt fra D.M. Johansens positive omtale av Valens *Trio*, og ba kirkeministeren vurdere Valen ved neste års budsjett, (Stort.tid. s.915)

Ny elev: Erling Kjellsby, som synes han kan lære litt av mig endnu. Slaatt strek over det forgangne.

Konsert i kveld med forhenværende elev.¹

Harald Lie, fru Unni Langaard, Sine Butenschøn trofaste.]

Oslo 1 mai 1934

Kjære Agnes [Hiorth]

Tusen tak for langt hyggelig Greco- og Toledo-brev i dag og bilder. Jeg undres paa om dette naar frem til den 5te mai; jeg har som vanlig somlet, men med den unskyldning at jeg ikke visste adressen. Altsaa: mange, mange hjertelige gratulasjoner til fødselsdagen og mange happy returns, og tusen tak for alt godt i det gamle aar, Santa Agnès og maatte det nye bringe bare godt. Vi savner dig svært, men du er jo i godt selskap og feirer dagen med Greco, og dine andre spanske venner i det romantiske Toledo. Den som kunde være med.

I dag og igaar har vi endelig faatt straalende vaarveir og varme saa man kunde næsten indbilde sig at man var paa Malloca eller i Toledo. Jeg sitter paa biblioteket og skriver dette; salen er endnu tom, men snart kommer Palestrinaforeningen. Vi har et litet streif av sol i vinduet, ogsaa et vaar-regn.

Her er ellers ikke saa meget at fortælle, da jeg formoder at Else [C. Kielland] har fortalt dig det viktigste.

Vi hørte Bach's h-moll-messe i forrige uke, og det var ubeskrivelig skjønt og opløftende, saa man uvilkaarlig maatte høre det med foldede hænder. Jeg holdt et lignende foredrag om Bach til St. Sebastian [nevø Magne] som dit om Greco, ja jeg brukte næsten de samme ord, men han skal faa høre dit og, den kjære Sebastian. [Han skal forøvrig opp til eksamen om 14 dager.]

Iforrige uke fok jeg endelig somlet mig av sted til din mor med afrikanske løk, Hun sat da inde med sin onde fot, men sa at den var meget bedre og glædet sig til at træffe dig i Kjøbenhavn. Mine små afrikanske er nu kommet langt over

---

¹ Klaus Egges komposisjonsaften.

pottekanten og de vokser lystig i det straalende solskin. De har 9 timers sol i mit vindue, saa de kunde ikke faa det bedre naar de først skulde flytte fra hjemlandet. Jeg somler bort en masse tid hver dag bare med at gaa og kikke på dem. Ogsaa Nini Roll Ankers del blev endelig sendt av sted, og jeg fik et fortryllende brev tilbake og imvitasjon til at se hendes have sammen med Else, saa det var meget vellykket.

Jeg holder paa med at instrumentere “kirkegaarden” [opus 20], men nu da det er blit saa varmt og sommerlig vilde jeg meget heller beskjaeftige mig med “La Isla de las Calmas” (Mallorca) istedet for triste kirkegaarder. –

Fortiden boltrer musikdjævlene sig i filharmonien og begivenhetene avløser hverandre som scenene i en grotesk farce – men “blæse være med det” som Kierkegaard¹ sier. Man kan ikke snakke om denslags til folk som er i Toledo og studerer Greco. Jeg glæder mig ordentlig til at høre mer mundtlig.

Du maa ogsaa hilse Harda [Robsahm], som jeg skal skrive til; hun er vel paa sin rundtur nu. Det var litt saart at dere ikke fik se Mallorca, men jeg forstaar du ikke kan reise fra Greco. Jeg skal hilse fra Sigrid; hun sier det er saa deilig derborte nu og Fortryllende og Lttle-Per [katter]sat i vinduet og betraktet svalene som kredset over huset mens hun skrev.

Nu kommer Palestrina-folkene, saa jeg maa slutte dette rabbel med alle de varmeste fødselsdags-ønsker.

Fartein

Haaber det star bra til med feberen; vær endelig forsiktig.

Oslo 1 mai 1934

Kjære Sigrid

[... Deilig vårvær, flyvere kretser omkring byen, har lyst til å være med dem en gang, koster bare kr. 5 .

---

¹ I “Et Billede paa Livet”, *Øieblikket*, 1855.

Om Stud.theol. Bj. Thyness og frk. Hoff [vikarierer på Industriskolen], som også går til alters. Sympati mellom dem på pensjonatet.

Om vekkelsene i Ukraina.

Ber for Arne Valen hver dag.]

Oslo 8 mai 1934

Kjære Sigrid

[... Om nevøene Magne og Arne.

Arne vil søke stipendium til Rom.

Besøk hos fru J. Brown, første gang siden Mallorca-oppholdet.

Teller dagene til han skal hjem.]

Oslo 18 mai 1934

Kjære Sigrid

[... Magne ferdig med norsk stil.

Hadde alle kristelig russ til lunsj 17. mai.

Hos Nini Roll Anker til middag 17. mai sm.m. Else Kielland. For mye regn til å nyte hagen.]

Oslo 22 mai 1934

Kjære Sigrid

[... Agnes Hiorth tilbake fra Spania. (Foreldrene i bilulykke, ikke alvorlig.) Fikk en bok av Agnes Hiorth om el Greco. Hun fortalte så masse fra Toledo.]

Den 9de mai blev Pastoralen [opus 11] og noen av mine sanger opført i Schweitz; men jeg fik ikke vite det, før en uke efter. Det blev ogsaa holdt et indledende foredrag og det vilde jeg saa gjerne ha hørt. Jeg blev opført paa en skandinavisk koncert, saa du ser jeg blev valgt for at representere Skandinavien.

Men denne opførelse blev ikke omtalt med et ord i hele Oslo-pressen. Det passet nok ikke i Dagblad-folkenes kram.

[Skrevet til frk. Aslaug Blytt om smalarina.

Lurer på om ikke tulipanene burde flyttes bort fra jasminen.

Møtt Hedvig Jacobsen.]

Oslo 29 mai 1934

Kjære Sigrid

[Nevø Magne klarer seg også i latin.

FV vært på besøk hos Haakon og Vesla Natvig på Fetsund. Deilig biltur opp, men flomdestruksjon. Provisorisk bro.

Senere lang biltur langs Øieren.]

[Oslo] 10 juni 1934

Kjære Sigrid

[Nevø Magne skal tale i radio sm.m. kristenruss 14.ds.

Reiser rundt og holder møter og samlinger.

FV ferdig på biblioteket fredag 15, reiser mandagen etter. Tar sjøveien.]

Kr.sand torsdag aften [poststemplet 21.6.34]

Kjære frk. [Sine] Butenschøn

Bare en liten hilsen paa den første stasjon paa reisen. Veiret klarnet og blev straalende og nu hører jeg netop kapteinen love fint veir for natten. Tusen tak for Deres stræv med billetten. Imorgen aften er jeg fremme. Mange hjertelige hilsener og gode ønsker for sommeren.

Deres Fartein Valen.

[Kort] Kristiansand torsdag [p. 21.6.34]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Hilsen på reisen.]

[Kladd til brev, Juli 1934?]

Hochgeehrter Herr Dahlin [R. Rogal-Levitzsky]!

Ihr werter Brief vom 14ten Juni ist mir während der Ferien nachgeschickt worden, und ich beeile mich Ihnen die gewünschten Auskünfte zu geben.

Meine Kompositionen für Orchester sind folgende:

Pastorale Op. 11. Norsk Musikforlag 1933.

Es ist das einzige meiner Orchesterwerke, das gedruckt ist, und ich schicke Ihnen anbei ein Exemplar. Besetzung: Streicher, Holzbläser, Pauke und ein Horn. Dauer ca. 6 Min.

Der Stil ist rein polyphon.

Sonetto di Michelangelo Allegretto ben moderato, Op. 17 Nr 1

Besetzung wie die Pastorale ohne Pauken, im selben Stil. Dauer 4 1/2–5 Minuten

Cantico di ringraziamento Op 17 Nr 2 Allegro moderato

Besetzung: Streicher, Holzbläser, dazu eine Trompete, ein Horn, Baßtuba und Becken.

Das Stück ist eine durchgeführte fünfstimmige Fuge. Dauer 7 Minuten. Die beiden Stücken gehören von ihrem Geist her zusammen, nicht aber thematisch, und sollten am besten zusammen gespielt werden.

Nenia sulla morte d'un giovane Op. 18 Nr 1. Moderato

Besetzung: Streicher, Holzbläser, eine Trompete, ein Horn. Dauer ca. 4 Min.
An die Hoffnung Op. 18 Nr 2. Moderato fließend.

Besetzung: Streicher, Holzbläser, ein Horn, eine Trompete, Harfe. Dauer 5 Min.

Es gehört mit dem vorhergehenden Stück zusammen.

Epithalamion Hochzeitsmusik Op. 19. Allegro vivace.

Besetzung: Streicher, Holzbläser, zwei Hörner, eine Trompete, Pauke. Dauer ca. 9 min.

Le cimetière marin Op. 20. Moderato.

Besetzung: Holzbläser, Streicher, 2 Tromp., 2 Hörner, 3 Posaunen, Pauke. Dauer ca. 8 Minuten.

Nach einem Gedicht von Paul Valéry.

Lieder für eine Sopranstimme mit Orchester

Ave Maria Op 4.

Gewöhnliche Besetzung, 4 Hörner, 1 Trompete, Harfe.

Mignon 2 Lieder Op 7.

Wie Ave Maria aber mit 2 Hörner.

Zwei chinesische Gedichte Op 8.

1. In Erwartung des Freundes, 2. Der Abschied des Freundes.
dazu drei Posaunen.

Darest Thou Now O Soul Op 9. Gedicht von Walt Whitman.

Holz[bläser], Streicher, 1 Horn, 1 Trompete, Pauke.

Das Ave Maria bildet eine Übergangsstufe und ist mehr in Anlehnung an einen älteren Stil orchestriert [geschrieben overstrøket]. Die anderen Lieder sind atonal und polyphon im Stil wie die Pastorale.

Ich habe versucht, die Orchestration so einfach wie möglich zu gestalten. Alle Verdopplungen mit Ausnahme der Tutti-Stellen wurden vermieden. Nur die thematischen Linien werden so rein wie möglich ausgezogen.

Die Partituren sind noch nicht gedr[uckt].

Ich hoffe die Orch.Part. in nicht unabsehbarer Zeit drucken zu lassen und würde Ihnen dann die Part. schicken.

Ich wäre gern bereit Ihnen weitere Auskünfte zu geben.

Hochachtungsv[oll].

Ihr sehr ergeben[er] F.V.

[Oversettelse:

Høystærede Herr Dahlin [R. Rogal-Levitzsky]!

Deres viktige brev av 14de juni ble på grunn av ferien ettersendt til meg, og jeg skynder meg for å gi Dem de ønskede opplysningene.

Mine komposisjoner for orkester er følgende:

Pastorale Op. 11. Norsk Musikforlag 1933.

Dette er det eneste av mine orkesterverker som er trykket, og jeg sender Dem vedlagt et eksemplar. Besetning: Strykere, treblåsere, pauke og et horn. Varighet ca. 6 min.

Stilen er ren polyfoni.

Sonetto di Michelangelo Allegretto ben moderato, op. 17 nr 1

Besetning som i Pastoralen uten pauker, i samme stil. Varighet 4 ½ – 5 minutter

Cantico di ringraziamento op 17 nr 2 Allegro moderato

Besetning: Strykere, treblåsere, i tillegg en trompet, et horn, tuba og cymbaler.

Verket er en gjennomført femstemmig fuge. Varighet 7 minutter. Disse to verkene hører uttrykksmessig [åndelig] sammen, men ikke tematisk, og burde helst oppføres sammen.

Nenia sulla morte d'un giovane op 18 nr 1. Moderato.

Besetning: Strykere, treblåsere, en trompet, et horn. Varighet ca. 4 min.

An die Hoffnung op. 18 nr 2. Moderato fließend.

Besetning: Strykere, treblåsere, et horn, en trompet, harpe. Varighet 5 min.

Dette hører sammen med det foregående stykket.

Epithalamion Bryllupsmusikk op. 19. Allegro vivace.

Besetning: Strykere, treblåsere, to horn, en trompet, pauke. Varighet ca. 9 min.

Le cimetière marin op. 20. Moderato.

Besetning: Treblåsere, strykere, 2 tromp., 2 horn, 3 tromboner, pauke. Varighet ca. 8 min.

Etter et dikt av Paul Valéry.

Sanger for en sopranstemme med orkester

Ave Maria op 4.

Vanlig besetning, 4 horn, 1 trompet, harpe.

Mignon 2 sanger op. 7

Som Ave Maria men med 2 horn.

Zwei chinesische Gedichte op 8.

1. In Erwartung des Freundes, 2. Der Abschied des Freundes.

i tillegg 3 tromboner.

Darest Thou Now O Soul op 9. Dikt av Walt Whitman.

Tre[blåsere], strykere, 1 Horn, 1 trompet, pauke.

Ave Maria danner en overgangsfase og er orkestrert [overstrøket: skrevet] mer henimot en eldre stil. De andre sangene er atonale og polyfone i stil som i Pastoralen.

Jeg har forsøkt å utforme orkestreringen så enkelt som mulig. Alle fordoblinger, med unntatt av tutti-stedene, ble unngått. Bare de tematiske linjene blir utpenslet så rent som mulig.

Partiturene er ennå ikke trykket.

Jeg håper orkesterpartiturene kan trykkes i nær fremtid, og da vil jeg sende Dem partiturene.

Om nødvendig kan jeg gjerne gi Dem ytterligere opplysninger.

Høyaktelsesfullt

Deres meget hengivne F.V.]

Valevaag, Hordaland 13 juli 1934

Kjære Olav Kielland

Jeg vilde saa gjerne sende Dem en hilsen og takke for alt i vinter: hvordan De trods all motstand holdt haand over mine tre stykker, det er noe jeg ikke kan takke Dem nok for. Jeg ber Dem undskylde at jeg ikke fikk sagt Dem personlig farvel, før jeg reiste, men dels var jeg ikke blitt færdig med noen saker jeg hadde lovet at vise Dem, og dels visste jeg, at De blir plaget av hundrede mennesker, og at De sa, at før Czardasfyrstinnen [Kálmans operette] var over, vilde De ikke ha tid. Nu vilde jeg alsaaa gjerne vise Dem de to ting jeg er blitt færdig med. Den første er “Epithalamion”, bryllupsmusikken som jeg tidligere har fortalt Dem om, den anden Le cimetière marin eller “kirkegaarden ved havet”. Da jeg holdt paa med den sidste tænkte jeg paa Dem, og nu vilde jeg saa gjerne be Dem, om den kunde prydes med Deres navn paa titelbladet – det vil sige, hvis De synes om den. Indtil jeg kunde gi Dem noe bedre, vilde jeg saa gjerne at den skulde være bare et litet uttryk for den beundring og kjærlighet jeg nærer for Dem som kunstner og menneske. –

Naar jeg tænker paa hvor vel De kan trænge hvile efter denne vinters strabadser, saa har jeg daarlig samvittighet naar jeg plager Dem med disse ting i ferien; saa hvis det ikke passer Dem nu, vil De være saa snild at sige fra, for det er jo noe, som det ikke haster med.

Det glæder mig, at bølgene fra ivinter synes nu ha lagt sig; saa det maa ha været haardt for Dem mangen gang, og jeg beundret at De kunde staa der som en klippe snudd i brændingen. “Zum rechtem Zeit verbreitet der Sonne Licht die finstre Nacht, und sie muss sich anhalten”¹ [Når tiden er inne, vil solens lys fortrenge den dunkle natt, og mørket må vike]. Jeg haaber at ondskapens magt maa være brudt for denne gang, og at De til næste vinter maa faa den arbeidsro og al den sol som vi mennesker trenger, en kunstner ikke mindst.

Saa vil jeg paa ny takke Dem for opførelser av mine orkesterstykker i vinter. Den maaten De levendegjorde disse ting paa var en saa stor opmuntring for mig, at det opveiet al motgang. Og saa en ting kan jeg ikke glemme: Bruckners Adur [Symfoni nr. 6]; den opførelsen er en skat jeg gjemmer i hjertet.

Saa vil jeg ønske Dem og hele familien en rigtig god sommer.

Med mange hjertelig hilsener til Dem selv, Deres frue og Monica [datter].

Deres hengivne

Fartein Valen

Valevaag 24 juli 1934

Kjære Olav Kielland

Min hjerteligst tak for Deres ubeskrivelig hyggelige brev som det var en slik glæde at faa, en av de sjeldne i det daglige livs ensformighet. Ja, hvor gjerne jeg vilde ha trykket Deres haand til tak, og hvor gjerne jeg vilde tale med Dem om “det viktigste i musikken” som man kan dele med saa saare faa mennesker i denne verden. Derfor er jeg glad, fordi jeg har truffet Dem.

Naar jeg nu skal sende Dem “Le cimetière marin” føler jeg mig næsten flau fordi jeg lik barnene allerede har plapret ut med min hemmelighet. Da jeg netop var færdig med den syntes jeg at jeg kanskje har faatt frem noe. Nu ønsker jeg, at jeg kunde gitt Dem noe bedre. Men livet er saa kort, og det laa mig saan paa

---

¹ Sitatet er trolig hentet fra *Johann Peter Millers historischmoralische Schilderungen zur Bildung eines edlen Herzens in der Jugend* .. (1756–59)

hjerter at faa takke Dem for alt hvad De har gjort for mig. Saa haaber jeg at jeg en anden gang kan faa gi Dem noe endnu bedre

Saa vil jeg ønske Dem en rigtig god sommer sammen med Deres familie. Jeg glæder mig til at træffe Dem til høsten – og til den første koncert i filharmonien!

Med de varmeste hilsener til Deres frue, Monica og Dem selv.

Deres hengivne

Fartein Valen

Valevaag 30 juli 1934

Kjære Agnes [Hiorth]

[... Takker for vesten.]

Jeg har desværre været saa litet flink isommer; det har næsten ikke gaatt fremover med “La isla de las calmas” [opus 21] tiltrods for alt mit stræv, bare anslaget er kanskje ikke saa værst.

[... Rosene blomstrer, etterkommer etter Henrik Wergeland i knopp.

Av de tibetanske bare kommet en iris.

Nesten alle afrikanske frø blomstret. ...]

Valevaag 1 aug 1934

Kjære Harda [Robsahm]

[...] Nu har vi ræt varmt sommerregn, som gjorde godt paa rosene. De har overgaat sig selv iaar, og det var mange skjønnne blandt de nye. Desuten har jeg en hel række med små frøroser i pottes; noen har knopper, men jeg frygter for at jeg maa reise før de blomstrer. – Ak, det er sørgelig at allerede halve ferien er gaatt. [...]

*Valevaag 6 augi 1934***Kjære Olav Kielland**

Mange tak for Deres brev som det var slik en glæde for mig at faa, at jeg kan ikke fortælle det. Ja, jeg var saa glad at jeg næsten ikke fikk sove om natten av bare glæde. Det var saa vidunderlig at De syntes om mit stykke og jeg kan bare atter og atter takke Dem, for det er bare jeg som skal takke.

Ideen til stykket fikk jeg ifjor vinter paa Mallorca da jeg læste i en spansk avis en oversættelse av Paul Valéry's dikt "Le cimetière marin". Det gjorde et meget stærkt indtryk paa mig, og senere fik jeg fat i originalen. Det er synd at jeg ikke har den her, saa skulde jeg sendt den til Dem. Dette dikt er skrevet i [overstrøket: om] marine-kirkegaarden i Cette [i dag: Sète], saa den ordrette oversættelsen er kanskje "marine-kirkegaarden", men det vilde hos tilhørerne føre tankene i en gal retning, saa jeg trodde jeg kunde oversætte mere almindelig som "kirkegaarden ved havet", især da han i diktet bruker adjektivet "marin" som et adjektiv til la mer [havet] (fx "mon regard marin": mitt blik utover havet). "Havets kirkegaard" er vistnok mer poetisk, men det eliminerer selve kirkegaarden, og den maa absolut være med. Dessuten vil tankene føres til dem som er omkommet paa havet og fantasien vil derved gaa i en gal retning. Diktet kræver likesom kombinasjonen: hav, jord og himmel. Men derom kan vi tale senere. Jeg maa forresten indrømme at havet spiller en større rolle hos mig end i Valéry's dikt. Men det kommer av, at det utløste erindringen om en gammel forlatt kolera-kirkegaard paa et ensomt sted langt ute ved sjøen her paa landet, hvor jeg har sittet saa mange ganger om sommeren naar jeg var hjemme. Ellers er det jo igrunnen de samme tanker og følelser man har, enten kirkegaarden er i Cette eller i Valevaag.

Det glædet mig ogsaa at De syntes om instrumentasjonen, og at De ogsaa likte Epithalamion. Saa vil jeg da takke Dem, Olav Kielland for Deres ubeskrivelig kjærkomne brev.

Med gode ønsker og med hjertelige hilsener til Dem selv, Deres frue og Monica

Deres hengivne
Fartein Valen

Valevaag 10 aug. 1934

Kjære frk. [Sine] Butenschøn

[...] Jeg forkjølte mig ordentlig paa reisen og følte mig uvel længe, og i saanne perioder dukker der op alslags reminiscenser, som man haabet man var færdig med for længe siden. Det var en ren kamp for mig at komme igjennem. Den første aften, da jeg sat ved vinduet og saa ut over Siggen¹ som laa der stille og sølvblank og med perlemorsskyer som golfen ved Neapel, saa kunde jeg ikke tænke mig at den mindste efterklang fra tosseparadiset kunde naa hit, end sige noen big noises; men jeg tok feil. Det gik trøgt med arbeidet en lang tid men nu tror jeg kanskje at jeg skal bli færdig med mit orkesterstykket "La isla de las calma" ("stilhetens ø" d.v.s. Mallorca) [opus 21]. Jeg tror det vil glæde Dem at høre at jeg har faatt et saa begeistret brev fra Olav Kielland angaaende "Kirkegaarden" [opus 21], som han mente var mit bedste orkesterverk hittil. Han trodde ogsaa den vilde bli lettere tilgjengelig for det store publikum end mine andre ting. Ogsaa Ephitalamion [opus 19] syntes han var fin. Det er noen som har skrevet til mig og sagt at noen av mine ting skulde op paa den internationale musikkfest i Venezia til høsten, men jeg har intet hørt; det har ikke staatt i Tidens Tegn, vaar eneste Oslo avis. Tror De at De kunde faa rede paa det?

Saa var det Smalarina. Frk. [Aslaug] Blytt har endelig faatt fat i det efter utrolig besvær. Det var plat umulig at faa noen læger til at skrive recept uagtet hun har to onkler som er læger. Hun sa at lægene var aldeles haabløse i sine fordommer. Men nu hadde hun formelig truet en læge til at skrive recept efter jeg vet ikke hvor lang tids beleiring, men at faa et apotek til at utføre bestillingen var en like saa vanskelig opgave. – Og før man har faatt noen læger

---

¹ *Siggjo*, fjell på Bømlo utenfor Valevåg.

til at godkjende lægemidlet, saa nyter det vel litet at skrive i avisen. Det vilde bare skuffe de stakkars syke. Ogsaa her paa landet – og jeg tror over hele Vestlandet – finnes det malaria-patienter. Frk. Blytt sa at hun vilde faa noen unge læger til at interessere sig for smalarina. Jeg maa sige mine forsøk har været like fruktesløse. [...]

Valevaag, Hordaland 13 aug. 1934

Kjære Sparre Olsen

Olav Kielland har bedt mig skrive til Dem angaaende den musikfest som skal holdes i Oslo i slutningen av september. Som De kanskje vet har man sat op Deres Edda-sanger, som sammen med mit Ave Maria skal danne en avdeling. Kielland siger at komponistene har lov til selv at vælge sin dirigent, og han bad mig spørre Dem, om De hadde noe imot at han dirigerte Deres sanger, og at De, hvis De ønsket dette, maatte være saa venlig at skrive til Thorolf [Torolf] Voss Kirkeveien 45 og sige, at De vilde ha Kielland til dirigent. Jeg tror det kan ikke være tvil om at det vilde være en stor fordel for os begge at faa Olav Kielland, en dirigent som er sympatisk og virkelig føler for vaar musik, fremfor en anden som er fiendtlig stemt mot den og dirigerer bare av pligt. Derfor har jeg skrevet til Voss og sagt at jeg ønsker Kielland, og det vilde være hyggelig hvis De synetes De kunde gjøre det samme. – Jeg haaber nu De har faat honoraret fra pastor [Jens] Lexow-Breck og at det ikke blv for litet; det er jo dog den rikeste menigheten i landet.

Det var sørgelig med Deres komponistgage, De skulde ikke ha trukket Dem tilbake, rørende at De gjorde det for min skyld og jeg takker Dem varmt for det, synd at det bare blev til bedste for den middelmaadighet som fik det. Jeg haaber at De maa faa det snart. –

Dette brev skulde jeg ha skrevet for længe siden; men det blir ofte saa vanskelig at faa ro til til brevskrivning. Jeg haaber at De og Deres frue har det godt. Med hjertelige hilsener til begge

Deres hengivne Fartein Valen

Valevaag 15 aug 1934

Kjære Olav Kielland

Tusend takk for Deres hyggelige brev. Det glædet mig saa at høre at De er av samme mening om “Kirkegaarden” efter at ha spillet den igjennem. De kan ikke tænke Dem hvilken trøst og opmuntring det er for mig. –

Angaaende musikfesten saa har jeg allerede skrevet til Thorolf [Torolf] Voss og Sparre Olsen. Det er en selvfølge at jeg helst vil ha Dem til dirigent. Naar man kan faa den bedste og mest forstaaelsesfulde dirigent, hvorfor skulde man da vælge én som er fiendtlig stemt og vilde dirigere med en indre motvilje. Jeg skrev til Voss at det var mit bestemte ønske og jeg er ikke i tvil om, at Sparre Olsen vilde være av samme mening. Saa haaber jeg at det vil bli tatt hensyn til vaart ønske. –

Saa vil jeg bare takke Dem, fordi De vil dirigere ogsaa mit stykke til musikfesten og ønske at alt maa gaa i orden forresten.

Mange hjertelige hilsener til Dem selv, Deres frue og Monica

Deres hengivne

Fartein Valen

Valevaag 23 aug 1934

Kjære Olav [Valen-Sendstad]

Tusend tak for din avhandling om [Karl] Barth som du var saa venlig aa sende mig. Nu har jeg læst den igjennem, og jeg maa sige at jeg er helt imponeret over den overlegne maate hvormed du skjærer igjennem alle problemer, og over din viten og fuldkomne beherskelse av stoffet. Det er jo ingen let lektüre, saa jeg

maa nok lese den igjennem endnu en gang, hvad jeg glæder mig til. Endnu mere glæder jeg mig til at læse dit store verk, som denne glimrende avhandling har skjærpet appetiten paa, og jeg haaber at du snart maa faa anledning til at gjøre det færdig. Jeg ønsker dig alt godt til det arbeide: tid, ro, gunstige arbeidsvilkaar, men fremfor alt Guds velsignelse. Læsningen av dette lille hefte har overbevist mig endnu mere at du ha en vældig opgave foran dig. –

Ja nu er de skjønne dage i Aranjuez¹ snart til ende, og jeg vet ikke om jeg greier at faa avsluttet mit sidste orkesterverk “La isla de las calmas” (“den stille ø” d.v.s. Mallorca) [opus 21] før jeg reiser, men det er ialdfald ikke meget igjen.

Moster [Sigrid] blev saa rørt over den store sending fra Gudrun [V.-S.] til hendes fødselsdag og hun har talt om at skrive i hele sommer, men jeg vet ikke om hun har faatt gjort det endnu. – Men nu sees vi forhaabentlig snart og da faar jeg høre mere om alle dine og det verk. Undskyld disse hastverkslinjer. Hils Gudrun og min kollega den lille pianistinde [Karin].

Mange hjertelige hilsener med tak til dig selv fra onkel Fartein og moster.

[Brevkort] Valevaag 30 aug. 1934

Kjære Agnes [Hiorth]

Tusend tak for to hyggelige brev, telegram og William Blake til fødselsdagen. Da jeg som du kan tænke har en flagrant reisefeber, saa har jeg ikke sjælero til at skrive et ordentlig brev. Jeg blev færdig med “La Isla de las Calmas” [opus 21] de 25de og gruer nu for at komme ind til uroen. Jeg tar med banen dennegang og tar ind paa mit gamle værelse foreløpig, men haaber jeg kan slippe at bo der i vinter, saa jeg er taknemmelig for hjelp av Else [Kielland] og alle velvillige sjæler. [...]

---

¹ Henvisning en tysk film *Die schönen Tage von Aranjuez* (regi: Johannes Meyer, 1933), og til det vakre slottet og hagene i A. hvor den spanske kongefamilien bodde i hete perioder.

[Kort, poststemplet Bergensbanen 6.9.34]

[til Sigrid.]

[Kort p. Ål 7.9.34]

[til Sigrid]

[Kort p. Oslo 8.9.34]

Kjære Sigrid

[Fru Frøseth leiet ut alt, bor hos Magnhild.]

[Kort p. Oslo 14.9.34]

Kjære Sigrid

[Lett etter værelse rundt hele byen, får dog værelset hos fru Frøseth, og avslag på 20 kr. i pensjonsprisen.]

[Kort p. Oslo 14.9.34]

Kjære Sigrid

[Bor midlertidig hos Einar Sandvik og frue.]

[Kort p. Oslo 17.9.34]

Kjære Sigrid

[Venter ennå på å få flytte inn hos fru Frøseth.]

[Kort p. Oslo 19.9.34]

Kjære Sigrid

[Flyttet inn, skal bli godt å komme iorden.]

Oslo 19 sept. 1934

Kjære Sigrid

[Hjertelig mottatt på pensjonatet, får rommet for 170 kr måneden.

Nevø Magne litt motløs, orket ikke 9 år på universitetet for å bli misjonslege. Begynt på teologien[?].

Hørt tysk predikant i Calmeyergaten og deretter Fr. Wisløff; skjønner hans tak på de unge, beåndet og henvørt preken. Kanskje noe svermerisk, kan være en fare.

Truffet Agnes Hiorth og Harda Robsahm.]

Oslo Skogveien 49 24. sept. 1934

Kjære Sparre Olsen

[Synes som Jens Lexow-Breck har gått fra sitt ord om honorar til Sparre Olsen. FV hadde fått beskjed om 150 kr, SO fikk 40!]

Oslo 25 sept. 1934

Kjære Sigrid

[... Skal til Magnhilds sm.m. Frøydis Haavardsholm, Hans Henrik Holm og muligens Harald Sæverud.

Nevø Olav oppdrar sine barn strengt.

Hans Henrik Holm skulle lese opp hos Magnhild. FV unskyldte seg med hvedagsklær og gikk hjem.]

Forleden dag fik jeg indbydelse til te paa slottet; det er i anledning av den nordiske musikfest. Men jeg sendte avbud, som du nok kan tænke. Det har vakt ren opsikt her i pensionen at jeg blev bedt til kongen, og mit avbud endnu mere.

[Søndag skal Ave Maria opus 4 opp.]

Oslo fredag aften [p. 29.9.34]

Kjære Sigrid

[Ave Maria, opus 4, kringkastes søndag.

Sympatisk ung professor fra Greifswald [Hans] Engel på biblioteket.

Skal spise middag sm.m. presten [Thvedte?], Harald Sæverud og hans millionærfrue på Theaterkafeen.]

Oslo 1 okt. 1934

Kjære fru [Elisabeth] Munthe-Kaas

Jeg vilde gjerne faa takke Dem for den uforglemmelige aften,¹ skjønt jeg næsten ikke vet, hvordan jeg skal faa sagt hvad jeg føler. Men jeg er viss paa at De forstaar hvor meget det hadde at betyde for mig med alt det forgangne som bakgrunn. Jeg vil takke Dem saa meget for Deres indlevelse i opgaven; hver tone De sang bar bud om det, og det var over Deres stemme noget jeg ikke kan forklare. Jeg synes næsten ikke jeg har hørt Dem synge skjønnere, og jeg har hørt mange andre sige det samme. Derfor tusend tak, kjære fru Munthe-Kaas. Jeg synes ikke jeg kan takke Dem nok. Saa haaber jeg at De maa ha det godt og hvile ut efter alt Deres besvær og Deres seier.

Med de hjerteligste hilsener til Dem selv og Deres mann

Deres hengivne

Fartein Valen

---

¹ Oppførelsen av *Ave Maria*, opus 4, ved Nordiske musikkdager i Oslo.

*Oslo 1 oct. 1934***Kjære Olav Kielland**

Siden jeg ikke fik snakket med Dem paa koncertaftenen, saa vilde jeg saa gjerne faa sendt Dem min varmeste tak paa denne maate, fordi De ved Deres vidunderlige evne til indforlivelse (som jeg hver gang blir like forbauset over) gjenopvækte fra de døde dette lille stykke [Ave Maria, opus 4], som i sin tid blev saa sørgelig bragt avdage. Derfor vil De forstaa, at det var en særskilt glæde for mig at høre mit stykke i en slik utførelse, og jeg er Dem uendelig taknemmelig. Det glæder mig ogsaa at hele aftenen blev en stor og avgjort seier for Dem; det var som det skulde være, og jeg sender mine hjerteligste gratulasjoner.

Deres hengivne

Fartein Valen

*Oslo 2 okt 1934***Kjære Sigrid**

Mange tak for langt og hyggelig brev igaar. Det var saa morsomt at læse om alt sammen. Ja nu er musikfesten over og jeg maa fortælle dig, hvordan det gik, da du vel er spændt paa at høre fra mig. Gud ske lov at jeg kan sige dig at det gik over al forventning. Du vet konserten var søndag aften. Jeg vilde helst gaa i kirken søndag morgen, men saa skulde det være prøve paa Ave Maria [opus 4] om formiddagen kl 11 og da det var den eneste prøve de skulde ha, saa maatte jeg gaa dit. Det var ganske kort de fik prøve, men [Olav] Kielland er utrolig flink til at sætte seg ind i en ting, og fru [Elisabeth] Munthe-Kaas var svært sikker i sitt parti. Derfor følte jeg mig meget lettet, da jeg forlot prøven. Jeg gik indom for at snakke med Magnhild. Der laa [nevø] Olav i tre dagers halsesyke rigtig klein med høi feber, saa de hadde ringt efter Dr. Olsen som skulde komme ved middagstider. Om aftenen da jeg kom igjen efter konserten var han heldigvis meget bedre og rigtig livlig. —

Jeg var buden til Sandviks til middag og hadde det rigtig koselig. Efterpaa blev jeg kommandert paa sofaen. Einar tullet mig ind i et teppe. Det var deilig at faa hvile litt; jeg følte mig saa træt og nervøs, men blev dog roligere efterhvert. Saa reiste jeg ind til koncerten, mens Sandviks blev igjen for at høre i radio. Jeg hadde plass øverst paa galleriet, for at slippe at gaa ned og takke for applausen, desuten hadde jeg bare staaplass og vilde derfor ikke overvære hele koncerten. –

Saa begyndte de paa Ave Maria og al min angst var borte og jeg kunde glæde mig udelt over den som om det var et andet stykke. Elisabeth Munthe-Kaas sang saa skjønt med slik en andagt og orkesteret klang vidunderlig, jeg følte at Olav Kielland var med i hver tone. Han hadde ogsaa om formiddagen uttalt sig om stykket i det mest begeistrede ordelag. Det var gripende for mig at høre dette stykke igjen efter tolv aars forløp og jeg var glad over at jeg ikke behøvet at skamme mig over det, hverken for instrumentasjon eller form. Det blev paahørt med en aandeløs stilhet; du vet jeg kunde saa godt merke det deroppe hvor der ellers var slik en uro, og da det var færdig var der først en lang stilhet (som talte mere end den voldsomste aplaus) og saa braget bifaldet løs. De vilde nok hat mig frem, men jeg blev paa min plass deroppe. En av mine elever Harald Lie kom bort til mig med taarer i øinene, han kunde næsten ikke tale. Jeg sa, at jeg følte mig saa træt at jeg maatte hjem og da tilbød han sig at følge mig hjem. Jeg er sjelden blitt mere rørt over et tilbud, men jeg takket og sa det var ikke nødvendig. Saa gik jeg straks til Magnhild. Der hadde de hørt paa i radio, der var Gudruns [V.-S.] søster Halldis og hennes mann [John] Nome og broren Haakon Lunde. Der var ikke mindre begeistring, kan du tro. Jeg gik ind til [nevø] Olav, som ogsaa hadde hørt det. Han var som helt oplivet og du skulde hørt hvordan han la ut; han er kanskje den dypest musikalske av alle, men baade [nevøene] Arne og Magne var meget grebet. Da de ellers er saa brutalt oprigtige kunde jeg stole paa hvad de sa. Magne sa at denne gang forstod han det først; en av de ivrigste var næsten Gudrun, og Magnhild selv naturligvis, men det hadde jeg jo ventet. Saa gik vi ind for ikke at forstyrre Olav men saa sendte han bud efter os og saa maatte vi ind igjen. Det var saa hyggelig; jeg har aldrig følt deres

kjærlighet saa sterkt, de vilde ikke slippe mig da jeg skulde gaa, Magne især. Bare du skulde ha været der. –

Efterpaa gik jeg en tur paa min gamle brygge frem og tilbake og takket Gud fordi det hadde gaatt saa godt. Det var rart for mig at oppleve dette tilslut efter 12 aars forløp og underlig at tænke paa at mama ikke skulle faa oppleve det; men hun forudsa det jo paa en maate kort før sin død. Paa samme tid var der en av de utenlandske musikere en fransk pianist¹ som var blitt saa grebet, at han hadde forlatt festen, tatt en bil og kjørt op paa pensionatet for at takke mig, men jeg var jo ikke hjemme. Jeg hadde kanskje ikke faatt hørt det hvis ikke min elev frk. [Ingrid] Roede, som var idag paa bibliotheket hadde fortalt mig det. Hun sa han var rørt til taarer, og hadde sagt det var det vidunderligste paa hele musikfesten. Min elev [Sigurd] Torkildsen ringte op igaar baade for at sige hvilket indtryk det hadde gjort paa ham selv og paa andre. Alle de utenlandske han hadde snakket med, sa at det var det stykke som hadde gjort mest indtryk paa dem paa hele musikfesten – saa sa Torkildsen. Oslo-avisene er meget pyntelige og anerkjendende i sine uttryk. Jeg maatte le da jeg læste en som første gang sa jeg var blasfemisk; nu var dette: “dette finnervede i sin særegne stil klarlinjede verk .. blev mottat med stor applaus”. – Der er ingen skjeldsord denne gang.

Mandag formiddag kom Harda op med roser. Vi hadde en lang samtale og kom ind paa forholdet med M-J [Monrad Johansen]. Jeg fik klarlagt det for henne saa hun blev aldeles maalløs og jeg fik sagt at jeg maatte slippe for at faa flere beskeder lik den i sommer. – Jeg vil ikke skrive mer om det, men jeg tror det gjorde godt. Hun maatte gi mig ret i alt.

[Nevø] Olav skal jeg fortælle mere om senere. Han er litt skuffet over at [Ole] Hallesby har været saa kjølig. Men andre har gitt ham fuld honnør f.eks. professor Olav [Olaf] Moe.
[skrevet i margen:]

---

¹ Trolig misforståelse, det var den svenske pianisten og komponisten Gunnar de Frumerie, mente Totstein Gunnarson i NRK.

Nu blir det saa sent jeg maa paa jernbanen. Det var slikt hefte paa biblioteket i dag. Saa morsomt det var at høre om rosene. – Og at Arne [Valen] var bedre. Du faar hilse alle din hengive Fartein.

[*Skrevet opp ned i overmargen.*]

Jeg blev plutselig saa rolig søndag ettermiddag følte at du bad for mig.

Oslo 9 okt. 1934

Kjære Sigrid

[... Takker for roser han fikk tilsendt.]

Nu er det gaat en uke siden koncerten, og jeg føler mig lettet og taknemmelig over at det gikk saa godt. Jeg sender dig et utklip fra Sjøfartstidende. Den tyske professoren [Hans Engel] det staar om, er den samme som var paa biblioteket en formiddag. Han hadde bedt om at faa tilsendt min musik, da han vilde gjøre propaganda for den i Tyskland. Saa det ser ut til at lysne litt efterhvert.

10de.

Det gaar nok ikke uten de vanlige avbrytelser, saa dette brev kommer forsent. Jeg har ikke faatt været oppe hos Magnhild med rosene endnu, men de staar saa fint og jeg haaber de holder sig til imorgen.

Idag har vi faatt den første vinterdagen; jeg har ikke været ute endnu men det ser surt og kaldt ut og en masse løv er faldt av trærne, saa desto mer glæder jeg mig over rosene i vinduet. Fru [Unni] Langaard syntes de var aldeles deilige. Jeg har det saa hyggelig paa mit værelse nu at jeg skulde ønske dere kunde titte ind i aften.

I forgaars, da jeg var alene hjemme fik jeg frem kaffe-maskinenog lavet en kop kaffe. Desværre koset jeg mig litt for længe med den, saa jeg ikke fik skrevet brev, hvilket jeg hadde foresat mig, og derfor straffet det sig igaar.

I ettermiddag, da jeg var fri for elever og hadde glædet mig til uforstyrret at faa arbeide, fik jeg en meget overraskende visit: nemlig av Hans-Henrik [Holm] og Nils Geir Tveit [Geirr Tveitt]. Jeg vil sige de var like fantastiske begge to –

(for ikke at sige like gale). Det var saa vanskelig at faa en samtale igang, saa jeg trak et lettelsens suk da de gik, skjønt Tveit var jo elskværdig paa en maate; men det suffisante præk om musik er det saa vanskelig at svare paa. Haaber at han maa vokse fra sine umodne meninger efterhvert, for han har naturligvis talent. Men tænk han virket som han ikke var ganske normal, skjønt ikke virket usympatisk paa mig. – H-H. reciterte vers i lange baner og bebudet et nyt besøk i de nærmeste dager. Han knotet hardangersk saa det var en lyst. (Da maatte jeg jo trække litt paa smilet.)

Søndag aften paa trikken fra Abbediengen traf jeg Alfred Minsaas og frue. Det vil sige vi gik ut av trikken samtidig og saa kom Alfred bort og hilste paa mig. Det var godt gjort, at han kjendte mig, for jeg hadde ikke kunnet kjende ham. Naturligvis da jeg saa nøiere paa ansigtet kunde jeg se det; men han var blitt frygtelig gammel og forandret.

[Om nevøen Olav og hans artikkel, som få teologer vil uttale seg om. Prof Olav Moe en av de få. Olav må ta kampen alene som Kierkegaard.

Redd for at Oxfordbevegelsen vil stagnere, snakker for mye om gjerningshellighet, lite om Kristus og hans verk.

Hørt kraftig preken av småkirke-prest. Til alters, også der følte han prestens usedvanlige evne til å meddele Guds aand.

Sender henne Ovomaltine.

Kattunge i pensjonen nå.]

Oslo 15 okt. 1934

Kjære Sigrid

[... Om Sigrids pensjon.

Fått flere hilsener i anledning Ave Maria på musikkfesten.]

Jeg fik saann et rørende brev fra doktoren [Nils Roede] med gratulasjon over musik-festen og det er i det hele tat saa mange jeg nu faar høre om, som har uttalt sig saa begeistret om Ave Maria [opus 4]. Magnes pianolærerinde sa hun

vilde skrive til kringkastingen og be dem gjenta oppførelsen. Hvis det blir noe av, skulde det være morsomt om du kunde høre den. –

Av folk som har greie paa det hører jeg nu at de avisskriveriene om musikkfesten i Venedig [og oppførelsen av Irgens-Jensens Passacaglia] var løgn fra ende til anden, og har blitt det av Dagbladet gjort til en verdenssuccès. Jeg vilde aldrig nævne det engang, hvis ikke Dagbladet's kritikere hadde fortsatt med sin forfølgelse av min musik og mig selv.¹ Jeg møtte Dagbladets kritiker [Sverre] Hagerup Bull i en smal gang paa Hotel Continental den gang da jeg skulde spise med presten [Nils Thvedt] og [Harald] Sæverud; og da han passerte mig sendte han mig et saa hatefullt blik uten at hilse, at jeg kunde bli aldeles forfærdet, hadde det ikke hat et stenk av komik. De generer sig ikke for skrive direkte løgner for at gavne sine protegéer; mens Ave Maria [opus 4] overhodet ikke blir nævnt i kritiken over musikfesten. Men nok om det; du vet jeg kan ikke vente andet, og jeg skriver det uten bitterhet.

En aften var jeg sammen med M.J. [Monrad Johansen], Agnes [Hiorth] og Else [Kielland]. Jeg er helt kommet over det, og kan være mot ham aldeles som før; men du vet jeg er saa forsiktig at jeg ikke utleverer mig – klog som jeg er blitt av skade.

16 okt.

[Nevø Magne 21 år. Fikk bestefar Arne V. gamle nytestamente på gresk. På konsert med Magne fredag.]

Igaar var det valgdag og fra mit vindue kunde jeg iagtta menneskene som kom for at stemme paa Uranienborg skole. Jeg stemte med venstre, da jeg synes dette parti har en opgave her i Oslo. Men jeg hører at arbeiderpartiet har faatt flertal. [...]

---

¹ Ryktene Valen refererer, var uten substans, referatet i Dagbladet var troverdig.

*Oslo 24 okt. 1934***Kjære Sigrid**

[Fått 50 kr uventet av Tono, vil kjøpe vinterkåpe til Sigrid.

To nye elever.

Om familien.

Om nevø Olavs kamp mot den dialektiske teologi, Sverre Nordborg på MF.

Har kastet hansken.

Om nevøene Magne og Arne.]

Jeg maa forresten fortælle noe fru [Unni] Langaard fortalte mig i sidste time. Hun hadde været i et selskap med [Issay] Dobrowen og flere kritikere. Da hadde de rost mig i høie toner. De var jeg som var den virkelig geniale hvis musik virkelig vilde vare o.s.v. og kritikerne hadde nok tat rent feil av mig o.s.v. Dobrowen vilde endog sende en skrivelse til stortinget, og alle kritikerne vilde undertegne! Hvad synes du om det? Og de hadde indrømmet at "successen" i Venedig var bare en bluff. – Men kan du forstaa dig paa denslags?

[Fått brev fra Arne Valen på Luster.]

*Oslo 29 okt. 1934***Kjære fru [Elisabeth] Munthe-Kaas**

[Takker for brev, sender foto av seg.]

*Oslo 30 okt. 1934***Kjære Sigrid**

[... Om Sigrids pensjon.

Bryllup i Valevåg.

Nevø Olavs polemikk i Dagen.

Nye elever: Russerinden Fru Bang, Robert Levin, pianist på Speilsalen, kapellmester Nielsen på “Det norske Teatret”, forretningsmann Baumann Bernts, Lundh [Otto?].

Skal med Agnes Hiorth til henns fetter, den kjente ingeniør Albert Hiorth, har drevet med ny religiøs samfunnsordning etter Mosebøkene. Har vært i audiens hos kongen for å fortelle om det.]

Og nu bare et par ord om det du skrev at vi skulde be for dig om. Jeg tror vi har lov til at be Gud om alt og at vi faar det i samme stund vi tror – selv om vi ikke føler at vi er bønnehort. Siden den altergangen tror jeg endnu mere paa korsets kraft. Jeg tror Jesus har overvundet alt, og det er jeg viss paa at du vil erfare ogssaa i det vanskelige punkt. Du skal se at det ondes makt vil bli brudt (selv om vi endnu kan fristes av det). Slangens hoved blev knust paa korset. [...]

Oslo 6 nov. 1934

Kjære Sigrid

[... Om familien.

Nevø Olavs artikkel ikke inn i Dagen, Ole Hallesby hadde anmodet Olav om å ta den tilbake for ikke å skade Menighetsfakultetet.

Om Olavs diskusjon med Hallesby. Ikke mange teologer enig med Olav, men Bj. Thyness i pensjonatet er så enig.

Hugo Mohr skal utsmykke Vår Frelses kirke alene. Vil reise til det hellige land med FV hvis han får komponistgasje.

Om folk Sigrid kjenner til.]

Oslo 13 nov. 1934

Kjære Sigrid

[... Om Sigrids pensjon.

Om Oxfordbevegelsen. Kanskje bedre som private sjelesørgere enn som predikanter. Mye som ikke er nytt for dem som har levet med de gamle troende i Stavanger, bl.a. "guidance".

Prøvene på Kirkegaarden opus 20 begynner imorgen med Olav Kielland.

Oppførelse torsdag.

På katteutstilling søndag. Lang beskrivelse. Men ingen som Fortryllende, malt av Agnes Hiorth.]

Oslo 20 nov 1934

Kjære Sigrid

Jeg tænker de er spendt paa at høre hvordan det gik paa koncerten.¹ Jeg har hat saa liten tid disse dagene efter koncerten og nu sitter jeg paa biblioteket og forsøker at sende noen ord. Jeg skulde jo ha sendt dig et kort allerede lørdag, men saa var der ingen kritiker i lørdagsavisene. De fleste kom mandag. Jeg var paa prøver onsdag og torsdag. Selve koncerten blev utsat til fredag for ikke at kollidere med Bjørn Bjørnsons jubileumsaften paa Nasjonalteateret. Det gik saa godt allerede paa den første prøve onsdag; det var ikke saa mange feil som det pleier at være, og jeg syntes at det ofte klang saa skjønt at jeg fattet mod. Torsdag blev den bare saa vidt spillet igjennem. [Harald] Sæveruds stykke² var saa vanskelig at det tok næsten hele tiden paa prøvene, og desuten var det saa mange trykfeil i stemmene at vi tapte en masse tid og det gjorde orkesterfolkene meget irritert. Da vi hadde hat saa faa prøver paa mit stykke, var jeg som du kan tænke adskillig nervøs; men jeg kan straks fortælle at det gik over al forventning paa koncerten baade med utførelsen hos orkesteret og mottagelsen hos publikum. Og jeg tror det var en stor seier for mig, at jeg vant mange ny venner. Mange som før hadde vist sig uforstaaende til min musik kom nu og hilste paa mig og takket for dette stykke. – Og Kielland var hele tiden saa storartet og fuld

---

¹ Uroppførelse av *Kirkegården ved havet*, opus 20, med Filharmonien og Olav Kielland.

² Canto Ostinato opus 9.

av glødende begeistring. Det er saa morsomt at han synes at ha faatt anerkjennelse for alt sit stræv. Efter koncerten var jeg buden i soupe paa Bristol av Sæverud og hans frue [Marie]. Det var rigtig hyggelig. Jeg synes hans frue, som tidligere var gift med en rik bergensk kjøpmann og forresten selv skal være meget rik, var meget søt og hyggelig og beskeden. Jeg maatte endelig komme og besøke dem i sommer paa min vei hjem; de bor paa Fjøsanger. – Jeg sender dig de kritikkene som er kommet. I Aftenposten stod det bare et par intetsigende linjer. Tidens Tegn er ikke kommet i det hele tat med noen kritik av koncerten. Du ser de er helt gode og at selv Dagbladet er snudd helt om, men de maa naturligvis være reservert endnu, efter sin tidligere fiendtlige holdning.

[Om oxfordbevegelsen igjen. Nevø Magne usikker overfor den, nevø Olav krass mot den.

Kritikker innlagt i brevet.]

Oslo 21 nov. 1934

Kjære Eva [Lous Mohr].

Tusend tak for blomstene, som idag staar like yndige som den første dag, og tusend tak for det ubeskrivelig hyggelige brev. Nei, hvad er det for en belønning at faa et slikt brev, og det faar en til at glemme saa meget. Jeg blev saa glad at jeg ikke kan fortælle det, saa nu glæder jeg mig ordentlig til vi skal sees, og da skal jeg forsøke at takke bedre end med disse hastverkslinjer, og for at du og Bjarne ikke skal tro værre om mig end jeg er, saa sender dette fillekort, som blev forsinket fordi jeg har maattet holde mig inde i nogen dager.

Din hengivne Farten.

[Oslo høsten 1934?]

Kjære Hr. [Klaus] Egge

Desværre kan jeg ikke ha noen time med Dem, da jeg har været saa daarlig av influenza i lengere tid og endnu er nødt til at holde sengen.

Mange hjertelige hilsener

Deres Fartein Valen

Oslo 27 nov. 1934

Kjære Sigrid

Mange tak for brevet som jeg fik igaar. Det gledet mig saa at faa det. Jeg ønsket du hadde kunnet være paa koncerten. [Olav] Kielland akter at opføre Kirkegaarden paa en radiokonsert i Stockholm en gang over nytaar fortalte han mig, da skulde det være saa hyggelig om du kunde høre det; jeg skal se om jeg kunde underrette dig i tide. Vet du at Pastoralen kanske skal opføres i radio i Hamburg. Den tyske professor [Hans] Engel i Greifswald, som var her i Oslo ihøst og uttalte sig saa anerkjendende om min musik, skrev at han vilde opføre Pastoralen, men han maatte faa godkjendelse i Hamburg, og det er nu meget vanskelig med moderne musik i Tyskland skrev han. Hitlers regimente blander seg op i musiken ogsaa med sin reaksjonære aand. – Saa det er jo ikke sikkert det blir til noe, allikevel synes jeg det var morsomt at han interesserede sig saa meget for min musik, at han vilde opføre den. –

Det ser nu ut til, at jeg skal faa mine ting trykt. Først skal jeg høre hos Norsk Notestik om de vilde ta imot mine ting paa de samme betingelser som tidligere, d.v.s. at de trykker dem uten honorar; men hvis de ikke er villig til dette, saa har Henrik Sørensen faatt noen penger av en rikmand til at utgi mine ting for. Jeg venter nu svar fra Norsk Notestik, og saa skal vi gaa igang med trykningen. Du vet at dette er en vældig hjælp for mig, for kritikerne hadde ikke kunnet skrive saan om min musik, hadde den foreligget trykt, saa at folk kunde kontrollere deres uttalelser. Og ellers har jeg jo været bastet og bundet fordi mine ting ikke

var offentliggjort. Saa det er en stor grund til at være taknemmelig. Kanske det kan begynne at lysne efterhvert. Naar du skriver at jeg har tatt motgangen med ro, saa føler jeg mig beskjæmmet, for det var en tid jeg syntes det gik for vidt med ondskapens magt og jeg følte stor bitterhet. Men jeg haaber jeg er kommet over det med Guds hjælp, Skjønt jeg vet jo at mine trængsler er nok ikke endt med det, men jeg vet ganske sikkert at det var gavnlig for mig og nødvendig, saa jeg takker Gud for alt.

[Nevø Olav søker permisjon et år til.

Om Olav og Ole Hallesby.

Flere og flere som ikke er blendet av Oxford-bevegelsen.

Uro og nervøsitet omkring for ny krig.]

Gud bevare os naadig fra en ny krig med dens rædsler, som vil bli forfærdeligere end nogensinde. – Men det gjælder at holde fast ved det eneste som holder her i denne verden og i evigheten: Jesus korsfestet for os. Gid ingen maatte forvirre os hverken ved fine ord eller andet blændverk. [...]

Oslo 4 dec. 1934

Kjære Sigrid

[... Hos fam. Nielsen i Nord. Brunsgrt.]

Lørdag aften var jeg buden til [Jon] Mannsaakers. Jeg skulde være sammen med noen av “maaltroldene” som han sa i telefonen. Jeg var ikke avskrækket av den grund, men jeg kjendte ikke de fleste, derfor gruet jeg adskillig. Men det var svært hyggelig. Biskop [Bernt] Støylen var der med frue [Camilla], og han var et elskeligt menneske. Dessuten var det [Oluf eller Sigurd?] Kolsrud, som jeg hadde til bords og pratet meget med, og en hel del andre. Det meste av aftenen pratet jeg med Dagfinn, den ældste søn som er gymnasiast og meget musikinteressert. Han spiller cello. Det er en rigtig hyggelig gut, meget pen ogsaa. Senere kom Nanny [Mannsåker] og satte sig bort til os og da gjenopfrisket vi omtrent hele vaar reise fra Madagaskar: Peder og apekatten,

cirkuset, den gamle australier, Charlie o.s.v., og den unge gymnasiasten var en meget interessert tilhører. – Det var saa morsomt og efterhvert husket vi flere og flere episoder. Jeg skulle hilse dig saa hjertelig fra Nanny. Hun er blitt meget gammel nu, synes jeg, men ellers er hun uforandret, like søt og snil.

[Magnhild har møtt Lena Dahles [Karlson] datter som skal til Kina som misjonær.]

Det gaar en stor aandelig vækkelse og man hører nu saa meget mer om det efter Oxford-gruppens ophold, jeg mener av de enkelte tilfælde som forekom før de hadde været her. En dame i pensjonatet, som er helt utenfor, fortalte et saa gripende tilfælde om en veninde av hende fra de høieste sociale kredser. Før har overklassen her i landet stillet sig saa fremmed og fiendlig til al kristendom. – Vedkommende dame hadde hat saa meget at gjennomgaa efter sin omvendelse baade av sin mand og sin øvrige familie. – Frk [Sine] Butenschøn fortalte hun var begyndt at læse i bibelen og hun skjønnte ikke hvorledes hun tidligere hadde kunnet undvære den, saa meget hadde læsningen gitt henne. Forsaavidt har Oxford-gruppens virksomhet gjort godt – og saa maa vi overlate Guds aand at gjøre resten. – Mange vil vel falde fra, men mange vil ved Guds naade bli staaende i samfund med ham. – Vi lever i saa underlige tider; og der er saa mange underlige tegn som bringer tankene ind paa de sidste tider, før Kristi gjenkomst.

I dag var jeg hos [Knut] Moestue [i Norsk Notestik] med mine noter, men jeg traf ham ikke hjemme. De skulde sende mig besked senere naar han hadde set igjennem mine ting og bestemt sig. –

Jeg har ogsaa skrevet paa ny til Wilh. Hansen og venter spændt paa svar. – Naar jeg har ordnet med disse ting saa vil jeg ta imot Henrik Sørensens tilbud at bekoste noen av mine saker trykt. –

Ja jeg faar vel slutte nu. Magnhild skal jeg hilse saa meget fra.

Presten [Thvedte?] hadde snakket med [statsråd Knut] Liestøl om min komponistgage og L. hadde sagt, at det var blitt gjort mig en stor urett ifjor. Du

vet hans ord har jo meget at sige, men vi kan ikke være sikre; der er mange makter som er i virksomhet mot mig. Men alt staar i Guds haand.

Mange hjertelige hilsener til alle fra din hengivne Fartein.

Oslo 18 dec. 1934

Kjære Sigrid

[... Sendt pakker, forklarer gavene.

Har tydeligvis fått roser igjen.

Forkjølet, klippet håret, og da ble det verre. Skal til Einar Sandvik 1. dag og fru J. Mohr 2. dag. Reiser til Dagny Knudsen 3. dag og blir der en tid. Gleder seg til å komme på landet.

Familien har det bra. Men nevø Magne strøk i filosofi. Han vil trekke seg ut av flere foreninger for å lese mer over jul.

Nevø Olav mot Oxford-bevegelsen. Bare selvforløsning. Knut Thommesen på Geilo-møtet, sa de var hovne og selvgode.]

Oslo 22 dec. 1934

Kjære Sigrid

[...] Pianisten Robert Riefling har været her for at se paa mit nye klaverstykke som jeg kalder "Nachtstück" [fra opus 22]. Han er fabelaktig flink og spilte det næsten rigtig fra bladet. Det er saa morsomt at den nye generasjon synes at ha mere sympati og forstaaelse for den nye musik. – Fru [Elisabeth] Munthe-Kaas som jeg møtte i byen igaar fortalte, at da hun skulde synge mine Goethe-sanger paa en koncert, var der flere som hadde advaret hende mot at gjøre det fordi det var bestemt det skulde bli pipekoncert. – Saa fanatiske var folk den gang.

[Om familien. Mer om Oxford-bevegelsen og ekte omvendelser. Sikkert meget klinte blant hveten.

Hilser fra mange.]

[Kort] Oslo tredje juledag [1934]

Kjære Sigrid

[Reiser til Sætre til Dagny K. og mann.

Guttene har fått radio, hørte kirkeklokkene fra Betlehem. Gripende.]

Engene Hurum 29 dec [1934]

Kjære Sigrid

[Om hele julefeiringen. Interessant som miljø??]

[Kort med bilde av dampbåt ved kai i Sætre] 31 dec. 1934

Kjære Sigrid

[Takker for gavene. De hadde en liten fest på mammas 90-årsdag (27.12) i Oslo. Hilser fra alle.]

[Poststemplet Sætre 2.1.35] Sætre i Hurum 31 dec. 1934

Kjære [David] Monrad [Johansen]

Tusend tak for boken om Grieg som jeg læste i ett træk en natt, saa fængslende synes jeg den var. [...]

rs — Kulturbudgettet.

407

yngre virkelige fremragende komponister landet eier. Ifjor kjempet jeg tappert for komponistgasje til Fartein Valen. Iår har komiteen enstemmig innstillet ham til denne utmerkelse. Men jeg tør nok også kanskje spå — man skal jo være forsiktig med å spå — men jeg tør nok spå at den dag vil komme da Stortinget også kommer til å

Valen ble enstemmig tildelt kunstnerlønn av Stortinget i mars 1935. I debatten før avstemningen (her referert i Stortingstidende) minnet stortingsrepresentant Lars Aukrust om hva som foregikk året før, samtidig med at han sterkt gikk inn for støtte til Valens elev C.G. Sparre Olsen

1935

I Oslo-månedene dette året fortsatte Valen med sine rutiner, arbeid i biblioteket og flere elever. Han bodde fortsatt i fru Frøseths pensjonat ved Uranienborg kirke. Han gjorde ferdig de tre siste av Fire klaverstykker opus 22, og han påbegynte de nyskapende Variasjoner for klaver opus 23. De økonomiske bekymringene var færre, han kunne føle seg tryggere med æreslønnen han fikk fra Stortinget. Komponistgasjen var på 2000 kr årlig, som tilsvarte 90% av en gjennomsnittlig industriarbeiderlønn i Oslo.

[Kort p. Sætre 2.1.35]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for bok om St. Sebastian [J.S. Bach].]

*Oslo 8 jan 1935***Kjære Sigrid**

[... Meget til overs for Haakon Natvig. Påvirket av Oxford-bevegelsen.

Hos Mohrs 2. dag, alle untatt Hugo, som var i Bergen.

Hilser fra folk Sigrid kjenner.

Velsignet tid på Sætre hos Kristensens.]

*Oslo 11 jan. 1935***Kjære Bjarne Larsen**

[...] Det var saa hyggelig at De syntes De hadde utbytte av timene hos mig og det varmet mig om hjertet at læse Deres venlige ord om mig. Det var saa litet jeg kunde faa gjort for Dem, men jeg haaber De altid vil betrakte mig som en god ven og at De vil la mig høre fra Dem nu og da. De vet jeg vil altid følge Dem med sympati. Naar De atter føler Dem sterk nok til at arbeide med musikkteorien, saa maa De bare sende mig Deres opgaver. Det er bare en glæde for mig, tro De mig, om jeg kunde være Dem til hjelp. [...]

Og saa maa De ha en hjertelig tak for alt Deres stræv med pastoralen. [?] Det har rørt mig saa, for De vet jeg jo ikke forvænt i den henseende. Saa ondt, at De skulde faa saa mange ubehageligheter i den anledning; men nu maa De ikke være bedrøvet over at det mislykkedes denne gang. Som De husker jeg sa Dem, saa er jeg helt forberedt paa, at jeg endnu i lang tid vil faa meget at kjæmpe imot. Men De vet ikke hvilken opmuntring Deres sympati og forstaaelse av min musik har været. Det er nok belønning for mig. [...]

*Oslo 15 jan 1935***Kjære Sigrid**

[for første gang på biblioteket siden jul.

Fengslet og imponert over nevø Olavs planer for det videre arbeide.

Hilser fra Augusta Sinding.

Truffet fru Lil Roede. Interessert i Sigrids genealogiske arbeide. Særlig Bothwell interesserte, for hennes svigersønn, [Hans Jacob Nilsen] teatersjef i Bergen, skal sette opp Maria Stuart [Bjørnson].

Ingrid Roede som elev.

Nevø Magne nedtrykt fordi han strøk i filosofi.

Merker en liten lysning i det politiske etter Saar-avstemmingen.

Glad for vekkelse som går over hele verden.]

Oslo 23 jan. 1935

Kjære Sigrid

[... Om Sigrids pensjon. Vil gi Sigrid sine inntekte fra Tono, selv om de er små.

Fikk 150kr av Agnes til jul, lånt dem ut til Magnhild.

Hjulpet O.M. Sandvik med et arbeide [*Her mangler tydeligvis et ark.*]

På biltur med Haakon Natvig:] Det var litt taake, som ikke var farlig, men svøpte alt i en romantisk stemning. Da vi var kommet ut til et gjestgiveri langt ute paa landet stanset han. Vi gik ind og han bestilte noe mat, fordi han ikke hadde spist, men jeg bad om en kop kaffe “hvis doktoren ikke har noe imot det”, sa jeg. Nei det hadde han intet imot og saa sat vi saa koselig og pratet indtil vi maatte av sted ind til byen igjen. Jeg tænkte han vilde fortsætte sin samtale fra juleaften, men da han selv ikke vilde komme ind paa den, saa vilde jeg ikke være paatrængende. Han synes det er saa morsomt at bile med en som liker at kjøre i bil; han siger det er hvile efter alt sit videnskapelige arbeide.

[Hilser fra Sine Butenschøn.]

*Oslo 28 jan. 1935***Kjære Sigrid**

[... Misjonær [Olav] Aarflot leser om kinesisk musikk, skal holde foredrag i radioen.

Nevø Magne begynnende mavesår.

Besøk av nevø Arne, som hjelper med selvangivelsen.

Ole Hallesby skriver en artikkel om Oxford-bevegelsen

Hugo og Elna Mohr skuffet over utsettelsen ett år med Vaar Frelzers Kirke.]

*Oslo 6 febr. 1935***Kjære Sigrid**

[...] Jeg fik ikke skrevet igaar paa biblioteket, da jeg var optat med at oversætte noen tyske kritiker som skulde sendes ind til stortingskomitéen, for om mulig at gjøre indtryk paa dem. Ah, det vil sikkert ikke nytte det mindste. [M.M.]

Ulfrstad utfolder slik en agitasjon, saa mine utsikter er vistnok ringe, og det kom saa sikkert for mig inat, at jeg ikke vil faa noen komponist-gasje dennegang.

Men Guds vilje skje. –

I denne uke fik jeg brev fra professor [Hans] Engel i Greifswald med en række utklip fra tyske aviser efter en koncert i Greifswald, hvor han hadde opført min Pastorale [opus 11]. – Du kan tro de var glimrende. Jeg skulde ønske jeg kunde skrive dem av i sin helhet, men det stod bl.a. at dette stykke var “like saa originalt i sin opbygning som i sin stemning”. “Han besnærer ved det drømmende, uvirkelige i hans toneføring, og den ubetinget nordiske kolorit i hans stykke.” – “Det var det stykke som utvilsomt gjorde sterkest indtryk paa os igaar.” – Prof. Engel skrev i et brev at Pastoralen blev av alle følt som noget meget originalt og interessant, og han vilde senere skrive utførligere om mig i tyske tidsskrifter. – Det var en stor opmuntring vet du, især nu da det ser saa mørkt ut. Idag i avisen anbefaler [O.M.] Sandvik min rival, det ser ut som han lik rottene har forlatt det synkende skib. Og Monrad Johansen, Sindnig har ved

sin dobbeltydighet forlatt min sak. – Jeg siger dette uten bitterhet, for jeg vet jeg er ikke forlatt av Gud, og jeg vet han har tænkt alt til det bedste for mig, selv om det er bittert i øieblikket.

[Hos fru J. Mohr, diskuterte Oxfordbevegelsen.
Om folk Sigrid kjenner.]

Oslo 12 febr. 1935

Kjære Sigrid

[... Trofast elev Didrik Smit skriver av Palestrina-messe. Han er nevø av Elna Mohr.

Vennene samler støtte for ansøkningen til Stortinget; Hugo Mohr vil skrive til Tyskland.]

Et medlem av komitéen hadde nemlig sagt, at det vilde være godt om jeg hadde noen utenlandske uttalelser at vise frem. Monrad Johansens og de andres forræderi har gjort at mine virkelig venner fik en skræk og har sat sig ordentlig i bevægelse. Otto paa sin side har bearbeidet overlærer [Anton] Alexander som er formand i komitéen, og flere av medlemmene, desuten fik han professor Seip¹ med sig. Hugo har skrevet til prof. [Hans] Engel i Greifswald og til en svensk komponist Gösta Nyström, som var saa begeistret for min musik. Desuten har han bedt [H.J.] Hurum skrive til [Ilmari] Hannikainen, den finske komponist du husker jeg fortalte om, han som graat da de spilte Ave Maria. Desuten vilde Hurum skrive til flere av de danske komponister som hadde uttalt sig til fordel for min musik. – Saa jeg føler mig ganske beskjæmmet over saa megen omsorg og kjærlighet. Saa er det jo presten [Nils Thvedt] paa min side, Olav Kielland, og mange flere andre, [Johan] Evje, Lulli Lous. – Statsraad [Nils] Liestøl hadde sagt til Otto [Mohr], at han hadde indstillet mig til kunstnergage til regjeringen, men regjeringen vilde ikke gaa med paa det, fordi musikerne hadde splittet sig. Hadde de som skrev paa min ansøking latt være at skrive paa den anden saa

---

¹ Didrik Arup S., bror av stortingsmann Hans S.

hadde det hele gaatt glatt igjennem. Mens de foregav at støtte mig, saa støttet de den anden i hemmelighet, for de hadde ikke tænkt at den listen skulde komme frem for offentligheten. Men nok om det. –

[Nevø Magne ligget en uke og hatt diett mot magesår.

Mange syke i byen.]

[Tom J.] Collett Vogt, som jeg vist har talt om (det er det ekteparet som er de mest sympatiske her) han ligger nu for døden, fik rosen efter influenza. Det er saa trist. [Bj.] Thyness sa han bad og læste i bibelen hver dag. Det er noe saa nobelt over ham. – [...]

Oslo 19 febr. 1935

Kjære Sigrid

[... Fått flott anbefaling fra prof. Hans Engel, som betonte hans norskhet. Også anbefalinger fra Danmark og Finland.

H.J. Hurum snakket med Magnus Nilsen. Ap, som sa det lå gunstig an.

Alt i Guds haand, han vil ordne opp.]

Hvis det er hans vilje, at jeg skal ha komponistgagen, saa faar jeg det nok, hvis ikke saa vil han nok sørge for mig paa anden maate. Jeg er blit mere rolig i det sidste, og alle krænkelser og intriger afficerer mig mindre.

[Hørt prof. [Christian] Ihlen i Frogner kirke.

Hugo [Mohr] kom akkurat og fortalte at Norsk Komponistforening har innsendt andragende om at han bør få komponistgasje. Vinden snudd. Også kritiker vil skrive under.

Sine Butenschøn mener det har snudd p.g.a. alle de utlandske uttalelsene.

Ing. Tom Collett Vogt død.]

*[Oslo] 23 febr 1935***Kjære [Olav] Gurvin**

Igaar aftes telefonerte stortingsmann [Lars] Aukrust til mig og fortalte at jeg av komitéen enstemmig var indstillet til komponistgage, og selv om stortinget avgjørelse endnu stod tilbake, saa mente han at det aldrig satte sig ut over komitéens indstilling. Saa ser det altsaa ut til at slaget halvt er vundet, og da gaar mine tanker og min tak til Dem. Jeg kan ikke la være at tænke paa hvad De har kjæmpet for mig uten at bry Dem om ubehageligheter og hat, og jeg vilde saa gjerne takke Dem for alt dette, og fordi De fra første stund trodde paa mig, forstod mig og opmuntret mig i mit arbeide, før endnu noen anden gjorde det. Det har hat saa meget att betyde for mig, kjære Gurvin, gid De vilde ta imot mit hele hjertes tak for alt dette. Kanske De ikke aner selv, hvad De har været til hjelp for mig; men jeg kommer aldrig til at glemme det, at De stod ved min side i den onde tid, da jeg mest trængte det, og jo længer jeg lever des mere forstaar jeg hvad det har hat at sige for mig. Derfor syntes jeg ikke jeg kunde gaa tilro før jeg hadde faatt sagt Dem dette, skjønt det kun er et fattigt uttrykk for hvad jeg føler.

Med de hjerteligste hilsener Deres altid taknemmelige og hengivne
Fartein Valen.

*Oslo 26 febr. 1935***Kjære Sigrid**

[... Stortingsmann Lars Aukrust, bror av dikteren, telefonert at komiteen enstemmig gått inn for Valen. Kan dog komme uforutsette ting inn. Er forsiktig.

Har bestilt roser fra Pernet, Otto Lous Mohrs bestilling også sendt til Valevåg av dem, toskene.

Om familien.

Spurte fru [Mette] Frøseth om sine aner i Verdal, – hun kjente Balhallgården, skal undersøke mer.

Om misjonsofring i Vår Frelser, 1900kr.

Venter amerikansk student som vil studere teori.]

Oslo 1 mars 1935

Kjære Sigrid

[Venter også roser fra Ketten.

H.J. Hurum usikker på behandlingen i Stortinget. Regjeringen ikke skrevet innstilling. Motparten samler underskrifter mot Valen.

Sinding og Monrad Johansens dobbeltspill sårende, de har har alltid omtalt vedkommende [Ulfrstad] som talentløs svindler. [...]

Oslo 5 mars 1935

Kjære Sigrid

[Om ovomaltine han sender.

Fått brev fra Arne på Luster.

Om familien.

Diskusjonen mellom nevø Olav og Hauge [Reidar ?.]

Har stått i avisene at FV er innstilt til komponistgasje på 2000 kr. To byråsjefer i pensjonatet overbevist om at stortinget ikke vil gå mot en enstemmig innstilling. Har lov til å håpe og tro at det er sikkert.]

Oslo 13 mars 1935

Kjære Sigrid

[... Om Olavs svar til Hauge.]

Nu har det staatt om min komponistgasje i flere aviser. Jeg sender dig et utklip.¹ Saa nu ser det ut til at mine chanser er noksaa store. Men man kan jo

---

¹ To avisutklipp vedr. innstill. fra komitéen ligger i konvolutten på NB.

aldrig vite. Jeg har intet hørt om hvad tid saken skal opp i stortinget; den truende regjeringsskise har vist forsinket det, men jeg hørte de ventet at avgjørelsen skulde falde i slutningen av denne maaned. Jeg maa sige jeg er noksaa spændt; men jeg har overlatt alt i Guds haand. Saa maa jeg forsøke at vente tålmodig.

[Om stell av rosene.

Skal ha den norsk-amerikanske unge mann som elev i to måneder før han reiser igjen.]

Igaar leste jeg i avisen at de tyske gammeltroende hadde utstedt et manifest hvor de tar bestemt avstand fra Hitler, og proklamerer Kristus som sin eneste herre. De glædet mig usigelig at det endnu finnes noen i den evangeliske kirke som bekjenner sin tro utvetydig og ikke bøier kne for Baal. Idag læser jeg at de allerede har maattet lide for sin dristighet. Jeg haaber til Gud og ber at de maa faa kraft og styrke til at staa fast ved sin tro og bekjenne Jesus som sin eneste Herre og Frelser. – Bare det ikke blir likedan ogsaa her hos os. Ingen vet noe, hvad det kan hende i denne tid. I Russland blir jo de kristne aapent forfulgt.

Jeg kommer paa hvad du skrev om Oxford. Det er litt vanskelig at skrive om det i et brev, men den gudstjeneste jeg overvar hos dem, kunde ikke overbevise mig om at de bekjendte Kristus som frelser for syndere. Det gjorde et helt uhyggelig indtryk paa mig at høre deres selvgode skryt om hvor bra de var blitt efter at de hadde truffet “gruppen” som de altid talte om. Jesu navn blev ikke nævnt av en av dem. – Jeg har ikke ville skrive om det før, men jeg gik hjem dypt skuffet. – Jeg hører mange andre som er av samme opfatning. – Men jeg vil ikke dømme den enkelte, der er vist mange opriktige blandt dem. –

Ja nu faar jeg slutte; vi skal snart lukke paa biblioteket. Du maa hilse Kari, Martha og pusene og ellers alle kjendte. Skal hilse dig saa meget fra Magnhild. Mange hjertelige hilsener

Din hengivne Fartein.

*Oslo 19 mars 1935***Kjære Sigrid**

[... Om forhold på Valevåg.

Om nevø Magne.

Sammen på Bachkonsert og i Palmehaven etterpå.

Om troen og Oxford-folkene.]

*Oslo 27 mars 1935***Kjære Sigrid**

[... Nevø Arne 27 år.

Om Ole Hallesby, ?? Hauge og nevø Olavs artikkel. Få teologer inne i Barths teologi.

Helga Stene docent i Berlin, forteller urovekkende ting.]

Ja der er Gud ske lov endnu mange som ikke har villet bøie kne for Hitler-Baal. [...]

*Oslo 2 april 1935***Kjære Sigrid**

[...] Ja nu har jeg den store nyhet at fortælle, at stortinget enstemmig bevilget komponistgasje til mig paa sit møte torsdag i forrige uke. Jeg visste ingenting om det hele, før fredag middag, da jeg møtte en byraachef som bor i pensjonatet (paa veien fra bibl.) og han fortalte det. Endnu kan jeg likesom ikke tro at det er sandt, men det maa jo være det, efterat det er behandlet i Stortinget. Jeg takket Gud av hele hjertet og bad om at jeg maatte være værdig til en saadan gave. – Senere har jeg faatt en masse gratulasjoner baade i brev, opringing og med blomster. Alle har været saa hjertelige og gratulert mig ogsaa i pensjonatet. Ja det er usigelig stort, og det føles som en lettelse efter den voldsomme spænding jeg har levet i disse maaneder. – Jeg har ingen planer foreløbig. Jeg maa ialfald

være her til ferien og senere faar jeg se tiden an. – I den sidste tid har det jo sett saa alvorlig ut i verden, at man kunde frygte for at det kunde brake løs naarsomhelst. Nu ser det litt lysere ut igjen, allikevel har man en slik utrygg følelse det er saa mange underlige tegn og begivenheter som fører tanken paa de sidste tider.

[Om Oxford-bevegelsen i Danmark; i Norge lot man seg imponere av de fine titler og de fine ord.

Einar Sandvik med for å kjøpe nye klær.

Lurer på å være hjemme et helt år og bare komponere.]

Oslo 4 april 1935

Kjære Agnes [Hiorth]

Tusend tak for kortet fra Dresden. Nu sitter jeg paa biblioteket og efter at ha expedert et par masende musik-dilletterende damer haaber jeg at faa saapas ro at jeg kunde faa sendt deg et par ord. Denne uke har været saa frygtelig opkavet. Igaar for en uke siden blev min komponist-gasje avgjort i Stortinget – enstemmig blev det sagt. Saa nu er spændingen over, og godt er det; men jeg kan endnu likesom ikke tro at det er sandt. Det skal tid til at vænne sig til at man er blitt rentenist. Men det er jo vidunderlig at være det. Kunde jeg nu bare være rigtig flink.

I forrige uke hadde jeg en liten influenza og efter denne sidste larmende uke føler jeg mig ganske uttømt; men det blir vel bedre. Vi har nu faatt vinter paany; igaar hadde vi det tætteste snefok hele dagen, men sneen blir nok ikke liggende. I mit vindu er det fuld vaar, en rad med smaa blomsterpotter, hvor de nye afrikanere pippet frem med sine smaa grønne hoder. “Mögen nur die Guten wissen, wen sie so spaliert erwarten.”¹ Det er formodentlig Agnes hjemkomst fra utlandet. –

---

¹ Fra Goethes dikt “Weiss wie Lilien”, brukt av Valen i hans opus 6.

Men jeg glemmer mit egentlige erende med dette brev. Min vert i Palma var: W. Bernhardt, Son Alegre. Calle de Guillermo Costa 7. Jeg er viss paa frk. [Anna] Munch blir mottatt med aapne armer. Han er meget snil og hjælpsom. Mit kaffested var Wiener Café, Terreno. Vertinnen var en baronesse von Neuenrodenech eller noe lignende. Du maa be frk. Munch hilse begge saa meget. Jeg er viss paa hun faar det deilig i Palma nu. Hun maa ogsaa hilse chaufføren Fiejo saa meget. Du vet han var kong Alfons's chauffør og han vil føre henne rundt til Chopins og alle andre steder for en rimelig betaling. –

Saa morsomt det maa være at høre saa megen deilig Bach-musik. Vaare festligheter var kanske ikke saa vidunderlige. Trods al god vilje har jeg saa vanskelig for at forsone mig med den amputerte h-moll-messe. –

Men nu begynner maset igjen saa jeg faar nok slutte for denne gang. – Igaar var jeg med Harda [Robsahm] paa kino og idag for en uke siden kom Else [Kielland] og hentet Joronn's [Sitje] madonna til malerinnernes utstilling. Og idag har jeg faat kort fra [Bjarne] Rise at jeg kan hente min "Nachtmusik". Det skal bli morsomt at se det paa væggen. St. Sebastian Bach har faatt ramme til jubilæet og det klær ham utmerket. – Den anden St. Sebastian [nevø Magne] har jeg ikke sett paa en uke, ikke siden min store dag. – Nei farvel saa længe. Du maa hilse frk. Munch og M.

Hjertelige hilsener Fartein

Oslo 9 april 1935

Kjære Sigrid

[Gleder seg til å komme hjem.

Fått invitasjon til Sætre i påsken.

Hos Dr. Nils Roede til middag, fikk et stort bilde av Goethe fra Roedes arbeidsværelse. Snakket om åndelig ting med fruen, hun er også nær Oxford-bevegelsen.

Hos Lulli Lous til middag, fortalte om felles venner i Berlin og jødernes skjebne. Frl. H. Kette gråt da de talte om det.

Skal til Magnhild.]

Oslo 12 april 1935

Kjære [O. M.] Sandvik,

Jeg har en stille stund paa biblioteket, og derfor fik jeg lyst til at sende dig noen ord, hvad jeg lenge har hat i sinde, men ikke faat utført, fordi det har været saa liden ro til det siden min store begivenhet. Allikevel burde jo du ha faat min første tak, og den eneste trøst er den tak jeg fik fremstammet i telefonen, da du fortalte mig hændelsen for lang tid siden. Men det var ikke nok og ikke noe uttrykk for hvad jeg følte.

Og nu da jeg har faat mere ro paa mig vil jeg paany faa takke dig av helt hjerte. Jeg føler mig ganske fattig naar jeg skal forsøke at takke dig for alt hvad du har gjort for mig. Jeg vet at uten dit utrættelige arbeid vilde saken ikke ha været bragt i havn for mig paa en saadan maate. Og jeg vet ogsaa hvor meget bry, hvor mange ubehageligheter og hvor megen tidsspille du har hat for min skyld. Alt dette vilde jeg saa gjerne faa sagt dig og takket dig for. Jeg vil altid bevare hvad du har gjort for mig i et taknemmelig hjerte, like fra den tid da du som den første slo til lyd for mig og indtil dette sidste store kraft-tak. Det har været til stor moralsk støtte for mig gjennom alle de vanskelige aar, og jeg vet tilfulde at sette pris paa det, hvad jeg er viss paa du vil forstaa. Det er noget i sandhet at være taknemmelig for. – Uten denne støtte vilde det mange ganger ha sett mørkt ut for mig. Og nu kan jeg se fremtiden anderledes imøte, det er saa stort at jeg næsten ikke kan fatte det. Gud give at jeg maatte være værdig til denne store gave. Jeg kan bare sige at jeg vil forsøke at gjøre mit bedste.

Med alle gode ønsker og med inderlig varm tak

Din hengivne Fartein Valen.

*Oslo 23 april 1935***Kjære Sigrid**

[Travel påske.

Nevø Olavs bok om Barth ferdig, [*Karl Barths panteistiske teologi og den norske kirke*] trykkes nå. Han er ved godt mot.

I 70-årsdag hos fru J. Brown. Om mange av Sigrids kjente der.

Om folk i Valevåg.]

*Oslo 2 mai 1935***Kjære Sigrid**

[... Om folk på pensjonatet, bl.a. frk.ene Sandvik, den ene sanglærerinne.

Om vekkelse i Danmark, rapportert av [Fritz] von der Lippe.

Rørende å lese de troende tyske presters manifest. Uhyggelig hva som skjer i Tyskland.

Om Hugo Mohr, og nevø Olavs artikkel.]

*Oslo 3 mai 1935***Kjære Otto [Lous Mohr]**

Tusend takk for boken som du sendte mig.¹ Nu da jeg har lest den igjennem, skulde jeg ha takket dig for længe siden, men ak telefonen, derfor maa du ta min altfor forsinkede takk skriftlig. Det er en glimrende bok, saa beundringsværdig klar og mere fængslende end den mest spendende roman. Jeg gratulerer dig.

Hvordan er det med rosene. Er de kommet i jorden? Hvis du trenger min assistance maa du sige fra.

Hjertelig hilsen

Din hengivne Fartein!!

---

¹ Trolig OLMs *Arvelighet og sykdom*, utgitt 1935.

*Oslo 7 mai 1935***Kjære Sigrid**

[... Om intervjuet med FV ifjor. Pleiebroren August.:] Jeg fortalte om ham til intervjueren da han spurte mig om mine tidligste musikalske indtryk, og det var om aftenen naar jeg gik utenfor vinduet og hørte August spille. Jeg husker ogsaa hans orgelspil i kirken, at det var mange ting jeg likte saa godt og andre som jeg slet ikke likte. – Han fik ikke frem i artikkelen at August var en indfødt.

[Om nyper.]

Jeg har ogsaa sett de to stjernene om aftenen; jeg har nemlig en saa stor horisont fra mit vindue nu, og jeg synes aldrig jeg har sett saa intenst skinnende stjerner; det fylte mig med en eiendommelig høitidelig følelse

Søndag aften [5. mai] var jeg paa et stort fredsmøte i aulaen, og det vi fik høre der kunde fylde en med forfærdelse. Vi vandrer paa en vulkan ændnu mer end noen tid siden verdenskrigen. Kaprustningen er begyndt igjen og statsmennene har fuldstændig mistet styringen. Og saa fik vi høre om hvad vi hadde at vente i en ny verdenskrig. Millionbyer som London og Berlin kunde raseres paa to timer og alle de rædsler som er opfundet nu av giftgasser og sprængstoffer gjør vi oss ingen forestillinger om. – Og skjønt alle vet det saa ruller kloden sin undergang i møte; ingen gjør noe for at stanse de kommende rædsler. det er som mørkets time skulde være kommet.

Da jeg kom ut straalte stjernen igjen paa himmelen like ved siden av nymaanen. Det var som et jertegn.

[Om familien.

Fått henvendelse om materiale til et dansk musikblad gjennom H.J. Hurum [Richard Hoves artikkel, senere trykt i Sverige].

Hilser fra Sine Butenschøn.]

[Konvolutten poststemplet Oslo 16.5.1935?]

Kjære [Harald] Lie.

Vil De Unskylde at jeg ikke har faatt svaret Dem før. Denne uke har været saa umulig: selv paa biblioteket har det ikke været en fredelig stund. Hvad de omtalte intervaller angaar, saa maa jeg sige, at jeg ikke kan forstaa hvorfor de skulde være umulige at synge. Kunde De ikke vente med at forandre disse steder til De ser, om sangeren greier dem. Ellers har naturligvis [Olav] Kielland meget større erfaring i denneslags end jeg; saa jeg tør ikke sige dette med noen autoritet.

Det er hyggelig at vite at De har det godt paa landet. Gid denne tid maatte være til gavn for begge. [...]

Oslo 21 mai 1935

Kjære Sigrid

[... Om Sigrids pensjon, som igjen er nedsatt i Stavanger.]

For man kan sige hvad man vil om arbeiderregjeringen saa har de vist et større hjertelag overfor de smaa og fattige; mens bonderegjeringen viste sin krasse penge-egoisme.

[Har lånt ut penger til Magnhild, som må hjelpe nevø Olav.

Haakon og Vesla Natvig flytter til Magnhild.

Sender frø (bl.a. ettårige riddersporer) han har fått av Sine Butenschøn. Har tidligere sendt løker.

Skal sende noter til Danmark, DMT vil skrive om ham.

Nevø Magne skal opp i hebraisk.]

*[Poststemplet Oslo 21.5.35]***Kjære Bjarne Larsen**

[...] Og Deres kontrapunkt var helt i orden. Det ser ut til at De har ualmindeige anlæg for kontrapunkt, saa at De rolig kan arbeide videre paa egen haand, naar De faar tid og lyst.

Kanske De har læst at stortinget har bevilget mig en komponistgasje paa 2000 kr aarlig. Det er næsten saa at jeg ikke kan forstaa at det kan være sandt. Men mine venner fik drevet det igjennem og de havde stor hjælp av de utlændinger som var her ved den nordiske musikfest og uttalte sin største anerkjendelse av min musik. Uten deres hjelp hadde det vel ikke gaatt saa lett. Nu synes der at være kommet et omslag i holdningen likeoverfor min musik. Jeg er taknemmelig over det naturligvis. Men mest taknemmelig er jeg mot dem som holdt ved mig i de onde dager, saadan som De gjorde, kjære Bjarne Larsen. Derfor vil jeg altid gjemme Deres brev. Tak skal De ha for Deres trøst og opmuntring.

Omkring den 15de juni reiser jeg herfra og hjem til Vestlandet, og jeg hadde tænkt dennegang at reise rundt kysten og da vilde jeg ogsaa komme indom Kristianssand. [...]

*Oslo 4 juni 1935***Kjære Sigrid**

[Slutter på bibl. 15.

Om Sigrids pensjon, kan kanskje bli på 400kr.

Magne fikk bare 4 i hebraisk. Uheldig, jernteppe.

Hos Sindings, Augusta har vært meget syk.

Vil Blytts selge Enstadvold i Valevåg?

Om folk Sigrid kjenner.]

*Oslo 11 juni 1935***Kjære Sigrid**

[Om folk Sigrid kjenner.

Angrep på nevø Olav i avisen i et redaksjonelt etterord til en preken han hadde skrevet. Om Ole Hallesby og Olav.]

*[Poststemplet Valevaag 2.7.35]***Kjære Bjarne Larsen**

Mange tak for Deres hyggelige brev. Ja det var saa leit at jeg ikke fik se Dem, men det var nok min egen skyld, fordi jeg ikke skrev i forveien. Jeg var nemlig hele tiden ikke sikker paa, om jeg kom til at reise tirsdag eller onsdag; det avhang om jeg kunde bli færdig. Desuten blev hele reisen forsinket over en uke paa grund av forskjellige ting som kom iveien.

Men hvis De kommer her, saa kan vi allikevel faa anledning til at snakke sammen og det er for at ønske Dem hjertelig velkommen at jeg sender disse linjer. De maa komme naarsomhelst det passer for Dem og rigtig hyggelig skal det bli at se Dem igjen. Jeg gratulerer med det lille stipendium; det var hyggelig og en stor anerkjendelse av Deres talent.

Mange hjertelige hilsener Deres hengivne Fartein Valen

*Valevaag i Hordaland [poststemplet konvolutt 4.7.1935]***Kjære Harald Lie**

De har vel ventet paa at høre fra mig [...]

Men nu vilde jeg bare sige at gjennomlesningen av partituret [til symfonien] forsterket det fordelagtige indtryk jeg har hat av Deres komposisjon. og jeg synes De har al grund til at glæde Dem over dette verk. Jeg er viss paa at det vil gjøre sig godt ogsaa orkestralt. Orkestret har vundet meget i klarhet og komposisjonen ogsaa.

Saa haaber jeg at baade De og Deres frue maa ha en god tid paa landet, at De baade til legem og sjæl maatte bli styrket og uthvilt. Det var slik en glæde at De fik Sigurd Lie [’s legat] – ja det skulde bare mangle at De ikke hadde faatt det. –

Jeg har nu været hjemme et par dager og det er deilig at være her i stillheten paa landet – far from the maddening crowd; jeg var ogsaa temmelig utkjørt da jeg kom hit. –

Ja saa vil jeg ønske Dem, kjære Lie og Hedvig, alt godt. –

Hvis det er noget De vil mig, vil De skrive til denne adresse. Jeg er her til den første oktober.

Deres hengivne Fartein Valen.

Valevaag 19 juli 1935

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] Men da jeg kom her i stillheten paa landet var det som om 37 trætheder sank over mig. Man kan ikke tænke sig hvor bedøvende luften her paa Vestlandet virker med det samme man kommer hit; jeg maatte mange ganger ta mig i hodet og smile fjollet fordi det var som om jeg skulde ha drukket vin. Og saa var jeg i den første tid saa frygtelig dum – perfectamente idiota, og ak det er saa sørgelig at være idiot. Nu først er det begynt at lysne litt saa jeg er begyndt at fatte lidt haab. [...]

For et par dager siden hadde jeg et hyggelig kort fra vaare kjære venner frk. [Bergljot] Havnevik og Robert [Riefling]. Han fortalte at han skulde spille ind Nachtstück og Valse noble [opus 22] paa grammofon. Det skal bli morsomt at høre, for jeg er viss paa at han har gjort det nydelig. [...]

*Valevaag [1935?]***Kjære Olav Gurvin**

[...] Jeg har i længer tid hat planer om min tredje strykekvartett, og nu ser jeg at den næste prisutdeling skal være for en strykekvartett. Men netop nu vilde jeg saa gjerne bli færdig med serien klaverstykker. Jeg hadde nylig et kort fra Robert Riefeling i Berlin, hvori han fortæller at han skal indspille Nachtstück og Valse noble [opus 22] i grammofon. Jeg glæder mig til at De en gang skal faa høre dem. [...]

*Valevaag [Poststemplet 23 juli 1935]***Kjære Harda [Robsahm]**

[...] I Stavanger møtte jeg min nevø Olav og han sa blandt andet at jeg maatte gi den dansken [Richard Hove] saa rigtige og fyldige oplysninger som mulig, for en saadan tidsskrift-artikel var tone-angivende for en aarrække meget mere end flygtige kritiker i dagspressen. Saa maatte jeg da tilpers, men noe saant skal jeg aldrig mere indlate mig paa. Jeg strøk hver dag ut det jeg hadde skrevet den foregaaende dag. Det lød saa umulig og anmasende, men tilslut (jeg tror jeg tok 14 dager til det) blev jeg endelig færdig og notepakken blev sendt efter en stor hurlumhei i Valevaag, hvor man ikke er vant til at expedere pakker til utlandet. [...]

*Valevaag 24 juli 1935***Kjære frk. [Sine] Butenschøn**

Takk for Deres brev, som var skrevet den 18de, men som jeg fik først iforgaars. Jeg vilde bare sige baade fra Sigrid og mig at De skal være hjertelig velkommen, naar De vil. Men De maa nok helt til Haugesund, skal De komme hit, og derfra gaar det rutebil hver eftermiddag kl 3, foruten en hel del dampskiber.

Vi har hat en vidunderlig sommer hittil, men igaar gik hundredagene ind med regn og det betyr vel at de skjønne dager i Aranjuez er forbi for iaar. – Vi hadde ogsaa visit av vaar ven [Bjarne Th.] Larsen fra Kristianssand et par dager paa gjennomreise med cykkel til Etne, Røldal og Telemarken. De husker ham vel. Skade at han var saa uheldig med veiret, sommeren begyndte først den dag han reiste. Ellers har vi hat det stille og rolig. Jeg burde ha været flink i denne tid, saa deilig det har været, men jeg har været rigtig dum, først for et par dager siden begyndte jeg at øine en lysning. – Men “vi maa i Guds navn plage os videre”.¹ Rosene har været saa skjønne iaar; mange av de nye har blomstret og var deilige, haaber de ikke er avblomstret naar De kommer.

Bare disse ord i hast med et hjertelig velkommen fra Sigrid og Deres hengivne Fartein Valen

Valevaag 21 aug 1935

Kjære Harda [Robsahm]

Tusend takk for begge dine breve men det var sørgelige nyheter du fortalte i dit sidste. Stakkars lille Frøydis [Haavardsholm], saa sørgelig at det skulde gaa slik; men for den lille var det kanskje like saa godt at slippe at komme ind i denne onde vanskelige verden (skjønt det lyder svært pessimistisk). Poverino [Stakkas liten] –

Saa kjedelig det var at du skulde ha det uheldet mens du var paa Kaupanger og maatte avbryte dit besøk saa plutselig. Jeg tror du tapte ikke meget av sommeren ved ikke at komme hit, for vi har hatt det slik i sommer at det fik mig til at tænkr paa Byron's utsagn om den engelske vinter: at den sluttet i juli og begynte igjen i august. Med undtagelse av noen uker i juli har vi hatt saa meget kulde og regn i sommer, at jeg fyret i ovnen midt i hundredagene, d.v.s. jeg hadde ikke sjelsstorhet nok til at sige nei, naar Borghild kom for at tænde i

---

¹ Tilskrevet sangerinnen Wilhelmine Schröder da hun skulle innøve noen nye Beethoven-sanger med komponisten.

ovnen om morgenen. Tilslut tok jeg på mig alt vintertøi og forberedte mig paa ikke at se solen mer paa denne side av nytaar. Saa for et par dager siden dalet Elysium plutselig over os med blaa himmel, varm luft og et lys som virket aldeles magisk efter vintermørket, og fjorden og fjeldene virket fuldstændig uvirkelige, og man maatte tro at vi plutselig var flyttet bort til Hesperidernes øer (eller til Mallorca). Denne uvirkelighet varer endnu, men den første høitidelige stillhet er forbi, og vi har i dag hatt en frisk vind fra havet; og maatte den bare ikke blaase taake, regn og anden styggedom med sig.

Vi har hatt det mer end almindelig livlig i sommer: først frk [Dorte?] Aarrestad som var her noksaa længe, så kom [Bjarne] Larsen min elev fra Kristiansand, saa de to guttene [Sendstad], saa dukket frk [Sine] Butenschøn plutselig op, til slut min nevø Olav [Sendstad]. Jeg er bange for at det blev litt for meget for min søster, saa hyggelig det end var. For jeg skjønnte at det begyndte at gaa paa hodet løs, d.v.s. at gehørshallucinasjonerne meldte sig med forøket styrke. Saa jeg drog næsten et lettelsens sukk, da vi blev alene, for man ved aldrig naar grænsen kan være overskredet. Men nu ser det ut til at gli over ogsaa dennegang, og vi tutler i de vante forhold igjen. Nu holder de paa at safte og sylte og de har med sig en kone som de kaller Idi. Ah, saa megen flir, lott og moro det er, naar Idi er her – jeg hører det helt ind til mig; hun er fuldstændig en kvindelig Hauk Aabel.

Nu er jeg glad fordi jeg skal være her ut september, for jeg har ikke været saa flink isommer og er slet ikke kommet saa langt som jeg skulde. Det lille jeg har gjort er jeg igrunnen ikke saa misfornøiet med, men akk, det er saa litet. –

Ellers har jeg holdt paa med [Edmund] Spenser's Fairie Queene, som du vet det siges at bare 12 mennesker i England har læst, og jeg har i lang tid hat den ærgjerrighet at ville bli den trettende. Men da jeg endnu har fire bøker igjen, saa har det lange utsikter med mit championship.

Jeg har ikke hørt fra Agnes [Hiorth] endnu, men jeg fik tilsendt Elses [Christie Kielland] artikkel i Kunst og Kultur, som var meget morsom.

Hvordan gaar det mon med The Big Bad Mussolini; skal han faa satt verden i brand, saa vi ikke faar noen Italia-tur til næste vinter?

Ja, nu faar jeg nok slutte; det begynder at mørkne. Store mørke skybanker i vest; betyr det at vinteren allikevel skal begynde i august? –

Saa maa du ha det rigtig bra paa alle maater og du maa hilse alle vaare venner. Jeg skal hilse fra Sigrid og Fortryllende.

Mange hjertelige hilsener
fra Fartein.

Valevaag 23 aug. 1935

Kjære Else [Christie Kielland]

Tusend takk for avhandlingen,¹ som jeg har læst med stor glede og interesse, som du nok kan tænke dig, da du jo vet at ogsaa jeg er rolpete.

Det var saa fængslende at følge din analyse av middelalderens kunst og sammenligningen med de nyeste bevegelser i malerkunsten, og særlig fint synes jeg du har faatt frem at begge kunstretninger var uttrykk for en livsanskuelse, hvilket jeg synes er ett av de viktigste argumenter, ja det allerviktigste, fordi naar dette gaar op for én, blir de andre overflødige. Og her var det saa mange interessante paralleler at trække i musiken, hvilket jo egentlig ikke er rart, da begge kunstarter utgaar fra de samme aandelige kilder. – Derfor kan du forstaa at jeg leste dine utviklinger med saa stor interesse, og jeg synes at vi som er rolpete i begge leirer er dig stor takk syldig for dette dit intelligente og modige forsvar. For det vil vel altid være noen som kommer til at ærgre sig, kan jeg tænke.

Ja nu er sommeren snart forbi ogsaa for dennegang, og surt og vinterlig har vi hat det det meste av tiden, indtil for en uke siden omtrent. Da dalet Elysium plutselig ned, og vi blev flyttet over til de saliges øer.² Saa følte vi det i det

---

¹ Trolig "Intensjon og stil i malerkunsten", trykt i *Kunst og Kultur* 1935.

² Sitert fritt etter lord Byron.

mindste efter alt det sure veir vi hadde tidligere. Nu er her mildt og varmt og med et lys som ikke kan beskrives. Saa nu er jeg glad over at jeg skal være her ut september, og det kommer ogsaa vel med fordi jeg har været saa litet flink isommer. Jeg var saa trøtt da jeg kom hit og det har gaat trøgt i hele sommer. Men du vet, vi maa i Guds navn plage os videre. [... Reiseplaner til Italia.] Bare ikke den stygge slemme Mussolini har stukket hele verden i brand forinden.

Valevaag 27 aug 1935

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] Jeg er endnu ikke færdig med mit sidste klaverstyke [“Gigue” fra opus 22]. Maatte jeg bare bli flinkere resten av tiden; men jeg har mine tvil. – [...]

Vi har ellers hat en sur og kold sommer. Midt i hundredagene maatte vi lægge i ovnen, det vil sige, jeg hadde ikke sjælsstorhet nok til at sige nei til piken naar hun kom for at fyre. Det var saan, at jeg maatte tænke paa Byron's utsagn om den engelske vinter: at den slutter i juli og begynder i august. Tilslut tok jeg alt mit vintertøy paa og forberedte mig resignert til ikke at se solen mere paa denne side av nytaar. Saa en morgen uforvarende dalet elysium ned over vaare hoder. Det var ikke til at tro: solskin, blaa himmel og varme. Vi var plutselig flyttet til Hesperidernes øer eller til Mallorca, og saadan har vi hatt det siden; men idag har vi sorte tragiske skyer med elektriske glimt av solen, saa nu er nok paradokset forbi. Men alting har jo en ende, saa faar vi være teknemmelige over disse dager, som den kjære Gud har skjænket os av sin barmhjertighet. [...]

Valevaag 5 sept. 1935

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] Saa morsomt det var at høre om klaverstykkene: at De likte dem og [Robert] Rieflings utførelse. Bare da jeg hørte ham spille dem fra bladet, visste jeg at han vilde komme til at spille dem nydelig, og jeg kan ikke sige, hvor jeg

glæder mig til at høre ham spille dem færdig indøvet. De maa hilse ham saa meget, og frk. [Bergljot] Havnevik ogsaa. Jeg skal sende henne venlige tanker paa koncert-aftenen, synd at jeg ikke kan være tilstede og høre Reger. [...]

Valevaag, 5 sept. 1935

Kjære Bjarne Larsen

Hjertelig takk for begge Deres hyggelige breve og for den store overraskelse med globusen, som De glædet mig med. De kan tro at min søster og jeg studerte paa hvad man den store pakken kunde indeholde. Først trak jeg frem træfoten og da blev overraskelsen endnu større, men jeg ville knapt tro mine egne øine da jeg fik se globusen – en ting jeg har ønsket mig saa længe. Tænk at De husket at jeg hadde sagt det. Det var rørende snilt av Dem. – I disse dager har jeg sittet lange stunder og bare betraktet globusen.

Valevaag 14 sept. 1935

Kjære Olav Kielland

I lang tid har jeg skullet skrive til dig; men da jeg er slik en daarlig brevskriver, er det endnu ikke blitt noe av. Jeg har hatt en daarlig samvittighet i hele sommer, men akk, hvad nytter den daarlige samvittighet, naar den ikke fører til handling.

Hvad jeg egentlig vilde, var at takke dig for hvad du gjorde for mig, da det blev søkt om komponistgasje for mig. Jeg vet at din anbefaling var det bedste jeg kunde faa, og ikke det alene, men det er ingen jeg skylder saa meget som dig fordi du paa en saa vidunderlig maate trods all motstand førte mine ting ut i livet. Derfor er jeg saa uendelig taknemmelig, og synes jeg aldrig kan faa takket dig nokk.

Nu haaber jeg at du maa faa et godt arbeidsaar til vinteren med gode arbeidsvilkaar og ro. Men jeg har en følelse av at de fleste nu vet, at du er den

rette mann paa rette plass; at du har det klare hode, det rike hjerte og den faste haand som vi trenger i vaart musikliv.

Med alle gode ønsker og med hjertelig hilsen til dig selv, din frue og Monica [datter] er jeg

din alltid taknemmelige og hengivne

Fartein

P.S.

Jeg hadde netop forseglet brevet, da posten kom med dit hyggelige brev. Saa morsomt at Kirkegaarden [opus 20] skulde op i Stockholm. Tusende takk! Men jeg maa bare med skam henvise til hvad jeg har skrevet. –

Notene ligger i en boks i Oslo Sparebank; jeg har skrevet til min søster og bedt hende hente dem, saa du da faar besked om dem en av de første dager.

Jeg glæder mig slik og vet jeg kan ikke faa en bedre interpret.

Hjertelige hilsener! F. V.

[Postkort] Valevaag søndag 29 sept [1935]

Kjære frk. [Sine] Butenschøn,

Hadde jeg ikke været slik en daarlig brevsriver saa skulde De hatt brev for længe siden og ikke bare et kort paa fallrepet. Tusend tak for brev og for besøket isommer. Ja nu faar vi snart tales ved muntlig, for jeg reiser herfra 1ste okt med baaten rundt kysten, hvis veiret ikke blir for rusket, og saa skal jeg være til tjeneste for mine elever 3 okt. i Oslo. – Jeg blev ikke færdig med det jeg holdt paa med, Gigue [opus 22], men det ser allikevel ikke saa haabløst ut. Skal hilse saa meget fra min søster, som vil skrive selv.

Mange hjertelige hilsener og takk for sidst.

Deres F.V.

[Kort Oslo p. 6.10.35]

Kjære Sigrid

[Kommet tilbake til sitt gamle værelse.]

Oslo 7 okt. 1935

Kjære Sigrid

[Reist hjemmefra for en uke siden.

Hos fru Frøseth. Mye post ventet, bl.a. strid skatteseddel.

Elevene kommet, bl.a. Bj. Larsen.

Om familien.

Hos fru J. Mohr.

Nevø Olav i Tyskland, truffet [Martin] Niemöller, stiv Barthianer.

Olav skuffet over de kirkelige partier i Tyskland. Liberale og rasjonalistiske.

Om Joronn Sitjes kokk i Afrika.

Krigen igang, redd for at det er alvorligere enn mange tror.]

Oslo 12 okt. 1935

Kjære Sigrid

[...] Koker seg kaffe, men desverre uten sukker og fløte.

Om familien.

Elevene begynt, fru Unni Langaard, kry fordi hun er begynt med atonalt kontrapunkt. Også [Bj.] Larsen og fru Frimann Dahl. Også 70år gammel prest, Eriksen [Alfred?] .

Sine Butenschøn reiser til Bergen, skal undervise skuespillerne i stemmebruk.

Holdningen til krigen heldigvis alvorligere i byen.

I Bryn kirke for å høre kantate av Johan Evje.

Hos familien. Mange harde angrep på nevø Olav. Også fra redaktør [Johannes] Lavik [i Dagen].]

*Oslo 20 okt. 1935***Kjære Sigrid**

[... Hos Magnhild, som hadde skrevet svarbrev til Dagen vedr. nevø Olav.

Frarådet henne å sende det, for irritert i tonen.

FV skal skrive personlig brev til redaktøren.

Olav nesten forlatt av alle. Nesten også Hallesby. Mange personlige ting som spiller inn.

Olav fant i Tyskland at [Karl] Barth ikke var forvist for sine religiøse meninger men fordi han var marxist. Martyriet påtatt.

Også hele Oxford-bevegelsen mot Olav.

Flengende kritikk av Ronald Fangens bok i avisene, fordi han gikk mot Oxford.]

*Oslo 27 okt. 1935***Kjære Sigrid**

[... Ole Halleby helt på nevø Olavs side. H. sa [Johannes] Laviks artikkel var det styggeste under hele debatten.

Mye om standpunkter fra ulike hold.

Fru [Mette] Frøseth leiet ut FVs værelse til [Frank] Mangs i sommer, som arbeidet på en bok.

Fått 30 kr. fra kringkastingen for iår. Uventet. Gir dem til Sigrid.]

Skogveien 49, Oslo [Poststemplet 31 oktober 1935]

Kjære Harda [Robsahm] i Rom

[... Misunner Harda som er i Rom, men er selv kommet tilbake til sitt gamle værelse.]

Det er ogsaa mange flere elever nu, da jeg likesom har faat det officielle stempel. Jeg har nu hævet min gasje for første gang, og jeg var ganske nervøs; men jeg blev behandlet med utsøkt høflighet, saa jeg blev nesten fristet til hoffærdighet. Allikevel var det en deilig følelse at vandre hjem med pengene i lommen. Kunde jeg nu bare gi vederlag for dem; jeg henger i alt det jeg kan, og jeg synes det begynner aa gaa litt bedre nu efter min lange tørkeperiode isommer. Men – you never can tell. [...]

Du maa gaa paa Calle Oppio ved Colosseum og se paa den nye rosehaven der og fortælle mig nøiagtig om de nye rosene [du maa nokk ta notiser, tænker jeg), [...]

Du maa sende mig et kort om hvordan det gaar, og naar vi skal ha den glæde at se dig igjen. Det er ikke, at vi ikke under dig at være i Rom skjønner du nokk, men hverken Agnes eller Frøydis eller jeg ønsker at opholdet maa trække altfor langt ut, da vi ikke kan undvære Harda til at greie litt op for os. Saa egoistisk det end lyder. [...]

Oslo 3 nov. 1935

Kjære Sigrid

[... Nevø Olav kommet fra Tyskland.]

Det var saa morsomt at tale med Olav. Han holdt netop paa at fortælle sine indtrykk fra Tyskland og fortalte saa meget interessant, men det er ikke saa lett at faa det med i et brev. Men det fremgikk at vaare forestillinger om de kirkelige forhold dernede er dels ensidige, dels helt uriktige. Saaledes er kampen om de to retninger i kirken kun en politisk

kamp og ingen kamp om bekjendelsen. Baade bekjendelseskirken og den nasjonale fraksjon er like liberale begge to. Staten blander sig ikke ind i lærestridigheter. Derfor er utnyttelsen av [Karl] Barth's forfølgelse eller martyrium her hjemme helt uriktig; han blir forfulgt fordi han er marxist og ikke av noen annen grunn. Dessuten fremla Olav en hel række punkter i Barth's teologi for Haakon [Natvig] (som hørte paa med stor interesse, og tilsynelatende var det helt nytt for ham) – som jeg blev forfærdet over at høre. Jesus blev reducert til et almindelig menneske o.s.v. Dette skal altsaa de unge prester avsted til sine forskjellige kald og til misjonsmarken for at docere, en kristendom uten saft og kraft uten frelse og forsoning i Jesu blod.

Jeg fik et endnu mere forfærdende uttrykk av hvilken dæmon-skikkelse Barth er, fordi Olav tok det saa populært som mulig og forklarte den egentlig mening med alle filosofiske uttrykk. – I Tidens Tegn stod det et billede av Barth og en liten artikel under, som er det mest fordomsfrie jeg har læst om Barth i Dagspressen. Det stod at det var mange som ansaa Barths teologi for en fornektelse av det dypeste i kristendommen tiltrods for hans tilsynelatende bibeltroskap. Det var vist et telegram fra Tyskland og jeg har tænkt paa om det kunde være [Ludw.] Wachtel som har sendt det. Olav sa at overalt i Tyskland var man færdig med Barth's teologi. – Jeg synes det var saa fængslende at jeg skulde gjerne ha hørt paa ham længe. Desværre maatte jeg hjem til middag. Olav saa rigtig kjekk ut og han var alt andet end dukket. Hans studier i Tyskland hadde gjort ham endnu sikrere i sin sak og i sine argumenter. – Imorgen skal han holde sitt foredrag for sine indbudte venner og jeg skulde faa lov til at komme. – Magne [nevø] var paa et møte i Drammen hvor han skulde tale. Ja jeg faar slutte med dette i aften skal fortælle mere efter møte i morgen. [...]

*Oslo 13 nov. 1935***Kjære Sigrid**

[... Om nevø Olavs foredrag. Klart og overlegent uten personlige angrep.

De unge studenter som er enige med Olav, vil ikke danne forening ennå, men komme sammen en gang i måneden og be.

Olav reist til prestemøte i Stavanger.

[Sverre] Norborg skrev for fem år siden det samme som Olav sier nå, men Norborg på andre siden idag.

Nevø Magne oppe i filosofi, gikk godt.]

Min elev Harald Lie hadde en sang med orkester i filharmonien¹ igaar og det gikk saa heldig. Han kom paa visit i eftermiddag og omfavnet mig og sa at han hadde mig at takke for alt. Det er saa rørende naar de er saa taknemmelige. [...]

*Oslo 19 nov. 1935***Kjære Sigrid**

[... Refererer brev fra nevø Olav etter prestemøtet.

Fått brev fra Arne Valen i Luster.

Olav Kielland oppført stykke av FV i Stockholm. Suksess i orkesteret, gjort dypt inntrykk på mange.]

*Oslo 26 nov. 1935***Kjære Sigrid**

[... Skal sende henne penger så hun kan holde Stavanger Aftenblad. Om familien.

Om nevø Olavs brev til Ole Hallesby.

Mye om striden fortsatt.]

---

¹ *Elegi ved min søsters grav*, John Nergaard sang og Olav Kielland dirigerte.

*Oslo 3 dec. 1935***Kjære Sigrid**

[... Mange elever, mange kommer for å vise frem komposisjoner.

Bj. Larsen flink og takknemmelig.

Ufred i Valevåg pga penger.]

Det er begyndt at se noksaa truende ut paany ute i verden siden Mussolini er saa strid. Egentlig kan vi vel aldrig være trygge, skjønt for folk herinde er dette bare noe som gjelder svartingene langt borte. En mand som hadde været i Italien nylig, sa at folket var saa bedrøvet over krigen, særlig over at Mussolini hadde satt en slik skamplett paa hele det italienske folk. De følte det saa saarende, og jeg kan godt forstaa disse følelser . –

[Om familien.

Og nevø Olav.]

*Oslo 3 dec. [Trolig 10. desember 1935]***Kjære Sigrid**

[... Om nevø Olavs kamp.

FVs elev-fridag.

FV mistet respekten for Dagen.]

*Oslo 17 dec. 1935***Kjære Sigrid**

[Om gaver han sender.

Om nevø Olavs artikkel mot [Leiv] Aalen. Carl Fr. Wisløff lest den først. Noe av det mest storartede Olav har skrevet.

Frk. Harda Robsahm fra Rom, trodde europeisk krig kunne unngås. Mussolini demonisk makt over folk.]

Oslo 21 dec. 1935

Kjære Sigrid

[Vil forsøke å reise hjem tiil neste jul.

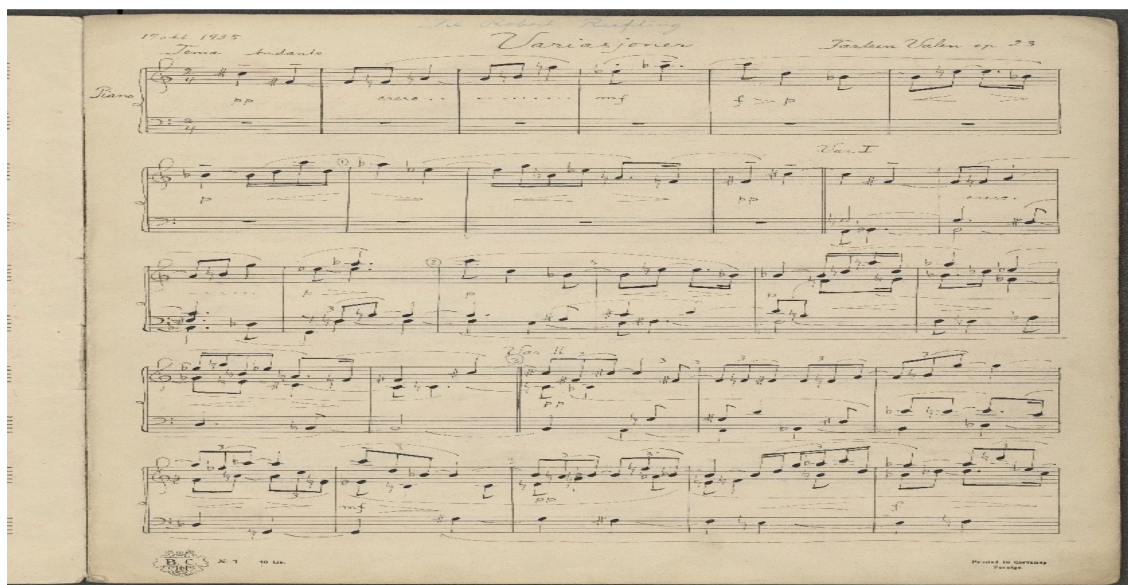
Reiser 4. juledag til Dagny K. i Sætre.

Lest mye om tålmodighet i skriften. Helt nødvendig å ha.]

Engene i Hurum 31 dec. 1935

Kjære Sigrid

[... Julen hos familien. Kort fra Arne Valen på Luster. Han har vært meget i mine tanker denne jul.]

Manuskript til Valens Variasjoner for klaver, opus 23. Dette er den eneste publiserte komposisjonen hvor Valen benytter et "ekte" 12-tonetema.
Øverst står dato 19 oct 1935, og komponeringen var ferdig 4 juli 1936.
Verket er her tilegnet Robert Riefling.

1936

Fartein Valen avsluttet dette året sin klaverperiode med Variasjoner for klaver opus 23 og Gavotte og musette opus 24. Han begynte da direkte med en ny runde med a cappella-motetter: Kom regn fra det høie opus 25 (for kvinnekor), O store Konge, Davids Søn opus 26 (mannskor) og Vaagn op, min Sjæl opus 26 (blandet kor), den siste fullført året etter.

Trio opus 5 ble oppført i Tyskland. Stilen og uttrykket i Trioen var ulik hans nye “atonale” musikk og kunne da passere sensuren.

Også dette året bodde Valen i Oslo og tilbrakte sommeren i Valevåg. Han fikk tilbud om å være med en tankbåt på langfart omtrent jorden rundt, men han måtte til sist avslå.

Han fortsatte med elever på tross av at han hadde en bedre økonomi med fast statlig kunstnerlønn.

[kort] Oslo søndag 5 jan. 1935 [poststemplet 1936]

Kjære Sigrid

[Kommet fra Dagny Knutsen, Sætre.

Truffet Joronn Sitje, Fridtjof Mohrs frue.]

Oslo 12 jan. 1936

Kjære Sigrid

tusend takk for dit usigelig hyggelige brev. Saa gildt at høre at du hadde en god jul og at Borghild blev hos dig julaften. Det var snilt av henne at hun heller vilde være hos dig, og det var nok koselig for gamle Kari selv om hun kom juledagen.

Ja nu er julen over for dennegang og vi er allerede kommet langt ind i det nye aar. I dag for en uke siden kom jeg hjem fra mit julebesøk hos Dagny [Knutsen, Sætre i Hurum]. Det var riktig koselig hos dem; de var helt alene i julen og

ingen selskaper saa jeg kunde hvile saa deilig, og gaa turer og lægge mig ned og hvile naar jeg bare vilde.

Nyaarsdag var Dagny og jeg i kapellet paa Engene. Jeg tror knapt det var mer end 12 mennesker i hele kirken. Presten heter [Johan] Beronka og skal være av lappisk [kvænsk] oprindelse. Han er en stor sprogmann og er en autoritet i ungarsk sprog og ungarske forhold, saa at erkehertug Otto [von Habsburg] hadde kaldt ham til sig paa Grand Hotel og talt med ham i flere timer for at faa rede paa ungarske forhold. Han vilde endog reise ut til prestegaarden i Hurum for at tale mer med ham, men blev forhindret. Prestefruen var blitt saa betuttet over at skulde ta imot en keiserlig høihet saa presten hadde bedt Dagny og [Sverre] Kristensen om de vilde ta imot ham i deres hjem og det hadde de lovet. Men erkehertugen hadde maattet sende avbud. – Men presten er ingen stortaler, det kom saa stille og beskjedent men det var en god tale.

Ja nu er elevene begyndt. Jeg skal hilse dig baade fra [Bjarne Th.] Larsen og frk. [Sine] Butenschøn. Larsen blev saa glad over at faa hilsen fra dig. Frk. Butenschøn er virkelig et rørende menneske. Hun hadde samlet sammen 300kr. og det skulde være for at utgi et av mine orkestestykker. Hun vilde ikke gi seg trods alle mine protester, saa igaar maatte jeg gaa til Norsk Musikforlag og snakke med dem. De skal overta kommisjonen, mens jeg bekoster trykningen selv, saa den nye disponent [Th.] Voss var svært blid og venlig. Du vet det er ingen sak, naar de slipper utgiftene til trykningen. – Nu var den anden disponent [Thorleif?] Koss syk, saa jeg skulde komme igjen tirsdag og faa nærmere overslag og omkostningene. De benytter sig av en ny fremgangsmaate end trykning. De lar partituret avskrives av en flink skjønnskriver og saa blir det tatt fotografiske lystrykk. – Saa nu haaber jeg at jeg skal komme ut av min karantene. –

Jeg sendte noen appelsiner til Arne [Valen] paa Laksevaag. Jeg har saa inderlig ondt av ham. Det var hyggelig at høre det Marta hadde sagt, det virket saa modent. –

Ja nu maa jeg gaa med dette brev paa jernbanen ellers blir jeg saa forsinket. –

Vi har hatt deilig mildt veir med solskin to dager nu. Det var rent vaarlig og da længter jeg altid til Vestlandet.

Kristensen saa noksaa mørkt paa fremtiden og det gjør mange tenkende folk herinde. Men alt staar i Guds haand. –

Maatte Gud velsigne det nye aar for oss alle.

Din hengivne Fartein

Oslo 21 jan. 1936

Kjære Sigrid

[... Hørt rykter om at komponistgasjene forhøyes til 2400 kr.

Presten [N. Thvedt] skal igjen søke om forhøyelse av Sigrids pensjon.

Musikforlaget ikke fått anbud fra [Willy] Greiner ennå.

Wilh. Hansen melder at kvartetten er under trykning. Korrektur kommer om tre uker. Venter nå på 5te året:] Jeg skrev et brev, hvor jeg var noksaa bestemt; men jeg er glad jeg gjorde [det] i de høfligste former; jeg hadde været fristet til at skrive noksaa skarpt.

[Om Olav. Og om [Karl] Barths Credo.

Skuffet over pastor [Frank] Mangs' bok. Ensidig på helliggjøringen, ikke med rettfærdiggjøringen. Blir noe lovmessig over forkynnelsen.]

tirsdag [stemplet 21.1.1936]

Kjære frk. [Sine] Butenschøn

Da det er noen av mine elever, hvis bane gjennom livet ikke er saa stadig som maanen og planetene, saa fremkalder de stadige omkalfatringer i min timeplan. [...]

Forrige torsdag var jeg i Norsk Musikforlag, og min ekspedisjon var ganske tilfredsstillende. Idag skal jeg gaa der igjen for at høre [Willy] Greiners anbud, som skulde bli meget billigere end trykning. Wilh. Hansen skrev at jeg skulde

faa korrektur paa kvartetten om 3 uker. – Sigrid bad mig hilse Dem saa meget i sit sidste brev.

Hjertelige hilsener Deres Fartein Valen.

[Kort p. Oslo 29.1.36]

Kjære Sigrid

[Unnskylder manglende brev.

Har sendt brev fra nevø Olav, som vil interessere henne.]

Oslo 30 jan. 1936

Kjære Sigrid

[... Om nevø Olav. Venter på hans andaktsbok.

Har skrevet selvangivelse, mye strev.

Fått bankboks. Frk. Waaler, søster av Johan W. i FVs klasse, i boksavdelingen.] Det er saa rart naar gamle Stavaanger-folk møtes; det blir formelig som man føler sig som en familie. –

Du kan tro frk. [Sine] Butenschøn har været rørende. Nu har hun talt med alle grammofon-forretningsmænd her i byen og sat igjennem at [Robert] Riefling skal spille ind mine klaverstykker paa grammofon. Optagelsen skal foregaa i Berlin, hvor Riefling nu opholder sig for at holde koncert. Hun vil bekoste hele optagelsen selv av sine egne sparepenger. Hun hadde forklaret det ene av stykkene for sin søster. Riefling har nemlig spillet den ind paa en prøveplate, forrige gang han var i Berlin. Og da hennes søster hadde hørt platen sa hun: “du kan hilse Valen og sige at nu vet jeg han har rett”. –

[Hugo Mohr brukket ankelen på eget stuegulv.]

*Oslo 5 febr. 1936***Kjære Sigrid**

Mange takk for begge brevene i denne uken. Mitt blir atter forsinket, for igaar fikk jeg rent uforventet korrekturarkene til min strykekvartett fra Wilhelm Hansen i Kjøbenhavn. Saa nu har de endelig holdt ord, skjönt de har jo hatt manuskriptet siden 1930. Allikevel vilde jeg knapt tro mine egne øine. Saa maatte jeg lægge alt andet tilside og bare læse korrektur i hele gaar. Heldigvis traf det paa min fridag for elever; men jeg maatte holde paa helt til kl 11 igaar aften.

Idag er jeg endelig færdig og skal sende pakken tilbake imorgen. Det er et arbeide som maa gjøres med slik nøiagtighet, saa det er noksaa anstrængende.

Nu har jeg netop hat frk. [Sine] Butenschön til time, og jeg skulde hilde dig saa meget. Hun hadde faatt svar fra [Robert] Riefling i Berlin som med glede vilde indspille mine ting [opus 22] paa grammofon, men nu viste det sig at “Nachtstück” tok længere tid end man hadde plads til paa det paatænkte format. Derfor var frk. Butenschön i slikt dilemma, for det maatte nemlig staa noe paa den andre siden av platen ogsaa. Men det blir altid en raad. – Jeg tror ikke hun kunde være mere opskjørtet, om det gjeladt hennes egne ting. – Hun har Bj. Larsen som elev i sang og hun fortalte han var saa oprømt, da han kom fra min time sidste gang; han syntes det var saa morsomt at ha timer hos mig.

[Takker for tilsendt Minna Ramslands artikkel i Stavangeren. Hele pensjonatet hadde lest den på forhånd, steget i anseelse på pensjonatet.

Om nevø Olav.

Og folk Sigrid kjenner.]

Jeg synes at det nu igjen ser saa truende ut paa den politiske himmel. Mussolini har atter holdt noen frygtelige taler, som du kanskje har sett, hvor han truer hele Europa med baal og brand, og det værste er, jeg tror han er mand[!] for at gjøre det han siger. – Det har ogsaa gaatt rykter om at Hitler skulde ha kræft i halsen; men det ser ikke ut til at være sandt. – Og nu den storpolitiske sammenkomst i Paris – det lover heller ikke saa godt. – Saa vi vet intet om

fremtiden. Før vi vet om det kan alt bryte ut i lys lue. Den som bare maatte være forberedt naar Frelseren kommer.

[Om folk og katter.]

[Kort p. Oslo 12.2.36]

Kjære Sigrid

[Sengeliggende p.g.a. maveunfluenza.]

Oslo 13 febr. 1936

Kjære Sigrid

[... Fire elever idag.

Mye om Arne Valen.

Agnes Hiorth vil sende Sigrid alt hun har fått av Albert Hiorth.

Agnes leste hele gml. testamentet da hun var syk, de fortalte historiene for Harda Robsahm, som var helt fremmed for historiene.

Kjøpt testamente til fru Unni Langaard, som mistet sin far, maleren Henrik Lund.] Idag da vi hadde time, skulde vi gjennomgå koral av Bach,¹ hvor teksten som er av Poul Gerhardt lyder slik:

Ein Lämmlein geht und trägt die Schuld
der Welt und Ihrer Kinder
es geht und büsset [träget] in Geduld
die Sünden aller Sünder.

Jeg spurte om det uskyldige lamm kunde uttrykkes paa en yndigere maate i musiken, og da hun er meget musikalsk saa var hun vældig grepet. – Senere da hun skulde gaa, gav jeg hende pakken, og da hun aapnet den og saa at det var et testamente, graat den fine elegante verdensdame. – Jeg sa ikke noe, men jeg bad Gud sende sin Hellige Aand og velsigne ordet for henne. – Ofte har jeg faat

---

¹ Med samme melodi som “An Wasserflüssen Babylon”.

saanne anfektelser fordi jeg ikke har talt med mine elever, men jeg haaber det skal bli bedre nu. Jeg hadde en slik vidunderlig oplevelse for en uke siden, men mere om det næste gang. – [...]

Oslo 18 febr. 1936

Kjære Sigrid

[... Er et stemningsmenneske. Ikke så sterk opplevelse av Frelserens nærhet som en [uspesifisert] hendelse lørdag for 14 dgr. siden.

Agnes Hiorth syk.

Har betalt Slektshistorisk tidsskrift for Sigrid.

Om familien.

Om konfirmasjon i Vår Frelser, og betydning for landet.

Hos fru J. Mohr. Hørte mye rart om nazistene i Tyskland.]

Oslo 24 febr. 1936

Kjære Robert Riefling

Jeg vilde bare sende Dem noen ord for at takke Dem saa hjertelig fordi De vil spille mine ting¹ i grammofon; det var ordentlig snilt av Dem. Frk. [Sine] Butenschøn hadde saan imot, at Nachtstück ikke kunde komme paa én plate; hun mente at byttingen vilde virke saa forstyrrende. Vi talte om vi kanskje skulde vælge et større format og saa faa to stykker paa den anden side: f.eks. valsen og Lied ohne Worte (eller Lied o. W. og Gigue el. vals og gigue)

Jeg har været i den tro hele tiden, at De hadde Lied ohne Worte; men nu sender jeg den endelig. Haaber De tilgir min sommel, men jeg laa i influenza i forrige uke. Gigue har jeg endnu ikke faatt avskrevet. Det er ogsaa sommel foranlediget av elever, andet arbeid o.s.v. og fordi jeg ikke tør levere mit eneste

---

¹ Fire klaverstykker, opus 22.

eksemplar til en kopist. Men den skal komme, om ikke saa braatt. Det glædet mig slik at høre Dem spille den i høst, og at De syntes om den. –

Jeg har formelig faatt blod paa tand av den grund med at skrive for klaver; men det gaar saa sent med variasjonene [opus 23], paa grunn av elevene, som har strømmet til siden min utnævnelse [til] stats-komponist.

Og som sidst men ikke mindst vilde jeg gratulere Dem med koncerten i Berlin og de storartede kritikker. Alle Deres venner her triumferte. I gamle dager het det, at hele verden “laa ogsaa for en, naar man hadde beseiret Berlin-kritiken[”], og jeg tænker det er ikke annerledes endnu, saa De kan sige som det staar i et dikt av Nietzsche: “Offen liegt das Meer, ins Blaue treibt mein Genueser Schiff [”]¹ –

Ja det var en stor glæde, og jeg glæder mig umaadelig til at høre Dem spille her hjemme. Vil De hilse tandlægene Frk. [Hedwig] Kette og Miss [Anne] Russell saa meget og fru Markowsky [Jeanne Mankiewicz] som jeg i sin tid kjendte som Frk. Grosset.

Mange hjertelige hilsener til Dem selv og de bedste ønsker fra Deres Fartein Valen

Oslo 26 febr. 1936

Kjære Sigrid

Tusend takk for dit hyggelige brev som jeg fikk lørdag. Mandag morgen fikk jeg korrektur fra Wilhelm Hansen, saa maatte jeg lægge alt andet tilside og bare arbeide med den. Holdt paa til klokken var næsten elleve om kvelden, fortsatte hele tirsdag til kl 4, da gikk jeg paa posthuset for jeg vilde ikke faa tid til det idag og torsdag som er mine travleste dager med elever. –

Jeg maatte spise middag i byen og for en gangs skyld var det ganske hyggelig at være alene og ikke høre alt det surret som man mange ganger blir saa træt av. Men i lengden er det nok bedst at bo i pensjonat. Om aftenen var jeg saa trøtt,

---

¹ Fra diktet “Nach neuen Meeren”.

fordi korrekturlæsningen tar saa paa øinene. Mem jeg er [glad?] at jeg har faatt korrekturen av sted og det var heller ikke saa svært mange feil.

Fredag kan du tro jeg hørte et interessant foredrag – d.v.s. interessant i en viss mening, ellers var det noksaa rystende. Fru [Jeanette] Mohr hadde faatt to billetter til professor[!] Kristian Schjelderups foredrag “Om det moderne hedenskap i Tyskland”¹ og spurte om jeg ville være med. Jeg tænkte det kunde være rart at høre om hvordan forholdene virkelig var av en som hadde været dernede i længere tid, men jeg hadde jo aldrig ventet at faa høre det jeg fikk høre. –

Det blir nok for langt at referere det, men han begyndte med et utsyn over det politiske, og betonte at han hadde meget at utsætte paa nazismen, men det skinnet tydelig igjennem at han hadde sterke sympatier i den retning. Saa fik vi vite litt om kirkekampen og han maatte anerkjende de bekjendelsestro presters mod og tapperhet. Men ellers hadde han intet andet tilovers for de ortodokse end haan og forakt. Saa begyndte han at tale om det nye hedenskap; men det var ytterst vanskelig at faa rede paa hvad det egentlig gik ut paa. Allikevel var han helt begeistret over den nye bevægelse, fordi som han sa: kristendommen hadde intet at gi moderne mennesker, dogmet om Jesu død for synden kunde ingen længer tro paa o.s.v. Her blev han helt fanatisk og stemmen dirret av lidenskap mens han hele tiden tidligere hadde spillet paa toleransens og fordragelighetens strenger. Det nye hedenskap hadde ingen lære, uten det om “blod og race”. Dette blev heller ikke nærmere forklaret. Det var en slags nazisme maatte han indrømme, men det var om at gjøre for ham at paavise at bevægelsen hadde forutsætninger fra tiden før Hitlers optræden. –

Da han en gang refererte ungdomslederen Baldur von Schirach’s uttalelse om: “vi har ingen frelser i Jesus Kristus, vi har ingen frelser i pave Pius 11, men vaar frelser er Adolf Hitler” – da blev det dødsstille i salen. –

---

¹ Foredraget fant sted i Aulaen fredag 21. februar, annonsert under tittelen “Det nye hedenskap mot den gamle kristendom”. Schjelderup hadde utgitt boken *På vei mot hedenskapet* i 1935.

Han talte haanende om de troende kristne, som mente at alt dette var forutsagt i Johannes's aapenbaring, men hvem kunde la være at tænke paa det ord om "den som sætter sig i Guds sted og gjør sig selv til Gud".¹ –

Saa kom han ogsaa ind paa jødeforfølgelsen og det var jo et punkt han søkte at glatte over paa alle maater. Saa "den kommende religion" (av hvis prester han syntes at være) maatte være mer altomfattende. Men Jesus som Guds søn og verdens frelser hadde han ingen bruk for. Allikevel maatte han tilsludt citere Jesu ord "elsk eders fiender o.s.v." Og dermed hadde han fældt den senest avgjørende dom baade over bevægelsen og sitt eget foredrag. –

Fru Mohr var aldeles rystet, og sa hun angret paa, at hun hadde faatt mig med paa at høre et saadant foredrag, men jeg sa, det kunde være nyttig for noe. Han hadde fortalt flere eksempler paa hvordan religionen blir plukket ut av de unge i Tyskland, og det syntes fru Mohr var saa frygtelig; hun tænkte vel paa sine egne barnebarn [i Tyskland]. –

Men du kan tro at det var mange i salen som var av en helt anden mening end vi – "Storartet foredrag" "aldeles glimrende" "saan er den moderne indstilling" o.s.v. svirret der om ørene. –

Jeg hadde bedt fru Mohr være med mig ut og spise aftens, men foredraget var saa langt saa hun var for trætt. – Da jeg kom hjem kunde jeg ikke komme mig til ro efter min forfærdelse. Det var noe av Anti-Kristens aand som hadde slaatt mig i møte. Jeg leste Jesu yppersteprestelige bøn og aldrig har den været saa vidunderlig for mig som da "Se jeg er med eder alle dager indtil verdens ende." Alt har han forudsett og forudsagt; vi behøver ikke at bli redde. Det er ingen magt i verden som kan ta ham fra oss. – Saa jeg blev fylt med slik en glæde, at jeg kan ikke beskrive det. – Men jeg tænker med sorg paa alle de unge som skal utsættes for denne forførelse. Dog [nevø] Olav sa, at i de smaa forsamlinger i Tyskland kunde man høre de herligste vidnesbyrd. Saa der er nok noen som ikke har bøiet kne for Baal. –

---

¹ Dette er ikke et direkte bibelsitat, men en syntese av flere, bl.a. 2. Tess. 2,4

Ja nu maa jeg nok av sted. I aften taler Alb. Hiorth om Ethiopia i profetiernes lys; det hadde været interessant at høre.

Mange hjertelige hilsener til dere alle fra din hengivne Fartein.

Oslo 3 mars 1936

Kjære Sigrid

[... Sender brev fra nevø Olav.

Den danske musikkartikkel om FV ikke inntatt i DMT, kanskje for god, derfor inn i Ord och Bild, med større skandinavisk utbredelse. Måtte bite i det sure eple og ta nytt foto for bladet.

Inviterte nevøene Fartein og Magne ut.

Mørke krigsskyer i horisonten. Får stole på Guds nåde og barmhjertighet og være aarvaakne.]

Oslo 11 mars 1936

Kjære Sigrid

[Nettopp kommet tilbake, var lørdag til tirsdag hos Dagny Knutsen i Sætre.

Måtte ta hastekorrektur [Strkv. I/Sonetto?]]

Ja hvad synes du om forholdene i verden nu. Jeg var tilfældigvis tilstede da Hitler holdt sin store radiotale; men jeg kan ikke sige jeg fikk mere sympati for ham. Det var hæse brøl og hysteriske utbrudd; jeg synes det var ganske uhyggelig. Hvilken forvirring ute i verden nu. Det er som de sidste juli-dagene i 1914. En anden uhyggelig likhet er den fuldstændige likegyldighet folk i alfald her i byen betragter det hele med – uagtet alle maa vite, at hvis verdensbranden bryter ut, saa vil det denne gang bli vanskelig om ikke umulig at holde sig neutral for noen stat i Europa, og krigen vil bli grusommere end noen sinde. Den eneste trøst er at de britiske statsmænd endnu synes at holde hodet klart; men i Frankrig er det vild forvirring, og Rusland benytter anledningen til at fiske i rørt

vand og til krigshisselse mot Tyskland. Avisene synes at være mere pessimistiske idag, men hvad ved de egentlig – ingenting. Etiopia er kommet helt i bakgrunnen. De dagene jeg var ute hos Dagny var jeg saa beklemmt at jeg ikke en gang kunde be; jeg hadde næsten den følelsen som under [Kr.] Schjelderups foredrag, jeg kan ikke forklare det. – Men nu skriver jeg saan at jeg ganske kan skræmme dig. Jeg tror fuldt og fast at Gud kan hjelpe os igjennem alt, ogsaa dette. –

[Harald Lie og frue også på Sætre. Hun er datter av Halfdan Roede, hun arbeider og underholder dem begge.

Om Sigrids helse.

Mange elever uteblitt p.g.a. influenza. Klarer derfor ikke å sende henne noen ekstra penger.]

Oslo 12. mars 1936

Kjære Bjarne Brustad

Da jeg har været bortreist noen dager, saa faar jeg først nu takket Dem for Deres brev og for hvad De har gjort for mig. det er ikke bare nu, men saa mange ganger før De har vist mig velvilje og god hjelp. Det er jeg Dem saa dypt taknemmelig for, og vil De ta min inderlige takk for altsammen.

Deres Hengivne

Fartein Valen

Oslo 17 mars 1936

Kjære Sigrid

[... Kommet over redselen og frykte ikke mere fremtiden. "Gud er vaar tilflugt og vaar styrke som hjelp i trengsler funnen saare stor." [Salme 46,2]

Invit. på bibelsk møte i pensjonatet av fru [Mette] Frøseth.

Om nevø Olav. Gud vil nok gi ham oppreisning når den tid kommer.]

*Oslo 27 mars 1936***Kjære Sigrid**

[... Truffet Robert Wilder igjen.

Skal til Dagny Knutsen og blir der til søndag.

Nevø Arne skal opp til eksamen.]

*Oslo 31 mars 1936***Kjære Sigrid**

[... Om Robert Wilder.]

Fredag 3 april kl 8 om aftenen skal [Robert] Riefling spille to av mine klaverstykker paa sin koncert. – Husk paa mig den aften og bed om Guds velsignelse. Det har staat et saadant hatefuldt angrep paa mig i Tidens Tegn for en tid siden, fordi jeg hadde faat komponist-gasje, saa det vilde komme saa vel med om det gikk godt den aften.

[Skal til Dagny Knutsen også i påsken.]

*Oslo 7de april 1936***Kjære Sigrid**

[... sender konfekt. Reiser til Dagny Knutsen på Sætre nå.

Hviler godt derborte.

Om familien.

Trist med etioperne. Haile Selassie kan dog få oppreisning senere.

Med Elna og Hugo Mohr på kino, Golgata. Skuffelse.] Nei, Joh. Seb. Bach er den eneste som har greiet at skildre disse begivenheter i sin passionsmusik, saa at det blir til oppbyggelse.

[Sigrids pension hevet med 50 kr.]

Oslo 16 april 1936

Kjære Sigrid

[Deilig tid hos Dagny Knutsen, radioen kan dog ikke erstatte kirkegangen.

Kristensens datter av første ekteskap har det ikke lett hos moren, som nesten ble skilt igjen.

Ondt å høre at Arne Valen er så dårlig.

Elevene begynt, Bj. Larsen fortsatt så nervøs at FV er engstelig for ham.

Rosene må plantes ut så fort som mulig.]

Oslo, søndag 19 april 1936

Kjære Sigrid

[... Arne nevø opp til juridikum.

Middag hos Einar Sandvik.

I Pauluskirken med fru [Mette] Frøseth for å høre svensk prest Wasner (Nils Wassner?).]

Oslo 22 april 1936

Kjære Sigrid

[Om nevø Arnes eksamen. Gått fint første og viktigste dag. 10 eksamener igjen.

Bok om Hugo Mohr, også illustrasjoner av dekorasjonene i Johanneskirken i Bergen hvor Arne Valen var Jesusbarnet. Ubehageligheter med utsmykningen av Vår Frelser. Kommer aldri igang.

Bekymret over det spente forhold mellom England og Italia.

Leser Stanley Jones' bok "Jesu alternativ til kommunismen." Meget interessant.]

*Oslo 27 april 1936***Kjære Sigrid**

[... Om familien og Arnes eksamen.

Om Einar Sandvik, Knut Thommesen og Oxford-bevegelsen. I et rart lys.

Beregnende.

Klippet håret, blir alltid forkjølet da.]

*Oslo 1ste mai 1936***Kjære Sigrid**

[... Om nevø Arnes eksamen.

Nevø Magne skal opp i gresk.]

*Oslo 5 mai 1936***Kjære Sigrid**

[... Om nevø Arnes eksamen, regner ikke med laud likevel.

I konfirmasjon hos sin gudsønn Jan, sønn av Hugo Mohr.

Henrik Sørensen også der. Henrik S. holder på å ordne penge fra en rikmann for å få trykket Valens verker.

Agnes Hiorths fødselsdag idag. Ga henne noten som er tilegnet henne:

“Sonetto di Michelangelo”, opus 17 nr 1. Nettopp ferdig fra trykken. Bekostet selv [med hjelp av Sine Butenschøn].

Fått Gladiol-løker.

Om fosfat-gjødsel.

Håper på Folkeforbundet, at de kan helle litt malurt i Mussolinis seiersbeger.]

*Oslo 19 mai 1936***Kjære Sigrid**

[... Full sommer, teller dagene til hjemreisen.

Om familien.

Nevø Olav arbeider med bok om rettferdiggjørelse ved troen. Har hatt dyp sjelelig nedslagenhet.

Hos fru J. Brown.

Sender gladioler.]

*Oslo 26 mai 1936***Kjære Sigrid**

[Reiser i begynnelsen av juni. Elevene pleier å slutte da.

Var lørdag og søndag hos Dagny Knutsen på Sætre, første gang om sommeren. Deilig.

Nevø Arne håper på jobb i en bank.

Uhyggelige opptøier i Palestina.

Hugo Mohr skal arbeide i Vår Frelser i sommer.]

*Oslo 29 mai 1936***Kjære [Harald] Lie.**

Tusend takk for artikkelen i Janus [Alf Larsens tidsskrift] og for Deres hyggelige brev med Kornerups [Bjørn?, kirkehistoriker] indlagte, som jeg returnerer. Det var altsammen meget interessant og lærerikt, skrevet med dyp visdom av mennesker som vet at gi Gud hvad Guds er og keiseren hvad keiserens er – saa at sige. Men mest av alt glædet jeg mig over Deres eget brev. Det varmet mig dypt i sjælen, skjønt jeg synes ikke jeg fortjener Deres vakre ord. Kan De huske hvordan De saa tappert tok mig i forsvar [i tidsskriftet Tonekunst nr. 3, 1933] den vinter jeg var paa Mallorca, deg gang jeg syntes jeg

var forlatt av alle. Tror De jeg saa lett kommer til at glemme det; nei, jeg vil altid bevare det i et taknemmelig hjerte. Og dette er ogsaa det svar jeg kan gi Dem paa Deres spørsmaal den morgen De var her.

Saa vil jeg ønske Dem og Hedvig en rigtig god sommer, baade med arbeidet og helbreden, og god fremgang med symfonien.

Mange hjertelige hilsener og takk for alt i vinter

Deres hengivne Fartein Valen

Oslo 5 juni 1936

Kjære Robert Riefling

Mange takk for Deres brev som jeg fikk imorges, og jeg vilde bare skynde mig at sende noen ord til svar. Først vilde jeg si at jeg er enig med Dem i alt ogsaa det store crescendo. Fp [angivelsen] i begyndelsen skulde bare være etslags *espressivo*, og det ene “b” maa naturligvis ikke betones saa sterkt, det var nærmest at det skulde *detacheres* fra det foregaaende og efterfølgende; “es” blir jo hovedsaken der. Det ene “eis” maa naturligvis endres; det er en skrivefeil.¹ –

Det gledet mig mere end jeg kan si, at De synes om stykket. Det var en stor opmuntring. Og saa vil jeg bare takke Dem saa meget og sende alle gode ønsker til optagelsen.

Med hjertelig hilsen, Deres hengivne Fartein Valen

[Konvolutten poststemplet Valevåg 18.6.1936]

Kjære [Harald] Lie.

Hver dag jeg har været hjemme har jeg skrevet brev til Dem i tankene, og det er allerede en hel bunke for i morgen er det en uke siden jeg kom. Saa iaften synes jeg ikke jeg kan legge mig, før jeg har sendt Dem noen ord. Tusend takk for rosene og for de hjertelige ord som fulgte med. Var det noen som burde hatt

---

¹ Dette kan henvise til “Valse noble”, opus 22 nr 2, t. 30ff.

roser, saa var det egentlig Dem; men her er det den omvendte verden som saa mange ganger før. De gjør mig ganske beskjæmmet, men jeg kan ikke gjøre andet end at takke. Tusend takk, kjære Lie, for Deres trofaste venskap og for alt det gode De har gjort mig. –

Og saa vil jeg paany gratulere med førsteprisen,¹ jeg glæder mig uendelig med Dem og [fru] Hedvig, og ønsker at den riktig maatte bli til glæde og gavn. De har hat saa meget ondt i denne verden, og mennesket trenger medgang som planten trenger solskin, men De er av de karakterer som altid maa gaa videre og trænge dypere ind i kunsten, hvad end livet bringer av sorg og glæde.

Med hjertelig hilsener Deres hengivne Fartein Valen.

P.s. Jeg husker at De nævnte om at De muligens kom til at reise til Bergen.

Isaafald vil jeg bare minde om, at det gaar baat hver eneste dag kl. 1 fra Bergen til Valevaag og den kommer frem kl. 7. Desuten gaar det baat hver dag herfra til Bergen. – Og hvis De har anledning, saa skulde det være hyggelig om De kunde komme indom. –

Valevaag 27 juni 1936 [Postkort]

Kjære [Bjarne] Larsen

[...] Siden jeg kom hjem har arbeidet gaatt ganske bra; jeg har ikke været tre uker idiot som ifjor. [...]

---

¹ Lie hadde mottat en pris på 3000kr fra Harmoniens premiefond, 7. juni 1936, for sin *Symfoni nr. 1*, uroppført 7. oktober s.å. Samtidig mottok nok en komponist og Valen-elev, Sparre Olsen, en tilsvarende pris for sitt verk *Gjallarbrui*. I prisjuryen satt komponisten Harald Sæverud og dirigentene Harald Heide, og Odd Grüner-Hegge.

*Valevaag 5 juli 1936***Kjære frk [Sine] Butenschøn**

Mange takk for Deres brev med de gode nyheter angaaende indspillingen, og mange takk for overraskelses-pakken paa baaten. [... 3 uker siden han kom hjem.] – Jeg var saa nervøs for at jeg skulde være den samme idiot iaar, som jeg var ifjor; men det begynte at løsne med en gang, og i disse tre uker er jeg blitt færdig med alle variasjonene [opus 23]: slutten av den 9de, hele 10de, 11te, 12te og kodaen. Jeg kan næsten ikke tro, atdet er sandt. Nu er jeg begynt paa renskriften, og det er frygtelig arbeide for der skal være to eksemplarer, men det er uomgjengelig nødvendig og saa maa jeg bare hoppe i det. Helst av alt vilde jeg bare gaa videre med noe nytt. [...]

Det stod ingen artikkel [av R. Hove] i Ord och Bild for juni. Haaber den maa komme i juli om ikke for andet, saa for at gjøre Henrik Sørensens mæcén mere tilbøielig til at koste trykningen. – Det var avtalen at [Willy] Greiner skulde fortsætte med “An die Hoffnung” [opus 18 nr. 2] i sommer, men jeg har endnu ikke faatt noen korrektur. For saa vidt kan det være det samme, for jeg maa kopiere ogsaa Giguen [opus 22], som jeg har bare ett eksemplar av. [...]

*Valevaag 20 juli 1936***Kjære Agnes [Hiorth]**

[Takker for bronsekatt han fikk som brevpresse.

Behagelig reise hjem, og deilig på landet.]

Jeg var ikke lite spændt paa næste dag om jeg skulde være den samme idiot iaar som ifjor, da jeg var idiot i tre uker, men iaar begyndte det straks aa gli, og efter hvert blev jeg færdig med slutten av den 9de variasjon, men hele den 10de, 11te og 12te og codaen.¹ Men senere fik jeg strævet med renskriften og med en extra kopi, desuten med at kopiere Giguen [fra opus 22] fra ifjor, som jeg ikke

---

¹ *Variasjoner for klaver, opus 23.*

var istand til at gjøre ifjor sommer, saa nu længter jeg inderlig efter at bli færdig med mitt kopistarbeide og begynne paa noe nytt. –

[Har hatt vame og tørke. Tibetansk iris med hjem, har såvidt overlevet.]

Valevaag 30 juli 1936

Kjære Olav [Valen-Sendstad]

Mange takk for ditt brev, – ja jeg har to brev at takke for – og for talen, som jeg nu efter ditt raad har læst to ganger. Den taalte i sandhet at læses to ganger, og jeg haaber jeg skal faa læse den mange ganger, hver gang jeg føler at jeg trenger til at styrkes i troen. Jeg skriver ikke dette for at sige dig en behagelighet (og du er vel over den tid, da denslags behageligheter gjør noe indtrykk paa dig); men jeg synes denne tale er en Guds gave til det norske kristenfolk. Og nu da jeg har læst igjennem planen for din bok flere ganger, saa føler jeg mig overbevist om at det kommer til at bli den bok vi alle har ønsket og bedt til Gud om: at det endelig ogsaa i vaar tid maatte komme et verk som forkynner det gamle evige evangelium uten avkortelse og uten formindskelse og det paa en maate som gjør at de gamle sandheter kommer i nytt lys. Hvor ofte, naar man læser de store religiøse modeforfattere nu for tiden, blir man ikke sittende igjen med en forunderlig indsnævret følelse. Frelseren forsvinder for en, hans verk kommer mere og mere bort for en, og man sitter mere beklemt ved slutten av læsningen end før man begyndte. Mens naar man læser de gamle teologer utvides hjertet av en uendelig taknemmelighet, og Frelserens gjerning blir saa ufattelig stor, at man kan næsten ikke tro at det kan være sandt, og dog vidner Aanden i ens hjerte at det virkelig er sandt. Man læser saa meget nu fortiden som ofte er saa udmerket godt og sandt og riktig – man kan ikke sige en stavelse imot det, men man føler at det er noe som mangler – hovedsaken. Det menneskelige blir saa umaadelig stort og viktig, og det Jesus har gjort for oss træder i bakgrunden, hvis det ikke helt forties. Men saaledes var det ikke for apostlene. – Mange ganger har jeg tænkt: Hvad kan det komme av? Skulde

virkelig evangeliet ikke ha noe at bringe nutidens mennesker. Men vi vet jo at evangeliet aldrig i evighet skal miste sin kraft, og her haaber jeg – og jeg ber inderlig til Gud, at din bok skal bli til hjelp og velsignelse for mange mennesker. Da jeg hadde læst ditt brev blev jeg fylt av en glæde som jeg ikke kan beskrive; jeg synes hjertet kunde utvide sig og rumme hele universet og midt i verdensrummet stod den korstfæstede og det fuldbragte verk paa Golgata som er det største i verden. –

Saa du kan tænke dig, hvor jeg glæder mig til selve boken. Det er bare synd at vi skal vente 2den del helt til jul.

Det er saa hyggelig at høre at du har hatt en god arbeidstid tiltrods for alle forfølgelser og alt ondt. – Jeg er saa glad fordi du skal faa lov til at svare alle dine motstandere paa en saadan maate. – Og jeg haaber mange skal bli overbevist ved din bok, ikke mindst [Ole] Hallesby, som det gjør mig ondt at høre ogsaa er en av dem som beklipper evangeliet. Du vil ogsaa faa megen motbør, men det er du vel forberedt paa. –

Saa morsomt at du blev glad i Bach. Ja det tænkte jeg nokk. Det er saa sjelden at den høieste menneskelige kunst og den dypeste kristendom er forenet; hos ham finner man det. –

Ja dette var bare litt rabbel for at takke dig baade for talen og for ditt brev. I denne takk slutter moster sig ogsaa av hjertet. – Du maa hilse Gudrun og barnene og mor og guttene saa meget. Vi hører vel snart fra dem nu.

Haaber du fortsatt maa ha en velsignet arbeidstid og en god hvile, som du trenger saare.

Mange hjertelige hilsener til allesammen fra din hengivne onkel Fartein.

Valevaag 26 aug. 1936

Kjære fru [Unni] Langaard

[...] Ja nu lakker det med ferien for iaar. Det er utrolig at tre maaneder næsten er forbi. Men jeg har været flinkere denne sommeren, tror jeg, end ifjor, da jeg var idiot i tre uker. Det begyndte at glide med en gang, og jeg fuldendte den 9de

variasjon og blev efterhaanden færdig med alle 12 og kodaen [i opus 23]. Og jeg er paa en maate noksaa fornøiet. Nu kommer det an paa, hvad Robert [Riefling] synes, for hvis han liker variasjonene, skal de tilegnes ham. –

Saa maatte jeg gjøre færdig to kopier foruten en kopi av Giguen [opus 22] fra ifjor, og det var et frygtelig arbeide, for helst vilde jeg gaa videre.

Efter det nødvendige idiot-stadium er det begyndt at gaa noksaa godt med det nye klaverstykke: Gavotte og Musette [opus 24], som det skal hete. Men det kommer jo an paa, om jeg blir færdig før jeg reiser. –

Juni var en deilig maaned. Jeg glemmer ikke, hvor vidunderlig det var at bli vækket den første morgen med kaffe paa sengen i Kari's fine rosete og guldforgylde kop, og lik Beethoven oppleve "das Erwachen heiterer Empfindungen bei der Ankunft auf dem Lande".¹ Juni var en drøm, skjønt det saa ilde ut med rosene og gladiolene paa grund av tørken, som hadde varet siden marts. Men etterpaa skal jeg sige vi har faatt regn saa det forslog, meget mere end vi egentlig ønsket og satte pris paa. Idag skinner solen op. Mon det betyr forspillet til en deilig høst eller er det bare en pause før det paany begynner at skylle ned. [... Om Magne Valen-Sendstad.] Han sitter oppe paa norde-salen og læser dogmatikk. Han fik ren én i græsk, og det avlæsset mange ton med mindreværdighetsfølelse. Men sommetider kommer han ned til mig med lange latinske citater i sin dogmatik og da feirer onkel F. endnu smaa triumfer (for jeg ser paa fjæset hans at han er noksaa imponert). –

Jeg glemmer at fortælle, at jeg har faatt korrektur paa stemmene til strykekvartetten [opus 10] efter 7 maaneders pause hos Wilhelm Hansen, saa nu kommer den forhaabentlig til høsten. – [...]

---

¹ Overskrift på 1. sats i hans "Pastoralesymfoni", nr. 6.

*Valevaag 10 sept. 1936***Kjære frk. [Sine] Butenschøn**

Mange takk for deres brev med de gode nyheter om grammofonplaten. Det glædet mig overordentlig at høre at De var saa begeistret baade for musikken og for utførelsen.

Tusend takk for altsammen, for Deres stræv og Deres energi. Uten det hadde det aldrig gaatt, og jeg synes det er saa hyggelig at vite at alt er lykkedes saa vel. – De vet det skulde være morsomt at høre platen, saa hvis den ikke vilde lide under det, saa vilde baade Sigrid og jeg saa gjerne ta imot Deres tilbud om at sende den. For vi kan faa laane en god grammofon hos en av vaare naboer.

Som De ser befinner jeg meg endnu her paa disse kanter, og opmuntret ved Deres tilskyndelse, vil jeg foreløpig la elevene i stikken og være her ut denne maaned. Det har nemlig gaatt saa godt med noteskrivingen i det sidste. Jeg er helt færdig med Gavotten [opus 24], som jeg ikke kan sige andet end at jeg er noksaa fornøiet med. Og jeg er begyndt paa Musetten, som er en slags trio til Gavotten, og hvis jeg skulde avbryte nu, saa vilde det være saa leit. Derfor tok jeg mot til mig og skrev opslagsbrev til fru Frøseth. Jeg er redd hun kommer til at anse mig for en tøvekopp, men det er jeg jo paa en maate, saa det er ingen raad med det. Ak, maatte jeg nu bare være riktig flink og gjøre mig fortjent til min forlængede ferie. [...]

Vi har hat Magne [nevø] paa besøk i tre uker. Han skal være hos sin bror [Olav] som er sogneprest paa Jelsa i vinter for at læse, og mens sognepresten hadde ferie skulde han være hos os. Han sat paa salen og læste dogmatik hele dagen, og undertiden fikk onkel F. den triumf at hjelpe ham med de lange latinske citater i hans lærebøker. [...]

*Valevaag 11 sept. 1936***Kjære Harda [Robsahm]**

[...] Hvad planene for vinteren angaar saa tænker jeg det blir vel ved det gamle. Det ser saa lite lovende ut med noen utenlandsreise. Gamle Norge blir kanskje allikevel det tryggeste sted i Europa trods [Lev] Trotski[j] og al hurlumhei. Det er saa uhyggelig naar det begynner aa brenne i kantene som nu i Spania og Portugal; man kan aldrig vite hvordan det kan ete sig indover. – Men vi gjør os kanskje endnu større ængstelser her i stilheten paa landet. – [...]

*Oslo 5 okt. 1936***Kjære Sigrid**

[... Blikkstilte vær på båtturen fra Haugesund.

Om familien.

Misjonsselskapet [Ole Kopreitan, ikke Einar Amdahl] avvisende til nevø Magne ang. opptak på misjonsskolen. (Oxford-og Barth-rede, sa Magne.)

Fått [Rich.] Hoves artikkel,¹ storartet, skrevet med sympati og forståelse. Ikke turd vise den til noen, ikke engang Magnhild.

Blomstene han brakte med seg sto fint. Liljene vakte stor oppsikt.

Takker for alt strevet hun hadde i sommer.

Eleven [svensk rik dame] frk. Pauli begynner idag.]

Saa kommer jeg mere og mere ind i de vante former; men end en [gang?] er det saa at “my heart is in the Highlands,” som [Robert] Burns siger [1789]. [...]

---

¹ Richard Hove i *Ord och Bild* 45. årg. 1936: “Fartein Valen. En norsk musikerprofil”, s. 496ff.

*Oslo 12 okt. 1936***Kjære Sigrid**

[... Om familien.

Nevø Arne på høghskolen Ås.

Om nevø Magnes problemer med misjonsselskapet.

Haakon Natvig tviler på at han får en jobb, da Karl Evang også søker, og han tilhører regjeringspartiet. Haakon må ha en post med 20000 kr i året.

Om problemer i familien Røstvig. Drikken skylden, men Kristian prektig.

Fru Unni Langaard skal også skilles.

Hos fru I. Stang Lund sm.m. professor i historie, som sa at arbeiderne i Tyskland er mot Hitler fordi han ruster opp. De er underbetalt og underernært.

Hos Nils Roedes for å si farvel til Ingrid, eleven, som skal reise bort i vinter.

De diskuterte [Lev] Trotski, som FV anså som en demon, andre som Antikrist.]

*[Oslo] Skogveien 49, 19 okt. 1936***Kjære Hr. [Sigurd] Torkildsen**

Gjennem Agnes Hiorth har jeg faatt høre om den forespørsel hun hadde faatt i oppdrag fra Dem angaaende den lange sjøreise. Jeg behøver ikke ett sekund betænkningstid, og nu vilde jeg bare skynde mig og skrive til Dem, at jeg [er] villig. Jeg har i aarevis ønsket mig en slik reise og netop nu passer det mig saa godt. Dette bare foreløbig og senere – hvis det blir noe av – vilde jeg faa lov til at konferere med Dem om reisens forberedelser (som er det eneste jeg gruer litt for).

Mange hjertelige hilsener og takk fordi De tænkte paa mig

Deres hengivne Fartein Valen

[P.s.] Mange hjertelige hilsener til Deres mor, Deres frue og Deres bror [Trygve] og gratulerer hjertelig med den lille.

*Oslo 20 okt. 1936***Kjære Sigrid**

[... Hilser fra fru J. Brown. Agnes Hiorth, Harda Robsahm, Frøydis Haavardsholm.

Hovedstyret i NMS har antatt nevø Magne.

Misfornøyd med misjonsskolen, de ansatte må oppgi sin Barth-dyrkelse:] saa at misjonsskolen atter kunde bli et sted hvor det utdannes enfoldige troende misjonærer og ikke Barthianske qvasi-vitenskapelige menn. Da tror jeg velsignelsen paa ny vil følge misjonærene som i gamle dager. –

Nevø Olavs bok kommer til jul. Gleder seg.

Arne på Ås, liker ikke pugget.]

Ja nu er valget over. Det er vel ikke mange valg som har været imødesett med saa stor ængstelse og som det har været bedt saa meget for. Jeg tror Gud har hørt de troendes bønner og spart oss for denne gang. Det var heldig at arbeiderpartiet ikke fikk for stort flertall. Fru [Ellen] Sandvik fortalte at [Arne Martin] Madsen¹ hadde sagt til hennes bror redaktøren av T.T. [Tidens Tegn, Rolf Thommesen], at hans parti bare haabet de ikke maatte faa flertall, for da blev de nødt til aa inføre marxismen paa grunn av sine valgløfter og det vilde de saa nødig. Nu tror jeg det er heldig det gik som det gik – at heller ikke høire fikk et overvældende flertall, for ellers hadde vel revolusjonen utbrudt.

Jeg stemte med venstre, som hadde Lulli Lous til kandidat. Jeg tror det var godt om det kunde komme flere kvinner inn i tingen[!]. – Men det ble et stort nederlag. – Magnhild sa, at hvis jeg stemte med venstre var det bare aa kaste sin stemme bort. Jeg sa jeg vilde heller kaste min stemme bort end min overbevisning. (Lille Fartein [nevø] applauderte mig for dette svar.)

[Om utklippte artikler begge har lest, Dybwad-Brun?, Lidén? i Dagen]

---

¹ Som etter valget ble handelsminister i Nygaardsvolds regjering.

*Oslo 27 okt. 1936***Kjære Sigrid**

[Sine Butenschøn har penger sittende fast i bank i Tyskland, vil bruke dem til å trykke klaverstykkene. Hun er rørende.

Har lest noen korrekturark av nevø Olavs bok. Overtraff forventningene.

Mye om Olav og boken.

Gjennom S. Torkildsen fått forespørsål om han vil være med kaptein Leire (Einar Rasmussens rederi) på tankbåt 5 mndr. for matpenger (3.25 pr. dag) til Suez, India, Kina, Australia.

Kunne reise i slutten av november, låne miniatyrpiano av Else Kiellands bror.

Har lyst. Men de truende skyer har gitt betenkeligheter.

Om nevø Magne.]

*Oslo 1 nov. 1936***Kjære Sigrid**

[... Usikker på denne reisen. Slo opp i Bibelen, fikk ordet “han fant døden, thi han lod sig ikke advare.”[Esek. 33,5?]

Gikk til tannlegen, langt fremskreden pyrrhoré. Til S. Torkildsen for å frasi seg reisen. Føler seg usigelig lettet.

Bekymret over Mussolinis tale. Svensk utenriksminister [R.J.] Sandler sa til fru E. Sandvik at det tidligst ville bli krig om et år.

Kanskje båten hadde gått til Rumenien, rett i løvens hule. Kanskje til Amerika. Pianoet hadde sikkert ikke tålt den fuktige tropeluften. Best å være hjemme.

Lest resten av nevø Olavs bok. I sidste kapitel hever han seg høyest.]

*Oslo 9 nov. 1936***Kjære Sigrid**

[... Skulle egentlig være i Nordsjøen med tankeren idag. Glad for han slapp den orkanen.

Sender Sigrid tidsskrifter og håper å legge ved nevø Olavs bok.

Fru Unni Langaard reist til Bergen, får ikke se datteren. Skal gå til scenen.

Sine Butenschøn, Robert Riefling og FV fulgte henne til stasjonen.

Unni har en barnlig tro på Gud, tar endog sin mann i forsvar til tross for hans hårdhet.]

*Oslo 18 nov. 1936***Kjære Sigrid**

[... Tannlegen nesten hver dag.

Ser også etter nevø Olavs bok. Særlig siste del storartet og har stor kristelig betydning:] Jeg tror den skal bringe mange sjeler til fred og visshet i troen som i sin tid [C.O.] Rosenius og Luther. Og det er enn bok som netop vaar tid trenger til nu, da der tales og skrives saa megen utvandet kristendom, saa det er ingen forskjel længer paa almindelig religiøsitet og kristendom. Olav trekker der skillet saa skarpt og river bindet av de blinde. Paa samme tid gjør han Jesu skikkelse og hans verk saa uendelig stort. Det er en i sandhet positiv bok; mens mange kristelige bøker nu for tiden har sin styrke i det negative, skildringen av synden og kommer tilkort naar de skal fremstille naaden. Hos Olav har lov og evangelium faatt den rette stilling til hverandre. Dette er ikke for at skryte over Olav; men det er Guds uendelige naade at han har veiledet Olav saa stort med sin Aand.

[Glad for det ikke ble noe av reisen.

Spania, hjertesskjærende å lese om siste natt i Madrid (Francisco Francos angrep og heftig artilleribombardement). Takker Gud for hans langmodighet og godhet mot vårt folk.]

Jeg er nu færdig med motetten “Kom regn fra det høie” [opus 25]. En elev av mig som er dirigent for de kvindelige studenters sangkor [Agnes Brevig], vilde ta ut et litet kor av de aller flinkeste og prøve paaa at indøve den. Hun hadde selv bedt mig om at skrive den. –

[I forbindelse med Olavs bok, siteres fra Kirkegaards Ypperstepresten. Ber Sigrid finne den og lese den, den skjønneste preken som noensinde er holdt i Norden.]

Jeg skal senere sende dig teksten til motetten; det er en salme oversatt av Brorson, men den staar ikke i Landstads gamle salmebok.

Oslo 24 nov. (Arnes fødselsdag) 1936

Kjære Sigrid

Jeg vilde saa gjerne sende dig noen ord i aften og takke dig for ditt brev idag om Arnes [Valen] død. Det var usigelig trist at høre om hans uventede bortgang og at foreldrene ikke fikk komme til hans dødsleie. Det er saa trist, at jeg næsten ikke greier at tenke paa det. Men saa herlig at faa høre om hans sidste timer. Saa stort det var at dere fikk være med at bære ham paa bønnens armer ind i evigheten. Selv om det menneskelig tatt var saart og bittert at han skulde stride sin sidste strid uten at noen av hans kjære fik sitte ved hans side saa vet vi sikkert, at Vaar Frelser den Herre Jesus ikke har forlatt ham i hans sidste stund. Jeg syntes det var saa rørende at læse om hva sykepleiersken hadde fortalt, og hvilken trøst og glede det maa være for hans nærmeste. –

Jeg maa ogsaa fortælle dig en underlig fra den natten Arne laa for døden. Jeg sov næsten ikke den natten og uavlatelig blev jeg mindet om at be for Arne. Jeg husker saa tydelig om morgenen, at jeg plutselig fikk en slik vidunderlig visshet om at noget glædelig var hendt med Arne. Denne følelse var saa overvældende at jeg maatte folde hendene over brystet (jeg stod paa gulvet, kan jeg huske) og jeg maatte sende op en brennende tak til Gud, fordi han hørte bønner. En saadan følelse av bønnehørelse har jeg sjelden oplevet. Men i min kortsynthet, trodde jeg

naturligvis at det var det at han skulde bli frisk igjen (enda jeg ikke hadde spesielt bedt om det den natten, bare baaret ham frem for Guds trone.) Men Gud hadde tiltænkt ham noe meget herligere; hvad intet øie har sett og hvad der ikke opkommet i noe menneskelig liv[?]. Saa jeg synes bare jeg maatte takke Gud. Men det er tungt at tænke paa hans foreldre og søskend. Du maa hilse og sige at jeg ber for dem.

Imorges da jeg vaaknet tænkte jeg, det er jo Arnes fødselsdag; det første jeg maa gjøre er at gaa ned i byen og sende ham noe. Men det blev ikke nødvendig dennegang. Jeg gik straks til Magnhild og viste henne ditt brev. Hun sa hun vilde sende et telegram. Jeg gikk saa og bestilte en pen krans til Arne. Den skulde bestilles herfra over Bergen og jeg bad om at faa hvite krysantemum. Du maa fortælle om kransen blev pen. – Saa rørende det var med den lille lappen. Jeg pleiet som regel at sende en saadan lap med paa butiken; men naar de hadde det travelt, saa kunde det hende at den ikke kom med. Men dennegang var det butikk-betjenten selv som spurte mig om det. – Jeg er ogsaa saa glad for at jeg fikk skrevet til Arne kort efter at det ikke blev noe med min reise, og du skal ikke være bedrøvet fordi du ikke fikk sendt ham en hilsen, for jeg hilste fra os begge. Jeg skrev: “du vet at baade tante Sigrid og jeg ber for dig hver dag”. – Ja dette er saa trist, men vi skal ikke være bedrøvet for Arnes skyld. – Jeg maa desværre sende brevet nu. Jeg maatte spise middag i byen da jeg ikke greiet at komme hjem; jeg var saa bedrøvet. Du maa hilse Ingeborg, Erik og alle de andre saa meget, likeledes Borghild og Kari (det blir nok underlig for henne)

Din hengivne Fartein

[Oslo] 28 nov. 1936

Kjære Sine [Butenschön]

Det var ordentlig kjedelig at jeg ikke skulde være hjemme igaar aftes, saa De skulde gaa forgjæves to ganger. Da er det bedre at telefonere enten om

formiddagen eller om ettermiddagen efter 6, for jeg har ikke noe imot at komme i telefonen, naar jeg slipper at ringe selv. –

Ja, den langen Rede kurzer Sinn var egentlig at De kunde komme tirsdag kl 1, som De skrev paa lappen. – Takk for brevet; det var hyggelig at se, at modet har bedret sig. Det skal nok gaa. – Lille Arne [Valen] døde forrige fredag – det er saa uendelig sørgelig.

Hjertelige hilsener

Deres Fartein Valen.

Oslo 1 dec. 1936

Kjære Sigrid

[Takker for referatet fra Arne Valens begravelse og hennes tale. Sigrid lot begravelsen være hjemme hos henne.

Også alle i familien i Oslo beveget.

Begravelsesdagen tenkte han på linjene fra Brorsons salme:]

“sandt er det i saa mangen nød
en taarestrom paa kinden flød,
men Gud har dem,
straks de kom hjem
avtørret paa sitt skjød.”¹

Skogveien 49 Oslo 5 dec. 1936

Kjære Bjarne Larsen

[...] og jeg maa ogsaa fortelle Dem om det viktigste nemlig mine vilde planer om en hel verdensomseiling. Jeg hadde faatt tilbud om at følge en tankbaat fra Kr.sand som passasjer. Alt var ordnet; jeg skulde endog faa laane et helt miniatyr piano med i kahytten, og reisen skulde gaa gjennom Middelhavet,

---

¹ Fra “Den store hvide Flok”

Sortehavet, Østen, Australien og muligens til Amerika ogsaa. Jeg glædet mig uhyre midt i min kolossale reisefeber. For De vet, jeg har jo reisefeber bare jeg skal hjem paa landet i ferien – endsige nu, da jeg skulde til Australien. Men saa nedla tandlægen veto da det viste sig, at jeg hadde pyrrhoré, den farlige tandsykdom, som kræver slik lang behandling for at læges. Og allikevel – den aften jeg la mig efter at reisen var blit ombestemt – følte jeg formelig en vis lettelse. I den tid saa det ogsaa temmelig broget ut med de praktiske forhold i verden, saa min søster var svært ængstelig, og blev glad da jeg fortalte, at det ikke blev noe av reisen. Og senere er jeg mere og mere kommet til den overbevisning, at det var best for mig saa. Men paa samme maate som en orkan længe efterlater bølgene i oprør – likedan tok det lang tid før jeg falt til ro i mine vante folder. [...]

Ellers er det ikke saa meget at fortelle. Jeg maatte opsig og tilbakeholde alle mine elever i løbet av en uke, og nu er de atter samlet. Det har staatt et nydelig stykke om min musik i det svenske tidsskrift “Ord och Bild”, og jeg merker paa flere ting at det har voldt en forandring. – Jeg var noksaa oplagt isommer og skrev færdig variasjonene og et andet klaverstykke. I høst har jeg skrevet en motett for 4 stemmig kvinnekor [opus 25] til tekst av nr 445 i Landstads nye salmebok 1ste, 3dje og 6 vers. Og de kvindelige studentsangere vil virkelig indøve den, ser det ut til. [...]

Oslo 8 dec. 1936

Kjære Sigrid

[... Om hvor god Arne Valen alltid var. Gud har vel hatt en mening med det.

Polio til Valevåg.

Kritikker av nevø Olav bok i Dagen og For Fattig og Rik.

Ikke bekymret for Olavs utlegg til trykkingen, han skal nok bli hjulpet.]

Nu holder jeg paa med en ny motett for mannskor [opus 26], en adventssalme nr. 99 i Landstads salmebok. “O store Konge, Davids søn.” Teksten er skrevet

av en Nils Andersøn Urbimontanus (Byberg) som levet omkr. 1680. Den har en ubeskrivelig ynde og inderlighet og ydmykhet. Kunde jeg nu bare faa det til.

[Har endelig fått skrevet til Larsen.

Skal skrive til Erik og Ingeborg Valen, Arnes foreldre.]

Oslo 18 dec. 1936

Kjære Sigrid

[... Nevø Magne i Valevåg.

Har sendt pakke til jul, misfornøyet da det som vanlig måtte gå i all hast.

Tar imot innbydelsen til å dra til Dagny Knutsen i Sætre. Slipper da alle selskapene i byen.

Skulle vært hyggelig å være hjemme i julen.]

Engene [Sætre i Hurum] 29 dec. 1936

Kjære Sigrid

[Stille og fredelig jul.

Takknemmelig for å få ro og hvile, har vært så mye søvnløs i det siste.

Nevø Olavs konflikt med en mann på Jelsa. Bekymret, kan bli benyttet av Olavs fiender.

Amerikansk prest vil oversette Olavs bok til engelsk.]

31.12

Det er underlig aa tenke tilbake paa det aar som gikk. "Hvor ser det ud i verdens ørk, hvor er hun kald og sur og mørk" som det staar i salmen. Ja siden krigen brøt ut i 1914 har vi vist ikke hatt det mere truende, og de mørke skyer ligger over horisonten mens vi gaar ind i det nye aar. Gud alene vet, hvad det nye aar vil bringe. Men det er saa trygt og godt aa vite at vi har Guds herlige forjettelse aa trøste os til, saa ingen indre og ytre fiender kan skade oss, naar vi holder oss til Gud og Lammet. [...]

Den unge pianisten Robert Riefling hadde så høy status at han i 1936 fikk spille inn en grammofonplate med eget repertoarvalg. Grammofonplater var da fremdeles et moderne mekanisk instrument for spredning av musikk. De kommersielle platene på den tiden var skjellakkplater med 78 omdreininger per minutt (såkalte "steinkaker"). I motsetning til populærmusikkens 25 cm hadde klassiske skjellakkplater slik som denne gjerne en diameter på 30 cm.

Riefling hadde valgt de to første klaverstykkene fra Valens opus 22, "Nachstück" og "Valse Noble", men det viste seg at også "Lied ohne Worte" kunne tas med – mens "Gigue" måtte utelates. Platene ble presset i England og kom i handel høsten 1936. (Kilde: Tore Simonsen / www.historisklyd.no)

1937

Fartein Valen fylte 50 år, men ønsket ingen feiring av dagen utenfor den nære familien.

Han avsluttet sine motetter, den siste av de tre var Vaagn op, min Sjæl opus 27, før han igjen vendte tilbake til klaverklangen: Præludium og fuga opus 28 og To preludier opus 29, Deretter begynte han på en ny klaversonate, men ved juletider ombestemte han seg og overførte materialet til det som skulle bli Symfoni nr 1 opus 30.

Det vakte oppsikt i litt videre kretser da Valens musikk fikk en fremtredende plass i Olav Gurvins innleverte doktoravhandling *Frå tonalitet til atonalitet*. Og Sine Butenschøns artikkel om Valen og hans musikk, trykt i magasinet Urd, ble lest av enda flere.

Engene [Sætre] 2 jan 1937

Kjære Unni [fru Langaard]

[... Dagny Knutsen og Sverre] Kristensens har en vidunderlig radio, men vi har ikke hørt noe av Bach denne jul. Derimot hørte vi en storartet opførelse av Bruckners 9de symfoni fra Leipzig. Jeg kan ikke beskrive hvor vidunderlig den var og hvilket indtrykk den gjorde. Selv nu blir jeg ganske bevæget bare jeg tenker paa det. Jeg har ikke hørt denne symfoni siden jeg studerte i Berlin; men den hadde ikke tapt noe da jeg hørte den igjen, tvertimot først nu synes jeg riktig jeg begynner aa fatte dens usigelige skjønnhet. [...]

Jeg haaber De vil faa glede av Kierkegaards præken. Det er bare den første, “Ypperstepresten”, De behøver aa lese, de andre er jo ogsaa vakre men denne er den mest koncentrerte. Der taler han saa meget om det vi talte om den sidste aften paa Grand. – Saa maa De altsaa være med godt mod og stole paa Gud; (nu behøver vi jo ikke aa genere oss for aa snakke ut om det siden den aften.) Jeg

ønsker De ikke følte Dem alene julaften. Det var tre mennesker jeg maatte tænke paa stadig; det var Dem, Myrth og min søster Sigrid. – [...]

Oslo 5 jan. 1937

Kjære Sigrid

[... Nettopp kommet fra Sætre. Ble forkjølet.

Nevø Olav og hans bok. Godt salg, Olav blid og fornøyet fordi den skal oversettes til engelsk. Hilser fra Olav.

Gustav Mohr omkommet ved drukning i Afrika. Fruen i Norge, hadde forutanelser.]

Det ser nu atter rigtig truende ut i verden; siden august har det ikke været saa truende leste jeg idag i avisene. Gud vet hvordan det gaar om det ikke en vakker dag braker løs. Nasjonene er rustet til tendene og vi aner vist ikke hvadslags mordvaaben det er opfunnet siden verdenskrigen. De andre frygter særlig at Tyskland har opfunnet uhørte ting. – Jeg leser ofte Aabenbaringen nu, det skrift i bibelen jeg for det meste har gaatt forbi. Men det er saa mange trøstefulde ting i det ved siden av alt det gaadefulde og forfærdelige. Vi har intet andet at trøste oss til end Jesus Vaar Frelser. Men vi skal ikke bli tilskamme, naar vi sætter al vaar lit til ham. –

[Hilsener til folk i Valevaag.]

Oslo 6 jan 1937

Kjære [Bjarne] Larsen

[...] Nu er elevene efterhvert begynt at komme tilbake efter ferien og vi begynder paa hverdagen efter høtiden. Jeg var hos Dagny Knutsen i julen, reiste allerede dagen før lille-julaften. Det var ingen andre gjester, og de hadde ingen selskaper saa det var saa stille og velgjørende efter maset og staaheien i byen. Og endda jeg var saa fryktelig forkjølet hele tiden, følte jeg meg saa frisk og uthvilt da jeg kom tilbake.

Vi har hat slikt deilig veir i det nye aar og mitt værelse flommer hver dag i sol. Man kan næsten ikke forstaa, at det skal være saa mørkt og truende paa den politiske horisont; men saa ser det paany ut, næsten endnu mere end de dagene, da jeg var iferd med at foreta min verdensomseiling. – Igrunden er jeg glad over at det ikke blev noe av.

Jeg er begyndt paa ny med min motett for mannskor [opus 26] firstemmig “O store konge, Davids søn” (nr 99 i Landstads gamle salmebok) efter pausen i julen. Det er ofte saa vanskelig aa knytte traaden paany efter en slik avbrytelse, men nu tror jeg det er begyndt at flyte igjen. Vet De, jeg kunde aldrig skrive musik til Obstfelder; han ligger mig altfor fjern – det har De ganske rett i.

Frk. [Sine] Butenschøn er reist til Wien for at studere stemmebruk med en berømt lærer. Fru [Unni] Langgaard er reist til Bergen, og De er i Kr.sand, saa mine elever begynner nu at spredes for alle vinde – én er i Genf og én i Leipzig desuten – saa jeg har ikke saa mange elever iaar. [...]

Oslo 11 jan. 1937

Kjære Sine [Butenschøn]

Her er nu hverdagen begynt med alt sitt besvær; men det er bare godt at komme igang igjen etter ferien. Jeg hadde en ideell ferie i fuldkommen ro hos Dagny [Knutsen] og den uskyldige sovemedisin som jeg hadde faatt med av min nieces mann gjorde, at jeg blev saa beroliget og uthvilet, at jeg syntes jeg hadde krefter til at binde an med hvad det skulde være, da jeg vendte tilbake til byen og pensjonatet. Selv de lange middager med sin flom av uendelig og unødvendig snak syntes jeg, at jeg kunde gaa imøte med mod i brystet. [...]

Saa kommer vi til artikkelen i Aftenposten.¹ Ak, ja det gikk aldeles som jeg tenkte. En formiddag Hugo [Mohr] og jeg var paa Grand møtte vi D.M.- J [Monrad Johansen]. Det er noksaa vanskelig at skrive om det i et brev, men jeg kan jo ikke sige annet end det som sandt er; at han virket aldeles ubalancert, i

---

¹ Sine Butenschøn var i Wien og hade levert en artikkel om Valen og hans musikk til avisen.

den grad at det var næsten uhyggelig. Det var ikke tale om at artikkelen kunde komme ind i Aftenposten, den var saa og saa, og den maatte omarbeides o.s.v. Da saa Hugo sa, at han jo kunde omarbeide den, blev han aldeles perpleks, og kunde intet svare, saa det viste seg kun at være utflugter. (Den sande grund er noe helt andet.) Det hele virket saa uhyggelig, og Hugo sa ogsaa, at nu kunde jeg forstaa, hvad jeg hadde i vente; han vilde komme til at hisse hele kobbelet paa mig. Magnhild og Magne [nevø] syntes det var en god artikkel, men efter dette tror jeg det er bedst, at vi venter med artikkelen til De kommer tilbake. – Det er saa meget jeg ikke kan skrive i et brev, jeg maa sætte Dem ind i det mundtlig, saa vil De forstaa det bedre. Det har nemlig en lang forhistorie. – Men takk, inderlig takk skal De ha fordi De vilde slaa dette slag for mig. – Jeg tror at tiden endnu ikke er kommet her hos os. – Med arbeidet gaar det godt. Den nye motetten er begynt at gli og jeg tror anslaget er ikke værst; kunde jeg bare være flink hele tiden. [...]

Oslo 12 jan 1937

Kjære Harda [Robsahm]

[...] Motetten [O store Konge, opus 26] er begynt at glide fremover efter stansen i julen, og det er saa deilig. Teksten er en julesalme: nr. 99 i Landstads gamle og 74 i den nye, men jeg bruker den gamle teksten, fordi den er yndigere. Ak, den som kunde være flink; det er saamæn ikke let. [...]

[postkort] Oslo 14-1-1937

Kjære Hr. [Robert] Riefling.

Hjertelig takk for Deres jule- og nyttaarshilsen, som gledet mig meget. Jeg haaber det nye aar maa bringe Dem alt godt baade for Dem selv og Deres kunst, og jeg haaber De maa faa et festlig ophold i Garmisch-P. Takk for

underretningen fra v. Bartels[?]. Jeg må skrive noen ord til ham nu. Saa en hjertelig hilsen med takk for hvad jeg har fatt av Dem i det gamle.

Deres Fartein Valen

Oslo 15 jan. 1937

Kjære Sigrid

[... Vil gi Erik og Ingeborg Valen Rosenius: Veiledning til fred. Tror ikke han kan finne en bedre bok.

Gitt nevø Olavs bok til Bj. Thyness.

Fru J. Mohr sterk tross tapet av sønnen Gustav.

Carl Røstvig hos Hugo Mohr, Carl skal skilles.]

Frk. [Sine] Butenschøn er reist til Wien. Før sin avreise hadde hun skrevet en artikkel om mig og sendt til Aftenposten, men den blev nektet optagelse av Monrad Johansen. Det var saart for henne; men for min egen del er jeg glad, da det bare vilde vække forargelse. Og det er bedre at ha arbeidsro. Jeg er nu færdig med første vers av Landst. nr. 99 [i opus 26]. Jeg skal komponere 2 del og sidste vers. Bed at det maa lykkes. [...]

Oslo 16 jan. 1937

Kjære Jetta [Henriette Bryn]

Tusend takk for din hyggelig hilsen i julen. Jeg blev saa glad da jeg fant den paa mitt skrivebord, da jeg kom hjem fra et julebesøk paa landet. Og hjertelig takk for gratulasjonen. Ja det var virkelig saa hyggelig med den artikelen i Ord och Bild,¹ især da jeg jo ikke er særlig forvent med gode kritiker her hjemme, som du vet. Nu er det begynt at snu sig litt, men det har ikke alltid været saa lett at komme igjennem, og derfor tænker jeg med særlig taknemmelighet paa de venner som holdt fast ved mig og stod mig bi i den onde tid, og deriblandt særlig

---

¹ Richard Hove i *Ord och Bild* 45. årg. 1936: "Fartein Valen. En norsk musikerprofil", s. 496ff.

dig, kjære Jetta. Det vil jeg alltid være dig taknemmelig for. Og da jeg leste den sympatiske omtale av Walt Whitman-sangen [opus 9] i Hove's artikel, saa glædet det mig specielt, fordi den engang naar den blir trykt, om du har gitt tillatelse til, skal faa bære ditt navn paa titelbladet.

Vil du ogsaa være saa snil og takke din mann for det brev han skrev i anledning av min komponistgasje; det hadde nok en særlig stor virkning. Jeg har vist sagt dig det før, men jeg vilde saa gjerne at han skulde vite hvor dypt taknemmelig jeg er.

Saa vil jeg ønske dig og alle dine alt godt i det nye aar, og saa takker jeg de for de forgangne.

Mange hjertelige hilsener

Din hengivne

Fartein

Oslo 19 jan. 1937

Kjære Sigrid

[... Niese Vesla flyttet i ny leilighet.

Fru J. Brown vil forære messekafe til kirken, spurte om kanskje Frøydis Haavardsholm kunne tegne den gratis. FV ville ikke spørre. Vil dog snakke med Agnes Hiorth om det.

Om Hugo Mohr, og broren Gustavs død.

Hilser fra fru Brown og fru I. Stang Lund.]

Oslo 28 jan. 1937

Kjære Sigrid

[... Om stormene, skipet Ledas redningsdåd.

Om familien.

Skal sende komposisjoner til Gøteborg.

Hos Hugo Mohr sammen med Robert Riefling og en ung tysk astronom, forvist p.g.a. jødisk opprinnelse. Fikk se utkast til Vår Frelser, vidunderlig Kristushode.

Riefling spiller to klaverstykker i Wien 2. mars.

Om Hugos hvite kattunge som Riefling og astronomen lekte med.] Jeg fortalte om Fortryllendes opførsel, da grammofonen spilte stykkene i sommer og det vakte stor jubel, og om Lille-Per som kom hver morgen ind av vinduet og fikk fløte og alltid passet klokken, saa han ikke kom forsent. Det var nok en forsamling av katte-venner saa det ut til. [...]

Oslo 3 febr. 1937

Kjære Sigrid

[... Hos slektningene fam. Nilsen i Nordahl Brunsgt.

Om familien.

Kapellmesteren i Gøteborg hadde for kort tid, men ville oppføre noe neste sesong.]

Det har gaat saa utmerket med motetten og jeg har ikke saa meget igjen. Gud hører bønner. Den som kunde stole trygt paa ham i alle ting, saa skulde det gaa bedre. Jeg holder paa med de sidste linjene [i opus 26]: "Høilovet ud i evighed, den som med fred seg hid til os vil føie (– saa langt idag og saa har jeg igjen linjene) som i vor nød fra Faders skjød, kom os til gavn, i Herrens navn, hosanna i det høie." Det kan ikke udtrykkes yndigere og det er saa vidunderlig at skrive til en slik tekst. [...]

*Oslo 6 febr [1937]***Kjære Bjarne Larsen**

[...] Det er saa ufattelig hvor tiden blir av her i denne by, og selv nu, da jeg ikke har saa mange elever, (rigtignok tar den daglige tandlege-behandling noksaa megen tid) – Desuten sender jeg partituret til strykekvartetten som nu endelig er kommet ut efterat Wilh. Hansen hadde beholdt manuskriptet i 8 aar. Det var saa underlig at læse den omigjen; det syntes at være saa længe siden, og jeg synes næsten det var rart at den skulde møte slik medfart, for den virker nu saa enkel, forekommer det mig. [...]

[Attest vedlagt brev 6.2.37]

Da jeg hører at Bjarne Larsen søker post som orkesterdirigent, vil jeg herved faa lov til at gi ham min varmeste anbefaling. Han har studert teori med mig i to aar og jeg har lært ham at kjenne som en dypt alvorlig kunstner som stadig arbeider videre paa sin utvikling. Ikke alene har han usedvanlige tekniske anlegg for musik og er en fuldendt mester paa sitt instrument oboen; men han er en helt igjennem musikalsk natur og en nobel musiker.

Fartein Valen

Oslo 6 febr. 1937

*Oslo 9 febr. 1937***Kjære Sigrid**

Mange takk for brevet som jeg fikk lørdag og hilsenen i bladene igaar. Det glæder mig at høre, at du føler dig bedre; men du maa fremdeles være meget forsiktig. Jeg hører saa mange forteller om folk som har været uforsiktlige og faatt tilbakefald, som kan være ondartede. Vi har nu faatt fuld vinterkulde. Igaar var det -18° i Oslo, men idag -10 skjønt det føles meget kaldere end igaar, da det er slik sno. Men jeg har den deiligste sol paa mit værelse og det hjelper meget. Jeg har været saa heldig at undgaa al influenza hittil og har været saa

oplagt til mit arbeide. Jeg er nu snart ferdig med motetten [opus 26], jeg holder paa med sidste linje: "Hosianna i det høieste" og hadde haapet at bli færdig idag, men det blev jeg ikke. Jeg har været saa oplagt og følt mig saa inspirert, sikkert har det hjulpet at du har bedt for mig. Idag hadde jeg visit av en elev frk.

[Agnes] Brevig, som er dirigent for de kvinnelige studentersangere. Hun fikk den første motetten "Kom regn fra det høie" ihøst men de har ikke faat tid til at øve den færdig da hun var syk en maaned. De vilde saa gjerne hat den med paa sin turne til Tyskland, men kunde ikke, da de endnu ikke var helt sikre. Hun fortalte, at da hun begyndte med prøven skrek de over seg, at det var ganske umulig at synge. Hun sa de skulde ta notene med sig hjem og se paa dem, og da de saa kom til næste prøve vilde de alle sammen synge den, da "det var noe saa betagende over den musiken". Hun haabet de skulde faa sunget den i radio til paaske.

Igaar hadde jeg en glædelig overraskelse. Jeg fik pengebrev fra Tono og det var ikke med store forventninger jeg aapnet det, jeg tænkte det var 2,83 kr som ifjor, og saa viste det sig at være 78,62 kr. Jeg skal sende dig 40 kr av dem imorgen, som du faar bruke til det du trenger mest. Og det underlige var at pengene ikke var kommet i Norge men for største delen fra utlandet: Sverige, Danmark og Finland.

Søndag fikk jeg ikke komme til Magnhild. Jeg var hos [Nils] Roede's til middag og blev der hele dagen. Fru [Lil] Roede kom fra Italien til jul. De vet ikke alt det gode de skal gjøre mig, doktoren iberegnet saa det var svært hyggelig. Fru Roede fortalte meget fra Italien. Hun er ikke fascist skjönt hun maa indrømme at Mussolini har faatt orden paa mange ting. Hun sa det var en lov i historien at ethvert diktatur endte med hug og saan kom det til at gaa ogsaa i Italien, mente hun. Nu har ogsaa hun meldt sig ind i kvinnes fredsliga.

En aften i denne uke var Hugo [Mohr] og jeg og hørte paa et foredrag med lysbilleder om Palestina. Jeg har aldrig faatt et slikt indtryk av det Hellige Land som da, det var en masse billeder av de hellige steder og vi saa endog "rosen i Saron" (som var røde anemoner) og "liljen i dalen" (som var pinseliljer). Det

vakreste var omegnen av Genesareth sjø. Da vi fikk se ruinene av Kapernaum læste foredragsholderen Jesu spaadom om denne by fra evangeliet, og billedet kunde ikke være mer overbevisende om at hvert ord var gaatt i oppfylldelse. I det hele var han meget ærbødig overfor skriften. –

Saa morsomt at du har saadd rosene. [...]

Oslo 17de febr. 1937

Kjære Sigrid

[... Om nevø Arne og familien.

Kinamisjonær i Uranienborg kirke.

Traff fru Unni Langaard på gjennomreise. Snakket om åndelige ting. Snakket med henne om Jesu stilling og den Hellige ånd.

Motetten opus 26 ferdig.]

Oslo fredag [19. februar 1937]

Kjære [Olav] Gurvin

Imorges lot jeg mig overrumple i telefonen til at ta imot en indbydelse til at se et Dukkehjem iaften. Derfor vilde jeg bare med noen linjer uttrykke min store beundring for Deres verk. [Doktoravhandlingen.] Jeg har lest det igjennem, og jo længer jeg kom i lesningen desto mere steg min forbauselse og beundring. Hvilken gjennemtregende musikalsk intelligens og hvilken oversigt! Saa sandt der er retfærdighet i denne verden, maa De faa glede av dette arbeide. Ogsaa sproget er glimrende og rammende og hvad behandlingen av mig selv angaar kunde jeg ikke ønske den bedre. De har forstaatt min musik bedre end jeg selv kunde jeg fristes til at sige. Og Schönberg avdelingen er storartet.

Mange hjertelige hilsener og gratulasjoner!

Deres hengivne

Fartein Valen.

*Oslo 20 febr. 1937***Kjære Sine [Butenschön]**

Tusend takk for Deres hyggelige og interessante brev. Og takk for alt Deres stræv for min skyld. Det er jeg dypt taknemmelig for. Nu har Deres veninde faatt artikelen fra Aftenposten, efter som jeg hører, og vil forsøke Tidens Tegn. Men jeg er redd for at vi ikke kommer til at gjøre større lykke der, da [Arne] Erpecum Sem har et stort horn i siden til mig. Jeg vilde allikevel foreslaa [ukebladet] Urd; det er likesom et mere neutralt medium og vil ikke i den grad forstyrre og irritere vore Big Noises i musiken. [...]

Jeg fortalte vist ikke om det opmuntrende brev fra kapelmester [Tor] Mann i Göteborg. Han skulde ha en nordisk koncert med bare nyheter 19 febr. og 14 dager før fik jeg gjennom en musiker herinde forespørsel om jeg vilde sende ham noen sanger med orkester. Jeg sendte baade de kinesiske dikt og Walt Whitman. Men det var naturligvis altfor kort tid. Derimot fik jeg løfte om at kapelmester Mann vilde opføre disse sanger i næste sæson og desuten uttalte han sig meget smigrende og beklaget at han ikke hadde faatt sangene tidligere. Saa, hvis det var med vilje at jeg blev spurt saa sent, – er det ikke gaatt helt efter hensikten.

Igaar blev jeg ferdig med [Olav] Gurvins doktor-avhandling som han hadde gitt mig til gjennomlesning. Den heter: “Fra [Frå] tonalitet til atonalitet” og viste en forbausende og imponerende indsikt i emnet. Det overtraf virkelig mine dristigste forventninger. Da M.J. [Monrad Johansen] sandsynligvis skal være med i bedømmelseskomiteen, saa hadde Gurvin ingen tro paa , at avhandlingen blev antat. Men den skal allikevel komme i bokform og da kan de jo ikke beslaglegge den. I Tyskland var det nu haabløst at faa den frem; desuten har den tyske doktor-grad saa liten betydning.

Jeg har faat et helt kapitel for mig selv ved siden av Schönberg. Behandlingen er helt saklig, som han ogsaa fremhever i forordet; – det skal ikke være noen estetisk vurdering av den atonale musik, kun en redegjørelse for dens

teknik, for derved vilde man faa en bedre forstaaelse av dens musikalske indhold. Bare et sted – men det er jo ilde nok – omtaler han Schönberg og F.V. som “to av de betydeligste av de nulevende komponister”.

Robert [Riefling] skulde hat koncert i Wien 3dje mars og skulde da spille mine klaverstykker, men saa blev han syk, og koncerten maatte utsættes. Han har hat lungebetendelse men er nu heldigvis over al fare og meget bedre. Indspillingen i grammofon har vist gjort stor lykke. Unni [Langaard] fortalte flere eksempler paa det.

Nu er jeg færdig med mannskor-motetten “O store konge, Davids søn” [opus 26], og har i hele uken bare holdt paa med kopiering, og dette arbeide har tatt mere paa end selve komponeringen. Frk. [Agnes] Brevig fortalte, at et elitekor av de kvindelige studenter skal synge den anden motett paa en radiokoncert efter paaske. Desværre kunde hun ikke ta den med sig paa sin turne, da hun paa grund av at hun hadde været syk en hel maaned hadde faat for liten tid, men hun var meget begeistret for den, og det samme var sangerne, skjønt de til at begynne med hadde erklæret den haabløs og umulig at synge. Ja, nu har jeg vel snakket nok om mig selv – [...]

[P.S:] Det var interessant at høre om Alban Berg. Men jeg har vanskelig for at tro at Sch. [Schönberg] er et “umulig” menneske. Jeg har hørt akkurat det motsatte – og mit indtryk av ham selv lyver ikke.

Oslo 23 febr. 1937

Kjære Sigrid

[Takker for snekløkker hun har sendt ham.

Hos skifteforvalter [C.H.] Steen og måtte spille hans Levanger-sang, men pianoet så ustemt at de måtte gå inn til Valen.

Hos presten [N. Thvedt] sm.m. amerikansk prest [P.T.] Solem som oversetter nevø Olavs bok.¹

Presten var i krigen. Amerikanerne skuffet over franskmennene, bedratt og chikanert overalt. Mottatt meget bedre i Tyskland av fiendene.]

Idag begyndte jeg paa min nye motett.² De er nr. 102 (kun 1ste vers) i Landstads gamle. Jeg leste imorges om den blodsottige kvinne at Frelseren “kjendte en kraft gaa ud fra sig.” Jeg tenkte: hvor trenger jeg ikke en saadan kraft til dette arbeide, som dog skal være til hans pris. Kvinnen fikk det jo alene av tro og jeg bad Gud gi mig det samme.

[Anbefaler henne å drikke presset appelsinsaft.]

Oslo 24 febr. 1937

Kjære Sine [Butenschön]

Mange tak for brevet og artikkelen som jeg sender tilbake. De har virkelig rett: den er baade morsomt og “flott” skrevet, og da jeg hadde lest den forstaar jeg endnu mindre M.J.’s [Monrad Johansen] Aufregung. Men naturligvis: “Ihr gebt mir Armen zu viel Ehr”, som Hans Sachs sier. Jeg har angitt noen strykninger og saa har jeg overalt rettet “disharmoni” til “dissonanz”, som er et riktigere tekniske uttrykk. Og nu da Robert Riefling ikke kommer til Wien, saa har det jo endel Zweck at ha det om Columbia-platene. Og den sidste setningen var vel litt for voldsom. Ellers synes jeg artikkelen er overordentlig velskrevet og saa fin De er i tysken!³ –

Siden mit sidste brev, som var sendt dagen før Deres kom – og til Deres gamle adresse i Wien – har jeg vel ikke stort at fortælle. Jo! Nu er jeg endelig færdig med den frygtelige kopieringen og igaar begynte jeg paa den nye motetten den 5stemmige for blandet kor [opus 27], og i motsetning til ellers

---

¹ Ikke utgitt, Solem døde året etter.

² *Vaagn op, min Sjæl*, opus 27.

³ Artikkelen ble trykket på norsk i *Urd* nr. 23, 41. årg. 5. juni 1937, s. 709f.

begynte det at flyte med en gang. Men bank i bordet, som de overtroiske siger. Teksten er av Kingo og er yndig. “Vaagn op min sjæl, thi stunden er av søvne op at stande, og salighetens tid er nær at glæde vore lande”. Hvis vi ikke faar artikelen ind, skal vi ikke være bedrøvet. Men jeg maa slippe al fotograferingen en gang til. Jeg faar “creepings” bare ved tanken. –

Tusend tak for alt. Og jeg haaber De maa faa det godt i Berlin.

Mange hjertelige hilsener

fra Deres hengivne Fartein Valen

Skal hilse fra Sigrid.

Riefling er nu kommet hjem og skal være meget bedre.

Oslo 3 mars 1937

Kjære Sigrid

[... Bønn for prins Harald i kirken. Må takke Gud for at vi har faat et slikt kongehus; en bedre konge kunde vi aldrig faatt.

Arbeidet med motetten [opus 27] stoppet litt opp, vanskelig å finne musikk til “salighetens tid er nær at glede vaare lande.” Tror han lyktes idag.

Hos Vesla niese.

Sine Butenschøn kommet fra Wien, skuffet over ikke å oppnå det hun ville med FVs musikk, å få trykket klaverstykkene. Direktøren for Universal interessert, og en pianistinne vil spille stykkene i radio.

Robert Rieflings konsert i Wien avlyst, lungebetendelse.

Hos Hugo Mohr. Pusen spiste opp halve kjøttfatet. (“Kvinnfolk og kattar tek ikkje tukt.”)

Skal til Einar Sandvik.]

*Oslo 9 mars 1937***Kjære Sigrid**

[Takker for nye snekløkker.

Sigrid kan selge båten.

Om folk Sigrid kjenner, fru [?] Grønvold og hennes familie.]

I dag har jeg for første gang siden krigen brøt ut sett spanske aviser. Det var rent saart at se dem igjen, grusomt at tenke paa alt det forfærdelige som er skedd i mellemtiden.

[Olav] Gurvin fortalte mig om en tysk som han møtte isommer, en student han hadde truffet i sin studietid i Heidelberg. Naar de sat på en kafé og talte sammen saa hans ven sig først om til alle kanter, før han kunde snakke om forholdene i Tyskland. Og det var triste ting han fortalte, ting som ikke kommer til offentlighetens kundskap. Hans bror var ansatt ved et stort hospital i Rostock, hvor bestyreren var blitt utvist, fordi han var jøde. Imidlertid var direktøren utvandret til Amerika, hvor han hadde faatt en glimrende stilling, fordi han var en verdensberømt læge. Den unge doktoren, hans elev, hadde skrevet en videnskapelig avhandling, som han vilde sende sin lærer med en taknemmelig tilegnelse paa forsiden. Han hadde latt boken ligge igjen paa sitt skrivebord og da hadde noen av han kolleger, som var ivrige nazister, tatt et fotografi av titelbladet og sendt det til en nazist-avis som hadde gjort et stort nummer av det. Følgen var at den unge lægen blev avsatt fra sin stilling. —

Det var bare et eneste eksempel bland tusender. Den tyske studenten sa, at de bare ventet paa et skudd, som skulde befri dem fra tyrannen. Det vilde visstnokk bli kaos til at begynde med, da [uleselig, førerne?] vilde krige sig imellem om makten, men han haabet, at frelsens dag vilde komme til det tyske folk tilslut.

Jeg fikk låne en nazist-bok om “blod og rase” av en av mine elever. Naar man tænker paa at den slags blasfemi kan skrives i reformasjonens hjemland saa kunde man felde bitre tårer.

Søndag da jeg sat i kirken og saa paa alle de tomme benkerader, saa kom det saa for mig, at jeg maatte takke Gud saa lenge vi faar lov til at komme i kirken

og høre Guds ord. Selv om det ikke alltid er saa fuldtonende evangelisk som vi kunde ønske, saa har vi da den storartede liturgi med de gamle bønner, vaare kjernesalmer og Guds naademidler. Det kom saan for mig, at det kanskje en gang vil bli tatt fra oss. Maatte Gud forbyde det. [...]

Skogveien 49, Oslo 13 mars 1937

Kjære Unni [fru Langaard]

[...] Og saa er vaar kjære Sine [Butenschøn] kommet hjem fra Wien, en smule skuffet tror jeg, men allikevel straalende og fuld av oplevelser, og hun syntes nok at hun hadde hat utbytte av turen. Hun syntes det var leit, at det ikke gikk i orden med trykningen. Ellers har hun utfoldet slik en virksomhet for min skyld og utrettet saa meget for min musik, at jeg synes det er ganske rørende. Og hun har truffet saa mange mennesker som hun har gjort interessert deriblandt Erwin Stein, direktøren for Universal Edition. Hun var straalende over at De skulde synge og jeg tenker De har henne i Bergen om ikke rett lenge. Hun hadde med sig klaveruttoget til Alban Berg sidste opera Lulu fra Wien. Jeg har faatt lest den saa flyktig igjennem, saa jeg vet endnu ikke om jeg synes den er saa god som Wozzeck, men der er mange storartede ting i den.

Siden De var her er jeg kommet langt paavei med den nye motett for 5 stemmig blandet kor [opus 27], og teksten er saa nydelig at jeg maa skrive den in extenso:

Vaagn op min sjæl! thi stunden er
av søvne op at stande,
og salighedens tid er nær
at glæde vore lande.
Vor sorgenat
er gangen plat.
Vi skal nu snarlig finde
fra Davids stol

Retvisheds sol

vor Jesum at oprinde [Kingo]

Det er skjønt, ikke sandt, og egner sig storartet til musik. Jeg er nu kommet til den 4de strofe fra slutten. Det vanskeligste av alt var strofen “og salighedens tid er nær”. Jeg trodde jeg maatte opgi at finde en melodi, som kunde passe til ordene, men saa gikk det paa en maate og den samme melodi skal komme til ordene: “Vor jesum at oprinde.” Kunde jeg nu bare være flink til slut. [...]

En morgen for en tid siden leste jeg evangeliet om den blodsottige kvinne. Det staar om Jesus: han kjendte en kraft utgikk fra sig. (Det var netop da det gikk saa tungt med motetten), men saa skjønnte jeg at det var en saadan kraft jeg trængte, og plutselig gikk det op for mig, an den var at faa endnu idag – i denne samme stund. Og det var saan en vidunderlig trøst, ogsaa naar jeg tenker paa mine venner (hvilket jeg gjør hver dag flere ganger om dagen.) [...]

Oslo 17 mars 1937

Kjære Sigrid

[... Om familien.

Mussolini utropt seg selv til muhammedanismens beskytter, forbyr misjon.

Folk begynner å spekulere i aksjer igjen.

Går godt med motetten, kommet til “Vi skal nu snarlig finde, for Davids stol, Retvisheds sol, vor Jesum at oprinde.”]

Skogveien 49, Oslo 17 mars 1937

Kjære Bjarne Brustad

Bare et par linjer for at takke for koncerten igaar. Det var med stor interesse og glede jeg hørte Deres eventyrsuite [fra 1932]. Beundringsværdig med saa smaa snudder at kunne fremtrylle en slik atmosfære. Det var som jeg lys levende saa

for mig baade Vesle-Frik og trollkvenna. Og Deres interpret [Ernst Glaser] fortjente ogsaa stor ros, syntes det mig.

Mange takk for Deres brev. Det var leit at [Richard] Hove ikke kunde komme; men vi kan vel kanske treffe ham en anden gang; ialfald gleder jeg mig til hans bok.

Saa vil jeg ønske Dem en rigtig god paaskeferie efter slitet i filharmonien.
Hjertelig hilsen fra Deres hengivne
Fartein Valen

[Kort poststemplet 20.3.37]

Kjære Hr. [Sverre] Bergh

Min hjerteligste takk for paaskeliljene som De sendte mig. Det gleder mig at høre, at De er frisk igjen efter influenzaen og jeg venter Dem altsaa til time fredag.

Med hjertelig hilsen Deres Fartein Valen

Oslo 23 mars 1937

Kjære Sigrid

[... Invitasjon til Dagny Knutsen, Sætre.

Vil bli hjemme og følge menigheten i lidelseshistorien og påskeevangeliet.

Lakker mot slutten med motetten.

Om familien.]

Jeg har ikke gledet mig saa meget til noen paaske som til denne: at faa være med alle de troende over hele verden og sænke sig ned i det store som er sket i disse dager.

*Oslo 31 mars 1937***Kjære Sigrid**

[... Alle høitidsdagene i kirken.
Om familien
og nevø Olav som trenger forbønn.]

*Oslo 7 april [1937]***Kjære Sigrid**

[... Hilser fra fru I. Stang Lund og Lulli Lous.
Og Johan Rasmussen.
Fikk tilsendt tyske utklipp fra Kringkastingen, trioen oppført i Berlin.
Glimrende omtale.]

Naar jeg tenker paa hvad Oslo-avisene skrev efter den første opførelse, er det noksaa rart. – En av mine elever, som har været i Tyskland ivinter, sa at de har maattet slakke betydelig av paa forbudet mot den atonale musik. Det er vel kommet ogsaa mig til gode. Koncerten var forresten under beskyttelse av den belgiske gesand i Berlin. Du ser, det lysner kanskje litt efter litt. [...]

*Oslo 16 april 1937***Kjære Sigrid**

[... Skal til Dagny Knutsen på Sætre sm.m. Harald Lie og frue.

Ville vente med å reise til motetten opus 27 var ferdig, nå bare tre takter igjen.] Det har gaat saa godt, og jeg er igrunden forbauset over resultatet.

Jeg har ikke set Magnhild og guttene i denne uke, da jeg var buden til Roedes søndag. Mandag var jeg buden til Einar Sandvik til middag fordi hans frue var bortreist. Han skulde reise ind paa kontoret om eftermiddagen, men jeg blev igjen, da jeg hadde arbeidet med mig. Tirsdag, min brevdag blev jeg buden ut til Ingeborg Sandvik. Onsdag aften, da jeg netop hadde tatt skrivesakene frem, fikk

jeg besøk av frk. [Sine] Butenschøn, som jeg skulde hilse saa meget fra. Hun hadde med sig et brev fra direktøren for Universal-Edition i Wien. Han skriver: “Jeg takker Dem hjertelig fordi De gjorde mig kjendt med Valens arbeider, han er i sandhet “eine hochinteressante Erscheinung”. Han vilde beholde frk. B’s artikel om mig og vise den frem til musik-interesserte mennesker i Wien, da den var blitt nektet optagelse i “Neues Wiener Journal” (hvilket jo ikke var saa rart, ukjendt som jeg er).

Igaar maatte jeg høre Bach’s Mattheus-passion. Den blev opført paa Nationaltheateret fordi Vaar Frelser er overbygget paa grund av Hugos dekorasjoner; men Bach forvandlet theateret til en kirke og mange, som vist ikke setter sine ben i kirken fikk denne gang følge med i lidelseshistorien fremstillet av et av de største genier Gud har skapt. Ogsaa kongen og prinsesse Märtha var der; jeg saa at hun var beveget.

Ja saa haaber jeg, at jeg ikke skal være saa forsinket mere en anden gang. Vi har nu styrtregn og det kommer vel med for vaaren er svært forsinket. [...]

Oslo 23 april 1937

Kjære Sigrid

[... Deilig med stille dager på landet.

Vil sende 30 gladiolløk til det runde bed nedenfor haugen.

Hedvig Roede Lies søster på besøk. Forvirret. Datter av Dr. Roedes bror, Halfdan.

Skal sende kaktusavlegger til Dagny.]

Oslo 27 april 1937

Kjære Sigrid

[... Kaktus han fikk av Dagny Knutsen blomstret plutselig, foldet ut det ene blad efter det andre, velduftende.] Paa samme tid blev jeg ogsaa færdig med motetten

[opus 27], netop som jeg begyndte at kjenne duften, og du kan forstaa jeg tok det som et godt varsel. Naar jeg nu ser over motetten saa vilde jeg aldrig tro det, hvis noen for to maaneder siden skulde sagt mig, at jeg skulde skrive den. Men det er altsammen Guds naade og dine forbønner. Og saa haaber jeg, at selv om den foreløbig vil være helt uforstaaelig for de fleste, den dog skal være skrevet til Guds ære.

[Om familien.

Hos Hugo Mohr sm.m. Robert Riefing og Dagfinn Werenskiold og frue. Meldte seg inn i fru Werenskiolds forening mot rasehat.

Riefling skal spille de tre klaverstykkene fra platen og det fjerde nyinnøvde på konsert 1. oktober. Skal også spille dem i Wien i november.

Hos E. Sandvik, lærte å lage omelett igjen.]

Oslo 4 mai 1937

Kjære Sigrid

[... Om familien

Nevø Magne sammen med en pike som studerer teologi, er vakt og har misjonskall.

Sine Butenschøns venner i Wien arbeider ivrig for FV.]

Oslo 10 mai 1937

Kjære Unni [fru Langaard]

[...] Det var saa meget jeg skulde ha sagt Dem den formiddagen vi snakket sammen. Særlig var det om Jesu død og lidelse; skjønt det er ingen ting som det er vanskeligere at snakke om fordi alt i en: fornuften, rettsfølelsen o.s.v. gjør oprør. Men nu da De har oplevet denne utilfredshed med sig selv, som De skriver om, saa tror jeg De vil forstaa det bedre. I det øieblik da man intet har igjen end to tomme hender er stunden kommet til at ta imot gaven: "for ingen

penger og ingen betaling” – nemlig at Jesus døde for os og opfylgte alt det vi skulde ha gjort. Det er jo saa umulig og uhyrlig for vaar forstand at tro det, men naar Guds aand faar overtydet oss om det – bare et tiendels sekund – saa vil vi aldrig, aldrig mere tvile paa at det er sandt – men dette tiendels-sekundet forandrer ens hele liv – saligheden er steget ned i vaare hjerter. –

Saa synes De kanskje at jeg er exaltert eller at jeg overdriver. Men som jeg vist fortalte Dem lit av: Jeg har oplevet det altsammen, alt dette uendelige stræv for at bli snild og at det bare blev værre jo mere jeg strevet; og at jeg følte en stor bitterhet mot Gud, at dette skulde være lønnen for mine bønner og “min ærlige streben” som jeg kaldte det. – Det vilde være for langt at fortælle det alt sammen. Men tilslutt maatte jeg erkjende, at jeg slet ikke elsket Kristus, at jeg igrunnen helst ikke vilde tale om ham. Jeg maatte sige: Du som vet alt, du vet, at jeg ikke elsker dig. Saa opgav jeg det hele. – Og jeg trodde – trodde som den kananeiske kvinde at han kunde hjelpe mig – (men jeg vil aldrig kunne forklare det som skedde –) men jeg forstod at det var virkelig sandt at han er Jesus, Frelser, og at han gjør det helt gratis, uforskyldt, uten penger og betaling, at jeg bare tok imot. Og at jeg kunde komme til ham altid, ogsaa nu i dette øieblikk og faa det samme – ja hver time paa dagen.

Men jeg mener slet ikke at alle bekymringer og anfektelser og fristelser er borte. Tvertimot, men i det øieblik jeg gaar til ham, har de ikke længer den makt som før, og alt det onde i mig kan ikke forstyrre vaart venskap om jeg tør kalde det med et saadant ord, og det er det vidunderlige. Saa blev alt det som er skrevet om ham især hos Johannes og Paulus, saa levende og sandt for mig ogsaa de steder som tidligere voldte mig slikt anstød. Mange ganger maa jeg nu lese dem om og om igjen av bare glede –

Ja kanske De ikke kan være med paa dette endnu; men jeg vet bare at det er sandt. – Saa vet De ogsaa at jeg hver dag tenker paa Dem og ber for Dem. Jeg er nu færdig med motetten [opus 27] – og det er jeg saa glad for, men mere om det en anden gang. – Saa haaber jeg at De vil skrive til mig snart – og ikke bli forarget over dette, som tilsynelatende virker saa forvirret og underlig. [...]

*Oslo 13 mai 1937***Kjære Sigrid**

[... Om familien.

Om fru J. Brown:] Jeg kunde tale saa aapent til hennne om kristelige ting. Jeg husker, da jeg sa, at jeg en tid slet ikke var glad i Jesus, saa trillet taarene ned over hennes kind. Hun kjente til det selv, men nu var det anderledes. [...]

For et par dager siden var jeg saa stekt mindet om at skrive til fru [Unni] Langaard aapent og uten forbehold om frelsens vei, da jeg har hatt saa ondt i samvittigheten fordi jeg ikke har talt rett ut med henne. Jeg blev saa motløs senere, da jeg synes jeg hadde faatt gjort det saa daarlig; men saa tenkte jeg at det er Guds Aands velsignelse det allikevel staar paa, og da kan han bruke det usleste vidnesbyrd. Maatte Gud bare velsigne sitt ord for henne; hun er et ærlig søkende menneske.

Frk. [Sine] Butenschön har hørt fra Wien at en berømt strykekvartett Kolisch-kvartetten vil spille min kvartett naar de næste aar kommer til Norge. De skal nu til Amerika og de vilde ta den med og vise den til Schönberg. – Ja om det er Guds vilje kan det lysne litt; men hovedsagen er at være hans barn, saa skal alt ordne sig, og det som før var saa viktig spiller en liten rolle. [...]

*Oslo 18 mai 1937***Kjære Sigrid**

[... Møtt nevø Magnes forlovede, Jenny Lie. Magne sjenert.

Meget pen, lys ung dame. Beskjeden og tekkelig og så mer ut som et landsmenneske enn en flott byfrøken.

Faren har Klemetsrud gård på Ljan. Sympatisk inntrykk. [FB legger meget stor vekt på dette, og hennes bakgrunn, misjonskall osv.]

*Oslo 28 mai 1937***Kjære Sigrid**

[Reiser hjem via Haugesund, hvor han ankommer onsdag 2. juni.

Mye ute om kveldene. Trettende.

Skal bli deilig å hvile i 4 mndr.

Hilser fra fru J. Brown, Sine Butenschøn, Harda Robsahm.]

*Oslo 28 mai 1937***Kjære [Bjarne] Larsen**

[...] Jeg hadde nu glædet mig til at faa snakke med Dem paa gjennomreisen til Haugesund. Jeg hadde tenkt at drage herfra 31 mai. Men nu hører jeg gjennom frk [Sine] Butenschøn, at De allerede er reist med de militære til Stavanger og da blir det vel uvisst om vi kan sees. Men det faar være til høsten, om det da kunde lage sig. Det var saa morsomt at høre om Deres koncert og det fine program. Hvor gjerne jeg vilde ha hørt Deres instrumentasjon av Bach's koral-forspil: "Herzlich tut mich verlangen". Jeg er viss paa at det var skjønt og jeg haaber De hvert aar vil tilføie et nytt Bach-forspil til Deres repertoire. Med Deres glimrende kjendskap til orkester vil De gjøre oss alle en stor tjeneste med det. – Saa kunde med tiden en forlægger være villig til at utgi det. [...]

*[Juni 1937?]***Kjære lektor [O.M.] Sandvik**

[Måtte reise hjem raskt.

Sender [E.F.] Richters fuge-bok [*Lehrbuch der Fuge*]. Har også [André] Gedalg's store Cours de fugue. men den egner seg ikke saa godt for begyndere.]

*Vaalevaag 14 juni 1937***Kjære Sine [Butenschøn]**

[...] Det var ogsaa meget glædelig at læse Frk [Erna] Gal's brev; hun er sandelig rørende, som gjør saa meget for et for hende helt ukjendt menneske. Og hva [Rudolf] Kolisch's brev angaar, saa synes jeg at det var mere at glede sig over end at bli skuffet for. Jeg hadde jo slett ikke tenkt mig, at han skulde indøve kvartetten i sin 14 dages ferie; Det var jo bare det fjærne haab han hadde gitt oss, at han kanskje kom til at spille den hvis han noen gang kom til Norge. –

Hvad Norsk Musikforlag angaar, saa er jeg nu saa vant til disse ting, at de er uten enhver virkning paa mig. Hvor glad jeg er, at jeg nu er løs fra dem. Det er bare den største dyst med de to 4stemmige motetter igjen, og den blir jeg vist nødt til at opta isommer, da jeg tror det er bedre for mig at gjøre det skriftlig end muntlig. [...]

Det gaar næsten en uke, før man vænner sig til luftforandringen, saa de første dagene var jeg rent forstumlet; men jeg begyndte straks paa det nye klaverstykke "Præludium og fuga" [opus 28] og merkelig nok begyndte det at glide noksaa fort; jeg har allerede skrevet to sider og det er jo storartet til at være mig.

Før jeg reiste fikk jeg kort fra Hedvig Lie [Hedvig Roede] hvori hun beskrev det indtryk "Giguen" hadde gjort paa henne, da Riefling spilte den, Det kan næsten ikke refereres, da det var saa smigrende for mig; men De vet, det var jo hyggelig allikevel, og meget opmuntrende. – Saa faar jeg haabe, at jeg kunde være flink resten av sommeren. Det er saa vidunderlig at ha hele dagen til sin disposisjon, ingen avbrudd av noen art. [...]

*Valevaag 16 juni 1937***Kjære Agnes [Hiorth]**

Mange takk for brevet med fotografiene, som laa her og ventet paa mig, da jeg kom hit som det allerede synes for en evighet siden, og allikevel er det bare 14 dager imorgen siden jeg kom. Jeg hadde en deilig reise i et todagers intermezzo

med godveir iblandt alt regnet, men senere har det været op og ned, mest ruskeveir. Men da jeg sitter inde og arbeider hele dagen, saa er jeg jo ikke saa avhengig av veiret. Det var herlig at komme tilbake til stilheten: ingen elever, ingen telefoner, ingen avbrytelser paa noen maate. Og jeg var saa spændt paa, hvordan det skulle gaa, men det begynte at glide med en gang og jeg er langt paavei med mitt nye klaverstykke. Det blev intet Te Deum endnu. Vinden bleser hvorhen den vil og saa blev det et klaverstykke isteden.

Med hele familien ellers staar det bra til. Sigrid og Borghild var kjekke og alle tre pusene likedan. Lille-Per kastet et halvt øie paa mig den aftenen jeg kom, likesom han vilde sige: “nei er du det igjen”. Men allerede næste morgen var han paa plassen for at faa son morgenfløte. – Jeg kan ikke beskrive den følelse at være hjemme efter min lange biltur. For du vet jeg biler fra Haugesund samme aften, som baaten kommer. [...]

Det var bare synd at det var overskyet for ellers er denne naturlige kjøretur som et eventyr. Men nu kom ikke alle sommernattens farver saa klart frem og det underlige lys over landskapet. Jeg la mig dødstrett, men overlykkelig, og det pleier at gaa en uke før jeg værner mig til luftforandringen., I denne uken bærer jeg likesom endnu hele vinteren paa skuldrene, men saa kommer jeg litt efter litt ut av taaken og – “jetzt ruhe ich in meinem Himmel”¹ o.s.v. Maatte jeg mu bare ikke være altfor dum resten av sommeren og bruke denne kostbare tid rettelig og ordentlig.

Jeg haaber du, Frøydis [Haavardsholm] og frk. [Anna] Munch hadde det godt paa Hadeland. Men paa Østlandet er det jo altid godt veir, det er her til oss regnet kommer. Det var kjedelig jeg ikke var hjemme da du var indom, før du reiste, saa jeg kunde faa tatt en skikkelig avskjed og takk for vinteren. Naar jeg tænker paa hvor vidunderlig og ubekymret jeg har kunnet arbeide i disse somre, saa kan jeg ikke takke dig nok, kjære Agnes. Gid jeg en gang maatte vise mig værdig til det. [...]

---

¹ Fritt etter Bibelens skapelsesberetning.

*Valevaag 17 juni 1937***Kjære Harda [Robsahm]**

[... Kommet hjem for to uker siden...] Det var deilig at komme hjem, men den første uken var jeg helt forstumlet. Luften er saa sterk at man føler sig som beruset. Jeg begyndte straks med fuld kraft paa arbeidet, for jeg var ikke lite spænn [!] paa, om jeg skulde være sen samme idiot, som jeg pleier; men det gikk, næsten straks, og jeg er nu snart færdig med den første del av det nye klaverstykket “Preludium og Fuga” [opus 28]. Men saa vet du jeg har hele dagen til min egen raadighet; det er ingen elever, ingen telefoner og ingen forstyrrelser av nogen art, saa jeg har det jo godt og burde være flink.

[... Om gaver og mottagelsen... Ber om hjelp til flere gaver ...]

Du kan tro sjøreisen var deilig. Jeg kunde sitte paa dekket over hele Jæren, og farverne var saa skjønne at jeg var helt betatt. I Stavanger var belysningen helt I. C. Dahl'sk. Jeg tenkte, hvilken stor maler han er, og hvilken fabelaktig evne han hadde til at indfange da mest subtile lysindtrykk, og saa kaste poesiens skjær over det hele. Da jeg kom til Haugesund var det helt overskyet, og det ødela litt av farverne paa den natlige kjøretur, men hele eventyr-stemningen var der allikevel.

Harda, hvis du er i byen, vilde du gaa paa Narvesens avisbyraa og bestille “Times Weekly Edition” for juni, juli, august og sept. for mig? – Nei, nu maa jeg slutte, for jeg generer mig rent over mig selv. Du ser jeg fortsætter at plage dig ogsaa paa avstand. Tusen takk Sancta Harda for alt i vinter og glem ikke din protégé

Fartein

*Valevaag 28 juni 1937***Kjære Olav [Valen-Sendstad]**

[... Fødselsdagshilsen.] Maatte det være mindre trengsler og prøvelser end det forgangne; men ett vet jeg sikkert at Gud som sender prøvelsene, ogsaa vil gi dig styrken til at bære dem og velsignelse til ditt arbeide for hans rike hver dag. [... Reiste hjem 2. juni, stille og god arbeidstid.]

For en tid siden kjøpte jeg av pure nysgjerrighet en italiensk bok om Kierkegaard. Den var forbausende god, og nu er jeg med en viss frygt og bæven vendt tilbake til originalen, tordenprofeten, “that tremendous Dane” fra min ungdomstid. Men merverdig nok virker han nu helt anderledes, det er noe saa uendelig troesstyrkende [!] i hans christocentricitet. Jeg forstaar ogsaa meget bedre, hvor du har rett angaaende panteisme og hvor meget det er i tidens ideer som fremdeles er “via Hegel”.

Ja det skulde være morsomt at tale sammen om dette og meget andet og høre nærmere om dine arbeider. Jeg hører av mor at “Tornen i kjødet” kommer til høsten og det gleder jeg mig uendelig til. – Jeg har ofte tenkt paa hvad du skrev i ditt brev om profetiene og om den sidste tid. Mange ganger blir jeg grepet av en fryktelig beklemmende følelse: er det bare stille før stormen vi nu oplever. Senere er jeg blitt saa ofte trøstet av en gammel tysk salme som var det sidste jeg spilte paa mitt piano i Oslo før jeg reiste:

Freude, Freude über Freude!
Christus wehret allem Leide
Wonne, Wonne über Wonne!
Er ist die Gnadensonne.¹

[...]

---

¹ Refrenget i Christian Keimanns “Freuet euch, ihr Christen alle”,

[P. Valevaag 30.6.37]

Kjære [O. M.] Sandvik

[Takker for boken [Norsk Mus.granskn.?], håper den følges av flere. Trenger slike publikasjoner.]

Valevaag 1 juli 1937

Kjære Bjarne Larsen

Det gjorde mig saa inderlig ondt at faa Deres brev igaar og høre at De har mistet Deres kjære mor. Hvor fattig jeg føler mig naar jeg nu skal prøve at sende Dem noen ord. Det er saa lite jeg kan gjøre for Dem. Det eneste jeg kan sige er at jeg selv har erfaret hva De nu oplever, saa jeg kan saa hjertelig føle med Dem. Det som er meget værre med Dem er, at De har mistet begge Deres forældre i løbet av saa kort tid, og mens De endnu er saa ung. Deres mor var jo heller ikke saa gammel. Men hvor stort det er at De tar det paa en saadan maade, at De har faatt styrke til at bære Deres uendelig store tap. Jeg ber Gud, at han vil styrke Dem og være med Dem, naar De føler ensomheten sterkest. Jeg er saa glad for at jeg fikk anledning til at treffe Deres mor. Det er ingen talemaader naar jeg siger, at jeg har truffet faa mennesker som var saa fylt av Jesus som henne. Hvor glædelig det var for mig at faa likesom en sidste hilsen gjennom Dem fra henne. Det var saa bittert at læse om, at De ble beordret fra Deres mors dødsleie. Hvor stort var det da at Gud i sin naade allikevel laget det saa, at De fikk være hos henne i hennes sidste stund. Jeg blev saa rørt, da jeg leste den første salmen til begravelsen: "Det er en liten tid, saa har jeg vunnet".¹ Jeg tror næsten det er min yndlingssalme, og hvor mange ganger har jeg ikke sagt den for mig selv i høst.

De vet, De har ikke mistet Deres mor. Hun er mere med Dem nu end nogensinde og vil være med Dem i striden. Hvilken trøst det er at de bortgangne følger oss med sine bønner.

---

¹ Brorsonsalme, innskrift på Kierkegaards gravsten.

Min søster blev saa bedrøvet da hun fikk høre om Deres mors død og hun sender Dem sin varmeste hilsen.

Vil de hilse ogsaa Deres søster og Deres svoger. Det maa være et haardt slag for Eder alle.

Med hjertelig hilsen og med min inderligste deltagelse
Deres hengivne
Fartein Valen

[Juli 1937]

Kjære fru [Jeanette] Mohr

[... Om Hugo Mohr.]

Til trods for det daarlige vær har jeg været saa oplagt isommer. Det klaverstykke [opus 28] jeg fortalte om, er ganske langt: 14 sider, og jeg holde nu paa at kopiere det, hvilket er det værste av det hele, for to klaverstykker til, som jeg saa gjerne vil gaa igang med. Riefling skal spille noen av mine klaverstykker i Kjøbenhavn 23de i denne maaned; men jeg faar vist ikke anledning til at høre det, da det ikke er noen radio i nærheten. [... Mette Frøseth død (28. juni), sympatisk menneske.]

Valevaag 31 juli 1937

Kjære [Bjarne] Larsen

[...] Vi har nu faatt et par dagers godt veir, men det har nu været mest regn og taake i hele sommer. Allikevel har jeg været noksaa oplagt og er blitt færdig med et præludium og fuga for piano [opus 28] paa hele 14 sider, og nu holder jeg paa med et nytt piano-stykke [Preludium, opus 29 nr. 1]. De kommer vist til at le av mig, naar jeg forteller hvad det skal være. En aften jeg saa paa et billede av Peter paa Genesarets sjø fik jeg idéen; men jeg vet det er farlig, saa jeg frykter for at jeg lik Peter kan falde i vannet. – Men jeg maa prøve. [...]

Valevaag 5 aug 1937

Kjære Hr. [Sigurd] Torkildsen

Mange takk for deres hilsen som jeg fikk her paa landet. Efterat jeg er sluttet paa biblioteket pleier jeg at reise hit allerede i begynnelsen av juni. Ellers vilde jeg nok gjerne ha kommet ut til Dem og hat det hyggelig og sett paa Deres mors blomster; men jeg haaber jeg kan faa det til gode til en anden gang.

Takk fordi Der er saa overbærende med mig og mitt løfte; men jeg tror nok jeg trenger til Deres dispensasjon foreløpig, for der kommer alslags planer i veien. Det er saa vanskelig at beregne det; plutselig blir man ført i en ganske anden retning. Det er med komposisjonen som Rainer Marie Rilke siger: “– und hinter einem Blenden Alten des Weges gehn, den niemand [keiner] kennt.”¹ Til gjengjeld har jeg noe andet til Dem; og det er ikke til dirigenten men til min kjære elev, nemlig en motett for 4stemmig mannskor [opus 26]. Naar De en og anden gang ser den igjennem, saa maa De tænke paa Deres gamle lærer (og ikke paa de kjære studentene). Teksten er en gammel adventsalme fra reformasjonstiden: “O store konge, Davids søn” (nr. 99 i Landstads gamle salmebok, vers 1,2 og 5). Dette bare som en liten takk, fordi De saa ofte har opmuntret mig i min vanskelige tid; jeg har saa meget at takke Dem for.

Saa vil jeg ønske Dem, Deres frue og den lille en rig og god sommer, likeledes Deres mor og bror.

Mange hjertelige hilsener
fra Deres hengivne Fartein Valen

---

¹ Fra *Stunden-Buch*, 3. del “Von der Armut und vom Tode”.

*Valevaag 6 sept. 1937***Kjære Olav [Kielland]**

Du kan ikke tenke dig, hvor glad jeg blev over at faa en saa hyggelig hilsen fra dig og din frue paa min 50 aarsdag. Men det er i sandhet mig som skal takke for alt hvad du har gjort for mig, og jeg haaber du vet, hvor taknemmelig jeg er.

Med hjertelig hilsener til dig selv, din frue og Monica [datter].

Din hengivne

Fartein

*Valevaag [Poststemplet 18 aug. 1937]***Kjære Harda [Robsahm]**

[...] Vi har været alene hele sommeren; bare frk. [Dorte] Aarrestad var indom et par dager; hun reiste igaar. Jeg har arbeidet saa meget i hele sommer og er nu ifærd med mitt tredje klaverstykke [opus 29 nr. 1], som jeg ikke har saa meget igjen paa. [...]

Ellers har vi levet stille og ensformig og hatt liten forbindelse med utenverdenen; men tiltrods for den uheldige forsommer har jeg været saa oplagt til at arbeide. Jeg maa fortelle dig om susjettet til mitt klaverstykke. Over min seng henger et billede av Peter som gaar paa Genesarets sjø. Det er banalt og victoriansk; men en aften (efter læsning av Kierkegaard) saa jeg eller hørte hele scenen for mig. Og saa maatte jeg skrive dette klaverstykke endda jeg hadde tenkt paa noe andet. Som et pendant vil jeg skrive et stykke om "Sædemannen." Men de skal begge to bare hete preludier. – Jeg er nu kommet over det vanskeligste og har ikke saa meget igjen. Men det var et vaagestykke at innlate sig paa noe saa vanskelig.

Jeg glemmer ganske at takke dig for dit store stræv baade med presangen og Times. Nu kommer den hver uke og orienterer os om verdens gang. Ellers blir det liten lesning om sommeren, men nu er jeg færdig med den italienske boken

om Kierkegaard, som jeg hadde meget utbytte av da den ikke bare var op ad vegg og ned ad stolpe om Korsaren og Regine Olsen, men gav et utsyn over hans filosofi. Derfor fik jeg slik lyst til at komme tilbake til originalen skjønt det var med en viss frygt og bæven jeg begyndte paa hans “Filosofiske smuler”. Og nu angrrer jeg bare at jeg ikke leste den for 30 aar siden istedenfor dagbøkene og de æstetiske skrifter. Men nu skal den for fremtiden følge mig bestandig og jeg skal ta den frem naar hverdagens trivialiteter begynner at bli for høivegtige for mig. – [...]

Nu er det saa mange vidunderlige og fantastiske skyer paa himmelen. Du ved Kierkegaard “kunde aldrig i evighed blive træt af at betragte skyerne om efteraaret”.¹ Jeg føler det samme. – [...]

Valevaag 30 aug. 1937

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for gaven til 50 årsdagen.

Hadde vært hyggelig om hun og Harda Robsahm hadde kommet.

Sine Butenschøn og fru Unni Langaard paa overraskende besøk i tillegg til Magnhild og nevø Olavs familie.

Gikk om kvelden til en gård i nærheten for å høre An die Hoffnung i radio.

Burde hatt Vielgeschreys skrivekarle for å takke for alle brev, hilsener og telegrammer.

Overveldende mengde, endog fra Norsk komponistforening.

Reiser inn ca. 25 sept.]

---

¹ Fritt etter Kierkegaards “Lovtale over Efteraaret” 1845.

*Valevaag 31 aug. 1937***Kjære Else [Christie Kielland]**

[...] Du vet jeg har faatt noksaa meget ris i min tid, “daffor” saa syntes jeg det var noksaa hyggelig at slippe det nu. Dette var sagt uten den mindste antydning til bitterhet mot skæbnen eller Styrelsen for at bruke et Kierkegaardsk uttrykk. For det har altsammen sikkert været nødvendig for mig. Det er saa meget man synes man kunde ha gjort paa en anden maate – jeg mener ogsaa i kunsten, allikevel er jeg glad over at man i det mindste har anerkjendt min gode vilje.

Hvad din drøm angaar saa tror jeg at du bare delvis har været sanddrømt, for jeg har lagt ordentlig paa mig isommer efter at ha tat en masse vitapanpiller, men hvad rolpenskapen angaar saa tror jeg at jeg kan berolige dig med at den fremdeles er den samme. Og her er det mig som skal takke: for al opmuntring og bestyrkelse i rolpeskapen og fordi du ved en leilighet kjæmpet saa tappert for mig – ja mere og ordentligere om det muntlig. –

Jeg skal være i Oslo 28 sept saa jeg faar endnu en maaned her i stillheten og det skal bli godt, især hvis vi faar beholde det deilige høstværet vi har hatt nu i en maaned. Denne naturen spiller saan en rolle for mig. Jeg skulde ønske jeg engang kunde vise dig den. [...]

*Valevaag 1 sept. 1937***Kjære David [Monrad Johansen]**

Hjertelig takk for din hilsen til min 50 aars dag fra Mosjøen og hjertelig takk for den nydelige artikkel i Aftenbladet [Aftenposten]. Naar jeg leser de vakre ord du skriver om mig saa maa jeg næsten tænke paa hvad Harriet Backer skrev til Werenskjold: “Kjære Werenskjold, du skal ikke angre paa, at du har rost meg, for jeg skal ikke bli hovmodig.” Du vet, naar man er blitt saa gammel og vet hvor vanskelig kunsten er saa er det anderledes end naar man er tyve aar og skal

storme frem i livet. Derfor synes jeg bare jeg maatte faa lov til at glede mig, rørt og taknemmelig; skjønt jeg vet at det var ufortjent. Tusend tak skal du ha. [...]

Jeg skal være her paa landet til slutten av denne maaned og jeg glæder mig saa lenge jeg kan faa være her i stilheten; jeg er i grunden et landsmenneske og burde ikke leve i en by. [...]

Valevaag 1 sept. 1937

Kjære fru [Jeanette] Mohr

Hjertelig takk til Dem og Marie [Mohr] for telegrammet til min 50 aars dag og for fotografi og brev. Det gledet mig mere end jeg kan sige, og jeg synes fotografiet er saa levende at jeg venter hvert øieblikk at det skal begynne at snakke. Det er det bedste fotografi av Dem, saa tusend takk kjære fru Mohr at De sendte mig det. Men det er ikke det eneste jeg har at takke Dem for ved denne leilighet. Naar tankene gaar tilbake i tiden, saa er det saa uendelig meget jeg er Dem takk skyldig, baade som menneske og musiker. Ja det er kanskje ikke noen jeg skylder saa meget: hvordan De jevnet veien for mig fra begynnelsen av, da jeg skulde ta det betydningsfulde skritt i uvissheten. Hvordan Deres undervisning hjalp mig og la et grunnlag for fremtiden. Og senere: da kan jeg ikke nævne op alt. Det er saa meget, men De vet jeg bevarer det alltsammen i et taknemmelig hjerte.

Vi feiret dagen i stilhet, Magnhild, Sigrid og jeg. Det er ikke saa ofte vi faar være sammen alle tre nu, saa det var saa hyggelig. Min eldste nevø Olav skulde ha kommet med sin lille datter, hun som jeg pleier at kalle Johanne-Margrethe; men saa blev begge barnene syke saa at han ikke kunde reise.

Jeg fikk saa mange hilsener og telegrammer at jeg følte mig ganske beskjemmet, og Oslo-avisene skrev jo alle saa pent om mig, at jeg næsten ikke kunde tro det var sandt. Om aftene ved 9-tiden gik vi til en av naboene som har en utmerket radio og hørte "An die Hoffnung" som blev kringkastet fra Oslo. Det var første opførelse overhodet, saa jeg var ikke litet spendt, men blev

gledelig overrasket over hvor nydelig [Hugo] Kramm gjorde det. [Robert] Riefling skal spille mine 3 klaverstykker paa sin koncert 28 sept. og jeg skal reise til Oslo paa de tider. Vi har hatt slikt herlig vær i hele august, og det ser ut til at vare ved fremdeles, og det er godt fordi det endnu er saa mange roser og gladeoler i haven, som jeg gjerne vilde se, før jeg reiste. – I sommer har jeg ogsaa været saa oplagt saa jeg har faatt gjort mere end jeg pleier. Det er klaverstykker fremdeles [opus 29]. Det sidste var et præludium om Peter som gaar paa vannet. Jeg fikk idéen ved et billede som henger over min seng. Nu er jeg begynt paa et nytt præludium “Saamannen”, og jeg haaber jeg kunde bli færdig med det før jeg reiser.

Naar jeg tenker tilbake paa alle disse aar, saa er det saa meget jeg kunde ønske anderledes; allikevel maa jeg være saa taknemmelig. Maatte bare det at “Gud blev menneske” som Kierkegaard siger bli det viktigste for mig den tid jeg har igjen.

Forleden da jeg bladet i min kalender saa jeg Gustavs [Mohr] fødselsdag, og jeg tenkte paa hvor ofte jeg vilde ha skrevet til ham og det blev aldrig noe av. Jeg tenker saa ofte paa Gustav, og jeg kan ikke tro andet end at Gud har spart ham for meget. Jeg ber Gud styrke Dem i savnet. – Vil De hilse alle Deres foreløbig baade i Oslo og ute; jeg har saa mange brever at skrive, men haaber at faa gjort det efterhvert. Med hjertelige hilsener til Dem og Marie [Mohr] fra Deres hengivne

Fartein.

Valevaag 2 sept. 1937

Kjære [O.M.] Sandvik

Jeg vilde saa gjerne faa takke dig saa hjertelig for ditt brev til min 50 aars dag, og for din artikkel om mig, som jeg bare maatte beklage ikke kom ind. Ved denne leilighet vil jeg ogsaa paany takke dig for alt hvad du har gjort for mig: for opmuntring, forsvar, sympathi i alle disse aar, likefra du slo tillyd for

klaversonaten og til nu. Jeg vet det skulde mod til det, og jeg har bevaret det altsammen i et taknemmelig hjerte, og nu maa jeg gjøre som barnene, plapre ut med min hemmelighed: jeg har i sommer skrevet noe spesielt til dig, noe som kunde være et synlig uttrykk for min taknemmeligheid nemlig et preludium og en lang fuge for klaver med tre subjekter altsaa en veritabel tripel-fuge efter gamle gode opskrifter. Haaber du vil ta imot den som et litet uttrykk for hvad jeg føler for dig. I de sidste aar er jeg begyndt at skrive næsten med min barndoms ubekymrethet og lethet og mange gange tror jeg – om Gud lar mig faa leve – at jeg lik Cesar Franck skal skrive mine fleste ting efter 50 aars alderen.

Jeg har faatt saa mange hyggelige brev fra dine søskende, men jeg skal svare dem snart. Saa maa du hilse din frue saa meget og dine præktige gutter. Motta en hjertelig hilsen fra

din hengivne Fartein Valen

Valevaag 2 sept. 1937

Kjære Harald Lie.

Allerede for længe siden skulde jeg ha skrevet til Dem og takket for Deres og [fru] Hedvigs hilsen fra isommer, og nu maa jeg ogsaa takke for det ubeskrivelig kjære brev som jeg fikk til min 50aars[dag]. Det gledet mig mere end jeg kan sige, skjønt hvor fattig blir jeg ikke, naar jeg skal takke. Men saa vil jeg forsøke at gjøre det bedre, naar vi treffes i Oslo i slutningen av denne maaned, jeg maa bare i tankene trykke Dem og Hedvig varmt og hjertelig i hændene og ønske alt det bedste jeg ved for dere begge. Jeg vilde bare nævne en ting som De omtalte i Deres forrige brev, at De hadde følt Dem saa trætt og lite oplagt isommer. Jeg haaber denne perioden er forlengst over nu, men skulde den komme igjen, saa vilde jeg bare sige Dem at De maa ta den med ro. Det er mange saadanne øde øer i livet og kunsten. “Ich habe deren [orig.: ihrer] mehrere bewohnt” [jeg har bodd i flere av dem] siger Zerbinetta i Ariadne auf Naxos [Strauss’ opera]. Og jeg kan i sandhet sige det samme. Det har ikke bare været øer, det jeg har levet

paa, det har været ørken som Sahara. Men De vet selv den længste natt tar ende, og saa faar vi trøste oss med vaart gode gamle salmevers: "Staa fast min sjel, staa fast" [Brorson-salme]. Det er altid noe som gror i saadanne tider, og før man vet ord av det begynner det at blomstre.

Mange hjertelige hilsener og gode ønsker til Dere begge, kjære Harald og Hedvig fra Deres hengivne Fartein Valen

Valevåg 6 sept. 1937

Kjære Robert Riefling

De kan ikke tenke Dem, hvor glad jeg blev over at faa Deres brev til min 50 aars dag. Ja det er vel derfor jeg ikke har kunnet skrive før, for naar man blir riktig glad, saa blir man taus. Hvordan skal jeg kunne svare paa et saa hyggelig brev. Det eneste jeg kan gjøre er at takke og det gjør jeg ogsaa nu av fuldt hjerte. Takker Dem saa varmt for alt hvad De har gjort for mig. Jeg er lykkelig fordi jeg har truffet Dem. Vil De hilse Deres bror [Reimar] saa meget. Mange hjertelig hilsener og paa gjensyn 28de.

Deres hengivne Fartein Valen

Valevaag 6 sept. 1937

Kjære Olav [Kielland]

Du kan ikke tenke dig, hvor glad jeg blev over at faa en saa hyggelig hilsen fra dig og din frue paa min 50 aarsdag. Men det er i sandhet mig som skal takke for alt hvad du har gjort for mig, og jeg haaber du vet, hvor taknemmelig jeg er.

Med hjertelig hilsener til dig selv, din frue og Monica [datter].

Din hengivne

Fartein

*Valevaag 9 sept [1937]***Kjære Bjarne Larsen**

En hjertelig varm takk for Deres kjære hilsen til min 50 aars dag. Det gledet mig saa at faa den. Takk ogsaa for Deres hilsen fra Paris. Jeg haaber at De hadde en god tur og var fornøiet med opholdet. Jeg skal være her paa landet september ut, som jeg har pleiet i det siste. Vi havde en herlig august maaned men september ser ikke ut til at bli som i fjor. De maa undskylde at disse ord kommer saa sent, da jeg i det sidste ikke har været saa bra efter en syke som alle herborte har hat i større og mindre grad. – Jeg haaber De har det godt. Min søster ber mig hilse Dem saa meget.

Mange hjertelige hilsener fra Deres hengivne Fartein Valen

*Valevaag 10 sept. 1937***Kjære Elna og Hugo [Lous Mohr]**

[...] Og saa fikk jeg attpaa den saakaldte stavangersyken, som har herjet overalt her vest i sommer – [...]

*Valevaag 11 sept 1937***Kjære Tove og Otto [Lous Mohr]**

Hjertelig takk for den hyggelige hilsen til min 50aarsdag. Den gledet og rørte mig saa. Men det er mig som skal takke, hvor føler jeg mig ikke som en skyldner for alt alt som jeg ikke kan nævne en gang like fra Stavangertiden, fra det første hjem i Ullevoldsveien og indtil den dag idag. Saa megen hjelp og støtte og kraft jeg har faatt. Tusend takk kjære Tove og Otto fordi jeg har faatt være Eders ven. Hjerteligste hilsener til allesammen fra Eders hengivne Fartein.

*Valevaag 11 sept. 1937***Kjære Olav [Valen-Sendstad]**

[... Overveldende mange hilsener til 50-årsdagen.
Også Oslo-bladene en annen toneart enn vanlig.
Stavanger-syken har herjet.]

*Valevaag 11 sept. 1937***Kjære Eva og Bjarne [Lous Mohr].**

Hjertelig takk for de gode ønsker til min 50aarsdag. Det var den første hilsen jeg fikk. Derfor intar dette telegram (lik avsenderne) en særstilling in my affections. Mange hjertelige hilsener og paa gjensyn, og da jeg har været syk, saa tilgiv denne forsinkede takk.

Eders hengivne
onkel Fartein.

(Jeg har tiltatt mig at anta denne titel, da jeg nu er 50 aar og da jeg dessuten husker hvad tid – nei nok om det!)

*Valevaag 18 sept. 1937***Kjære Magne [Valen-Sendstad]**

Du synes kanskje at jeg likesaa godt kunde la være at skrive, naar jeg gjør det nu bare en uke før jeg reiser ind til Oslo. Og du har rett, det er for galt at jeg ikke har svart paa ditt usigelig kjære brev før nu. Jeg skulde ha begynt med alle de hyggelige brevene først istedenfor at opsette dem til slutt, da jeg er tom efter at ha skrevet hundrede takkebrev og utslitt efter den saakaldte stavangerske syke som jeg fikk paa kjøpet midt i brevskrivningen. Du kan ikke tenke dig hvor glad jeg blev over at faa ditt brev. Istedenfor at det var mig som burde skrive og takke fordi dere har holdt ut med mig saa lenge, saa faar jeg saadanne hyggelige

brev som ditt. Og saa er det mig som maa takke dig av hele hjertet ikke bare for denne saa kjære hilsen, men for alt, likefra du var en gutt på 12 aar og til nu da du er en stor og voksen mann – for alt hvad du har været for mig i denne tid. – Det er saa underlig at tenke tilbake paa alle disse aar, at jeg allerede er saa gammel. Allikvel vilde ikke jeg ha undværet noe av det jeg har gaatt igjennom alle trengsler og ydmygelser. Gud saa at det altsammen var nødvendig for mig. Saa føler jeg nu bare taknemmelighet og ser fremtiden med ro imøte selv om det er saa meget av fortiden jeg ønsket annerledes. Det er en anden som har bragt det altsammen i orden: “Han som satte sig i mitt sted”.

Vi har hatt en deilig sommer i det store og hele, og jeg har faatt arbeidet en hel del i sommer. Efter den italienske boken om [Søren] Kierkegaard lest jeg hans “filosofiske smuler”,¹ og efter det har jeg ikke orket at lese noe andet i hele sommer. Jeg begynte på boken om Simmel² som jeg fikk av Olav [V-S], men hvor virker det ikke altsammen som en storm i et glas vand, naar man har erfaret, at “Gud er blitt menneske” for at benytte Kierkegaards uttrykk. Det er kanskje uretfærdig av mig, men jeg kan ikke for det. –

Det var saa hyggelig at ha mor [Magnhild] her; bare det blev saa kort tid. Vi haaber at hun ikke blev syk etter sitt ophold paa Vestlandet. Alle her har været syk efter tur. – Sa maa du hilse mor saa meg – og Jenny [MV-Ss forlovede]. Jeg gleder mig til at vi skal treffes alle tre.

Hjertelig hilsen fra moster og din hengivne Fartein

[Kort med bilde av Stalheim] Oslo 28 sept. 1937.

Kjære Sigrid

[Akkurat kommet.

Skal på konserten ikveld.]

---

¹ *Filosofiske smuler eller en lille smule filosofi*, utgitt 1844 under psevdonym Johannes Climacus.

² Nome, John: *Filosofisk kultur – Georg Simmel som moderne tenker*. Gyldendal:Oslo 1937.

*Oslo 29 sept. 1937***Kjære Sigrid**

Ja nu begynner du vel at vente paa at høre fra mig. Jeg fikk bare sendt et kort igaar som jeg egentlig skulde ha skrevet paa toget. Ja, nu er koncerten forbi og det blev en stor seier baade for [Robert] Riefling og mig jeg kan næsten ikke bruke et mindre uttrykk.

[Detaljert om reisen.

Kommet til sitt gamle værelse.

Møtte Agnes Hiorth, opp for å drikke kaffe på hennes atelier, også Frøydis Haavardsholm kom inn og hilste på.

Til Magnhild, tok henne med på konserten.]

For en spænding. Men det gikk saa godt Riefling var saa oplagt. Jeg sa til Magnhild: nu tenker Sigrid paa oss. De tre klaverstykkene vakte stor begeistring og valsen maatte gis da capo, og jeg maatte ogsaa frem og ta mot applausen. – Jeg kan ikke regne op alle de mennesker jeg traf.

[Ute med Hugo etterpå.

Mange hilsener og telefoner.

Takker for den ubeskrivelige deilige tid i sommer.]

*Oslo 2 okt. 1937***Kjære Bjarne Larsen**

[...]

Jeg skulde være her i Oslo tirsdag 28de til Rieflings koncert, da han skulde spille tre av mine klaverstykker. Jeg reiste hjemmefra søndag aften og var fremme mandag aften. Det var en lang og trettende reise, især fordi jeg aldri faar blund paa øinene om natten. Været var nu blitt saa fint, saa jeg kunde godt ha reist rundt kysten, men saa var det tiden om at gjøre. Koncerten var meget vellykket. Jeg ønsker De hadde været tilstede. Og kritikken har helt forandret

tone, saa jeg ikke kunde tro mine egne øine da jeg læste dem, men de antyder – temmelig tydelig forresten – at det er mig som har forandret sig. Bare et par kritiker fortsetter paa den gamle maate. [Per] Reidarson skrev at det var barneranglens hemmeligheter jeg vilde utforske og gjengi i flygelarrangement. Men publikum tok imot det med stor begeistring, og Rieflings spil var jo helt vidunderlig. [...]

Jeg blev færdig med preludiet om Peter og holder ny paa med et nyt “saamannen”, likeledes for piano [opus 29]. Det skulde være som en pendant til Peter-preludiet. [...]

Oslo 4 okt. 1937

Kjære Sigrid

[Takker for sending av roser.

Leser Times og Gardener's Chronicle på sengen.

Betalte frk. Heggstad på pensjonatet for sommeren, tok bare halv pris.

Lamslått av skatteseddelen: 500 kr.

To nye elever og en gammel som fortsetter med halv time. Vil avvertere etter flere i Tidens Tegn.

I kirken, møtt fru Unni Lund [Langaard], som har problemer med eksmannen [Johan H.]. Han nekter henne å vise seg med datteren offentlig. Skal debutere i Trondheim med stor rolle i viktig stykke. [Ansatt første sesong ved teatret 1937–38,]

Nevø Magne skal ha forlovelsesselskap på sin 24 årsdag 13. okt. Må bite i det sure eple og komme. Magnhild er victoriansk og elsker alle anstaltmagerier, som en slik forlovelsesfest.

Hilser fra Hugo og Elna Mohr, som var forarget på domprost [Johs.] Hygens syn på det gamle testamente.]

*Oslo 5 okt. 1937***Kjære fru [Johanne Elisabeth (Lil)] Roede,**

[Hun har vært syk og i Italia.] Jeg vilde saa gjerne ha skrevet og takket for sjalet og sagt hvor nydelig det er, og hvor glad jeg blev i det med en gang; det er selve naturens farver i harmonisk forening. Og det rare er at dette pledd var aldeles en God-send som de siger paa engelsk, for jeg mistet mit gamle reisepledd på reisen til Vestlandet i sommer, til Sigrids store fortrydelse. Men nu bruker jeg det nye (som er meget penere) hver dag og er taknemmelig over at jeg har faatt det.

Igaar traf jeg doktoren [hennes mann] (som jeg til Deres beroligelse kan fortelle saa udmerket godt ut) og han gav mig Deres nye adresse.

Jeg kom ind til [Robert] Rieflings koncert – og det ene med det andet: først reisefeber (som De er saa lykkelig ikke at kjende) og saa koncertnervøsitet og saa hundrede andre ting at ordne med, – alt dette gjorde at jeg ikke fikk summet mig til at skrive før. Men De vet jeg er en daarlig brevskriver og i den henseende den sidste til at kaste sten paa andre. Derfor vet De, at De behøver ingen undskyldninger for mig – jeg blir aldeles beskjemmet naar jeg leser saant.

Koncerten gikk godt. Riefling var glimrende oplagt, og de tre klaverstykkene [fra opus 22] gjorde stor lykke endog hos kritikerne. I denne uke skal han ogsaa spille dem i England og senere i Wien. Jeg traf Ellen Margrethe og Ingrid [hennes døtre] paa koncerten. Det var saa hyggelig at se dem igjen. Jeg spurte Ingrid hvordan hun likte sin vals [opus 22 nr 2, tilegnet henne], og hun var straalende begeistret. Saa det var altsammen en stor opmuntring. – Nu er det allerede en uke siden. Jeg synes det er saa længe siden jeg reiste fra Valevaag, jeg er alltid helt ulykkelig med det samme, men saa er det jo saa hyggelig allikevel at komme herind og treffe alle sine venner. – Jeg er saa smaatt begyndt at faa elever og komme i de vante folder. –

Jeg har næsten ikke læst det mindste siden jeg blev færdig med Kierkegaards filosofiske smuler. I lang tid virket alt andet bare som en storm i et glas vand;

men det er urettfærdig, naturligvis. “Ich mag nicht atmen als in deinem Duft” som det staar hos Stefan George [i “Teppich des Lebens”].

Nu haaber jeg at De maa faa rigtig utbytte av Deres ophold denne gang og at badene maa svare til forventningene. De vet vi har lov til at be Gud om hjelp. Christian Science-menneskene gjør skam paa de andre troende i den henseende. – Men det er et langt kapitel og mere om det en anden gang. [...]

[Brev postlagt Oslo 7.10.37]

Kjære Eva [Lous Mohr].

Her sender jeg seddelen. Gid den nu bare maatte være til nytte. Takk for igaar og mange hjertelige hilsener til dig og Bjarne fra onkel Fartein

Oslo 9 okt. 1937

Kjære Harald Lie

Bare et par ord for at sige Dem at jeg var saa heldig at høre symfonien [i radio] fra Bergen næsten uten forstyrrelser,¹ og jeg synes den klang skjønt. Og virkningen av symfonien steg for hver sats for at kulminere med finalen. Jeg var saa glad over at høre musik, som hadde aand og sjæl og flugt – det er jo det musiken skulde gi – men hvor ofte oplever vi det. Saa gratulerer jeg med Deres store seier. De har gjort ære på Dem selv og Deres gamle lærer, som er rørt og stolt over at faa et saadant verk. (Hvor mange lærere har faat det.) Tusend takk kjære Lie og mange gode ønsker for Dem og vaar kjære Hedvig.

Deres hengivne Fartein Valen.

---

¹ Lies *Symfoni nr. 1* fikk sin uroppførelse i Harmonien 7. oktober 1937 under Harald Heides ledelse. Symfonien er tilegnet Fartein Valen.

[Kort fra Sundvolden p. Oslo 11.10.37]

Kjære Sigrid

[På søndags biltur med Hugo, Elna og Bjart Mohr.

Tyrifjorden vakker, minner om Mallorca.]

[Kort med bilde av Steinsfjorden sett fra Kongens utsikt] Oslo 14 okt. 1937

Kjære Sigrid

[Forlovelsesselskapet over.]

Oslo 16 okt. 1937

Kjære Sigrid

[... Forlovelsesselskapet, egentlig en plage for ham.

Familien til nevø Magnes forlovede enkle og jevne. Jenny har god innflytelse på Magne.

Bad Magne om å unnskyldte overfor hennes familie at han var så lite flink til å snakke med folk.

Snakket med Eugenia Kielland, Farteins tidligere lærer, som skrøt av ham.

Fått kritikken etter Robert Rieflings konsert i London. Både Riefling og han fikk utmerket kritikk. Konserten var 13. okt.]

Oslo 19 okt. 1937

Kjære Sigrid

[... Hørt biskop Johan Lunde, som omtalte forholdene i Russland og Tyskland.

Om familien.

Møtt Kemma Aarrestad hos Magnhild.

Så nevø Olavs nye bok: Tornen i kjødet. Olav stridbar overfor Menighetsfakultetet. Fakultetet for dristig og nær universitetet. Ber om Guds hjelp for Olav, stiller seg på hans side.]

Oslo 26 okt. 1937

Kjære Sigrid

[... Takker for blomster, pysjamas og kaker.

Ikke hjemme en kveld forrige uke.

Hos fru J. Brown igår.

Om familien.

Sender anmeldelse av en bok i Daily Telegraph: stenene har bevitnet sannheten i Bibelens beretninger.]

Oslo 28 okt 1937

Kjære Robert Riefling

I dag møtte jeg frk. [Sine] Butenschøn og hun fortalte mig hvad hun hadde faatt i oppdrag av Dem. Jeg vilde bare sende noen linjer i hast og sige at jeg saa godt kan forstaa Dem, og at De ikke maa tro at jeg er lei for det. Jeg er bare saa glad fordi De vil spille mine stykker i Selnerverein [i Scheveningen?]. Jeg hadde ogsaa lyst til at sige Dem, at De ikke maa komme i misstemning paa grund av den forstaaelseløse kritik i London. Jeg tænker mig at det ialfald maa ha været ti stykker i salen*)¹ som har fatt et indtryk av hvad Regers variasjoner er for noe og hvad det er for et storverk at spille dem saan som De gjør det. Og saa haaber jeg kanske det var noen som ogsaa forstod mine ting. –

Saa sender jeg alle mine bedste ønsker og tanker til Deres koncert i Wien: at De maa være rigtig oplagt til at blæse Londoner-kritiken et stykke – og spille,

---

¹ Riefling hadde uttalt i et intervju i Aftenposten: “Selvom det ikke blir mer enn 10–12 mennersker som skjønner det [Valens klaverstykker], så er det da noget.”

spille saan som De kan det. Jeg lever endnu i skjønhetsindtrykket av Mozarts sonate.¹ Naar man har faatt saa rike gaver av Gud, som De, saa spiller en saadan episode ingen rolle. Jeg vilde ogsaa endnu en gang takke Dem, for hvad De har gjort for mig og sige at jeg aldrig kunde faa en en bedre interpret end Dem. Mange hjertelige hilsener i al hast fra Deres hengivne Fartein Valen.

*) [Valens fotnote:] skade at kritikerne saa sjelden er blant dem.

[Oslo, stemplet 28.10.1937]

Kjære Sine [Butenschön]

Saa haaber jeg at De likesaalidt som R. [Robert Riefling] maa være bedrøvet over denne episode. Hvad mig angaar saa er jeg jo forberedt paa at bli slaktet i utlandet paa samme maate som jeg er blitt slaktet her hjemme; men jeg haaber jeg skal overleve det. Og naar arbeidet gaar godt, saa kan jeg ikke ønske mig noe bedre. [...]

Oslo 2 nov. 1937

Kjære Sigrid

[... Leser nevø Olavs bok [Tornen i kjødet] som virkelig er storartet.

Mer om teologiske betraktninger i tiden, [Johs.] Hygens rasjonalisme osv.]

---

¹ Riefling hadde fremført Mozarts Fantasi og Sonate c-moll KV 475/457.

*Oslo 8 nov. 1937***Kjære Sigrid**

[... Nevø Arne forlovet med Jennys søster Asbjørg.

Nevø Olav i byen.

Olav skal få preludiet om Peter på Genesarets sjø, Såmannen skal Fartein få [begge opus 29]. Spilte noe av begynnelsen for dem. Olav oppfattet det riktig.

Skifteforvalteren [C.H. Steen] i pensjonatet 83 år. Feires med middag.]

*Oslo 15 nov. 1937***Kjære Sigrid**

[... Nevø Olav i byen for å studere.

På biltur til Frognerseteren med Hugo Mohr, så på kartongene hans for utsmykningen til Vår Frelser. Nattverden gjorde mest inntrykk. Beskrives.

Olav ikke bekymret for Leiv Aalens ordkløverier.

Også hørt Olav tale, har nu fått slik stille inderlig ro som virker mer intens enn hans tidligere voldsomme utbrudd.

Skal til tannlegen.]

*Oslo 23 nov. 1937***Kjære Sigrid**

[... Nevø Olav vil til Berlin i anl. sin doktorgrad. Reiser nå hjem til Jelsa.

Den geistlige komite har vært og sett på Hugo Mohrs arbeider. Hugo rasende over en av dem som hade sagt at treenigheten var noe skitt.

Vantroen hadde aldri fått slik makt i Tyskland om prestene ikke hadde gitt menighetene stener for brød.

Brev fra Robert Riefling, gjort stor lykke i Wien.]

*Oslo 28 nov. 1937***Kjære Sigrid**

[... Om familien, Magnhild i Stavanger.] Hadde jeg bare talt med henne før hun reiste, saa vilde jeg ha faatt henne til at reise til dig – jeg skulde ha prøvet at betale reisepengene, skjønt denne maaned har været noksaa vanskelig, men næste blir det litt bedre. Men nu vet jeg ikke hvordan det blir; hun synes kanskje hun har for knap tid.

Idag maatte jeg betale 45 kr for kopieringen av de orkestersangene som skulde til Göteborg. Det var et haardt indgrep i pungen, men saa var det jo ingen vei utenom. – Frk. [Sine] Buteschøn var indom her en aften, og jeg skulde hilse dig saa meget, og si du skulde slet ikke bry dig med at skrive til henne. Ja hun er rørende i alt sit utrættelige strev. Jeg har endnu ikke hørt noe fra Universal Edition om mine noter; men jeg gjorde mig ingen illusjoner i den anledning. Det er en vanskelig tid for den nye musik overalt. Jeg fikk forresten en hilsen fra Dr. [Erwin] Stein gjennom [Robert] Riefling.

Forrige onsdag var jeg buden til Harald Lie, min elev og hans frue som er født Hedvig Roede, hun som jeg har fortalt dig saa meget om; hun har været saa meget syk. – Det var nærmest for at høre Bruckners 1ste symfoni i radio, jeg har aldrig hørt den. Begge disse to har ligget mig saa paa hjerte og jeg har hatt slik samvittighetsnag fordi jeg ikke har faatt tale ut med dem. Jeg bad Gud, hvis det var hans vilje saa maatte han gi mig anledning den aften. Og det falt sig saa naturlig at vi kom til at tale om aandelige ting, og saa fikk jeg tale om frelsens vei med dem. Jeg har næsten aldrig møtt saa mottagelige mennesker. Hun fortalte at da hun var syk, saa følte hun en natt at Gud liksom strøk over henne og i det øieblik tok sykdommen bort fra henne. Derfor trodde hun saa usvigelig sikkert at det var en Gud til. Ingen makt kunde faa henne bort fra det. Han var mer steil, men hørte allikevel saa ivrig efter hvad jeg sa, og jeg følte hvor han tok imot det. Jeg hadde ikke paa forhaand tænkt hvad jeg skulde sige men overlod alt til Gud, og jeg fikk oppleve hvad Jesus siger at det skal alt sammen

blive givet eder i samme stund, hvad I skal sige. Og jeg var saa glad efterpaa. Jeg fortalte dem alt om Jesus som vaar frelser, det som er til saa stort anstøt for det naturlige menneske, og jeg la ikke skjul paa hvilket anstøt det hadde været for mig selv. Særlig fruen tok imot med aapne armer, og vi skiltes med stor hjertelighet.

[Om medpensjonær @@ Vogt.]

Igaar var jeg en deilig biltur med Hugo, Elna og Bjart [Mohr] til Sundvolden ved Tyrifjorden. Det er slik hvile for hodet at kjøre bil. Hugo fortalte, det var gaatt en hel uke, før han kunde komme sig efter den uttalelsen om treenigheten. [...]

Oslo 13 dec 1937

Kjære Unni [fru Langaard]

[...] Var det ikke morsomt med Roberts [Riefling] succès. I London var den jo ikke saa stor, men i Wien fabelaktig eftersom Erna Gál skrev til Sine [Butenschøn. ...]

Men mig selv har det gaat noksaa godt i høst, har været oplagt. Men det har været smaatt med elever og det er jo baade godt og ondt.

Og endnu føler jeg mig like lykkelig, men det er jo ikke avhængig av noget i denne verden. – [...]

Oslo 17 dec. 1937

Kjære Sigrid

[Sendt julepakke.

Sykdom i familien. Om nevø Magne og hans tilkommende svigefar.

Innbydelse til Sætre og Dagny Knutsen, men reiser ikke iår.

Skal være sammen med familien da Magne har magesår.]

*Oslo 21 dec. 1937***Kjære Sigrid**

[... Uhyggelige ting i verden. Burde vitne om Frelseren.]

Allikevel, midt i al ængstelsen og gruen for fremtiden, saa føler jeg mig paa en maate saa glad og fortrøstningsful; siden det synet paa himmelen i høst, er jeg blitt befridd saa megen tvil og har været saa lykkelig. “Thi salighedens tid er nær, at glæde vaare lande. Vi skal nu snarlig finne, av Davids stol, Retvisheds sol, Vaar Jesum at oprinne.”¹ Ja den som av hjertet rett kunde tro det.

[Stadig fremover med nevø Magne.

Unni Lund Langaard på Haukeland i Bergen med samme sykdom.]

*Oslo 30 dec. 1937***Kjære Sigrid**

[... Takkker for gavene. Spør ofte seg selv om alt strevet og uroen er det rette middel for å forberede en for julens enkle budskaap.

Stille og fredelig jul, bare sammen med familien.

Nevø Magne noe bedre, får lov å være oppe litt.

Hos Einar Sandvik. Knut fikk ham til å fortelle fra Madagaskar.

Takker Sigrid for alt i dette året.]

---

¹ Fra Kingos “Vaagn op, min Sjæl”, brukt av Valen i opus 27.

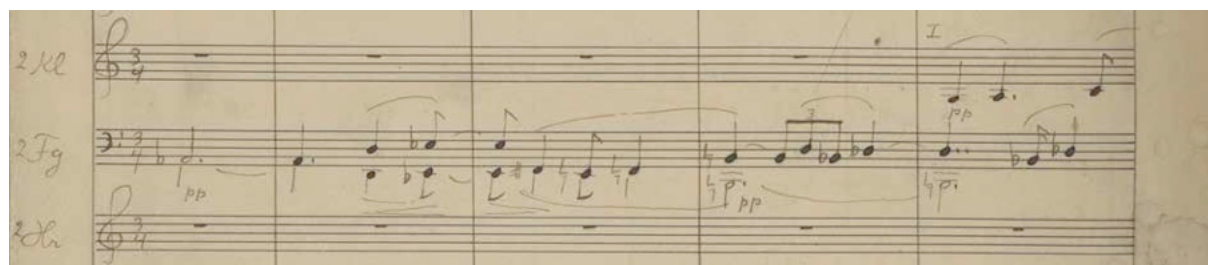

Den "12 okt 1937" skrev Valen ned begynnelsen på "Sonate ... op. 30" for klaver.

Tempoangivelsen var Largo.

10. januar 1938 startet Valen et nytt partitell, som fikk tittelen "Symfoni I ... op. 30".

Tempobetegnelsen er Lento, men som vi ser av fagottstemmen i partituret nedenfor, er det stort samsvar mellom klaversonaten og symfonien. Materialet krevde en orkesterklang.

1938

Fartein Valen hadde et litt turbulent år i 1938. Etter lange overveielser og mye praktisk arbeid forlot han Oslo den sommeren. Han hadde lagt foreløpige planer om å bli i Valevåg ett år. Men det ble til et permanent opphold i Valevåg, og det tok åtte år før han var tilbake på besøk i hovedstaden.

Høsten 1937 var Valen fortsatt opptatt av klavermusikk og hadde tenkt å komponere en klaversonate. Men fra januar 1938 ble materialet endret og tatt inn i en orkesterramme, dette skulle bli hans første symfoni opus 30.

I juni disputerte Olav Gurvin for den filosofiske doktorgrad med en avhandling som analyserer Valens musikk i en moderne (den tids) kontekst.

[Poststemplet Bergensbanen 9.1.38]

Kjære Bjarne Larsen

[...] Men jeg var saa svært trett og nedfor før jul, og da blir alt saa vanskelig. Jeg blev bortført av noen av mine venner nytaarsaften om morgen og blev hos dem næsten en uke, og nu synes jeg at jeg føler mig som et nytt menneske efter roen og stilheten paa landet. [...]

Oslo 10 jan. 1938

Kjære Sigrid

[... Nettopp skrevet til Larsen.

Ble med kapt. (Sverre) Kristensen til Sætre nyttårsaften. Stille og rolig, velgjørende.

Om familien.]

Det var saa ondt at læse om den bitre striden i bygden. Det staar jo at “kjærligheten skal blive kold hos mange” [Matt. 24:12]. Det er vel altfor sandt. Og Gud vet hvilke tider vi gaar imøte. Alle som jeg har snakket med ser meget mørkt paa den internasjonale situasjon. Politifuldmægtig [Hartvig?] Vogt sa: “De er vel fri militærvesenet nu da De er 50 aar.” Jeg sa jeg aldri har været i rullene. For han sa “jeg er viss paa at vi ikke undgaar krigen dennegang.” Det var som om han visste ting han ikke hadde lov at meddele. derfor maa jeg saa ofte tænke paa skriften paa himmelen i høst og be Gud “at det store maa bli stort for mig og det smaa smaatt.” [Lukas 16:10–12] Men det er saa vanskelig i denne

verden. Kunde vi bare med fuld tro og frimodighet lægge alt over paa ham som kom til verden for at frelse os. [...]

Oslo 18 jan. 1938

Kjære Sigrid

[...] Det var meget interessant at lese om den stjernen, som var saa nær ved jorden. Jeg husker at netop den dagen var jeg udbuden til Harald Lie og hans frue for at høre en symfoni av Bruckner i radio;¹ men det var nesten umulig at høre paa grund av atmosfæriske forstyrrelser. En slik knitring og braking i radio har jeg aldrig hørt. Mon ikke det var den planeten som var skyld i det. –

Hvor underlig at tenke paa at vi har været saa nær undergangen og reddet ved Guds naade. Det staar jo at i de sidste tider skal der skje tegn på himmelen. Maatte vi bare gi akt paa dem og være beredt lik de kloge jomfruer.

Harald Lie, en elev av mig, som jeg visst har fortalt dig om før, hadde en symfoni [i Filharmonien] igaar og gjorde stor lykke. Du husker det var ham som var gift med den syke unge piken. Men nu er hun saa kjekk. Han har alltid gjort så meget for mig, og jeg tror ikke det er mange av mine elever som har vist en større taknemmelighet. Jeg sender et lite utklip av noe som stod i Dagbladet om ham.

[Sender også en skjønn svensk salme fra Tidens Tegn.

Om familien, nevø Fartein, venninne Unni Bull-Hansen.

Hilser fra fru J. Mohr og frk. Helga Stene.]

---

¹ I Aftenpostens oversikter over radioutsendinger finnes to Brucknersymfonier 12. januar, fra henholdsvis Berlin og Leipzig.

*Oslo 27 jan. 1938***Kjære Sigrid**

[...] Tirsdagen ville jeg ha skrevet til deg. Jeg vilde først hvile mig litt efter aftens. Jeg syntes plutselig det var saa varmt i værelset, og vilde lukket op vinduet for at lufte litt. Da saa jeg det merkelige syn paa himmelen, som dere kanskje har sett ogsaa der borte men som du i alfald vil ha lest om: hele himmelen var blodrød. Jeg blev saa forfærdet, men saa skjønte jeg at det var nordlys. Jeg har aldrig sett noe paa samme tid forfærdende og storartet. For uvilkaarlig maate man jo tenke paa krig og blodsudgytelse. Det staar jo i skriften: himmelen skal bli rød som blod og at i de sidste tider skal det ske tegn i himmelen. Alle avisene skriver saa overlegent om at det bare er nordlys og haaner dem som mener at det er et tegn paa Jesu komme. Men selv de lærde kan endnu ikke forklare dette nordlys; og ingen har heller kunnet forklare hvorfor det i historisk tid alrig er sett noe lignende; for det saaes jo over hele Europa helt ned til Italien. –

Saa maatte det igjen gjøre os mere rede til at imøtese Hans komme og vaar forløsnings tid. Mange ganger synes jeg det er saa broget i denne verden, baade med mig selv og med hele verden forøvrig, at jeg synes den eneste utvei er at Frelseren maa komme igjen.

[Om familien.

Besøk hos Robert Riefling.]

*Oslo 1 febr. 1938***Kjære Sigrid**

[... Om familien.

Om fru J. Brown og åndelig ting.

Sender henne utklipp av Rein Seehusen.]

*Oslo 8 febr. 1938***Kjære Sigrid**

[... Om familien.

Magnhild fått elektrisk snor[?]

På biltur med Hugo Mohr og moren, fru J. Mohr, som er blitt så gammel.

Hugo litt motløs over arbeidet i kirken.

Oppføringen av sangene i Gøteborg strandet på sangerinne. Sine Butenschøn øver dem inn, sier de ligger så godt for stemmen.

Bekymret for omveltningene i Tyskland, minner om 30 juni 1934 (De lange knivers natt).¹

Vil være hjemme hele neste år for å arbeide med symfonien.]

*Oslo 15 febr. 1938***Kjære Sigrid**

[... Om Magnhild.

På foredrag hvor Albert Hiorth talte om Palestina og viste lydfilm om kolonistene.

Fru [Bertha] Hannestad, kinamisjonær, talte også og sang fra Korinterbrevet på kinesisk pentaton melodi.

Hilser fra Unni Lund og Sine Butenschøn.]

*Oslo 23 febr. 1938***Kjære Sigrid**

[... På besøk i Sætre fem dager. Hvilte så godt.

Bilt både frem og tilbake.]

---

¹ Hitlers utrenskninger, "De lange knivers natt".

*Oslo 1 mars 1938***Kjære Sigrid**

[Nevø Olav skal til Valevåg.

Ønsker at Olav ikke var så steil og ikke ville engasjere seg for meget med de sekteriske partier. Egentlig er det fremmed for Olav.

Har fått laget elektriske snorer(?) for Magnhild, til 94 øre. Bare to snorer.

Anne Grimdalen vunnet pris for Oslo Rådhus' utsmykning. Stille og beskjeden dame han hadde møtt hos Einar Sandvik og Agnes Hiorth. Anne Grimdalen sa som Bach: "Soli Deo gloria."]

*[Udatert, Oslo ?, våren 1938?]***Kjære Olav [Valen-Sendstad]**

Det er best du brenner dette brev. [...]¹

Jeg maa fortelle dig om hvor storartet frk. [Sine] Butenschøn har været. En formiddag kom hun og sa at nu vilde hun bekoste trykningen av mine klaverstykker. Hun hadde været i Norsk notestikk og faatt anbud. Efterhaanden vilde hun saa fortsette med mine andre ting. Jeg blev saa overvældet at jeg nesten ikke kunde sige et ord. Men hun var rent febrilsk av frykt for at jeg skulde sige nei, og sa, at nu hadde hun arvet sin bestefar; senere kom hun til at arve mange penge efter sin far. Desuten tjente hun penger selv, og hun var ikke av dem som syntes det var det spor morsomt at bruke penger paa tant og fjas. Derfor var det bare en glede for henne at kunne faa bruke sine penger paa en saadan maate o.s.v.

Jeg maatte jo bare sige takk og var rørt over hennes godhet. Saa om tre uker skulde jeg faa den første korrektur. Du vet, det har jo været tungt for mig mange ganger at jeg maatte sitte inde med alle mine komposisjoner og ikke faa dem ut,

---

¹ Dette brevet til Olav Valen-Sendstad ble aldri sendt, og det er noe sensurert. Det ble senere lagt ved en fødselsdagshilsenen til OVS, se brev av 28. juni 1940.

saa at ialfald de kyndige kunde dømme om dem. Og det var jo en stor skuffelse den gang med [Henrik] Sørensen. Og saa skulde dette komme saa uventet! [...]

Oslo 9 mars 1938

Kjære Sigrid

[... Om familien

Hos Einar Sandvik.]

I formiddag har jeg drukket kaffe sammen med Kirsten [Mohr fra Berlin] paa en kafe i byen og vi pratet sammen i over to timer, baade om nytt og gammelt. Hun fortalte mig meget ogsaa om kirkeforholdene og hennes syn faldt i meget sammen med Olav [nevø], ogsaa angaaende [Martin] Niemöller som hun ellers personlig setter stor pris paa. Hun var igrunnen noksaa fri for fordom til at ha levet saa lenge i Tyskland. – Hun mente at Niemöller var for meget av en kampnatur og gikk ikke tilstrekkelig i dybden. Han var saa opslugt av sin kirkepoltik at hun syntes han forsømte læren og forkyndelsen. Hennes søn Fridtjof var blitt konfirmert av Niemöller, men det meste av tiden hadde han været ute paa sine foredragsturneer, saa gutten hadde faatt saa litet igjen av sin konfirmasjons-undervisning. Du vet Olav blev jo skuffet av Niemöller som theolog, men Kirsten sa, at ogsaa deres ven den biskoppen, som i sin tid blev avsatt, bebreidet Niemöller at han ikke gikk dypt nok ned i evangeliet. Jeg sa til Kirsten at jeg synes den sidste præken av Niemöller viste en utvikling i større evangelisk klarhet. Ja hun vilde ikke si noe ondt om Niemöller; han var en from mann personlig og baade Kirsten og hennes mann tilhørte jo selv bekjenneslseskirken; og hun sørget dypt over at Niemöller var kommet i koncentrasjonsleir. Paa den andre siden mente hun at det var mange personlig varme kristne [blandt] de tyske kristne, men naturligvis mange retninger og avskygninger. Men like overfor Rosenbergs nye “religion” hadde hun bare haan og forakt, og det samme var tilfelde med hennes mann, han var sterkt imot den. Og Kirsten mente at deres rolle var næsten utspillet i Tyskland. Men de kunde

holde sig en tid endnu. Jeg spurte om det hadde været store vekkelser i Tyskland. Ja, sa Kirsten, men hun syntes prestene hadde sviktet noe av den personlige sjelesorg. Jeg talte ogsaa om forholdet til jødene og diktaturet og sa at det var de ting som var vanskeligst for oss i Norge at døie. Det med jødene beklaget hun dypt og hun kunde forstaa at vi kunde føle det saa. Og diktaturet haabet de alle skulde bare være midlertidig.

Ellers turde jeg ikke fritte henne ut for meget, men det var interessant at høre det fremstillet fra dem som lever selv midt oppe i det.

Senere kom jeg til at tenke paa Niemöller og det faldt mig ind: kanske det allikevel er rett at han protesterer mot staten – en stat som lærer og forfekter antikristelige ting – . Kanske hans standpunkt allikevel er det kristelig rigtige. Selv om staten aldrig saa meget siger at de ikke vil blande sig op i selve læren; saa krever de jo at være absolutt raadende i alt – en rett som de kristne ikke kan anerkjende. – Dette falt mig ind senere.

Lørdag var det et litet selskap hos fru [Jeanette] Mohr for Kirsten. Det var familien og noen faa venner, deriblandt maleren Henrik Sørensen. Han hadde været i Gøteborg og var saa optatt med en samtale han hadde hatt med Sveriges mest bekjendte musik-kritiker som hadde sagt at den maaten de behandlet Valen paa borte i Norge var aldeles skandaløs, for jeg var den “eiendommeligste og den mest betydende av de norske komponister.” – Saa refererte Sørensen. –

Jeg skulde hilse fra fru Mohr og frk. [Sine] Butenschøn. Hun vil nu bekoste trykningen av de 4 klaverstykkene, og om et par dager skal jeg faa korrekturen.

Mange hjertelige hilsener til alle fra din hengivne Fartein

[P. 12.3.38]

Kjære Sine [Butenschøn]

Tusend takk for rosene. Det er nok den omvendte verden, det var mig som burde ha sendt dem. Jeg fikk heller ikke takket som jeg skulde – men mere om det senere.

Hjertelig hilsen og takk Fartein V.

Oslo 22 mars 1938

Kjære Sigrid

[... Magnhild operert, ikke svulst. Livmoren falt ned.

FV betuttet, fikk ikke høre noe før senere. Var ikke istand til å be for han trodde det var Guds vilje at de skulle miste Magnhild. Glad at det ikke var alvorlig.

Nevø Magnes magesår gror bedre nå.]

Oslo 25 mars 1938

Kjære Unni [fru Langaard, nygift Schönfelder]

[... Ikke tatt med noe]

Oslo 29 mars 1938

Kjære Sigrid

[... Magnhild kjekk igjen. På Vår Frues hospital (katolsk sykehus i Oslo), orket ikke å se på helgenbilde.

Mye om sykdommer.]

Oslo 29 mars 1938

Kjære Sigrid

[... Mer om Magnhild.

Sine Butenschøn vil sende et engelsk bilde av en hekk med sne på som egentlig var et slags Kristus-bilde. Minner om bilde S. har på kjøkkenet. FV fortalte Sine Butenschøn om synet i skyen i sommer.

Talte mye med Sine Butenschøn om troen.
Unni Lund gift med dr. Schønfelder i Bergen.]

Oslo 6 april 1938

Kjære Sigrid

[... Om en artikkel av nevø Olav om misjon.

Om familien.

Hos Nils Roedes, meget hjertelig.

Nevø Fartein vet ikke hva han skal bli, tenker på medisin. FV og moren mener han er typisk humanist.

Vår.

Hos fru J. Brown.]

Oslo 19 april 1938

Kjære Sigrid

[...] Jeg skjønner ikke hvordan det har været i denne uken, jeg har faktisk ikke hatt en stund til min raadighet. Jeg har hatt en del korrektur som var saa presserende. De er de fire klaverstykkene [opus 22] som [Robert] Riefling spilte på grammofon og som frk. [Sine] Butenschøn nu har bekostet i trykk. Og saa har jeg været stadig optatt hver aften. Men jeg haaber at det ikke skal gjenta sig. Hvor jeg gleder mig til at komme hjem nu. Jeg er begynt at telle dagene og det er jo snart bare en måned igjen. Altsaa paasken blev igrunden ikke saa stille som jeg ønsket, uagtet jeg ikke reiste bort. Jeg var saa fryktelig trett og vilde saa gjerne ha faatt hvile helt. Jeg var i kirken alle helligdagene men blev saa meget buden ut, vilde helst ha været i ro. –

Jeg haaber du er kommet vel over alle basarene og kan ta en liten hvil. Det blir jo svært anstrengende, det kan jeg nokk forstaa.

Det var saa herlig veir like til skjærtorsdag. Langfredag blev det surt og overskyet og natt til søndag var det sterk frost – efter at vi hadde hatt 17 varmegrader og efter at alle trærne var sprunget ut. Og nu sner det, saa det ser ikke saa lyst ut. –

Det var saa faa folk i pensjonatet i ferien. Forsaavidt var det stille og deilig. Vi spiste alle ved ett bord.

Igaar var jeg en lang biltur med Hugo og Elna [Mohr] helt til “søsterkirkene” paa Gran i Hadeland. Det var saan en deilig tur og interessant at se denne del av Norge hvor Norgeshistorien har sin vugge. De to gamle kirkene var saa skjønne og Randsfjorden, med de høie snefjeldene i bakgrunden praktfuld. Vi rastet like ved den haug på Tyristrand gaard, hvor Halvdan Svarte ligger begravet, og spiste vaar medbragte mat med varm kaffe fra thermosflaske, som smakte deilig i det sure veir.

Det har været forholdsvis stille ute i den store verden, men jeg talte med en ung mann som netop var kommet fra London og han sa at i London syntes folk at de hadde et sverd hengende over sig og bare ventet paa at ufreden skulde brake løs. Det er jo umulig at vite noe med saa uberegnelig folk som Hitler og Mussolini. [...]

Oslo 27 april 1938

Kjære Sigrid

[... Full sommer. Bøndene savner regn.

Om familien.]

Da jeg var hos [Einar] Sandviks forrige søndag fikk jeg en katalog fra Bryne [Planteskole, Stavanger] og saa bestilte jeg en 20 stykker roser, da det er stengt paa grund av munn og klovsyken og Coloradobiller over alt i utlandet. Men det er kanskje litt sent nu, saa det er ikke sikkert vi faar det ivaar. Jeg vilde bare sige det til dig i tide; vi har jo mange huller at fylde ut, da det ikke blev noe med vaare roser i fjor. [...]

Ute i verden ser det saa mørkt og truende ut; jeg har slik ængstelig beklemmende følelse. Selv om det driver over for denne gang saa er det vel bare en frist før det virkelig bryter løs. Maatte Gud være oss alle naadig og spare oss ogsaa denne gang. –[...]

Oslo 3 mai 1938

Kjære Sigrid

[... Fått fransk blad fra Sigrid.]

Jeg begynner nu aa telle dagene til at jeg skal komme hjem og endda jeg gruer mig for alt braak med oppbrudd og pakning, saa gleder jeg mig nu usigelig til at komme hjem og ved utsikten til at faa være hjemme et helt aar eller to. Jeg føler, jeg begynner nu at bli trett av at ha elever, det tar for meget av kreftene, som jeg føler burde være brukt til noe bedre. Og nu da jeg har faat elever som er saa flinke at de kan overta min undervisning, f.eks. Harald Lie, saa ser jeg intet galt i at jeg forlater dem og vier mig helt for komposisjonen.

[Til kaffe hos frk. Dagny Sandvik i pensjonatet, traff der Astrid af Geijerstam for første gang siden 1916 i Berlin. Fått helt hvitt hår. Mistet en sønn ved kullseiling i vinter.

Nevø Fartein oppe til ex.artium. Landsmaal først.]

Oslo 10 mai 1938

Kjære Sigrid

[... Tritonia-løkene må plantes i potte først. [?]

Ishelgenene [St. Pancras' dag, 12. mai] er kommet 9., 10., 11. Som i Berlin.

Agnes Hiorth maler dobbeltportrett av nevø Magne og FV.

Hos fru I. Stang Lund.

Nevø Olav vil besøke Sigrid i disse dager.]

Igaar var Olav Gurvin oppe med et eksemplar av sin doktoravhandling; hvorav et stort avsnitt omhandler min musikk. – Det er mektige krefter igang for at hindre at han skal faa doktorgraden, men de vil intet nytte. Det er et fremragende dypsindig arbeid.

[Lest siste korrektur på 4 klaverstykker.]

[Udatert, trolig mai 1938]

Kjære Hr. [Sverre] Bergh

Min varmeste takk for de deilige roser De gledet mig med i dag, og alle de beste ønsker baade for sommeren og for opholdet i Wien.

Med hjertelig hilsen Deres Fartein Valen

[Attest, kopi]

Undertegnede har hat anledning til at se igjennem noen komposisjoner av Sven Lange. De har overbevist mig om, at han er meget musikalsk og har en melodisk aare. Desuten viser disse komposisjoner en baade harmonisk og formel dyktighet som er saa merkeligere som komponisten ikke har hatt noen undervisning i musik-theori.

Fartein Valen

Oslo 10 mai 1938

Oslo 17de mai 1938

Kjære Sigrid

[... Om familien.

Feirer dagen i stillhet. Bare så på barna fra Uranienborg.

Fikk nok av pandemoniet i byen da han bodde på Westminster.

Vekket av koralmusikk fra Uranienborg kirke.

Sier farvel til elevene i neste uke.]

Oslo 26 mai 1938

Kjære Magne Elvestrand.

Min hjerteligste takk for de deilige blomster og de venlige ord De og Deres forlovede gledet mig med. Jeg vilde ogsaa faa lov til at sige Dem hvilken glede det har været for mig at arbeide sammen med Dem. Og jeg vilde

ogsaa gjerne sende mine varmeste ønsker for bryllupet isommer og for fremtiden.

Med hjertelig hilsen til Dem og Deres forlovede
Deres hengivne
Fartein Valen

[Oslo p. 1.6.38]

Kjære Sigrid

Du har nok ventet lenge paa at høre fra mig dennegang, men det har været saa meget at ordne med før avreisen og saa er den ene dag gaatt efter den anden. Jeg hadde haabet at være hjemme til pinse men nu har jeg lovet at være over [Olav] Gurvins doktor-disputas som er blitt utsatt til imorgen 2 juni. Hvis jeg reiser fredag, kan jeg allikevel ikke komme hjem før 1ste pinsedag om aftenen; derfor vil jeg heller vente til tirsdag 7de juni og da skulde jeg være i Haugesund torsdag aften 9 juni, for jeg vil reise langs kysten dennegang ogsaa. Idag har jeg sendt alle mine bøker og alle malerier og gangtøiet med gjennom et ærendsgut-kontor. Jeg hadde ikke kunnet greie det selv, og det laa som en mare over mig. Men idag morges kom to mann og hentet alt sammen, det hele stod paa i tyve minutter. Senere skulde de pakke det ordentlig paa lageret og sende det. Så nu har jeg bare litt almindelig tõi at pakke og det blir ikke saa vanskelig.

Magister [Olav] Gurvin har skrevet en doktoravhandling om atonal musik. Han vilde saa indstændig at jeg skulde være tilstede ved disputasen imorgen. Det er en dansk dr. [Erik] Abrahamsen som skal være opponent.¹ Jeg synes det er saa leit, naar jeg selv er part i saken, likesom. Men av hensyn til Gurvin, som har gjort saa meget for mig, kunde jeg ikke la være at komme.

---

¹ Ellers i bedømmelseskomiteen: O.M. Sandvik, Oslo, og Yvonne Rokseth, Paris.

Jeg gleder mig slik til at komme hjem nu, at jeg kan ikke sige det. Jeg har en følelse av, at jeg har avsluttet en periode av mitt liv. Jeg tror ikke for fremtiden, at jeg greier at ha flere elever, men at jeg maa forsøke bare at koncentrere mig om komposisjonen. Jeg har hatt elever like til de sidste dagene. Jeg kunde næsten ikke bli kvidt dem, for da de hørte, at jeg ikke skulde komme igjen til høsten, saa maatte de ha saa mange ekstra-timer. Det har ogsaa hæftet mig en del. –

Forrige fredag aften ringte Hugo [Lous Mohr] og spurte om jeg vilde være med ham paa en bil-tur. Vi skulde være tilbake søndag aften. Jeg maatte bestemme mig i telefonen, syntes igrunden det kunde være deilig at komme bort fra byen en liten stund. Vi kjørte langt op over Valdres. Jeg har aldrig været der før og synes det er et av de vakreste og mest avvekslende av alle norske dalfører. Vi var helt til Bagn, hvor vi overnattet paa et hotel som ligger høit oppe under fjeldet. Derfra kunde vi om morgenen se hele Jotunheimen i al sin prakt. –

Saa maa jeg nok slutte for dennegang. Jeg skriver, skulde det komme noen forandringer med reisen.

Agnes [Hiorth] er endnu ikke færdig med dobbelt-portrættet,¹ saa vi skal komme endnu en gang. Men det ser fint ut. –

Jeg maa nu avsted med brevet, da jeg er redd for at du har ventet altfor lenge.

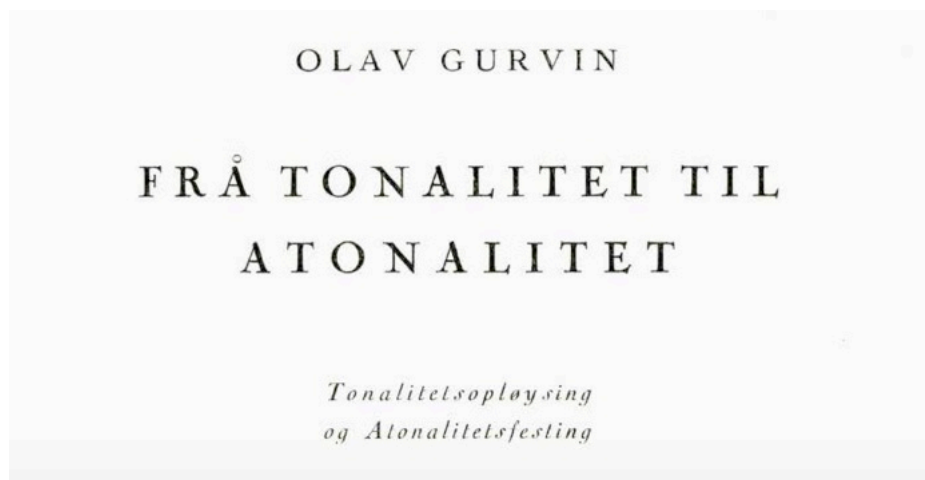
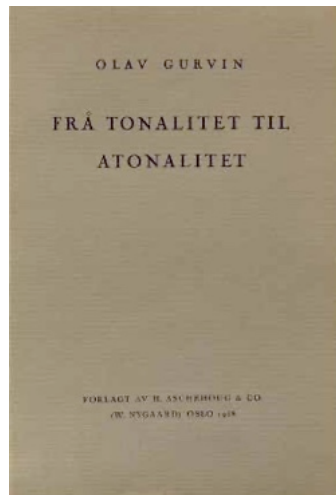
Kjærlig hilsen

Din hengivne

Fartein

---

¹ FV sammen med nevø Magne.

Olav Gurvins avhandling, som han forsvarte i 1938. Den ble ikke akkurat folkelesning, men flere uttalelser fra sakkyndige som forstod temaet ble raskt spredt videre enn blant forskere og musikere. Bekreftelser av at Valen ble sidestilt med storheter som Paul Hindemith og Arnold Schönberg, medførte at Valens ry steg ytterligere

FARTEIN VALEN – noen milepæler

Opus/År		
1887	<i>Født og oppvokst i Stavanger</i>	
1890–95	<i>Reise til/fra og opphold på Madagaskar</i>	
	<i>Skoleår i Stavanger</i>	
1906–	<i>Studier i Kristiania, filologi, organisteksamen, komposisjon</i>	
1	Legende for klaver	1907–08
1909–	<i>Studier i Berlin ved Kgl. Hochschule für Musik</i>	
-	Strykekvartett nr. 0	1909
2	Sonate nr. 1 for klaver	1906–12
-	Salme 121 for kor og orkester	1911
1915–	<i>Opphold i Valevåg, utvikling av teknikk og stil</i>	
3	Sonate for fiolin og klaver	1912–19
1922	<i>Tre måneder i Italia</i>	
4	Ave Maria for sopran og orkester	1915–21
5	Trio for fiolin, cello og klaver	1917–24
1925–38	<i>Opphold i Oslo (september–mai) og Valevåg (juni–august)</i>	
6	Drei Gedichte von Goethe for sang og klaver (Sakontala, Weiss wie Lilien, Suleika)	1925–27
7	Mignon. Zwei Gedichte von Goethe for sang og orkester/klaver (So lasst mich scheinen, Heiss mich nicht reden)	1920–27
8	Zwei Chinesische Gedichte (fra Bethges <i>Die Chinesische Flöte</i>)	1925–27
9	Darest Thou now, o Soul for sang og orkester (Walt Whitman)	1927–28
1928	<i>Fire måneder i Paris</i>	
10	Strykekvartett nr. 1	1928–29
11	Pastorale for orkester	1929–30
12	Hvad est du dog skøn (H.A. Brorson) motett for blandet kor a cappella	1930
13	Strykekvartett nr. 2	1930–31
14, 15, 16	Motetter for kor a cappella	
17.1	Sonetto di Michelangelo for orkester	1931–32
1932–33	<i>Opphold Sicilia og Mallorca</i>	
17.2	Cantico di Ringraziamento for orkester	1932–33
18.1	Nenia sulla morte d'un giovane for orkester	1932–33
18.2	An die Hoffnung for orkester	1933
19	Epithalamion for orkester	1933
20	Le Cimetière marin for orkester	1933–34
21	La Isla de las calmas for orkester	1934

22	Fire klaverstykker (Nachtstück, Valse Noble, Lied ohne Worte, Gigue)	1934–35
23	Variasjoner for klaver	1935–36
24	Gavotte og Musette for klaver	1936
25, 26, 27	Motetter for kor a cappella	
1936	<i>Komponistgasje fra Stortinget</i>	
28	Præludium og fuga for klaver	1937
29	To preludier for klaver	1937
30	Symfoni nr. 1	1937–39
1938–	<i>Fast bosatt i Valevåg</i>	
31	Zwei Lieder for sopran og klaver (Gruppe aus dem Tartarus (Schiller), Anakreons Grab (Goethe))	1939
32	Die dunkle Nacht der Seele for sopran og orkester (Juan de la Cruz)	1939
33	Præludium og fuga for orgel	1939
34	Pastorale for orgel	1939
35	Ode til ensomheten for orkester	1939
36	Intermezzo for klaver	1939–40
37	Konsert for violin og orkester	1940
38	Sonate nr. 2 for klaver	1940–41
39	Zwei Lieder for sopran og klaver (Denk es, o Seele (E. Mörike), Tretet leise zu meinem Grabe (gammel gravskrift))	1941
40	Symfoni nr. 2	1941–44
41	Symfoni nr. 3	1944–46
42	Serenade for blåsekvintett	1946–47
1947	<i>Suksess på festival i København, i 1948 tilsvarende i Amsterdam (ISCM)</i>	
43	Symfoni nr. 4	1947–49
1949	<i>Fartein Valen Selskap stiftet i London og i Oslo</i>	
44	Konsert for klaver og orkester	1949–50
1952	<i>Døde på Haugesund sykehus av hjertesvikt etter lungebetennelse</i>	

Brevmottakere og personer omtalt i databasen over Fartein Valens brever

Dette er en enkel oversikt basert på en eldre versjon av databasen.

Abrahamsen, Erik, da. musikkforsker	Ansorge, Konrad (Conrad), ty.
d'Albert, Eugen, eng.-ty. pianist	pianist/komponist
Alberth (Svendsen?), NMS, Stavanger	Antonette, datter av (faster ? Ingeborg?
Alexander II, pave	f. Valen)
Alexander, Anton, overlærer,	Arbo, Johannes, lege, Oslo
stortingsmann	Arbo, Marie, Frk., Drammen
Alice, hushjelp, Valevåg	Arbo, Jens, musikkritiker, Oslo
Alnæs, Eyvind, no. komponist	Arncke, fru, København
Amdahl, Einar, NMS, Stavanger	Arndt, Johann, ty. forfatter og predikant
Amundsen, Roald, no. polfarer	Arne, se Valen-Sendstad, A. og Valen,
Anders, Frau, vertinne Berlin	Arne
Andersen, H. C., da. forfatter	Artz, Carl Maria, ty. dirigent, bl.a.
Andersen, Hildur, no. pianist	Stavanger
Andersen, Karl, no. komponist	Arvesen, Arve, no. fiolinist
Andersen, Valborg, misjonær,	Asbjørnsen, P. C., no. eventyrsamler
Madagaskar	Aspestrand, Sigwardt, no. komponist
Andersen-Wingar, Alfred, no.	Asselin, André, belg.-fr. fiolinist
komponist	Auer, Leopold, ung. fiolinist
Anderson, Marion, am. sangerinne	Augener, i Chester forlag? (Dr. Otto M.
Angelico, Fra, it. maler	Kling)
Angelo, Michel, se Michelangelo	August, tysk kelner, Mallorca
Angelus Silesius, psevf. for Johann	August, Valens pleiebror på
Scheffler, po. mystiker 1600-t.	Madagaskar
Anker, Ella, no. journalist	Augustin, St., kirkefader
Anker, Nini Roll, no. forfatter	Aukrust, Gudrun Blekastad, Lom
Anker, Øyvind, NB Oslo	Aukrust, Kari, Lom

- Aukrust, Lars, stortingsmann, Alvdal
 Aukrust, Olav, no. dikter, Oslo/Lom
 Aulie, Reidar, no. maler
 Bach, J. S., ty. komponist
 Backer, Harriet, no. maler
 Backer Grøndahl, Agathe, se Grøndahl
 Backer Grøndahl, Fridtjof, se Grøndahl
 Backer-Grøndahl, Anders,
     musikkforlegger, Oslo
 Backer-Grøndahl, Olam, komponist ,
     Oslo
 Backer-Lunde, Johan, no. komponist
 Bagge, slekt
 Balchen, Rolf?, no. cellist
 Baluschek, Hans, tysk maler
 Bang, Elling, kritiker, Oslo
 Bang, Laura Alette, elev, Oslo
 Bang, Laura Englund, Oslo
 Bang-Lund, Inger
 Bang-Slettemo, O.
 Barratt, Mary, se Due
 Barrès, Maurice, fr. forfatter og
     politiker
 Bartels, [?] v.
 Barth, Karl, sveitsisk teolog
 Barth, Karl Heinrich pianist, Berlin
 Bartholomew, am., Berlin
 Bartolomeo, Fra, it. billedkunstner
 Bassemann, Albert, skuesp. Berlin
 Bauer, Harold, eng.-am. pianist
 Bauer-Nilsen, August, Haugesund
 Bauer-Nilsen, Trygve, Haugesund
 Beenfeldt (Jacobsen), Ferdinand, lege,
     Haugesund
- Beethoven, Ludwig v., ty.-øs.
     komponist
 Behm, Eduard, professor, Berlin
 Behrend, William, da. musikkforsker
     (&Panum)
 Bendix, Kai, da. pianist
 Berckenhoff, Mathieu, Filharmonien,
     Oslo
 Berg, Alban, østerr. komponist
 Berg-Hansen, Gudveig, fru, elev, Oslo
 Berg-Hansen, Johannes, no. sanger
 Bergh, Jone, no. maler
 Bergh, Leif Lange, no. pianist,
     Bergen/Berlin
 Bernard, Anthony, eng. dirigent
 Bernhard, W., vert Palma de Mallorca,
     fru. datter Carmen
 Berndt, [Finn Baumann Bernts?] (brev
     Riefling)
 Bernstein, Leonard, dirigent, New York
 Bernt, på melkebilen Valevåg
 Beronka, Johan, prest, Sætre
 Berta/Bertha [??], Valevåg
 Besener, fru, vertinne, Berlin
 Bettina, Oslo [Elisabeth Stang
     Lund???)
 Bille, Henrich (& frue), ing., Sætre
 Birgit, hushjelp, Valevåg
 Birkenes, Olav, stud.phil. Oslo
 Bjerknes, H. O., ing.
 Bjordal, Olav G.
 Bjorheim, Marta
 Bjørck (Björk), Frithjof, pastor
 Bjørndal, Arne, spelemann, samler,
     Bergen

- Bjørnson, Bjørn, teatersjef, Oslo
Bjørnson, Bjørnstjerne, no. forfatter
Bjørnson, Caroline, fru
Blake, William, eng. forfatter og billedkunstner
Blixen, Karen, da. forfatter
Blytt, Aslaug, no. kunsthistoriker
Blytt, Sigrid, fru, Bergen
Bock, forlaget Bote & B.
Bojer, Ellen Lange, fru
Bojer, Johan, no. forfatter
Bojer-døtre Thora (Vaa) og Randi (Fåtten)
Boleyn, Anna, eng. dronning
Bonnard, Pierre, fr. maler
Borchgrevinck, Ridley, no. maler
Borchgrevink, Christian D., misjonær, Madagaskar
Borchgrevink, fru Johanne, Madagaskar
Borgfeldt (Hurum), Asbjørg, no. billedh
Borgstrøm, Hjalmar, no. komponist/kritiker
Boswell, James, eng. forfatter
Bote, Forlaget B & Bock
Brahms, Johannes, ty./øst. komponist
Brams (Uldall), Ingeborg, skuespiller, Danmark
Brandes, George, da. forfatter
Brandt-Rantzau, Rolf, no. pianist
Branzell, Sten
Brattaas [?]
Brecke, Karin, Oslo
Bredal [Bredahl], fru Laura (f. Holtsmark)
Brehmer, Reidar, kapellmester, Oslo
Brevig, Agnes, no. dirigent
Brock, Ellen Meling
Brockmann, Jørgen, pastor, forfatter
Brontë, Emily, eng. forfatter
Brorson, Hans Adolf, da. salmedikter
Brosa, Antonio, sp. fiolinist
Brown, fru Jeobora, Th. A., kjøpmann, Valevåg / Fjeldberg
Rebecca
Bruch, Max, ty. komponist
Bruckner, Anton, østerr. komponist
Brun, Johannes, no. skuespiller
Brun, (Johan) Lyder, no. teolog
Brustad, Bjarne, no. komponist
Bryggessaa, Aa. O., no. statsråd
Bryhn, Valborg
Bryn, (Jetta) Henriette, f. Jacobsen, Stavanger/Oslo
Bryne, Thoralf, gartner, Stavanger
Bræin, Edvard, no. komponist, Kristiansund, Berlin
Bræin, Edvard, no. musiker, St. Petersburg
Braadland, Ommund (Stvgr)
Braate (Braathe), Ebba, se Nock
Bugge, Alf, NMS, Stavanger
Bull, Francis, no. professor
Bull, Storm, am. pianist
Bull, Sverre Hagerup, kritiker, advokat, Oslo
Bull-Hansen, Unni, sanger, Oslo
Burns, Robert, skotsk dikter
Busoni, Ferruccio, it.-ty. pianist/komponist

- Butenschøn, Sine, sanger, sangpedagog,
     Oslo
 By, Einar, musikkforlegger, Oslo
 By, fru, (vertinne)
 By, Oluf, musikkforlegger, Oslo
 Byron, Lord George G., eng. forfatter
 Böcklin, Arnold , sveitsisk maler
 Bødtker, Karl Emil, lektor
 Bødtker, Sigurd, no. kritiker
 Böhme, Jakob, ty. teolog
 Calderón (de la Barca), Pedro, sp.
     forfatter
 Cameron, mrs., amerikansk journalist
     (Mallorca)
 Cammermeyer (bokh)
 Campanella, Thomas, it. teolog m.m.
 Cantacuzino, rum. prins
 Capozzi-Benzen, Caroline-Maria,
     sangstudent Berlin
 Cappelen, Christian, no.
     organist/komponist
 Careño (Carrenno), Teresa, sp. pianist
 Caspari, Carl Paul, no. teolog
 Caspari, Theodor, no forfatter
 Caspersen, Sverre, o.r.sakf., Haugesund
 Castberg, Torgrim, rektor, Bergen
     muskonservatorium
 Chiara, Sta.
 Chiesa, Tebaldi , forfatter?
 Chlodwig, Klodvig ???
 Chopin, Frédéric, po.-fr. komponist
 Christensen, Alf, lærer, Kristiansand
 Christiansen , Paul J., Concordia
     College Choir, dir
 Christie Kielland, Else, se Kielland
- Christie, Amalie, no. pianist
 Chybinski, Adolf, polsk professor
 Clara, Sta., Sta. Chiara
 Clark, mr., BBC?, London
 Clausen, Christian, orgelhandler,
     pianolager
 Clemenceau, George, fr. politiker
 Cleve, Halfdan, no. komponist/pianist
 Coelho, Rui, port. komponist
 Colban, Marie, no. forfatter
 Collett, John, elev
 Collett-Vogt, ing., (Tom f. 1872, Jens f.
     1902) Oslo
 Collin, Christen, professor, Oslo
 Courtright, elev, Berlin
 Creutz, se Sylou-Creutz
 Cumberland, Ernest Augustus, prins av
 Cruz, Juan de la, sp. dikter
 Curro, Giovanni, skipshandler, Messina
 Czerny, Carl, østerr. pianist/komponist
 Dahl, Inga?, fru Frimann, Oslo
 Dahl, I. C., no. maler
 Dahl. Sverre, oversetter, Oslo
 Dahle, Lars, misjonær, Madagaskar
 Dahle Karlson, Lena, Madagaskar /
     Sverige
 Dahle, Sven, journalist, Stavanger
 Dahlhoff, Falk Lardsen
 Dahlin, se Rogal-Levitzsky, R.
 Dahlstrøm, Sigurd, lege, Oslo
 Damm, København [?]
 Dancke, Einar, bokhandleransatt, Oslo
 Danelius, Bertram Dybwad, Stavanger
 Daniel, profet
 Dankel, Bjarne, organist, Haugesund

- Danton, Georges Jacques, fr. politiker
 Dass, Peter, no. dikterprest
 David, jødisk konge, salmedikter
 Davidsen, frk. Edith (g. Sparre Olsen)
 Davies, se Davis
 Davis, Ellabelle, sangerinne
 Davis, Enoch Mettler, am. komponist
 (1886–1971) Millstone, NJ
 Deutsch, Otto Erich, østerr.
 musikkforsker
 Dickinson, miss, eng., Mallorca
 Dietrichson, Gustav, prest, Berlin
 Dietrichson, Hedvig, frk., Berlin
 Dixon, Mort, slagerkomp-
 Dobrowen, Issay, dirigent, Oslo
 Dohnányi, Ernő, ung. pianist, Berlin
 Dorothea, niese, se Natvig, Vesla
 Drews, Arthur, historiker, Berlin
 Drit, vertskap, Paris
 Due, Mary Barratt, no. pianist
 Dybwad, Johanne, no. skuespiller
 Dywad-Brun, ??? Dybwad?
 (artikkelforfatter)
 Eckhoff, Christian M., pastor, Oslo
 Edgar, John, skotsk arkeolog og
 forfatter
 Edgar, Morton, skotsk arkeolog og
 forfatter
 Edward, eng. konge
 Egeberg, se Høst
 Egede-Nissen (Richter), Aud, no.
 skuespiller
 Egge, Klaus, no. komponist
 Eggen, Arne, no. komponist
 Eggestad, Olaf, forsker/pianist,
 Stavanger
 Eide, Ingrid, elev?
 Einstein, Alfred, ty. musikkforsker
 Ekenes, Beate V., oversetter, Nøtterøy
 Elling, Catharinus, no. komponist
 Elias, profet
 Elias [??]
 Elling, Ulla (Ulrikke), Oslo
 Elmberg, gartner, Kolsås
 Elmholt, Olsen (fa. Olsens Enke)
 Else, hushjelp, Valevåg
 Elvestrand, Asbjørg, musikkpedagog,
 Oslo
 Elvestrand, Magne, organist, Oslo
 Elvestrand, Vegard, Oslo
 Engel, Hans, prof., Greifswald
 Engh, Ellen Zarbell, Oslo
 (misjonærhjemmet)
 Enok, skoleelev, Stavanger
 Ergo, Emil, prof. psykolog
 Erichsen, Andreas Emil, rektor,
 Stavanger
 Ericson, frk., sv. fiolinist
 Eriksen, Alfred?, prest, elev
 Eriksen, Røskva Gjøstein?
 Eriksen, Thorvald, no. maler
 Erland, Jens, Stavanger?
 Erlandsen, Hieronimus Heyerdahl,
 prest, Haugesund
 Erlandsen, Lars Dahle, Stavanger
 Esaias, profeten
 Eskeland, Severin, rektor, Stord
 Esmann, da. sanger, Berlin/Kbhvn
 (sønn av skuespiller Anna Larsen)

- Espeland, Arne, journalist,
     radioreporter, Stavanger
 Espeland, Ottar, billedhugger, Oslo
 Evang, Karl, lege, Oslo
 Evje, Johan, rektor, komponist, Oslo
 van Eyck, Hubert og Jan, flamske
     malere
 Falk, Erling, journalist, Oslo
 Falsen, Mimi, no. maler
 Fangen, Ronald, no. forfatter
 Fartein, se Valen-Sendstad, F.
 Fasmer-Dahl, Esther, g. m. prof. Erik
     Waalder, Bergen
 Fasmer-Dahl, Alf, pastor
 Fasmer-Dahl, Titt (frk)
 Faye, familie
 Faye, Elna (se Lous Mohr)
 Fiejo, sjåfør Mallorca
 Fischer, Edwin, sveitsisk pianist
 Fischer, Peter Vogt, impresario, Oslo
 Fjeldstad, Øivin, no. dirigent/fiolinist
 Fladmoe, Arvid, no. dirigent/fiolinist
 Flagstad, Kirsten, no. sangerinne
 Flugsrud, Sverre, NB Oslo
 Ford [?]
 Fotland, Marta, elev, stud., Berlin
 Fraenkel, russ. pianist, Berlin
 Framnæs, Ingeborg
 Franciscus (Fransiscus)
 Frandsen, Minna, København
 Frida, hushjelp, Valevåg
 Friedmann, Ignaz, po. pianist, Berlin
 Friedrich den store, konge, Berlin
 Frøseth, Mette, pensjonatvertinne, Oslo
 Furdal, Ole Jørgen, forsker, Sveio
 Förster, Frl., lærerinne, München
     (Mallorca)
 Gabrielsen, Wilfred, Stavanger
 Gad, Oscar, forlegger, København
 Gade, Fredrik, (s. av Aug. Sinding),
     København/Oslo
 Gade, Niels Wilhelm, dansk komponist
 Gaetani, familie, Roma
 Gál, Erna, frk., sanglærer, Wien
 Gamle-Ola'en, se Valen, Ola
 Garborg, Arne, no. forfatter
 Garborg, Hulda, forfatter, Hvalstad
 Gaugin, Pola, no. kunstkritiker
 Gauksstad, Øistein, univ.bibliotekar,
     Oslo
 Gédalge, André, fr. komponist
 Gehrcke, Astrid Lous, no. sanger
 Geijerstam, Astrid af (f. Smith),
     Berlin/Gudbrandsdalen
 Geijerstam, Gösta af, sv. forfatter,
     billedkunstner,
     Berlin/Gudbrandsdalen
 Gelber, stud., Berlin
 Gerhardsen, Gerhard M., stortingsmann
 Gerhardt, Poul, ty. salmedikter
 Gerhardt, ty. pianist, Berlin
 Gievær, Samuel, skolekamerat,
     Stavanger/Oslo
 Gjedrem, Tollef, stortingsmann
 Gierløff, Christian, no. forfatter
 Gjesdahl, Paul, no. kritiker, journalist
 Gjessing, Rolf, Stavanger
 Gjølring, Aug., da. musiker
 Gjølstein, Røskva, frk, Berlin (Eriksen)
 Glaser, Ernst, no. fiolinist

Glaser, Kari Aarvold, no. pianist Glimme, Gudrun, (g. Henrichsen=Rossmann) Gluck, C. W., østerr. komp. Gløersen, Peter, Stavanger Goes, Hugo van der, flamsk maler Goethe, J. W. v., ty. dikter Gonz, prof., Berlin Gosset, frk, Berlin Gottwaldt, Birger Lund, no. polfarer Gradenwitz, Peter, ty-isr. musikkforsker Gram, Ingeborg (f. Solberg) Gray, Juhan de, am. pianist el Greco, it.-sp. maler Greiner, Willy, notestikker, Oslo Gretchen (Wachtels tante), Berlin Grieg, Edvard, no. komponist Grieg, Nina, sangerinne Grimdalen, Anne, no. billedhugger Grommé, Georg, forretningsmann, St. Petersburg Grosset [Mankiewicz], Jeanne, medstudent, Berlin Grossmann, frk, Palma Groven, Eivind, no. komponist Grude, Johan Garman, Berlin Grude, Astrid Svanøe, Berlin Grundt Tanum, se Tanum Grüner, frk., lærer, Oslo Grüner-Hegge, Finn, fiolinist, Oslo Grüner-Hegge, Odd, no. dirigent Græsvik, Ingebjørg, no. pianist Grøndahl, Agathe Backer, no. pianist, komponist Grøndahl, Fritjof Backer, no. pianist	Grønner, Hilmar, organist, Oslo Grønvold (på Enstadvold?) Grønvold, Lars Ludv. Høst, banksj., Oslo Grøtteland, Magne?, elev Gudrun, hushjelp Valevåg Gulbranson, Ellen, sangerinne, Oslo Gullakson, Jelsa? Gundersen, Gunnar (Joronn Sitjes mann) Gunnarson, Margrethe Borchgrevinck, fru, Førde Gunnarson, Thorstein, sogneprest, Førde Gunnarson, Torstein, NRK, Oslo Gunvor Gurvin, Olav, no. musikkforsker Håba, Alois, tsj. komponist Habsburg, Otto von, ung-ty. erkehertug og politiker Hagen, Ingeborg Refling, no. forfatter Haile Selassie, etiop. keiser Halir, Karl (Karel) tsj.-ty fiolinist, kvartettleder, Berlin Hall, Birger, no. teolog Hall, Pauline, no. komponist Hallen, Ernst, pastor Hallesby, Ole, teolog, Oslo Hals, Karl, musikkhandler, Oslo Hals, Olav, Norsk Musikforlag, Oslo Hals, Sigurd, musikkhandler, Oslo Halvorsen, E. Halvorsen, Haldis, f. Michelsen, sangerinne, Berlin/Oslo Halvorsen, hr., Berlin

- Halvorsen, Johan, no. komponist
 Halvorsen, Leif, dirigent, fiolinist,
     Berlin/Oslo
 Hambro, C. J., stortingspres., Oslo
 Hambro, Carl, no. kulturattaché,
     London
 Hammer, Simon, no journalist
 Hammerich, Borghild,
     København/Lysebu, Oslo
     datter Bente (Heltoft)
 Hamsun, Knut, no. forfatter
 Hannestad, Bertha, fru, misjonær
 Hannikainen, Ilmari, fi. komponist
 Hansen, Dagmar Walle, no. pianist
 Hansen, Hanna Marie, no. pianist
 Hansen, Kristina
 Hansen, Lauritz Wilhelm, konsul,
     Stavanger
 Hansen, Wilhelm, da. musikkforlegger
     (Alfred til 1920, Sven senere)
 Harald, no. prins
 Hareide, Olaf, no. komponist
 Harrison, miss, cello, Berlin
 Haslerud, Christian, organist, Oslo
 Haslund, Helene?
 Haug, Kristian, kunstkritiker, Oslo
 Hauge, Endre
 Hauge, Erik
 Hauge, fru, f. Gad, Ringebu
 Hauge, Reidar
 Hauge, Thomas, pastor, Ringebu
 Haugerud, Anders, student, Oslo
 Haugsgjerd, Marie, hushjelp, Valevåg
 Haugsøen, Rasmus, domprost,
     Trondheim
- Haydn, Joseph, østerr. komponist
 Heckel, Kirsten Mohr, Berlin
 Hees, Mlle. Vertinne Paris
 Heggstad, frk-. pensjonatvert., Oslo
 Heiberg, Ella
 Heiberg, fru Jean, f. Mannheimer??
 Heiberg, Jean, no. maler
 Heiberg, Johanne Louise, da.
     skuespiller
 Heide, Harald, kapellmester, Bergen
 Heine, Heinrich, ty. dikter
 Helander, Colbjørn, filmdirektør, Oslo
 Helmann (Helman), Alexandr, ukr-brit
     pianist
     fru [?]
 Helmer, familie
 Helmholtz, Hermann von, ty. akustiker
 Heltoft, Aksel, da. forfatter
 Heltoft, Bente (Hammerich), forfatter,
     København/Oslo
 Hertervig, Lars, no. maler
 Herzberg, Gerhard, dr., Dale i Bruvik
 Hindemith, Paul, ty. komponist
 Hindenburg, Paul, ty. politiker
 Hiorth, Adam Severin, Oslo
 Hiorth, Agnes, no. maler
 Hiorth, Albert, ingeniør, bibelforsker,
     Skien
 Hiorth, Alice, Oslo
 Hirschberg, Ludwig, klaverprof., Berlin
 Hitler, Adolf, øs/ty.
 Hjort, fru, Stavanger (Sigrids arb.giv.)
 Hjorth, frk., Berlin
 Hoel, Anders A. Olsen
 Hoel, fru [?]

- Hoel, Johanne Margrethe, fru
 Hoel, Olaf (lektor)
 Hoff, frk., lærer Industriskolen, Oslo
 Hoffmann, E.T.A., ty. forfatter
 Hoffmann, Sigrid
     Marta??
 Hognestad, Peter, biskop, Bjørgvin
 Hohlenberg, Johannes F., da. forfatter
 Holberg, Ludvig, no.-da. forfatter
 Holger, Rolf, no. musiker
 Holm, frk., stud., Oslo
 Holm, Hans-Henrik, no. forfatter
 Holman, David, Scotland
 Holman, Helen, Scotland
 Holmboe, Jens, professor, Oslo
 Holst, Oscar, musiker, Oslo
 Holter, Iver, no. komponist
 Holter, ???, kritiker av kunst?
 Holthe, Ragna, no. misjonær, Japan
 Holtsmark, no. forfatter??
 Holtmark, frk., Univ.biblioteket
 Hoog, hollender, Berlin
 Hope, Ingeborg
 Hoppe, restauratør, Berlin
 Hougen, Knut J., eksp.sjef, kirkedept.,
     Oslo
 Hove, Richard, da. musikkskribent
 Huët, Mme., f. Kette, Frankrike
 Hull, Arthur Eaglefield, eng.
     musikkforlegger
 Hülsen-Haeseler, grev G. von, operasjef
     i Berlin
 Humperdinck, Engelbert, ty komp.
 Hurum, Alf, no. komponist
 Hurum, fru Leslie Elisabeth
 Hurum, Hans-Jørgen, no. musikkritiker
 Huseby, Finn, stud.theol., Oslo
 Huxley, Aldous, eng. forfatter
 Hvalstad, søstre, Bestum
 Hveem, Johan, student, Oslo
 Hygen, Johannes, domprost, Oslo
 Händel, G. F., ty.-eng. komponist
 Høgh-Nilsen, Sigvart, pianist, Oslo
 Høst & Egeberg, orgelhandel, Oslo
 Høyer, Liv Nansen, Oslo
 Høyer, Andreas, Oslo
 Høyer, Anna, Oslo
 Haakon, konge
 Haaland, ?, (bergenser), Messina
 Haarklou, Johannes, no. komponist
 Haavardsholm, Frøydis, billedkunstner,
     Oslo
 Ibsen, Bergljot
 Ibsen, Henrik, no. forfatter
 Ihle, Steinar, stud.theol., Haugesund
 Ihlen, Christian, prof.,teolog, Oslo
 Ingeborg, faster (se Valen)
 Ingw Nielsen (familie av FV)
 Irenæus, elev av Polykarp, s.d.
 Irgens-Jensen, Ludvig, no. komponist
 Isaksen (Isacksen), Halfdan (Stvgr)
 Jacobsen, Anna, Valevåg
 Jacobsen, Hedvig, søster av Jetta Bryn
 Jacobsen, I. P., da. forfatter
 Jacobsen, se Beenfeldt, Ferdinand
 Jacobsen, Jac. G., sjøkaptein
 Janson, Kristoffer, no. forfatter
 Jelinek, Hanns, østerr. musikkforsker
 Jenny, Valevåg [?]
 Jeremias, profeten

- Jessen, frk., Oslo
 Johannessen, Olaf Bucher, intendant,
     Harmonien, Bergen
 Johannesen, David M., se Johansen, D.
     M.
 Johannessen, Idar, fotograf, Haugesund
 Johansen, Bommen (se Kvandal)
 Johansen, David Monrad, no.
     komponist
 Johansen, Lissa, Slependen
 Johansen (Kvandal), Tor, Slependen
 Johanson, Sven-Eric, sv. komponist
 Johnen, Kurt?, ty. musiker
 Johnsen, Birte, Oslo?
 Johnsen, Ragnar??
 Johnson, Samuel, eng. forfatter
 Jones, Stanley, am. misjonær
 Jordan (Sandvik Kristensen), Nina,
     skuesp., Bergen
 Josquin de Prés, komponist
 Jørgensen, Johs., da. forfatter, Assisi
 Kahn, Robert, prof. Berlin
 Kaja, venninne av S. og Magnh.
 Kalmus, Edwin F., musikkforlegger,
     Wien / New York
 Kannik, Inger, Stavanger
 Karlsen, Rolf, organist og dirigent, Oslo
 Karsten, Ludvig, no. maler
 Kastborg, Willy, Oslo
     frue, Karin Brecke
 Kaufmann, nabo, Berlin
 Kaun, lærer, Berlin
 Keats, John, eng. dikter
 Keenan, prof., Barcelona
 Kette, Hedwig, Berlin
 Kette, Marie, Berlin
 Ketten, roseleverandør?
 Kielland, Alexander, no. forfatter
 Kielland, Anna, ECKs mor
 Kielland, Anne Sofie
 Kielland, Else Christie, no. maler
 Kielland, Eugenie, lærer, forlagskons.,
     Oslo
 Kielland, fru ing.
 Kielland, Jacob, sogneprest
 Kielland, Kitty, no. maler
 Kielland, Olav, dirigent, Oslo
 Kielland, Sigurd, musikkforlegger, Oslo
 Kielland, Jan, lege, Oslo
 Kienle, Hans, prof. astr. Göttingen
 Kierkegaard, Søren, da. filosof
 Kierulf, Ragnar, intendant
     Komp.foreningen, Oslo
 Kinck, Eli, g. Lie, Oslo
 Kingo, Thomas, da. salmedikter
 Kirsten
 Kittelsen, Theodor, no. maler
 Kjellsby, Erling, elev, no. komponist
 Kjerulf, Oda, Halfdans søster
 Kjerulf, Halfdan, no. komponist
 Klaveness, A. F. , skipsreder, Oslo
 Klaveness, Fredrik
 Klaveness, Thorvald
 Klingenberg, Olaf, stud.
 Klingler, Karl, prof., Berlin
 Kloumann, Klara, no. pianist
 Knudsen, Gunnar, no. fiolinist
 Knudsen, Gunnar, no. statsminister
 Knudsen, Ingeborg (f. Stang Lund)
 Knudsen, fr., hybelv., Oslo

- Knudsen, O. A., skipsreder, Haugesund
 Knutsen, Annemor, pianist, Oslo
 Knutsen [Knudsen], Dagny, no pianist,
     Oslo/Sætre
 Knutsen, Johan Christian, Dagnys far)
     Kra
 Knutsen, ??, Dagnys søster, Kria
 Knutzen, (Anders) Martin, no. pianist
 Koht, Halfdan, professor, politiker,
     Oslo
 Koht, Aase (Gruda Skard), Oslo
 Kolberg, Hugo, musiker, Oslo
 Kolisch, Rudolf, øst. fiolinist
 Koppel, Julius, da. fiolinist
 Koppel, da komp
 Kopreitan, Ole, misjonær, misjonssekr.,
     Stavanger
 Kortsen, Bjarne, musikkforsker,
     Haugesund/Bergen
 Koss, Thorleif??, kontorsjef Norsk
     musikforlag bror? av lege Anton
     Koss??[?]
 Kramm, Hugo, kapellmester, Oslo,
     medstudent i Berlin
 Krag, Lul, no. maler
 Kragemo, Helge, UB(NB), Oslo
 Krebs, Karl, prof. Berlin
 Kreisler, Fritz, østerr.-am. fiolinist
 Kretzschmar, Hermann, ty.
     musikkforsker, dirigent
 Kreutz se Sylou-Creutz
 Kriegar-Menzel (Krieger-Menzel),
     Otto, prof., Berlin
 Kriegar-Menzel, Jacoba (Elling), Berlin
 Kristensen, Kristen N., lege, Førde
 Kristensen, Sverre, kapt./dir., Sætre
     (Dagny K.s mann)
 Krohn-Brekke, Hans (og frue),
     kjøpmann, Haugesund
 Krømer, Philip, musikkforlegger, Oslo
 Krømer, Ranja, Oslo
 Krøvel, Sverre, cellist, Oslo
 Kunwald, Ernst, dirigent, Berlin
 Kurt, Frau, hybelv., Berlin
 Kvammen, Erik, Valevåg
 Kvandal, Johan (Bommen), no.
     komponist
 Lagerløf, Selma, sv. forfatter
 Lammers, Thorvald, no. sanger
 Lamond, Frederick, skotsk
     pianist/komponist
 Lande, Tor Sverre, forsker UiO
 Landstad, Magnus B., no. salmebokforf.
 Lange, Ellen, se Bojer
 Lange, Gustav, no. komponist
 Lange, Kristian, radiomedarbeider, Oslo
 Lange, Sven, NRK, Oslo
 Lange-Nielsen, Fred., Oslo
 Lange-Nielsen, Ingrid
 Lange-Nielsen, Laura (St. Lund), Oslo
 Langaard, Fredrik A. C., konsul, Oslo
 Langaard, Johan Henrik, kapellmester,
     Oslo
 Langaard, Myrth, Oslo
 Langaard, Unni (f. Lund), elev, Oslo, se
     Schönfelder
 Laretei, Käbi, pianist, Stockholm
 Larsen/Larssen, Arna/Anna, da.
     skuespiller, Berlin
 Larsen, Astrid, elev

Larsen, Edgard, no. konsulatsekr., Roma	Lillemor (Stang Lund?)
Larsen, Nils, pianist, komponist, Berlin/Oslo	Lilly [?]
Larsen, P. L., da. misjonær	Lina, hushjelp?
Larsen-Stevens, fru, da. forfatter	Lind, frk. (elev)
Lasson, Bokken, no. sangerinne	Lindberg, Jens, bibliotekar, Oslo
Laube, hr., ty. filmmann, Mallorca	Lindeman, Peter, direktør MK, Oslo
Laura, hushjelp hos Magnhild	Lindhardt, Bent, da. pastor, Berlin
Lavik, Johannes, redaktør, Bergen	Lindholm, Ingeborg (kusine av fru Roede)
Lea, Einar, biolog, Stavanger/Bergen	Lion, Dr., Paris
Lea, Marie, Stavanger	Lippe, Fritz von der, no. journalist
Leander [?]	Litla-Kari, se Valen
Lehmann, Eigil, sogneprest, Skjold	Liv [?]
Leire, sjøkaptein	Lombardo, Guy, slagerkomp
Lena, hushjelp?	L'Orange, Hans Petter, professor, Oslo
Lena [Valen?], faster	Lothe, Harald, advokat, Haugesund
Leopardi, Giacomo, it. dikter	Lotti, Antonio, it. komponist
Levin, Robert, pianist, elev, Oslo	Louise [?]
Levizky (se Rogal-Lewitzsky), Misha, pianist	Lous, Lulli, Oslo
Lexow-Breck, fru Bertha	Lous, Marie Johanne, Skjeberg (Hougsund)
Lexow-Breck [-Bræck], Jens R., pastor, Oslo	Lund, Birgitte C.S. (Kjær), dansk (Mallorca)
Lidén, John ??? (artikkelforfatter)	Lund, Fredrik Stang, adv., statsråd, Oslo
Liden, forfatter ??	Lund, frk., UB Oslo
Lie, Asbjørg (g. Arne VS)	Lund, Hanna??
Lie, Harald, elev, no. komponist	Lund, Ingeborg Stang (f. Middelfart), Oslo
Lie, Harald W. (jr)	Lund, Ingeborg Stang, Oslo
Lie, Hedvig (f. Roede)	Lund, Inger Bang, komponist/pianist, Bergen
Lie, Jenny (g. Magne VS)	Lund, Jens Michael Stang, advokat, Oslo
Lie, Olav	Lund, Laura Stang, Oslo
Lien, frk, lærer	
Liestøl, Knut, statsråd, Oslo	
Lille-Ingeborg, se Valen	

- Lund, Laura Stang, Oslo
 Lund, Per, Mallorca/Oslo
 Lund, Peter Stang, Oslo
 Lund, Troels, da. forfatter
 Lund, Unni, se Langgaard
 Lunde, Gudrun, se Valen-Sendstad
 Lunde, Kristine Helene, Stavanger
 Lunde, Haakon, Oslo
 Lunde, Johan, biskop
 Lundh, Otto, elev, Oslo
 Lunke, Anna, Oslo?
 Luther, Martin, ty. reformator
 Lutyens, Elisabeth, eng. komponist
 Luvaas, Morten, USA-slektn.
 Lyche, Harald, forretningsmann,
     Drammen
 Lystad, H.M., lege, Oslo
 Løken, frk., elev
 Løkke, Helga, no. fiolinist
 Laading, Hilda, Bergen, Fartein VS
     forlovede
 MacLean, Williamina, Scotland
 Madsen, Arne Martin, no politiker,
     handelsminister
 Madsen, dr. P.
 Maegaard, Jan, dansk musikkforsker og
     komponist
 Magne, se Valen-Sendstad, M.
 Magnhild, Fartein Valens søster, se
     Sendstad
 Mahler, Gustav, øs. komponist
 Malene, Malenchen, Valevåg
 Mama, se Valen, Dorthea
 Manet, Eduard, fr. maler
 Mangs, Frank, sv.-fi. pastor
 Mankiewicz, Jeanne (Grosset-), Berlin
 Mann, Tor, kapellmester, Göteborg
 Mannerheim, Augustin, sv. lyriker
 Mannheimer, forlegger, Göteborg.
 Mannheimer, Agnes, sv. malerinne (g.
     Jean Heiberg)
 Mannsaaker [Mannsåker], Dagfinn,
     senere riksarkivar, Oslo
 Mannsåker [Mannsaaker], Jon,
     stortingsmann, prest
 Mannsåker, Nanny [f. Stueland], Oslo
 Marées, Hans v., ty. maler
 Markewitch, Igor, russ.-it. dirigent
 Marlowe, Christopher, eng. forfatter
 Marteau, Henry, fr. fiolinist, Berlin
 Martha, Valevåg
 Marx, Adolf B., ty, musikkforsker
 Maurer, Lilly
 Mazarine, Jules, fr. politiker
 Mead, miss, eng., Mallorca
 Meier-Graefe, Julius, ty. kunstkritiker
 Mellbye, dr. P.A. Munch?
 Mellbye, fru Laura Emilie (Johan E.?)
 Mellbye, fru (P.A.?)
 Melling, Einar, no. komponist
 Mendelssohn(-Bartholdy), Felix, ty.
     komponist
 Mensch, Samuel, klaverstud., Berlin
 Menzel, Adolf von, ty. maler, se
     Krieger-Menzel, hans nevø
 Mercedes, pike i Palma
 Metella, rom konsul
 Michelangelo (Buonarotti), it.
     billedkunstner
 Michelsen, Haldis, se Halvorsen, H.

- Mikael, se Valen-Sendstad
 Miller, Johann Peter, ty. teolog og
     forfatter
 Milton, John, eng. forfatter
 Minna, tjenestepike Wachtel, Berlin
 Minsaas, Alfred
 Minsaas, Ole Berge (F. Madgascar)
 Mjelde, Ole M., stortingsmann
 Mjøen, Reidar, kritiker, Oslo
 Moe, Olaf E., prof.(teolog), Oslo
 Moestue, Knut, musikkforlegger, Oslo
 Moestue, Marie, Oslo
 Mohr, Anna
 Mohr, Astrid
 Mohr, Bjarne, arkitekt
 Mohr, Bjart, Oslo
 Mohr, Elna Faye
 Mohr, Gustav
 Mohr, Hugo Lous, Stavanger/Oslo
 Mohr, Jan, Oslo/København
 Mohr, Jeanette, klaverlærer,
     Stavanger/Bergen
 Mohr, Kai Møller
 Mohr, Kirsten (Heckel), Berlin
 Mohr, Marie Lous, adjunkt
 Mohr, Olaf Eugen, sogneprest,
     Stavanger/Bergen
 Mohr, Otto Lous, prof., Oslo
 Mohr, Tove, lege, Oslo
 Mohr, Tove (Pihl), Oslo
 Mohr, Venke (Hystad), Oslo
 Mohr, Viggo
 Monrad-Johansen, se Johansen
 Morcman, Oscar, no. komponist
 Moren, Haldis (Vesaas), no. forfatter
 Morgenstjerne, B. H. v.Munthe af,
     prof., Oslo
 Morris, Mme., am. sangerinne, Berlin
 Moster (se Valen, Sigrid)
 Mowinckel, Johan Ludv. jr., dirigent,
     Bergen
 Mozart, Constanze, W.A.'s hustru
 Mozart, Leopold, østerr. komponist
 Mozart, W.A., østerr. komponist
 Munch, Anna, malerinne, Oslo
 Munch, Edvard, no. maler
 Munch, P. A., no. historiker
 Munthe, Wilhelm, overbibliotekar, UB
     Oslo
 Munthe-Kaas (Sandvik), Elisabeth,
     sangerinne, Oslo
 Mussolini, Benito, it.
 Mustad, søstre (Marie & Henriette?
     Edle?)
 Muus, Diderik
 Myhre, Jonas, misjonær
 Mæland, frk., Haugesund
 Mæland, Sam[??]
 Märtha, kronprinsesse
 Møller, fiolinist, Oslo?
 Mørk, Ulrik, musikkritiker, Oslo
 Nansen, Eva Sars, no. sanger
 Nansen, Fridtjof, no. polfarer m.m.
 Nansen, Irmelin??? (Revold??)
 Nansen, Liv (g. Høyer)
 Nansen, Odd, arkitekt, Oslo
 Nason, fiolinist, Boston/Berlin
 Natvig, Harald, Oslo
 Natvig, Haakon, professor, Oslo
 Natvig, J. B., rektor, Stavanger

- Natvig, Ketil, Oslo
 Natvig, Rachel Kristine (fru), Stavanger
 Natvig, Vesla (Dorothea, f. Sendstad)
 Nesheim, se Nisheim
 Neumark, Ignaz, dirigent, Oslo
 Neuenrodenech?, ty dame, Palma
 Nicolaysen, Solveig Kaurin,
     billedkunstner, Oslo
 Nielsen, Carl, da. komponist
 Nielsen, Valens fam., se Nilsen
 Niemöller, Martin, ty. teolog
 Nietzsche, Friedrich. ty. filosof
 Nikisch, Arthur, ty. dirigent
 Nils, se Valen, Nils
 Nilsen, Antonette, kusine, Oslo
 Nilsen, Asbjørn (lege)
 Nilsen, Astrid
 Nilsen, Hans Jacob, no. teatersjef
 Nilsen, Ingw. (Nielsen???), Oslo
 Nilsen, Jappe, kritiker
 Nilsen, Magnus, stortingsrepr. A
 Nilsen, Nanna, Oslo
 Nilsen, Odd
 Nilsen, Per, no. sanger, Berlin
 Nilsen, Rachel, Oslo (FVs kusine, Gift
     Ingw. Nilsen)
 Nisheim, Sigrid, Stavanger
 Nissen, Erika, no. pianist
 Nissen, Karl, no. pianist, dirigent
 Nock, Arthur
 Nock, Ebba Braathe
 Nome, Halldis (Lunde)
 Nome, John, no. teolog
 Norborg, Sverre, teolog, Oslo
 Nordheim, Øivind, NB Oslo
 Nordraach/Nordraak, Rikard, no.
     komponist
 Norman, Carl
 Novalis (F.L. von Hardenberg), ty.
     dikter
 Nygaard, William, no. maler
 Nyström, Gösta, sv. komponist
 Nærup, Carl, no. litteraturkritiker
 Næss, fru, pensjonatvertinne, Oslo
 Obstfelder, Sigbjørn, no. dikter
 Ochs, Siegfried, ty. komponist
 Offenberg, Henry, fiolinist, elev
 Oftedal, Christian S., redaktør,
     Stavanger
 Olav, se Valen-Sendstad, O.
 Olav. kronprins
 Olden, Caro, journalist, Oslo
 Olena, Valevåg
 Olga, hushjelp Valevåg
 Olsen, C. G. Sparre
 Olsen, lege, Oslo
 Olsen, Marie, Oslo
 Olsen, Ragna, Haugesund?/Oslo
 Olsson, Aagot, Oslo
 Ording, Hans Nielsen Hauge, pastor,
     Berlin
 Ording, Ingrid [Roede]
 Ording, Frederikke?, Nordstrand
 Os, Edvard S. (kapt), N. Maallag, Oslo
 Ottesen, fru Abel Schwartz?, vertinne,
     Bergsliensgt. 11, Oslo
 Otto [von Habsburg], ung-ty erkehertug
     og politiker
 Ottilie, (dagbok-forf.?)
 Padilla, Lola Artôt de, sp.-ty. sanger

- Palestrina, P. da, it. komponist
 Panum, Hortense, da. musikkforsker
 Parmenides, gr. filosof
 Pasternak, Boris, russ. forfatter
 Pauli, frk., sv. elev [fru??]
 Paulus, misjonær
 Peder, ??
 Pedersen, frk., København
 Pernet, plantehandler i Lyon
 Pernille, hushjelp hos frk. de Seue
 Peter, apostel
 Petersen, Carl, se Skovgaard-P.
 Peterssen, Eilif, no. maler
 Phitelby, frk, Berlin
 Picasso, Pablo, sp. maler
 Piene, Johannes Bugge, no maler
 Piene, Christiane, fru
 Pihl, Julie, fru, Oslo
 Pinfield, Edgard Carlos, fiolinist
 (Boston/Berlin)
 Pirandello, Luigi, it. forfatter
 Pirro, André, fr. musikkforsker
 Platou, frk. Elisa (Nissen, gymn)
 Platou, Hilda
 Polykarp, kirkefader, Smyrna
 Prip, Einar, da. misjonær / forfatter
 Prytz, Eva, sangerinne,
 Drammen/Stockhikm
 Prytz, fru (NB??, 1952)
 Paasche, Johan Fredrik, prof. , Oslo
 Rachlew, Anders, no. komponist,
 pianist, København
 Ragnhild, Valevåg [?]
 Rambøll, fru Stefine, vert., Parkv., Oslo
 Ramsland, Minna, Stavanger
 Ramstad, Borghild, hushjelp, Valevåg
 Randers, Agnes., elev, organist. Asker
 Rantzau, Rolf Brandt, no. pianist
 Rasmussen, Emil, da.
 religionshistoriker
 Rasmussen, Johan, Sandefjord
 Ravel, Maurice, fr. komponist
 Refsaas, Kristian (Leden), no.
 komponist
 Reger, Max, ty. komponist
 Regina, tj.pike, Roma
 Reichelt, Karl Ludvig, no.
 kinamisjonær
 Reidar, gml. mann, Valevåg
 Reidarson, Per (Peder), no. komponist
 Reiersen, se Reidarson
 Reinhardt, Max, ty.-østerr.
 teaterregissør
 Reiss-Andersen, Gunnar, no. forfatter
 Rembrandt van Rijn, ned. maler
 Revold, Axel, no. maler
 Revold, fru Irmelin Nansen
 Revold, fru Ingrid Müller
 Richter, Ernst Friedrich, ty. komponist
 Riefling, Reimar, no. pianist
 Riefling, Robert, no. pianist
 Riemann, Hugo, ty. musikkforsker
 Ries, Gartendirektor, Karlsruhe
 Riis, Andreas senior, Stavanger
 Riis, Andreas, jr., cand.theol., Oslo
 Riis, Emil, Sveio
 Riisager, Knudaage, da. komponist
 Rilke, Rainer Maria, østerr. forfatter
 Ringnes, Haagen, journalist, Oslo
 Ripple, ??

- Rise, Bjarne, no. maler
 Robinson, C., British Council, Oslo
 Robsahm, Harda, interiørarkitekt, Oslo
 Roede, Ellen Margrete, Oslo
 Roede, Halfdan, Oslo
 Roede, Ingeborg (H.s datter)
 Roede, Ingrid, Oslo
 Roede, Lil [Johanne Elisabeth], Oslo
 Roede, Nils, lege, Oslo
 Roeslein, Miss, am., Berlin
 Rogal-Lewitzsky, Misha, ru.-ty. pianist
 Rojahn, Ingard, organist, Haugesund
 Rokseth, Yvonne, musikkforsker, Paris
 Rolfsen, Alf, no. maler
 Roll, se Anker
 Rolland, Romain, fr. forfatter
 Rosenberg, Alfred, ty nazist
 Rosenius, Carl Olof, sv. predikant
 Ross, Hans, maler
 Rossmann, Gudrun Glimme, Stavanger
 Rossmann, Henrik (mann, maler),
     Stavanger
 Rubens, Peter Paul, fl. maler
 Rubinstein, Anton, ru. komponist
 Rubinstein, Arthur, po. pianist
 Rudorff, Ernst, prof., Berlin
 Russel / Russell, Anne L., am. tannlege,
     Berlin
 Røed, Javan, Sveio?
 Røgeberg, Ann (?), elev
 Røstvig, Carl (Karl), no. maler,
     Stavanger
 Røstvig, far Lars, misjonær,
     Madagaskar/Stavanger
 Røstvig, fru Kristine, Stavanger
 Røstvig, Kristian, Stavanger
 Røstvig, mor Marta, Stavanger
 Sachs, Curt, ty. musikkforsker
 Sagen, Lyder, no. teolog
 Samsonsen [Skoge], Olaf, prest,
     Haugesund
 Sand, George (Dudevand), fr.
     forfatterinne
 Sand, Gjertrud
 Sander, Carl, notekopist, Oslo
 Sandler, Eichar Johannes, sv.
     utenriksminister
 Sandvik, Dagny, lærer, Oslo
 Sandvik, Einar, tannlege, Oslo
 Sandvik, Elisabeth (Lisa) [Munthe-
     Kaas], Oslo
 Sandvik, Ellen [Thommessen], Oslo
 Sandvik, Ingeborg, sanger, Oslo
 Sandvik, Iver, Oslo
 Sandvik, Jo, Oslo
 Sandvik, Knut, Oslo
 Sandvik, Marie, Oslo
 Sandvik, Nanna, Oslo
 Sandvik, Ole Mørk, musikkforsker,
     Oslo
 Sandvik, Per, Oslo
 Sandvik, Randi Munthe-Kaas, Oslo
 Sandvold, Arild, domorganist, Oslo
 Sara [??]
 Sars, Eva (Nansen), Oslo
 Sars, Ernst, prof., Oslo
 Sars, Michael, sogneprest
 Sauer, Emil, østerr.-ty. pianist / utgiver /
     komponist
 Schade, Rolf E., journalist, Oslo

- Scheffler, se Angelus Silesius,
 Schirach, Baldur, ty. politiker
 Schjøtt, Ae, (Annæus Schjødt), adv.,
     Berlin/Oslo
 Schjøtt, Christian, da.pianist
 Schjøtt, Santa (fru dr. Arbo),
     Berlin/Oslo
 Schjelderup, Gerhard, no. komponist
 Schjelderup, Kristian, teolog
 Schjødt, Annæus, adv. Oslo
 Schnabel, Arthur, ty. pianist
 Schneevoigt, Georg, dirigent, Oslo
 Scholz, Mr. Davis' venninne, Berlin
 Schorn, ty. familie, Palma
 Schott, ty. musikkforlag
 Schou, familie? Palma
 Schou, Grete (f. Sømme) sangerinne
 Schreker, Franz, østerr. komponist
 Schröder, Wilhelmine, østerr.
     sangerinne
 Schubert, Franz, østerr. komponist
 Schulz, Alexander Schura, no. maler
 Schumann, Georg, prof., Berlin
 Schumann, Robert, ty. komponist
 Schuster, Alexander, cellist
 Schwab, Heirich, musikkforsker, Kiel
 Schweitzer, Albert, fr. musikkforsker
     m.m.m.
 Schönberg, Arnold, østerr. komponist
 Schönfelder, dr., Bergen
 Schönfelder, Trygve, Bergen
 Schönfelder, Unni (se Langgard)
 Scott, Gabriel, no. dikter
 Searle, Humphrey, eng. komponist
- Sebastian, St.1
 Seehusen, Rein, NMS, Stavanger
 Segantini, Giovanni, it. maler
 Segovia, Andrés, sp. gitarist
 Seidel, Frau, vert., Berlin
 Seidel, Toscha, russ.-am. fiolinist, Oslo
 Seip, Didrik Arup, prof.
 Seip, Hans, stortingsmann
 Selmer, Jørgen??
 Selmer, G. A., prost
 Selmer, Jens, pastor
 Selmer, Marie Lous (fru)
 Selmer, Mildred, pianist, Oslo
 Selmer, Trine??
 Sem, Arne v. Erpekum, no. mus.kritiker
 Sendstad, Aksel, Nes
 Sendstad, Aksel, Kra (g. Magnhild
     Valen)
 Sendstad, Magnhild (Valen)
 Sendstad, Marie
 Sendstad, Olav, landbruksskolebestyrer,
     Oslo
 Sendstad, Olav
 Sendstad, Olga
 Sendstad, se også Valen-Sendstad
 Senni, Contessa, Roma
 Seue, Andreas de
 Seue, Birgit de (datter), Åsgårdstrand
 Seue, Mina de
 Severn, Joseph, eng. maler
 Seyersted-Bødtker, Johannes Math.,
     skipsmegler, Oslo

---

¹ I blant brukt som synonym for nevø
 Magne Valen-Sendstad – og for J.S.
 Bach.

- Shakespeare, William, eng. forfatter
 Shaw, miss, eng., Mallorca
 Shelley, Percy Busshe, eng. dikter
 Shetelig, Haakon, no. kunsthistoriker
 Siewers, Valentin, no. musikkritiker
 Sigrid, Fartein Valens søster
 Sigurd ??
 Simonsen, Melvin, musiker, Bærum
 Simonsen, rel.forf.(straffepreken (Bæk
     S.?, BredenoseS?, Konrad?
 Simpson, Georg Veleam, sjøkaptein,
     Osterøy
 Sinatra, Anida, klaverlærer, Berlin
 Sinclair, John, austr. kritiker
 Sinding, Augusta, Oslo
 Sinding, Christian, no. komponist
 Sitje, Joronn, no. billedkunstner
 Sivertsen, Eyvind, no. forfatter
 Skeie, Jorunn? frk.?, elev
 Skeie, Jon?, professor Oslo
 Skougaard, Lydia, Oslo (Wang, f. Stang
     Lund)
 Skovgaard-Petersen, Carl Axel, da.
     teolog
 Smit, Didrik, Oslo
 Smith, Andrew, skotsk-no. kunstner
 Smith, Emil, elev, Oslo
 Smith, Astrid, se Geijerstam
 Sofokles, gr.forfatter
 Solberg/Sohlberg, Harald, no. maler
 Solnørdal, Kristen Martinius, Kirkedep
 Solveig [??]
 Sommerfeldt, Øistein, no. komponist
 Sophie Charlotte, ty. dronning
 Soëstens, Robert, no. musiker
- Solem, P.A.Th., am. prest
 Sparre Olsen, se Olsen
 Spenser, Edmund, br. forfatter
 Speer, Frau, vert., Berlin
 Spera, frk. Lina, fiolinist, Roma
 Spera, vertskap, Roma
 Spitta, Philip, ty. musikkforsker
 Spohr, Ludwig, ty. komponist
 Staël, Anna Louise, Madame de,
     forfatter
 Stange, Max, prof. Berlin
 Stangeland, lege, Førde?
 Steen, (Ellisif?), fru professor, Oslo
 Steen, Claus Henrik, skifteforvalter,
     Oslo
 Steffens, Henrik, no.-ty. forfatter
 Stein, Erwin, musikkforlegger,
     Universal, Wien
 Stellan [??]
 Stene, Helga, pedagog, Berlin/Oslo
 Stevens, miss, eng., Mallorca
 Stevens, mr., eng., Palma
 Stokstad, Olaf, misjonær, Madagaskar
 Stoltz, am. Berlin
 Storm, Jeanette
 Storm, Nanne, pianist
 Storækre, Jon, journalist,
     Stavanger/Oslo
 Storækre, Torris J., lærer, kordirigent,
     Stavanger
 Straube, Karl, ty. dirigent, organist
 Strauss, Richard, ty. komponist
 Strindberg, August, sv. forfatter
 Strøm, (Birgit???) fru, Valevåg
 Støylen, Bernt-Andreas, biskop, Agder

- Støylen, Fru Kamilla Karoline
 Svendsen, Johan, no. komponist
 Svensen, Johan, elev, Oslo/Larvik
 Svensson, Håkon, forretn.m., Oslo
 Sverdrup, Harald Ulrik, no. oceanograf
 Sydnes, Kristoffer, forfatter m.m., Stord
 Sylou-Creutz(Kreutz), Eduard, no.
     pianist
 Sæverud, Harald, no. komponist
 Sæverud, Marie (fru), Fana
 Sømme, Johanne Margrethe, no.-am.
     pianist
 Sømme, Karen, Stavanger
 Sønnerstedt, Bernhard
 Sørby, Olaf, musikkforlegger, Oslo
 Søren, se Sørensen, Henrik
 Sørensen, Dag Winding, org. og
     kritiker, Oslo
 Sørensen, Henrik, no. maler
 Sørensen, Ingebjørg, elev, Notodden
 Søyland, Olav?, NMS, Stavanger
 Talleyrand, Charles Maurice, fr.
     politiker
 Tandberg, Betty Egeberg (fru)
 Tandberg, Jens F., biskop
 Tanum, Johan Grundt, forlegger, Oslo
 Tell, Ludwig, se Wachtel
 Tell, Mary, se Wachtel, Marie
 Teresa, Santa, se Theresia
 Terese, tsjekkisk hushj. hos Natvigs
 Thaulow, Alexandra, Oslo
 Thaulow, Frits, no. maler
 Theresia, Sta., gr. forfatter, helgen
 Therese [??], Oslo
 Thiis, Jens, Oslo
- Thomas, apostel
 Thommesen, Knut, Oslo
 Thommesen, O. A., redaktør, Oslo
 Thommesen, Rolf, redaktør, Oslo
 Thompson, Erling, lektor
 Thompson, Francis, eng. dikter
 Thoresen, Ole R., skibsreder
 Thorkildsen, se Torkildsen
 Thorne, se Wold-Thorne
 Thunold, ?? [?]
 Thvedt, Nils, sogneprest, Oslo
 Thyness, Bj., stud.theol., Oslo
 Tindelands på Trettene, familie
 Titto, hushjelp Valevåg
 Tjømmø, Berit Kvinge, forsker, Oslo
 Tjorhom, Ola, forsker,
     Stavanger/Kristiansand
 Tobiassen, Sofus, stud., Oslo
 Torjussen, Trygve, no. komponist
 Torkildsen, Sigurd, adv., dirigent, elev,
     Oslo
 Torkildsen, Trygve, billedkunstner,
     Oslo
 Torne, se Wold-Thorne
 Tredahl, Ludvig, lektor, Nordfjordeid
 Tredahl, Aase, Nordfjordeid
 Tretteberg, Jens [?]
 Trotski (Trotskij), Leo, exil-russ.
     politiker
 Trætteberg, Halvard, arkivar, Oslo
 Tsjekhov, Anton, ru. forfatter
 Tuften, fam. Hvalstad
 Tuften, Hans-Eivind, Hvalstad
 Tvedt, se Thvedt
 Tvedte, Fartein, Valevåg

- Tveita, Dagmar, Valevåg
 Tveita, Kari, hushjelp, Valevåg
 Tveita, Ole, Valevåg
 Tveita-barnene, Valevåg
 Tveitt, Geirr, no. komponist
 Tveteraas, Harald, stud./bibl., Oslo
 Tørres [?]
 Udbye, Martin Andreas, no. komponist
 Udbye, Odd, no. samler
 Uldall, Sten, forfatter, Danmark
 Ulfrstad, Marius Moaritz, no.
     komponist
 Ullstad (Ullestad?), Steffen, Voss
 Umberto, it. konge
 Undset, Sigrid, no. forfatter
 Urbimontanus (Byberg), Nils
     Anderssøn, salmedikter
 Utne, Brita, "Mor", Ullensvang
 Valand, Thv.
 Valen, Anna, Valevåg
 Valen, Arne (far), Valevåg
 Valen, Arne (sønn av fetteren), Valevåg
 Valen, Dorthea (datter av fetteren),
     Valevåg
 Valen, Dorthea [sjeldnere: Dorothea]
     ("mama", mor)
 Valen, Endre, Valevåg
 Valen, Erik, Valevåg
 Valen, Hans, Valevåg
     [?] f. Valen, Ingeborg, faster
 Valen, Ingeborg, Valevåg
 Valen, Johannes, Valevåg
 Valen [?], Lena (faster)
 Valen, Litla-Kari, Valevåg
 Valen, Nils, Valevåg
 Valen, Ola, Valevåg
 Valen, Olaf, Valevåg
 Valen, Olav, Valevåg
 Valen-Sendstad, Arne
 Valen-Sendstad, Dorthea (Vesla, se
     Natvig)
 Valen-Sendstad, Fartein (nevø)
 Valen-Sendstad, Fartein (s. av Magne)
 Valen-Sendstad, Gudrund (Lunde)
 Valen-Sendstad, Karin (d. av Olav),
     Jelsa
 Valen-Sendstad, Magne
 Valen-Sendstad, Magnhild (d. av
     Magne)
 Valen-Sendstad, Mikael
 Valen-Sendstad, Olav, Oslo/Jelsa
 Valéry, Paul, fr. dikter
 Valldal, Åsgeir, fotograf, Oslo
 Vaughan Williams, Ralph, br.
     komponist
 Vedø, Egil, Stavanger/Oslo
 Vega, Lope de, sp. dramatiker
 Verlaine, Paul, fr. dikter
 Vesla (se Dorotea Valen-Sendsatd
     Natvig)
 Victor Emmanuel, it. konge
 Victoria Louise, ty. prinsesse
 Vieuxtemps, Henri, belg. komponist,
     fiolinist
 Vig, Lars Larson, misjonær,
     Madagaskar
 Vigeland, Emmanuel, no.
     billedkunstner
 Vigeland, Gustav, no. skulptør
 Vik, Anders

- Vik, Helga
 Viken, Ingeborg, hushj.
 Vinci, Leonardo da, it. billedkunstner
 Vinsnes, Joh. Fr., no. forfatter
 Vogt, se Collett-Vogt
 Vogt, Hartvig??, politifullmektig, Oslo
 Vogt-Svendsen, Randi, Oslo
 Voss, Fridtjof, rektor, Stavanger
 Voss, Thorolf, no. dirigent, kritiker
 Vaage, Ragnvald, no. forfatter
 Wachtel, Ludwig (Tell), redaktør,
     Berlin
 Wachtel, Marie (Mary), Berlin
 Wagner, Elsa Soot, fiolinist
 Wagner, Richard, ty. komponist
 Walle-Hansen, Dagmar, no. pianist
 Walters, Cornelia Landstreet, sanger,
     Berlin
 Wang, Per, fløytist, Oslo
 Warmuth, Carl, musikkforlag
 Wassner, Nils, sv. prest
 Webb, miss, irsk, Mallorca
 Webern, Anton von, østerriksk
     komponist
 Weenaas, frk.
 Weideman, Inga, Berlin/Stavanger
 Welhaven, J. S., no. dikter
 Welhaven, ??? musikkforlegger,
     Moestues forlag, Oslo
 Wellmann, ty. brødre
 Werenskiold, Dagfinn, no.
     billedkunstner
 Werenskiold, Elisabeth (Schram), Oslo
 Werenskiold, Erik, no. maler
 Wergeland, Henrik, no. dikter
 Westvang († før 14.okt-07)
 Whitman, Walt, am. dikter
 Wicks, Kristian E. (Varhaugvik), USA
 Wicks, Camilla, no.-am. fiolinist
 Wildenwey, Herman, no. dikter
 Wilder, Robert, predikant, Hedmark...
 Wilhelmsen, Anna, Solbakken,
     Stavanger
 Wilson, Woodrow, am. president
 Winge, Per, no. komponist
 Wisløff, Carl Fr., teolog, Oslo
 Witowski (Witkowski, Georg?, algiske-
     fr. , f. 1961 + stud.), Berlin
 Wold-Thorne, Oluf, no. maler
     Christine (Kristine), billedkunstner
     Ragna, datter
 Wolf, (Carl) Leopold, prof., Berlin
 Wollman, pensjonat, Berlin
 Woods, Harry, slagerkomp./sanger,
     USA
 Wordsworth, William, eng. dikter
 Wulfsberg, Fredrik, legasjonsråd,
     London/Oslo
 Wunsch, Minna, Vert., Berlin
 Wølner, Jan, pianist/komp., elev, Oslo
 Wølner-Hansen, se Wølner
 Waaler, frk., Stavanger
 Waaler, Erik, prof., Bergen
 Waaler, Johan, Stavanger
 Zenon fra Elea, gr. filosof
 Zerener, Valdis, sangerinne, Oslo
 Zimmermann, pensj., Berlin
 Øien, frk., Stavanger?
 Økland, Dordi, Valevåg
 Økland, Endre, Valevåg

Aalen, Leiv, no. teolog

Aamot, Einar, red Haugesund

Aanesen, A., Stavanger

Aanesen, Ole, Stavanger

Aarflot, Olav, misjonær, kinesisk
musikk

Aarrestad, Dorthe, Stavanger

Aarrestad, Kemma, Stavanger

Aarrestad, Sven, Stavanger??/Arendal

FARTEIN VALEN (1887–1952) er et begrep i vestlig musikkhistorie. Han var den ideelle kunstneren, han som i musikken utviklet den norske modernismen og personifiserte den så lenge han levde.

Den stille og tilbakeholdte komponisten ble gjennom sin “Fartein Valen-musikk” et ideal for de unge, og en rød klut for mange konservative lyttere. Hans mangesidige begavelse ga opphav til anekdoter. Valens selvvalgte 14-årige eremittilværelse i Valevåg – hans siste år – klebet ved ham. Musikklivet hevet ham til en mytisk status – en som var kallet og steg ned fra berget en sjelden gang for å tale med sin musikk til en vid verden.

Valen var ingen samfunnsdebattant som skrev i tidsskrifter og aviser. Den intime og direkte samtalen blant de få var hans kanal.

Derimot fremstår hans brever som en blanding av en dagbok og bekjennelser. Disse foreliggende transkripsjonene vil forhåpentligvis utvide og nyansere bildet av personen Valen, hans musikk og det kulturlivet han var en del av både nasjonalt og internasjonalt.

**Brevene er utvalgt, redigert og belyst av
Arvid O. Vollsnes, professor em.,
Institutt for musikkvitenskap, Universitetet i Oslo**

ISBN 978-82-692874-3-1 (del 2)

**Institutt for musikkvitenskap
Universitetet i Oslo**

